

Deloitte.

מדריך המיסוי שלך

היערכות לקראת תום שנת המס 2016
ותחילת שנת המס 2017

Deloitte הינה פירמת הייעוץ וראיית החשבון המובילה בישראל, המספקת שירותי ביקורת, מס, ניהול סיכונים, ייעוץ כלכלי פיננסי וייעוץ ניהולי - בתחומי אסטרטגיה, תפעול, טכנולוגיה והון אנושי. אנו משרתים לקוחות רבים, קטנים כגדולים, בכל ענפי המשק ומערך הייעוץ שלנו הוא המגוון ביותר בישראל וכולל למעלה מ-400 יועצים.

כחלק מפירמה גלובלית המעניקה שירותים לכ-80% מהחברות המובילות בעולם, באמצעות למעלה מ-244,000 עובדים, הפרושים ביותר מ-150 מדינות ברחבי העולם, אנו עובדים על פי מתודות וסטנדרטים בינלאומיים המאפשרים ללקוחותינו ליהנות ממערכת קשרים ענפה, שיטות עבודה אחידות ובסיסי ידע מקיפים. מזה שנים, מיטב אנשינו מסייעים למנהלים בארגונים שונים להתמודד עם האתגרים העסקיים הכי משמעותיים שלהם, מייצרים ערך עבור הארגון ומגינים עליו מפני חשיפות וסיכונים.

Find us on LinkedIn: Deloitte Israel

לקוחות וידידים יקרים,

לנושא המיסוי השפעה רבה ולעיתים אף מכרעת על התוצאות העסקיות של חברות. המס עשוי להוות גורם משמעותי בכל הנוגע לקבלת החלטות ובעל חשיבות גבוהה בביצוע עסקאות. מומחי המס של Deloitte מלווים חברות ויחידים במגוון רב של תחומים, ביניהם: מיסוי ישראלי ובינלאומי, מחירי העברה, תמריצים, חוק לעידוד השקעות הון, מיזוגים ורכישות, שינויי מבנה, ליווי עסקאות ועוד. באמצעות מגוון רחב של שירותים ובשילוב המומחים המובילים בתחום, אנו מספקים ללקוחותינו מענה מקצועי ובעל ערך מוסף בסוגיות המס החשובות והבוערות שעל סדר היום המקצועי.

השנה האחרונה הביאה עמה שינויים מהותיים בחוקי המס, בפסיקת בתי המשפט ובהוראות המקצועיות של רשויות המס בארץ ובעולם. שינויים אלו, לרבות דרישות הגילוי הקיימות והצפויות להתרחב, מחייבים חשיבה והיערכות מחודשת על תכנון המס והחשיפות הנלוות להן.

לקראת תום שנת המס וכחלק ממחויבותנו לתת ערך ללקוחותינו אנו מתכבדים להוציא לאור את חוברת תום שנת המס לשנת 2016.

חוברת זו מחולקת לשלושה פרקים מרכזיים:

פרק ראשון - כללי. בפרק זה תמצאו, בין היתר, המלצות כיצד להיערך לקראת תום שנת המס ולתחילת שנת המס הבאה ואת הפעולות והדיווחים אשר נדרש לבצע.

פרק שני - מה חדש? חקיקה וחוזרים של רשויות המס שפורסמו בשנה החולפת.

פרק שלישי - 10 פסקי הדין הבולטים בתחום המסים בשנה החולפת.

חוברת זו כוללת קישורים רבים לחוזרים של משרדנו, כמו גם לחקיקה, פסיקה ופרסומים של רשויות המס - על כן מומלץ לעיין בה בגרסתה האלקטרונית.

אנו בטוחים כי תמצאו עניין בתכני החוברת ואנו כתמיד עומדים לרשותכם במתן הסברים והדרכה ככל שיידרש.

בברכה,

רו"ח ועו"ד דני גבאי
דירקטור, מנהל המחלקה
המקצועית בחטיבת המס

רו"ח אלונה מירון
שותפה, מנהלת חטיבת המס

למידע נוסף

אנו עומדים לרשותכם בכל הסבר נוסף ככל שיידרש - למידע ופרטים נוספים:

רו"ח ועו"ד דני גבאי, דירקטור ומנהל המחלקה המקצועית בחטיבת המס
טלפון ישיר: 03 - 6085532, דוא"ל: dgabbay@deloitte.co.il
או בקרו באתר האינטרנט שלנו: www.deloitte.co.il

אין להסתמך על תוכן חוברת זו ו/או לעשות בה שימוש כלשהו מבלי לקבל עצה מקצועית מתאימה שכן אין מטרת החוברת אלא להסב את תשומת לבך לאמור בה.

© כל הזכויות שמורות

היערכות לקראת תום שנת המס 2016

תוכן עניינים

9	פרק ראשון - כללי
10	חלק א' - מיסוי כללי
10	1. חברות - היערכות לקראת תום שנת המס 2016 ותחילת שנת המס 2017
19	2. יחידים - היערכות לקראת תום שנת המס 2016 ותחילת שנת המס 2017
24	3. רווחים וקיזוז הפסדים מניירות ערך סחירים
28	4. הודעות, הצהרות ודיווחים מסויימים לרשויות המס
34	5. נתונים לתיאום הוצאות עודפות לשנת המס 2016
43	6. זיכוי ממס בשל תרומות למוסדות ציבור
46	7. נתונים יסודיים לחישוב המס לשנת המס 2016
50	8. הלוואות לצדדים קשורים - ריבית לפי סעיף 3(י) וסעיף 3(ט) לפקודה
57	9. דיווח לצרכי מס רק על בסיס מצטבר
	10. תקופת השמירה על מערכת החשבונות ומסמכים אחרים ושמירת תיעוד חוץ באמצעות סריקה ממוחשבת
59	
63	11. מפקד המלאי ליום 31 בדצמבר 2016
65	12. פעולות החייבות בדיווח לרשויות המס
68	13. מחירי העברה - חובת תיעוד והצהרת נאותות תנאי שוק ביחס לעסקאות בינלאומיות
72	14. מיסוי נאמנויות
80	15. הזכאות לחישוב נפרד במיסוי הכנסות בני-זוג
82	16. מיסוי משיכות של בעל שליטה בחברה - סקירת פסקי דין שפורסמו לאחרונה
	17. ייחוס הוצאות מימון להכנסות מדיבידנד לפי סעיף 18(ג) לפקודה - פס"ד בראון-פישמן
87	תקשורת של ביהמ"ש העליון
91	18. סיווג רכישה עצמית של מניות - סקירת פסקי דין
	19. היבטי מס הכרוכים ברכישה עצמית של אגרות חוב ובהסדרי חוב - סקירת חוזר מס הכנסה
93	מספר 2/2010

98	חלק ב' - מס ערך מוסף
98	20. נוהל תיקון חשבונית וטיפול בחובות אבודים
102	21. חובת הגשת דו"ח שנתי של עוסק הרשום באיחוד עוסקים
103	22. מע"מ - דיווח מקוון
	23. מע"מ - דיווח על בסיס מזומן, המועד להוצאת חשבונית, הארכת המועד לניכוי תשומות, חובת ציון מספר רישום של קונה על גבי חשבונית מס, שיעור אפס בגין פרויקטים של התחדשות עירונית ועוד
105	
109	חלק ג' - תמריצים
109	24. החוק לעידוד השקעות הון - תיקון מספר 68 (מפעל מועדף)
116	25. חלוקת דיבידנד שמקורו במפעל שקיבל הטבות של החוק לעידוד השקעות הון
	26. "חוק האנג'לים" - הטבות במס באמצעות הפחתת השקעות בחברות עתירות מו"פ בשנים 2011 עד 2019
118	
124	27. הוצאת ייצור והוצאת ידע מחוץ לישראל על פי החוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה
126	28. מסלולי תמיכה של הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (לשעבר "המדען הראשי")
128	29. מסלולי תמיכה של משרד הכלכלה
129	חלק ד' - קופות גמל וקרן השתלמות
129	30. הפרשות לקרן השתלמות בשנת המס 2016
132	31. מיסוי בפרישה - שינויי חקיקה בהטבות המס לקצבה (תיקון 190 לפקודה)
142	32. העברת עובדים ממעסיק למעסיק ו/או העברת בעלות על קופת גמל
145	חלק ה' - תושבות בישראל, הקלות לעולים ותושבים חוזרים, ניווד עובדים ותיגמול הוני
145	33. הקלות נרחבות לעולים חדשים ולתושבים חוזרים
	34. קביעת תושבות בישראל, לרבות מועד ניתוק תושבות והמועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל - סקירת פרסומים של רשות המסים והמוסד לביטוח לאומי ופסקי דין
151	
	35. אופציות, מניות ומכשירים הוניים נוספים - עיקרי סעיף 102 לפקודה, החלטות מיסוי ומסלולים ירוקים של רשות המסים
163	
172	חלק ו' - מיסוי מקרקעין
172	36. הכנסות משכר דירה למגורים בישראל ובחו"ל בשנת המס 2016
185	37. שינויים מקיפים במיסוי מקרקעין - תיקון 76 לחוק מיסוי מקרקעין
194	38. מקדמת מס שבח החלה על רוכש מקרקעין - תיקון מס' 78 לחוק מיסוי מקרקעין
197	חלק ז' - ביטוח לאומי
197	39. ביטוח לאומי - מיסוי הכנסות פסיביות והכנסות של בעלי מניות בחברה משפחתית
199	40. ביטוח לאומי - לקט חקיקה, פסקי דין וחוזרים שפורסמו בשנים האחרונות

פרק שני - מה חדש? - חקיקה והנחיות רשות המסים שפורסמו בשנה החולפת.....207

1. תיקוני מס במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנות התקציב 2015 ו-2016 ..... Error!
Bookmark not defined.
2. חובת דיווח על חוות דעת ונקיטה בעמדה הסותרת עמדה של רשות המסים 213
3. הפחתת שיעור מס החברות ל-25% החל מיום 1 בינואר 2016 215
4. מתן הטבות מס לקידום הנפקות בבורסה של חברות מחקר ופיתוח והשקעות של קופות גמל ב"קרן טכנולוגיה עילית"- תיקון 220 לפקודה 216
5. הוראות הפטור ממס לשינויי מבנה יחולו (בכפוף לרולינג) גם על שותפות רשומה- תיקון 221 לפקודה 219
6. תיקון 85 לחוק מיסוי מקרקעין והוראת שעה: קיצור זמן ההחזקה בשתי דירות מגורים שמאפשר הקלות במס רכישה לדירה יחידה, הכרה בדירה יחידה גם למי שמחזיק במחצית (במקום שלישי) מדירה נוספת שהתקבלה בירושה 220
7. תיקון חקיקת המיסוי של קרנות ריט- תיקון 222 לפקודה 221
8. הרחבת ההטבות במס שבח ומע"מ על עסקאות מכח תמ"א 38 222
9. הרחבת חובת הגשת דוח מס שנתי על דוחות לגבי שנת המס 2016 ואילך- תיקון 223 לפקודה 223
10. נוהל גילוי מרצון והוראת שעה המאפשרת "מסלול אנונימי" ו"מסלול מקוצר" 225
11. מע"מ - לקט החלטות מיסוי והוראות פרשנות שפורסמו בשנה החולפת על ידי רשות המסים 229
12. מיסוי פעילות תאגידים זרים באמצעות האינטרנט ומיסוי תושבי חוץ המספקים שירותים דיגיטאליים בישראל 235
13. BEPS - פרסום הדוחות הסופיים על ידי ארגון ה-OECD 239
14. תיקוני חקיקת מס מוצעים במסגרת הצעת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו-2018 244
15. שינויים מוצעים בחוק לעידוד השקעות הון לפי הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2017 ו-2018 258

פרק שלישי - 10 פסקי הדין הבולטים בתחום המסים בשנה החולפת.....265

1. מיסוי מענק אי-תחרות כהכנסה פירותית
ע"א 5083/13 פקיד שומה כפר סבא ואח' נ' ברנע, אבידן, קרינגל 266
2. לא ניתן לקזז הפסד הון במכירת ניירות ערך כאשר הפסד נובע מירידת שער חליפין
ע"א 3555/15 מוזס, ארקין ואח' נ' פקיד שומה למפעלים גדולים 268
3. יחיד לא יכול לקזז הפסד מהפרשי שער שליליים כנגד ריבית, הנובעים שניהם מאותו פיקדון בנקאי
עע"מ 7486/14 מיכל בראל נ' מדינת ישראל- רשות המסים 273
4. לצרכי מס לא ניתן להתייחס לרווחים חשבוניים כמקור לחלוקת דיבידנד, חלוקת דיבידנד ממפעל מאושר בין חברות המגישות דוח מס מאוחד חייבת במס
ע"א 8783/14 צ.א.ג תעשיות בע"מ ואח' נ' פקיד שומה תל אביב 274

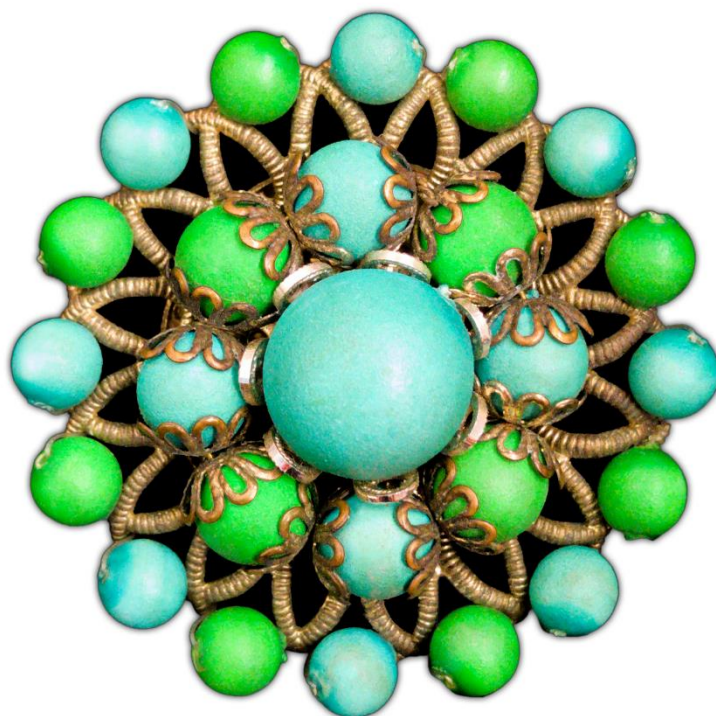
5. סיווג הכנסה מהשכרת דירות מגורים רבות כהכנסה עסקית או הכנסה החייבת בשיעור מס של 10%
 א. ע"מ (ת"א) 49967-01-14 ורדה יהל ואח' נ' פ"ש תל אביב 4
 ב. ע"מ 30384-01-15 שרגא בירן נ' פקיד שומה ירושלים 1 275
6. אי הכרה בהפסד הון אצל בעל שליטה בשל ערבות שמומשה
 ע"א 918/15 פישמן רשתות בע"מ ואח' נ' פקיד שומה למפעלים גדולים 278
7. החובה לכלול את שווי האופציות שהוקצו לעובדים במסגרת חישוב הכנסות לפי הסכם במתכונת Cost+ בגין מתן שירותי מו"פ
 פסקי הדין בעניין קונטירה, פיניסאר וסקיוריטי 279
8. מע"מ- זכאותה של חברת החזקות לניכוי מס תשומות הגלום בהוצאות הנהלה וכלליות
 ע"מ 6317-04-14 אמיליה פיתוח (מ.עו.פ.) בע"מ נ' מנהל מס ערך מוסף גוש דן 282
9. אובדן קרן ההלוואה שניתנה לחברה בת הוכר כהפסד עסקי
 ע"מ 48488-01-14 עטיה נכסים והשקעות בע"מ נ' פ"ש ת"א 1 283
10. אופן חישוב רווחים ראויים לחלוקה שנצברו עד ליום 31 בדצמבר 2002 בחישוב רווח הון הנובע ממכירת מניות ופרשנות לטובת הנישום כאשר ישנן מספר פרשנויות שקולות ערך
 ע"א 181/14 אברהם פגי ואח' נ' פקיד שומה חיפה ואח' 285

פרק ראשון

כללי

חלק א' – מיסוי כללי

1. חברות - היערכות לקראת תום שנת המס 2016 ותחילת שנת המס 2017

כמו לקראת תום כל שנת מס, יש להיערך לביצוע פעולות עד לתום אותה שנה, או לדחיית ביצוע פעולות מסוימות אחרות עד לתחילת השנה העוקבת.

להלן נתונים על השינויים בשיעורי מס החברות בעשור האחרון:

שנת המס	שיעור המס	שנת המס	שיעור המס
2003	36%	2010	25%
2004	35%	2011	24%
2005	34%	2012	25%
2006	31%	2013	25%
2007	29%	2014	26.5%
2008	27%	2015	26.5%
2009	26%	2016	25% (לגבי שנת מס מיוחדת-רק החל מיום 1.1.16)

החל משנת המס 2010, שיעורי מס אלו הם גם שיעורי המס על רווח הון ריאלי בידי חברות.

בהצעת חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות 2017 ו-2018), התשע"ז-2016 ("הצעת חוק ההסדרים"), מוצע להפחית את שיעור מס החברות משיעור של 25% ל-23%, בשתי פעימות כמפורט להלן: שנת המס 2017 - מס החברות יהא 24%. שנת המס 2018 ואילך - מס החברות יהא 23%. נכון לכתיבת חוברת זו טרם הושלם תהליך החקיקה בנושא. אם תתבצע הפחתה זו בשיעור מס החברות, יש בה כדי להוות תמריץ נוסף לדחיית הכנסות ולהקדמת הוצאות לפני תום שנת המס 2016, והכל בהתאם להוראות החוק.

1. הכנסות

- חיובי ריבית לפי סעיפים 3(ט) ו-3(י) לפקודה. תשומת לב לשינויים שחלו בשנים האחרונות בנוסח הסעיפים הנ"ל, וכן לתיקון שיעור הריבית המינימלית מכוח התקנות לפי סעיף 3(י) לפקודה והתקנות לפי סעיף 3(ט) לפקודה (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
- עיתוי ביצוע עסקאות - לפני או אחרי תאריך המאזן (מחזור מכירות, מכירת מלאי מת וכיוצ"ב).
- קביעת מועד תקבול דמי שכירות מראש (סעיף 8 לפקודה).

- כאשר נוצר השנה הפסד הון ממכירת מכוונות וציוד ומתוכננת רכישה של מכוונות וציוד בשנים הבאות, כדאי לשקול להקדים את הרכישה לשנה הנוכחית כדי לנצל את ההטבות שבסעיף 27 לפקודה (הפיכת הפסד הון להפסד פירותי).
- באם נוצר השנה רווח הון ריאלי ממכירת נכס בר פחת, ניתן לשקול לדחות את רווח ההון, באמצעות רכישת נכס בר פחת אחר המחליף את הנכס הנמכר (שיחלוף נכסים), והכול בכפוף לאמור בסעיף 96 לפקודה. נציין כי במסגרת החוק לתיקון סדרי עדיפויות משנת 2013 תוקן גם סעיף 96 לפקודה ובמסגרתו הוחרגו נכסים מסוימים לגביהם ניתן יהיה להחיל את הוראת השחלוף (למשל: רכבי ליסינג, זכויות במקרקעין בחו"ל, ועוד).
- כאשר קיימים הפסדים עסקיים שוטפים - יש לשקול הקדמת הכנסות שאינן בהכרח הכנסות מעסק (כגון: דמי שכירות מראש, משיכת פיצויים מקופת גמל, וכיוצ"ב) לשם קיזוזן מההפסדים השוטפים.
- יישום הוראות שנתרו גם לאחר ביטולו של חוק התיאומים בשל אינפלציה: ניכוי נוסף בשל פחת בהתאם לסעיפים 3 ו-18 לחוק; הפסד ריאלי לפי סעיף 9(ג) לחוק;
- "עבודות ממושכות" (מתייחס בעיקר לקבלנים, אך לא רק להם):
- (א) קביעת שיעור הביצוע של "עבודה ממושכת" בהתחשב בהוראות, לפיהן ביצוע בשיעור של 25% לפחות מחייב דיווח על רווח, וביצוע של 50% לפחות מתיר קיזוז הפסד.
- (ב) לגבי קבלן בונה - קביעת המועד בו יראו בניין שנבנה כ"בניין ראוי לשימוש" - מועד המחייב דווח על ההכנסה/הכרה בהפסד.

2. הוצאות, ניכויים וזיכויים המותרים על "בסיס מזומנים"¹

ככלל, כבכל שנה, מומלץ להקדים הוצאות המותרות על בסיס מזומן (כדוגמת הוצאות המפורטות בהמשך), כדי להפחית את תשלום המס לשנה הנוכחית.

- השלמת תשלומים בשל הוצאות נלוות לשכר (קופות גמל, קרן השתלמות, ביטוח מנהלים).
- השלמת תשלומים בשל פיצויי פרישה - לשנה השוטפת לרבות עדכון בגין תוספת שכר בשל שנים קודמות.
- הקדמת התשלומים הבאים: פיצויים למפוטרים מכספי החברה, פדיון חופשה, דמי הבראה, בונוסים וכיוצ"ב.
- הקדמת תשלומים שונים (ספרות מקצועית, השתלמויות, צרכי משרד, תיקונים והחזקה וכיוצ"ב).
- תשלום הוצאות לתושבי חוץ עד תום השנה, או לחילופין תשלום הניכוי במקור המתאים לא יאוחר משלושה חודשים לאחר תום שנת המס (והעברתו לפקיד השומה תוך 7 ימים מיום הניכוי, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מתום שנת המס), על מנת להכשיר את ההוצאה לצרכי מס.
- תשלומים בשל הוצאות מחקר, סרטים, נפט (מוצע לקבל ייעוץ ספציפי לפני ביצוע התשלום).
- פניה למדען הראשי לצורך קבלת אישור שהוצאות המחקר והפיתוח עומדות בתנאים אשר יאפשרו הכרה בהוצאות הנ"ל כהוצאות בשנה השוטפת. אין הכרח לקבל ממנו מענק (פס"ד פנורמה).

¹ אין הכוונה לדיווח כולל לפי בסיס מזומן, שלגבי האפשרות לבחור בו, שונתה בשנת 2012 עמדת רשות המסים - ראה חוזר נפרד בחוברת זו.

- תשלום דמי פינוי.
- ניכוי מיוחד לרכישת קופות רושמות.
- תשלומים בשל תרומות למוסדות מוכרים (ראה בהרחבה חוזר נפרד בחוברת זו).
- דחיית הכרה בהוצאות (כגון אי תביעת פחת מואץ וכו'), ככל שהדבר ניתן על פי החוק, אם בשנת המס השוטפת לחברה הכנסה מאושרת/מוטבת הפטורה ממס או החייבת במס מופחת, ובשנה הבאה צפויה עלייה בשיעור המס של החברה.

3. "בעלי שליטה"

- הקדמת/בחינת עיתויים של תשלומים לבעלי שליטה ב"חברה שהיא בשליטתם של לא יותר מחמישה בני אדם", כמשמעותה בסעיף 76 לפקודה, שיש לנכות מהם מס במקור או תשלום הניכוי במקור. ניתן לשלם את ניכוי המס במקור עד תום שלושה חודשים מתום שנת המס (ולהעבירו לפקיד השומה תוך 7 ימים מיום הניכוי, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מתום שנת המס), על מנת שההוצאה תותר בניכוי (והכל בתנאי שההכנסה נכללה אצל בעל השליטה בדוח על הכנסותיו לאותה שנה).
- הפקדות לקופת גמל לקצבה, לפיצויים ולקרן השתלמות עבור בעלי שליטה, במיוחד לאור הוראות תיקון 190 לפקודה אשר מרחיב החל משנת 2012 את גובה ההוצאה שתינתן לחברה בשל הפקדות לקצבה עבור בעל שליטה (ראה בהרחבה חוזר נפרד בחוברת זו).
- שיקולים לאי חלוקת מענקים ודמי ניהול לבעלי שליטה, בהתחשב בפער בין שיעורי המס לגבי חברה ולגבי יחיד.
- ביטוח לאומי - בעל שליטה בחברת מעטים לא מוכר כעובד שכיר, הן לעניין תשלום דמי הביטוח והן לעניין הזכאות לגמלאות (לגבי ביטוח אבטלה וביטוח זכויות עובדים בפשיטת רגל ופירוק מעביד).
- חיוב בעלי שליטה בריבית לפי סעיף 3(ט) לפקודה: בשנת 2016 השיעור המינימאלי עומד על 3.41% לשנה (נומינלי) (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
- זקיפה של הפרשי הצמדה בגין הלוואות בעלים - הוצאות הפרשי הצמדה מוכרות לחברה ופטורות ממס בידי יחיד בעל השליטה.
- חשיפה למיסוי משיכות בעל שליטה שלא הוחזרו או העמדת נכסי החברה לרשותו כהכנסת עבודה או כדיבידנד (ראה חוזרים נפרדים בנושא בחוברת זו לגבי פסקי דין והצעת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו-2018).
- מיסוי "חברות ארנק" - במסגרת הצעת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו-2018 (ראה חוזר נפרד בחוברת זו), מוצע לתקן את פקודת מס הכנסה וחוק מיסוי מקרקעין, כך שייסגרו פרצות המס הקיימות המאפשרות ליחידים להשתמש במנגנון של רישום כחברה, כאשר במקרים מובהקים בהם נעשה ניצול לרעה של מודל המיסוי הדו-שלבי יש לחייב את בעל המניות נותן השירות באופן שוטף בגין כלל הכנסות החברה שמקורן מפעילות של נושאי משרה או פעילות שמתקיימים לגביה יחסי עובד מעביד בפן המהותי, כאילו התקבלו ישירות על ידו. מומלץ לעקוב אחר החקיקה וההתפתחויות בנושא זה.

4. תשלומי מס

- השלמת מקדמות בשל "הוצאות עודפות" שצריכות להשתלם על חשבון השנה השוטפת (בעיקר בחברה בהפסדים).
- תשלום יתרת חוב המס עד 31 בינואר 2017 ללא חיוב בהפרשי הצמדה וריבית, או עד תום פברואר 2017 תוך תשלום מחצית הפרשי הצמדה והריבית, או עד תום מארס 2017 תוך תשלום 75% מהפרשי הצמדה והריבית. יש לשקול תשלומי מענקים על מנת להקטין את הרווח ובכך להקטין את הפרשי ההצמדה וריבית המוטלים ממחצית שנת המס בשל הפחתת מקדמות בלתי מוצדקת.
- התאמת המחזור שדווח לצרכי תשלום מקדמות למחזור בפועל והשלמת ההפרשים בדוח דצמבר.
- התאמת המחזור ודווח כנ"ל לצרכי מס ערך מוסף.

5. שונות

- סיום הטיפול בחובות מסופקים ותביעות כספיות שנויות במחלוקת, מוקדם ככל האפשר עד תום שנת המס, לשם התרתם בניכוי בשנה השוטפת.
- בדיקת האפשרות לדרוש החזר מע"מ בגין חובות אבודים (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
- הסכמי ניהול - יש לבחון את הסכמי הניהול עם צדדים קשורים. אם אין הסכמי ניהול, יש לעגן את ההסכמות בין הצדדים בכתב, לרבות מילוי טופס 1213 (תכנוני מס חייבים בדיווח), באם יש צורך בכך (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
- דיווח בגין קבלת חוות דעת- במסגרת חוק הטבות במס וייעוץ במס (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2015, נקבעה חובת דיווח לרשות המסים בשל שימוש בחוות דעת מסוימות שהתקבלו החל מיום 1.1.2016, כאשר שכר הטרחה של נותן חוות הדעת תלוי בחסכון המס של מקבל חוות הדעת ודיווח על "חוות דעת מדף". יש לבחון את הצורך בדיווח (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
- השלמת פרטי דיווח על תשלומים וניכויים במקור לגבי: סכום התשלום (לרבות בגין תשלומים שלא נוכה מהם מס במקור), סכום הניכוי, שם מקבל התשלום, מענו ומספר תעודת הזהות ובחבר בני-אדם מספר מזהה אחר בצורה מדויקת כדי למנוע אי התרת הסכומים כהוצאה (וכן בעיות בקליטת הדוח המקוון).
- בדיקת סוג פנקסי החשבונות שיש לנהל מתחילת שנת המס 2017, בהתאם להוראות ניהול פנקסים, באם חלו שינויים בפעילות העסק (מחזור, מספר עובדים).
- יש לשקול דיווח על בסיס מזומנים לצרכי מס לגבי חברות העוסקות במתן שירותים ואין להן מלאי עסקי, וזאת גם אם הדוחות הכספיים שלהן ערוכים לפי בסיס מצטבר. במהלך שנת 2012 הוציאה רשות המסים חוזר מקצועי בנושא בו החמירה את גישתה לגבי הזכאות לדיווח על בסיס מזומן (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
- איסור על גילום מס קבוצתי - החל מיום 1 בינואר 2011 לא מותר גילום מס הכנסה "קבוצתי" (מחוץ לתלושי השכר) של הטבות, הניתנות לייחוס ספציפי לעובדים וכל האישורים שניתנו על ידי רשות המסים (אם ניתנו לגילום "קבוצתי" התבטלו וכן בוטלה אפשרות הדיווח על גילום "קבוצתי" בטופס 126, אשר יוגשו לגבי שנות המס 2011 ואילך. החל מהמועד האמור יש לגלם בתלושי השכר הטבות, הניתנות לייחוס ספציפי, ואילו הטבות, שאינן ניתנות לייחוס ספציפי, יסווגו כהוצאה עודפת.

- **שינויי מבנה** - מועד שינויי מבנה בדרך של פיצול ומיזוג (למעט בדרך של החלפת מניות לפי סעיף 103כ לפקודה), צריך להיות בתום שנת המס בלבד (חברות נסחרות, לדוגמה, גם בתום רבעון). לפיכך, תאגידים שרוצים לבצע פיצול או מיזוג חייבים להיערך לכך לפני תום השנה, ולהגיש בקשה לאישור מקדמי לרשות המסים לפני אותו מועד. חשוב לציין, כי נישום שלא ייערך לביצוע המיזוג או הפיצול כאמור עד סוף השנה, יאלץ, בדרך כלל, לדחות את שינוי המבנה בשנה נוספת.
- באם מדובר בהחלפת מניות לפי סעיף 103כ לפקודה, יש להגיש את הבקשה לאישור מקדמי, 60 יום לפחות לפני מועד המיזוג. יש לזכור שהמגבלה של שנתיים הנקובה בסעיף, הינה השנה השוטפת + שנתיים נוספות, כך שיש אינטרס לבצע את ההחלפה לפני תום השנה.
- זכיר כי במהלך שנת 2012 פרסמה רשות המסים הנחיה ובה הקלה במגבלות הדילול הקיימות לאחר ביצוע שינוי מבנה ([ראה חוזר מסים 8.2012 של משרדנו](#)).
- כמו כן, ביום 8 באוגוסט 2012 פרסמה רשות המסים "מסלול ירוק" חדש להחלטות מקדמיות בעניין עסקאות למכירת חברות בדרך של החלפת מניות בהתאם להוראות סעיף 104ח - [טופס 914](#) ו**טופס 915**.
- ניכוי הוצאות ריבית והצמדה על חוב ניכויים - בפס"ד **שריג אלקטריק**, קבע בית המשפט העליון, כי הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין חוב ניכויים יותרו בניכוי ללא קשר למועד הדרישה בניכוי של קרן המס, זאת בניגוד להבחנה שנקבעה בעבר בהלכת הד הקריות. יש הגורסים כי בכך נפתח פתח להכרה בניכוי הוצאות ריבית גם בגין ריבית והצמדה שנצברו על חוב מס רגיל ([ראה חוזר מסים 13.2011 של משרדנו](#)).

6. חשיפות מס בגין קבלת דיבידנד

במקרה של קבלת דיבידנד, קיימת חשיפה לייחוס הוצאות (בעיקר הוצ' מימון) להכנסות מדיבידנד לפי סעיף 18(ג) לפקודה. ראה [ע"א 3892/13 בראון-פישמן](#) ([ראה חוזר נפרד בחוברת זו](#)) וכן ע"מ 11-07-37568 **פישמן רשתות**. החשיפה גבוהה יותר אצל חברת החזקות, וכן ככל שהדיבידנד הינו בסכום גבוה יותר וככל שאין לחברה (כמעט) הכנסות נוספות.

7. חשיפות מס בגין חלוקת דיבידנד

- חלוקת דיבידנדים מרווחי שערור - במסגרת החוק לשינוי סדרי עדיפויות משנת 2013, נקבעה הוראה חדשה בפקודת מס הכנסה (סעיף 100א1 לפקודה) בקשר לאופן מיסוי חלוקת דיבידנדים שחולקו מרווחי שערור. לאור תיקון זה יש לשקול את כדאיות חלוקת דיבידנד מתוך מקור זה.
- אם לחברה המחלקת (או אף לחברה בת שלה) ישנן הכנסות שנהנו מהטבות לפי החוק לעידוד השקעות הון (ובמיוחד הכנסות פטורות), או אם הדיבידנד חולק רק/או גם מתוך רווחים חשבונאיים שלא מוסו (לרבות רווחי אקוויטי), תתכן דרישה של רשויות המס לתשלום מס נוסף. ראה [ע"א 8783/14 צ.א.ג.](#) ([ראה תקציר בפרק שלישי בחוברת זו](#)), [ע"א 8500/10 אביעד פרל](#) + [חוזר מסים 2.2011](#) של משרדנו לגבי ע"מ 07-906 **עלי ברנע**. לפיכך, יש לבדוק היטב את מקורות המיסוי לחלוקת הדיבידנד, בטרם מתקבלת ההחלטה על חלוקתו.

8. החוק לעידוד השקעות הון

לפירוט נוסף לגבי תיקון 68 לחוק העידוד, שיצר שינוי מהותי ביותר בחוק החל משנת המס 2011 (מפעל מועדף) - ראה **חוזר נפרד בחלק התמריצים בחוברת זו**.

במסגרת **החוק לשינוי סדרי עדיפויות** משנת 2013 בוצע תיקון 71 לחוק העידוד הקובע העלאה של שיעורי המס המוטלים על חברה מועדפת בשל הכנסתה המועדפת, וכן העלאה של שיעור המס ל- 20% על דיבידנד שמקורו בהכנסה מועדפת ובמקרים מסוימים מהכנסות שמקורן במפעל מוטב או מפעל מאושר (ראה **חוזר נפרד בחוברת זו**).

לפירוט לגבי התיקון המהותי הקודם לחוק העידוד, תיקון מס' 60 לחוק (מפעל מוטב) - ראה חוזר מס' [7.2005](#) של משרדנו, ולגבי תיקון מס' 65 לחוק ראה חוזר מס' [24.2008](#) של משרדנו.

תשומת הלב כי לאחרונה פורסמה הצעת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו- 2018 שבה כלולה גם הצעה לתיקון החוק לעידוד השקעת הון. ההצעה כוללת מסלולים חדשים למפעל מועדף טכנולוגי, מפעל מועדף טכנולוגי מיוחד, הורדת רף הכניסה למסלול של מפעל מועדף מיוחד, שינויים בהגדרות של מונחים בחוק ועוד. **לפירוט - ראו חוזר נפרד בפרק שני לחוברת זו**.

כללי

- **הודעה על החלת הוראות מפעל מועדף** - חברה המבקשת להחיל עליה את הוראות תיקון 68 לחוק העידוד (מפעל מועדף) ובכך לוותר על ההטבות הקודמות מכוח נוסח החוק הישן (הטבות של מפעל מוטב ומפעל מאושר), צריכה לשלוח הודעה (באמצעות [טופס 908](#)) לא יאחר מהמועד הקבוע להגשת הדוח השנתי (לפי פרשנות רשות המסים, מדובר במועד שנקבע בפקודה ללא אורכות) וההודעה תחול לגבי שנת המס שלאחר שנת המס שלגביה הוגש הדוח ואילך, **בלא זכות חזרה ממנה**. לפיכך, לגבי חברה שטרם מסרה הודעה זו לגבי שנת המס 2016 (או קודם לכן) ומעוניינת להחיל את ההטבות החדשות בשנת המס 2017, צריכה לשלוח את ההודעה לכל המאוחר עד ליום 31 במאי 2017.
- בחינה האם המפעל עומד בתנאים המקדמיים של "מפעל מועדף" - ייצוא של לפחות 25% ממכירותיו² ו"מפעל תעשייתי" כהגדרתו בסעיף 51 לחוק.
- בדיקת שיעורי הפחת, לרבות כדאיות דרישת פחת מואץ לפי חוק העידוד, לעומת תביעת פחת מואץ לפי תקנות הפחת שהותקנו מכוח חוק התיאומים או תביעת שיעורי פחת רגילים.
- בחינת חשיפה לפעולות במסלול הטבות חלופי שעלולות להיחשב כתשלום דיבידנד על פי סעיף 51(ח) לחוק (כנוסחו לפני תיקון מס' 60) או על פי סעיף 51ב כנוסחו אחרי תיקון 60 לגבי מפעל מוטב. יש לבדוק את החשיפה גם לגבי הכנסות פטורות של מפעל מאושר באזור פיתוח א' במסלול מענקים.
- בחינת קיזוזים של הפסדים מועברים ושוטפים, לאור פסקי דין **כרמל אולפינים ומודול בטון** של ביהמ"ש העליון ועמדת רשות המסים, כפי שהובעה **בחוזר מס הכנסה מס' 11/2011** לגבי קיזוז הפסדים במפעל מעורב.
- יש לשקול הקדמת/דחיית הכנסות (שלא באופן מלאכותי) במקרים של סיום/התחלת תקופת הטבות של מפעל מוטב/כתב אישור כלשהו (לא רלוונטי למפעל מועדף). לעניין סיום תקופת הטבות, תשומת לבכם שבפס"ד סטרלינג סופטוור של ביהמ"ש העליון נקבע, שיש למנות את התקופה של 14 השנים מתחילת שנת המס שבה ניתן כתב האישור (ראה **חוזר מס' 9.2010 של משרדנו**).

² תשומת לב לע"מ 56410-11-10 כ.צ.ט נוביס בע"מ, בו נקבע שייצוא לחו"ל שלא במישרין, אלא באמצעות חברה משווקת, עלול לשלול את ההטבות שהוענקו בחוק.

- בדיקת חישוב הצמדת מחזורי בסיס למדד תפוקות התעשייה או לשער מטבע היצוא העיקרי (כנמוך), למי שיש ייצוא מינימלי של 70% (ישיר או עקיף). (לא רלוונטי לחברה שבחרה להחיל על הכנסותיה את תיקון 68 לחוק).
- "שיעור השקעת חוץ" בחברה נקבע לפי השיעור הנמוך ביותר ביום מסוים באותה שנה. על כן מומלץ לדרות הקטנת שיעור זה לאחר תום השנה, בכדי למנוע את הקטנת "שיעור השקעת חוץ" בשנת המס 2016. נציין שלפי עמדת רשות המסים לא ניתן להגדיל את שיעור השקעת החוץ לאחר 31.12.2010. (שיעור השקעת חוץ אינו רלוונטי לחברה שבחרה להחיל על הכנסותיה את תיקון 68 לחוק).

מפעלים מאושרים- מסלול מענקים

לגבי תוכניות לאחר תיקון 68 לחוק עידוד השקעות הון- רלבנטי רק לאזור פיתוח א'.

- בדיקת עמידה בתנאי כתב האישור של "מפעל מאושר" (לרבות תנאי ייצוא ויעדי העסקת מינימום של עובדים ומכירות).
- שיקולים לגבי עיתוי רכישת נכסים לפי התכנית המאושרת ומועד התחלת הייצור, בהקשר למועד הרצוי לקביעת שנת ההפעלה, מחזור הבסיס והתחלת תקופת הטבות, ובהתחשב באפשרות לקיום בפועל של תחזיות הייצוא.
- על מנת למנוע חשיפה לפגיעה עתידית במעמד המפעל המאושר ובהטבות המגיעות לו, נדרשים הצעדים הבאים:
  - (1) יש לדאוג לבצע הקצאת הון מניות עד סוף השנה בשיעור של לפחות 24% מהיקף ההשקעות שבוצעו במהלך שנת 2016. הקצאת המניות יכולה להיעשות בדרכים הבאות:
    - הקצאה כנגד מזומן אשר יזרם על ידי בעלי המניות.
    - הקצאה כנגד היוון עודפים או יתרות זכות של בעלי המניות.
  - (2) יש לבדוק את היקף ההשקעות אשר בוצעו בפועל ביחס לתוכנית המאושרת, על מנת שלא להיכנס לחריגה מתוכנית זו. במידת הצורך יש להגיש בקשה לתוספת השקעה.
  - (3) יש להיערך לקראת הכנה והגשת דוחות ביצוע תקופתיים לחברת ענבל ומרכז השקעות. ניתן לבקש את הארכת תקופת ביצוע ההשקעות במידה ונדרש. נציין כי מדובר בתכניות שאושרו על-ידי מרכז ההשקעות בלבד.
  - (4) יש לשאוף להקטנת יתרות החובה (חייבים) של בעלי המניות בחברה. יתרות חובה אלו מקטינות למעשה את ההון הנפרע הדרוש לעמידה בתנאי הלימות ההון של התוכנית.

שחיקת מחזורי בסיס (לא רלוונטי למפעל מועדף)

יש לבחון בשנת הבחירה, עמידה בקריטריונים שנקבעו בתקנות לעידוד השקעות הון (הפחתת מחזור בסיס), התשס"ז-2007 לעניין שחיקת מחזור בסיס.

התקנות מאפשרות לחברות אשר עונות להגדרות ולקריטריונים המפורטים בתקנות, להפחית את מחזור הבסיס שלהן מידי שנה בשיעור של 10% מהשנה הקובעת (שנת ההפעלה או שנת הבחירה), כך שלמעשה מחזור גדול יותר ייוחס לתוכניות ההרחבה המוטבת (או המאושרת), ובכך להגדיל משמעותית את הטבות המס.

עיקרי הקריטריונים לדרישת שחיקת מחזור בסיס:

- השקעה מהותית מינימאלית במחקר ופיתוח - שיעור של 7% ממחזור המכירות. **יש לקבל את אישור הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית** (לשעבר המדען הראשי) **לעמידה בתנאי זה** (נדגיש, כי לא ניתן לקבל את אישור הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית, אם הפניה אליה מתבצעת יותר משלוש שנים מתום השנה אליה מתייחסת הבקשה).

- העסקה מהותית מינימאלית של עובדים בעלי השכלה אקדמאית במקצועות ובתחומים אשר נקבעו בתקנות - שיעור של 20% מכלל העובדים.
- עמידה במבחן תחלופת המוצרים בשיעור של 50% בפרק זמן כפי שקבוע בתקנות, או לחלופין עמידה במבחן ההשקעות - ביצוע השקעות מהותיות בהתאם לנדרש בתקנות.

קבלני משנה

בהתייחס לחברות הפועלות כקבלני משנה ומשווקות את תוצרתן ליצואנים בעלי מעמד של מפעל מועדף, מפעל מאושר או מפעל מוטב, יש לבחון עמידה בתקנות לעידוד השקעות הון (תנאים שבהתקיימם יראו במפעל המוכר רכיב למפעל אחר, מפעל זכאי להטבה), התשס"ז-2007.

יצואנים עקיפים נדרשים לפנות למפעלים אחרים כהגדרתם בחוק ולקבל מהם אישור בדבר הייצוא על גבי טופס 902.

9. הפחתת השקעה של חברות ישראליות במניות של חברות בתחום תעשיות עתירות ידע

עידוד השקעה של חברות ישראליות גדולות/בינוניות המהוות חברות "מוטבות" / "מועדפות", בחברות ישראליות קטנות, שעיסוקן בתחום תעשיות עתירות הידע, באמצעות ניכוי חלק מההשקעה במניות על פני חמש שנים. בהתאם לחוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012, החלק מעלות רכישת מניות כאמור (שלא בדרך של הקצאה) שבוצעה בשנים 2011-2019 (בחוק המקורי עד 2015), העולה על הונה העצמי של החברה הנרכשת, יופחת על פני 5 שנים, בהתקיים כל התנאים שנקבעו בסעיף. משמעות הפחתה זו הינה הקדמת הוצאה, ללא הבדל בשיעור החיסכון במס. לכך השלכה אף לעניין קיזוז הפסדים. (לפירוט- ראה חוזר נפרד בחלק התמריצים בחוברת זו).

10. מתן הטבות מס לקידום הנפקות בבורסה של חברות מחקר ופיתוח והשקעות של קופות גמל ב"קרן טכנולוגיה עילית"- תיקון 220 לפקודה

בספר החוקים 2540 מיום 28 במרץ 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 220 והוראות שעה), התשע"ו-2016 (להלן: "התיקון" או "תיקון 220"). התיקון קובע, בין היתר, את ההטבות הבאות:

- (1) **הטבה למשקיעים במסגרת הנפקה לציבור של חברת מו"פ** - בתקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2022, סכום השקעה מזכה במניה של חברת מחקר ופיתוח, עד לגובה של 5 מיליון שקלים חדשים, יוכר למשקיע כהפסד הון בשנת המס שבה ביצע את ההשקעה או בשנות המס שלאחריה עד תום תקופת ההטבה, ויחולו לגבי הפסד ההון האמור הוראות סעיף 92 לפקודה (קיזוז הפסדי הון) ובלבד שסכום ההשקעה שולם במסגרת הנפקה לציבור של החברה בבורסה בישראל במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019 ("התקופה הקובעת").
- (2) **הטבה לבעלי שליטה במסגרת הנפקה לציבור של חברת מו"פ** - במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019, תינתן אפשרות ליחידים בעלי שליטה שהם עובדים בחברות מחקר ופיתוח, להתחייב במס על עליית ערך האופציות שהתקבלו בידיהם טרם רישום החברה בבורסה וניתנו להם בקשר עם יחסי עובד מעביד, במסגרת סעיף 102 לפקודה, המאפשר מיסוי במסלול רווח הון שבו שיעור המס הוא 25% בלבד, וזאת על עליית ערך האופציות ממועד הרישום בבורסה בישראל עד מועד המימוש שלהם בידי העובדים האמורים.
- (3) **פטור ממס לקופות גמל על השקעות בקרן נאמנות מסוג "קרן טכנולוגיה עילית"** - לעניין הכנסתה של קופת גמל מדיבינדו, מריבית או מהפרשי הצמדה שהתקבלו מאת קרן טכנולוגיה עילית - החזקת אחד או יותר מאמצעי השליטה בקרן ביחד או לחוד בידי כמה קופות גמל, בשיעור שאינו עולה על 75% (במקום 50%) מאמצעי השליטה בקרן, לא תהווה שליטה, ועל כן לא ייפגע הפטור על הכנסות שיתקבלו מהקרן.

להרחבה לגבי התיקון- ראה חוזר נפרד בפרק שני לחוברת זו.

11. רווחים ראויים לחלוקה

סעיף 94ב לפקודת מס הכנסה, מאפשר להקטין את מרכיב הרווח הריאלי בגין מכירת מניות. בשל "הרווחים הראויים לחלוקה" (ר"ל). באופן כללי הם מחושבים לפי החלופה הנמוכה בין הרווחים החשבונאיים שנצטברו בין תום השנה הקודמת לרכישת המניה עד לתום השנה שקדמה למכירה עם תוספות וגרועות כמוגדר בסעיף ("חלופה חשבונאית") לבין הסכומים שהתחייבו במס בשנים הרלוונטיות עם ניכויים מסויימים ("חלופה מיסויית").

בפסק דין **אורן ז'ורבין** (ע"א 7566/13) שניתן בשנת 2015, דחה ביהמ"ש העליון את הערעור של פקיד השומה וקבע כי את המילים "נתחייבו במס" שבחלופה המיסויית, יש לפרש באופן תכליתי ולכן ניתן להתחשב ברווחי אקוויטי גם בחלופה המיסויית. כאשר מדובר ברווחים ששולם בגינם המס הסופי בו ניתן לחייב אותם, ובמקרה של רווחי אקוויטי מדובר במס חברות ברמת החברה הכלולה, הרי שיש לראות את אותם רווחים כאילו נתחייבו כבר במס. יודגש, לעניין זה, כי יש צורך בבדיקה פרטנית מדוקדקת ונפרדת בכל מקרה ומקרה, בגדרה תבחן השאלה האם רווחי האקוויטי נתחייבו במס הסופי שניתן לחייב אותם.

פסק דין **אברהם פגי** (ע"א 181/14) (ראה תקציר בפרק שלישי לחוברת זו), שניתן ביום 13 במרץ 2016, דן במצב של מכירת מניות, כאשר בחברה אשר מניותיה נמכרות ישנם ר"ל שנצברו עד ליום 31.12.2012 ולאחר מכן נוצרו הפסדים. ביהמ"ש העליון קבע כי הטלת חובה לנכות הפסד שטרם קוזז ואשר נצבר לאחר המועד הקובע (1.1.2003), כנגד ר"ל שנצברו לפני אותו מועד, תהווה פרשנות הקובעת תחולה רטרואקטיבית לאותה הוראת מס, ועל כן קיבל את הערעור של הנישומים ובכך הפך את קביעתו של בית המשפט המחוזי בחיפה שפסק לטובת פקיד השומה.

תיקון 147 לפקודה קובע, שהסעיף יחול גם לגבי מכירת מניות סחירות בבורסה (לא יחול על יחיד שרכש את המניות החל מיום 1 בינואר 2003), ובלבד שהמוכר הינו בעל מניות מהותי במועד המכירה או במועד כלשהו בשנים עשר החודשים שקדמו למכירה. התחולה לגבי מכירת מניות סחירות היא על רווחים ראויים לחלוקה שנצברו מיום 1 בינואר 2006 ואילך. לפיכך, לפני רישום מניות למסחר בבורסה, יש להיערך בהתאם (לדוגמא: באם בעלי המניות הינן חברות - חלוקת דיבידנד מתוך רווחים שנוצרו עד וכולל שנת 2005 בפטור ממס, טרם רישום המניות למסחר בבורסה, ואולם, יש לשים לב גם לסעיף 94ג לפקודה, לגבי הקטנת הפסד הון ממכירת מניות בשל חלוקת דיבידנד ב-24 החודשים שקדמו למכירה).

2. יחידים - היערכות לקראת תום שנת המס 2016 ותחילת שנת המס 2017

1. מס מיוחד על הכנסות גבוהות - סעיף 121ב לפקודה

במסגרת תיקון 195 לפקודה³ התווסף לפקודה סעיף 121ב, שכותרתו "מס על הכנסות גבוהות". בהתאם לסעיף זה, על אף האמור בכל חיקוק, יחיד אשר הכנסתו החייבת בשנת המס עלתה על 803,520 ש"ח (נכון לשנת המס 2016) ישלם מס נוסף בשיעור של 2% מסכום ההכנסה החייבת העולה על 803,520 ש"ח.

ראוי לציין, כי במסגרת הצעת חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות 2017 ו-2018), התשע"ז 2016 (להלן: "הצעת חוק ההסדרים"), החל משנת 2017 צפוי להיות המס הנוסף בשיעור של 3% מסכום ההכנסה החייבת העולה על 640,000 ש"ח.

המס הנוסף חל החל מיום 1 בינואר 2013 (יום התחילה) והוא חל על הכנסה שהופקה ביום התחילה או לאחריו.

הוראות סעיף 8(ג) לפקודה יחולו לגבי ההכנסות הקבועות בו, בחישוב ההכנסה החייבת לעניין סעיף זה.⁴

יובהר, כי הכנסה חייבת בסעיף זה מוגדרת כלהלן:

"הכנסה חייבת כהגדרתה בסעיף 1 וכמשמעותה בסעיף 89, למעט סכום אינפלציוני כהגדרתו בסעיף 88 וסכום אינפלציוני כהגדרתו בסעיף 47 לחוק מיסוי מקרקעין, ולרבות שבח כמשמעותו בחוק מיסוי מקרקעין, ואולם לגבי מכירת זכות במקרקעין בדירת מגורים כהגדרתה בחוק האמור - רק אם שווי מכירתה עולה על 4 מיליון שקלים חדשים והמכירה אינה פטורה ממס לפי כל דין; הסכום האמור יתואם בהתאם להוראות סעיף 9(ג2) לחוק מיסוי מקרקעין, ולענין זה יהיה המדד הבסיסי כאמור באותו סעיף המדד שפורסם ביום ד' בשבט התשע"ג (15 בינואר 2013)".

המשמעות היא, ששבח ייכלל בהגדרת הכנסה החייבת במס הנוסף, פרט לשבח ממכירת דירת מגורים ששווי מכירתה אינו עולה על 4 מיליון ש"ח.

לענין הפרשנות של רשות המסים לנושא זה, ראה את [הוראת ביצוע מס' 9/2015](#).

2. שיקולי פעילות באמצעות חברות לעומת פעילות של יחידים

ביום 31 באוקטובר 2016 פורסמה הצעת חוק ההסדרים ולפיה צפויה הפחתה בשיעור מס החברות החל מתחילת שנת 2017 לשיעור של 24% (והחל משנת 2018 ואילך ל- 23%). כמו כן, צפויה הפחתה בשיעור המס השולי הגבוה ביותר ל- 47% (במקום 48% ובמקביל עלייה בשיעור המס הנוסף על הכנסות גבוהות ל- 3% והורדת סף הכניסה להחלתו - ראה בסעיף לעיל). נכון לכתיבת חוברת זו טרם הושלם תהליך החקיקה בנושא, אך בחוזר זה הנחנו שההצעה תאושר.

לגבי פעילות עסקית - ניתן לראות על פי הניתוחים שלהלן, כי קיימת עדיפות קלה בשיעורי המס הכוללים לגבי מיסוי הפעילות של הכנסות עסקיות רגילות אצל חברות וחלוקתן כדיבדנד לעומת מיסוי פעילות עסקית על ידי יחידים, הן השנה (2016) והן בשנה הבאה (2017), וזאת עוד מבלי להביא בחשבון את דמי הביטוח הלאומי המוטלים על יחידים. להלן פירוט:

³ פורסם בספר החוקים 2382 מיום 13 באוגוסט 2012 כחלק מחוק לצמצום הגירעון ולשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2012.

⁴ סעיף 8(ג) לפקודה מתיר לפרוס הכנסות מיוחדות על פני מספר שנים כמפורט בסעיף. סוגי ההכנסות הינם: הפרשי שכר, דמי פדיון חופשה, מענק פרישה או מוות, סכום המתקבל עקב היוון קצבה. באמצעות הפרישה, ניתן להקטין את סכום ההכנסה החייבת השנתית בגין ההכנסות המיוחדות, כך שהמס הנוסף לא ישולם בגינת או יצומצם משמעותית.

ניתוח הבדלי המיסוי בין פעילות באמצעות יחיד לעומת הפעילות באמצעות חברה בשנת 2016:

שנת מס 2016	שיעור המס השולי המירבי על יחידים (לא כולל ביטוח לאומי)	שיעור מס החברות	שיעור המס הכולל על החברה ובעלי מניותיה בחלוקת דיבידנד לבעל מניות מהותי	הפרש מס
ללא מס הכנסות גבוהות	48%	25%	47.5%	0.5%
כולל מס הכנסות גבוהות	50%	25%	49%	1%

- **לגבי פעילות עסקית** - שיעור המס השולי המירבי לפעילות באמצעות היחיד הינו - 48%, ועל הכנסות מעל 803,520 ש"ח (מעודכן לשנת 2016) בשנה תוספת של 2%, ובסך הכל - 50%.

לעומת זאת, שיעור המס הכולל על החברה ובעלי מניותיה בחלוקת דיבידנד לבעל מניות מהותי בשנת 2016 הינו - 47.5% (25% מס חברות + 30% X 75%), ואם מדובר על יחיד עם הכנסות שנתיות מעל 803,520 ש"ח (מעודכן לשנת 2016) שיעור המס הכולל בפעילות באמצעות חברה הינו - 49% (25% מס חברות + 32% X 75%). על כן, עשוי להיות יתרון קטן לפעילות עסקית באמצעות חברה, אפילו אם מושכים את רווחי החברה באופן שוטף.

ניתוח הבדלי המיסוי בין פעילות באמצעות יחיד לעומת הפעילות באמצעות חברה בשנת 2017 (תחת ההנחה ששיעורי מס החברות והמס השולי יופחתו והמס על הכנסות גבוהות יועלה):

שנת מס 2017	שיעור המס השולי המירבי על יחידים (לא כולל ביטוח לאומי)	שיעור מס החברות	שיעור המס הכולל על החברה ובעלי מניותיה בחלוקת דיבידנד לבעל מניות מהותי	הפרש מס
ללא מס הכנסות גבוהות	47%	24%	46.8%	0.2%
כולל מס הכנסות גבוהות	50%	24%	49.1%	0.9%

- **לגבי פעילות עסקית** - שיעור המס השולי המירבי לפעילות באמצעות היחיד הינו - 47%, ועל הכנסות מעל 640,000 ש"ח (הסכום הצפוי לשנת 2017) בשנה תוספת של 3%, ובסך הכל - 50%.

לעומת זאת, שיעור המס הכולל על החברה ובעלי מניותיה בחלוקת דיבידנד לבעל מניות מהותי הצפוי להיות בשנת 2017 הינו - 46.8% (24% מס חברות + 30% X 76%), ואם מדובר על יחיד עם הכנסות שנתיות מעל 640,000 ש"ח (הסכום הצפוי לשנת 2017) שיעור המס הכולל בפעילות באמצעות חברה יהיה - 49.1% (24% מס חברות + 33% X 76%). על כן, עשוי להיות יתרון קטן לפעילות עסקית באמצעות חברה, אפילו אם מושכים את רווחי החברה באופן שוטף.

נוסיף גם, שכאשר משקללים בחישוב את דמי הביטוח הלאומי החלים, ישנו יתרון עוד יותר גדול במיסוי הכנסות עסקיות רגילות אצל חברות על פני מיסוי כיחידים, מאחר ששיעור המס הכולל המופיע בטבלה לעיל אינו כולל את דמי הביטוח הלאומי.

- **לגבי מיסוי רווח הון** - קיים יתרון מס משמעותי במיסוי רווחי הון של יחידים לעומת חברות.

נטל המס אצל יחיד הינו 25%, או 30% - באם אותו יחיד בעל מניות מהותי, ועל הכנסות מעל 803,520 ש"ח בשנה (מעודכן לשנת 2016) תוספת של 2%, ואילו נטל המס הכולל על רווח הון בידי חברה וחלוקתו כדיבידנד ליחיד (שהינו בעל מניות מהותי בחברה) הינו בשנת המס 2016 לכל הפחות 47.5% (25% מס חברות + 30% X 75% על הדיבידנד).

3. הכנסות ריבית שלא ממוסד בנקאי

- הלוואות שניתנות לחברה על ידי יחיד (שאינו בעל מניות מהותי באותה חברה⁵): הכנסת הריבית הריאלית, בהלוואה צמודה, ממוסה בידי היחיד בשיעור של 25% ובהלוואה לא צמודה- הכנסת הריבית ממוסה בשיעור של 15%. מאחר ואין שוני לצורך מס בין הלוואה לחברה לבין הפקדה בפקדון בנקאי, מומלץ לבחור בעדיף מביניהם על בסיס כלכלי.
- הפרשי הצמדה על הלוואה פטורים ממס בידי היחיד (בין אם הוא בעל מניות מהותי, בין אם לאו), בהתאם לתנאים המפורטים בסעיף 9(13) לפקודה. לגבי יחיד בעל שליטה יחולו לחילופין גם תקנות מ"ה (פטור ממס על הפרשי הצמדה בשל יתרה מזכה של בעל שליטה), התשנ"ח-1998.

4. השלמת תשלומים עד לתום השנה

- השלמת תשלומים עד תום שנת המס לשם קבלת הטבות מס:
  - (1) לקופות גמל ולביטוח חיים (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
  - (2) לקרן השתלמות (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
  - (3) תרומות למוסדות מוכרים (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
- לגבי עצמאים - הקדמת התשלום למוסד לביטוח לאומי שמועד פירעונו חל ב-15 בינואר 2017, לשם ניצול הניכוי בשנת המס 2016 בהתאם להוראות סעיף 47 לפקודה.
- השלמת תשלומי התחייבויות להוצאות לגבי מי שהכנסתו מדווחת על בסיס מזמנים (שכר דירה, חשמל, הוצאות משרד, משכורת חודש דצמבר לעובדים, שכר טרחת עו"ד ורו"ח וכיוצ"ב).
- קביעת מועד תקבול דמי שכירות מראש, בכפוף להוראות החוק המתייחסות להכנסות מהשכרת דירה למגורים (לעניין הכנסות מהשכרת דירת מגורים - ראה חוזר נפרד בחוברת זו).
- רכישת קופות רושמות לפני תום שנת המס.
- השלמת תשלומים המקנים זיכוי מסכום המס בעד הוצאות להחזקת קרוב במוסד ששולמו עד 31 בדצמבר 2016.

5. הגירה מישראל והגירה לישראל

- לעניין זה - ראה חוזר נפרד בחלק ה' בחוברת זו לגבי מועד ניתוק תושבות והמועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל.
- מומלץ לתושב ישראל המבקש להגר למדינה זרה ומבקש להיחשב כתושב חוץ בשנת המס 2017 להקפיד ולעזוב את ישראל עד ליום ה-29 לינואר 2017, אחרת תחול החזקה (הניתנת לסתירה) שהוא נחשב כתושב ישראל.
- מומלץ לתושב ישראל העומד להגר למדינה זרה, לשקול לבצע רכישת נכסים רק לאחר ההגירה מישראל (על מנת להימנע מתשלום "מס יציאה" לפי סעיף 100א לפקודה).
- לגבי עובדים שמבצעים relocation ואמורים לקבל אופציות מהמעביד בחו"ל, כדאי לשקול לקבל את האופציות רק לאחר ההגירה מישראל (כמובן, רק אם הדחייה אינה מהווה פעולה מלאכותית).

⁵ שיעור המס על הכנסות מריבית הנובעות במישרין או בעקיפין מחברה שהיחיד הינו בעל עניין מהותי בה הינו לפי שיעור המס השולי ולא 15%/25%.

6. חוק הביטוח הלאומי - מיסוי הכנסות פסיביות והכנסות של בעלי מניות בחברה משפחתית (להרחבה - ראה חוזר נפרד בחוברת זו)

מבוטח שהוא עובד שכיר או עובד עצמאי או עובד שכיר שהוא גם עובד עצמאי, ויש לו הכנסה מהמקורות האחרים בסעיף 2 לפקודה אשר אינה הכנסה מעבודה או כעצמאי, יחויב בדמי ביטוח על הכנסתו האחרת, אף אם היא פחותה ממחצית סך הכנסותיו כשכיר וכעצמאי. ואולם, לא יחויבו בדמי ביטוח הכנסות מסוימות מדיבידנד, מריבית ומדמי שכירות למגורים, כמפורט בחוק הביטוח הלאומי.

הכנסה מחברה משפחתית, חברה שקופה או מחברת בית, יראו אותה כאילו חולקה בסוף שנת המס לבעלי המניות בה או לחברי החברה, לפי העניין, והכול בהתאם לזכאותם היחסית ברווחי החברה במועד האמור, כל זאת ללא קשר למועד חלוקת ההכנסות בפועל.

7. מועד החיוב בביטוח לאומי לגבי אופציות שאינן נסחרות

המוסד לביטוח לאומי הסכים לבטל פסק דין אשר ניתן על ידי ביה"ד האזורי לעבודה, ולהסכמת הצדדים ניתן תוקף של פסק דין של בית הדין הארצי לעבודה (עב"ל 07/547 שרון טופז ואח' נ' המוסד לביטוח לאומי), תוך שנקבע, כי מועד החיוב במס בגין הכנסה מאופציות שאינן נסחרות (ואשר הוקצו על פי סעיף 3(ט) לפקודה) הינו מועד מימוש האופציות בפועל ולא מועד הבשלתן לראשונה. (להרחבה - ראה חוזר מס' 31.2009 של משרדנו).

8. השקעה של יחיד בחברה עתירת מו"פ ("חוק האנג'לים") (להרחבה - ראה חוזר נפרד בחלק התמריצים בחוברת זו)

בהתאם לחוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012, השקעה במניות של חברה עתירת מו"פ, המצויה בשלב הראשוני של פעילות המו"פ (שלב ה-Seed), בידי משקיע יחיד, שבוצעה בשנים 2011-2019 (בחוק המקורי עד 2015), עשויה להיות מותרת בניכוי לצורכי מס, בפריסה של עד 3 שנים⁶, בהתקיים תנאים מסוימים. באופן זה, עלות המניות תותר בניכוי לפני מכירת המניות ותגרום לחסכון במס גדול יותר, מאחר שהיא תסווג כהוצאה פירותית (חיסכון במס לפי שיעור מס שולי) ולא כמחיר מקורי בחישוב רווח הון (חסכון במס בשיעור של 25%/30% או בשיעור של 27%/32% במקרה של תשלום מס נוסף של 2% על הכנסות גבוהות). להתרת עלות ההשקעה בניכוי, השלכה אף לעניין קיזוז הפסדים.

ביום 20 בינואר 2016 פורסם תיקון מס' 5 לחוק, שבמסגרתו בוצעו עיקרי השינויים הבאים:

- מתן הטבות להשקעה בחברת מטרה או חברה מתחילה גם לשותפות בין יחידים שהוקמה במיוחד למטרה זו, ולא רק ליחידים.
- הארכת תוקף הוראת השעה להשקעות יחיד או שותפות בין יחידים בחברת מטרה עד 31 בדצמבר 2019.
- מתן הטבות גם להשקעות של יחיד או שותפות בין יחידים במסלול חדש נוסף של "חברה מתחילה", החל מיום 1 בינואר 2016 ועד 31 בדצמבר 2019.

⁶ על פי חוזר 12/2011 של רשות המסים, ניתן לדרוש את כל סכום ההשקעה כבר בשנת המס הראשונה.

9. מתן הטבות מס לקידום הנפקות בבורסה של חברות מחקר ופיתוח והשקעות של קופות גמל ב"קרן טכנולוגיה עילית" - תיקון 220 לפקודה (להרחבה לגבי התיקון- ראה חוזר נפרד בפרק שני לחוברת זו)

בספר החוקים 2540 מיום 28 במרץ 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 220 והוראות שעה), התשע"ו-2016 (להלן: "התיקון" או "תיקון 220"). התיקון קובע, בין היתר, את ההטבות הבאות:

- (1) **הטבה למשקיעים במסגרת הנפקה לציבור של חברת מו"פ** - בתקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2022, סכום השקעה מזכה במניה של חברת מחקר ופיתוח, עד לגובה של 5 מיליון שקלים חדשים, יוכר למשקיע כהפסד הון בשנת המס שבה ביצע את ההשקעה או בשנות המס שלאחריה עד תום תקופת ההטבה, ויחולו לגבי הפסד ההון האמור הוראות סעיף 92 לפקודה (קיצוז הפסדי הון) ובלבד שסכום ההשקעה שולם במסגרת הנפקה לציבור של החברה בבורסה בישראל במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019 ("התקופה הקובעת").
- (2) **הטבה לבעלי שליטה במסגרת הנפקה לציבור של חברת מו"פ** - במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019, תינתן אפשרות ליחידים בעלי שליטה שהם עובדים בחברות מחקר ופיתוח, להתחייב במס על עליית ערך האופציות שהתקבלו בידיהם טרם רישום החברה בבורסה וניתנו להם בקשר עם יחסי עובד מעביד, במסגרת סעיף 102 לפקודה, המאפשר מיסוי במסלול רווח הון שבו שיעור המס הוא 25% בלבד, וזאת על עליית ערך האופציות ממועד הרישום בבורסה בישראל עד מועד המימוש שלהם בידי העובדים האמורים.

10. שינויים משמעותיים במיסוי מקרקעין (להרחבה - ראה חוזר נפרד בחלק מיסוי מקרקעין בחוברת זו)

במסגרת החוק לשינוי סדרי עדיפויות (פורסם במהלך 2013), בוטל לראשונה הפטור הידוע למכירת דירת מגורים אחת לארבע שנים, נקבעה העלאה בשיעורי מס הרכישה על דירות השקעה (שאף הוגדלה שוב באופן משמעותי החל מיום 24.6.15) ובוטלו מרבית ההטבות שניתנו לתושבי חוץ בקשר לדירות בישראל.

11. הטבות המס לקצבה (ראה חוזר נפרד בחלק קופות גמל בחוברת זו)

במסגרת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 190 והוראת שעה), התשע"ב-2012 (תחילה מיום 1 בינואר 2012) הורחבה מסגרת הטבות המס בעת משיכת כספים באפיק החיסכון לקצבה, לרבות הוראות מטיבות לבעלי שליטה בחברות מעטים בניכוי הוצאה בגין הפקדות לקופות גמל לקצבה.

3. רווחים וקיזוז הפסדים מניירות ערך סחירים

1. מבוא

שנת 2016 אופיינה בתנודות רבות בשוק ההון. לפיכך, יש לשים דגש לנושא קיזוז ההפסדים מניירות ערך (סחירים ושאינם סחירים), בהנחה שמדובר בהפסד הוני ולא הפסד עסקי/פירותי.

תשומת לבכם במיוחד לנושאים הבאים:

- (1) הפסד הון מוכר רק אם מומש בפועל (דהיינו, נייר הערך נמכר עד לסוף שנת 2016).
- (2) ניתן לקזז הפסדי הון שוטפים ומועברים משנים קודמות (לרבות הפסדי הון מניירות ערך סחירים), כנגד רווח הון ממכירת נכס כלשהו שנוצר השנה (לרבות מנייר ערך סחיר או משבח).
- (3) ניתן לקזז הפסדי הון שוטפים מניירות ערך שנמכרו בשנת 2016 גם כנגד ריבית ודיבידנד מניירות ערך (בכפוף לתנאים שיפורטו להלן).

2. שיעור המס על הכנסות פיננסיות ורווחי הון בידי יחיד

- שיעור המס המוטל על רווח הון ריאלי (בגין נכס שנרכש החל מיום 1 בינואר 2003), ריבית ריאלית ודיבידנד (שאינו ממפעל מאושר, ממפעל מוטב או ממפעל מועדף), בידי יחיד לא יעלה על 25%,⁷ בין אם מקורם בנכס נסחר בבורסה (בישראל או מחוצה לה) ובין אם לאו, בין אם באפיקי השקעה המנוהלים בידי מוסד בנקאי ובין אם לאו, ובלבד שהיחיד אינו בעל מניות מהותי בחברה המהווה מקור להכנסתו זו.
- באם היחיד הינו בעל מניות מהותי בחברה המהווה מקור להכנסה, יחול שיעור מס שלא יעלה על 30% בגין רווח הון ריאלי⁸ ובגין דיבידנד ושיעור מס שולי בגין הכנסה מריבית. לפיכך, עדיף לבעל מניות מהותי המחזיק באג"ח של החברה למכור את האג"ח לפני קבלת הריבית ולהתחייב במס של 30%, במקום המס השולי שיחול על הריבית.
- ריבית באפיקי השקעה שקליים נומינליים ורווחי הון ממכירת אגרת חוב, נייר ערך מסחרי, מילווה או הלוואה, שאינם צמודים למדד, יחויבו במס בידי היחיד, בשיעור שלא יעלה על 15%, ובלבד שהיחיד אינו בעל מניות מהותי בחברה המהווה מקור להכנסתו זו.
- **בחנית אפשרות לנכות את הוצאות המימון הריאליות בחישוב רווח מניירות ערך** - על פי סעיף 101א(ב) לפקודה, ישנו מסלול של תשלום מס, הקובע, שאם יחיד תבע ניכוי הוצאות ריבית ריאלית והפרשי הצמדה בחישוב הרווח ממכירת ניירות ערך, אזי יחויב רווח ההון במס בשיעור של 30% (32% אם חל גם מס נוסף של 2% על הכנסות גבוהות, דהיינו הכנסות מכל מקורות ההכנסה של היחיד העולות על 803,520 ש"ח בשנה - מעודכן לשנת 2016). לפיכך, לגבי בעל מניות מהותי, החייב ממילא במס של 30% (או 32% אם חל גם מס הכנסות גבוהות), ברור מאליו שכדאי לו לתבוע בניכוי את הוצאות המימון הריאליות כנגד רווחיו. אולם, גם לנישום יחיד רגיל, החייב במס של 25% (או 27% אם חל גם מס הכנסות גבוהות) ויש לו הוצאות מימון ריאליות, כדאי לשקול, האם עדיף לו לבחור במסלול של שיעור מס של 30% / 32% (במקום 25% / 27%), תוך הפחתת הוצאות המימון שהיו לו בגין רכישת הניירות.

⁷ שיעור זה הינו בתוקף מיום 1 בינואר 2012. על החלק היחסי של רווח ההון שאינו מנייר ערך סחיר ושל הריבית, המיוחס לתקופה שלפני מועד זה - 20%.

⁸ שיעור זה הינו בתוקף מיום 1 בינואר 2012. על החלק היחסי המיוחס לתקופה הקודמת ליום 1.1.2012, כל עוד המניה אינה סחירה ונרכשה החל משנת 2003 - 25%.

3. קיזוז הפסדים מניירות ערך סחירים - יחידים

3.1 כללי קיזוז הפסדי הון מניירות ערך הנסחרים בבורסה לגבי יחידים קובעים כדלקמן:

קיזוז הפסדי הון מועברים	קיזוז הפסדי הון בשנת המכירה	מכירה החל מיום 1 בינואר 2006
קיזוז הפסד ההון המועבר כנגד רווח הון כלשהו (לרבות מנכסים לא סחירים או שבח מקרקעין).	קיזוז הפסד ההון השוטף כנגד רווח הון כלשהו (לרבות מנכסים לא סחירים) וגם כנגד: (א) הכנסה מריבית או מדיבידנד ששולמו בשל אותו נייר ערך. (ב) הכנסה מריבית או מדיבידנד בשל ניירות ערך אחרים (סחירים או לא סחירים) ובלבד ששיעור המס עליהם אינו עולה על שיעור מס החברות (בשנת 2016 - 25%).	מכירה שבוצעה עד 31 בדצמבר 2005 וההפסד בגינה טרם קוזז עד לאותו מועד (וגם לא עד לתחילת השנה הנבחרת - 2016)
קיזוז הפסד ההון המועבר כנגד רווח ממכירת כל נייר ערך (סחיר או לא סחיר) וכן כנגד ריבית או דיבידנד, ובלבד ששיעור המס עליהם אינו עולה על 20%.	לא רלוונטי	מכירה שבוצעה עד 31 בדצמבר 2005 וההפסד בגינה טרם קוזז עד לאותו מועד (וגם לא עד לתחילת השנה הנבחרת - 2016)

יצוין, שהפסד הון ממכירת נכס מחוץ לישראל (לרבות נייר ערך זר), ושאינו רווח היה מתחייב במס בישראל, ניתן לקיזוז כנגד רווח הון בישראל, ואולם הוא יקוזז תחילה כנגד רווח הון מחוץ לישראל.

נוסף, שבפקודה לא נקבע סדר קיזוז הפסדים מניירות ערך. דהיינו, לא נקבע, שיש לקזז תחילה רווחי הון כנגד הפסדי הון ורק אחר כך לקזז ריבית ודיבידנד. אנו בדעה, שבהיעדר הוראות מפורשות בפקודה, מותר לנישום לבחור את סדר הקיזוז הרצוי לו. למיטב ידיעתנו, רשות המסים אינה חולקת על גישה זו.

מאחר שהפסדי (או רווחי) הון מוכרים רק על בסיס מימוש, לגבי יחידים המחזיקים בניירות ערך שטמון בהם הפסד, ומנגד יש להם רווחי הון מסוג כלשהו לרבות שבח ו/או ריבית או דיבידנד, מומלץ לשקול למכור את ניירות הערך עד תום שנת 2016 ולקזז את ההפסד בגינם כנגד אותם מקורות.

3.2 לא ניתן לבצע קיזוז כנגד דיבידנד שמקבל בעל מניות מהותי בחברה - מאחר ששיעור המס החל על דיבידנד לבעל מניות מהותי הינו 30%, לא ניתן לקזז את הפסדי הון מניירות ערך סחירים כנגד דיבידנד שמקבל בעל מניות מהותי מניירות ערך אחרים, בשל המגבלה שחלה על קיזוז כנגד דיבידנד ששיעור המס בגינו עולה על שיעור מס החברות (בשנת 2016 - 25%).

3.3 דרכים נוספות לקיזוז הפסדים - קיזוז כנגד דיבידנד אינה הדרך היחידה לקיזוז הפסדי הון. משקיעים רבים שמוכרים את מניותיהם מעוניינים להפקיד את כספם באפיקים סולידיים. נזכיר, כי אם נוצרו להם הפסדי הון כתוצאה ממכירת ניירות ערך סחירים והם יפקידו את תמורת המכירה בתוכניות חיסכון או בפיקדונות שקליים (מכשירים שאינם נחשבים לניירות ערך), הריבית שתיצבר לזכותם לא תקוזז כנגד אותם הפסדים. לפיכך, עדיף מבחינה מיסויית לאותם משקיעים להשקיע את כספם באפיקים סולידיים אחרים הנחשבים לניירות ערך כגון: אג"ח מדינה, מק"מ או קרנות נאמנות כספיות/שקליות פטורות, שכן התשואה בגינם תקוזז כנגד הפסדי הון השוטפים שנוצרו להם בשל מכירת ניירות ערך סחירים.

4. רווחים והפסדים מניירות ערך סחירים - בידי חברות

4.1 כללי:

מכירת ניירות ערך סחירים, נחשבת כרווח הון לפי חלק ה' לפקודה או כהכנסה פירותית בהתאם למבחני סיווג ההכנסות שהותוו בפסיקה ובפקודה, לרבות לעניין קיזוז הפסדים, ואלה ממוסים בשיעור מס החברות הרגיל (25% בשנת 2016).

4.2 ניירות ערך סחירים שטמון בהם הפסד המוחזקים על ידי חברות:

- "הפסד ריאלי" ממכירת ניירות ערך כהגדרתו בסעיף 6 לחוק התיאומים, שטרם קוזז עד לתום שנת 2005, יקוזז לפי הוראות המעבר רק כנגד רווח ממכירת נייר ערך הנסחר בבורסה.
- הפסד מניירות ערך סחירים שנמכרו בשנת 2006 ואילך- ההפסד בגינם יקוזז בשנת המכירה כנגד רווח הון ריאלי כלשהו (לרבות מנכסים לא סחירים) וגם כנגד הכנסה מריבית או מדיבידנד ששולמו בשל אותו נייר ערך, וכן כנגד הכנסה מריבית או מדיבידנד בשל ניירות ערך אחרים (סחירים או לא סחירים) ובלבד ששיעור המס עליהם אינו עולה על שיעור המס החל על פי סעיף 126(א) לפקודה- 25% בשנת 2016.⁹
- באם ני"ע הסחירים יימכרו בהפסד בשנת 2016 ולא ניתן יהיה לקזז השנה את אותו הפסד כאמור לעיל, אזי בשנת 2017, קיזוז הפסד ההון המועבר יותר כנגד רווח הון כלשהו, לרבות מנכסים לא סחירים (אך לא, כנגד ריבית ודיבידנד).
- **לפיכך באם התקבל/ יתקבל השנה ריבית או דיבידנד (באם הוא חייב במס), כמפורט לעיל, יש לשקול לממש ניירות ערך שטמון בהם הפסד, כבר השנה.**
- תשומת לב, לסעיף 94 לפקודה לפיו, במכירת מניה על ידי חבר בני אדם, יופחת מסכום הפסד ההון בשל המכירה, דיבידנד שהתקבל בשל המניה, במשך 24 החודשים שקדמו למכירה, אך לא יותר מסכום ההפסד.
- **לפיכך, באם רוצים למכור מניה שטמון בה הפסד, ובגין המניה חולק דיבידנד, יש לשקול את דחיית המכירה עד לחלוף 24 החודשים.**
- במקרה של הפסד ממכירת נייר ערך, ניתן להוסיף לו גם הפסד ריאלי לפי סעיף 9(ג) לחוק התיאומים (מחושב רק עד לסוף 2007, בהתאם להוראות המעבר לביטולו של חוק התיאומים).

4.3 ניירות ערך שטמון בהם רווח המוחזקים על ידי חברות:

- רווח מניירות ערך המסווג כרווח הוני (ייתכנו גם רווחים מניירות ערך המסווגים כפירותיים בהתאם למבחני סיווג הרווחים). ניתן לקזז מולו הפסד עסקי שוטף. עם זאת, לא ניתן לקזז הפסד עסקי מועבר משנים קודמות כנגד רווח ריאלי מנייר ערך אשר סווג כרווח הון, באם אינו "רווח הון בעסק".
- **לפיכך, באם יש הפסד עסקי שוטף בשנת המס הנוכחית (2016) ולא צפוי בשנה הבאה הפסד הון או הפסד עסקי שוטף, כדאי לשקול מימוש של נייר ערך סחיר שטמון בו רווח כבר בשנת המס 2016.**

מבחינה מיסויית, השקעה של חברה במק"מ עדיפה בדרך כלל על השקעה בפיקדון בנקאי, מאחר ש: (א) ניתן לקזז הפסדים מניירות ערך כנגד רווח ממכירת מק"מ (יצוין כי מכירת המק"מ לפני מועד פדיונו תסווג כאירוע מס של רווח הון ואילו פדיון המק"מ יסווג כהכנסה מדמי ניכיון); (ב) המס על המק"מ מוטל על מרכיב הרווח הריאלי בלבד.

⁹ החל משנת המס 2010 למגבלה זו אין משמעות לגבי חברות. עד וכולל לשנת המס 2013 נוסחה המגבלה כך: ובלבד ששיעור המס עליהם אינו עולה על 25%.

5. נקודות נוספות לתשומת לב לגבי השקעה בשוק ההון

- ייחוס עלויות רכישה למכירה בשיטת הייחוס הספציפי** - התקנות קובעות לגבי ניירות ערך שנרכשו במספר מועדים ולאחר מכן נמכר חלק מהם, שייחוס עלויות למכירות יהיה לפי שיטת "ראשון נכנס- ראשון יוצא". יחד עם זאת, החוק גם מאפשר גם ייחוס ספציפי, בכפוף להנחת דעתו של פקיד השומה. לשם כך יש צורך שהרכישה תתבצע בחשבון אחר ולכן מומלץ לקנות ניירות ערך בזמנים שונים במספר חשבונות בכדי לאפשר גמישות בייחוס עלויות.
- פירוק חברה פרטית שנוצרה בה הפסדים לצורך דיווח על הפסד הון וקיזוז כנגד רווחי הון ודיבידנדים וריבית מהשקעות בשוק ההון** - נישומים לא מעטים מחזיקים במניות של חברות פרטיות שהפסיקו את פעילותן וצברו הפסדים כתוצאה מפעילות כושלת. הפסד בגין אובדן השקעה כזו יוכר כהפסד הון רק בעת מכירת המניות או פירוק החברה (במספר פסקי דין, נפסק, שלא ניתן להכיר בהפסדי הון בגין השקעה או הלוואה שירדה לטמיון בחברה קשורה, רק על סמך הצהרה). בפס"ד **יצחק סיוון (ע"א 1240/00)** נקבע כי מועד הפירוק בפירוק מרצון, לעניין המיסוי, הינו במועד החלטת אסיפת בעלי המניות על פירוקה של החברה. לפיכך, מומלץ לבצע פירוק כזה לפני תום שנת 2016 למי שיש לו רווחי הון או הכנסות מדיבידנדים ומריבית מהשקעות בשוק ההון ומעוניין לחסוך את אותם תשלומי מס וכן תשלומי אגרות מיותרים.
- דיבידנד שהתקבל שלא מתוך רווחים (הפחתת הון)** - ישנם משקיעים שקיבלו בשנה החולפת דיבידנד מחברות שחילקו את אותם דיבידנדים שלא מתוך רווחים, אלא במסגרת הפחתת הון באישור בית המשפט. בהתאם להוראות רשות המסים, ניכוי המס במקור בוצע ממלוא סכום הדיבידנד שחולק מבלי שיוחסה עלות (מלאה או יחסית), בהתחשב בכך שמדובר בהפחתת הון ולא בחלוקת דיבידנד מתוך רווחים. משקיעים אלו רשאים לדרוש ייחוס עלויות לאותו דיבידנד ולבקש החזר מס (מלא או חלקי) בגין המס שנכסה במקור, זאת כמובן באמצעות הגשת דו"ח למס הכנסה.
- השקעה בחברות בעלות מדיניות של חלוקת דיבידנד** - ישנם משקיעים הפועלים באמצעות חברה בע"מ ונוצרים לחברה שבבעלותם עודפי מזומנים בקופה והמטרה היא להשקיע מזומנים אלו בשוק ההון. משקיעים אלו ייטיבו לעשות אם ישקיעו עודפי מזומנים אלו בשוק ההון במניות של חברות בעלות מדיניות קבועה של חלוקת דיבידנד מתוך הרווחים השוטפים. דיבידנד זה, המתקבל בידי חברה ישראלית, פטור ממס בידי החברה המקבלת (באם מקור הדיבידנד אינו ממפעל מאושר, ממפעל מוטב, או מהכנסות שנצמחו מחוץ לישראל) ובכך יש יתרון להחזיק השקעות אלו באמצעות חברה בע"מ ולא באמצעות יחיד. לאור הצעת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו-2018 בנושא "חברות ארנק", מומלץ לעקוב אחר ההתפתחויות בנושא זה (ראה גם חוזר נפרד בפרק שני בחוברת זו, לגבי הצעת חוק ההסדרים).

4. הודעות, הצהרות ודיווחים מסויימים לרשויות המס

1. דיווח בגין קבלת חוות דעת מסוימות

בספר החוקים 2513 מיום 9 בדצמבר 2015 פורסם חוק הטבות במס וייעוץ במס (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2015, שבמסגרתו נקבעה חובת דיווח בשל שימוש בחוות דעת מסוימות כאשר שכר הטרחה של היועץ תלוי בחסכון המס של מקבל חוות הדעת, דיווח על "חוות דעת מדף" ודיווח על עמדה הסותרת עמדה של רשות המסים.

ההוראות שנקבעו בתיקון יחולו לגבי חוות דעת שניתנה מיום 1 בינואר 2016 ואילך, ועל עמדה חייבת בדיווח שהובאה בדוח לשנת 2016 ואילך (טרם פורסמו העמדות ולכן בשלב זה, לא בתוקף).

במקביל, תוקנו באופן דומה גם חוקי המסים העקיפים (מס ערך מוסף, בלו על הדלק, מכס, מס קנייה).

הדיווח בגין חוות דעת כאמור ייעשה באמצעות **טופס 1345** שכותרתו "דיווח בגין חוות דעת" אשר יצורף לדוח המס השנתי. **ראה גם חוזר נפרד בפרק שני לחוברת זו.**

2. רשימת פעולות החייבות בדיווח לרשויות המס

בחודש דצמבר 2006, פורסמו תקנות ובהן רשימה של תכנוני מס החייבים בדיווח בתחומי מס ההכנסה, מיסוי מקרקעין ומע"מ. יש לציין כי לא כל פעולה הכלולה ברשימה משמעותה שרואים בה תכנון מס שאינו לגיטימי, אלא שהיא חייבת כאמור, בדיווח.

באם בוצעה פעולה הכלולה ברשימה, חובה לצרף לדוח המס השנתי **טופס 1213** שכותרתו "הודעה על פעולות שהן תכנון מס חייב בדיווח- מס הכנסה". **אם לא בוצעה פעולה** החייבת בדיווח¹⁰, יש להצהיר על כך בטופס 1214 (חברות) או טופס 1301 (יחידים). **ראה גם חוזר נפרד בנושא זה.**

3. מחירי העברה - חובת תיעוד והצהרת נאותות שוק ביחס לעסקאות בינלאומיות

בחודש אוקטובר 2007 פרסמה רשות המסים טופס "הצהרה על עסקאות בינלאומיות כמשמעותן בסעיף 85 לפקודת מס הכנסה" (**טופס 1385**). טופס ההצהרה מהווה נספח שחובה לצרפו לדו"ח המס השנתי (באם הוא רלוונטי) וכולל פרטים לגבי אופי העסקה, פרטי הצד הקשור לעסקה ומחיר העסקה. כמו כן, כולל טופס הדיווח הצהרת מנהלים כי העסקה המדווחת נערכה בהתאם לתנאי שוק, כפי שהוגדרו בסעיף 85 לפקודת מס הכנסה והתקנות הנלוות. נציין גם, שלפי עמדת רשות המסים ישנה חובת עריכת חקר תנאי שוק ותיעוד מתאים, כי לא ניתן להוכיח עמידה בתנאי שוק בדרך אחרת.

אם אין עסקאות בינלאומיות, יש להצהיר על כך בטופס 1214 (חברות) או טופס 1301 (יחידים). **ראה גם חוזר נפרד בנושא זה.**

4. חובת הודעה בכתב ומראש לפקיד השומה על עריכת מפקד המלאי

חובת ההודעה תחול אם מפקד המלאי מתבצע במועד שהוא יותר מ-10 ימים ועד חודש לפני או אחרי יום המאזן; האמור לעיל אינו חל על מלאי המתנהל בספר תנועת מלאי באופן המאפשר קביעת יתרות, וכל פריט בו נפקד לפחות אחת לשנה ונשלחה הודעה עד תחילת שנת המס לפקיד השומה על בחירת שיטה זו. **ראה גם חוזר נפרד בנושא זה.**

¹⁰ במסגרת החוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014), התשע"ג-2013 הוחלף המונח "תכנוני מס חייבים בדיווח" ל"פעולות החייבות בדיווח". הכוונה היא להרחיב בעתיד את רשימת הפעולות המחייבות דיווח, אך בשלב זה אין לשינוי המונח משמעות אפקטיבית.

5. חברה משפחתית

במסגרת החוק לשינוי סדרי עדיפויות משנת 2013 שונה הדין לגבי חברות משפחתיות באופן משמעותי - [ראה חוזר מסיים 34.2013 של משרדנו](#).

- **הודעה על בחירה להיות חברה משפחתית (טופס 2585א)-** חברה תושבת ישראל שהתאגדה בישראל החל ביום 1 באוגוסט 2013, צריכה לבחור בתוך שלושה חודשים ממועד התאגדותה, אם ברצונה להיות חברה משפחתית לצורכי מס. היה וחברה לא תודיע על בחירתה עד לאותו מועד, היא לא תוכל להפוך לחברה משפחתית בשלב מאוחר יותר.
- **הודעה על החלפת נישום מייצג במקרה בו חדל להתקיים התנאי כדי להיות נישום מייצג (טופס 2586)-** החברה נדרשת להודיע על נישום מייצג אחר בתוך 60 ימים מיום שהנישום הקיים חדל לקיים את התנאי. אם לא הודיעה החברה כאמור, היא תחדל להיות חברה משפחתית זכאית החל מתחילת שנת המס שבה חדל להתקיים בנישום התנאי האמור.
- **מועד הגשת בקשה להפסקת סיווג החברה כחברה משפחתית (טופס 2590)-** על החברה להודיע לפקיד השומה לא יאוחר מחודש לפני תחילת שנת המס (30 בנובמבר) כי היא מבקשת לחדול מלהיות חברה משפחתית זכאית, ומשהודיעה כאמור תחדל להיות חברה משפחתית זכאית החל בשנת המס שלאחר שנת המס שבה ניתנה ההודעה.

6. חברת בית

על פי [הצעת חוק הממשלה 965](#) מיום 28/10/2015¹¹, צפוי שינוי מהותי במודל מיסוי חברת בית.

במסגרת הצעת החוק נקבעו הוראות מעבר של התיקון המוצע לגבי חברות בית כדלקמן:

- מי שנחשבה לחברת בית לפני כניסתו לתוקף של התיקון המוצע, תוכל להמשיך להיחשב לחברת בית גם אם לא מתקיימים בה כל התנאים שבפסקאות (1), (2) ו-(5) להגדרה "חברת בית" שבסעיף 64 החדש, לפי נוסח החוק המוצע החדש. כלומר, גם אם יש לה יותר מ-20 בעלי מניות, או שיש בין בעלי מניותיה תאגיד שקוף שיש באפשרותו לבחור את דרך המיסוי שלו, או שהיא לא הודיעה לפקיד השומה, בתוך שלושה חודשים מיום התאגדותה, שרצונה להיות חברת בית.
- על פי ההצעה לגבי חברת מעטים שהתאגדה בשנת המס 2015, וערב יום התחילה התקיימו בה התנאים שבסעיף 64 הישן, אך היא לא הגישה בקשה לפקיד השומה לפי הסעיף האמור, מוצע כי יראו חברה כאמור מיום התאגדותה כחברת בית לפי סעיף 64 החדש, גם אם לא מתקיימים בה התנאים שבפסקאות (1), (2) ו-(5) להגדרה "חברת בית" שבסעיף 64 החדש, ובלבד שהגישה בקשה לכך לפקיד השומה בתוך 30 ימים מיום התחילה.
- מוצע לאפשר לחברה שהתאגדה לפני יום התחילה ולא ביקשה להיחשב כחברת בית בתוך חודש מיום התחילה, אך התקיימו בה התנאים הקבועים בסעיף 64 החדש, לבקש מפקיד השומה להיחשב לחברת בית בתוך שלושה חודשים מיום התחילה, ואם ביקשה כאמור, תוכל להיחשב לחברת בית החל בשנת המס 2016 ויחולו לגביה הוראות מכבידות של מיסוי העודפים הצבורים ומיסוי מכירת הנכסים הקיימים, כמפורט בהצעת החוק. **נראה כי חברות שביקשו להיות חברות בית טרם יום התחילה, יוכלו להימנע מההוראות המכבידות.**

¹¹ הצעה זו היתה אמורה להיות מאושרת עד לסוף שנת 2015, אך למרות שלא אושרה עד אז, היא אינה מוצעת בהצעת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו-2018 ועל כן גם לא עודכנה מאז.

7. תקנות דולריות

הודעה לגבי בחירה של הגשת דוחות מס לפי "התקנות הדולריות" לשנת מס 2017, יש למסור עד ליום 30 בינואר 2017 (נישום שהחיל את התקנות הדולריות בפעם הראשונה, אינו יכול לחזור בו מהבחירה במשך 3 שנות מס).

8. תחילת התעסקות

הודעה על תחילת התעסקות יש למסור לא יאוחר מיום פתיחת העסק או התחלת העסק.

9. המועד למיזוג או פיצול

הינו בדרך כלל בתום שנת מס - בקשה לאישור מקדמי מרשות המסים צריכה להינתן לפני מועד שינוי המבנה המבוקש. קרי, בקשה לגבי מיזוג/פיצול שמועדה 31 בדצמבר 2016, צריכה להינתן עד לאותו מועד.

10. העברת נכסים בתמורה להקצאת מניות לפי סעיף 104 לפקודה

בכל העברה על פי הסעיף, יש להודיע תוך 30 יום ממועד ההעברה לפקיד השומה ולצרף את הנספחים המתאימים.

11. שווי הסעה מרוכזת המאורגנת על ידי המעביד

אין למעביד צורך באישור מוקדם של פקיד השומה על מנת לפטור את עובדיו ממס בשל שוויה של ההסעה. כל מעביד אשר עומד בתנאים של סעיף 9(20) לפקודה ובכללים שפורסמו מכוחו, והודיע על כך לפקיד השומה, יוכל לפטור את עובדיו מזקיפת השווי בגין ההסעה. ההודעה תכלול את הפרטים הבאים: מיקום מקום העבודה, אמצעי התחבורה, קווי התחבורה הציבורית למקום העבודה והשעות בהן היא פועלת, מסלולי ההסעה והשעות בהן תופעל ההסעה (ראה [הוראת ביצוע מס הכנסה מס' 20/2004](#)).

12. הודעה על החלת הוראות מפעל מועדף

חברה המבקשת להחיל עליה את הוראות תיקון 68 לחוק העידוד (מפעל מועדף) ובכך לוותר על ההטבות הקודמות מכוח נוסח החוק הישן, צריכה לשלוח הודעה (באמצעות [טופס 908](#)) לא יאוחר מהמועד הקבוע להגשת הדוח השנתי (לפי פרשנות רשות המסים, מדובר במועד שנקבע בפקודה ללא אורכות) וההודעה תחול לגבי שנת המס שלאחר שנת המס שלגביה הוגש הדוח ואילך, בלא זכות חזרה ממנה.

לפיכך, לגבי חברה שטרם מסרה הודעה זו לגבי שנות המס הקודמות (2016 או קודם לכן) ומעוניינת להחיל את ההטבות החדשות בשנת המס 2017, צריכה (לפי עמדת רשות המסים) לשלוח את ההודעה לכל המאוחר עד ליום 31 במאי 2017 (ראה גם [חוזר נפרד לגבי תיקון 68 לחוק העידוד בחלק התמריצים בחוברת זו](#)).

13. חישוב נפרד

ביום 31 בדצמבר 2013, פורסם תיקון 199 לפקודת מס הכנסה המרחיב את הזכאות לחישוב נפרד במיסוי הכנסות בני-זוג, על הכנסה שהופקה החל מיום 1 בינואר 2014 (ראה גם [חוזר נפרד בחוברת זו](#)).

נקבע, כי החישוב הנפרד יתאפשר לגבי בני זוג שיש להם מקור הכנסה משותף, בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:

- (א) יגיעתו האישית של כל אחד מבני הזוג נדרשת לייצור ההכנסה ממקור ההכנסה המשותף;
- (ב) כל אחד מבני הזוג מקבל הכנסה התואמת את תרומתו לייצור ההכנסה ממקור ההכנסה המשותף ועומדת ביחס ישיר לתרומתו לייצור ההכנסה כאמור;
- (ג) אם ההכנסה מופקת בבית המגורים של בני הזוג - בית המגורים משמש, דרך קבע, את מקור ההכנסה המשותף ומרבית פעילות מקור ההכנסה האמור נעשית בבית המגורים;

14. דוח מאוחד לצרכי מס לפי חוק לעידוד התעשייה

"חברת אם" כהגדרתה בחוק לעידוד התעשייה (מסים), רשאית להגיש דוח מס מאוחד עם חברות בנות שבשליטתה, בכפוף לאמור בפרק ו' לחוק, בתנאי שהחברות הודיעו לפקיד השומה בכתב תוך שנת המס לגביה מוגש דוח המס המאוחד הראשון על כוונתן לעשות כן (ניתן לבקש דוח מאוחד רק החל משנת המס השלישית שלאחר השגת השליטה) לפיכך, מי שזכאי לדוח מאוחד ורוצה להחיל זאת לראשונה בשנת המס 2016, צריך להודיע עד ליום 31 בדצמבר 2016.¹²

15. תשלום המס במסלול מס בשיעור 10% על השכרת דירת מגורים

(ראה גם חוזר נפרד בנושא בחוברת זו). יחיד שבחר במסלול המס בשיעור 10% לגבי שנת המס 2016, צריך לשלם את המס בגין ההכנסה מדמי שכירות עד ליום 30 בינואר 2017, אלא אם כן שילם בשנת 2016 מקדמות לפי ס' 175 לפקודה. נציין כי בתיקון 159 לפקודה (משנת 2007) בוטלה הזיקה בין תשלום המס במועד הקבוע לבין הזכות לתשלום מס בשיעור 10%, דהיינו אי תשלום המס במועד לא ימנע את הזכאות לתשלום מס לפי מסלול זה, אלא רק יחייב בתשלום ריבית והפרשי הצמדה על הפיגור בתשלום המס.

16. חובת דיווח ותשלום מקדמת מס בגין רווח (הפסד) הון

על מכירת נכס הון, שאינו נייר ערך סחיר (ואינו זכות במקרקעין או זכות באיגוד מקרקעין) חלה חובת דיווח הן במקרה של רווח והן במקרה של הפסד. הדיווח ותשלום מקדמת המס יתבצע בתוך 30 מיום המכירה.

17. חובת דיווח ותשלום מקדמה עד 31 בינואר 2017 בשל רווח הון מניירות ערך סחירים במחצית השנייה של שנת 2016 שלא נוכה בגינו מלוא המס במקור

על מוכר שחייב בהגשת דוח שנתי לפי סעיף 131 לפקודה, חלה חובת דיווח ותשלום מקדמות בגין עסקאות הוניות בניירות ערך הרשומים למסחר בבורסה (בישראל או בחו"ל), באותם מקרים בהם לנישום נוצר רווח הון בעת מכירת נייר ערך, אך לא נוכה מלוא המס במקור (לא נוכה כלל או נוכה באופן חלקי).

חובת הדיווח ותשלום המקדמה הינה חצי שנתית ונקבעה לתאריכים 31 ביולי ו-31 בינואר של כל שנת מס בגין מכירה של ניירות ערך בששת החודשים שקדמו לחודש שבו חל יום הדיווח. לפיכך, יש להגיש את הדיווח החצי שנתי השני של שנת 2016 על רווחי הון ממכירת ניירות ערך סחירים עבור החודשים יולי עד דצמבר 2016, לא יאוחר מיום 31 בינואר 2017.

¹² במסגרת החוק לשינוי סדרי עדיפויות, תוקן חוק עידוד התעשייה (מסים), כך שהגדרת מפעל תעשייתי תחול רק על חברה שהתאגדה בישראל ושמפעלה נמצא בישראל או באזור. המטרה הינה למנוע פרשנות או תכנון מס שמשמעותו ייבוא הפסדים מחוץ לישראל על ידי חברות שהתאגדו בחוץ לארץ ושהמפעל שלהן מצוי בחוץ לארץ ומבקשות לחסות במסגרת החוק, בניגוד למטרותיו.

18. דיווחים והצהרות על נאמנויות

ראה גם בהרחבה חוזר נפרד בנושא בחוברת זו. בשנת 2008 פורסמו החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 165) הדן בהוראות פרק הנאמנויות, וכן תקנות הקובעות מנגנון לייחוס הכנסות הנאמנות ומתווה של רשות המסים לגבי הסכם מס מוצע בנוגע לנאמנויות קיימות שהוקמו לפני 1 בינואר 2006.

חובת הדיווח השנתי הוחלה, בעיקרון, רק על נאמן בנאמנות או על יוצר או נהנה שבחר להיות בר השומה ובר החיוב, כאשר באופן עקרוני לגבי יוצר ונהנה תושבי ישראל הומרה חובת הדיווח השנתי בחובת הודעה בלבד, וזאת לגבי הכנסות שהופקו מיום 1 בינואר 2006 ואילך (גם לגבי נאמנויות שהוקמו לפני המועד האמור).

במסגרת החוק לתיקון סדרי עדיפויות משנת 2013 נעשו מספר תיקונים במסגרת פרק הנאמנויות בפקודה, שבעקבותיהם הוצעו גם על ידי רשות המסים הסדרי מעבר לנאמנויות נהנה תושב ישראל. המועד להגשת הבקשות להיכלל בהסדרי המעבר, כמו גם מסירת הודעות של נאמן בנאמנות קרובים שהוקמה לפני יום התחילה (1 בינואר 2014), היה בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2015.

ראוי לציין, כי בפרקטיקה ניתן להגיש בקשות להסדרי מיסוי נאמנויות גם לאחר המועד האמור, ברם לא יחולו על הבקשות שיעורי המס שנקבעו בהסדרי המעבר.

19. חובת הגשת דוח שנתי מקוון ליחיד

במסגרת תיקון 161 לפקודה נקבעה חובת הגשת דוח מס לשנת המס 2008 ואילך באופן מקוון (באמצעות מערכת מחשב של רשות המסים (שע"מ) או באמצעות האינטרנט) על ידי יחיד, החייב בהגשת דוח מס ושהייתה לו במהלך שנת המס המדווחת הכנסה מעסק, ממשכורת, או מחקלאות. בשלב זה יחידים מהסוגים הבאים לא נדרשים להגיש את הדוח באופן מקוון:

- (1) ישראלים בעלי הכנסה מעבודה בחו"ל, המתחייבים במס בהתאם להוראות סעיף 67 לפקודה;
- (2) תושבי חוץ;

פטור מהגשת דוח שנתי מקוון לגמלאים ובעלי הכנסות נמוכות - תקנות מס הכנסה (פטור מהגשת דוח עצמאי מקוון), התש"ע-2010 מעניקות פטור מהגשת דוח מקוון במקרים הבאים, אך למעט מקרים שבהם עסקינן ביחיד שהוא בעל שליטה, כהגדרתו בפקודה או מי שהגיש תביעה לקבלת מס הכנסה שלילי:

(א) יחידים שהכנסתם השנתית (מחזור או משכורת) וגם הכנסת בן זוגם מעסק, מחקלאות, ממשלח יד ומעבודה אינה עולה על 80,520 ש"ח לכל אחד, ובתנאי כי ההכנסה השנתית החייבת של היחיד אינה עולה על 80,520 ש"ח ואם יש לו בן זוג - הכנסתם החייבת של בני הזוג אינה עולה על 161,030 ש"ח (הסכומים הנ"ל מעודכנים לשנת המס 2016);

(ב) יחיד שהוא ובן זוגו הגיעו לגיל פרישה;

יודגש, כי ההקלה האמורה פוטרת יחידים כאמור מחובת הגשת דוח מקוון, אך לא מחובת הגשת הדוח השנתי, כעולה מהפקודה.

20. טופס 150 של רשות המסים בדבר "הצהרה על החזקה בחבר בני אדם תושב חוץ"

ב-13 במאי 2012 עדכנה רשות המסים את טופס 150, הנלווה לדו"ח המס השנתי, בדבר הצהרה על החזקה בחבר בני אדם תושב חוץ. במסגרת עדכון הטופס הורחבו דרישות הדיווח לתושבי ישראל המחזיקים בחבר בני אדם תושב חוץ. הרקע לפרסום עדכון [טופס 150](#) הוא להרחיב את המידע הקיים בידי רשויות המסים אודות החזקות של תושבי ישראל בחברות בחו"ל, ובמטרה לאכוף את משטרי המס האנטי תיכנוניים הקבועים בפקודת מס הכנסה בישראל ("חברה נשלטת זרה", "חברת משלח יד", שליטה וניהול מישראל). (ראה [חוזר מסים 25.2012 של משרדנו](#)).

21. חובת דיווח על הקצאת מניות באיגוד מקרקעין וחובת תשלום מס רכישה בגין הקצאה זו

הודעה על ביצוע הקצאה באיגוד מקרקעין, כמשמעותה בהגדרת "פעולה באיגוד" תימסר בתוך 30 ימים מיום ההקצאה, בהתאם לסעיף 75(ג) לחוק מיסוי מקרקעין.

נציין כי במסגרת [החוק לשינוי סדרי עדיפויות משנת 2013](#) נקבע כי החל מיום 1 באוגוסט 2013 יוטל מס רכישה בגין הקצאה של מניות באיגוד מקרקעין.

22. דיווח שנתי על ניכויים (טפסי 856+126) באופן מקוון בלבד

סעיף 166 לפקודה קובע שהחל משנת המס 2007 יוגשו דוחות ניכויים שנתיים (ממשכורת ושכר עבודה - טופס 126; מתשלומים שאינם משכורת ושכר עבודה - טופס 856) [באופן מקוון בלבד](#). המועד החוקי להגשת הדוחות לשנת 2016 הינו עד 30 באפריל 2017. רשות המסים לא מקבלת יותר דוחות ניכויים שנתיים המוגשים באופן ידני או ממוכן (על גבי דיסקטים או תקליטורים).

5. נתונים לתיאום הוצאות עודפות לשנת המס 2016

בחוזר זה יפורטו הנתונים לתיאום הוצאות עודפות לצורך הכנת הדוח המתואם לצרכי מס לשנת המס 2016:

מספר הסעיף	הנושא
1	כללי
2	כיבודים במקום העיסוק
3	אירוח
4	מתנות בשל קשר עסקי (ללקוחות וספקים) ולעובדים לרגל אירוע אישי
5	אש"ל בארץ לתושב ישראל
6	הוצאות נסיעה ושהייה בחו"ל
7	הוצאות לינה וארוחת בוקר בישראל או באזור
8	הוצאות ביגוד
9	ניכוי בשל דמי חבר ודמי טיפול
10	הוצאות החזקת טלפון שאינו נייד במקום המגורים
11	הוצאות החזקת טלפון נייד
12	הוצאות החזקת רכב
13	הוצאות למתן טובת הנאה שנתן מעביד לעובדיו ואשר לא ניתן ליחסה לעובד פלוני

1. כללי

יש לתאם הוצאות עודפות מכוח תקנות שהותקנו לפי סעיף 31 לפקודת מס הכנסה (ניכוי הוצאות מסוימות וניכוי הוצאות רכב), וכן הוצאות למתן טובת הנאה שנתן מעביד לעובדיו ואשר לא ניתן ליחסה לעובד פלוני.

על חבר בני אדם לשלם מקדמות בשיעור של 45% (בחבר בני אדם שסעיף 3(z) לפקודה חל עליו - 90%) מההוצאות העודפות על בסיס שוטף.

במקרה של חוסר במקדמות, יש לשלם בהקדם את ההפרש כדי לחסוך בהוצאות ריבית, הפרשי הצמדה וקנסות (במיוחד בחברות מפסידות).

לדוח המס שישלח לפקיד השומה, יש לצרף את הטפסים [1235](#) (דו"ח על הוצאות עודפות) ו-[1227](#) (הצהרה בעניין מקדמות בשל הוצאות עודפות ששולמו וטרם קוזזו מהמס¹³).

2. כיבודים במקום העיסוק

יותר בניכוי רק 80% מההוצאות לכיבוד קל (שתייה קרה או חמה, עוגיות וכיוצא באלה) במקום העיסוק (מקום שבו מנהל הנישום, דרך קבע, את עיסוקו) של הנישום.

לפי חוזר מס הכנסה מס' 14/2000, יוכרו ההוצאות לכיבוד קל הן לאורחים המבקרים במקום העיסוק והן לעובדים. הוצאות מזון ומשקה אחרות, שאינן כיבוד קל, לא יותרו (לדוגמא: ארוחה עסקית הניתנת לאורח שאינו תושב חוץ - ראה סעיף 3 להלן).

¹³ יש לרשום בטופס את המקדמות ע"ח עודפות שטרם נוצלו כשהן צמודות למדד מתום השנה הרלוונטית ועד לתום שנת המס הנוכחית.

3. אירוח

הוצאות בשל אירוח בארץ, אינן מותרות בניכוי כלל, פרט להוצאות אירוח אורחים מחו"ל המותרות בניכוי ללא תקרה, במידה שהן סבירות ונוהל לגביהם הרישום הנדרש (שם האורח והארץ ממנה הגיע, מספר ימי האירוח ונסיבותיו, הקשר לנישום וסכום ההוצאה).

4. מתנות בשל קשר עסקי (ללקוחות וספקים) ולעובדים לרגל אירוע אישי

- א. עד ל-210 ש"ח לאדם לשנה.
  - ב. אם ניתנה בחו"ל - עד ל-15 דולר של ארה"ב לאדם לשנה.
  - ג. מתנה לעובד לרגל אירוע אישי (חתונה, לידת ילד, בר-מצווה) תותר בניכוי מבלי שתחשב הכנסת עבודה בגבולות הסכומים שבסעיף (א) לעיל (210 ש"ח). סכום מעבר לכך - ייחשב כהוצאה עודפת. (מתנה לעובד לחגים - יש לזקוף שווי למשכורתו).
- תשומת לב לכך, שעשויה לקום חובת ניכוי מס במקור ממתנה שניתנה לנותן שירותים, סוכן או לקוח (לרבות לעובדים שלהם).

5. אש"ל בארץ לתושב ישראל

החל מיום 1 בינואר 2011 סכומים בגין הוצאות בשל ארוחת בוקר, ארוחת צהרים, או ארוחת ערב (אש"ל) בארץ אינם מותרים בניכוי.

6. הוצאות נסיעה ושהייה בחו"ל

ההוצאה תותר בניכוי אם הנסיעה והשהייה היו הכרחיים לייצור ההכנסה. סכומי ההוצאות שיתורו בניכוי בשנת המס 2016 - הינם כדלקמן:

א. הוצאות טיסה

הוצאה עבור כרטיס במחלקת תיירים או עסקים - תותר במלואה.
הוצאה עבור כרטיס במחלקה ראשונה - תותר עד לגובה מחיר כרטיס במחלקת עסקים באותה טיסה.

ב. הוצאות לינה

בנסיעה אשר כללה עד 90 לינות - עבור 7 הלינות הראשונות יוכרו כל ההוצאות או 267 דולר ללינה, לפי הנמוך (לפי קבלות).
עבור שאר הלינות (החל מהלילה השמיני) בתקופה הנ"ל - אם מחיר כל לינה לא עלה על 117 דולר, תותר כל ההוצאה. אם ההוצאה עלתה על 117 דולר, יוכרו 75% מההוצאה, אך לא פחות מ-117 דולר ולא יותר מ-200 דולר ללינה.
בנסיעה אשר כללה יותר מ-90 לינות - יוכרו ההוצאות לפי קבלות, אך לא יותר מ-117 דולר ללינה עבור כל הלינות. לעניין זה, גם שתי נסיעות או יותר שלא הייתה ביניהן שהייה רצופה בישראל של 14 יום לפחות, ייחשבו כנסיעה אחת.

ג. הוצאות שהייה (אש"ל)

אם נדרשו הוצאות לינה- 75 דולר לכל יום שהייה.
אם לא נדרשו הוצאות לינה- 125 דולר לכל יום שהייה ללא הבדל בתקופת השהייה בחו"ל.

נציין, שבפס"ד גריידי (עמ"ה 9048/05) נקבע, שקבלת תשלום מהמעביד בגין הוצאות שהייה בחו"ל שלא הוצאו בפועל, ייחשבו להכנסת עבודה של העובד ([ראה חוזר מס' 7.2012 של משרדנו](#)).

ד. הוצאות בגין שכירת רכב

הסכום שיותר בניכוי יהיה הסכום שהוצא בפועל בגין שכירת רכב לפי קבלות, אך לא יותר מ-59 דולר ליום. לפי עמדת רשות המסים, סכום זה כולל את כל ההוצאות לרכב, לרבות דלק, שירותים וכל הוצאה אחרת.

ה. הוצאות בשל חינוך ילדים

התרת הוצאות לחינוך ילדים בשל שהייה בחו"ל בתקופה רצופה העולה על 10 חודשים: הוצאות אלו יותר בניכוי (גם בשל תקופת 10 החודשים הראשונים) בשל ילדים שטרם מלאו להם 18 שנה¹⁴ בשנת המס, בסכום שלא יעלה על 669 דולר לחודש לכל ילד. המנהל רשאי להגדיל את הסכום האמור בהתחשב במקום המגורים ובתנאי הלימוד.

ו. הוצאות עסקיות אחרות

הוצאות עסקיות אחרות שנעשו בחו"ל כגון: טלפונים, אירוח ספקים או לקוחות וכיוצ"ב (כנגד קבלות) מותרות בניכוי באותו אופן שהיו מותרות בניכוי, אילו הוצאו בישראל.

ז. הגדלת סכומים לגבי ארצות מסוימות

קביעת מס הכנסה קובעת רשימת מקומות בהם יותר בניכוי 125% מסכומי הוצאות הלינה והשהייה הרגילות המותרות בניכוי.

להלן רשימת המקומות לגביהם ניתן לדרוש בשנת 2016 הוצאות לינה ושהייה מוגדלות ל-125% מההוצאות הרגילות:

אוסטרליה	הולנד	עומאן
אוסטריה	הונג-קונג	פינלנד
איטליה	בריטניה	צרפת
איסלנד	טיוואן	קאטר
אירלנד	יוון	קוריאה
אנגולה	יפן	קמרון
בלגיה	לוקסמבורג	קנדה
גרמניה	נורווגיה	שבדיה
דובאי	ספרד	שוויץ
דנמרק		

ח. עדכון סכומים

הסכומים הנקובים לעיל בדולרים מתואמים בכל 1 בינואר של כל שנה בהתאם לשיעור עליית המדד בארצות הברית (לפי מדד "ידוע").

¹⁴ נציין כי בחוזר ניכויים של רשות המסים רשום "שטרם מלאו לו 19 שנה".

7. הוצאות לינה וארוחת בוקר בישראל או באזור

א. לגבי הוצאות לינה שהוציא נישום בישראל או באזור (יהודה ושומרון), במרחק של 100 ק"מ ומעלה ממקום העיסוק העיקרי או מקום המגורים: הוצאות יוכרו עד לתקרה המתייחסת להתרת הוצאה בשל לינה בחוץ לארץ החל מהלינה השמינית - ראה סעיף 6ב' לעיל (לינה שעלותה נמוכה מ-\$117 - כל ההוצאות, לינה שעלותה גבוהה מ-\$117 תותר 75% מההוצאה בלבד אך לא פחות מ-\$117 ולא יותר מ-\$200) והכל בשקלים חדשים לפי השער היציג של הדולר כפי שפורסם לאחרונה לפני מועד הלינה.

ב. לינה במרחק של פחות מ-100 ק"מ ממקום העיסוק העיקרי או מקום המגורים לא תותר בניכוי כלל, זולת אם שוכנע פקיד השומה שהלינה הייתה הכרחית לייצור ההכנסה של הנישום.

הוצאות לארוחת בוקר הכלולות במחיר הלינה יותרו בניכוי.

הוראות אלו לא יחולו על הוצאות לינה שהוציא הנישום במסגרת השתתפות בכנס בתחום עיסוקו.

8. הוצאות ביגוד

הוצאות שהוציא נישום לרכישת ביגוד (לרבות נעליים) בעבורו או בעבור עובדו, שנועדו לשמש לצורכי עבודה וניתן לזהות בהם באופן בולט השתייכות לעסקו של הנישום או שעל פי דין קיימת החובה ללבוש את הביגוד, יותרו בניכוי במלואן אם לא ניתן להשתמש בביגוד שלא לצורכי עבודה (כדוגמת סרבול טיסה, חלוק אחיות, גלימה של עורכי דין, קסדה וכיו"ב). במקרה בו מדובר בביגוד שניתן להשתמש בו גם שלא לצורכי עבודה (כדוגמת חליפת מדים ייצוגית להופעת עורכי דין) יותרו בניכוי 80% בלבד מההוצאה.

על פי עמדת רשות המסים, במקרה בו מעביד מממן ביגוד עבור עובדיו אשר אינם עומדים בקריטריונים הנ"ל, ייחשב הדבר כטובת הנאה ששוויה י"זקף להכנסת העובד.

9. ניכוי בשל דמי חבר ודמי טיפול

יותר בניכוי 50% מתשלום דמי הטיפול ששילם עובד¹⁵ משכרו, ולגבי עובד ששילם דמי חבר - 50% מסכום דמי הטיפול שהיה משלם אותו עובד אילו היה מחויב בדמי טיפול.

"דמי חבר" - דמי חבר שמשלם עובד שהוא חבר בארגון עובדים, לארגון העובדים אשר מותר למעבידו לנכותם מהשכר לפי סעיף 25(א)(3) לחוק הגנת השכר, התשי"ח-1958 (להלן: חוק הגנת השכר).

"דמי טיפול" - תשלום המשולם לארגון עובדים יציג על ידי עובד שאינו חבר בארגון עובדים אשר מותר למעבידו לגבות מהשכר לפי סעיף 25(א)(3) לחוק הגנת השכר.

10. הוצאות החזקת טלפון שאינו נייד במקום המגורים

לא יותרו בניכוי הוצאות בשל החזקת טלפון שאינו נייד במקום מגוריו של הנישום או של בעל השליטה בנישום, אלא אם כן הוכח להנחת דעתו של פקיד השומה, כי בית המגורים משמש את עיקר עסקו או משלח ידו של הנישום. במקרה זה, ההוצאות שיותר הינם כדלהלן:

א. שיחות טלפון שאינו נייד בארץ

(1) אם ההוצאה לא עלתה על 23,600 ש"ח לשנה, יותרו בניכוי, הנמוך מבין 80% מהוצאות החזקת הטלפון או חלק מההוצאות העולה על 2,400 ש"ח.

(2) במקרה בו ההוצאה עולה על 23,600 ש"ח לשנה יותר בניכוי חלק ההוצאות העולה על 4,700 ש"ח בלבד.

¹⁵ "עובד" - לרבות מי שמנוכה מהכנסתו מקצבה ממעבידו לשעבר, תשלום דמי חבר על ידי מעבידו לשעבר.

במקרה בו מקום המגורים שימש את עיקר העיסוק בחלק מהשנה בלבד, יותרו חלק מההוצאות הנ"ל באופן יחסי לתקופת השימוש.

ניתן לסכם את הטיפול בהוצאות החזקת טלפון שאינו נייד בטבלה כדלקמן:

הסכום שיותר בניכוי בש"ח	סכום הוצאות החזקת הטלפון בשנה בש"ח
0	0 - 2,400
סכום ההוצאה פחות 2,400	2,400 - 12,000
סכום ההוצאה כפול 80%	12,000 - 23,600
סכום ההוצאה פחות 4,700	מעל 23,600

ב. שיחות טלפון לחו"ל

ההוצאה תותר במלואה, אם נוהל רישום כנדרש (תאריך, שעה, יעד השיחה, פרטי מקבלה, משך השיחה, נושאה ומחירה המשוער). להבדיל מהוצאות טלפון בארץ, אין חובה שמקום המגורים ישמש את עיקר עסקו של הנישום.

11. הוצאות החזקת טלפון נייד

ניכוי ההוצאות בשל החזקת רדיו טלפון נייד מוגבל כדלקמן:

- לא יותרו בניכוי הוצאות החזקת רדיו טלפון נייד המשמש בייצור הכנסה בסכום של 1,260 ש"ח בשנה (105 ש"ח לחודש) או מחצית מההוצאות, לפי הנמוך.
  - על אף האמור לעיל, הוצאות מעביד בשל רדיו טלפון נייד, שהועמד לרשות עובד, כמשמעותו בתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברדיו טלפון נייד), התשס"ב-2002, יותרו במלואן.
- יש לוודא שעובד שהטלפון הנייד הועמד לרשותו (למעט רדיו טלפון שניתן להתקשר ממנו למקום העבודה בלבד) חויב בשווי שימוש חודשי בגובה מחצית מההוצאה החודשית או 105 ש"ח, לפי הנמוך, והכל בניכוי סכום ההוצאה החודשית ששילם העובד בשל אותו רדיו טלפון נייד.
- לא יותרו בניכוי הוצאות החזקת רדיו טלפון נייד שהוצאו בייצור הכנסת עבודה.
  - "רדיו טלפון נייד" - למעט רדיו טלפון נייד המותקן באופן קבוע במרכזיה במקום עסקו או מקום משלח ידו של הנישום.
  - יצוין, כי לעניין **מס ערך מוסף** נקבע בתקנה 18 לתקנות מס ערך מוסף, התשל"ו-1976 ובהוראת פרשנות 1/98 של אגף המכס ומע"מ, כי מקום בו יכול העוסק לקבוע במדויק את השימוש היחסי במכשיר הסלולארי לצרכי העסק ושלא לצרכי העסק, יפעל בהתאם וינכה את מס התשומות בגין רכישת הטלפון ובגין השימוש השוטף בו בהתאם ליחס כאמור. מקום בו לא יכול העוסק לקבוע במדויק את השימוש היחסי במכשיר, ועיקר השימוש בטלפון הסלולארי הוא לצרכי עסק, רשאי העוסק לנכות שני שלישים ממס התשומות, ואילו, כאשר עיקר השימוש בטלפון הסלולארי הוא שלא לצרכי העסק, רשאי העוסק לנכות רבע ממס התשומות.

12. הוצאות החזקת רכב

א. אופן החישוב: יש לתאם הוצאות החזקת רכב, בהתאם לתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות רכב), התשנ"ה-1995 כדלקמן:

- (1) הוצאות החזקת רכב בשל רכב שהמעביד העמיד לרשות עובדו (רכב צמוד) תותרנה בניכוי במלואן.
- (2) הוצאות החזקת רכב (שאינו אופנוע שסיווגו L3 או מסוג רכב שנקבע לגביו אחרת - ראה בהמשך), שהוצאו בייצור הכנסה שאינה הכנסת עבודה (רכב של עצמאי או רכב חברה שאינו צמוד אך אינו רכב תפעולי), תותרנה בניכוי לפי הגבוה מבין:

- סכום הוצאות החזקת הרכב (כהגדרתן בתקנות) בניכוי שווי השימוש ברכב כפי שנקבע בתקנות השווי (אפשרות ראשונה);
- 45% מהוצאות החזקת הרכב (אפשרות שנייה).

דהיינו, יש לתאם את הנמוך מבין: סכום שווי השימוש ברכב או 55% מסך הוצאות החזקת הרכב.

- (3) לגבי רכבים מסוימים, האחוז שיוכר לפי האפשרות השנייה יהיה גבוה יותר מ-45% כדלקמן:
  - לגבי אוטובוס ציבורי או מונית - 90%
  - לגבי רכב ספורט או רכב מדברי - 80%
  - לגבי רכב להוראת נהיגה - 77.5% ובלבד שבבעלות הנישום רכב כאמור אחד בלבד, ולגבי מי שבבעלותו רק שני כלי רכב כאמור, שרק אחד מהם בלבד הוא רכב אוטומטי - 68%.

- (4) לגבי הוצאות החזקת אופנוע שסיווגו L3 (בעל מנוע בנפח של מעל 125 סמ"ק ובעל הספק מעל 33 כ"ס) שהוצאו בייצור הכנסה שאינה הכנסת עבודה, האחוז שיוכר לגבי האפשרות השנייה יהיה 25% מסך הוצאות החזקת האופנוע.

ב. הגדרת רכב אינה כוללת "רכב תפעולי" - על כן לא יחושב בגינו תיאום של הוצאות החזקת רכב.

"רכב תפעולי", רכב שנתקיימו בו, להנחת דעתו של פקיד השומה, אחד מאלה:

- (1) רכב ביטחון (כהגדרתו בתקנות התעבורה) המשמש בפעילות מבצעית או ביטחונית בלבד;
- (2) רכב שלא הועמד לרשות עובד כלשהו של המעביד, המשמש רק לצורכי המעביד או בעל משלח-היד/עסק ואשר בתום שעות העבודה אינו יוצא מחוץ למקום העיסוק, והכול בלבד שמקום העיסוק של המעביד או של בעל משלח היד/עסק אינו במקום מגוריו.

ג. פסיקה רלוונטית -

- **ניכוי הוצאות רכב שמשמש לצרכי עבודה בלבד** - בית המשפט המחוזי (ע"מ 872/06 עיריית נהריה נ' פקיד שומה עכו), קיבל את העמדה, שיתכן והתקנות המגבילות ניכוי הוצאות רכב חלות רק אם מדובר בהוצאות מעורבות ועל כן אינן חלות, במקרה בו כל הוצאות עסקיות.
- **התרת כלל הוצאות בגין כלי רכב תפעוליים** - ע"מ 131/08 עיריית מעלה אדומים נ' פקיד שומה ירושלים: מפסק הדין ניתן להסיק, שמקום בו הנישום יכול להוכיח באופן ברור את החלוקה בין המרכיב העסקי הפרטי, תוך אכיפת נהלי בקרה המבססים את תוצאותיה, הרי שיוכל הוא להשתמש בנתונים עובדתיים אלה חלף הקבוע בתקנות. ניתן להיעזר בקווים המנחים שנתן בית המשפט, לאופי הראיות המספקות לצורך סתירת החזקה שנעשה שימוש פרטי בכלי הרכב (כגון: מכשיר איתורן, הקפדה על חניית כלי הרכב בחניון סגור לאחר שעות העבודה ובסופי שבוע).

ההגדרה של "רכב", המחריגה "רכב עבודה" מתחולת התקנות אינה מהווה חזקה חלוטה, אלא ניתן להוכיח את תחולתה גם על כלי רכב שמתאימים באופיים להגדרת "רכב עבודה" על פי מבחן השימוש והייעוד ([ראה חוזר מס' 38.2009 של משרדנו](#)).

• **החזר הוצאות דלק לעובד** - עמ"ה 1184-06 אליל 2000 שיווק וניהול בע"מ נ' פקיד שומה רחובות: בית המשפט המחוזי בת"א קבע כי באופן עקרוני, מקום שהמעביד אינו מעמיד רכב לרשות העובד לצורך ביצוע העבודה, אלא משתמש ברכב הפרטי של העובד ומשיב לו את ההוצאות בגין השימוש האמור שכל כולו עבור המעביד, אין תחולה לתקנה 4 לתקנות הרכב ויש לראות בתשלום שמשלם המעביד לעובד כהוצאה של המעביד המהווה מעין החזר הלוואה ולא כהכנסת עבודה של העובד.

ד. **סוגי הוצאות החזקת רכב** הן רשימה "סגורה" של הוצאות שהוגדרו בתקנות כדלקמן:

רישוי, ביטוח מקיף, ביטוח חובה, דמי שכירות, דלק, שמנים, הוצאות תיקון ואחזקה, הוצאות חניה שלא במקום העיסוק הקבוע, אגרה לכביש חוצה ישראל ופחת לפי סעיף 21 לפקודת מס הכנסה.

ה. **הוצאות חניה שלא במקום העיסוק הקבוע**, שהוצאו בייצור הכנסה יתווספו ל"הוצאות החזקת רכב" ויתרו בניכוי על פי התקנות.

הוצאות חניה במקום העיסוק הקבוע או בסמוך לו, יותרו בדרך כלל במלואן (באם מדובר בתשלום על בסיס קבוע ולא בתשלום לפי שעות חניה בפועל).

ו. **שינוי בשיעורי הפחת לרכבים מסוימים** - בק"ת 6892 מיום 24 במאי 2010, הוחלף הסעיף בתקנות הפחת משנת 1941 ("תקנות 1941") לגבי רכב, ובין היתר הוגדלו שיעורי הפחת לגבי כלי הרכב הבאים: מונית 25% (במקום 20%) ונקבעו שיעורי פחת ספציפיים לרכב סיור ורכב מדברי (20%) ורכב היברידי (25%).

בק"ת 7272 מיום 29 ביולי 2013 נקבע תיקון לתקנות 1941 לפיו הוקטנו שיעורי הפחת לכלי רכב של חברות **ליסינג** כדלקמן: שיעור הפחת לרכב מסוג M1 (רכב שבו עד 8 מושבים נוסף על מושב הנהג ומשקלו הכולל המותר אינו עולה על 3,500 ק"ג) או מסוג N1 (רכב שמשקלו הכולל המותר אינו עולה על 3,500 ק"ג) **שצוין ברישיון הרכב שלו כרכב השכרה/ החכרה** יהיה 16% (במקום 20%). תחילתו של התיקון החל מיום 1 באוגוסט 2013 ("**יום התחילה**") והוא יחול על רכב שהחל לשמש לראשונה להחכרה ביום התחילה או לאחרי.

ז. **זקיפה של שווי השימוש ברכב** -

(1) **השיטה הלינארית - חלה על רכבים שנרשמו לראשונה מיום 1 בינואר 2010 ואילך**

רפורמת "המיסוי הירוק" קבעה לעניין שיטת זקיפת שווי שימוש ברכב לעובד כדלקמן:
שינוי שיטת זקיפת שווי שימוש ברכב צמוד שמקבל עובד שכיר ממעבידו משיטה של סכומים קבועים לפי 7 קבוצות מחיר לשיטה של אחוז ממחיר המחירון של הרכב (שיטה ליניארית). השיטה הלינארית חלה רק על רכבים שנרשמו לראשונה מיום 1 בינואר 2010. על כלי רכב שנרשמו לפני אותו מועד, תמשיך לחול שיטת קבוצות המחיר.

שיעור שווי השימוש החודשיים שנקבע **לשנת 2016 הינו 2.48% ממחיר הרכב** (למעט אופנוע שסיווגו L3, אשר שווי השימוש החודשי שלו הינו בשנת 2016-900 ש"ח). כמו כן, נקבעה תקרה לזקיפת שווי שימוש שעומדת בשנת 2016 על שווי רכב של 501,540 ש"ח.

שווי שימוש של רכב היברידי וחשמלי: יש להפחית משווי השימוש כדלקמן:
ברכב היברידי שאיננו נטען מרשת החשמל - 500 ₪ לחודש.
ברכב היברידי שנטען מרשת החשמל (פלאג-אין) - 990 ש"ח לחודש.
ברכב חשמלי - 990 ש"ח לחודש.

רשות המסים מפרסמת את [סכומי שווי השימוש לדגם](#), באתר האינטרנט שלה. המידע באתר מובא במתכונת של שאילתא לחיפוש לפי קוד תוצר וקוד דגם (בהתאם לשיטת הקודים של משרד הרישוי, כפי שאלה מוטבעים על גבי רישיון הרכב).

עוד נציין, שבאותו דף באתר של רשות המסים המפרט את המחשוב לחישוב שווי שימוש ברכב צמוד כלולה הבהרה כדלקמן:
 "חישוב זקיפת שווי השימוש נקבע בתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב) כפי שמתואר לעיל. רשות המסים לא תקבל חישובים המבוססים על יומני רכב (בין אם ידניים או ממוחשבים), ולא ניתן לקבל הפחתת מיסים על סמך חישובים אלו".

(2) השיטה הישנה (קבוצות מחיר) - חלה על רכבים שנרשמו לראשונה עד 31 בדצמבר 2009

להלן נתונים על סכום השווי בשנת 2016 לגבי כלי רכב שנרשמו עד 31 בדצמבר 2009 (ש"ח לחודש):

שווי השימוש בשנת 2016	קבוצת מחיר
2,710	1
2,930	2
3,770	3
4,530	4
6,260	5
8,120	6
10,440	7
900	אופנוע L3

באם סכום השווי שנזקף לעובד עולה על סכום ההוצאות שיש לתאם בגין אותו כלי רכב, אזי לא ניתן לקזז את הסכום השלילי כנגד סכום חיובי מכלי רכב אחר.

(3) חבות במס בשל שווי שימוש ברכב צמוד- בית המשפט המחוזי, (ת"צ 3363-02-11, סראוס פארג'אין נ' מדינת ישראל - רשות המסים) דן בבקשה לאישור תביעה כתביעה ייצוגית, שבו טכנאי מעליות המבצע את עבודתו בשטח, קיבל ממעבידו רכב צמוד, שצויד בכלי עבודה הדרושים לביצוע העבודה ובאמצעותו הגיע לאתרים בהם עליו היה לתת שירות. המבקש היה רשאי להשתמש ברכב גם מחוץ לשעות העבודה. כחלק מנהלי העבודה, הגיש המבקש מדי חודש דיווח על סה"כ הנסועה שנסע באותו חודש ברכב המעביד, לרבות פירוט נסיעותיו הפרטיות.

לטענת המבקש, ייחוס ההכנסה משווי שימוש ברכב המעביד (הקבוע והמשתנה) לפי תקנות שווי השימוש מתעלם מהשימוש שנעשה ברכב לטובת המעביד ("שימוש המעביד"), ולכן ההכנסה שיוחסה לו גבוהה מטובת הנאה שהפיק מהרכב. כמו כן, טען המבקש כי הנהנה העיקרי מהצמדת הרכב אליו הוא המעביד, שכן בכך מתאפשר חסכון שעות עבודה של המבקש שהיו נדרשות לשם הגעה לחצרי המעביד לשם איסוף רכב המעביד לנסיעה ללקוחות. לכן, לפי הלכת דן (ע"א 545/59), כלל אין מדובר בטובת הנאה אצל המבקש.

ביהמ"ש ציין, כי שיעורי שווי השימוש מבוססים על תחשיב הכולל את מלוא העלויות הקבועות (רכישה, ביטוח, אגרות) וחלק יחסי מהעלויות המשתנות (דלק, תיקונים ותחזוקה). ככל שמדובר בהוצאות הקבועות, קיימת לעובד המחזיק רכב מעביד הטבה כלכלית בשווי מלוא ההוצאות הקבועות הנחסכות ממנו, וזאת אף אם הרכב משמש לצורך עסקו של המעביד בשעות העבודה. אכן, כמי שרכב המעביד משמש לטובתו, גם המעביד נהנה מההוצאה הקבועה הכרוכה ברכב המעביד; אך בחישוב ההכנסה לפי סעיף 2 לפקודת מס הכנסה אין עוסקים בהכנסת המעביד אלא בהכנסת העובד כתוצאה מתשלום ההוצאות הקבועות על-ידי המעביד. אפשר שלפי השיטה לפיה מחושב שווי השימוש ברכב במנותק מהיקף השימוש בפועל ברכב מעביד (הן השימוש פרטי והן השימוש המעביד), לא תהיה חפיפה בין שווי השימוש ברכב הנקבע על פי תקנות שווי השימוש לבין ההטבה לעובד מרכב מעביד, אולם אין מדובר בשיטה מדויקת אלא בשיטת הערכה בקירוב שביסודה עומד שיקול היעילות.

(4) שימוש במערכת למדידת שווי שימוש ברכב/הוצאות רכב - הודעת רשות המסים מיום 25 בינואר 2016

ביום 23 באוקטובר 2013 פורסמה הנחיה של הרשות אשר קבעה באופן חד משמעי כי עמדת רשות המסים בעניין מערכת המדידה כאמור בנדון, הינה כדלקמן:

- (1) הדרך לקביעת שווי השימוש ברכב הינה אך ורק על פי תקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברכב), התשמ"ז-1987.
- (2) הדרך לחישוב הוצאות הרכב המותרות בניכוי הינה אך ורק על פי תקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות רכב), התשנ"ה-1995.

ההודעה קובעת, כי על אף פרסומה של ההנחיה כאמור, עדיין מתקבלים דיווחים על מספר חברות הממשיכות לשווק את התוכנות של יומן רכב ממוחשב לחברות ו/או לווועדי עובדים שונים. הודעת רשות המסים באה על מנת להבהיר כי שימוש בתוכנות אלו, אינו תואם את עמדת רשות המסים כמו גם את הוראות החוק המפורטות לעיל, ותיקים אשר קיים בהם שימוש בתוכנות הנ"ל יטופלו במסגרת ביקורת ניכויים.

(5) מיסוי שווי שימוש ברכבי מאגר/איגום - הנחיית רשות המסים מיום 21 באוקטובר 2014

רשות המסים עדכנה את הנחיותיה לעניין זקיפת שווי השימוש לעובדים ברכבי מאגר של מעביד, אשר נלקחו הביתה על ידי העובד, לאחר שסיים את עבודתו בשעה החורגת משעות העבודה הרגילות (או מתחיל למחרת את יום העבודה בשעה שכזו), בהתאם להסכם פשרה בין רשות המסים לעובדי סגל המחקר ברפא"ל.

התנאים ליישום נוסחת החישוב של זקיפת שווי יחסי מסכום השווי החודשי המלא הינם, בין השאר: הרכב אינו מוצמד לעובד ספציפי, לעובד לא הוצמד רכב אחר, הרכב אינו נותר בידי העובד ללילה יותר מ-10 ימים בחודש קלנדרי ו-100 ימים בשנה, מדובר במאגר כלי רכב לפעילות שוטפת, הרכב נותר ברשות העובד למשך שעות הלילה בלבד, וכן לא בסופי שבוע, חגים, ימי מחלה ועוד, הרכב מועמד לשימוש העובד באופן אקראי, ועוד. על המעביד חלה חובת תיעוד.

13. הוצאות למתן טובת הנאה שנתן מעביד לעובדיו ואשר לא ניתן ליחסה לעובד פלוני

יש לתאם כהוצאות עודפות גם הוצאות למתן טובת הנאה שנתן מעביד לעובדיו ואשר לא ניתן ליחסה לעובד פלוני, למעט הוצאות שהוכח כי לפי טיבן אינן מיועדות להעניק טובת הנאה אישית לעובד. הוצאות שאינן ניתנות לניכוי כאמור לא ייראו כהכנסת עבודה בידי העובדים.

תשומת לבכם כי ביום 20 במאי 2014 ניתן פסק-דין של בית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב-יפו בתיק [ב"ל 30052-07-12 דה נשון טרפיק בע"מ נ' המוסד לביטוח לאומי](#) (ראה [חוזר מסים 18.2014 של משרדנו](#)). בית הדין קבע כי אירועי גיבוש שערך ומימן המעביד - אינם מהווים "טובת הנאה" לעובד, ולפיכך אינם בגדר "הכנסת עבודה" המהווה בסיס לחישוב דמי הביטוח הלאומי שעל התובעת לשלם עבור עובדיה.

הגם שמדובר בפסק דין העוסק בביטוח לאומי, נראה שניתן להסיק ממנו גם לענייני מס הכנסה, הן לעניין הצורך בחיוב העובדים במשכורתם בשל "טובת הנאה" שקיבלו והן לבחינה האם מדובר בהוצאות עודפות של החברה בשל טובת הנאה שנתן מעביד לעובדיו ואשר לא ניתן ליחסה לעובד פלוני.

6. זיכוי ממס בשל תרומות למוסדות ציבור

1. רקע - זיכוי לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה

על-פי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה, ניתן לקבל זיכוי ממס בשל תרומה לקרן לאומית או למוסד ציבורי, כמשמעותו בסעיף 9(2) לפקודה, כדלקמן:

- אצל נישום שהוא יחיד - זיכוי מס בשיעור 35%;
- אצל נישום שהוא חבר בני-אדם - זיכוי מס בשיעור מס החברות (25% בשנת המס 2016).

החל מיום 1 בינואר 2012 (תיקון 194 לפקודת מס הכנסה) הזיכוי מותנה בכך, שסכום התרומה המינימלי עלה על 180 ש"ח (להלן: "**סכום התרומה המינימלי**"), ושהסכום המקסימלי שבגיננו יינתן זיכוי לא עלה על 9,000,000 ש"ח (להלן: "**סכום התקרה**") או על 30% מההכנסה החייבת של הנישום באותה שנה, לפי הנמוך מביניהם (להלן ביחד: "**תקרת הזיכוי**"). סכומים אלו יעודכנו לשיעור עליית המדד בהתאם להוראות הקבועות בסעיף 120ב לפקודה, בתחילת שנת המס שבה ניתנות התרומות.

סכום תרומה העולה על התקרה לזיכוי שנתרם באותה שנת מס, יזוכה מהמס בשלוש שנות המס הבאות בזו אחר זו, ובלבד שלא יינתן זיכוי בכל אחת משלוש שנות המס כאמור, בשל סכום כולל של תרומות העולה על התקרה לזיכוי. דהיינו, סכום התרומות ששולם בשנה מסוימת, לא אובד בגלל המגבלה של סכום התקרה או בשל הכנסה חייבת נמוכה מידי (או אפילו הפסד) באותה שנה, וניתן להעבירו לשלוש שנות המס הבאות.

על פי מנגנון ההצמדה למדד שנקבע בסעיף 46 לפקודה, סכום התקרה המעודכן לשנת 2016 הינו 9,212,000 ש"ח או 30% מההכנסה החייבת (הנמוך מביניהם). סכום התרומה המינימלי המעודכן לשנת 2016 - 180 ש"ח.

2. סכומים מוכרים בגין שנים קודמות ועמדת רשות המסים

סכומים מרביים לתרומות בשנים קודמות (בגין שנים שניתן לדרוש בגין זיכוי בדוח המס לשנת 2016 בשל תרומות שלא נוצלו במלואן):

- שנת המס 2013 - 9,130,000 ש"ח;
- שנת המס 2014 - 9,304,000 ש"ח;
- שנת המס 2015 - 9,295,000 ש"ח;

על-פי רשות המסים (הוראת ביצוע מס' 3/2001), יותר זיכוי רק בגין קבלה מקורית בה צוינו במפורש שם התורם (אלא אם היא בסכום שאינו עולה על 400 ש"ח וסכום התרומה הודפס מראש), המילה "תרומה" והטקסט הבא: "למוסד אישור מס הכנסה לעניין תרומות לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה".

3. דוגמא לחישוב של זיכוי בגין תרומה (באלפי ש"ח)

הדוגמא מובאת לצורך המחשה בלבד, ויש להביא בחשבון שסכום התקרה לשנות המס 2017-2019 יעודכן בתחילת כל שנת מס.

ט-ח-ה	ח	ז	ו=30%*ב	ה=ג+ד	ד	ג	ב	א
עודף לזיכוי שנים הבאות (2)	תקרת הזיכוי בפועל (1)	סכום התקרה הנקוב בסעיף 46	תקרת 30%	סה"כ תרומות	תרומה מועברת משנים קודמות	תרומה שוטפת	הכנסה חייבת	שנת המס
300	900	9,130	900	1,200	0	1,200	3,000	2013
(3) 100	1,200	9,304	1,200	1,300	300	1,000	4,000	2014
(4) 500	9,295	9,295	15,000	9,795	100	9,695	50,000	2015
(5) 110	390	9,212	390	500	500	-	1,300	2016
(6) 120	60	9,212	60	180	110	70	200	2017
(7) 70	-	9,212	-	120	120	-	הפסד	2018
-	110	9,212	240	110	70	40	800	2019

הערות:

- (1) הנמוך מבין טורים: ה, ו, ז.
- (2) בהתאם להוראת ביצוע 3/2001, החישוב נעשה לפי FIFO, קרי - תחילה ניצול הזיכוי בשל עודף התרומות המועברות משנים קודמות והיתרה מיוחסת לתרומות בשנה השוטפת.
- (3) המקור משנת 2014.
- (4) המקור משנת 2015.
- (5) בשנת 2016 לא היו תרומות שוטפות. המקור משנת 2015.
- (6) מקורם של 70 אלפי ש"ח בשנת 2017 ומקורם של ה-50 אלפי ש"ח הנותרים בשנת 2015.
- (7) ה-50 אלפי ש"ח שמקורם בשנת 2015 אינם יכולים לעבור לשנת 2019. המקור של ה-70 אלפי ש"ח שעוברים לשנת 2019 הינו בשנת 2017.

4. תחימה הדרגתית של תוקף אישורים ישנים לגבי תרומות למוסדות ציבור

עד לשנת 1991 ניתנו למוסדות ציבור, לצורך הוראות הפקודה שעניין זיכוי ממס על תרומות, אישורי תרומות אשר הינם בתוקף כל עוד לא בוטלו. החל משנת 1992 ועד היום, הוגבל, הלכה למעשה, תוקף האישורים לתקופה שאינה עולה על שלוש שנים, וניתנה סמכות למנהל להאריך את האישורים לתקופות נוספות, שלא תעלנה על שלוש שנים, כל אחת.

כדי ליצור אחידות בטיפול בכל מוסדות הציבור, הוחלט במסגרת תיקון 194 לתחום את תוקף האישורים והקביעות אשר ניתנו עד לשנת 1992 ואשר תוקפם אינו מוגבל בזמן. התחימה תבוצע באופן מדורג, כפי שיפורט להלן, זאת בכדי לתת הן למוסדות הציבור המחזיקים באישורים או בקביעות והן לרשות המסים, את הזמן הראוי להיערך לכך:

- קביעות שניתנו עד ליום 31 בדצמבר 1982 - הקביעה תעמוד בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2014;
- קביעות שניתנו מיום 1 בינואר 1983 ועד ליום 31 בדצמבר 1984 - הקביעה תעמוד בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2015;

- קביעות שניתנו מיום 1 בינואר 1985 ועד ליום 31 בדצמבר 1985 - הקביעה תעמוד בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2016;
- קביעות שניתנו מיום 1 בינואר 1986 ועד ליום 31 בדצמבר 1986 - הקביעה תעמוד בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2017;
- קביעות שניתנו מיום 1 בינואר 1987 ועד ליום 31 בדצמבר 1991 - הקביעה תעמוד בתוקף עד ליום 31 בדצמבר 2018.

יצוין, כי על אף האמור לעיל, המנהל יאריך את תוקף הקביעה של מוסד ציבורי כאמור לעיל, שהגיש בקשה להארכה כאמור, ובלבד שהמוסד הציבורי הגיש בקשה לחידוש הקביעה לפני תום המועדים החלים לגביו כמצוין לעיל, וטרם התקבלה החלטה בבקשה. הקביעה תעמוד בתוקפה עד לקבלת החלטה כאמור.

5. אישור למעביד למתן זיכוי לעובדיו בשל תרומות, באמצעות תלוש שכר- הוראת ביצוע מס הכנסה מס' 7/2012

ביום 11 ביולי 2012 פרסמה רשות המסים את [הוראת ביצוע 7/2012](#) בנושא אישור למעביד למתן זיכוי לפי סעיף 46 לפקודה לעובדיו, באמצעות תלוש שכר.

סעיף 46 לפקודת מס הכנסה מתיר לאדם שתרם סכום כסף לקרן לאומית או למוסד ציבורי, לקבל זיכוי ממס בשיעור מסוים מסכום התרומה. פקיד השומה רשאי, על-פי בקשת העובד, להורות למעביד להקטין את ניכוי המס או להימנע מניכוי מס כאשר לעובד מגיע זיכוי בגין תרומה, כאמור. בעבר פורסמו כללים לעניין הרשאת מעבידים אשר מעוניינים לתת לעובדיהם זיכוי מכוח סעיף 46 לפקודה.

עניינה של הוראת הביצוע הינו הרחבת וייעול ההסדר למתן הרשאה למעבידים לצורך זיכוי לעובדיהם לפי סעיף 46 לפקודה. הוראת הביצוע מפרטת את התנאים והדרישות אשר יחולו החל מיום פרסומה (11 ביולי 2012) לצורך מתן הרשאה למעבידים המעוניינים להעביר לעובדיהם זיכוי לפי סעיף 46 לפקודה, בגין תרומות שתרמו, באמצעות תלוש השכר, ללא צורך של העובדים התורמים להגיע למשרד השומה לקבלת החזר המס. סכום התרומה המרבי שבגיניו המעביד רשאי להתיר זיכוי מוגבל ל-25,000 ש"ח לתורם, ואילו הסכום המזערי בהתאם לקבוע במסגרת סעיף 46 לפקודה.

עובד שמעבידו בחר להצטרף להסדר שנקבע בהוראת הביצוע, רשאי לבחור אם לקבל את החזר המס באמצעות פניה לפקיד השומה באופן עצמאי באמצעות בקשה להחזר מס, או באמצעות מעבידו.

7. נתונים יסודיים לחישוב המס לשנת המס 2016

להלן מדרגות המס, נקודות הזיכוי, פטורים ונתונים נוספים הרלוונטיים לשנת המס 2016:

א. מדרגות ההכנסה ושיעורי המס ליחידים בשנת המס 2016 (שנתי וחודשי):

שנתי:

מס מצטבר ש"ח	הכנסה מצטברת ש"ח	מס בכל שלב ש"ח	שיעור המס %	הכנסה שנתית ש"ח
6,264	62,640	6,264	*10	עד 62,640
12,480	107,040	6,216	*14	44,400 הבאים
24,929	166,320	12,449	*21	59,280 הבאים
47,026	237,600	22,097	31	71,280 הבאים
135,195	496,920	88,169	34	259,320 הבאים
282,363	803,520	147,168	48	306,600 הבאים
			50	מעל 803,520 (מס נוסף)

חודשי:

מס מצטבר ש"ח	הכנסה מצטברת ש"ח	מס בכל שלב ש"ח	שיעור המס %	הכנסה חודשית ש"ח
522	5,220	522	*10	עד 5,220
1,040	8,920	518	*14	3,700 הבאים
2,077	13,860	1,037	*21	4,940 הבאים
3,918	19,800	1,841	31	5,940 הבאים
11,265	41,410	7,347	34	21,610 הבאים
23,529	66,960	12,264	48	25,550 הבאים
			50	מעל 66,960 (מס נוסף)

* השיעורים ההתחלתיים של 10%, 14% ו-21% חלים על הכנסה חייבת מיגיעה אישית כהגדרתה בפקודת מס הכנסה. (לגבי הכנסות אחרות שאינן הכנסות מועדפות, שנקבע להן שיעור מס מוגבל - תהיה מדרגת המס השנתית הראשונה עד לסכום של 237,600 ש"ח - 31%). שיעורים מופחתים אלו לא יחולו על הכנסה שחייבים לגביה בניהול פנקסי חשבונות ולא נוהלו לגביה פנקסים קבילים.

לעניין זה נקבע כי:

- א. הכנסה מדמי שכירות בידי אדם או בידי מי שהיה בן זוגו בעת פטירתו, מהשכרת נכס ששימש בידי להפקת הכנסה מיגיעה אישית מעסק או ממשלח יד, במשך 10 שנים לפחות לפני תחילת ההשכרה, תחשב כהכנסה מיגיעה אישית.
- ב. שיעורי המס ההתחלתיים של 10%, 14% ו-21% יחולו גם על הכנסה חייבת מכל מקור (למעט הכנסה שנקבעה לגביה שיעור מס מיוחד) בידי מי שמלאו לו שישים שנים בשנת המס.

ב. נקודת זיכוי - שנת

(1) שווי נקודת זיכוי אחת 2,592 ש"ח

(2) שווי ¼ 2 נקודות זיכוי 5,832 ש"ח

ג. תקרות ואחוזי הפקדה לקופות גמל (חודשי)

(להסבר על ההפקדות לקופות גמל-ראה חוזר נפרד בחוברת זו)

(1) קצבה מזכה לפי סעיף 9א - 8,380 ש"ח

(2) סכום פטור מרבי לפי סעיף 9א(ב), בשיעור 49% מהקצבה המזכה בין השנים 2016-2019 - 4,106 ש"ח

(3) תקרת הכנסה מזכה שהיא הכנסת עבודה (סעיף 47) - 8,700 ש"ח.

הכנסה מזכה שאינה הכנסת עבודה (למי שיש גם הכנסת עבודה-בניכוי הכנסת העבודה או 8,700 ש"ח, לפי הנמוך) - 12,200 ש"ח.

הכנסה נוספת - סעיף 47(א)(5)(2) - 21,750 ש"ח.

הכנסה לעמית עצמאי - סעיף 47(א)(3) ו-5 - 8,700 ש"ח.

(4) סכום החיסכון המזערי לפי סעיף 45א(ד) - 168 ש"ח.

הסכומים לפי סעיף 45א(ה) - 168 ש"ח, 17,400 ש"ח.

(5) הפקדה מוטבת (קרן השתלמות לחברי קיבוץ ולעצמאי) - 9(א)16 ו-9(ב)16 - 18,240 ש"ח לשנה.

(6) "שכר מינימום" לצורך משיכה בפטור מקופת גמל-4,650 ש"ח.

ד. התקרה השנתית להפרשות לפיצויים בשל חבר בעל שליטה המוכרת כהוצאה

סעיף 32(9): 12,230 ש"ח

ה. תקרת סכומי מענק הפרישה הפטורים ממס - סעיף 9(א7)

תקרת סכום הפטור ששולם החל מיום 1 בינואר 2016: 12,230 ש"ח לכל שנת עבודה.

סכום המענק הפטור ממס עקב מוות: 24,480 ש"ח לכל שנת עבודה.

ו. הפרשות לקרן השתלמות - שנת

(ראה גם חוזר ספציפי בנוגע להפרשות לקרן השתלמות).

לשכיר שאינו בעל שליטה ולשכיר בעל שליטה-המשכורת השנתית המרבית שההפרשה בגינה פטורה ממס - 188,544 ש"ח (משכורת חודשית בסך 15,712 ש"ח). (סכום זה לא עודכן כבר שנים רבות).

לעצמאי, וחבר קיבוץ- ההכנסה המרבית שההפרשה בגינה מזכה בניכוי- 261,000 ש"ח.

הערה: אם מדובר ביחיד עצמאי שיש לו גם הכנסת עבודה, החלק של הכנסת העבודה שבגינה הופקדו כספים על ידי המעביד לקרן השתלמות יקטין את תקרת ההכנסה מעסק או משלח יד המזכה בניכוי.

ז. הטבות הניתנות על ידי מעבידים

כעקרון, אין פטור ממס בגין הנחות ומתנות שקיבל עובד ממעבידו. לפני משורת הדין, מסכימה נציבות מס הכנסה שמתנה בסכום סביר שנותן מעביד לעובדו לרגל אירוע אישי בלבד (חתונה, לידת ילד, בר-מצווה) לא תיחשב כהכנסת עבודה, וההוצאה תוכר למעביד במגבלת הסכום המותר בניכוי לגבי מתנות לספקים וללקוחות בשל קשר עסקי.

בשנת המס 2016 תותר בניכוי הוצאה מסוג זה בסכום של 210 ש"ח. סכום העודף על הסך האמור ייחשב כהוצאה עודפת.

ח. תשלומים בשל הוצאות להחזקת בן משפחה במוסד

זיכוי ממס בשיעור של 35% בשל הוצאות להחזקתם במוסד של בן זוג, הורה או ילד משותקים לחלוטין וכיוצ"ב. הזיכוי ממס כאמור - יינתן בשל סכומים ששולמו העולים על 12.5% מההכנסה החייבת.

ידגש כי על פי תקנות מס הכנסה (זיכוי בעד נטול יכולת זיכוי בעד הוצאות בשל החזקת קרוב במוסד), תשנ"ו-1996, התנאי לקבלת הזיכוי הינו שההכנסה החייבת (לרבות הכנסה פטורה) השנתית של נטול היכולת אינה עולה על 167,000 ליחיד או 268,000 ש"ח אם יש לו בן זוג.

נזכיר כי קבלת הזיכוי האמור לעיל הינה חלופית לנקודות הזיכוי הניתנות לפי סעיף 44 לפקודה בעד הוצאות החזקת קרוב במוסד מיוחד.

ט. תשלומים לביטוח לאומי בשל הכנסה שאינה ממשכורת

ניכוי מההכנסה בגובה 52% מהתשלומים לביטוח לאומי שבוצעו בפועל עד 31 בדצמבר 2016 (לא כולל דמי בריאות). הניכוי אינו ניתן בשל הפרשי הצמדה וקנסות המשתלמים על פיגור בתשלומים.

י. הכנסות עיוור ונכה 100%

סכום ההכנסה מיגיעה אישית הפטורה ממס אצל עיוור או נכה 100% עפ"י סעיף 9(5):
עד 184 ימים - אין פטור

185-364 ימים - חלק יחסי עד לתקרה של 72,960 ש"ח
365 ימים או יותר - חלק יחסי עד לתקרה של 608,400 ש"ח

במידה וההכנסה אינה מיגיעה אישית הפטור יהיה כדלקמן:

עד 184 ימים - אין פטור
185 ימים או יותר - חלק יחסי עד לתקרה של 72,960 ש"ח
התקרות לעיל מוכפלות במספר ימי הפטור ומחולקות ב- 365.

הכנסות ריבית לפי סעיף 9(5)(ב) שמקורה בפיצויים עבור נזקי גוף מוגבלת בתקרה על סך 259,920 ש"ח.

יא. תקרות נוספות לשנת 2016

- הטבות על הכנסה **בעד משמרות** עד לתקרת הכנסה חודשית של 10,600 ש"ח. זיכוי של 15% עד לתקרה של 930 ש"ח לחודש.
- הוצאות לינה בשל עבודה באזור פיתוח (למי שמשפחתו גרה בישוב אחר) 1,770 ש"ח לחודש.
- משכורת למומחה חוץ 13,200 ש"ח לחודש.
- הוצאות שהייה מרביות למומחה חוץ 320 ש"ח ליממה.
- הוצאות שהייה לעיתונאים וספורטאים זרים 320 ש"ח ליממה.
- משכורת מרבית שמלכ"ר משלם, הפטורה ממס שכר 178,327 ש"ח.
- פדיון מניות באגודה שיתופית עד לגובה 317,000 ש"ח.
- תקרת פטור למלגה אצל חוקר הינה 97,000 ש"ח.
- פיצויי הלנת שכר המשולמים לפי חוק הגנת שכר, התשי"ח-1958, פטורים ממס עפ"י סעיף 9 (21) לפקודה בגבולות שנקבעו בחוק, זאת במידה ומשכורתו של העובד לא עלתה באף אחד מ-24 החודשים האחרונים של עבודתו על 8,040 ש"ח.
- פטור מהגשת דוח מקוון (לדוח לשנת 2015):
 הכנסה ליחיד - 80,520 ש"ח
 הכנסה לזוג - 161,030 ש"ח

8. הלוואות לצדדים קשורים - ריבית לפי סעיף 3(י) וסעיף 3(ט) לפקודה

1. כללי

סעיפים 3(ט) ו-3(י) לפקודה עוסקים בעיקר בהלוואות לצדדים קשורים¹⁶. בשנים האחרונות תוקנו סעיפים אלו מספר פעמים, כמו גם התקנות לקביעת שיעור הריבית על פי שני הסעיפים הנ"ל.

בחוזר זה, נפרט את הוראות הפקודה והתקנות שנקבעו לגבי הסעיפים הנ"ל, לפי המבנה כדלקמן:

- שיעורי הריבית לפי סעיף 3(י) וסעיף 3(ט) לפקודה בשנת המס 2016.
- הוראות פקודת מס הכנסה לגבי סעיף 3(ט).
- הוראות התקנות לעניין סעיף 3(ט).
- הוראות פקודת מס הכנסה לעניין סעיף 3(י).
- הוראות התקנות לעניין סעיף 3(י).

2. שיעורי הריבית לפי סעיף 3(ט) וסעיף 3(י) לפקודה בשנת המס 2016

בתקנות לקביעת שיעור הריבית המינימלית לעניין סעיף 3(ט) לפקודת מס הכנסה (להלן: "הפקודה"), נקבע מנגנון לעדכון שנתי של שיעור הריבית, בהתאם לשיעור העלות הכוללת הממוצעת לאשראי הלא צמוד הניתן לציבור על ידי הבנקים שמפרסם בנק ישראל לפי ההגדרה "שיעור עלות האשראי המרבי" בסעיף 5 לחוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, התשנ"ג-1993, שפורסם לאחרונה לפני חודש דצמבר בשנה פלונית. על מנת לעדכן שיעור זה, על שר האוצר לפרסם את שיעור הריבית המעודכן.

בתקנות לקביעת שיעור הריבית המינימלית לעניין סעיף 3(י) לפקודה נקבע מנגנון דומה, אך שיעור הריבית הינו 75% מ"שיעור עלות האשראי המרבי".

בקובץ התקנות 7627 מיום 7 במרץ 2016 פורסמו הודעות שר האוצר לגבי שיעורי הריבית השנתיים המינימליים לעניין סעיף 3(י) ולעניין סעיף 3(ט) לפקודת מס הכנסה כדלקמן:

שיעור הריבית לעניין סעיף 3(י) בשנת 2016 - 2.56%

שיעור הריבית לעניין סעיף 3(ט) בשנת 2016 - 3.41%. שיעור זה אינו חל על הלוואה לעובד בסכום נמוך (7,680 ש"ח בשנת 2016), לגביה שיעור הריבית הינו שיעור עליית המדד.

3. סעיף 3(ט) - הוראות פקודת מס הכנסה¹⁷

סעיף 3(ט) לפקודת מס הכנסה קובע, בין היתר, כי אדם **שקיבל הלוואה** בלא ריבית או בריבית בשיעור נמוך משיעור הריבית שקבע לעניין זה שר האוצר, יראו את הפרש הריבית:

- (א) כהכנסת עבודה, כאשר ההלוואה ניתנה בקשר ליחסי עובד-מעביד;
- (ב) כהכנסה ממתן שירותים, לפי סעיף 2(1) לפקודה, כשההלוואה ניתנה לאדם ממי שהוא מספק לו שירותים (זולת אם הוכיח שניתנה ללא קשר עם השירותים שסיפק);

¹⁶ סעיף 3(ט) לפקודה עוסק גם בנושא של מימוש זכות שקיבל אדם בעבר לרכישת נכס או שירות. חוזר זה אינו מתייחס לנושא זה.
¹⁷ הנוסח שבתוקף מיום 11 באוגוסט 2011 - תיקון 185 לפקודה.

(ג) כהכנסה לפי סעיף 2(4) לפקודה, זאת כאשר ההלוואה אינה נופלת בגדר שני המקרים לעיל ואשר קיבל אותה בעל שליטה, או קרובו, מחברה שבשליטתו.

הוראה זו לא תחול על הלוואה שקיבל בעל שליטה שהוא חבר בני אדם שאינו חברה משפחתית או חברה שקופה, ועל כן על הלוואה בינחברתית יחול סעיף 3(י).

"הלוואה" מוגדרת בסעיף 3(ט) - "לרבות כל חוב" ו"ריבית" מוגדרת "לרבות הפרשי הצמדה".

הגדרת "הלוואה" לא כוללת:

(א) עסקה בינלאומית כמשמעותה בסעיף 85א לפקודה.

(ב) הלוואה שניתנה עד ליום 5 במרס 2008 (מועד פרסומו של החוק לביטול חוק התיאומים בשל אינפלציה, להלן: "חוק התיאומים") שהיתה נכס קבוע בידי המלווה לפי חוק התיאומים ביום 31 בדצמבר 2007, או שהיתה נכס קבוע בידי המלווה במועד החל בתקופה שמיום 1 בינואר 2008 עד יום 5 במרס 2008 (להלן: "תקופת הביניים"), אילו הוראות חוק התיאומים היו חלות לגבי אותה תקופה. הכוונה היא לשטרי הון ואג"ח שהנפיק חבר בני אדם אחר, שהוגדרו כנכס קבוע לעניין חוק התיאומים (דהיינו, שהונפקו לתקופה של שנה אחת לפחות והריבית השנתית עליהם אינה עולה על 30% משיעור עליית המדד בשנת המס).

4. התקנות לקביעת שיעור הריבית לעניין סעיף 3(ט) לפקודה

4.1 דרך קביעת שיעור הריבית לעניין סעיף 3(ט) לפי בסיס נומינלי

החל מיום 2 בדצמבר 2011¹⁸, תקנות מס הכנסה לקביעת שיעור הריבית המינימלי לפי סעיף 3(ט) לפקודה קובעות, ששיעור הריבית לעניין סעיף 3(ט) לפקודה יהיה לפי שיעור נומינלי שנתי. שיעור זה יעודכן מידי שנה, בהתאם למנגנון שיפורט להלן.

לגבי הלוואות שניתנו לעובד ממעביד שאינו חבר בני אדם שהעובד הוא בעל שליטה בו, שיעור הריבית לעניין הסעיף הוא שיעור עליית המדד ובלבד שיתרת קרן ההלוואה בתקופת הזקיפה אינו עולה על 7,680 ש"ח (סכום מעודכן לשנת 2016). יש לציין, שדי בכך שההלוואה לעובד עולה על הסכום האמור ולו במעט, כדי שכל ההלוואה תחוייב בריבית 3(ט) המלאה.

"תקופת זקיפה"-

(א) אצל מי שהפרש הריבית הינו הכנסת עבודה- כל חודש בתקופה שבין יום קבלת ההלוואה לבין יום גמר פרעון יתרת קרן ההלוואה.

(ב) אצל מי שהפרש הריבית הינו הכנסה לפי סעיף 2(1) או 2(4) לפקודה- כל שנת מס, או חלק ממנה, שבין יום קבלת ההלוואה לבין יום גמר פירעון יתרת קרן ההלוואה.

הערות

(א) שיעור הריבית השנתי שנקבע בתקנות אינו קבוע והוא יעודכן מידי שנה, בהתאם לשיעור העלות הכוללת הממוצעת לאשראי הלא צמוד הניתן לציבור על ידי הבנקים שמפרסם בנק ישראל לפי ההגדרה "שיעור עלות האשראי המרבי" בסעיף 5 לחוק הסדרת הלוואות חוץ בנקאיות, התשנ"ג-1993, שפורסם לאחרונה לפני חודש דצמבר בשנה פלונית. על מנת לעדכן שיעור זה, על שר האוצר לפרסם את שיעור הריבית המעודכן.

(ב) על פי פרוטוקול משיבת ועדת הכספים של הכנסת מיום 20 ביוני 2011, עמדת נציגי המע"מ ברשות המסים היא, שהשיעור לפי סעיף 3(ט) כולל כבר את שיעור המע"מ. לפיכך, לאחר חישוב הריבית לפי תקנות מס הכנסה, יש לחלץ מתוך הסכום שמתקבל את סכום המע"מ.

¹⁸ עד למועד זה, התקנות קבעו ששיעור הריבית המינימלית הוא הצמדה למדד+4% ריבית לשנה.

(ג) ניתן ליישם את ההוראות לעניין הריבית לפי סעיף 3(ט) באחת משתי האפשרויות הבאות: (1) חיוב בריבית רעיונית באמצעות תלוש המשכורת של העובד, דהיינו העובד אינו משלם למעביד את הריבית בפועל, אלא רק את המס החל על השווי שנקבע בתקנות; (2) חיוב העובד בריבית בפועל (שאינה נמוכה מהריבית שנקבעה בתקנות). במקרה שכזה על המעביד לרשום את הריבית שקיבל מהעובד כהכנסה.

4.2 שיעורי הריבית לעניין סעיף 3(ט) בשנת 2016 ובשנים האחרונות

על פי המנגנון לעדכון שיעור הריבית המינימלית לעניין סעיף 3(ט) שהוסבר לעיל, נקבע ששיעור הריבית השנתית לשנת 2016 הינו 3.41%.

לגבי הלוואות שניתנו לעובד (ממעביד שאינו חבר בני אדם שהעובד הוא בעל שליטה בו), כאשר יתרת קרן הלוואה אינה עולה על 7,680 ש"ח, שיעור הריבית לעניין הסעיף הינו שיעור עליית המדד.

להלן נתונים מעודכנים לשנים 2012-2016, לגבי הריבית המינימלית ותקרת הלוואות לעובד שמאפשרת חיוב ריבית בגובה שיעור עליית המדד:

השנה	שיעור הריבית המינימלית השנתית	סכום התקרה לעובד המאפשר חיוב ריבית בשיעור עליית המדד (ש"ח)
2016	3.41%	7,680
2015	4.07%	7,800
2014	4.31%	7,800
2013	5.47%	7,680
2012	6.24%	7,560

5. הוראות סעיף 3(י) לפקודת מס הכנסה

5.1 הנוסח המעודכן של סעיף 3(י) לפקודה

סעיף 3(י) לפקודה קובע, שאם ניתנת הלוואה ללא ריבית או בריבית נמוכה משיעור שנקבע בתקנות, יראו את הפרש הריבית כהכנסה בידי נותן הלוואה, ובלבד שמתקיימים יחסים מיוחדים בין נותן הלוואה למקבל הלוואה.

סעיף 3(י) לפקודה תוקן בשנים האחרונות פעמיים: תיקון 164 לפקודה¹⁹ שתחולתו החל מיום 1 בינואר 2008 ותיקון 185 לפקודה²⁰ שרוב תחולתו ביום 11 באוגוסט 2011. לאחר התיקונים הנ"ל קובע נוסח הסעיף כיום כדלקמן:

"אדם שנתן הלוואה שנרשמה בפנקסי חשבונות שנוהלו לגבי הכנסה שלגביה היו חייבים לנהל פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה או חבר בני אדם שנתן הלוואה, וההלוואה היא בלא ריבית או בריבית נמוכה משיעור שקבע לעניין זה שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יראו את הפרש הריבית כהכנסה לפי סעיף 2(4) בידי נותן הלוואה ובלבד שמתקיימים יחסים מיוחדים בין נותן הלוואה לבין מקבל הלוואה; לעניין פסקה זו -

"ריבית" - לרבות הפרשי הצמדה;

¹⁹ ס"ח 2136 מיום 6 במרץ 2008.
²⁰ ס"ח 2312 מיום 11 באוגוסט 2011.

"הלוואה" - לרבות כל חוב שאיננו אחד מאלה:

- (1) חוב של לקוחות או חוב של ספקים בשל שירותים או נכסים;
- (2) - (3) בוטלו;
- (4) הלוואה שסעיף קטן (ט) חל עליה;
- (5) - (7) בוטלו;
- (8) הלוואה שנתן מוסד ציבורי, כהגדרתו בסעיף 9(2) לפקודה לשם מטרתו הציבורית;
- (9) הלוואה שהיא עסקה בינלאומית כמשמעותה בסעיף 85א;
- (10) הלוואה שאינה צמודה למדד כלשהו ואינה נושאת ריבית או תשואה כלשהי, שנתן חבר בני אדם לחבר בני אדם שבשליטתו כנגד שטר הון שהונפק לתקופה של חמש שנים לפחות, ובלבד שההלוואה אינה ניתנת לפירעון לפני תום התקופה האמורה והפירעון נדחה בפני התחייבויות אחרות וקודם רק לחלוקת עודפי הרוכש בפירוק;
- (11) שטרי הון ואגרות חוב שהנפיק חבר בני אדם אחר, בתנאים הקבועים בפסקה (5) שבהגדרה "נכסים קבועים" שבתוספת ב' לחוק תיאומים בשל אינפלציה עד יום כ"ח באדר א' התשס"ח (5 במרס 2008), שהיו נכס קבוע בידי נותן הלוואה, לפי חוק תיאומים בשל אינפלציה, ביום כ"ב בטבת התשס"ח (31 בדצמבר 2007), או שהיו נכס קבוע בידי נותן הלוואה במועד החל בתקופה שמיום כ"ג בטבת התשס"ח (1 בינואר 2008) עד יום כ"ח באדר א' התשס"ח (5 במרס 2008), אילו הוראות חוק תיאומים בשל אינפלציה היו חלות לגבי אותה תקופה;
- (12) הלוואה שנתן אדם עד יום כ"ב בטבת התשס"ח (31 בדצמבר 2007) שנרשמה בפנקסי חשבונות שנוהלו לגבי הכנסה שלגביה לא היו חייבים לנהל פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה, והוראות פרק ב' לחוק תיאומים בשל אינפלציה לא יחולו בקביעתה;

"יחסים מיוחדים" - לרבות יחסים שבין אדם לקרובו, וכן שליטה של צד אחד להלוואה במשנהו, או שליטה של אדם אחד בצדדים להלוואה, במישרין או בעקיפין, לבד או יחד עם אחר;

"שליטה" - החזקה, במישרין או בעקיפין, ב-5% או יותר, באחד או יותר מאמצעי השליטה, ביום אחד לפחות בשנת המס, ולעניין פסקה (10) להגדרה "הלוואה" - החזקה ב-25% לפחות מכוח ההצבעה או מהזכות לרווחים, במישרין או בעקיפין, ביום אחד לפחות בשנת המס.

"אמצעי שליטה" ו"יחד עם אחר" - כהגדרתם בסעיף 88;

"קרוב" - כהגדרתו בסעיף 76(ד).

5.2 דגשים והסברים לגבי נוסח הסעיף כיום לעומת הנוסח טרם תיקון מס' 164 ותיקון מס' 185

- (א) עד לתיקון 164 נקבע שהסעיף חל על כל אדם (לרבות חבר בני אדם) שנתן הלוואה שנרשמה בפנקסי חשבונות שנוהלו לגבי הכנסה שלגביה היו חייבים לנהל פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה או שהוראות פרק ב' לחוק התיאומים חלים בקביעתה. התיקון השמיט כמובן את ההתייחסות לחוק התיאומים שבוטל החל מיום 1 בינואר 2008 והחיל את הסעיף לגבי כל חבר בני אדם שנתן הלוואה, ללא כל קשר אם חלה עליו חובת ניהול פנקסים בשיטה הכפולה. ואולם בתיקון 185 נוספה פסקה (12) הקובעת שסעיף 3(י) לא יחול על הלוואה שנתן אדם עד ליום 31 בדצמבר 2007 שנרשמה בפנקסי חשבונות שנוהלו לגבי הכנסה שלגביה לא היו חייבים לנהל פנקסים לפי שיטת החשבונאות הכפולה, והוראות פרק ב' לחוק התיאומים בשל אינפלציה לא חלו בקביעתה.²¹
- (ב) הפרש הריבית - נחשב ערב תיקון 164 להכנסה מיוחדת החייבת במס בשיעור של 40%, ללא כל זכות לפטור, לניכוי או לקיזוז כלשהם בשל המס. התיקון קבע, שהפרש הריבית ייחשב כהכנסה לפי סעיף 2(4) לפקודה (הכנסת ריבית) בידי נותן הלוואה, ואין כל מגבלה לגבי פטור, ניכוי או קיזוז כנגד הכנסה זו (מלבד המגבלות הרגילות שבפקודה החלות על קיזוז כנגד הכנסה מריבית לפי סעיף 2(4), כגון איסור על קיזוז הפסדים עסקיים מועברים כנגד הכנסה זו). גם שיעור המס המיוחד של 40% בוטל ועל כן הפרש הריבית יהיה חייב במס חברות רגיל.

²¹ הוספת פסקה זו נועדה לתקן עיוות שנוצר בתיקון 164 לפקודה (שחוקק במקביל לביטולו של חוק התיאומים) ובו נקבע שסעיף 3(י) לפקודה יוחל גם על כל חבר בני אדם שנתן הלוואה. כתוצאה מכך, הסעיף החל לחול גם על חבר בני אדם שאינו חייב לנהל ספרים בשיטה הכפולה, כגון חברת החזקה שנתנה הלוואה ללא ריבית ועד לאותו מועד (31.12.2007), סעיף 3(י) לא הוחל לגביה.

- (ג) בתיקון 164 בוטלה הקביעה שקבעה שמקבל הלוואה שחל עליה סעיף 3(י), לא יהא זכאי לפטור, ניכוי או קיזוז כלשהם בשל המס שחל על נותן הלוואה.
- (ד) בוטל הסייג שהיה לפני תיקון 164, לתחולת סעיף 3(י) על הלוואה שעל פי חוק התיאומים, היתה נכס קבוע בידי המלווה.
- (ה) בתיקון 185 צומצמה תחולת הסעיף, כך שהוא יחול רק לגבי הלוואה בין צדדים שמתקיימים ביניהם "יחסים מיוחדים". ההנחה היא כי אדם לא נותן הלוואה ללא ריבית או בשיעור ריבית הנמוך משיעור הריבית הנהוג בשוק, אלא אם כן מתקיימים יחסים מיוחדים בין נותן הלוואה למקבל הלוואה.
- לעניין זה הגדרו "יחסים מיוחדים" כך: "לרבות יחסים שבין אדם לקרובו, וכן שליטה של צד אחד להלוואה במשנהו, או שליטה של אדם אחד בצדדים להלוואה, במישרין או בעקיפין, לבד או יחד עם אחר".
- לעניין זה תוקנה הגדרת "שליטה" כ"החזקה של 5% או יותר, במישרין או בעקיפין, באחד או יותר מאמצעי השליטה, ביום אחד בשנת המס, בחבר-בני-אדם אחר", ולעניין פסקה (10) להגדרה "הלוואה" - החזקה ב- 25% לפחות..."
- כלומר, השינוי בהגדרת "שליטה", כאמור לעיל, לא יחול על הלוואה שחלה עליה פסקה (10), לגביה תמשיך לחול הגדרת השליטה בנוסחה ערב התיקון, דהיינו, 25% לפחות מכוח ההצבעה או מזכות לרווחים, במישרין או בעקיפין, ביום אחד לפחות בשנת המס.
- (ו) תיקון 185 צמצם את הגדרת הלוואה תוך ביטול חלק מסוגי הלוואות בהגדרה הקיימת, למשל חוב מס או הלוואה שנתן מוסד כספי במהלך העסקים הרגיל, שכן אין מדובר בהלוואה בין צדדים שיש ביניהם יחסים מיוחדים.
- (ז) בתיקונים 164 ו-185 נוספו סעיפים (9) עד (12) לגבי מקרים הממעטים את הגדרת הלוואה שעליה יחול הסעיף.

6. התקנות לקביעת שיעור ריבית מינימלי לעניין סעיף 3(י)

ביום 17 בספטמבר 2009 פורסם בקובץ התקנות 6813, תיקון מהותי לתקנות מס הכנסה (קביעת שיעור ריבית לעניין סעיף 3(י)), התשמ"ו-1986 (להלן - "התקנות"), בנוגע לאופן קביעת שיעור הריבית המינימלי שיחול על נותן הלוואה, אשר חלות לגביה הוראות סעיף 3(י) לפקודה.

התיקון חל על הלוואה שניתנה ביום 1 באוקטובר 2009 (להלן - "יום התחילה") ואילך. התיקון הבחין בין **ההוראות הקבועות** החלות על הלוואה שניתנה ביום 1 באוקטובר 2009 ואילך לבין **הוראות מעבר** ביחס להלוואה ישנה שניתנה לפני יום התחילה. תוקף הוראות המעבר הסתיים לכל המאוחר עד ליום 31 בדצמבר 2010 ועל כן הן אינן רלבנטיות כיום.

להלן פירוט להוראות הקבועות בתקנות:

6.1 במקרה הרגיל - ריבית נומינלית בשיעור שמתעדכן מידי שנה

שיעור הריבית המינימלי לעניין סעיף 3(י) לפקודה שנקבע בתיקון לעיל - 3.3% לשנה (הפרשי הצמדה למדד אינם רלוונטיים יותר), ואולם, נקבע, ששיעור ריבית זה יתעדכן מידי שנת מס ויעמוד על 75% משיעור העלות הכוללת הממוצעת לאשראי הלא צמוד, הניתן על ידי הבנקים, כפי שיפורסם על ידי בנק ישראל בסמוך לפני חודש דצמבר של שנת המס הקודמת. על פי התקנות, שר האוצר צריך לפרסם ברשומות את שיעור הריבית המעודכן.

שיעור זה לא יחול במקרה של מתן הלוואה שמומנה מהלוואה שנתקבלה בתנאים זהים או במקרה של הלוואה במטבע חוץ (ראה בסעיפים הבאים).

עדכון שיעורי הריבית

בהתאם לאמור לעיל, שר האוצר פרסם את שיעורי הריבית המעודכנים לכל שנת מס כדלקמן:

השנה	שיעור הריבית המינימלית השנתית
2016	2.56%
2015	3.05%
2014	3.23%
2013	4.1%
2012	4.68%
2011	3.8%
2010	3%

6.2 אם ההלוואה שניתנה על ידי הנישום, מומנה באמצעות הלוואה אחרת בתנאים זהים

על מנת להקל על נישומים היכולים לקבל מצד ג' הלוואה זולה ולהעניקה בתנאים זהים לצד קשור (להלן - "הלוואה בתנאים זהים"), נקבע, כי בהתקיים התנאים המצטברים הבאים, המלווה ימוסה על הריבית שקיבל בפועל (הריבית הנקובה בהלוואה שנתן) ולא על הריבית הרגילה הנקובה בתקנות:

- (1) ההלוואה לא נתקבלה "מקורב" (כהגדרתו בסעיף 88 לפקודה);
- (2) סכום ההלוואה שנתקבלה על ידי הנישום שווה או עולה על סכום ההלוואה שניתנה על ידו ושלגביה חלות הוראות סעיף 3(י) לפקודה;
- (3) תנאי ההלוואה, שניתנה על ידי הנישום, שעניינם מועדי הסילוק של הקרן ושל הריבית, ושיעור הריבית החל עליה, זהים לתנאי ההלוואה שקיבל;²²
- (4) ההלוואה נתקבלה על ידי הנישום בסמוך למועד מתן ההלוואה - דהיינו 14 ימים או פחות לפני או אחרי יום מתן ההלוואה על ידו.

6.3 אם ההלוואה שנתן הנישום, ניתנה במטבע חוץ (ולא מתקיימים התנאים של הלוואה בתנאים זהים)

לעניין זה, "מטבע חוץ" מוגדר כ: דולר של ארה"ב; דולר קנדי; דולר אוסטרלי; אירו; לירה שטרלינג; פרנק שוויצרי; רנד דרום אפריקני; ין יפני.

במקרה כזה, שיעור הריבית המינימאלי לעניין סעיף 3(י) לפקודה יהא שיעור השינוי בשער החליפין של אותו מטבע חוץ בתוספת ריבית (בלתי צמודה) בשיעור של 3% לשנה.²³

אפשרות זו נקבעה על מנת להקל על הלוואות שניתנו במט"ח ולמנוע חשיפה מטבעית של המלווה.

האמור לעיל, חל רק על הלוואות שניתנו במטבע חוץ ולא על הלוואות שקליות הצמודות לשער החליפין של מטבע חוץ (לגבי האחרונות יחול שיעור הריבית הנומינלי של 2.56% לשנה (בשנת 2016) או שיעור הריבית הנקוב בהלוואה שניתנה, לפי העניין, כמפורט בסעיפים 6.1 ו-6.2 לעיל).

²² חל גם במקרה שההלוואה שנתן וההלוואה שקיבל ניתנו באותו מטבע חוץ.
²³ במקרה של הלוואה במטבע חוץ, שיעור הריבית של 3% הינו קבוע ולא נקבע לו מנגנון עדכון.

6.4 להלן ריכוז בטבלה של שיעורי הריבית המינימאליים לפי סעיף 3(י):

שיעור הריבית המינימאלי השנתי	סוג ההלוואה
2.56% בשנת 2016	הלוואה שקלית (לרבות הלוואה שקלית הצמודה לשער החליפין של מטבע חוץ, אך למעט הלוואות מהסוגים המפורטים להלן)
שיעור הריבית (לרבות הפרשי הצמדה) שנושאת ההלוואה, שקיבל הנישום המלווה כאמור.	הלוואה שניתנה <u>מומנה</u> באמצעות הלוואה בתנאים זהים
שיעור השינוי בשער החליפין של מטבע החוץ, שבו ניתנה ההלוואה, בתוספת ריבית (בלתי צמודה) בשיעור של 3% לשנה.	הלוואה שניתנה במטבע חוץ (למעט אם היא מומנה באמצעות הלוואה בתנאים זהים)

6.5 הוראות מעבר - נקבעו הוראות מעבר שתוקפן הסתיים לכל המאוחר ביום 31 בדצמבר 2010, לגבי הלוואה שניתנה לפני 1 באוקטובר 2009. לכן, להוראות המעבר אין כל רלבנטיות כבר החל משנת 2011.

9. דיווח לצרכי מס רק על בסיס מצטבר הוראת ביצוע 8/2012 של רשות המסים

1. ביום 25 ביולי 2012, פרסמה רשות המסים את [הוראת ביצוע מס' 8/2012](#) שכותרתה "בסיס דווח לצרכי מס-מזומן או מצטבר". משמעותה המעשית של הוראת הביצוע הינה, שעל פי עמדת הרשות, **החל מדוחות המס לשנת המס 2012** לא מתאפשר לחברות להגיש דיווחים לצרכי מס על בסיס מזומן. בכך שינתה רשות המסים את עמדתה הקודמת²⁴ ומנסה עתה לשנות את הפרקטיקה הנהוגה שנים רבות לפיה חברות שעוסקות במתן שירות אשר לא כרוכה בו מלאי יכלו להגיש דוחות מס על בסיס מזומן.

2. בהוראת הביצוע נקבע כדלקמן:

2.1 דיווח לפי בסיס מזומן מותנה בכל מקרה בקריטריונים שנקבעו בחוזרים שפורסמו²⁵. עם זאת, כאשר על פי כללי חשבונאות מקובלים ערכה החברה דוח כספי חשבונאי על בסיס מצטבר²⁶, לא ניתן לשנות את בסיס הדיווח בדוח ההתאמה לצרכי מס לבסיס מזומן, אלא ככל שקיימת הוראה מפורשת לעניין הכנסה מסוימת בדיני המס ובהתייחס להכנסה זו בלבד.

2.2 יחד עם זאת, לגבי דוחות על ההכנסות המוגשים לגבי השנים שעד וכולל שנת המס 2011, תחול אותה המדיניות כפי שנקבעה בהודעה לעיתונות שפורסמה ביום 9 במרץ 2005, אשר תמציתה מפורטת במסגרת סעיף 1.5 לעיל²⁷.

2.3 יודגש, כי האמור בסעיפים 2.1 - 2.2 לעיל יחול רק במקום בו לא קיים בדין המס התייחסות ספציפית לעניין מועד הדיווח על ההכנסה. כך למשל, במקרה בו נבעה לחברה הכנסה שמקור החיוב שלה הוא 2(6) או 2(7), ואשר שולמה מראש, תחול על הכנסה כאמור חובת דיווח לפי בסיס מזומן, גם אם הדוחות הכספיים ערוכים על בסיס מצטבר, כיוון שקיים דין ספציפי הקבוע בסעיף 8 לפקודה.

3. כאמור, משמעותה של הוראת הביצוע היא, שעל פי עמדתה של רשות המסים, חברות לא יכולות להגיש יותר (החל מדוחות לשנת המס 2012) דוחות מס לפי בסיס מזומן, שהרי לטענתה, ככלל דוח כספי חשבונאי של חברה צריך להיות מוגש על בסיס מצטבר. לשינוי עמדתה של רשות המסים יכולה להיות השפעה ניכרת ביותר ולפיה חברות רבות יצטרכו לגייס סכומים ניכרים על מנת לשלם לפקיד השומה מס על הכנסות שטרם התקבלו בידיהן ולעתים אף אין וודאות שאכן יתקבלו. עוד נציין, לדוגמה, שעיוות זה אף מחריף, במקרה שבגין הכנסות אלו שטרם התקבלו נערכת הפרשה לחובות מסופקים, ועל פי הפקודה, הפרשה זו אינה מוכרת לצרכי מס.²⁸

²⁴ [הודעה לעיתונות מיום 9 במרץ 2005](#).

²⁵ על פי קריטריונים אלו, כאשר נישום עוסק במתן שירות אשר כרוכה בו מכירת מלאי (שאינו זניח לשירות שניתן), נדרש דווח לפי בסיס מצטבר, ללא קשר לשאלה האם הנישום מפיק רווח מהמלאי, או האם רמת המלאי שהוא נוהג להחזיק הינה משמעותית או לא.

²⁶ יצוין כי, בהתאם למסמך שפרסם מוסד ה-IASB בעניין **המסגרת המושגית** (Presentation of Financial Statements) (להלן: "מסמך המסגרת המושגית הבינלאומית"), וכן בהתאם למסמך שפרסם המוסד הישראלי לתקינה בחודש אוקטובר 2005 בעניין **מסגרת מושגית לעריכת דוחות כספיים והצגתם** (אשר מהווה למעשה אימוץ של מסמך המסגרת המושגית הבינלאומית, תוך שינויים מינימאליים), הרי שאחת מהנחות היסוד של החשבונאות היא כי בכדי לשרת את מטרתם - דוחות כספיים נערכים לפי בסיס מצטבר. יובהר כי, המסגרת המושגית משמשת בסיס לעקרונות העומדים ביסוד הכנת והצגת הדוחות החשבונאיים. אף התקנים החשבונאיים הקובעים למעשה את הטיפול החשבונאי באופן פרטני לכל אחד מהאירועים הכלכליים השונים, פותחו על בסיס המסגרת המושגית. המסגרת המושגית אף מסייעת לפרש את התקנים החשבונאיים, ומאפשרת לקבוע את הטיפול החשבונאי במקרים בהם לא נתנה התייחסות באחד מהתקנים החשבונאיים הקיימים.

²⁷ סעיף 1.5 קובע כלהלן: "...ובינתיים ניתנה האפשרות להמשיך לדווח לצרכי מס לפי בסיס מזומן, גם אם הדוחות הכספיים של החברה ערוכים לפי בסיס מצטבר, ובלבד שהחברה עוסקת במתן שירותים ואין לה מלאי עסקי".

²⁸ שינוי גישה זה של רשות המסים לעניין הדוחות למס הכנסה אף עומד לכאורה בסתירה למגמת החקיקה לעניין מס ערך מוסף, כפי שקיבלה ביטוי בתיקונים מס' 41 ומס' 42 לחוק מע"מ, לפיה במטרה להקל על תזרים המזומנים ומניעת מצבים של העברת תשלומי מסים בטרם נגבו מהלקוחות, הורחבה מאוד האפשרות לדווח לצורך מע"מ לפי בסיס מזומן.

4. נציין, שפסק דין **קבוצת השומרים**²⁹ של בית המשפט העליון, המוזכר בהוראת הביצוע, קבע שדיווח על בסיס מזומן יכול להעניק יתרון לנישום, אך אין לכך משמעות רבה במקרה הנדון כשדחיית ההכנסות הינה קצרה ואינה מכוונת. דיווח לפי בסיס מצטבר מעיק ומכביד על הנזילות של החברה המערערת בהיעדר אפשרות לממן את המס בשל האשראי שנתנה המערערת ללקוחותיה מחד ובשל תשלום השכר לעובדיה מאידך. ה"שיפטינג" שנוצר מהשימוש בשיטת המזומנים אינו בא לצורך קידום עסקה מלאכותית, אלא נולד על הבסיס הכלכלי שעליו בנוי העסק שלה. לפיכך נקבע שם, שהחברה רשאית לדווח בשיטת המזומנים לאור אופיו של העסק המצדיק זאת - לא כהקלה אלא כזכות.

על כן, הנחיית רשות המסים, לפיה אין להגיש דוחות מס על בסיס מזומן, באם הדוחות הכספיים נערכו על בסיס מצטבר, הינה גורפת מידי ולכאורה אינה עולה מפסק הדין ולדעתנו יש מקום גם לפרשנויות אחרות.

5. בחודש נובמבר 2012 פורסמה עמדת לשכת רואי החשבון בישראל, המבוססת על חוות דעת שהוזמנו על ידה לפיה:

- 5.1 אין מניעה כי במקרים מסוימים, חברה תערוך את דוחותיה הכספיים על בסיס מזומן (אף אם הם יכללו הסתייגות של רואה החשבון המבקר בשל עריכתם על בסיס מזומן) ותערוך גם את דוח ההתאמה על בסיס מזומן.
- 5.2 אין מניעה בדיון, כי חברה תערוך את דוחותיה הכספיים בצורות שונות ובהתאם לדרישות רגולציה שונות.
- 5.3 די בביצוע ההתאמות הנדרשות בדוח ההתאמה על מנת להעביר את הדיווח החשבונאי מבסיס מצטבר לבסיס מזומן, ואין חובה לערוך דוחות כספיים מלאים על בסיס מזומן כתנאי לביצוע ההתאמה לצרכי מס על בסיס מזומן.

6. הבהרת לשכת רואי החשבון לנוסח דוח רואה חשבון על דוחות לפי בסיס מזומן

ביום 29 במאי 2014 פרסמה לשכת רואי החשבון בישראל את [הבהרה מס' 4 לתקני ביקורת 99 ו-108](#) בדבר נוסח דוח רואה חשבון מבקר על דוחות כספיים הערוכים על בסיס מזומן. הבהרה מאזכרת, שעל פי סעיף 16 בתקן חשבונאות 34 "הצגה של דוחות כספיים": "ישות תכין את דוחותיה הכספיים, למעט מידע על תזרים מזומנים, תוך שימוש בחשבונאות לפי בסיס צבירה. על אף האמור לעיל, ישות הפועלת בתחום שבו הפרקטיקה המקובלת מאפשרת דיווח כספי על בסיס מזומן או מזומן מעורב, רשאית לערוך את דוחותיה הכספיים לפי בסיס זה, ובלבד שבדוחותיה הכספיים ינתן גילוי לגבי בסיס הדיווח שיושם".

עוד נוסף, כי ביום 31 בדצמבר 2013 אישר יו"ר הוועדה המקצועית של המוסד לתקינה חשבונאית, רו"ח דב ספיר כדלקמן: "הריני לאשר כי החריג שבסעיף 16 של התקן ולפיו, ישויות מסוימות רשאיות לדווח לפי בסיס מזומן ולערוך את הדוחות הכספיים שלהם לפי בסיס מזומן, חל, בין היתר, על נותני שירותים אשר אין להם מלאי /או שהמלאי שלהם הינו זניח לשירות אשר ניתן על ידם".

7. בשלב זה, אנו ממליצים למי שרשאי היה להגיש דוח מס על בסיס מזומן לפי עמדתה הקודמת של רשות המסים, לשקול להמשיך ולנהוג כך, תוך מתן גילוי נאות שמסתמכים על חוות דעת מקצועיות שפרסמה לשכת רואי החשבון.

²⁹ ע"א 494/87 חברת קבוצת השומרים שמירה וביטחון בע"מ נ' פקיד השומה למפעלים גדולים.

10. תקופת השמירה על מערכת החשבונות ומסמכים אחרים ושמירת תיעוד חוץ באמצעות סריקה ממוחשבת

על פי סעיף 25 להוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות), נקבעו הוראות בדבר תקופת השמירה של מערכת החשבונות וכן מסמכים אחרים שברשות; אמצעי האחסון ומקום שמירתם. החל מיום 1 בינואר 2013 נקבעו כללים לשמירת תיעוד חוץ כמסמכים סרוקים ממוחשבים.

להלן כללי השמירה:

1. מערכת החשבונות שחובה לנהל (כמפורט בסעיף 3(א) להלן).

את מערכת החשבונות חובה לשמור במשך 7 שנים מתום שנת המס שאליה היא מתייחסת או במשך 6 שנים מיום הגשת הדוח לאותה שנת מס, הכל לפי המאוחר.

דוגמה לגבי שנת המס 2009 (השנה האחרונה הרלוונטית בדרך כלל לבדיקה):

המקרה	שנת המס	יום הגשת הדוח	יום סיום חובת השמירה
א'	2009	31.10.2010	31.12.2016 *
ב'	2009	31.05.2011	31.05.2017 **

* 7 שנים מתום שנת המס.

** 6 שנים מיום הגשת הדוח.

2. מסמכים אחרים שברשות (כמפורט להלן)

את המסמכים המפורטים בסעיף 3(ב) להלן, חובה לשמור במשך 3 שנים לפחות מיום הגשת הדוח על ההכנסה.

דוגמה לגבי שנות המס 2012 - 2013 (השנים האחרונות הרלוונטיות בדרך כלל לבדיקה)

המקרה	שנת המס	יום הגשת הדוח	יום סיום חובת השמירה
א'	2012	31.1.2014	31.1.2017
ב'	2013	31.8.2014	31.8.2017

3. הגדרת מערכת חשבונות ומסמכים אחרים לעניין תקופת השמירה

(א) מערכת החשבונות (שחובה לנהל) כוללת את:

(1) כל ספרי החשבון (לרבות כרטסת חשבונות) ותיעוד (תיעוד פנים ותיעוד חוץ), לרבות מערכת חשבונות ממוחשבת - שחובה לנהל על פי הוראות התוספת הספציפית לניהול פנקסים, החלה על עסק.

מערכת החשבונות הממוחשבת כוללת גם את התוכנה, טבלאות העזר (כגון טבלאות לתרגום שערי מטבע, טבלאות לניכוי במקור וכיוצ"ב) ואמצעי אחסון ממוחשבים (כגון - סרטים מגנטיים, תקליטורים, דיסקים אופטיים וכיוצ"ב), למעט קובץ זמני (קובץ המשמש כטייטה בלבד, להבדיל מקובץ קבוע - שבו אין אפשרות למחוק רשומה והרשומות מוספרו באופן אוטומטי במספור עוקב, כשרצף המספרים העוקבים, נשמר מעיבוד לעיבוד במשך שנת המס).

(2) מסמכים נוספים שלגביהם נקבע בהוראות שיש לשמורם יחד עם מערכת החשבונות, כגון: העתקים או ספחים של דוחות תקופתיים למס ערך מוסף; העתקי חשבונות שנתקבלו מהבנק לגבי תקבולים שלא נרשמו בספר קופה, מאחר שהופקדו בבנק ביום קבלתם או למחרתו; הוראה דומה קיימת לגבי ספר תקבולים ותשלומים, וכן מסמכים מסוימים שנערכו על ידי קבלנים, סוחרי מקרקעין ורופאים.

(ב) מסמכים אחרים (מסמכים שברשות) כוללים:

מסמכים שאינם בגדר תיעוד חובה לפי ההוראות לניהול פנקסי חשבונות, ואינם חלק ממערכת החשבונות, (כמפורט בסעיף 25 בהוראות).

מסמכים אלה הם: מסמכים סטטיסטיים; הזמנות; רישומים פנימיים בין מחלקתיים; מקור תיעוד אשר נסרק למחשב לצורך משלוחו כמסמך ממוחשב; חוזים ופרוטוקולים, במידה שנוהג הנישום לערכם או לקבלם; תיעוד ופנקסים שאין חובה לנהלם על פי ההוראות, ואשר נוהלו, בין מרצון ובין מכוח דין אחר.

(ג) מסמכים מיוחדים

בטרם השמדת מערכת חשבונות ומסמכים אחרים שברשות, כאמור לעיל, ראוי לשקול ולבדוק אם לא רצוי לשמור בעסק מעבר לתקופות שלעיל, מסמכים מסוימים אשר עשויים להידרש בעתיד, גם מטעמים שאינם קשורים לדיני המס, כגון - מסמכים על רכישת נכסים (לרבות נכסי מקרקעין), חוזי שכירות, הסכמים והתקשרויות לטווח ארוך, מסמכים הקשורים בתנאי עבודה ושכר עובדים, מסמכים אשר קיימת בגינם תביעה תלויה בבית משפט ועוד.

(ד) מקום ואופן שמירת המסמכים

יצוין שההוראות לניהול פנקסי חשבונות מחייבות להחזיק את הספרים במען העסק (בישראל, למעט אם נתקבל הסדר מס המתיר שמירת חלק ממערכת החשבונות בחו"ל) שצוין בדין וחשבון השנתי על ההכנסות (מותר להוציאם זמנית רק לשם ביקורת על ידי רואי חשבון או לשם השלמת רישומים, עיון בהם או הצגתם או לשם מסירת עדות). מי שמחזיק את ספריו שלא במען, חייב להודיע על כך לפקיד השומה.

ההוראות לניהול פנקסי חשבונות קובעות כי מערכת חשבונות ממוחשבת תשמר על גבי אמצעי אחסון ממוחשבים, ובלבד שתתאפשר הפקה זמינה של פלט מודפס ופלט חזותי.

ההוראות מאפשרות לשמור מערכת חשבונות בצורת העתק צילומי ממוזער (מיקרופיש), אך זאת בתנאים מגבילים מסוימים (על פי המפורט בנספח ד' לסעיף 36 בהוראות לניהול פנקסים). החל מיום 1.1.2013 ניתן לשמור תיעוד חזותי באמצעות סריקת המסמכים, בכפוף לעמידה בכל התנאים שנקבעו (ראה בסעיף 4 להלן).

גיבוי- יש לערוך גיבוי למערכת חשבונות ממוחשבת (למעט התוכנה לניהול מערכת החשבונות) אחת לרבעון. גיבוי כאמור יישמר במקום שעליו הודיע הנישום בכתב לפקיד השומה אשר שונה ממקום החזקת המערכת הממוחשבת של הנישום. עוד נקבע כי במערכת חשבונות ממוחשבת תתאפשר הפקה זמינה של פלט מודפס וחזותי של מערכת החשבונות הממוחשבת או כל חלק ממנה, וכן גיבוי כאמור.

מסמך ממוחשב ששלח או קיבל הנישום, בחתימה אלקטרונית שבה נחתם, יישמר באמצעי אחסון ממוחשבים, כחלק בלתי נפרד ממערכת החשבונות של הנישום.

לתשומת לבכם - הרישום במערכת החשבונות יעשה באופן שהוא יישאר קריא וברור למשך התקופה הנדרשת לפי הוראות אלה. בהודעה לציבור מיום 3 בנובמבר 2009 של הרשות למסים, הופנתה תשומת לב לכך שחשיפת נייר טרמי למקור חום, יכולה לגרום לאובדן הפרטים המודפסים על גבי הנייר. לפיכך, נאמר בהודעה, שהוראות ניהול פנקסים מחייבות הן את עורכי תיעוד הפנים להפיק את התיעוד הנמסר ללקוח על גבי נייר באיכות הנדרשת בהוראות והן את ציבור המשתמשים לאחסון בתנאים נאותים, אשר יתרמו לשמירת התיעוד כאמור בהוראות. אי עמידה כאמור לעיל, יכול לגרום למשלוח הודעות על אי קבילות פנקסים וכן, לאי הכרה בהוצאות.

4. שמירת תיעוד חוץ כמסמכים סרוקים וממוחשבים

[בקובץ התקנות 7196](#) מיום 27 בדצמבר 2012 פורסמו הוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות) (תיקון), התשע"ג-2012 (להלן: "התיקון") המעדכנות את הוראות שמירת מערכת חשבונות, כך שתתאפשר שמירה של תיעוד חוץ (שובר קבלה, תעודת משלוח, חשבונית, חשבונית מס, הודעת זיכוי, הזמנה - **שקיבל הנישום מגורם חוץ**) באמצעות סריקה ממוחשבת ושמירתה בארכיב דיגיטלי, כפי שיפורטו להלן.

רשות המסים פרסמה חוזר בנושא: [חוזר מס הכנסה 9/2013](#): שינויים בהוראות ניהול ספרים- סריקת מסמכים וארכיב דיגיטלי.

(א) רקע

- (1) הוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות), התשל"ג-1973 (להלן: "הוראות ניהול פנקסים") מסדירות את אופן ניהול ספרים בידי בעל עסק.
- (2) ההתפתחות בתחום תקשורת המחשבים והאפשרות להעברת קבצים בין מחשבים באיכות גבוהה, כמו גם, חקיקתו של חוק חתימה אלקטרונית, התשס"א-2001, באופן המאפשר את זיהויו הוודאי של החותם ואת הבטחת תוקפן המשפטי של הפעולות המתבצעות באופן אלקטרוני, הביאו את המחוקק לבצע תיקונים להוראות ניהול פנקסים המאמצות את ההתפתחויות הטכנולוגיות.
- (3) ביוני 2003 ובנואר 2004, בוצעו תיקונים להוראות ניהול פנקסים אשר איפשרו, בתנאים מסוימים, לשלוח באמצעות תקשורת מחשבים שוברי קבלה, חשבוניות, חשבוניות מס, הודעת זיכוי. הוראות אלה התייחסו בעיקר **לשולח המסמכים**, היינו למנפיק של אותם מסמכים המהווים "תיעוד פנים" של הנישום. התיקון הנוכחי מתייחס לאופן שמירת המסמכים אצל המקבל.

(ב) תמצית הכללים לסריקת מסמכים וביעורם - נספח ו' להוראות ניהול פנקסים

- (1) **התיקון מאפשר לנישום לשמור את "תיעוד החוץ" שנתקבל אצלו וזאת בדרך של סריקה ממוחשבת של המסמכים.**
- (2) ניתן לבצע סריקה ממוחשבת של: שובר קבלה, תעודת משלוח, חשבונית, חשבונית מס, הודעת זיכוי, הזמנה שקיבל הנישום מגורם חוץ, למעט אם הם התקבלו כקובץ ממוחשב. היינו, מסמך שהתקבל בידי הנישום כ"מסמך ממוחשב" חייב להישמר על-ידו כ"מסמך ממוחשב" והוראות אלו אינן חלות עליו. לשון אחרת, הוראות אלו חלות על המסמכים כאמור, שהתקבלו בידי הנישום באופן פיזי בלבד.
- (3) תמצית הכללים לסריקת המסמכים:
  - המסמך עבר תהליך של סריקה ממוחשבת.
  - בקובץ המחשב הוספו בצורה בולטת לעין המילים "מסמך סרוק".
  - קובץ המחשב נחתם בחתימה אלקטרונית מאושרת של הנישום או מי מטעמו, כאישור לכך שמסמך המקור נסרק בשלמותו;
  - אדם נוסף בדיק שמסמך המקור זהה לקובץ המחשב שנסרק וחתם בחתימתו האלקטרונית המאושרת כאישור לכך.
  - ננקטו באופן סדיר אמצעי הגנה סבירים מפני חדירה לקובץ המחשב ומפני שיבוש בעבודת המחשב העלולים לפגום בנאמנות קובץ המחשב למקור.
- (4) נישום רשאי **לבער מסמך סרוק** בתנאים אלה:

- קובץ המחשב שהוא תוצר הסריקה נשמר כחלק בלתי נפרד ממערכת החשבונות של הנישום, בארכיב דיגיטלי בהתאם לכללים שנקבעו לעניין זה בהוראות ניהול ספרים (נספח ז' שבסעיף 36);
- הוגש דוח בהתאם לסעיף 131 לפקודה - לאותה שנת מס;
- לעניין מנכה כאמור בסעיף 166 לפקודה - הוגש הדוח לגבי תשלום הכנסה חבת ניכוי (טופס 0856), במועד ובדרך הקבועים בסעיף האמור;
- הנישום (לרבות בעלי זכויות ומנהלים בתאגיד) לא הורשע בעבירה על חוקים מסוימים מהתחום הכלכלי והמסויי.
- פנקסי החשבונות המתייחסים לאותה שנת מס לא נמצאו כבלתי קבילים או שאינם נושאו של הליך תלוי ועומד לפי סעיף 130(ד), (ח) או (יא) או סעיף 145ב לפקודה.

(ג) תמצית כללים לניהול ארכיב דיגיטלי- נספח ז' להוראות ניהול פנקסים 30

- הארכיב הדיגיטלי יאפשר למשתמש לבצע לכידה של רשומות אלקטרוניות ושמירתן למשך התקופה הנדרשת לפי הוראות אלה.
- בעת תהליך הלכידה יתווסף לרשומה האלקטרונית מידע נלווה אשר יאפשר את אחזרה על פי אחד מהמאפיינים שפורטו בסעיף 3 לנספח ז'.
- הארכיב הדיגיטלי צריך להיות בעל מנגנון חיפוש הכולל דרישות כמפורט בסעיף 4 לנספח ז'.
  - משתמש לא יהיה רשאי לעשות אחד מאלה, לאחר הלכידה:
    1. לשנות את המידע הנלווה שהתווסף לרשומה אלקטרונית;
    2. למחוק רשומה אלקטרונית או לסמן אותה כמחוקה;
  - מנהל מערכת יהיה רשאי לעשות כל אחד מאלה, לאחר הלכידה:
    1. לשנות את המידע הנלווה שהתווסף לרשומה אלקטרונית;
    2. לסמן רשומה אלקטרונית כמחוקה.
- הארכיב הדיגיטלי יאפשר הפקת פלט חזותי או פלט מודפס של כל אחת מהרשומות האלקטרוניות, כולל המידע הנלווה שלהן, בין כתוצאה מעיון ישיר ובין כתוצאה מבחירת רשומה מתוך רשימה שהוצגה אגב חיפוש.
- הארכיב הדיגיטלי ישמור את החתימה הדיגיטלית שבה נחתם מסמך, ויהיה ניתן לאחזר מידע מתוך החתימה, בכל עת, לרבות תקופת החתימה.
- הארכיב הדיגיטלי יאפשר יצוא של כל אחת מהרשומות האלקטרוניות ויהיה מצויד בכלי המרה המסוגל לתרגם את הרשומות, לרבות המידע הנלווה שלהן, לקובץ בעל מבנה טבלאי בפורמט מקובל; בחירת הרשומות האלקטרוניות להמרה צריכה להתבצע באופן דומה לחיפוש שהוגדר לעיל (מנגנון חיפוש).
- הארכיב הדיגיטלי ינהל, באופן אוטומטי, קובץ יומן אירועים (LOG), שלא ניתן למחיקה או לשינוי, ויאפשר יצוא של קובץ זה לקובץ בעל מבנה טבלאי בפורמט מקובל.
- הארכיב הדיגיטלי יצויד במערכת גיבוי ושחזור של כל הרשומות האלקטרוניות לרבות המידע הנלווה שלהן, ובלבד שפעולות כאמור יתאפשרו למנהל המערכת בלבד.

תחילתן של הוראות אלה ביום 1 בינואר 2013.

³⁰ ראה הגדרות המינוחים בנספח ז' להוראות ניהול פנקסים.

11. מפקד המלאי ליום 31 בדצמבר 2016

1. מועד המפקד

31 בדצמבר הוא יום המאזן ותום שנת המס, ולכן יש לערוך את מפקד המלאי לאותו תאריך.

ניתן לפקוד את המלאי תוך חודש ימים לפני יום המאזן או תוך חודש ימים לאחריו, ובלבד שאם המפקד ייעשה יותר מעשרה ימים לפני יום המאזן או יותר מעשרה ימים לאחריו, יש להודיע על כך בכתב מראש לפקיד השומה.

אם מפקד המלאי לא יערך ביום 31 בדצמבר - יש להיערך לרישום מדויק של כל הטובין הנכנסים והיוצאים מהעסק בין מועד המפקד בפועל לבין תאריך המאזן ולערוך את התיאומים הנדרשים לקביעת המלאי לתאריך המאזן.

בכל מקרה, נבקשכם להודיענו מראש על מועד המפקד המתוכנן על ידכם.

חובת ההודעה ועריכת התיאומים כאמור לעיל, אינה חלה על מלאי שרישומו מתנהל בספר תנועת המלאי באופן המאפשר קביעת יתרות המלאי, שכל פריט בו נפקד לפחות אחת בשנה, ונשלחה הודעה לפקיד השומה על בחירה בשיטה זו לא יאוחר מתחילת שנת המס.

2. עריכת המפקד

נא להכין רשימות מלאי שיכללו את כל הטובין שבבעלותכם או ברשותכם. טובין השייכים לאחרים ונמצאים ברשותכם ירשמו בנפרד (כגון: טובין במשגור). כמו כן, עליכם לערוך רשימת הטובין שבבעלותכם והנמצאים, בתאריך המפקד, אצל אחרים (כגון: סחורה שנשלחה לעיבוד וטובין במחסני ערובה).

הרשימות ייערכו לפי הקבוצות הבאות: חומרי גלם, חומרי אריזה, חומרי עזר, תוצרת בעיבוד, מוצרים מוגמרים וכד'.

גיליונות הספירה יהיו ממוספרים מראש במספר עוקב. בראש כל גיליון יצויין תאריך המפקד ומקום אחסון הטובין. רצוי לערוך את הרשימה ב- 3 עותקים לפחות.

הרשימות יכללו לפחות פרטים אלו:

- תיאור הטובין באופן המאפשר זיהוי סוגם;
- מצב הטובין תוך ציון מצב תקינותם (מיושנים, מקולקלים, במחזור איטי, פסולת וכד');;
- יחידת המדידה ("ק"ג, מטרים, תריסרים וכד');;
- הכמות (מספר היחידות כאמור לעיל).

לגבי מלאי של מקלטי טלוויזיה, מכשירי סטריאו ומכשירי רדיו, יש לציין גם את שם היצרן ומספר סידורי של המוצר המוטבע על ידי היצרן.

רצוי להשאיר מקום ל-2 טורים נוספים שימולאו במועד מאוחר יותר והם: מחיר היחידה ושווי כולל (מספר היחידות מוכפל במחיר).

תוצרת בעיבוד תירשם תוך ציון הכמות ביחידות פיזיות ושלב העיבוד (רמת הגמר) במועד הספירה. רצוי להשאיר 3 עמודות נוספות לחישוב תפוקה שוות הערך (כמות היחידות הפיזיות מוכפל ברמת הגמר), לעלות ליחידה ולשווי הכולל.

הרשימות תרשמנה בדיו ולא בעפרון. מבצעי הספירה יחתמו בסוף כל גיליון ויציינו את שמם המלא. נציג משרדנו יבקר בשעת הספירה. נבקשכם שוב להודיענו על מועד הספירה לצורך תיאום הביקור.

3. חישוב שווי המלאי

את שווי המלאי ניתן לחשב במועד מאוחר יותר. אין לכלול בחישוב השווי טובין שאינם שייכים לכם (כגון; שנמכרו לפני תאריך המאזן), אך יש לכלול פריטים הנמצאים ברשותם של אחרים והשייכים לכם.

השווי יחושב בדרך כלל לפי העלות (לא כולל מע"מ), אך במקרה של טובין שאינם תקינים (ראה לעיל), או שמחיר מכירתם המשוער נמוך מהעלות, יחושב השווי לפי "ערך המימוש הנקי" (שווי שוק בניכוי הוצאות מכירה) והדבר יודגש ברשימה תוך ציון בסיס החישוב. העלות תחושב לפי שיטת "FIFO" (נרי"ר - נכנס ראשון יוצא ראשון) או לפי זיהוי ספציפי של מחיר קניית יחידת הסחורה.

בכל מקרה של ספק או בעיות כלשהן בחישוב השווי נבקשכם להודיענו על כך.

רשימות המלאי יסוכמו בנפרד לפי קבוצות, כגון: חומרי גלם, חומרי אריזה, חומרי עזר, תוצרת בעיבוד, מוצרים מוגמרים וכד'.

חישוב שווי המלאי יעשה בדרך כלל על גבי גיליונות המפקד. אם החישוב נעשה שלא על גבי גיליונות המפקד המקוריים, יש לדאוג לסימון שיאפשר מעקב הדדי בין רשימות המפקד לבין רשימות השווי הסופיות.

4. שמירת הרשימות

רשימות המפקד המקוריות מהוות חלק בלתי נפרד ממערכת החשבונות ויש לשמורן במשך שבע שנים מתום שנת המס או שש שנים מיום הגשת הדוח על ההכנסה, כמאוחר שבהם.

פקידי השומה נוהגים לדרוש לעיתים את רשימות מפקד המלאי זמן קצר לאחר תאריך המאזן. במקרים כאלה עליכם להמציא לפקיד השומה, מיד עם קבלת הדרישה, העתק אחד מרשימות המפקד המקוריות מבלי להמתין לחישוב השווי.

5. השמדת מלאי

הוראות מס הכנסה אינן מתייחסות לנושא השמדת מלאי. ואולם, מומלץ לתעד את נושא השמדת המלאי ולהזמין את רואה החשבון להיות נוכח בעת השמדת המלאי. באם מדובר בסכום מהותי, יש לשקול להזמין בנוסף גם את פקיד השומה.

12. פעולות החייבות בדיווח לרשויות המס

1. כללי

רשימת "תכנוני מס החייבים בדיווח" לרשויות המס נקבעה בתקנות מס הכנסה (תכנון מס החייב בדיווח), התשס"ז-2006 ובתקנות מס ערך מוסף (תכנון מס החייב בדיווח), התשס"ז-2006.

לידתן של התקנות הללו, בתיקון מספר 147 לפקודת מס הכנסה, שבו הוסף לפקודת מס הכנסה סעיף 131(ז), הקובע כי שר האוצר ראשי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע פעולות שהן תכנון מס החייב בדיווח, את אופן הדיווח ואת היקפו.

סעיף דומה - סעיף 67(ה) הוסף גם בחוק מס ערך מוסף.

אי דיווח על תכנון מס הנכלל ברשימה ייחשב כעבירה פלילית על פי סעיף 216(8) לפקודה או לפי סעיף 117(א)(א6) לחוק מס ערך מוסף.

עוד נקבע בפקודת מס הכנסה, בחוק מיסוי מקרקעין ובחוק מע"מ ("שלושת חוקי המס"), כי במקרים בהם תחול תוספת מס בעקבות ביקורת שומה, כתוצאה מהפחתת מס שנבעה מתכנון מס המנוי ברשימה, ונקבע לגביו בשומה סופית כי הוא בגדר עסקה מלאכותית, או באם הנישום לא דיווח על פעולה החייבת בדיווח, יוטלו על הנישום קנסות גירעון מיוחדים בשיעור של 30% מגובה המס שנחסך, בנוסף לתשלום המס שבו יחויב הנישום.

יש לצרף לדוחות המס את [טופס 1213](#) שכותרתו "הודעה על פעולות שהן תכנון מס חייב בדיווח - מס הכנסה". **גם אם אין פעולה המצריכה דיווח - חובה לסמן זאת במפורש בטופס השנתי (טופס 1214 לחברה או טופס 1301 ליחיד).**

להסברים נוספים על התקנות ופרטים על מילוי הטופס, ראה [חוזר מס הכנסה 2/2008](#) של רשות המסים.

תיקון שנקבע במסגרת חוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים

במסגרת החוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014)³¹, התשע"ג-2013 תוקנו שלושת חוקי המס כדלקמן:

- המונח "תכנוני מס חייבים בדיווח" הוחלף ל"פעולות החייבות בדיווח". הכוונה היא להרחיב בעתיד את רשימת הפעולות המחייבות דיווח, אך בשלב זה אין לשינוי המונח משמעות אפקטיבית.
- קנס הגירעון יכול להיות מוטל בשל גירעון בסכום העולה על 500,000 ש"ח.

נציין עוד, שבתיקון 215 לפקודת מס הכנסה (בתוקף מיום 1.1.2016), נקבעה **בנוסף** גם חובת דיווח על קבלת חוות דעת במקרים מסוימים וכן לגבי נקיטת עמדה הסותרת עמדה של רשות המסים (ראה חוזר נפרד בפרק שני לחוברת זו).

האמור בתקציר זה נועד להסביר את עיקרי הפעולות, ועל כן יש להקפיד לעיין בנוסח המדויק של התקנות ולקבל ייעוץ למקרה הספציפי.

³¹ פורסם בספר החוקים 2405 מיום 5.8.2013.

2. עיקרי הפעולות עליהן יש לדווח לפי תקנות מס הכנסה (תכנון מס החייב בדיווח), התשס"ז-2006 הן:

- **תקנה 2(1) - תשלום מאדם לקרובו בסכום כולל של 2 מיליון ש"ח לפחות בשנת המס בשל ניהול, כהגדרתו בתקנות, אם בעקבות התשלום פחת סכום המס שהיה משתלם על התשלום אלמלא הועבר, כיוון שמתקיים אחד מאלה (להלן: "מצבי מס מופחת"):**
  - (א) לקרוב הפסד הניתן לקיזוז;
  - (ב) שיעורי המס החלים על הקרוב נמוכים משיעורי המס החלים על מעביר הסכום;
  - (ג) ההכנסה בידי הקרוב פטורה ממס;
  - (ד) ההכנסה בידי הקרוב איננה חייבת במס בישראל;
  - (ה) התשלום אינו מהווה הכנסה בידי הקרוב;
- **תקנה 2(2) - מכירת נכס לקרוב שבה נוצר הפסד של 2 מיליון ש"ח לפחות, שקוזז כולו או חלקו בשנת המכירה או בתוך שנתיים שלאחר תום שנת המכירה.**
- **תקנה 2(3) - הסבת הפסד לקרוב.** מכירת נכס לאחר, אם הנכס הגיע לידי המוכר במכירה פטורה ממס מקרוב והמוכר מכר את הנכס בתוך שלוש שנים מיום שהגיע לידי ונוצר לו בעקבות המכירה הפסד בסכום של 2 מיליון ש"ח לפחות, הניתן לקיזוז, בין אם קוזז ההפסד ובין אם לאו.
- **תקנה 2(4) - הסבת רווח לקרוב לשם קיזוז מול הפסד שקיים אצל הקרוב.** מכירת נכס לאחר, אם הנכס הגיע לידי המוכר במכירה פטורה ממס מקרוב והמוכר מכר את הנכס בתוך שלוש שנים מיום שהגיע לידי, וכנגד הרווח שנוצר לו בעקבות המכירה קיזז הפסד קודם שהיה לו בסכום של 2 מיליון ש"ח לפחות.
- **תקנה 2(5) - מחילת חוב לקרוב שהוא חבר בני אדם, על ידי חבר בני אדם, בסכום של 1 מיליון ש"ח לפחות, ובשל המחילה פחת סכום המס שהיה משתלם על סכום המחילה, היות ולקרוב היו "מצבי מס מופחת".**
- **תקנה 2(6) - פירעון חוב של יחיד בעל מניות מהותי בחבר בני אדם לחבר בסכום של 1 מיליון ש"ח לפחות ברבעון האחרון של שנת המס ויצירתו מחדש, ובלבד שברבעון הראשון של שנת המס העוקבת גדל סכום החוב של בעל המניות המהותי בחבר, בשיעור שלא יפחת מ-25% מסכום החוב שנפרע על ידיו.**
- **תקנה 2(7) - המחאת יתרת זכות שלא שולמה במלואה.** רכישת אמצעי שליטה בחבר בני אדם, אם לרוכש הומחתה זכות של אחר כלפי אותו חבר בני אדם וההתחייבויות של חבר בני אדם לאחר שולמה על ידי רוכש אמצעי השליטה או על ידי מוכר אמצעי השליטה ולחבר בני האדם נוצר חוב כלפי רוכש אמצעי השליטה, הנובע מהזכות שהומחתה, בסכום העולה על הסכום ששולם על ידי מוכר אמצעי השליטה או רוכש אמצעי השליטה, לפי העניין.
- **תקנה 2(8) - רכישת חברה בהפסדים.** רכישת אמצעי שליטה במהלך תקופה של עד שנתיים בשיעור של 50% או יותר בחבר בני אדם שיש לו הפסד של 3 מיליון ש"ח לפחות.
- **תקנה 2(9) - פעילות באמצעות חברה זרה תושבת מדינה שאינה מדינה גומלת.** רכישה או החזקה של 25% לפחות מחבר בני אדם תושב מדינה שאינה גומלת (מדינה שאין בינה לישראל אמנת מס), כשיעור המס החל במדינה שבה הוא תושב, נמוך מ-20%, או קבלת תקבולים מאותו חבר בני אדם בשווי כולל של 1 מיליון ש"ח לפחות בשנת מס.
- **תקנה 2(10) - פעילות באמצעות חבר בני אדם תושב מדינה גומלת.** רכישה או החזקה של 25% לפחות

מאמצעי השליטה בחבר בני אדם תושב מדינה שלישראל יש עמה אמנה למניעת כפל מסים, אם מרבית שווי נכסיו של אותו חבר בני אדם הם נכסים בישראל, או קבלת תקבולים מאותו חבר בני אדם בשווי כולל של 1 מיליון ש"ח לפחות בשנת מס.

- **תקנה 2(11) - משיכת כספים מחברה משפחתית ללא חבות במס.** תשלום מחברה משפחתית לנישום, שנדרש על ידי החברה כהוצאה בשנת המס, ויצר לנישום המייצג הפסד בסכום שלא פחת מ-500,000 ש"ח.

לעניין פעולות במקרקעין, נקבע, כי יראו כפעולות במקרקעין החייבות בדיווח, התקשרות עם בעלים של מקרקעין למתן שירותי בניה עליהם או למתן שירותי מימון לבניה כאמור, כשהתמורה מחושבת לפי התמורה ממכירת המקרקעין, וכן התקשרות עם בעלים של מקרקעין למכירתם לקבוצת רוכשים המתארגנת כקבוצה לבניה על המקרקעין באמצעות גורם מארגן.

בתקנות נקבע אופן הדיווח באמצעות פירוט בדוח לפי סעיף 131 לפקודה (הדוח השנתי) וכן נקבע, כי אין צורך לדווח על פעולה שניתנה לגביה לנישום החלטת מיסוי (Pre-ruling).

3. עיקרי הפעולות עליהן יש לדווח לפי תקנות מס ערך מוסף (תכנון מס החייב בדיווח), התשס"ז-2006 הן:

- התקשרות עם בעל זכות במקרקעין למכירתם לקבוצת רוכשים המתארגנת כקבוצה לרכישת הזכות ולבניה על המקרקעין באמצעות גורם מארגן.
  - החזקה, במישרין או בעקיפין, של מוסד כספי או מלכ"ר, באחד או יותר מאמצעי השליטה בעוסק, בשיעור של 75% לפחות. אם העוסק מוחזק על ידי יותר ממלכ"ר אחד או מוסד כספי אחד, יימנה שיעור ההחזקה של כל אחד מן המחזיקים האמורים במאוחד.
- נקבע כי הדיווח יהיה במועד הדיווח התקופתי (**באמצעות טופס מע"מ 872**). לא קיימת חובת דיווח לגבי פעולה שניתנה לגביה החלטת מיסוי וניתנה למנהל רשות המסים הסמכות לאפשר דיווח כאמור שאינו במועד הראשון שיש להגיש בו דיווח לאחר ביצוע הפעולה.
- חובת הדיווח הינה לגבי פעולות שבוצעו החל מיום 1 בינואר 2007, ואולם נקבע שהמועד להגשת טופס הדיווח הראשון על פעולות כאמור, הינו עד ליום 15 ביולי 2007.
- יצוין, שלגבי ההחזקה של מוסד כספי או מלכ"ר בעוסק, עמדת רשויות מע"מ, כפי שקיבלה ביטוי בחוזר 1/07 שפורסם על ידם ביום 28 במאי 2007, הינה שחובת הדיווח חלה גם על החזקה שהחלה לפני 1 בינואר 2007.
- לפרטים נוספים לגבי הפרטים הטעונים דיווח למע"מ ומי צריך לדווח- [ראה חוזר מסים 13.2007 של משרדנו](#).

13. מחירי העברה - חובת תיעוד והצהרת נאותות תנאי שוק ביחס לעסקאות בינלאומיות

1. כללי

ביום 29 בנובמבר 2006, פורסמו תקנות מס הכנסה (קביעת תנאי שוק), התשס"ז-2006 ("תקנות מחירי העברה"), וכך, כארבע שנים לאחר שהתווסף לפקודה בתיקון 132, נכנס לתוקפו סעיף 85א לפקודת מס הכנסה המסדיר את סוגיית מחירי העברה בעסקאות בינלאומיות בין צדדים קשורים, בקובעו כי עסקה כאמור תדווח בהתאם לתנאי שוק ותחויב במס בהתאם. סעיף 85א מתייחס במפורש לעסקאות בינלאומיות בנכסים, זכויות, שירות או אשראי, ולמעשה מכסה את כל סוגי העסקאות הקיימות. לפיכך, בדומה למקובל בעולם, הוראות 85א חלות ביחס לכל העסקאות.

עם אישור הסעיף והתקנות, עקרון מחיר השוק (Arm's Length Principle), המהווה בסיס לחקיקת מחירי העברה בעולם מזה שנים רבות, מעוגן כעת בחקיקה בדין הישראלי. אין מדובר בשינוי סמנטי בלבד, שכן החקיקה מלווה בהחלת כללי דיווח שנתי על עסקאות בינלאומיות בין צדדים קשורים, התנאים בהן נערכו העסקאות וכן הצהרה כי התנאים ביחס לעסקאות המדווחות משקפים תנאי שוק.

הוראה זו, מסמנת הכבדה משמעותית באכיפה ביחס לסוגיית מחירי העברה בישראל, כיוון שחריגה מתנאי שוק ובעקבותיה שינוי כפוי של תנאי העסקה לצורך קביעת חבות המס של הצדדים, עלולה להוביל במקרים רבים לכפל מס בגין אותה ההכנסה ולקנסות מנהליים. בנוסף, דיווח לא נאות ביחס לתנאי השוק בעסקאות המדווחות עלול להוביל לסנקציות פליליות ואזרחיות.

במסגרת יוזמת ה-BEPS של ארגון ה-OECD, אשר החלה בתחילת שנת 2013 ועומדת בימים אלו לפני סיום, פורסמו במהלך חודש אוקטובר 2015 דוחות סופיים במרבית הנושאים בהם עסק הפרויקט. שלושה דוחות שפורסמו עוסקים בחידוד העקרונות לקביעת שיטת מחירי העברה המתאימה ביותר ודוח נוסף עוסק בדרישות התיעוד לחברות רב לאומיות. המלצות ה-OECD בדוחות אלה מעודדות שימוש בשיטות מחירי העברה שהיו בשימוש שכיח פחות תחת הכללים הקיימים ובאותה בעת דורשות מחברות רב לאומיות לספק מידע בסיסי על כל אחת מהמדינות בה פועלת הקבוצה, בכל אחת מרשויות המס הרלוונטיות. במהלך השנה פורסם בתזכיר חוק שמאמץ חלק מההמלצות ה-BEPS. על אף שבמסגרת ההסכמות בין יו"ר הכנסת לשר האוצר, הסעיף הרלוונטי הוצא מהצעת חוק ההסדרים, ניתן ללמוד כי בכוננת ישראל לאמץ לפחות חלק מהדרישות המומלצות על ידי ה-OECD כבר בשנה הקרובה. **למידע נוסף ראו בחוזר נפרד בחוברת זו.**

2. חוזר מס הכנסה מס' 3/2008 וחובת הגשת טופס 1385

ביום ה-14 ביולי 2008 פרסמה רשות המסים את [חוזר מס הכנסה מספר 3/2008](#) המתאר בפירוט את גישת הרשות בסוגיית מחירי העברה בעסקאות בינלאומיות עליהן חלות הוראות סעיף 85א לפקודה. החוזר מפרט את עקרונות סעיף 85א, תחולתו ביחס לכל סוגי העסקאות הקיימות לרבות עסקאות בנכסים, זכויות, שירות או אשראי, מרחיב בעניין ההגדרות הרלוונטיות, ובעיקר מחדד את עמדת הרשות ביחס להליך קביעת תנאי השוק על פי תקנות מחירי העברה, לרבות דיון בשיטות השוואה המקובלות וההיררכיה שביניהן, תוך מתן דוגמאות.

כמו כן, מדגיש החוזר, את עמדת הרשות ולפיה קיימת חובת ביצוע חקר מחירי העברה (Study) ביחס לכל העסקאות הבינלאומיות בין צדדים קשורים עליהן חלות הוראות סעיף 85א לפקודה, למעט אלה ביחס אליהן ניתן אישור מראש כי הן עסקאות "חד פעמיות". בהקשר זה קובע סעיף 3.1 לחוזר במפורש כי "תקנה 2(א) לתקנות מחייבת עריכת חקר תנאי שוק ואף מפרטת את אופן ביצועו. לא ניתן להוכיח את תנאי השוק בדרך אחרת, אלא על פי המנגנון הקבוע בתקנות".

נחזור ונדגיש כי חקיקת מחירי העברה מלווה בחובת דיווח ביחס לעסקאות שנערכו בשנת המס 2007 ואילך, בטופס שקבע המנהל (טופס 1385), המהווה נספח לדו"ח המס השנתי וכולל פרטים לגבי אופי העסקה (חד פעמית או מתמשכת), תיאור העסקה, פרטי הצד הקשור לעסקה ומקום מושבו, וסך מחיר העסקה. **הטופס כולל הצהרת מנהלים** כי העסקה נערכה בהתאם לתנאי שוק כפי שהוגדרו בסעיף 85א לפקודה והתקנות הנלוות.

בעת הגשת דוחות מס לחברות ויחידים יש לצרף טפסים רבים. בטופס 1214 (לגבי חברה) ובטופס 1301 (לגבי יחיד) נדרש לסמן פרטי מידע שונים בכך או לא, **ואם התשובה לגביהם חיובית, חובה לצרף את הטופס המתאים**. בין היתר, נדרש להתייחס לשאלה הבאה ולצרף את הטופס המתאים: **האם היו לחברה עסקאות עם צדדים קשורים בחו"ל כמשמעותן בסעיף 85א- טופס 1385**.

הגם שחובת פירוט המידע הנ"ל קיימת כבר שנים רבות, נקלטו בעבר דוחות במחשבי רשות המסים, גם ללא סימון המידע. **החל מדוח המס לשנת 2013 לצורך שידור דוח מס, לא ניתן עוד לשדר את הדוח ללא סימון של כן/לא לגבי השאלה על עסקה שחל עליה סעיף 85א**.

3. עמדת רשות המסים בדבר השלכות המס במקרה של שינוי מודל עסקי

ביום ה-8 ביולי 2010 פרסמה רשות המסים מסמך עמדה בדבר השלכות המס במקרה של שינוי מודל עסקי בחברות בעלות מפעל בתחומי הטכנולוגיה. שינוי המודל העסקי מתואר במסמך כהעברת סיכונים ונכסים בלתי מוחשיים מהחברה הישראלית לצד קשור (על פי רוב, תושב חוץ) במסגרת שינוי מבנה בתוך הקבוצה. שינוי המודל העסקי מתבטא, בין היתר, בהעברת הבעלות על הנכסים הבלתי מוחשיים, לרבות קניין רוחני (קרי, פטנטים, ידע טכנולוגי, מוניטין ועוד), כאשר החברה המעבירה ממשיכה לעסוק באותה הפעילות, אך כעת פעילות זו נעשית כשירות בעבור החברה המקבלת.

עמדת רשות המסים היא, כי שינוי מודל עשוי להשפיע על חבות המס של החברה המעבירה, שכן על פי הפקודה והתקנות מכוחו ניתן לראות בהעברת נכסים במסגרת השינוי כעסקת מכירה המחייבת בדיווח על רווח הון. בנוסף, אותם נכסים בלתי מוחשיים שלא הועברה הבעלות בהם, אלא ניתנה זכות שימוש בהם לחברה המקבלת, הרי שיש לזקוף לחברה המעבירה הכנסות מתמלוגים. זאת ועוד, ניתן אף לראות במהלך זה חלוקה של נכסי החברה הישראלית לבעלי מניותיה שתסווג כהכנסה מדיבידנד בעין בידי בעלי המניות.

חבות המס הנוצרת בעסקת שינוי מודל עסקי תיקבע, בין היתר, על ידי זיהוי הנכסים שהועברו (ובכלל זה נכסים שלא קיבלו ביטוי במאזן), סיווג העסקה, קביעת התמורה הנאותה בגין הנכסים שהועברו וזיהוי הנכסים אשר הועברו במלואם או שהועברו בגינם זכות שימוש שלא במחיר שוק.

בין יתר הנחיות המסמך, רשות המסים מדגישה את החשיבות של ביצוע ניתוח מקיף של הפונקציות, הסיכונים והנכסים של החברה הישראלית, לפני ואחרי השינוי, ככלי לזיהוי המניעים לשינוי. בהקשר זה קובע סעיף 6(ב) למסמך במפורש כי **"יש לתת דגש מיוחד להעברת סיכונים מצד קשור אחד לאחר. הימצאות הסיכון ולצידו סיכוי מהווה מפתח למיסוי עצם ההעברה, לצורך קביעת צורת המיסוי שתחול על החברה ממועד שינוי המודל העסקי. מכיוון שמדובר בצדדים קשורים, יש לתת משקל לאופן שבו התנהלו הצדדים בפועל ולא רק לתוכן ההסכמים בין הצדדים"**. עוד נקבע, כי שאלת העברת הסיכונים בין צדדים קשורים תבחן, בין היתר, לפי זהות החברה לה יש שליטה בנכס המועבר, באיזו חברה יש את היכולת הכלכלית לשאת בסיכון והאם הימצאות הנכס בחברה בה זוהה, אופיינית גם להתנהגות צדדים לא קשורים.

במקרים בהם יזהה פקיד השומה צורך בבחינת הערכות שווי הנכסים המועברים, סיווג העסקה ו/או התמלוגים המשולמים, **הנחיית רשות המסים היא כי פקיד השומה יבקש מהחברה עבודת חקר מחירי העברה מכוח סעיף 85א לפקודה**.

על פי נייר העמדה, סממנים היכולים להעיד על קיומו של שינוי מודל עסקי כוללים, בין השאר: שינויים במבנה האחזקות (ישירות / עקיפות) בין צדדים קשורים; שינוי צורת ההתחשבות הבין חברתית; מעבר מחברה הפועלת כחברה טכנולוגית, אשר כוללת את כל הפונקציות הדרושות לפיתוח, לחברה הפועלת כחברה הנותנת שירותי מחקר ופיתוח; שינוי הבעלות על הנכסים הבלתי מוחשיים ו/או הפסקת רישום של הנכסים הבלתי מוחשיים בישראל; ירידה במחזור ההכנסות הכולל של החברה הישראלית ועוד;

כמו כן, הודגש כי רשות המסים בוחנת האם שינוי המודל העסקי כאמור, נופל בגדר פעולה המהווה תכנון מס המחייב בדיווח, כמשמעותו בתקנה 2 לתקנות מס הכנסה (תכנון מס החייב בדיווח), תשס"ז-2006.

מקורות גישה זו בפרסום של הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי (להלן: "OECD"), בנושא שינויי מודל עסקי בחברות רב-לאומיות³². במסמך העמדה, רשות המסים מאמצת את גישת ה-OECD בכל הנוגע לשינויי מבנה ובחינת השלכות המס האפשריות עקב כך. לפיכך המלצתנו היא כי בכל מקרה של חשיבה על שינוי מבנה עסקי, בייחוד בחברות טכנולוגיה בעלות נכסים בלתי מוחשיים, יש לשים דגש רב על מכלול השלכות המס, לרבות היבטי מחירי העברה ודרישות התיעוד בהתאם להוראות סעיף 85א לפקודה.

4. תיקון 185 לפקודת מס הכנסה-שינוי הגדרת שליטה אי תחולת סעיף 85א על הלוואות שניתנו לחו"ל והונפקו בגיבן שטרי הון (הלוואות הוניות)

מבוא

ביום 11 באוגוסט 2011, פורסם חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 185), התשע"א-2011 (להלן: "תיקון 185"). תיקון 185 כולל מספר תיקונים מהותיים להוראות סעיף 3(ט), סעיף 3(י) לפקודת מס הכנסה, שעניינן הלוואות בין-חברתיות בארץ ובחו"ל וכן תיקון הוראות סעיף 85א, שעניינו בעסקה בינלאומית (לרבות הלוואה). התיקון מעגן בחקיקה הבהרות מסוימות שניתנו בעבר³³ על ידי רשות המסים.

מטרתו, בין היתר, לתקן את החקיקה הקיימת באופן שיכלול את התנאים בהם יסווג שטר הון כהשקעה ולא כהלוואה (Hybrid Loan) לעניין סעיף 85א לפקודה. בכך, התיקון לחוק בא להסיר את עננת אי הודאות שנוצרה בעקבות הפער בין הלוואות בינלאומיות בין צדדים קשורים, ביחס אליהן לא היה הסדר חקיקה, לבין הלוואות מקומיות אשר סווגו כשטרי הון לפי סעיף 3(י).

פרטי תיקון 185

- **תיקון הגדרת "שליטה" בסעיף 85א(ב) לפקודה.** עד כה, סעיף 85א לפקודה הגדיר שליטה כ"החזקה במישרין או בעקיפין, ב-50% או יותר באחד מאמצעי השליטה". במסגרת התיקון הוספה להגדרה "ביום אחד לפחות בשנת המס". דהיינו, די בשליטה ולו ליום אחד בשנת המס, על מנת שיתקיימו יחסים מיוחדים בין שני הצדדים לעסקה, בהתאם להוראות סעיף 85א. יודגש כי ההוראה המתוקנת תחול על כלל העסקאות אשר ביחס אליהן חלות הוראות סעיף 85א ולא תוגבל לעסקאות אשראי בלבד.

- **אי תחולת הסעיף על הלוואות הוניות.** באשר לעסקאות אשראי, קובע התיקון ארבעה תנאים כדלקמן שבהתקיים כולם במצטבר, ההלוואה לא תיחשב כעסקת אשראי, אלא כהלוואה הונית, לעניין סעיף 85א לפקודה:

- (1) מקבל ההלוואה הוא חבר בני אדם בשליטתו של נותן ההלוואה;
- (2) ההלוואה אינה צמודה למדד כלשהו ואינה נושאת ריבית או תשואה כלשהי (למעט הפרשי שער בשל שינוי בשער מטבע חוץ לגבי הלוואה שניתנה במטבע מדינת התושבות של מקבל ההלוואה. לעניין זה, כמטבע מדינת התושבות ייחשב גם דולר ארה"ב או אירו);
- (3) ההלוואה אינה ניתנת לפירעון לפני תום תקופה של חמש שנים ממועד נתינתה;
- (4) פירעון ההלוואה נדחה בפני התחייבויות קודמות וקודם רק לחלוקת נכסים לבעלי המניות בפירוק.

דהיינו, נקבע כי הלוואה לתקופה ארוכה, על ידי בעל שליטה בחברה, כשהלוואה אינה נושאת ריבית ואין אפשרות לפדות אותה לפני תום התקופה, דומה להשקעה בחברה ולפיכך, לא יוחלו עליה הוראות סעיף 85א. כלומר, הלוואה הונית תסווג כהשקעה בחברה, ולא כמתן הלוואה לעניין סעיף 85א.

כאמור, התנאי הראשון הינו כי על מקבל ההלוואה להיות בשליטתו של נותן ההלוואה. עם זאת, יש לשים לב כי תחולת התיקון אינה כוללת התייחסות לעסקאות בין חברות בבעלות משותפת (דהיינו, חברות-אחיות), כמו גם לעסקאות הוניות צולבות, בהן ההלוואה יכולה להינתן על ידי החברה הנשלטת לבעל השליטה³⁴.

³² OECD-פרסום גרסה סופית של פרק 9 ביום 22 ביולי, 2010.

³³ הבהרה מיום 10 במרץ 2008 (ראה חוזר מסים 7/2008 של משרדנו) והבהרה מיום 18 בפברואר 2009 (ראה חוזר מסים 10/2009 של משרדנו).

³⁴ על אף האמור לעיל, לדעתנו עדיין קיימות הזדמנויות טכנוניות בעסקאות עם חברות קשורות, גם כאשר ההלוואה אינה מבעל שליטה לחברה בשליטתו.

- **דחיית ההכרה בסכום ההכנסה/ הוצאה משינוי בשער המט"ח (הפרשי שער) בהלוואה הונית עד למועד פירעון ההלוואה-סעיף 85א(ו)(2).** סכום זה יובא בחשבון רק במועד פירעון ההלוואה ויחולו לגביו הוראות חלק ה' לפקודה (רווח/ הפסד הון). לעניין זה, יראו את סכום ההלוואה שניתנה, כשהוא מתורגם לשקלים חדשים לפי שער היציג של מטבע מדינת התושבות של מקבל ההלוואה ביום מתן ההלוואה, כמחיר המקורי כהגדרתו בסעיף 88, ואת סכום פירעון ההלוואה, כשהוא מתורגם לשקלים חדשים לפי שער היציג של המטבע האמור ביום פירעון ההלוואה, כתמורה כהגדרתה בסעיף 88.
  - על מנת ליצור אחידות בין ההוראות החלות על הלוואה בין צדדים קשורים בישראל בהתאם לסעיף 3(י), לבין הוראות לעניין הלוואות בין לאומיות בהתאם לסעיף 85א לפקודה, נקבע כי הוראות סעיף 85א לא יחולו על שטר הון או אגרות חוב ללא ריבית שהיוו נכס קבוע בידי המלווה ביום 31 בדצמבר 2007 או שניתנו בתקופת הביניים עד לביטולו של חוק התיאומים, בהתאם לנקבע בסעיף 3(י).
  - **בתיקון 185** נקבע גם, שהגדרת הלוואה לפי סעיף 3(ט) לפקודה לא תכלול עסקה בינלאומית כמשמעותה בסעיף 85א לפקודה. מדובר בתיקון מבהיר, שמצטרף לתיקון 164 לפקודה, שקבע הוראה דומה המוציאה עסקה בינלאומית מתחולת הוראות סעיף 3(י) לפקודה.
  - תחולת התיקון לגבי סעיף 85א לפקודה הינה מיום 1 בינואר 2008. כמו כן, נקבע כהוראת שעה כי בשנות המס 2008, 2009 ו-2010 לא יחולו הוראות סעיף 85א לפקודה על שטר הון או אגרת חוב שהנפיק חבר בני אדם עד תום שנת המס 2010, אם אינם צמודים למדד כלשהו³⁵ ואינם נושאים ריבית או תשואה כלשהי.
- לסיכום, ניתן לציין, כי הלוואה הונית מהווה כלי יעיל במקרים רבים של תהליך תכנון מס בינלאומי, שכן שימוש בו מאפשר מחד גמישות רבה ביחס לקריטריונים להחזר הון והימנעות מניכוי מס במקור, ומאידך, בהתאם לתיקון, אין חובה לחייב בריבית בגין מכשיר זה. יחד עם זאת, בטרם שימוש במכשיר של הלוואה הונית, יש לבדוק את הדין המקומי במדינת מקבל ההלוואה, וזאת על מנת לוודא כי סיווג המכשיר תואם את התכנון המוצע גם במדינה זו.
- כמו כן, חשוב להדגיש כי תיקון הוראות סעיף 85א' אינו פוטר את הצדדים מחובות הדיווח בגין עסקאות אלו בהתאם להוראות הסעיף ותקנות מחירי העברה שמכוחו.

5. פסקי דין שפורסמו לאחרונה בנושא מחירי העברה

בתאריך ה-24/12/2015 ובתאריך 14/01/2016 ניתנו פסקי הדין בעניין קונטירה טכנולוגיות בע"מ ופיניסאר ישראל בע"מ. בשני פסקי הדין מקבל השופט אלטוביה את טענת רשות המיסים לפיה יש לכלול הוצאת אופציות בעסקאות שירותים המתמחרות במודל קוסט פלוס. פסק דין דומה ניתן ביום 11/4/2016 ע"י השופט בורנשטיין בעניין סקוירטי סופטוור. יש לציין כי אלה פסקי הדין הראשונים המתייחסים לסוגיית מחירי העברה בישראל. הגישה המאומצת בהם מתאימה לתקנות השירותים האמריקאיות³⁶ ומחייבת מספר רב של חברות ישראליות להתאים את מחירי העברה בעסקאות השירותים בתוך הקבוצה. **ראה תקציר של פסקי הדין בפרק שלישי של חוברת זו.**

³⁵ לעניין זה, לא יראו את שער המטבע כמדד, לגבי הלוואה שניתנה במטבע מדינת התושבות של מקבל ההלוואה (לרבות דולר ארה"ב או אירו), ויחולו על הסכום הנובע משינוי בשער המטבע כאמור בהוראות הקבועות בסעיף 85א(ו)(2) לעיל.

³⁶ §1.482-9

14. מיסוי נאמנויות

1. כללי

ביום 31 בדצמבר 2009 נכנסו לתוקפן חובות ההודעה והדיווח ביחס לנאמנויות.

ביום 9 באוגוסט 2016, פרסמה רשות המסים את [חוזר 3/2016 שכתרתו: "מיסוי נאמנויות"](#). מטרת חוזר זה (להלן: "חוזר 3/2016") הינה לפרט ולהבהיר את עמדת החוק ואת העמדה הפרשנית של רשות המסים בנוגע להיבטי מיסוי שונים בפרק הנאמנויות לרבות תחולת הפרק על מקרים מיוחדים, כגון שליחות, עסקאות במקרקעין ונושאים אחרים. חוזר 3/2016 מתייחס הן לדין עובר לתיקון 197 והן לדין החל לאחריו. מדובר בחוזר בן למעלה מ-50 עמודים הסוקר באופן מקיף את ההגדרות בפרק הנאמנויות, את אופן המיסוי של סוגי הנאמנויות השונים, ומכיל דוגמאות להסבר עמדתה הפרשנית של רשות המסים בסוגיות שונות. חלק מהעמדות של רשות המסים מקבלים ביטוי לראשונה בחוזר זה (כגון: פירוט המקרים בהם לא יראו העברת נכס מיוצר לנאמן כהקניה פטורה ממס, פירוט המקרים בהם יראו נהנה "כמשפיע" על פעילות הנאמן, התנאים בהם יש לעמוד על מנת שהוספת נהנים לאחת פטירת היוצר לא תהווה אירוע מס ועוד). לאור ההיקף הרחב של החוזר, לא יתאפשר לסקור אותו באופן מלא במסגרת זו. אנו ממליצים לכל מי שהינו אורגן בנאמנות (יוצר, נהנה, נאמן ופרוטקטור) ליתן דעתם לחוזר 3/2016 באופן פרטיקולרי ולבחון האם המבנה עומד בהוראות החוזר.

עוד בעניין זה נזכיר את [החלטת מיסוי בהסכם 5326/16](#) (להלן: "החלטת המיסוי"). בהחלטת המיסוי נקבע, כי על סוגי פעילות ושירותים אותה מעניקה חברה לנאמנויות יחולו הוראות פרק רביעי 2 (פרק הנאמנויות) לפקודת מס הכנסה וחובות הדיווח הרלוונטיות, בעוד על חלק אחר של פעילותה לא יחולו הוראות פרק הנאמנויות (כגון: נאמנות לצורך קיום חיוב, תעודות סל, קרנות השקעה וכו').

אנו סבורים כי הערך המוסף העיקרי של ההחלטה הינו חידוד המקרים בהם רשות המסים לא תראה ביחסים מסוימים נאמנות, על אף שהצדדים כינו זאת כך, וכי בוחנים את המהות ולא הצורה של היחסים בין האורגנים השונים כמו גם את מידת השפעה והשליטה של היוצר/או הנהנה (כגון מקרה שבחינת היחסים המהותיים מביאה למסקנה כי מדובר בשליחות ולא בנאמנות).

נציין כי אין מדובר בשינוי מדיניות, אלא בהחלטה המחזקת את ההבהרה שפרסמה רשות המסים באוקטובר 2009 - הוראות פרק הנאמנויות לא יחולו במקרה של שליחות, ואת הוראות סעיף 75 - סייג לתחולת הוראות פרק הנאמנות (חלק מהמקרים שברולינג, מפורטים במפורש ברשימת המקרים שלגביהם לא יחול פרק הנאמנות).

לאור הדקויות שבהבחנות השונות, אנו ממליצים לכל מי שהדבר רלוונטי עבורו לבחון באופן פרטני האם חל עליו פרק הנאמנויות או לאו.

הבהרות נוספות ביחס לדיווחים בנושא נאמנויות, וכן ביחס לקליטה וטיפול במשרדי השומה, ניתן למצוא ב[הוראת ביצוע מס' 1/2010 ובתוספת מס' 1 להוראת הביצוע](#) (שפורסמה בעקבות תיקון מס' 197 לפקודת מס הכנסה) שפרסמה רשות המסים ביום 10/3/15.

2. הסדר החקיקתי ביחס לנאמנויות - סעיפים 75-ג-75 (פרק רביעי 2) לפקודה - סקירה כרונולוגית

ההסדר החקיקתי ביחס לנאמנויות כלול בפרק רביעי 2 לפקודת מס הכנסה ([הפקודה](#)), אשר נחקק במסגרת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 147) התשס"ה-2005, שתחילתו ביום 1 בינואר 2006, וזאת כצעד משלים לרפורמת המס שבתיקון 132 לפקודה (שתחילתו ביום 1 בינואר 2003). פרק זה קבע הסדרי מס מקיפים ביחס להיבטים הקשורים במיסוי נאמנויות החל משלב יצירת הנאמנות, עבור דרך מיסוי הכנסותיה השוטפות, וכלה בחלוקת נכסי הנאמנות לנהנים.

עקרון היסוד שהנחה את המחוקק בקביעת הסדרי המס שיחולו ביחס לנאמנויות הינו כי, ככלל, הנאמנות אינה נחשבת לצורך דין המס הישראלי כישות משפטית נפרדת. ולכן חבות המס על הכנסות הנאמנות וחבויות ההודעה והדיווח הוטלו

על הגורמים השונים שנוטלים חלק בהסדר הנאמנות: יוצר הנאמנות, הנאמן או הנהנה³⁷.

תיקון 147 לפקודה, הוסיף לסעיף 131(א) לפקודה את חובות הדיווח השונות החלות על יוצר הנאמנות, הנאמן והנהנים. תיקון 165 לפקודה³⁸ (ס"ח 2154 מיום 27 במאי 2008), תיקן באופן מקיף את פרק רביעי 2 ובין היתר, הקל גם בכל הנוגע לחובות הדיווח שהותקנו בתיקון 147 לפקודה.

ביום 11 ביוני 2008 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 165), התשס"ח-2008 (להלן: "תיקון 165"). תיקון 165 הינו תיקון משלים לתיקון 147 לעניין מיסוי הנאמנויות, אשר הסדיר, בין היתר, את חובות הדיווח, ההודעות, ההצהרות והבקשות הקשורות לנאמנויות.

ביום 16 בספטמבר 2008 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 168 והוראת שעה), התשס"ח-2008 (להלן: "תיקון 168"). תיקון 168 הסדיר והרחיב, בין היתר, את ההטבות לעולים חדשים ותושבים חוזרים (ראה חוזר נפרד בחוברת זו).

ביום 1 באוגוסט 2013 נכנס לתוקף החוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014), התשע"ג-2013, במסגרתו חוקק תיקון מספר 197 לפקודת מס הכנסה (לעיל ולהלן: "תיקון 197" - ראה סעיף 8 להלן). במסגרת תיקון 197 הורחב בסיס המס של מיסוי נאמנויות, נסגרו פרצות מס, ונוספו חובות דיווח בסעיף 131 לפקודה הקשורות לנאמנויות.

ביום 7 באפריל 2016 נכנס לתוקף החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 223), התשע"ו-2016 (להלן: "תיקון 223"), במסגרתו נוסף סעיף 131(א)(5)(7) לפקודה. בהתאם להוראות הסעיף האמור, נהנה תושב ישראל, שמלאו לו 25 שנים, מחויב בהגשת דוח, גם אם לא בוצעו בנאמנות חלוקות, ובתנאי ששווי הנאמנות אינו פחות מ-500,000 ש"ח והוא מודע לדבר היותו נהנה בנאמנות.

בבחינה מהותית, חבות המס של הנאמנות וחבויות ההודעה והדיווח משתנות בהתאם לסוג הנאמנות ולזהות האורגנים השונים שנוטלים בה חלק. עד תיקון מס' 197, הפקודה התייחסה לארבעה סוגי נאמנויות: "נאמנות תושבי ישראל", "נאמנות יוצר תושב חוץ", "נאמנות נהנה תושב חוץ" ו"נאמנות על פי צוואה". כמו כן, חלים הסדרי מס וחבויות הודעה ודיווח שונים לגבי אורגנים תושבי חוץ, תושבי ישראל, עולים חדשים ותושבים חוזרים.

3. מקרים בגינם קיימת חובת הודעה לרשות המסים

(א) **חובת הודעה על היוצר תחול במקרים הבאים:**

א.1. לפי סעיף 175ז(א) לפקודה, **יוצר תושב ישראל שיצר בשנת המס נאמנות או שהקנה לנאמן בשנת המס נכס או הכנסה מנכס**, יהיה חייב בהגשת הודעה למנהל בתוך 90 ימים מיום יצירת הנאמנות או ההקניה

עם זאת, יוצר שהיה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, לא יחויב להגיש הודעה כאמור במשך עשר שנים מהמועד שהיה לתושב ישראל, ובלבד שבמשך כל התקופה האמורה הקנה לנאמנות רק נכסים המצויים מחוץ לישראל או הכנסות מנכסים שנמצאים מחוץ לישראל³⁹.

בתום עשר השנים האמורות על היוצר להגיש את ההודעה עד ליום 30 באפריל בשנת המס הראשונה לאחר שתמה אותה תקופה; במקרה בו חלה על היוצר חובה להגיש דוח לפי סעיף 131, תוגש ההודעה האמורה במועד הגשת הדוח (סעיף 175ז(א) לפקודה).

³⁷ בעניין זה ראה את דוח הוועדה למיסוי נאמנויות (יולי 2003). דוח הוועדה לתוכנית המסים הרב שנתית (ועדת קפוטא-מצא) בהמלצותיה קיבלה את עקרונות היסוד האמור אך שינתה את זהות הנישום החב במס על הכנסות הנאמנות מהנהנה (עפ"י המלצת הוועדה למיסוי נאמנויות) ליוצר הנאמנות.

³⁸ [ראה חוזר מס' 19.2008 של משרדנו](#).
³⁹ יצוין כי בהצעת חוק ההסדרים לשנים 2015-2016, מוצע לצמצם באופן משמעותי את הפטור מחובת הדיווח הניתנים כיום לעולה חדש (תושב ישראל לראשונה) ולתושב חוזר ותיק.

2.א. לפי סעיף 175ז(ג) לפקודה, יוצר תושב חוץ אשר היה לתושב ישראל (עקב היותו "תושב ישראל לראשונה" או "תושב חוזר"), ומשום כך הנאמנות שינתה סיווגה מנאמנות יוצר תושב חוץ לנאמנות נהנה תושב חוץ או לנאמנות תושבי ישראל, יהיה חייב בהגשת הודעה למנהל עד ליום ה-30 באפריל בשנת המס שלאחר שנת המס שבה היה לתושב ישראל. במקרה שבו היוצר חייב בהגשת דוח לפי סעיף 131 לפקודה - תוגש באותו מועד גם ההודעה בדבר הנאמנות. במקרה שבו הנאמנות כוללת רק נכסים מחוץ לישראל או הכנסות מנכסים כאמור, תידחה חובת הדיווח לתקופה של עד עשר שנים. עם זאת, ברגע שבו במהלך תקופת עשר השנים הוקנו לנאמן נכסים או הכנסות מנכסים המצויים בישראל, תיפסק לאלתר הדחייה בחובת הדיווח ויהא על היוצר לדווח החל משנת המס הראשונה שלאחר הקניית הנכסים או ההכנסה כאמור.

יוצר שהיה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, יהא חייב בהודעה כאמור, אם בעת שהיה לתושב ישראל יש לנאמן בנאמנות גם נכס בישראל או הכנסה מנכס בישראל. ואולם, לענין פרטי הנכסים וההכנסה, יפרט היוצר רק את פרטי הנכסים בישראל וההכנסה שמקורה בנכסים בישראל, שהקנה היוצר לנאמן בחמש השנים שקדמו לשנת המס שבה היה היוצר לתושב ישראל.

(ב) חובת הודעה על הנאמן תחול במקרים הבאים:

1.ב. כינונה של נאמנות לפי צוואה-בתוך 90 ימים ממועד קיום הוראות הצוואה בדבר כינון הנאמנות.

2.ב. שינוי סיווגה של נאמנות כלשהי- עד ל-30 באפריל בשנת המס שלאחר שנת המס שבה שונה סוג הנאמנות. ואולם אם חלה על הנאמן חובה להגיש דוח לפי סעיף 131 לפקודה - במועד הגשת הדוח.

הוראה זו לא תחול על שינוי סווגה של נאמנות ל"נאמנות תושבי ישראל" משום שיוצר אחד בה או נהנה אחד בה, לפי העניין, היה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, ובלבד שבעת שהיה לתושב ישראל כאמור יש לנאמן בנאמנות רק נכס מחוץ לישראל או הכנסה מנכס מחוץ לישראל.

3.ב. סיומה של נאמנות תושבי ישראל; סיומה של נאמנות לפי צוואה שנחשבת כתושבת ישראל (במקרה ובו ישנו נהנה תושב ישראל אחד לפחות) או סיומה של נאמנות שהיו לה נכסים בישראל בעת סיומה-עד יום ה-30 באפריל בשנת המס שלאחר שנת המס שבה הסתיימה הנאמנות. ואולם אם חלה על הנאמן או היוצר חובה להגיש דוח לפי סעיף 131 לפקודה-במועד הגשת הדוח.

יודגש כי יוצר אשר בחר להיות בר השומה ובר החיוב לפי הוראות 175ז(ח) או 175ב(ה) לפקודה וכן יוצר מייצג ונהנה מייצג כהגדרתם בסעיף 175 לפקודה, יהיו חייבים בהגשת ההודעות המפורטות לעיל במקומו של הנאמן.

(ג) חובת הודעה על הנהנה:

עד תיקון 197 (ראה סעיף 8 להלן) חובת הודעה על הנהנה תחול בעת חלוקת נכס שאינו כסף, מנאמן, גם אם החלוקה אינה חייבת במס בישראל, עד יום ה-30 באפריל בשנת המס שלאחר שנת המס שבה הייתה החלוקה כאמור ואולם אם חלה על הנהנה חובה להגיש דוח לפי סעיף 131 לפקודה-במועד הגשת הדוח.

4. מקרים בגינם קיימת חובת הגשת דוח שנתי

(א) נאמן בנאמנות תושבי ישראל או נאמן בנאמנות לפי צוואה שנחשבת כתושבת ישראל לפי סעיף 175ב(ג)(1) לפקודה, ובלבד שהיוצר לא בחר להיות בר השומה ובר החיוב ושלא נבחר יוצר מייצג או נהנה מייצג.

(ב) נאמן שהיה לו בישראל הכנסה או נכס, בין אם הוא תושב ישראל ובין אם לאו.

(ג) יוצר או נהנה, שבחר להיות בר השומה ובר החיוב בנאמנות לפי הוראות סעיפים 175ז(ז) או 175ב(ה) או (ו) לפקודה או לפי סעיף 175 (יוצר מייצג או נהנה מייצג).

5. דיווחי נהנים שקיבלו חלוקות מנאמנות בשנות המס 2002 - 2005

כפי שציינו לעיל, תיקון 165 לפקודה, שתחולתו החל מיום 1 בינואר 2006, הקל עם נהנים בכל הנוגע לחובות הדיווח בגין חלוקות נכסים מן הנאמנות.

על פי התיקון, נהנה תושב ישראל אשר קיבל בחלוקה מנאמן נכס שאינו כסף, יגיש הודעה בלבד (במקום דו"ח שנתי- כפי שנקבע במסגרת תיקון 147).

עובר לתיקון 147 ותיקון 165, ובתחולה לגבי דוחות 2002 ואילך, נקבע בסעיף 131(א)(ב) כי נהנה שקיבל מכספי הנאמנות סכום העולה על 100,000 ש"ח חייב בהגשת דוח שנתי.

לפי הערכות רשות המסים, נהנים רבים לא הגישו דוחות לשנים 2002 - 2005 מסיבות שונות. לפיכך הוחלט על ידי רשות המסים כי נהנה תושב ישראל שקיבל חלוקה מנאמן מכל סוג שהיא (לרבות חלוקת כסף) ובכל סכום שהוא, גם אם אינה חייבת במס בישראל, בשנים 2002 - 2005, ולא הגיש בעקבותיה דוח שנתי, ידווח על אותן חלוקות במועד שנקבע לדיווח על נאמנויות. מוצע שנאמנים בנאמנויות שהוראה זו רלוונטית לגביהן יבדקו האם כל דרישות החוק מולאו.

6. אי תחולת פרק הנאמנויות במקרה של שליחות

ניסוחו של פרק הנאמנויות הינו רחב וכולל ולכאורה קולט לתוכו כמעט כל סוג של הסדר או יחס משפט שמעורב בו נאמן או אדם אחר שתפקידו לפעול לטובת צד כלשהו.

לפיכך, ולאור פניית מייצגים רבים, קבעה רשות המסים ([בחוזר 3/2016](#), [בהוראת ביצוע 1/2010](#) [ובתוספת מס' 1 להוראת הביצוע](#)) כי הוראות פרק הנאמנויות לא יחולו במקרים של "שליחות", כמשמעותה בחוק השליחות, התשכ"א-1965.

7. שינוי במתווה המס להכנסות עבר בנאמנויות

בחודש יוני 2008 פורסם על ידי רשות המסים מתווה המס למיסוי הכנסות בנאמנויות שהוקמו לפני יום 1 בינואר 2006 ואשר הופקו או נצמחו עד לאותו מועד⁴⁰. המועד האחרון שנקבע להגשת בקשות להסדר המס, היה עד ליום 31 בדצמבר 2009.

רשות המסים פרסמה ביום 26 באוקטובר 2009 את עמדתה ביחס לירידת ערכם של נכסים החל ביום 31 בדצמבר 2005 שהוא יום החתך שלגביו מבוצע הסדר ה-Step-Up במתווה המס (להלן: "**המועד הקובע**") ועד למועד פרסום העמדה.

לפיכך, החליט מנהל רשות המסים לבצע שינוי בנושא זה במתווה המס, לבחירתו של הנאמן או המייצג, כדלקמן:

(א) כאופציה חלופית לקביעת השווי של "הון הנאמנות" במועד הקובע כנקבע בהתאם למתווה המס, ניתן יהיה לבחור, לגבי נכסים מסוימים (להלן: "**הנכס הנבחר**"), בשיטה לפיה אותו נכס נבחר ימוסה בעת מכירתו בפועל. בעת המכירה, תחולק תמורת המכירה על בסיס ליניארי.

חלק מן התמורה שנצבר עד המועד הקובע ימוסה לפי שיעורי המס שבמתווה המס, והפרש התמורה (שהוא החלק שנצבר לאחר המועד הקובע) ימוסה בהתאם להוראות פרק הנאמנויות.

(ב) בהתאם לעיקרון זה, נכס שיימכר בעתיד, סכום התמורה בגינו (ולא סכום הרווח) יחולק באופן ליניארי לשתי תקופות והמיסוי יהיה בהתאם למפורט לעיל.

⁴⁰ ראה [חוזר מסים 19.2008 של משרדנו](#).

(ג) התקופה שעמדה לרשות הנישום למכור את הנכס הוגבלה **עד ליום 31 בדצמבר 2011**. נקבע כי אם עד לתום התקופה האמורה לא נמכר הנכס הנבחר, יופעל מנגנון של מכירה רעיונית והמיסוי יהיה בהתאם למתווה האמור בס"ק א' ו-ב' לעיל, כאילו נמכר הנכס בפועל (קרי, חלוקה ליניארית ומיסוי בהתאם לשני משטרי המס). על הנאמן היא להמציא הערכת שווי לאותו נכס נכון לאותו מועד. מוצע שכל נאמן בנאמנויות שההוראה עשויה לחול לגביהן, יבדוק כיצד עליו לנהוג בעניין זה.

8. תיקון 197 לפקודת מס הכנסה

בהתאם לתיקון 197 לפקודה (בתוקף כאמור ליום 1 בינואר 2014), בוצעו מספר שינויים בפרק הנאמנויות.

(א) שינוי סיווג נאמנויות

נאמנות שהוקמה על ידי יוצר תושב חוץ לטובת נהנה ישראלי אחד לפחות, תסווג כנאמנות תושבי ישראל עם פטירתו של היוצר. ההוראה תחול החל מיום 1 בינואר 2014.

בהתאם לכך המיסוי יתבצע כמפורט להלן:

- בהעדר קרבה משפחתית בין היוצר לנהנים- יחולו על הנאמנות ההוראות החלות על נאמנות תושבי ישראל רגילה.
- בהתקיים קרבה משפחתית בין יוצר הנאמנות לנהנים- רווחי הנאמנות המיוחסים לנהנה תושב ישראל יהיו חייבים במס בשיעור 25% בעת הפקתם או 30% בעת חלוקתם, בהתאם לבחירה שתבצע על ידי הנאמן.
- בנוסף, בכל מקרה של חלוקה מהנאמנות יראו את החלוקה כאילו חולקו ריווחי הנאמנות תחילה ולאחר מכן קרן הנאמנות.

(ב) הגבלה על הטבות לעולה חדש/תושב חוזר וותיק

בהתאם לתיקון 197 לפקודה, אם היוצר הינו תושב חוזר וותיק או עולה חדש, הכנסות הנאמנות ייהנו מפטור ממס רק במידה וכל הנהנים הינם תושבים חוזרים וותיקים ו/או עולים חדשים.

לגבי נאמנויות כאמור שהוקמו על ידי תושבים חוזרים וותיקים או עולים חדשים ששבו או עלו לארץ לפני 1 באוגוסט 2013, ימשיך לחול הדין הקודם, כל עוד היוצר הינו בחיים.

(ג) חובת דיווח נאמנויות

במסגרת תיקון 197 בוטלה האפשרות שנאמנות שבה יוצרים או נהנים ישראלים תהיה פטורה מחובת דיווח. כמו-כן, בוטלה האפשרות שלא לדווח על תקבולים במזומן שקיבל נהנה בנאמנות כך שכל חלוקה מיום 1 באוגוסט 2013 חייבת בדיווח.

(ד) חברה להחזקת נכסי נאמנות

נכסי חברה להחזקת נכסי נאמנות נחשבים כיום לנכסי הנאמנות והכנסתה של חברה לנכסי נאמנות נחשבת להכנסת הנאמנות.

במסגרת תיקון 197 תוקנה הגדרת חברה להחזקת נכסי נאמנות ונקבעו מספר תנאים כדי שחברה תיחשב כחברה להחזקת נכסי נאמנות. בין היתר, נדרשת הודעה לרשויות המס תוך 90 ימים מיום הקמת החברה.

9. הבהרה בעניין תרגום עסקאות לשערי החליפין

נאמן בנאמנות תושבי ישראל או בנאמנות על פי צוואה שנחשבת לתושבת ישראל, שהפיק או שנצמחו לו הכנסות מחוץ לישראל, אמור לדווח על אותן הכנסות חוץ כשהן מתורגמות לשקלים חדשים לפי כללי מס הכנסה (המרה לשקלים חדשים של סכומים שמקורם מחוץ לישראל), התשס"ד-2003.

בהתאם לכללי ההמרה, ישנן פעולות או הכנסות שיתורגמו לשקלים חדשים לפי השער היציג שביום התשלום או ביום ביצוע הפעולה, לפי העניין, וישנן פעולות והכנסות שיתורגמו לשקלים חדשים לפי השער היציג בתום שנת המס שלגביה מוגש הדוח.

יחד עם זאת, לאור הקושי הכרוך בתרגום בדיעבד של פעולות ועסקאות בשנים שחלפו, הוחלט לאפשר להגיש את הדוחות השנתיים לשנות המס 2006 - 2009, כשכל הכנסות החוץ הכלולות בהן מתורגמות לפי השער היציג של המטבע הרלוונטי בתום שנת המס בלבד. הדוח השנתי לשנת המס 2010 ואילך, יוגש בהתאם לדין הרגיל.

10. הסדרי מעבר לנאמנויות נהנה תושב ישראל

ביום 9 במרץ 2014 פרסמה רשות המסים [חוזר הסוקר הסדרי מעבר המוצעים על ידה](#), לגבי נאמנויות שהוקמו לפני 31 בדצמבר 2013 שהיוצר שלהן הינו תושב חוץ ושהנהנה בהן הינו תושב ישראל. הסדרי המעבר הינם וולונטריים ונועדו להעניק ודאות בנוגע לחבות במס של ההכנסות באותן נאמנויות זרות שהוקמו לפני ה-31 בדצמבר 2013. להלן סקירה של עיקרי החוזר:

(א) רקע כללי

השינוי המהותי בפרק הנאמנויות, כפי שתוקן בתיקון 197 לפקודה (ראה לעיל), היה ביחס לחבות המס של נאמנויות בהן יוצר הנאמנות הינו תושב חוץ, או שהיה תושב חוץ במותו, ואשר יש בהן, או שהיה בהן בעבר, נהנה אחד לפחות שהוא תושב ישראל. תחולת התיקון הינה ביחס להכנסות שיופקו על ידי נאמנויות החל מיום 1 בינואר 2014 (להלן: "יום התחילה"), ואולם הוראותיו יחולו גם על נאמנויות שהוקמו לפני יום התחילה.

ככלל, הכנסות שהופקו מנכסים השייכים לנאמנות מהסוג האמור לעיל, עד ליום 1 בינואר 2014 לא היו חייבות במס בישראל לתקופה שאינה מוגבלת בזמן, למעט באותם מקרים שבהם לנהנה הישראלי הייתה השפעה על פעילות הנאמנות וחלוקת הכספים ממנה לנהנים שיכולה להיכנס לגדר סעיף 75ד(א)(4) לפקודה, לפיו רואים נהנה בנאמנות כ"יוצר" באותה נאמנות, אם לנהנה יש, בין היתר, יכולת לשלוט או להשפיע, במישרין או בעקיפין, על אופן ניהול הנאמנות, על נכסי הנאמן, על קביעת הנהנים בנאמנות, על מינוי הנאמנים או על החלפתם, או על חלוקת נכסי הנאמן או הכנסת הנאמן לנהנים. בנוסף, במקרה שבו נפטר יוצר הנאמנות, קובע סעיף 75ד(א)(3) לפקודה במפורש כי שינוי הנהנים בנאמנות או שינוי הנאמן בנאמנות, בלא שניתנה על כך הוראה מפורשת במסמכי הנאמנות, יגרום לסיווג הנהנים בנאמנות כ"יוצרים" באותה נאמנות. אליבא דרשות המסים, לאור חוסר הבהירות לגבי מידת השפעה של הנהנה, נוצלו לרעה הוראות החוק המקלות על ידי נישומים.

(ב) הסדר המעבר

לאור הקביעה בתיקון 197 כי תחולתו הינה לרבות ביחס לנאמנויות שהוקמו לפני יום התחילה מחד, וחוסר הבהירות לגבי הגדרת מידת השפעה של הנהנה על היוצר והקושי באיתור והוכחת השפעה כאמור מאידך, נוצר הצורך לקבוע הסדר מעבר שבמסגרתו מוצעות מספר חלופות מיסוי. על פי הוראות ההסדר המוצע על ידי רשות המסים נקבעו מספר קטגוריות של השפעת נהנה אשר בכל אחת מהן נקבע חיוב שונה במס בתקופה שמיום 1 בינואר 2006 ועד יום התחילה, קרי 31 בדצמבר 2013 (להלן: "התקופה הקובעת"). כמו כן, לגבי אותן קטגוריות ובמקרים המתאימים נקבע כי, לחילופין, ניתן יהיה לשלם מס בשיעורים שבין 3% - 6% המחושבים על הון הנאמנות.

ג) המקרים בהם לא תהיה תחולה להסדר המעבר

נאמנות שבה בין יוצר הנאמנות לבין הנהנים בנאמנות לא מתקיימים יחסי קרבה משפחתית, לא יחול הסדר המעבר וחבות המס בנאמנות תיקבע בהתאם להוראות כל דין.

בנוסף, נקבעו "תנאי שלילה" נוספים אשר בהתקיימם לא יהיה ניתן להיכלל בהסדר המעבר כלהלן:

1. ניתן לסווג את הנאמנות כנאמנות תושבי ישראל עובר ליום התחולה מכוח סעיף 75ד(א)(5) לפקודה (הקניית נכס לנאמנות מתושב ישראל).
2. הנהנה הוא גם היוצר בנאמנות במישרין או בעקיפין.
3. מקור הון הנאמנות הינו הכנסה שהייתה כפופה למס בישראל ולא שולם עליה מס בישראל.

ד) מסלולים על פי הסדר המעבר

על רקע הקושי בקביעת מידת השפעת הנהנה בנאמנות ודרגות השפעה האפשריות השונות, נאמנות אשר תבחר להיכלל בהסדר המעבר תתחייב במס על חלק מהכנסתה החייבת בתקופת הקובעת, כמפורט בהסדר ולפי שיעורי המס החלים עפ"י דין. להלן המסלולים השונים למיסוי הנאמנויות במסגרת הסדר המעבר:

- א. מיסוי הכנסות הנאמן בתקופה הקובעת.
- ב. מיסוי הון הנאמנות.

פירוט הסדרי מעבר לנאמנויות ליום 31 בדצמבר 2013

קבוצה א' - נאמנות שעשויה להיחשב כנאמנות קרובים מיום התחילה ואילך לאור יחסי קרבה בין היוצר לנהנה מסוג הורה, הורה-הורה, צאצא ובן זוג (להלן: "דרגה ראשונה") או שאינם יחסי קרובים דרגה ראשונה, כאמור בחלופות (1) ו-(2) להגדרת קרוב בסעיף 88 לפקודה ופקיד השומה שוכנע שהקמת הנאמנות וההקניות לנאמנות היו בתום לב וכי הנהנה לא נתן תמורה בעד זכותו בנכסי הנאמנות (להלן: "דרגה שנייה").

הסדר המס במקרה זה: מיסוי של **שליש** מסכום ההכנסה החייבת של הנאמן בתקופה הקובעת בהתאם לשיעורי מס שבדין או מיסוי של **3%** מהון הנאמנות.

קבוצה זו שייכת למסלול החל על נאמנויות שלגביהן לא שוכנע פקיד השומה בדבר העדר השפעה של הנהנה על הנאמן או על נכסי הנאמנות. סכום הון הנאמנות שמוסה במסגרת ההסדר בתוספת הכנסה החייבת שהתחייבה במס לפי סעיף 75ד(1) לפקודה (להלן: "ההון המוסדר") יהיו פטורים ממס בידי הנהנה במועד החלוקה בפועל. לגבי חלוקה שמקורה בהון המוסדר לא יחול חיוב מס, אך כן יראו את החלוקה כאלו נעשתה תחילה מרווחי הנאמנות הצבורים מיום התחילה ואילך. כמו כן, יינתן STEP UP לנכסי הנאמנות גם במסלול ההכנסה החייבת ובלבד שנערכה לגביהם מכירה רעיונית.

קבוצה ב' - נאמנות אשר היתה נחשבת כנאמנות קרובים אילו היוצר היה עדיין בחיים וזאת גם במקרה של יחסי קרבה דרגה ראשונה ושנייה. ובלבד שפקיד השומה שוכנע שהקמת הנאמנות היתה בתום לב ושהיוצר נפטר עובר ליום התחילה. ככל שמועד פטירת היוצר רחוק מיום התחילה, ההנחה תהייה שהשפעת הנהנה גוברת.

הסדר המס במקרה זה: מיסוי **חצי** מסכום ההכנסה החייבת בתקופה הקובעת בהתאם לשיעורי המס שבדין או מיסוי **4%** מהון הנאמנות.

קבוצה ג' - נאמנויות כאמור בקבוצות א' ו-ב' שלעיל אשר קיימים לגביהן סממנים להשפעה מובהקת של הנהנה על הנאמן ו/או על נכסי הנאמנות.

הסדר המס במקרה זה: מיסוי של **שני שלישים** מהכנסה החייבת בתקופה הקובעת בהתאם לשיעורי המס שבדין או מיסוי **6%** מהון הנאמנות.

במסגרת יישום הוראות המעבר ינתן משקל ויופעל שיקול דעת, בין היתר, לנאמנויות שבהן הנהנה הינו עולה חדש או תושב חוזר ותיק או תושב חוזר רגיל בתקופה הקובעת. נזכיר בקליפת אגוז כי במסגרת תיקון מס' 168 לפקודה הוענקו הטבות נרחבות לנישומים אלה שעיקרן פטור של 6-10 שנים על הכנסותיהם הנצמחות בחו"ל (ראו חוזר נפרד בחוברת זו), ובמצבים מסוימים ניתן לבחון פרשנות המאפשרת ניצול הטבות מס גם במסגרת נאמנויות. גורמים נוספים שיישקלו, קיומם של נהנים תושבי חוץ בנאמנות, שיעור חבות במס זר על ידי הנאמנות או על ידי היוצר או הנהנה בשם הנאמנות, נאמנויות במדינות אמנה, נאמנות שחבות המס שלה בישראל הוסדרה בעבר, מועד יצירת הנאמנות, מועד פטירת היוצר ועוד.

בקשות להיכלל בהסדרי המעבר יומצאו למשרדי פקיד שומה ת"א 1 (כאשר הנאמן תושב חוץ) או פקיד שומה ת"א 3 (כאשר הנאמן תושב ישראל), בצירוף הנספחים הרלוונטיים, עד ליום 31 בדצמבר 2014.

ה) הודעות רשות המסים על דחיית מועד מסירת הודעות ביחס לנאמנות קרובים, וטפסים חדשים ומעודכנים

ביום 29 בדצמבר 2013 הודיעה רשות המסים כי פורסמו טפסים מעודכנים הנוגעים לנאמנויות וכן 2 טפסים חדשים בעניין זה: טופס הודעה על חברה להחזקת נכסי נאמנות (טופס 153) וטופס הודעה על בחירה במסלול מיסוי בנאמנות נהנה תושב ישראל שהיא נאמנות קרובים (טופס 154).

ביום 3 בפברואר 2014 הודיעה רשות המסים על דחיית המועד למסירת הודעות של נאמן בנאמנות קרובים שהוקמה לפני יום התחילה (1 בינואר 2014) באמצעות טופס 147 וטופס 154, עד ליום 30 ביוני 2014 (במקום 31 בינואר 2014).

ביום 25 ביוני 2014 הודיעה רשות המסים על מתן אורכה נוספת למועד מסירת ההודעות לעיל ביחס לנאמנות קרובים שהוקמה לפני יום התחילה, כמפורט להלן: את ההודעות לעיל על נאמנות קרובים ימסור הנאמן לפקיד השומה עד ליום 31 בדצמבר 2014 או עד מועד החתימה על "הסדר מעבר" לנאמנות, כמוקדם מביניהן (להלן: "ההודעה הראשונית"). עם זאת, לאחר שנמסרה ההודעה הראשונית, יוכל הנאמן למסור את ההודעה על בחירת מסלול המיסוי בנאמנות קרובים, באמצעות הגשת טופס 154 נוסף, עד מועד הגשת הדו"ח של הנאמנות לפי סעיף 131 לפקודה לשנת המס 2014 או עד מועד החתימה על "הסדר מעבר" לנאמנות, כמוקדם ("ההודעה הנוספת"). לא הגיש הנאמן במועד האמור את ההודעה הנוספת, יראו אותו כאילו בחר במסלול מיסוי של חיוב במס של נהנה תושב ישראל בנאמנות במועד החלוקה, כאמור בסעיף 75(ד)1(2) לפקודה.

ביום 29 ביוני 2015 החליטה רשות המסים על מתן אורכה נוספת למועד הגשת בקשות להיכלל בהסדרי המעבר לנאמנויות נהנה תושב ישראל עד ליום 31.12.2015. בנוסף, ניתנה ארכה למועד מסירת ההודעות ביחס לנאמנות קרובים על ידי הנאמן לפקיד השומה עד יום 31/12/2015 או עד מועד החתימה על הסדר מעבר לנאמנות, כמוקדם. יצוין כי על אף שהסדרי המעבר אינם בתוקף מבחינה רשמית, בפרקטיקה ניתן עדיין במקרים המתאימים לנהל מ"מ עם פקידי השומה ברוח מסלולי ההסדרים.

15. הזכאות לחישוב נפרד במיסוי הכנסות בני-זוג

בספר החוקים 2426 מיום 31 בדצמבר 2013 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 199), התשע"ד-2013 (להלן - "התיקון"). התיקון הרחיב את הזכאות לחישוב נפרד במיסוי הכנסות בני-זוג על הכנסה שהופקה החל מיום 1 בינואר 2014. התיקון החליף את סעיף 66(ד) לפקודת מס הכנסה ("הפקודה") וביטל את סעיף 66(ה) לפקודה, כפי שיפורט בהמשך. הנוסח שאושר שונה במקצת מנוסח **הצעת חוק הממשלה 813** שפורסמה ביום 18 בנובמבר 2013.

1. נוסח הפקודה טרם התיקון

סעיף 65 לפקודה קובע את העיקרון הכללי לגבי מיסוי הכנסת בני זוג ולפיו יש למסות בני זוג כיחידה אחת, באופן מאוחד, כך שיראו את הכנסות בני הזוג כהכנסה חייבת של אחד מהם והיא תחויב על שמו. סעיף 66 לפקודה קובע את המקרים שבהם תהיה חריגה מן הכלל ויותר חישוב מס נפרד לכל אחד מבני הזוג. סעיף 66(ד) לפקודה קבע ערב התיקון חריג לאפשרות לבקש חישוב מס נפרד, ולפיו בן זוג לא יוכל לבקש חישוב נפרד אלא אם כן "הכנסת בן הזוג האחד באה ממקור הכנסה שהוא בלתי תלוי במקור ההכנסה של בן הזוג השני". כלומר, ניתן היה לבקש חישוב נפרד לבני זוג רק במצבים שבהם אין תלות בין מקורות ההכנסה של בני הזוג. בהמשך סעיף 66(ד) היו מנויים מצבים שבהם יראו את הכנסות בני הזוג כתלויות זו בזו באופן שלא מאפשר חישוב נפרד.

סעיף 66(ה) לפקודה קבע הוראה שלפיה ניתן היה לערוך חישוב מס נפרד לבני זוג, גם במצבים שבהם קיימת תלות כאמור בין מקורות ההכנסה של בני הזוג. ניתן היה לבצע את החישוב הנפרד רק על ההכנסה שעד לסכום של 49,680 ש"ח (נכון לשנת 2013) ובהתקיים התנאים המנויים בסעיף, שהנטל להוכחתם הוטל על בני הזוג.

2. הרקע לתיקון בעקבות הלכת מלכיאל

ביום 1 בפברואר 2012, ניתנה על ידי בית המשפט העליון הלכת **מלכיאל**⁴¹, העוסק בסוגיית דרך חישוב המס לפי פקודת מס הכנסה לגבי הכנסה של בני זוג. בית המשפט העליון פירש את הפקודה וקבע כי בכל מקרה שבו קיימת תלות בין מקורות ההכנסה של בני הזוג, תחושב הכנסתם במשותף, זאת אף במקרים שבהם גובה ההכנסה לא נבע משיקולי מס. עם זאת קרא בית המשפט העליון למחוקק לבחון את ההסדר הקבוע בפקודה. ביום 24 ביוני 2013 דחה כב' הנשיא גרוניס את העתירה לקיום דיון נוסף⁴², תוך שקבע כי "יש להניח כי המחוקק ייתן דעתו להערותיו של בית המשפט בפסק הדין ויערוך בחינה מחודשת בעניין הנוסח הראוי לסעיף הנזכר".

3. התיקון

- 3.1 נוסח סעיף 66(ד) לפקודה הוחלף ונקבע כי החישוב הנפרד יתאפשר לגבי בני זוג שיש להם מקור הכנסה משותף, רק בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:
- (א) גיעתו האישית של כל אחד מבני הזוג נדרשת לייצור ההכנסה ממקור ההכנסה המשותף;
- (ב) כל אחד מבני הזוג מקבל הכנסה התואמת את תרומתו לייצור ההכנסה ממקור ההכנסה המשותף ועומדת ביחס ישיר לתרומתו לייצור ההכנסה כאמור;
- (ג) אם ההכנסה מופקת בבית המגורים של בני הזוג - בית המגורים משמש, דרך קבע, את מקור ההכנסה המשותף ומרבית פעילות מקור ההכנסה האמור נעשית בבית המגורים;

⁴¹ ע"א 8114/09, 8297/09, 1177/10 מלכיאל ואח' נ' פקיד שומה אשקלון ואח' - ראה חוזר מס' 9.2012 של משרדנו.

⁴² דנ"א 2103/12 מלכיאל ואח' נ' פקיד שומה אשקלון ואח'.

ראוי לציין, כי אי התקיימות התנאים האמורים תמנע מבני הזוג את האפשרות לערוך חישוב מס נפרד.

3.2 נוסף על כך, בוטל סעיף 66(ה) לפקודה והותאמו הוראות סעיף 64(ב) לפקודה המאפשר לבני זוג להודיע לפקיד השומה מי מהם ייחשב כבן-זוג רשום.

3.3 הוראות התיקון יחולו באופן דומה גם על הכנסות של **זוגות בקיבוצים** (סעיף 57(ב) לפקודה) ועל בני זוג שלהם הכנסה **במשק חקלאי** (סעיף 67 לפקודה).

4. תחולת התיקון

4.1 התיקון חל על הכנסה שהופקה מיום 1 בינואר 2014 ואילך.

4.2 בהודעה של ועדת הכספים של הכנסת מיום 11 בדצמבר 2013, שאישרה את נוסח התיקון שהועבר לאישורה של מליאת הכנסת נאמר, בין היתר, כי סוכם עם רשות המסים כדלקמן:

"נישומים / תיקים מלפני 2008 שלא נבדקו ולא נפתחו, לא ייפתחו. כל מי שסגר את התיק בגינו לא פותחים מחדש. .... משנים את החוק הקיים המחייב מס מאוחד, אך לא ניתן לבטל את הרטרואקטיביות, אך בני הזוג ישלמו רק את הקרן, בלי ריבית, בלי הצמדה ובלי קנסות אלא רק תשלומי הקרן ותתאפשר פריסה על-פני חמש שנים. בעקבות אישור החוק הקיים, רשות המסים תוכל גם לפתוח במבצע על חובות העבר."

עד כה טרם פורסמו הוראות רשות המסים לגבי יישום הסיכומים הנ"ל לגבי שנות המס שלפני שנת המס 2014.

16. מיסוי משיכות של בעל שליטה בחברה - סקירת פסקי דין שפורסמו לאחרונה

1. כללי

בשנים האחרונות פורסמו פסקי דין רבים העוסקים במיסוי של משיכות בעלי שליטה מחברות שבשליטתם ואשר מציגים מסר ברור בפני בעלי השליטה בחברות: כמעט בכל מקרה בו אין הסכם הלוואה ברור ומחייב, לרבות מועדי פירעון ושיעורי ריבית, יראו במשיכת הכספים כהכנסת עבודה או הכנסה מדמי ניהול או כהכנסה מדיבידנד של בעל השליטה.

על כן, מומלץ לבעלי שליטה בחברות להסדיר את משיכותיהם באמצעות הסכם הלוואה הכולל, בין היתר, מועדי פירעון ברורים ומחייבים, שאם לא כן יסתכנו בטענה של פקיד השומה לפיה מהווה המשיכה הכנסת עבודה או דיבידנד, אף אם יחזירו את חובם לחברה בחלוף זמן מה.

נוסיף גם, שבמסגרת הצעת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו-2018 (ראה חוזר נפרד בפרק שני לחוברת זו), מוצע לקבוע כי יראו משיכה של כספים בידי יחיד בעל מניות מהותי או קרובו, או העמדת נכס של חברה לשימוש של אותו יחיד או קרובו, כהכנסתו של בעל המניות שעליה הוא חייב לשלם מס הכנסה, אפילו אם הוא סיווג את הפעולה כהלוואה או כמתן בטוחה. הכנסה זו תסווג כהכנסה מעסק או ממשלח יד, מעבודה, מדיבידנד, או כהכנסה ממקור אחר לפי סעיף 2(10) לפקודה, בהתאם לנתונים ולנסיבות של כל מקרה, וסכום ההכנסה יהיה סכום הכסף שנמשך או ערך הנכס שבו השתמש בעל המניות. מוצע לקבוע כי הלוואת כספים לתקופה של עד 90 ימים לא תיחשב כהכנסה של בעל המניות. אך כדי למנוע ניצול לרעה של הוראה זאת באמצעות משיכת כספים, החזרתם, ומשיכתם מחדש, מוצע לקבוע כי אם לאחר החזרת הכספים שב בעל המניות ומשך כספים בתוך שנתיים ממועד המשיכה הקודמת, יראו את הכספים שנמשכו מחדש כהכנסה של העובד במועד המשיכה הקודמת.

כמו כן, מוצע לקבוע שכל שימוש בנכס מסוג מסוים (כפי שפורט בהצעת החוק) של החברה בידי בעל המניות המהותי ייחשב כהכנסת בעל המניות באופן מיידי, למעט במקרים שבהם מועמד לשימוש בעל מניות מהותי נכס המהווה מלאי עסקי של החברה וזאת לתקופה שאינה עולה על 30 ימים. בהעמדת נכס לבעל המניות, מוצע להתייחס לעסקה כאילו התקיימו שתי עסקאות רעיוניות: עסקה של רכישת הנכס מהחברה בידי בעל המניות תמורת שווי השוק של הנכס, ועסקה שבה נמשכו מהחברה כספים בסכום השווה להכנסה לאחר מס שנוצרה לחברה כתוצאה מהמכירה הרעיונית של הנכס לבעל המניות.

להלן סקירה קצרה של פסקי הדין לפי סדר פרסומם:

2. משיכות של בעלי שליטה ללא הסכם הלוואה וללא חיובי ריבית בפועל - ייחשבו כדיבידנד עמ"ה 414-10 שריג נ' פקיד השומה

הערעור דן בשאלה כיצד לסווג את משיכות המערערים, שהינם בעלי השליטה בחברה?

המערערים טענו כי מדובר בהלוואה ועל כן הם אינם חייבים במס.

לטענת פקיד השומה יתרות החובה של המערערים בכרטיס החו"ז שלהם גדלו באופן עקבי במהלך השנים 2003-2005, על כן, יש לראותן כהכנסות מדיבידנד או לחילופין כהכנסה ממשכורת ו/או מדמי ניהול. פקיד השומה טען, כי לא הוצגה כל ראיה שיש בה כדי להעיד על כך שמשיכות הבעלים מהוות הלוואה, שהרי אין הסכם הלוואה הכולל התחייבות להחזר הלוואה, אין קביעת שיעור ריבית ותשלומה ולא נקבעו מועדים להחזר הכסף. בנוסף, אין נפקות לשעבוד הדירה של בעל המניות לטובת החברה כבטוחה לפירעון ההלוואה, אלא שהדירה שימשה בפועל כבטוחה לבנקים לצורך קבלת אשראי לטובת החברה. כמו כן, הטענה בדבר חיוב בעלי המניות בריבית בשיעור של 4% + הפרשי הצמדה היא טענה מלאכותית היות ומדובר בחיוב רעיוני בכרטיס בלבד.

נקבע על ידי בית המשפט המחוזי, כי סיווג התקבול יעשה על פי המהות הכלכלית ולא על פי כינויו בפני הצדדים. לפיכך, לאור הנסיבות, כפי שתוארו בטענות של פקיד השומה, משיכות בעלי המניות יסווגו כדיבידנד.

3. משיכת בעלים באמצעות הלוואת Back to Back חויבה כהכנסת עבודה/ הכנסה מדמי ניהול ע"מ 5664-07-10 אבי שומר ואח' נ' פקיד שומה ירושלים

פסק-הדין של בית המשפט המחוזי בירושלים עסק במספר סוגיות. התקציר מתייחס רק לנושא של ראיית משיכת כספים בידי בעל מניות מהחברה כהכנסה חייבת שלו.

המערער, מר שומר, נטל מהבנק בדצמבר 2004 הלוואת Back to Back בסך 5 מיליון ש"ח, במסגרתה נרשמו שתי תנועות נגדיות בספרי הבנק ללא העברת כספים אמיתית: מחד, הבנק חייב את חשבונו של מר שומר בגין סכום הלוואה, ומאידך - הבנק זיכה את חשבונו של המערער, חברה שבבעלות מר שומר ("החברה"), בגין פיקדון באותו סכום. הלוואה זו מוחזרה מספר פעמים עד לפירעונה מכספי הפיקדון: הלוואה נלקחה 3 פעמים, הועברה לחברה, הופקדה על-ידה בפיקדון, נמשכה על-ידה והוחזרה לפירעון הלוואה של מר שומר. זאת, עד שיתרת החוב של מר שומר לחברה, שעמדה על כ-6.5 מיליון ש"ח, נפרעה באמצעות קבלת דיבידנד מהחברה בינואר 2006. כתוצאה מכך, הופחתה יתרת החוב של מר שומר לחברה לסך של כ-1.5 מיליון ש"ח.

ביהמ"ש קבע כי בחינת השתלשלות העניינים מלמדת שיתרת החוב של מר שומר לחברה הוקטנה לכאורה, אף כי בפועל הסכום לא הושב לחברה. עם נטילת הלוואה, הכסף "הוחזר" לבנק כדי לשמש בטוחה להלוואת מר שומר, ולא היה בידי החברה להשתמש בו, מאחר שהיה משועבד. ביהמ"ש קיבל את הטענה כי יתרת החוב של מר שומר לחברה לא הוקטנה (גם אם כך נרשם בספרים).

יש חשיבות גם לעובדה שלא נכרת הסכם הלוואה המגדיר את סכום המשיכה כהלוואה, ולא הוגדרו, כמקובל לגבי הלוואות, מועדי ההשבה והריבית. בפועל, "ההשבה" נעשתה על ידי שימוש בדיבידנד שחולק.

בנסיבות אלו, ביהמ"ש קיבל את עמדת פקיד השומה לפיה, מכוח סעיף 86 לפקודה, בכוחו להתעלם מהשלכת הלוואה שנלקחה מהבנק בשל המלאכותיות שלה. לא הוצג כל נימוק מסחרי אשר יצדיק את הלוואה, והיא לא הביאה לפירעון המשיכה מהחברה, אלא רק הסתירה את קיומה. ביהמ"ש הבהיר כי פרשת עמי חזן (ע"א 9412/03, 10398/03) אינה תומכת בעמדת המערער, בעיקר מהטעם שבאותו מקרה היו ראיות לקיומה של הלוואה מסודרת של המערער מהחברה, ובכלל זה - הסכם הלוואה מוגדר בתנאים ורישום הלוואה בספרי החברה, בעוד שבעניין דנן - לא מצויות ראיות להלוואה, להבדיל ממשיכה.

לפיכך, הגם שההלוואה שנטל המערער הוחזרה לחברה באמצעות משיכת דיבידנד במועד מאוחר יותר, אין די בכך כדי להגדיר את משיכת הכספים מלכתחילה כהלוואה, אלא יש לראות בה כהכנסת עבודה או כהכנסה מדמי ניהול.

4. חוב של בעל שליטה שלא הוחזר מהווה הכנסה ממחילת חוב שתמוסה כהכנסת עבודה ע"א 8231/11 יוסף מושקוביץ נ' פקיד שומה חיפה

העובדות: פקיד השומה הוציא למר מושקוביץ ("המערער") שומות בהן סווג חוב של המערער בגין הלוואות שקיבל מהחברה כהכנסת עבודה. באותן שנים היה המערער בעל השליטה ומנכ"ל החברה שהינה חברה ציבורית. החברה נקלעה לקשיים ונכנסה בסופו של דבר להליכי פירוק. פקיד השומה בדק את כרטיסי החו"ז של המערער בחברה ואלה העלו יתרות משיכה שבהתאם להן חויב המערער במס. לא הייתה מחלוקת כי החברה אישרה למערער הלוואות שונות, אף שהצדדים היו חלוקים לעניין שיעורן.

בית המשפט המחוזי קבע כי נקודת המוצא היא כי הרישום בספרי החברה הוא הקובע, בהעדר ראיות אחרות המגובות במסמכים, ולפיכך יש לראות בסכום שקיבל המערער מחילת חוב (ועל כך הוגש הערעור שהגיש המערער). עוד נקבע כי יש לראות בסכום כאמור כדיבידנד ולא כהכנסת עבודה שקיבל המערער ושיעור המס בגינו ייקבע בהתאם (בגין קביעה זו הוגש הערעור שכנגד על ידי פקיד השומה).

בית המשפט העליון (ע"א 8231/11) דן בשתי סוגיות:

האם יש לראות בסכום שקיבל המערער כהכנסה חייבת במס?

נקבע כי בעניינו של המערער, סעיף 3(ב)(3)(א) לפקודה אכן אינו מתייחס לחוב שנמחל לו, שכן הסעיף אינו מתייחס מפורשות לחוב שנוצר מסכום כסף מסוג זה שקיבל המערער במסגרת יחסיו עם החברה. עם זאת, אין מניעה ללמוד

מסעיף זה, כמו גם כאמור מסעיף 3(ב)5 לפקודה, על עצם המחילה ועל חובו של המערער במס בגין חובו שנמחל, כאשר השוני עשוי להיות בשיעור המס, נוכח השיעור המתחייב בהתאם לסעיף זה לעומת שיעור המס בגין כסף שהגיע ממקור לפי סעיף 2. נראה אפוא במקרה שלפנינו, כי יש להתייחס להכנסה של המערער כבעלת מקור לפי סעיף 2 לפקודה. נסיבות המקרה, הכוללות את אופי הקשר שבין המערער לחברה כעובד ומעביד, לנוכח היותו של המערער מנכ"ל בה, מובילים לתוצאה כי מדובר בהכנסת חייבת. על כן, נקבע כי עסקינן בחוב נמחל שמחויב במס.

האם יש לראות בכספים שקיבל המערער כדיבידנד לפי סעיף 2(4) לפקודה כפי שקבע בית המשפט המחוזי או כהכנסת עבודה בהתאם לסעיף 2(2) לפקודה?

נקבע כי התייחסות לכסף שקיבל המערער כדיבידנד מעוררת קשיים. טענותיו של פקיד השומה בסוגיה זו מציפות שאלות הנוגעות לרווחיה של החברה בשנת המס הרלוונטית וכן לתהליך אישור חלוקת דיבידנד בחברה ואופן חלוקתו לבעלי המניות. עם זאת, בנסיבות המקרה הקונקרטי אין הכרח להידרש לכל אלה. זאת, לנוכח הסכמת הצדדים שעמדה כבר בפני בית המשפט המחוזי לפיה אין מדובר כדיבידנד. גם מדברי בא כוח המערער עולה כי אינו רואה חשיבות עבור המערער בסוגיית סיווג ההכנסה, אם כדיבידנד אם כהכנסת עבודה, וכי אינו מתנגד לסווגה כהכנסת עבודה, שכן לגישתו כך או כך אין ביכולתו של המערער לעמוד בתשלום המס.

בית המשפט קבע כי, על פני הדברים, נראה נכון יותר לקבוע כי הכנסתו של המערער בה עסקינן היא הכנסה לפי סעיף 2(2) המתייחס ל"השתכרות או ריווח מעבודה" וכן ל"כל טובת הנאה או קצובה שניתנו לעובד ממעבידו". כך או כך נקבע כי בהעדר מחלוקת בין הצדדים בבית משפט קמא ובבית משפט זה דין ערעור פקיד השומה להתקבל.

הערעור של הנישום נדחה והערעור של פקיד השומה התקבל

5. משיכות חוזרות ונשנות של בעל השליטה בחברה שאינן מוחזרות בתוך זמן קצר מהוות שכר עמ"ה 1077/06 אמבולנס חנוך בע"מ ואח' נ' פקיד שומה חולון

העובדות: המערערת מספקת שירותי הסעה פרטיים לחולים, הובלת נפטרים ושירותים נלווים למשפחות הנפטרים. בשנים 1997-2002 משך הבעלים ומנהלה הראשי של המערערת, כספים מהמערערת ואל משיכות אלה התייחס כהלואות. המשיב, ראה במשיכות הכספים האמורות הכנסה מעבודה החייבת במס בשנות המס 2001-2003.

בית המשפט המחוזי בתל אביב דחה את הערעור וקבע כי ככלל, משיכות של בעל שליטה מחברה בשליטתו, לפרקי זמן ארוכים, תהווה הכנסה חבה במס. זאת כמובן אגב בחינת משיכות שכר שביצע הבעלים וששולם בגין מס ונסיבות בעלות טעם מיוחד המצדיקות נטילת הלואה מן החברה במקום מהבנק, אירועים מיוחדים שלצרכיהם ניטלת ההלוואה, שעורי ריבית גבוהים בבנק, קשיים במתן בטוחות למוסד כספי, פרקי הזמן עד לפירעונה וכיוצא באילו.

משיכות חוזרות ונשנות מעת החברה ייטו להיחשב כמשיכות שכר. שימוש תדיר בקופת החברה לשם רכישות פרטיות או משיכות חוזרות ונשנות שאינן מושבות בתוך פרק זמן קצר (בהתאם לנסיבות) אינן אלא משיכות שכר.

עקרון המיסוי בדבר צדק אופקי המצוי בבסיס שיטת מס טובה מוביל לשלילת העדפת סיווג משיכות מסוג זה כהלואה. זאת גם כאשר מחוייב בעל השליטה במס בגין הריבית, בין אם זו נקבעה בין הצדדים ובין אם זו מחויבת מכוח הדין. אמנם המחוקק מכיר בהלוואות מסוג זה ואף קבע מנגנון זקיפת ריבית משזו לא נקבעת בין הצדדים או כשכזו נקבעת וגלומה בה הטבה, אולם מנגנון זה נועד להלוואות של ממש, הלוואות שהן חד פעמיות ושיש הצדקה עסקית כלכלית אישית או אחרת לנטילתן כמו גם לנתינתן. המחוקק לא התכוון ליצור מנגנון של אי תשלום מס או דחייתו למועד "אי שם" בעתיד בו יוסכם בין שני צדדים שלהם "יחסים מיוחדים" כי החוב נמחל והופך להכנסה. למצער דחיית עיתוי החיוב בדרך זו מטה את השוויון האופקי שבין משיאי תשואה זהה בהיקפה הכספי על הונם האנושי.

על כן על בית המשפט להשתכנע במידה גבוהה כי הנסיבות הכוללות מעידות על קיומה של הלוואה של ממש ולא כך הוא המקרה כאן. אף אם היה מוצג הסכם הלוואה סדור וזה- או לא מקוים או מוארך מדי פעם, ספק אם ניתן היה לסווג משיכות בעל שליטה בנסיבות אילו כהלואה. מכל מקום נקבע כי אין מקום להתערב בשקול דעת המשיב שעה שבחר לסווג כהכנסת שכר.

הערעור נדחה

6. תקבולים ששולמו לבני משפחתו של בעל השליטה בחברה סווגו כדיבידנד בידי בעל השליטה ע"מ 21779-09-09 כותון קולורס בע"מ נ'פקיד שומה חיפה

העובדות: מר אריה לייב (אריה) היה בעל השליטה והמנהל של חברה בשם קו השחר. חברה זו עסקה במשך שנים רבות ביבוא ויצוא מוצרי טקסטיל. החברה נהגה לרכוש סחורה מספקים שונים ולייצא את הסחורה ללקוחות בארץ ובארצות הברית. קו השחר לא עמדה בתשלומי האגרות לרשם החברות עד שבשנת 1999 או בתחילת שנת 2000 נמחקה החברה.

כאשר יובאה סחורה לישראל, לא ניתן היה לשחררה מהמכס בשל מחיקת החברה. לפיכך, החליט אריה להקים חברה חדשה בשנת 2001, חברת כותון קולורס בע"מ (המערערת), ולהעביר אליה את הפעילות העסקית. בעל המניות היחיד בחברה הינו בנו של אריה, איתי לייב, העובד בחברה ועוסק בניהול.

במשך שנות המס נשאו הערעורים שילמה המערערת שכר עבודה גם לאבלין, אשתו של אריה ואמו של איתי, לאורטל לייב (אשתו של איתי) ולירון לייב (בנו של אריה ואחיו של איתי). בשנות המס שבערעור שהו אריה, אבלין וירון במשך מרבית ימי השנה מחוץ לישראל. למרות זאת, לטענת המערערת, המשיכו בני המשפחה לעבוד בה, תוך שהם נותנים לה שירותים שונים, כנדרש בשל פעילותה בארצות הברית.

המשיב הגיע למסקנה כי שלושת בני המשפחה לא עבדו בחברה. לפיכך, ייחס את כל התקבולים שקיבלו השלושה בשנות המס הרלוונטיות (2004 - 2007) לבעל השליטה איתי. סכומי השכר שלכאורה שולמו לשלושה סווגו כהכנסה מדיבידנד של איתי לפי סעיף 2(4) לפקודה.

בית המשפט המחוזי בחיפה דחה את הערעור, בחן את קיומם של יחסי עובד ומעביד וקבע כי מי שאינו מבצע כל פעולה למען המעסיק, או שמבצע פעולות בודדות על פני תקופה ארוכה, מי שפעילותו אינה משתלבת באופן ממשי בפעילות, מי שכלל אינו נמצא במקום העבודה או שאינו נמצא בקשר רצוף עם מקום העבודה ומי שאינו מקדיש זמן סביר למקום העבודה, לא ייחשב כעובד.

בהתאם לראיות ועדויות אשר הובאו בפני בית המשפט נקבע כי התשלומים הנחזים להיות שכר עבודה לאבלין, אורטל וירון לא שולמו בגין עבודתם של אלו. ככל הנראה נרשמו בני המשפחה כעובדים על מנת לאפשר את הקטנת חבות המס של החברה ושל העובדים האחרים (איתי ואריה) וכדרך לתגמל את בני המשפחה על חשבון חבות המס. בית המשפט קבע כי את תשלומי שכר בני המשפחה ניתן לייחס לאיתי בעל השליטה. בהעדר כל ראיה, תקבול ששולם ביוזעין לבני משפחתו או מקורביו של בעל השליטה שלא כדין מהווה טובת הנאה שניתנה לבעל השליטה.

סיווג התקבול - קשה להגדיר מבחנים ברורים להבחנה בין סוגי התקבולים השונים, אך ניתן להיעזר במספר סימנים לזיהוי טיבו של התקבול. כאשר נטען שתשלום הינו חלוקת רווחים, ניתן לבחון האם גם בעלי מניות אחרים קיבלו תשלום זהה, כיצד התייחסו הצדדים לתשלום, האם נוכה ממנו מס במקור בגין תשלום שכר עבודה, האם התשלום שימש בסיס להפרשות סוציאליות וכדומה. לאחר שנקבע כי תקבול מסוים אינו בגדר הכנסת עבודה, עדיין יש לבחון האם הוא מהווה דיבידנד לפי סעיף 2(4) לפקודה, שכן לא כל תקבול שמקבל בעל שליטה שאינו בגדר הכנסת עבודה הינו דיבידנד. משנקבע כי יש לייחס את תשלומי השכר ששולמו לבני המשפחה לאיתי, יש לברר האם תשלומים אלו שולמו לו בגין עבודתו או בגין היותו בעל מניות. הואיל ולא הובאו ראיות שיכולות לבסס את הטענה כי התשלום בוצע עבור עבודה, הרי שיש לקבוע כי התקבולים בוצעו בשל היותו בעל מניות. בנוסבות אלו, נקבע כי יש לסווג את התקבולים כדיבידנד אצל איתי.

יצוין כי בית המשפט דן בשתי סוגיות נוספות שלא נכללו בתקציר זה.

הערעור נדחה

7. משיכת הלוואת בעלים על ידי מי שההלוואה הומחטה אליו, סווגה כדיבידנד ע"א 1002/15 אורי שהרבני נגד פקיד שומה חיפה

ביום 3 בפברואר, 2002 נערך הסכם בין חברת הכשרת היישוב אחזקות ביטוח בע"מ (להלן: "המוכרת") לבין חברת נטלי סקויליף אחזקות בע"מ (להלן: "הרוכשת"), לפיו תשלם הרוכשת 1 ש"ח תמורת 100% ממניות חברת נטלי שרותי רפואה בע"מ (להלן: "נטלי"). כמו כן נקבע בהסכם כי המוכרת וחברת הכשרת היישוב בישראל בע"מ, שנמנית עם המוכרת באותה קבוצת חברות, ישקיעו בנטלי סכום של 25 מיליון ש"ח כפרמיה על חשבון הון מניות החברה. סכום זה נועד לכיסוי חובותיה של נטלי לבנקים ולספקים ובתמורה תשוחרר המוכרת ומי מהחברות בקבוצת הכשרת ישוב מערביות שהן נתנו לנטלי.

לאחר חודש, תיקנו הצדדים את ההסכם וקבעו כי ההשקעה של המוכרת לא תוגדר כהשקעה בהון אלא כהלוואת בעלים וכי לאחר שנטלי תפרע את חובותיה לבנקים וספקים, והמוכרת והכשרת היישוב ישוחררו מערביותיהם כאמור, תמחה המוכרת לידי הרוכשת את הזכות לפירעון הלוואת הבעלים. באפריל 2003 הוחלט באסיפת בעלי המניות של הרוכשת כי הרוכשת תמחה את זכויותיה בהלוואת הבעלים לידי בעלי מניותיה בהתאם ליחס אחזקותיהם.

בשנים 2007-2008 משך המערער מנטלי כ-5 מיליון ש"ח כפירעון חלקו היחסי בהלוואת הבעלים ודיווח על כך בדוחותיו כרווח הון החייב בשיעור מס של 20% בהתאם לסעיף 91(ב) לפקודה במועדים הרלוונטיים. המשיב סבר כי תקבולים אלה חולקו מרווחי נטלי ועל כן יש לסווגם כדיבידנד החייב בשיעור מס 25% בהיות המערער בעל מניות מהותי ובהתאם להוראות הפקודה במועדים הרלוונטיים. המערער, בעת הגשת השגתו על השומות שהוצאו לו, חזר בו מהצהרתו בדיווח העצמי וטען כי התקבולים אינם יוצרים רווח הון, שכן מדובר בהחזר הלוואה ולכן אינם חייבים במס.

בית המשפט העליון (ע"א 1002/15) חזר על דברי בית המשפט המחוזי שקבע כי התקבולים לא נמשכו במסגרת פירעון הלוואת בעלים, שכן מעולם לא ניתנה כזאת. הכספים שהועברו על-ידי המוכרת היו למטרת פירעון חובות ועל מנת לשחרר אותה מערביות שנתנה, ולא למטרת הלוואה. מקום שבו המוכרת לא נתנה הלוואה, אין ברישום של המחאת זכות פירעונה לידי המערער בהסכם כתוב כדי לשנות את המציאות. הלוואה שמעולם לא ניתנה, נכון וצודק כי לעולם לא תפרע.

בית המשפט ציין כי אין לגזור מכך שהלוואה ככלל אינה יכולה לשמש את הלווה לצורך פירעון חוב ואף לא שהמלווה לא יוכל להמחות את זכויותיו בהלוואה, אלא שבמקרה הנידון התמונה הראייתית שהצטיירה, שונה.

בית המשפט אף ציין כי יש לזקוף לחובתו של המערער את השינויים בגירסתו, דבר המעיב על מהימנות טענותיו.

בית המשפט דחה את הערעור וסיווג את משיכת הלוואה כהכנסות מדיבידנד.

17. ייחוס הוצאות מימון להכנסות מדיבידנד לפי סעיף 18(ג) לפקודה פס"ד בראון-פישמן תקשורת של ביהמ"ש העליון

1. כללי:

בחודש ינואר 2013 דחה בית המשפט המחוזי בתל אביב (כב' השופט אלטוביה) את ערעורה של בראון-פישמן תקשורת בע"מ ("החברה")⁴³. על פסה"ד של ביהמ"ש המחוזי הוגש ערעור על-ידי החברה, וביום 8 ביוני 2015 ניתן [פסק-דין של ביהמ"ש העליון](#) בתיק⁴⁴, במסגרתו נדחה הערעור וניתן משנה תוקף לפסק-דינו של ביהמ"ש המחוזי. [לפסק-הדין יש השלכות מרחיקות לכת על חברות המקבלות דיבידנדים ובמיוחד על חברות החזקה.](#)

פסק-הדין עסק במספר נושאים בהם נקבע כדלקמן:

- 1.1 **בהלכת כלל**⁴⁵, שניתנה לפני עשרות שנים- נקבע כי לפי סעיף 18(ג) לפקודת מס הכנסה, יש לייחס הוצאות מימון והוצאות הנהלה וכלליות גם להכנסות מדיבידנד שקיבלה חברה, על אף שסעיף 126(ב) לפקודה הוציא הכנסות אלו מבסיס ההכנסה החייבת של החברה המקבלת.
- פסק הדין קובע גם לאחר תיקוני החקיקה שחלו מאז ניתנה הלכת כלל, אין יסוד לטענה לפיה רק בשל שינוי המצב המשפטי, אין כבר תוקף להלכה שנקבעה בו, אם כי "אין צורך לטעת מסמרות בדבר". על כן, חלק ההוצאות המיוחס להכנסות מדיבידנד, לא יותר בניכוי מהכנסותיה החייבות במס, ואף לא ניתן להוון אותו לעלות ההשקעה במניות (אם כי את יתרת ההוצאות שלא יוחסה להכנסה מדיבידנד ניתן יהיה להוון לעלות המניות).
- 1.2 בנסיבות העניין, לא הוכח שהשקעותיה של החברה הגיעו כדי פעילות מ"עסק" או "עסק אקראי" ועל כן אין להתיר את ההוצאות כהוצאות פירותיות היוצרות הפסד מעסק.
- 1.3 בשנת 2003 בה מכרה החברה מניות, לא ניתן לדרוש הפסד ריאלי לפי סעיף 9(ג) לחוק התיאומים בשל אינפלציה בשל מכירת המניות, מאחר שהחוק תוקן בנושא זה רק משנת 2006 ולא מדובר בתיקון מבהיר.

2. פסק-דינו של ביהמ"ש העליון:

- 2.1 חברת בראון-פישמן תקשורת בע"מ ("המערערת") החזיקה בשנות המס 1999 עד 2007 במניות ידיעות תקשורת בע"מ ובמניות פולן בע"מ ("החברות המוחזקות"). המערערת דרשה בניכוי הוצאות מימון בגין הלוואות שנטלה למימון ההשקעה במניות החברות המוחזקות, וכן הוצאות משפטיות הכרוכות במניות. כמו כן, מכרה החברה בשנת 2003 חלק מהמניות המוחזקות ודרשה בגין המכירה הפסד ריאלי לפי סעיף 9(ג) לחוק התיאומים בשל אינפלציה.

2.2 ייחוס הוצאות מימון להכנסות מדיבידנד בין-חברתי לפי סעיף 18(ג) לפקודה:

ביהמ"ש העליון מתייחס תחילה לסעיפים 18(ג) ו-126(ב) לפקודה ולתכלית העומדת בבסיסם: סעיף 18(ג) לפקודה מהווה מעין "חריג" או "סייג" לסעיף 17 לפקודה. הסעיף עוסק במקרה שבו לנישום יש הכנסה "מועדפת" - כלומר, הכנסה שנקבע לגביה שיעור מס מיוחד או שהיא פטורה ממס. הסעיף קובע, כי במקרה זה: "ההוצאות שבהן עמד אותו אדם לשם השגת ההכנסה המועדפת יותרו לניכוי לפי סעיף 17 רק כנגד הכנסה זו". תכלית הסעיף היא למנוע מצב שבו הוצאה שבגינה יוצרה הכנסה "מועדפת" תיחס להכנסה "רגילה", החייבת במס בשיעור מלא, ובכך יוקטן נטל מס על הנישום. ייאמר, כי הסעיף נועד לפתור גם מצבים שבהם קיים קושי לקבוע מהו סכום ההוצאה המדויק שאותו יש לייחס להשגת ההכנסה המועדפת, בכך שנקבע בסיפא של הסעיף כי במצבים אלו: "יונכה כנגד ההכנסה המועדפת חלק יחסי מן ההוצאות שבהן עמד בייצור כלל הכנסתו, כיחס ההכנסה המועדפת לכלל הכנסתו".

⁴³ עמ"ה 1059/05 בראון-פישמן תקשורת בע"מ נ' פקיד שומה למפעלים גדולים.

⁴⁴ ע"א 3892/13 בראון-פישמן תקשורת בע"מ נ' פקיד השומה למפעלים גדולים.

⁴⁵ ע"א 635/68 פקיד השומה למפעלים גדולים נ' כלל חברה להשקעות בישראל בע"מ.

סעיף 126(ב) לפקודה מעגן את הכלל לפיו בחישוב ההכנסה החייבת של חבר בני-אדם "לא תיכלל הכנסה מחלוקת רווחים או מדיבידנד שמקורם בהכנסות שהופקו או שנצמחו בישראל שנתקבלו במישרין או בעקיפין מחבר-בני-אדם אחר החייב במס חברות". הסדר זה, לפיו אין להטיל מס על החברה שקיבלה את הדיבידנד, טעמו בכך שהחייב במס יוטל, ממילא, כאשר היא תחלק דיבידנד, על בעלי המניות היחידים שיקבלו אותו. הלכה למעשה, הפקודה "מבטלת" את תשלום המס בכל העברה של דיבידנד בין חברתי כאמור, ובמקום זאת מורה על הטלת המס בגין הדיבידנד פעם אחת בלבד, כאשר הוא מחולק למי שאינו חבר בני אדם.

ביהמ"ש העליון מצוין כי השאלה היא אפוא: האם יש לפרש את סעיף 126(ב) לפקודה כהסדר לפיו הדיבידנד הבין חברתי מהווה "הכנסה פטורה ממס", אשר סעיף 18(ג) לפקודה חל עליה, או כהסדר שבגדרו ההכנסה מדיבידנד בין חברתי מוצאת מכל וכל מבסיס המס. ביהמ"ש מצוין כי שאלה זו נדונה זה מכבר על ידי ביהמ"ש העליון בעניין כלל (ע"א 635/68), בו נקבע כי הכנסה מדיבידנדים בין חברות לפי סעיף 126(ב) לפקודה היא בגדר הכנסה פטורה ממס, וכי חל לגביה סעיף 18(ג). ביהמ"ש מצוין כי שומה עלינו לזכור כי מצב הדברים "הקלאסי" אליו כיוונה הפקודה בסעיף 18(ג), הוא מצב הדברים שבו יש לחברה הכנסות ממספר מקורות, אשר ביניהם גם "הכנסה מועדפת". תכלית הסעיף היא להבטיח שבמצב דברים זה, הרווח והשכיח, לא תהא פתוחה לנישום אפשרות לרתום את הוצאותיו שיצאו לשם יצירת ההכנסה המועדפת, לטובת הקטנת ההכנסה החייבת בשיעור מס רגיל. לפיכך, קובע ביהמ"ש כי אין יסוד לטענה לפיה רק בשל שינוי המצב המשפטי מאז עניין כלל, אין תוקף להלכה שנקבעה בו.

עוד מצוין ביהמ"ש העליון, כי חרף הביקורות השונות שנשמעו ביחס להלכה שנקבעה בעניין כלל, ולמרות תיקוני החקיקה השונים, נראה כי הלכה זו עודנה תקפה, אם כי "אין צורך לטעת מסמרות בדבר", שכן לא נדרשת הכרעה בתחולתו העקרונית של סעיף 18(ג) על דיבידנד בינחברתי, שכן הוא הופך לדיון תיאורטי בלבד בנסיבות המקרה שלפנינו. אימוץ פרשנותה של החברה המערערת, לפיה סעיף 18(ג) לפקודה אינו חל על הכנסות מדיבידנד בין חברתי, כך שניתן יהיה לייחס הוצאות שיצאו בייצור הכנסה זו גם להכנסות אחרות החייבות במס חברות בשיעור רגיל, אינו עולה בקנה אחד עם עקרון ההקבלה, וחוטא לכוונת המחוקק בסעיף 18(ג) לפקודה.

2.3 דחיית הטענה כי ההשקעות בחברות המוחזקות הגיעו כדי פעילות מ"עסק" או "עסק אקראי" ועל כן יש להתיר את ההוצאות כהוצאות פירותיות היוצרות הפסד מעסק:

ביהמ"ש המחוזי קבע כי השקעת החברה המערערת במניות החברות המוחזקות לא נעשתה כחלק מפעילות מסחרית פירותית, אלא כפעילות הונית. ביהמ"ש העליון מצוין כי קביעה זו של ביהמ"ש המחוזי נשענה על מספר אדנים, שהם בעיקרם אדנים עובדתיים, וכלל ידוע הוא כי גדר ההתערבות של ערכאת הערעור בקביעות הערכאה הדיונית מצומצמת ושמורה רק לנסיבות מיוחדות.

ביהמ"ש המחוזי הגיע לקביעתו האמורה בהתבסס, בין היתר, על הנימוקים הבאים: (א) החזקת החברה המערערת במניות החברות המוחזקות הייתה לתקופת זמן ארוכה מאוד; (ב) החברה המערערת לא ביצעה פעולות מכירה וקניה במניות החברות המוחזקות במהלך התקופה; (ג) לחברה המערערת אין עובדים וממילא לא פועלים במסגרתה גורמים הבקאים בביצוע עסקאות סחר במניות; (ד) לחברה המערערת אין מנגנון או פעילות קבועה ומתמשכת; (ה) לחברה המערערת לא הייתה "השפעה מהותית" בחברות המוחזקות; (ו) רישום ההשקעה בדוחות הכספיים השנתיים של החברה המערערת מעיד על אופי הוני, כאשר ההשקעה לא הוצגה כרכוש שוטף או מלאי, ומנגד, כן הוצגה במסגרת הביאורים בדוחות כ"פעילות השקעה"; (ז) כאשר נמכרו חלק מהמניות, המכירה דווחה כ"הפסד הון".

בהתאם, ביהמ"ש העליון קובע כי קביעת בית המשפט המחוזי, לפיה פעילות החברה המערערת במניות אינה בגדר "עסק" או "עסק אקראי", אלא מדובר בפעילות הונית, בדין יסודה, ולא קיימת עילה להתערב בקביעה זו, משהיא שעונה על אדנים עובדתיים מובהקים ומשלא נמצא פגם בקביעה זו.

בנסיבות העניין, סיווג הפעילות במניות עצמן הולך יד ביד עם סיווג ההכנסה מדיבידנד כהכנסה פאסיבית לפי סעיף 2(4) לפקודה ולא כהכנסה מעסק לפי סעיף 2(1) לפקודה. הצד השני של אותו המטבע הוא, כי הוצאות המימון אשר הוצאו בגין ההלוואה ששימשה לרכישת המניות בגין צמחה ההכנסה מדיבידנד, לא הוצאו במסגרת פעילות פירותית אקטיבית "בעסק", ולכן הן אינן מותרות בניכוי ככאלה לפי סעיף 17 רישא, ואף אינן מותרות בקיזוז לפי סעיף 28 לפקודה.

2.4 האפשרות להוון את הוצאות המימון לעלות הנכס:

אחת מהטענות החלופיות שהציגה המערערת היא, כי אם ייקבע שיש לייחס להכנסתה מדיבידנד את הוצאות המימון שלה לפי סעיף 18(ג) לפקודה, יש לאפשר לה להוון את הוצאות המימון לעלות רכישת המניות בחברות המוחזקות. טענה זו מבוססת על ההיגיון כי כאשר הנישום פועל לפי סעיף 18(ג) לפקודה, נוצר מצב שבו ייחוס ההוצאות אינו מוביל למעשה להפחתת נטל המס המוטל עליו, כך שלמעשה ההוצאות שהוציא "יורדות לטמיון". לפיכך, גרסה החברה המערערת, כי במצב זה, יש למצער לאפשר לה להוון את עלות הוצאות לעלות רכישת המניות.

ביהמ"ש העליון קובע כי דין טענה זו להידחות. ראשית, ניכוי הוצאות מימון, כבמקרה דנן, אינו נסמך על סעיף 17 רישא, אלא על סעיף 17(א), אשר מתיר את ניכוי הוצאות המימון אשר השתלמו "על הון ששימש בהשגת ההכנסה". לפיכך, העובדה כי ההלוואה שהצמיחה את הוצאות המימון שימשה לרכישת המניות, אינה חוסמת אפשרות לייחס את הוצאות המימון להכנסה מדיבידנד שצמחה מאותן המניות. על כן, אין מקום לשינוי סיווג והגדרתן מחדש של הוצאות אלה בדיעבד כהוצאות הוניות. זאת ועוד, אלמלא נטלה המערערת את ההלוואות, ספק אם היה באפשרותה לרכוש את המניות, ומימלא שלא היתה צומחת לה הכנסה מדיבידנד, מה גם שההכנסה מדיבידנד שימשה את המערערת לפירעון ההלוואות, כך שקיים קשר מובהק בין ההכנסה מדיבידנד לבין ההלוואות.

זאת ועוד, קשה לקבל את טענת המערערת ביחס לסעיף 18(ג) גם מן הטעם העקרוני, שכן מתן האפשרות להוון את עלות הוצאות הנכס משולל למתן אפשרות למערערת לנכות את הוצאות כנגד הכנסה שאינה ההכנסה המועדפת. נדמה כי קשה להלום פרשנות זו ה"עוקפת", הלכה למעשה, את הוראת המחוקק המפורשת בסעיף 18(ג) לפקודה.

מוסיף ביהמ"ש, כי ניתן להרהר בשאלה, האם כאשר הוצאות המימון הן בסכומים גדולים מאוד ביחס להכנסות מדיבידנד, האם עדיין יש לעמוד בדווקנות על התוצאה לפיה לא ניתן להתיר אפילו היוון של חלק מההוצאה לעלות הנכס. הדין בעניין זה נחסך לעת הזו, בשל הפתרון המעשי אותו הציע פקיד השומה, לפיו המערערת תוכל להוון לעלות המניות את יתרת ההוצאות, שלא יוחסה להכנסות מדיבידנד, פתרון שביהמ"ש לא ראה לנכון להתערב בו והוא בעיניו הוגן ובניסיונות העניין.

2.5 דין הוצאות המשפטיות הנלוות הכרוכות ברכישת מניות החברות המוחזקות:

ביהמ"ש העליון קובע כי קיימת עמימות עובדתית מסוימת לגבי השאלה האם הוצאות המשפטיות היו כרוכות בעסקת הרכישה של מניות החברות המוחזקות, ומניח כי התשובה לשאלה היא בחיוב. מתוך נקודת מוצא זו, ביהמ"ש קובע כי הוצאות הנלוות אינן יכולות להיות מטופלות בגדר סעיף 17 רישא לפקודה, משום שהן אינן הוצאות שוטפות פירותיות. כמו כן, הוצאות אלה אינן מטופלות בגדר סעיף 17(א) לפקודה, שכן אין מדובר בהוצאות מימון. לכאורה נדמה, כי הוצאות אלה, בהנחה שהן אמנם הוצאות במסגרת עסקת רכישת הזכויות בחברות המוחזקות, הן הוצאות הוניות. לפיכך, קובע ביהמ"ש העליון כי קיימת הצדקה לטענה כי יש להוון אותן לעלות הנכס.

2.6 תחולת סעיף 9 לחוק התיאומים על ההפסד שנבע מהמימוש החלקי של המניות:

החברה המערערת טענה כי היה צריך להתיר לה להכיר ב"הפסד ריאלי" כמשמעו בסעיף 9(ג) לחוק התיאומים בגין ההפסד שנצמח לה בעסקת מימוש חלקי של המניות המוחזקות בשנת 2003. טענה זו של החברה המערערת נדחתה על-ידי הפש"מ, שקבע כי אין להתיר הפסד ריאלי במכירת המניות משום שסעיף 9(ג) לחוק התיאומים כנוסחו בשנת 2003 לא חל על מכירת ניירות ערך אלא רק "במכירת נכס קבוע בר פחת" (לשון הסעיף דאז).

בית המשפט המחוזי קיבל את עמדת פש"מ, וציון, כי אמנם, בשלב מאוחר יותר תוקן סעיף 9(ג) לחוק התיאומים, בגדר תיקון מספר 18 לחוק התיאומים, ונקבע כי הוא חל גם "במכירת נכס קבוע שהוא נייר ערך", אלא שתחולת התיקון הייתה רק מיום 1.1.2006. לכן, סעיף 9(ג) אינו חל על ההפסד שנגרם לחברה המערערת במימוש החלקי בשנת 2003. בתוך כך, דחה בית המשפט המחוזי גם את טענת החברה המערערת לפיה התיקון לחוק התיאומים היה בגדר "תיקון מבהיר", ומימלא גם לפניו היה ניתן להכיר בפועל בהפסד ריאלי מניירות ערך. זאת, תוך שציון, כי אין בנוסחו של סעיף 9(ג) עובר לתיקון כל אחיזה לפרשנות זו.

ביהמ"ש העליון קובע כי אף בעניין זה יש לאמץ את מסקנת בית המשפט המחוזי.

3. מסקנות והמלצות

לפסק דין זה של בית המשפט העליון, ישנן השלכות עצומות לגבי כל חברה המקבלת דיבידנד. החשיפה גבוהה יותר אצל חברת החזקות, וכן ככל שהדיבידנד הינו בסכום גבוה יותר וככל שאין לחברה (כמעט) הכנסות נוספות.

אנו ממליצים לפנות אלינו לייעוץ, בכל הנוגע לטיפול המיסוי הראוי במקרה של קבלת דיבידנד בסכומים מהותיים, ובפרט בחברות החזקות.

18. סיווג רכישה עצמית של מניות - סקירת פסקי דין

כב' השופט מגן אלטוביה מבית המשפט המחוזי בתל אביב, פרסם בתוך כשנה שני פסקי דין העוסקים בנושאים דומים בעניין סיווג רכישה עצמית של מניות לעסקה דו שלבית: תשלום דיבידנד לכל בעלי המניות ורכישת המניות על-ידי בעלי המניות הנותרים.

נציין, כי עמדת פקיד השומה שהתקבלה (כמעט במלואה) על-ידי בית המשפט, מנוגדת לעמדת רשות המסים לגבי רכישה עצמית של מניות, כפי שהובעה בחוזר מס הכנסה מס' 10/2001.

להלן תקציר של פסקי הדין:

1. עמ"ה 21268-06-11 דן ברנובסקי נ' פקיד שומה גוש דן

העובדות: המערער הוא בעל מניות בחברת האחזקות נכסי משפחת ברנובסקי בע"מ ("החברה"). בשלב מסוים הועברו מניות החברה שהיו בידי הוריו לידי המערער ונכון לשנת 2000 החזיק המערער ב-75% ממניות החברה. מאז 29 ביוני 2000 מחזיקה החברה ברכוש שוטף הכולל מזומנים, פיקדונות וניירות ערך סחירים לזמן קצר, הכול כנגד עודפים. בסמוך לשנת 2000 התגלע סכסוך משפחתי בין המערער לבין אחותו יהודית בקשר עם נכסי המשפחה. ביום 5 באוגוסט 2004 הגישו המערער ויהודית לביהמ"ש לענייני משפחה הסכם פשרה ובמסגרתו הסכימו, בין היתר, כי המערער יחזיק ב-62.5% ממניות החברה ואילו יהודית תחזיק ב-37.5% ממניות החברה. החברה תרכוש את כל המניות שבידי יהודית תמורת 37.5 מיליון ש"ח.

טענות המשיב: ניתוח הרכישה העצמית מעלה כי יש להתייחס לשינוי האחזקות בדרך של עסקה דו שלבית, הכרוכה בשלב ראשון בחלוקת דיבידנד לשני בעלי המניות בחברה עובר לרכישה. שלב שני- בכספי הדיבידנד שקיבל, השתמש המערער למימון רכישת המניות של אחותו, כאשר חלוקת הדיבידנד שקדמה לרכישה, הביאה לירידה בשווי מניות החברה בעת ביצוע רכישת מניותיה של האחות בידי המערער.

לחילופין, רכישת המניות על ידי החברה הינה עסקה מלאכותית כמשמעותה בסעיף 86 לפקודה. בהתאם, ראה המשיב בסכום ששילמה החברה ליהודית תמורת המניות, כדיבידנד שחולק לבעלי המניות בחברה, כאשר 62.5% מהסכום האמור, דהיינו כ-23.5 מיליון ש"ח ייחס המשיב למערער. להשלמת התמונה, יצוין כי בין המשיב לבין יהודית נכרת הסכם שומה המתייחס לתקבול בסך 37.5 מיליון ש"ח, ולפיו חויבה יהודית במס בשיעור המתחייב על דיבידנד בגין החלק היחסי שלה במניות החברה (37.5%) מתוך סך התמורה שקיבלה מהחברה בעד רכישת מניותיה. על יתרת התקבול חויבה יהודית במס רווחי הון.

בית המשפט המחוזי בתל אביב דחה את הערעור וקבע כי בנסיבות העניין, יש לראות ברכישת מניות החברה שהיו בידי יהודית כחלוקת דיבידנד לכל בעלי המניות בחברה. רכישת מניות עצמית מחלק מבעלי המניות בחברה משנה את השיעור היחסי של המניות שבידי בעלי המניות הנותרים. במקביל, שוויה של החברה מתמעט בשיעור הסכום שהוציאה לרכישת המניות. במצב כזה השווי הכלכלי של המניות שבידי בעלי המניות הנותרים לא משתנה, ועל כן, בדרך כלל מבחינת בעלי המניות הנותרים אין כל התעשרות במקרה של רכישת מניות עצמית מחלק מבעלי המניות. בעניינינו, נקבע כי מצב הדברים שונה באופן מהותי- לחברה לא היה צורך ברכישה עצמית של המניות, ורכישה זו של המניות נעשתה במסגרת חלוקת נכסי משפחת ברנובסקי בין המערער ויהודית, דהיינו רכישה במישור בעלי המניות, ועל כן, יש לראות רכישה כזו כחלוקת דיבידנד גם למערער. אכן, לאחר ביצוע העסקה נותר בידי המערער אותו מספר מניות שהיו בידי קודם לכן, אלא ששיעור האחזקה של המערער במניות המונפקות עלה ל-100% לאחר ביצוע העסקה, ועל כן, גם אם באופן פורמאלי לא רכש המערער את המניות באופן אישי, תוצאת העסקה מבחינת המערער זהה לרכישת המניות. לתוצאה דומה ניתן להגיע גם על פי הטענה החלופית של המשיב, לפיה רכישת המניות על ידי החברה הינה עסקה מלאכותית.

הערעור נדחה

2. ע"מ 1100-06 בר ניר תמר נ' פקיד שומה גוש דן

במסגרת הסכם פרישה של אחד מבעלי המניות בחברת בר ניר שירותי מינהל בע"מ ("החברה"), סוכם כי החברה תרכוש (בסופו של יום) את מניותיו של בעל המניות הפורש ("רכישה עצמית"). בשל מחלוקות שהיו בין הצדדים במסגרת המו"מ (דבר שהביא להכרעת בורר), בעלי המניות הנותרים שימשו כ'צינור' שעה שהם ביצעו את הרכישה בשלב הראשון (באופן יחסי לפי חלקם בחברה טרם ביצוע העסקה), ללא בעל המניות הפורש (חלקה של המערערת בתשלום היה 49.24%), ואילו החברה רכשה מהם את המניות בשלב השני (לאחר כניסתו לתוקף של חוק החברות שאיפשר רכישה עצמית של מניות). כפועל יוצא, גדלו אחזקותיהם של בעלי המניות הנותרים בחברה. יצוין כי שאלה נוספת שעלתה היא שמא יש לסווג חלק מהתמורה הכוללת שקיבל בעל המניות הפורש כ'מוניטין'.

פקיד השומה קבע כי יש לראות ברכישה העצמית שביצעה החברה כתשלום דיבידנד לבעלי המניות. לחילופין, טען פקיד השומה כי מדובר בעסקה מלאכותית. המערערת (שהינה בעלת המניות בשיעור הגבוה ביותר בחברה עם פרישתו של בעל המניות הפורש) טענה כי המסכת העובדתית והמשפטית מצביעים כי מדובר ברכישה עצמית וכי אחזקתם של בעלי המניות הנותרים במניות בשלב הראשון היתה כשלב ביניים עד לרכישת המניות על ידי החברה.

ביהמ"ש המחוזי בת"א קיבל את עמדת פקיד השומה וקבע כי מכלול הנסיבות, לצד אי קיומו של טעם מסחרי (מצד החברה) מלמדים כי המתווה של הרכישה העצמית הוא מתווה (עסקה) מלאכותי, שכן המוכר לא היה צד לכלל ההסכמים שנכרתו מאוחר יותר בין בעלי המניות הנותרים לבין החברה. ביהמ"ש מוסיף כי לחברה לא היה כל סיבה לרכוש את מניותיה שלה, שכן לא מתקיים כאן טעם של מניעת סכסוך בין בעלי מניות העלול לפגוע בעסקי החברה.

לפיכך, יש לראות במערערת כמי שקיבלה דיבידנד מהחברה. על פי ההסכם בין בעלי המניות חלקה של המערערת בחברה גדל מ-33% ל-38.75% ועל כן יש לראות בגידול זה כחלוקת דיבידנד. לפיכך, ביהמ"ש הפחית (משמעותית) את סכום הדיבידנד שנקבע על ידי פקיד השומה בשומה (49.24% מהסכום המלא ששולם לבעל המניות, לרבות בשל התמורה עבור המוניטין), כך שיישקף רק את הגידול בשיעור אחזקתה של המערערת בחברה (גידול לשיעור של 38.75% כאמור), כלומר מיסוי התמורה בשל המניות הנרכשות כפול הגידול בשיעור החזקה (5.75%) לחלק לשיעור החזקה הקודם (33%).

כמו כן, ביהמ"ש קבע שחלק התמורה ששולם לבעל המניות הפורש ואשר יוחס למוניטין, לא ייחשב כחלק משווי המניות ועל כן יופחת גם הוא מסכום הדיבידנד שייחוס למערערת.

19. היבטי מס הכרוכים ברכישה עצמית של אגרות חוב ובהסדרי חוב - סקירת חוזר מס הכנסה מספר 2/2010

1. מבוא

חברות רבות מנצלות את הירידות שחלו בשערי אגרות החוב, שהונפקו על ידן לציבור, לשם רכישת אגרות החוב במחיר הנמוך מסכום ההתחייבות בגינן. חברות אחרות, אשר התקשו לעמוד בתשלומים למחזיקי אגרות החוב במועד, השיגו הסדרי חוב עם מחזיקי אגרות החוב, הכוללים תנאים שונים, כגון: דחיית מועד הפירעון, פירעון אגרת החוב במחיר הנמוך מגובה ההתחייבות המקורי או פירעון חלקי תמורת מזומן או תמורת מכשיר התחייבותי או הוני אחר. ביום 28 ביולי 2010 פורסם [חוזר מס הכנסה מספר 2/2010](#) של רשות המסים, הדן בהיבטי המס המתעוררים במקרים אלה, שיסקרו להלן. יודגש, כי חוזר זה אינו בעל מעמד חוקי מחייב ולפיכך יכול ונישומים יאמצו פרשנות שונה מזו המפורטת בחוזר, בהתבסס על חוות דעת מקצועית.

נוסיף כי בחודש מאי 2016 פורסם [טופס 924](#) - "מסלול ירוק" להחלטת מיסוי בעניין הצעת רכש חליפין רכישה עצמית של אגרות חוב הנסחרות בבורסה.

2. רכישה עצמית של אגרות חוב

2.1 היבטי המס במישור החברה הרוכשת

2.1.1 רכישה עצמית על ידי החברה המנפיקה

כימות ההכנסה - רכישה עצמית של אגרות חוב, שאינן ניתנות להמרה למניות⁴⁶, על ידי החברה שהנפיקה אותן, תגרום לסילוק התחייבותה כלפי מחזיקי אגרות החוב ולמחיקת אגרת החוב מהמסחר בבורסה. משמעות הרכישה הינה התעשרות של החברה המנפיקה בגובה הפרש שבין סכום ההתחייבות למחזיקי אגרות החוב, כפי שהוא רשום בספרי החברה המנפיקה, לבין המחיר ששילמה החברה המנפיקה בפועל בעד רכישת אגרות החוב (קרי, שווי השוק שלהן בבורסה במועד רכישתן).

מקור ההכנסה - ההתעשרות האמורה לעיל של החברה המנפיקה, תתחייב במס בידיה - כברירת מחדל - כהכנסת מימון (פסיבית), בהתאם להוראות סעיף 2(4) לפקודה.⁴⁷

לחלופין ולבקשת החברה המנפיקה, תסווג הכנסה זו כהכנסה ממחילת חוב, כדלקמן:

- רכישה עצמית על ידי החברה המנפיקה של החלק מההתחייבות, הנובע מהוצאות ריבית וניכיון שניכיון הותר לצורכי מס בידי החברה המנפיקה, אך הן טרם שולמו על ידה למחזיקי אגרות החוב, תיחשב כהכנסה ממחילת חוב לפי סעיף 3(ב)(1) לפקודה⁴⁸.

⁴⁶ נושא שלא קיבל ביטוי בחוזר בהקשר זה - בהתאם לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות") רכישה עצמית של אגרות חוב, הניתנות להמרה למניות, על ידי החברה שהנפיקה אותן, יכולה להתבטל על ידה, ואם היא לא ביטלה אותן - היא תהא רשאית לחזור ולמוכרן או להמירן למניות. מניות שהומרו כאמור תיחשבנה כמניות רדומות כל עוד הן בבעלות החברה המנפיקה והיא לא מכרה אותן לאחר. בחוזר לא צוינו היבטי המס במישור החברה המנפיקה ביחס לרכישה עצמית של אגרות חוב, הניתנות להמרה למניות, בכל אחד מהמקרים דלעיל. אולם, נראה כי במקרה שבו החברה המנפיקה החליטה לבטלן, יחול לגביהן האמור לעיל ביחס לרכישה עצמית של אגרות חוב, שאינן ניתנות להמרה למניות, על ידי החברה המנפיקה.

⁴⁷ המשמעות: הכנסה כאמור תהא ניתנת לקיזוז בד"כ רק כנגד הפסדים עסקיים שוטפים.

⁴⁸ להלן נוסחו של סעיף 3(ב)(1) לפקודה: "אדם שבשנת מס פלונית נמחל לו חוב או חלק ממנו, והחוב נובע מהוצאה שניכיה הותר בבירור הכנסתו החייבת, יראו את החוב כחלק מהכנסתו באותה שנה."

- רכישה עצמית על ידי החברה המנפיקה של החלק מההתחייבות, אשר נתקבל על ידי החברה המנפיקה לשם ייצור הכנסה מעסק על ידה והוא אינו נובע מהוצאות ריבית וניכיון שנדרשו על ידי החברה המנפיקה לצורכי מס, תיחשב כהכנסה ממחילת חוב לפי סעיף 3(ב)(3)(א) לפקודה⁴⁹.

עיתוי ההכרה בהכנסה - בחוזר נקבע כי ההכנסה, שנבעה לחברה המנפיקה מהרכישה העצמית של אגרות החוב, תוכר במועד הרכישה העצמית, בין משום שבמועד זה סולקה ההתחייבות ובין משום שעל פי סעיף 3(ב)(3)(א) רואים חוב כהכנסה בשנה שבה הוא נמחל.⁵¹

היבטי מע"מ - בחוזר הובהר כי רכישה עצמית של אגרות חוב הנסחרות בבורסה על ידי החברה המנפיקה אינה בבחינת "עסקה", כהגדרתה בסעיף 1 לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975 (להלן: "חוק מע"מ"), החייבת במע"מ. כמו כן, רכישה עצמית כאמור, במחיר הנמוך ממחיר אגרת החוב הרשום בספרי הרוכשת אינה בבחינת "תרומה, תמיכה או סיוע אחר" כמשמעותה בסעיף 12 לחוק מע"מ.

2.1.2 רכישה עצמית על ידי חברה בת או חברה קשורה

המקרה הרגיל - ברכישה עצמית של אגרות חוב על ידי חברה בת של החברה המנפיקה ו/או על ידי חברה הקשורה לה (להלן: "החברה הקשורה"), אגרות החוב אינן נמחקות מהמסחר בבורסה. לפיכך, ככלל, רכישת אגרות החוב של החברה המנפיקה על ידי החברה הקשורה לא תהווה אירוע מס במועד הרכישה, ואירוע המס ידחה למועד פירעון אגרות החוב או למועד מכירתן לצדדים שלישיים על ידי החברה הקשורה. זאת, בין אם מימון הרכישה העצמית נעשה באמצעות הון עצמי קיים של החברה הקשורה ו/או באמצעות מימון זר מצדדים שלישיים ו/או באמצעות מימון מאת החברה המנפיקה (בין על ידי מתן הלוואה ובין על ידי השקעה במניות החברה הקשורה על ידי החברה המנפיקה).

החריג - בהתקיים כל התנאים המפורטים להלן, יראו כאילו אחת ממטרותיה העיקריות של הרכישה העצמית באמצעות החברה הקשורה הינה הימנעות ממס או הפחתת מס בלתי נאותה בחברה המנפיקה. במצב דברים זה, תסווג מחדש, לצרכי מס, רכישת אגרות החוב על ידי החברה הקשורה כרכישה עצמית של אגרות החוב על ידי החברה המנפיקה ויחול לגביה האמור בסעיף 2.1.1 לעיל. להלן התנאים המצטברים:

- החברה הקשורה הינה חברה חדשה שהוקמה לצורך הרכישה או שהינה חברה קיימת ללא פעילות ממשית;
- החברה הקשורה מוחזקת, במישרין או בעקיפין, בידי החברה המנפיקה או בידי קרובה בשיעור של 90% לפחות ("קרוב" - כהגדרתו בסעיף 88 לפקודה⁵²);
- החברה הקשורה רוכשת את אגרות החוב באמצעות מימון מהחברה המנפיקה או מקרובה או בערבותם;

⁴⁹ להלן נוסחו של סעיף 3(ב)(3)(א) לפקודה: "אדם שבשנת מס פלונית נמחל או שומט לו חוב או חלק ממנו, והחוב נובע מסכומים שקיבל לצורך ייצור הכנסתו מעסק או ממשלח יד, או שניתן לו מענק לצורך ייצור הכנסתו כאמור, והוא אינו חייב במס עליהם על פי סעיף 2 או על פי פסיקאות (1) או (2) לסעיף קטן זה וגם הוראות סעיפים 20 ו-21(ב) אינן חלות עליהם, יראו את החוב כהכנסה בשנה שבה נמחל או שומט ואת המענק כהכנסה בשנה שבה ניתן, ואותו אדם יהיה חייב עליהם במס בשיעור שלא יעלה על 50%".

⁵⁰ המשמעות: הכנסה כאמור תהא ניתנת לקיזוז כנגד הפסדים עסקיים והפסדי הון, בין אם הם נוצרו בשנת המס שבה נמחל החוב ובין אם הם מועברים משנות מס קודמות, בהתאם להוראות סעיפים 3(ב)(3)(ג) לפקודה ו-3(ב)(3)(ג) לפקודה. לאור נוסחו של סעיף 3(ב)(3)(א) לפקודה, חברה מנפיקה, שאין לה הכנסה מעסק, לא תהא רשאית לסווג את ההכנסה שנבעה לה מהרכישה העצמית של אגרות החוב כהכנסה ממחילת חוב. בחוזר לא הובהר האם בחירה בסיווג כהכנסה ממחילת חוב מחייבת פניה לפקיד השומה לשם קבלת אישור.

⁵¹ יצוין כי בחוזר לא נכללה התייחסות לדחיית ההכרה בהכנסה כאמור במקרה שבו הוצאות המימון בגין אגרות החוב הווננו על נכס הון, בהתאם להוראות סעיף 17(1) לפקודה או סעיף 18(ד) לפקודה.

⁵² המונח "קרוב" מוגדר בסעיף 88 לפקודה כך:
 "קרוב" - כל אחד מאלה:
 (1) ...;
 (2) ...;
 (3) חבר-בני-אדם שבהחזקת אדם או קרובו, אדם המחזיק בו וחבר-בני-אדם המוחזק בידי אדם המחזיק בו; לענין הגדרה זו, "החזקה" - במישרין או בעקיפין, לבד או יחד עם אחר, ב-25% לפחות באחד או יותר מסוג כלשהו של אמצעי השליטה;
 (4) נאמן כהגדרתו בסעיף 75ג, לגבי היוצר בנאמנות תושבי ישראל או בנאמנות הדירה וכן נאמן לגבי נהנה בנאמנות נהנה תושב חוץ או בנאמנות לפי צוואה;
 "...

- תנאי ההלוואה שניתנו על ידי החברה המנפיקה או על ידי קרובה לחברה הרוכשת, לצורך רכישת אגרות החוב, מושפעים מהיחסים המיוחדים הקיימים ביניהן. לעניין זה, יראו הלוואה כאמור, אשר הוצאות הריבית בגינה מקוזזות במלואן את הכנסות הריבית בגין אגרות החוב בחברה הרוכשת (לרבות ההכנסה הנובעת מהפחתת הניכיון שנוצר ברכישתן). באופן שבו החברה הרוכשת אינה מכירה בהכנסת ריבית (לרבות הכנסה מהפחתת ניכיון) בשל החזקתה באגרות החוב, כהלוואה המושפעת מיחסים מיוחדים.

נראה כי במסגרת הסיווג מחדש, מן הראוי הוא שהחברה הקשורה לא תתחייב במס בעת מכירה או פדיון של אגרות החוב, שנרכשו על ידה (הדבר לא צוין באופן מפורש בחוזר). כמו כן, בחוזר לא הובהר מה יהא דין ההלוואה שניתנה לחברה הקשורה לשם רכישת אגרות החוב מבחינת מס הכנסה ומע"מ במסגרת הסיווג מחדש.

היבטי מע"מ - לגבי הלוואה שניתנה מאת החברה המנפיקה לחברה הקשורה לשם רכישת אגרות החוב, יחול האמור להלן:

- על פי החוזר, כאשר ההלוואה מאת החברה המנפיקה נושאת תשלומי ריבית השווים בסכומם לתשלומי הריבית על אגרת החוב והם משולמים באותם המועדים בהם משולמת הריבית על אגרת החוב (Back to back), כך שבפועל לא נוצר בידי מי מהצדדים רווח בקשר עם ההלוואה (כמפורט במקרה החרגי לעיל), אזי ההלוואה לא תחשב לעסקת אשראי החייבת במע"מ, היות שאין המדובר בפעילות עסקית.
  - היה והחברה הקשורה, שרכשה את אגרות החוב הנסחרות בבורסה, מכרה אותן ולא פרעה את ההלוואה, תחשב ההלוואה לעסקת אשראי החייבת במע"מ (כפי הנראה, החל ממועד המכירה של אגרות החוב). מחיר העסקה כאמור, יהיה בגובה הריבית והפרשי ההצמדה שנקבעו להלוואה.
  - כאשר ההלוואה, שניתנה על ידי החברה המנפיקה לחברה הקשורה, תהיה בתנאים השונים מתנאי אגרת החוב, כך שיישאר בידי מי מהצדדים רווח, יש לפנות למחלקה המקצועית במע"מ לקבלת הסדר מס פרטני, בהתאם לנסיבות המקרה.
- בחוזר לא הובהר אם הלוואה, שניתנה לחברה הקשורה על ידי קרובה (שאינו החברה המנפיקה), תתחייב במע"מ כעסקת אשראי.

2.1.3 רכישה עצמית באמצעות שותפות

רכישת אגרות חוב באמצעות שותפות, תיחשב, לצרכי מס, כרכישה עצמית על ידי החברה המנפיקה עצמה ולפיכך יחול האמור בסעיף 2.1.1 לעיל. בחוזר לא נקבע האם קיימת נפקות לעניין שיעור ההחזקה במישרין של החברה המנפיקה בשותפות ומה יהיו יתר השלכות המס במישור השותפות (למשל, מה יהא דין ההלוואה ששימשה לרכישת אגרות החוב וכיוצא בזה).

2.2 היבטי המס במישור מחזיקי אגרות החוב

ההכנסה שתנבע למחזיקי אגרות החוב ממכירתן לחברה הרוכשת תסווג כהכנסה הונית או פירותית בידיו, בתלות מאפייני המוכר. לזהות הרוכש אין נפקות לעניין זה.

3. הסדרי חוב

החוזר דן רק בהסדרי חוב, שהושגו בהתאם לסעיף 350 לחוק החברות והתקנות שהותקנו מכוחו.

3.1 היבטי המס במישור החברה המנפיקה

פירעון (חלקי או מלא) של אגרות החוב

היבטי מס הכנסה - ככלל, פירעון חלקי של אגרות חוב במסגרת הסדר חוב, בניסיונות בהן המחיר המשולם לפירעון איגרת החוב (לרבות פירעון באמצעות הנפקת מניות ו/או אופציות ו/או מכשיר התחייבותי אחר, אשר יוערכו בהתאם לשווי השוק שלהם) נמוך מגובה ההתחייבות, מצמיח לחברה המנפיקה הכנסה בגין מחיקת ההתחייבות לנושים, הכול בהתאם ובדומה לאמור בסעיף 2 לעיל, בשינויים המחויבים.

יחד עם זאת, במקרים בהם החברה המנפיקה מוכיחה כי היא איננה סולבנטית ובידה הסדר נושים מאושר על ידי בית משפט במסגרת סעיף 350 לחוק החברות והתקנות שהותקנו מכוחו, ניתן לפנות לחטיבה המקצועית ברשות המסים על מנת לבחון הסדר מס באשר לאופן קיזוז ההפסדים הקיימים בחברה המנפיקה כנגד ההכנסה שנוצרה כתוצאה מהסדר החוב, לאופן הפחתת מחירם המקורי של נכסיה ולאופן חיוב יתרת ההכנסה ככל שתהיה. זאת, בהתאם לתנאי הסדר החוב הספציפי והתמורה המשולמת.

היבטי מע"מ - פירעון מלא של אגרות חוב הנסחרות בבורסה במסגרת הסדרי חוב לפי סעיף 350 לחוק החברות, אינו מהווה "עסקה", כהגדרתה בסעיף 1 לחוק מע"מ, החייבת במע"מ, היות ואגרת חוב ממועטת מהגדרת "טובין" שבסעיף האמור. במקרה של פירעון חלקי של אגרות החוב במסגרת הסדרי חוב לפי סעיף 350 לחוק החברות, יש לפנות למחלקה המקצועית במע"מ לשם קבלת הסדר מס פרטני בהתאם לנסיבות המקרה.

3.2 היבטי המס במישור מחזיקי אגרות החוב

המיסוי שיחול על מחזיקי אגרות החוב ביחס להסדרי חוב במסגרת סעיף 350 לחוק החברות יהיה בהתאם למהות הסדר החוב, כמפורט להלן:

תשלום בעד דחיית תשלומי ריבית/קרן, אך ללא פירעון אגרות החוב

במקרים בהם נדחה פירעון הקרן ו/או הריבית, ללא פירעון אגרות החוב, בתמורה לתשלום מזומן או כל תמורה אחרת (כגון: מכשיר התחייבותי או אופציות/מניות), תיחשב התמורה כהכנסת ריבית בידי מחזיקי אגרות החוב. לא הובהר בחוזר האם הכנסת ריבית זו, כולה או חלקה, תהווה את מחירם המקורי של המכשיר ההתחייבותי/האופציות/המניות, שניתנו למחזיקי אגרות החוב במסגרת התמורה לדחיית התשלומים, וכן האם התמורה הנ"ל תיחשב כהוצאות מימון במישור החברה המנפיקה. כמו כן, בחוזר לא נכללה התייחסות להקטנה או להגדלה של שיעור הריבית הנקובה של אגרות החוב, במסגרת הסדר החוב, ללא פירעון אגרות החוב.

פירעון (חלקי או מלא) של אגרות החוב

במקרים בהם בוצע פירעון (חלקי או מלא) של אגרות החוב במסגרת הסדר חוב, באמצעות מזומן או כל תמורה אחרת (כגון: מכשיר התחייבותי או אופציות/מניות), תיחשב התמורה שניתנה למחזיקי אגרות החוב, תחילה כהחזר על חשבון הריבית הצבורה ודמי הניכיון (אירוע מס פירותי) ולאחר מכן כהחזר על חשבון הקרן (אירוע מס הוני⁵³).

השלכות מס (שאינן משתקפות בחוזר): קרן שלא נפרעה תוכר כהפסד הון בידי מחזיקי אגרות החוב. הריבית ודמי הניכיון ניתנים לקיזוז כנגד הפסד ההון שינבע מפדיון הקרן⁵⁴.

⁵³ החלפת נייר ערך (אגרות חוב) בנייר ערך (אופציות/מניות/מכשיר התחייבותי אחר) נחשבת כ"מכירה", כהגדרתה בסעיף 88 לפקודה.

⁵⁴ ראה תקנה 4 לתקנות מס הכנסה (חישוב רווח הון במכירת נייר ערך הנסחר בבורסה, מילווה מדינה או יחידה בקרן נאמנות), התשס"ג-2002 וכן סעיף 92(א)(4) לפקודה.

במקרים חריגים, ניתן לפנות לחטיבה המקצועית ברשות המסים לשם בחינת ייחוס התמורה לקרן בלבד (אז יוכר רק אירוע מס הוני) וכן לשם בחינת האפשרות של רצף מס במקרים בהם מוחלף מכשיר התחייבותי אחד במכשיר התחייבותי אחר, ללא שינוי מהותי בתנאים (במקרה כזה אירוע המס ההוני יידחה למועד מכירת/פדיון המכשיר ההתחייבותי המחליף). המשתמע מהאמור בחוזר הוא שלא יאושר רצף מס אם אגרות החוב יוחלפו במכשיר הוני (מניות/אופציות).

- שינוי מהותי בתנאי אגרות חוב להמרה

במקרים בהם במסגרת הסדר חוב שונה **באופן מהותי** יחס ההמרה של אגרות חוב להמרה, כך שחל ניתוק מתנאי איגרת החוב המקורית, יראו את איגרת החוב המקורית כאילו נמכרה בתמורה לאיגרת החוב החדשה (אירוע מס הוני⁵⁵). בחוזר לא נכללה התייחסות להמרה כפויה למניות.

---

⁵⁵ החלפת נייר ערך (אגרות חוב) בנייר ערך (אופציות/מניות/מכשיר התחייבותי אחר) נחשבת כ"מכירה", כהגדרתה בסעיף 88 לפקודה.

חלק ב' - מס ערך מוסף

20. נוהל תיקון חשבונית וטיפול בחובות אבודים

1. נוהל תיקון חשבונית

בוטלה עסקה, כולה או מקצתה, או שונו תנאיה, או נתגלתה טעות בחשבונית, או שונה סכום החשבונית מסיבה כלשהי, ינהג הנישום כלהלן:

1.1 טרם יצא מקור החשבונית מרשות הנישום וטרם דווח עליה כדין בדוח התקופתי כמשמעותו בתקנה 20 לתקנות מס ערך מוסף, התשל"ו-1976, תבוטל החשבונית על ידי ציון המילה "מבוטל" על גבי המקור וההעתקים והצמדת המקור להעתקים.

1.2 יצא מקור החשבונית מרשות הנישום ינהג לפי אחת מאלה:

(א) יתקן בהתאם את סכום החשבונית שתוצא לאחר מכן לאותו לקוח, על ידי רישום אחרי סכום החשבונית:

- (1) סכום החיוב או הזיכוי.
- (2) מספר החשבונית שאליה מתייחס התיקון.
- (3) הסיבה לשינוי הסכום.
- (4) הסכום המתוקן.

(ב) סכום הזיכוי כאמור בפסקה (א)(1) לא יעלה על סכום החשבונית.

(ג) אם תוך תקופת הדיווח לפי חוק מע"מ לא נערכה ללקוח חשבונית נוספת, רשאי הנישום להוציא הודעת זיכוי.

1.3 הוצאה ללקוח הודעת זיכוי כאמור בפסקה 1.2, רשאי הנישום להקטין בהתאם את סכום המכירות ואת החיוב במס ערך מוסף בתנאי שיתמלא אחד מאלה:

(א) הלקוח אישר קבלת הודעת הזיכוי בחתימתו על ההעתק שנשאר במערכת החשבונית של הנישום.

(ב) הודעת הזיכוי נשלחה ללקוח בדואר רשום עם אישור מסירה ולהוכחת ההמצאה ללקוח די בהוכחה שהודעה ללקוח נשלחה כראוי ומוענה כראוי, לגבי סכום מכירה שהחיוב במע"מ עולה על 1,250 ש"ח, אישור המסירה יצורף להעתק הודעת הזיכוי שנשאר במערכת החשבונית של הנישום.

(ג) נתקבל אישור שהודעה נתקבלה בפקסימיליה.

(ד) נתקבל אישור חתום בחתימה אלקטרונית מאושרת של הלקוח, המאשר את קבלתה.

לעניין סעיף זה, "חשבונית" - לרבות חשבונית מס.

2. טיפול בחובות אבודים

2.1 תקנה 24א לתקנות מע"מ קובעת הנחיות לגבי הכרה בחוב אבוד לעניין חוק מע"מ ודרך קבלת החזר שמקורו בחוב אבוד.

חוב אבוד, הינו סכום מס ששילם עוסק בעד עסקה ושהוכח להנחת דעתו של מנהל מע"מ שהפך להיות אבוד.

לדוגמא:

עוסק שמסר טובין שנמכרו על ידו כאמור בסעיף 22 לחוק, או עוסק שהשלים את השירות שניתן על ידו כאמור בסעיף 29(א1) לחוק, והתמורה לא שולמה למוכר, או לנותן השירות.

התקנה הותקנה בעקבות פסיקת ביהמ"ש העליון ביום 1 בדצמבר 1999 בע"א 211/95 בעניין **אלקה אחזקות בע"מ**.

2.2 בפס"ד נקבעו חמישה מבחנים מצטברים אשר יאפשרו החזר מס עסקאות ששולם:

(א) בוצעה עסקה.

(ב) הוצאה חשבונית.

(ג) מס העסקאות בגין החשבונית שולם.

(ד) המוכר או נותן השירות לא קיבל את התמורה.

(ה) החוב הפך ל"חוב אבוד".

[הוראת פרשנות של מע"מ מס' 2/2012](#) מיום 7 במאי 2012, קובעת כללים מנחים לעניין הוצאת הודעת זיכוי בשל חוב אבוד, לרבות הכרה בחוב כ"חוב אבוד".

בהוראה הובהר כדלקמן:

(א) הודעת החייב כי לא יוכל לשלם את חובו, אין די בה כדי לראות בחוב כאבוד.

(ב) במקרים בהם ננקטו כנגד החייב (הקונה) הליכי פירוק או פשיטת רגל, יוכר החוב כאבוד, במועד אישור המפרק או הנאמן, לפי העניין, כי העוסק בעל החוב (הנושה בהליך הפירוק/פשי"ר) הגיש תביעת חוב וכי חולק דיווידנד סופי. יחד עם זאת, במקרים בהם המפרק או הנאמן יאשר בכתב, כי סיכויי העוסק בעל החוב לפירעון יתרת החוב קלושים ביותר, ניתן כבר במועד המצאת האישור האמור להכיר ביתרת החוב כחוב אבוד. הנ"ל אינו חל על חברה אשר מונה לה כונס נכסים על נכס מסויים במסגרת תיק הוצל"פ.

(ג) החוב יוכר כאבוד במקרים בהם ננקטו נגד החייב (הקונה) הליכי הוצאה לפועל, שהינם סבירים בנסיבות העניין כדלקמן:

(1) במקרה בו העוסק בעל החוב נקט בהליכי הוצאה לפועל נגד החייב (הקונה) ביחס לרבע מסכום החוב הנטען להיות חוב אבוד, יוכר כל סכום החוב כחוב אבוד אם יוכח כי החוב הינו אמיתי, החוב טרם נפרע, ופעולות הגבייה וההוצאה לפועל לא הניבו תוצאות.

(2) במקרה בו רבע מסכום החוב של החייב, הנטען להיות חוב אבוד, נמוך מסכום החיוב הניתן להוצאה לפועל עפ"י המסלול המקוצר הקבוע בפרק 1א לחוק ההוצאה לפועל (כיום 10,000 ש"ח) וננקטו נגד החייב הליכי הוצאה לפועל עפ"י פרק 1א לחוק האמור, יוכר כל סכום החוב כחוב אבוד אם יוכח כי החוב הינו אמיתי, החוב טרם נפרע, ופעולות הגבייה וההוצאה לפועל לא הניבו תוצאות.

(3) במקרה בו לאחר ביצוע חקירת יכולת החייב, ראש ההוצאה לפועל הורה על מתן צו תשלומים, לרבות צו תשלומים במסגרת פריסת החוב של החייב בהליך של איחוד תיקים, לפיו החייב ישלם לעוסק בעל החוב תשלומים תקופתיים בשיעור שאינו עולה על 1% מסכום החוב הנטען להיות חוב אבוד, יוכר כל סכום החוב כחוב אבוד כבר במועד מתן הצו האמור. ובמועד זה העוסק בעל החוב יהא זכאי להוציא הודעת זיכוי בשל מלוא סכום החוב.

(ד) לא ננקטו הליכי חדלות פירעון, או הליכי גביה עפ"י חוק הוצאה לפועל ואין המדובר בחוב שנמחק במסגרת הסדר נושים עפ"י סעיף 350 לחוק החברות, לא יוכר החוב כחוב אבוד אלא אם יוכר אחד מאלה:

- (1) החייב נפטר ואין בעיזבונו נכסים הניתנים למימוש.
- (2) החייב עזב את הארץ ואין לו נכסים הניתנים למימוש בישראל.
- (3) בנסיבות מיוחדות, כאשר החוב איננו בסכומים גבוהים, רשאי הממונה האזורי להכיר בו כחוב אבוד אם יוכר להנחת דעתו שננקטו הליכי גביה ראויים אשר לא הניבו תוצאות.

2.3 כללים להוצאת הודעת זיכוי

(א) הודעת הזיכוי שתוצא על ידי העוסק תכלול את כל התנאים והכללים המפורטים בסעיפים 23א, 9(ה) ו-18 להוראות ניהול ספרים. יובהר, כי חייבת להיות זיקה ישירה בין הודעת הזיכוי לבין החשבונית אשר הוצאה בגין העסקה המקורית שבגינה נוצר החוב.

(ב) הודעת זיכוי תוצא לא יאוחר משלוש שנים ולא לפני חלוף שישה חודשים מהיום בו הוצאה חשבונית המס שבשלה נוצר החוב. לא תיכלל במניין התקופה לפי ס"ק זה:

- (1) התקופה שבין הגשת תביעת החוב במסגרת הליכי חדלות פירעון כנגד החייב לבין יום מתן אישור המפרק או הנאמן לחלוקת דיווידנד סופי לעוסק.
- (2) התקופה שבין הגשת תביעה לגביית החוב בבית המשפט לבין מתן פס"ד סופי על ידי בית המשפט.
- (3) התקופה שבין פתיחת תיק בלשכת הוצל"פ לבין סיום הליכי הוצל"פ.

פרק הזמן המינימאלי נועד להבטיח כי אכן עסקינן בחוב שהפך לאבוד ואילו פרק הזמן המקסימאלי נועד ליצור תקופת התיישנות סטטוטורית. **בנסיבות מסוימות ניתן לתבוע החזרי מע"מ על חוב אבוד, גם אם חלפו שלוש השנים מיום הנפקת חשבונית המס, ובלבד ש:**

- (א)** החוב התגבש לכדי "חוב אבוד" לאחרונה.
- (ב)** לא ניתן יהיה לתקוף את הדרישה בטענת שיהוי.
- (ג)** בידי המבקש המסמכים המאמתים את בקשתו, לרבות חשבונית המס בשלה נוצר החוב והעתק הדוח התקופתי במסגרתו העסקה דווחה.
- (ד)** סכום הזיכוי ששירשם בהודעת הזיכוי לא יעלה על סכום החשבונית כאמור בסעיף 23א(ב) להוראות. דהיינו, הודעת הזיכוי תכלול את סכום קרן החוב (כולל מע"מ) בלבד.
- (ה)** תשלום החוב בערכים ריאליים - ניתן לדרוש הפרשי הצמדה וריבית על סכום המס שדווח, ובלבד שהדרישה תעמוד בכללים שנקבעו בסעיף 105(ג) לחוק מע"מ.

2.4 מתן הודעה למנהל

(א) עוסק לא יהא רשאי להקטין את סכום העסקאות וסכום מס ערך מוסף הכלול בדוח התקופתי המתייחס לתקופת הוצאת הודעת הזיכוי, אלא לאחר מסירת הודעה על כך למנהל.

בהודעה למנהל יכללו הפרטים הבאים:

- (1) פרטי העוסק.
  - (2) פרטי העסקה והנסיבות בשלהן הפך החוב לחוב אבוד.
  - (3) ציון הדוח התקופתי שבו דווחה העסקה.
  - (4) פרטי הקונה (החייב).
  - (5) הפעולות וההליכים שנקט העוסק לגביית החוב.
- (ב)** להודעה יצורפו צילום של הודעת הזיכוי והמסמכים הרלוונטיים המאמתים את פרטי ההודעה והמעידים על היותו של החוב "חוב אבוד" עפ"י התנאים שנקבעו לעיל. כמו כן, יצורף להודעה צילום כרטיס מע"מ על עסקאות לתקופת הוצאת החשבונית.
- (ג)** את ההודעה יש לשלוח בדואר רשום או למסור ביד במשרד מע"מ האזורי בו רשום העוסק, לא יאוחר מהמועד להגשת הדוח התקופתי הכולל את הודעת הזיכוי.
- (ד)** במשרד מע"מ האזורי בו רשום העוסק יאשרו בכתב (או בחותמת "נתקבל" על גבי העתק ההודעה) את קבלת ההודעה.
- (ה)** הודעת העוסק מאושרת על ידי משרד מע"מ האזורי תשמר בידי העוסק כחלק מספריו.

2.5 הנחיות נוספות

- (א)** הרישום בספרי העוסק - הודעת הזיכוי תירשם בספרי העוסק בדרך של הקטנת מס העסקאות.
- (ב)** קבלת התמורה בתקופת מאוחרת - מקרה שבו לאחר שהוצאה הודעת זיכוי בגין חוב אשר הוכר כחוב אבוד, הצליח העוסק לגבות את התמורה (כולה או מקצתה) מגורם כלשהוא, לרבות ערבים, חברות ביטוח וכד', יש לראותה כחייבת במס במועד קבלתה. כמו כן, יש לראות בסכום שהתקבל ככולל מע"מ.
- (ג)** תיקים סגורים - בתיקים לגביהם נקבעה שומה סופית לגבי חוב אבוד שלגביה אין יותר זכות ערעור, יתקיים הכלל של סופיות הדין ולכן לא תידון ולא תאושר כל בקשה להוצאת הודעת זיכוי.

21. חובת הגשת דו"ח שנתי של עוסק הרשום באיחוד עוסקים

1. כללי

במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2009 ו-2010, נקבע, כי כל אחד מהעוסקים הרשומים באיחוד עוסקים לפי סעיף 56 לחוק מע"מ (איחוד עוסקים) יהא חייב בהגשת דו"ח שנתי למע"מ (החל משנת המס 2009). הגשת הדו"ח תיעשה באופן מקוון כשהוא חתום בחתימה אלקטרונית מאושרת או מאובטחת⁵⁶.

כל אחד מהעוסקים שנרשמו כאחד לפי סעיף 56 לחוק מע"מ (איחוד עוסקים), חייב בהגשת דוח שנתי מסכם הכולל שני חלקים: (א) דיווח על עסקאות ובו על העוסק לפרט את מחזור עסקאותיו ולבצע הפרדה בין עסקאות עם העוסקים הרשומים עמו באיחוד העוסקים ועם גורמים שאינם רשומים באיחוד; (ב) דיווח על תשומות, שגם לגביו יש לבצע הפרדה בין תשומות שנרכשו מעוסקים הרשומים עמו באיחוד העוסקים ועם גורמים שאינם רשומים באיחוד. התחולה מיום 1 בינואר 2010, והוא יחול לגבי עסקאות שנעשו בשנת 2009 ואילך. את הדוח יש להגיש עד סוף חודש מרץ של השנה העוקבת. יובהר, כי בהתאם להוראות החוק יוגשו דו"חות אלו באופן מקוון בליווי חתימה אלקטרונית מאושרת כהגדרתה בחוק חתימה אלקטרונית, התשס"א-2001, ובלבד שהונפקה על ידי המדינה או על ידי מי שהמדינה הסמיכה לכך.

להלן בתמצית מהותו של "איחוד עוסקים", הוראות החוק והתקנות לגבי דרכי ההתנהגות הנדרשים והסמכות לדרוש את הדו"ח השנתי:

2. מהותו של "איחוד עוסקים"

סעיף 56 לחוק מע"מ קובע כי עוסקים שביקשו להירשם כאחד, רשאי מנהל מע"מ לרשום אותם ב"איחוד עוסקים" ומשרשמו כך יראו אותם לענין חוק מע"מ כשותפים. עולה אם כן, כי שני עוסקים ומעלה רשאים להירשם ב"איחוד עוסקים", בכפוף לתנאים הקבועים בתקנות מס ערך מוסף (רישום), התשל"ו-1976. היינו כל עוסק יירשם בנפרד ועם רישומו באיחוד יסווג ככזה הרשום באיחוד (קוד 07). פועל יוצא הוא, שכל עוסק הרשום באיחוד עוסקים מנהל ספרים באופן עצמאי. הרישום באיחוד עוסקים מבטא את הגשתו של דו"ח מאוחד על ידי כל אלה הרשומים באיחוד.

יצוין כי בתזכיר חוק התכנית הכלכלית לשנים 2017 ו-2018, הוצע לבטל את רישומם של עוסקים במסגרת איחוד עוסקים וזאת החל משנת 2017. יחד עם זאת, בסופו של יום, בהצעת חוק ההסדרים שהוגשה ביום 31/10/16 לא נכלל התיקון המוצע כאמור לעיל והוא הופרד לטיפול במסלול חקיקה רגיל.

3. דרכי ההתנהגות החלים

על פי הוראות תקנה 23ב(א) לתקנות מע"מ, יגישו הרשומים באיחוד עוסקים דו"ח תקופתי אחד וקיימת למנהל מע"מ הסמכות לדרוש כל דו"ח נוסף, בין אם מאוחד ובין אם מפוצל.

על פי הוראות תקנה 23ב(ב), לא יכלול דו"ח תקופתי של איחוד עוסקים עסקאות שנעשו בין העוסקים באיחוד. על פי הוראות תקנה 23ב(ג) לתקנות מע"מ, האמור בתקנה משנה (ב) לא יחול לגבי עסקה שנעשתה בין עוסקים באיחוד, אם הצד הקונה (או מקבל השירות) אינו רשאי על פי דין לנכות את מס התשומות. היינו, במידה שהקונה או מקבל השירות אינו רשאי על פי דין לנכות את מס התשומות, יש לכלול בדו"ח המאוחד את העסקה שביצע המוכר או נותן השירות, אך אין לנכות את מס התשומות.

בהזדמנות זו, נבקש להזכיר, כי לא קיימת כל הקלה שמאפשרת לעוסק הרשום באיחוד עוסקים שלא להנפיק חשבונית או חשבונית מס לעוסק אחר הרשום באיחוד העוסקים, כפי שעליו להנפיק לגבי עסקאות עם לקוחות אחרים שאינם באיחוד. הנפקת חשבוניות כאמור אף עשויה להקל על הדיווח השנתי.

⁵⁶ "חתימה אלקטרונית מאובטחת" מוגדרת בחוק חתימה אלקטרונית, תשס"א-2001 כחתימה אלקטרונית שמתקיימים בה כל אלה: (1) היא ייחודית לבעל אמצעי החתימה. (2) היא מאפשרת זיהוי לכאורה של בעל אמצעי החתימה. (3) היא הופקה באמצעי חתימה הניתן לשליטתו הבלעדית של בעל אמצעי החתימה. (4) היא מאפשרת לזהות שינוי שבוצע במסר האלקטרוני לאחר מועד החתימה. ואילו, המונח "חתימה אלקטרונית מאושרת" מוגדר כחתימה אלקטרונית מאובטחת אשר גורם מאשר הנפיק תעודה אלקטרונית בדבר אמצעי אימות החתימה המזהה אותה.

22. מע"מ - דיווח מקוון

ביום 23 ביולי 2009 פורסם בספר החוקים 2203 חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (להלן - "החוק" או "חוק ההתייעלות").

בחוק שולב המאבק בהונאות מע"מ והמלחמה בחשבונות הפיקטיביות ונקבעו תיקונים והוראות נוספות, בתחום החשבונות והדיווח כפי שיפורטו להלן.

1. דו"ח שנתי מסכם לעוסקים שנרשמו כאחד

כל אחד מהעוסקים שנרשמו כאחד לפי סעיף 56 לחוק מע"מ (איחוד עוסקים), חייב בהגשת דוח שנתי מסכם הכולל שני חלקים - ראה בחוזר נפרד בחוברת זו.

2. הגשת דו"ח מפורט (מקוון) למע"מ

החייבים בהגשת דוח מפורט:

עוסקים: עוסקים אשר מחזור העסקאות שלהם עולה על 2.5 מיליון ש"ח או החייבים בניהול מערכת חשבונות בשיטה הכפולה לפי הוראות ניהול פנקסים (ללא תלות בגובה מחזור עסקאותיהם), חייבים בדיווח מפורט. חובת הדיווח המפורט תחול רק על עוסק שחייב בניהול מערכת חשבונות בשיטה הכפולה לפי הוראות ניהול פנקסים ולא על מי שמנהל בשיטה הכפולה בהתנדבות או מכח חוק החברות.

כמו כן, החל מ-1.7.2015 בהתאם לחוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 51 והוראת שעה), התשע"ה-2015 גם עוסק שמחזור עסקאותיו עולה על 1,500,000 ש"ח והוא חייב לפי כל דין בהכנת מאזן ובמינוי רו"ח מבקר⁵⁷ גם כן מחויב בהגשת דוח מפורט⁵⁸.

מלכ"רים: מלכ"רים אשר מחזור העסקאות שלהם בשנה הקובעת (לגבי שנת 2016 - המחזור בשנת 2014) **עלה על 20 מיליון ש"ח**, ורכשו נכס או קיבלו שירות מעוסק, חייבים בדיווח מפורט.

מוסדות כספיים: חייבים בדיווח מפורט אם מחזורם השנתי בשנה הקובעת (לגבי שנת 2016 - המחזור בשנת 2014) היה **גבוה מ-4 מיליון ש"ח** והוצאה להם חשבונות מס בשל רכישת נכס או קבלת שירות מעוסק.

לצורך עידוד השימוש במנגנון הדיווח והתשלום המקוונים, נקבע כי:

- עוסקים המדווחים והמשלמים באופן מקוון, יוכלו לדווח ולשלם לא יאוחר מיום ה-19 לחודש.
- עוסקים שבחרים שלא לשלם באופן מקוון, ידווחו לא יאוחר מיום ה-15 לחודש ויכלו לשלם בתוך שני ימי עסקים, מהמועד האמור.

כפי שנמסר לנו מרשות המסים, ביצוע התשלום יתאפשר באחת משלושת הדרכים הבאות:

- (1) תשלום באמצעות העברה בנקאית.
- (2) תשלום באמצעות כרטיס אשראי, מוגבל בסכום בהתאם לחברת האשראי.
- (3) הדפסת שובר ידני לתשלום בבנק הדואר.

⁵⁷ או מבקר אחר כאמור בסעיף 20 לפקודת האגודות השיתופיות.
⁵⁸ לרבות שותפות או איחוד עוסקים שלגבי אחד מהשותפים או העוסקים (בהתאמה) התקיים התנאי הנ"ל.

3. דוח תקופתי נוסף המוגש באופן מקוון עם פירוט מלא של מספרי חשבוניות ומספרי עוסק של הצד מולו בוצעו עסקאות

בהתאם לחוק ההתייעלות הכלכלית, חובת הדיווח המפורט (מקוון) למע"מ, הוחלה בהדרגה על עוסקים, מלכ"רים ומוסדות כספיים. מי שחלה עליו החובה כאמור לעיל, מגיש **בנוסף**⁵⁹ לכל דוח תקופתי דו"ח שבו יפורט כל האמור בסעיפים קטנים (א) עד (ד) להלן, וזאת בתוך 15 ימים ממועד הגשת הדוח התקופתי:

- א. פירוט של כל **חשבוניות המס** (מס עסקאות) שהמועד להוצאתן חל בתקופת הדוח התקופתי, אף אם העוסק הופטר מהוצאת חשבוניות, הנכללות בדוח התקופתי, וסכומן הכולל; כל חשבוניות המס שהעוסק הוציא, אף אם המועד להוצאתן טרם הגיע, הנכללות בדוח התקופתי, וסכומן הכולל;
  - ב. סכומן הכולל של כל **חשבוניות העסקה** שהמועד להוצאתן לפי סעיף 46 לחוק מס ערך מוסף חל בתקופת הדוח התקופתי, אף אם העוסק הופטר מהוצאת חשבוניות, וסכום המס הכולל הנובע מהן;
  - ג. כל רשימוני הייצוא וכל מסמך אחר שאישר המנהל לפי סעיף 30(א)(1) לחוק מס ערך מוסף, שהותרו בתקופת הדוח התקופתי והנכללים בו, וסכומם הכולל של כל אחד מסוגי המסמכים כאמור.
  - ד. כל חשבוניות המס, רשימוני הייבוא וכל מסמך אחר שאישר המנהל לפי סעיף 38(א) לחוק מס ערך מוסף, שהעוסק דורש בדוח לנכות על פיהם מס תשומות לפי הסעיף האמור, וסכומם הכולל של כל אחד מסוגי המסמכים כאמור.
  - ה. לגבי כל חשבוניות המס ומסמך אחר שהוזכרו לעיל, יפורטו בדוח הפרטים הבאים: מספרם הסידורי, תאריכם, סכומם וסכום המס הנובע מהם, וכן מספר הרישום של המוכר או של נותן השירות, לפי העניין, ומספר הרישום של הקונה, ולגבי כל רשימוני יבוא ורשימוני ייצוא - יפורט מספרו הסידורי.
- הדוח יוגש באופן מקוון, כשהוא חתום בחתימה אלקטרונית מאושרת⁶⁰.

ביום 29 ביולי 2015 פורסם ([ספר חוקים מס' 2496](#)) תיקון מס' 51 והוראת שעה, התשע"ה-2015, לחוק מס ערך מוסף אשר מאריך את תוקפה של ההוראה שנקבעה בחוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 44), התשע"ד-2014.

הוראת שעה כפי שנקבעה בתיקון 44 קבעה כי הדו"ח המפורט יוגש בנוסף לדו"ח התקופתי ותאריך תוקפה היה ביום 31 בדצמבר 2014 והוארך עד ליום 30 ביוני 2015 מכח הוראות סעיף 38 לחוק יסוד: הכנסת. בהתאם להארכה נוספת אשר נקבעה תחת תיקון 51 כמפורט לעיל, הדוח המפורט ימשיך להיות מוגש בנוסף לדו"ח התקופתי עד תום שנת 2016.

4. הקצאת מספרים לחשבוניות מס

לפי התכנון המקורי, החל מינואר 2012 שע"מ (יחידת המחשב של משרד האוצר) אמור היה להקצות מספרי חשבוניות לעוסקים. תוכנן שההקצאה תבצע עד 30 בנובמבר בשנה שלפני שנת המס הרלוונטית. המהלך נדחה עד ליום 1 בינואר 2017, אולם, שר האוצר מוסמך לדחות מועד התחולה האמור לעוד שלוש שנים או להקדים אותו, אך לא לפני ה-1 בינואר 2014. יצוין, כי ניתן יהיה להשתמש במספר שיוקצה במקום המספור הסידורי הקיים אצל העוסק או בנוסף. לפיכך, יש להיערך לשמירת מספר אסמכתא נוסף בתוכנה ולהדפסתו ע"ג החשבונית ללקוח.

⁵⁹ יצוין, כי עוסק רשאי להגיש את הדוח הנוסף במקום הדוח התקופתי, אם אישר זאת המנהל, בתנאים ובתיאומים שיורה, ובלבד שדוח כאמור יוגש במועד שיש להגיש את הדוח התקופתי.

⁶⁰ **"חתימה אלקטרונית מאובטחת"** מוגדרת בחוק חתימה אלקטרונית, תשס"א-2001 כחתימה אלקטרונית שמתקיימים בה כל אלה: (1) היא ייחודית לבעל אמצעי החתימה. (2) היא מאפשרת זיהוי לכאורה של בעל אמצעי החתימה. (3) היא הופקה באמצעי חתימה הניתן לשליטתו הבלעדית של בעל אמצעי החתימה. (4) היא מאפשרת לזהות שינוי שבוצע במסר האלקטרוני לאחר מועד החתימה. ואילו, המונח **"חתימה אלקטרונית מאושרת"** מוגדר כחתימה אלקטרונית מאובטחת אשר גורם מאשר הנפיק תעודה אלקטרונית בדבר אמצעי אימות החתימה המזהה אותה.

23. מע"מ - דיווח על בסיס מזומן, המועד להוצאת חשבונית, הארכת המועד לניכוי תשומות, חובת ציון מספר רישום של קונה על גבי חשבונית מס, שיעור אפס בגין פרויקטים של התחדשות עירונית ועוד

1. שירותים שהחייב לגביהם יחול עם קבלת התמורה ועל הסכום שהתקבל (תיקון מס' 41 לחוק מע"מ)

[בספר החוקים 2300](#) מיום 15 ביוני 2011 התפרסם חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 41), התשע"א-2011, לפיו תוקנו סעיפים 24 ו-29 לחוק מס ערך מוסף, בדבר מועד החיוב במס בעסקאות של מתן שירותים, כפי שיפורט להלן:

1.1 סעיף 24 לחוק - בעסקאות של מתן שירותים יחול מועד החיוב במע"מ עם קבלת התמורה, ועל הסכום שנתקבל (בסיס מזומן).

1.2 סעיף 29(א1) לחוק (החריג) - בשירות שניתן בעסקה שמחירה מושפע מיחסים מיוחדים בין הצדדים, או שלא נקבע לה מחיר או שתמורתה כולה או מקצתה איננה בכסף, וכן בשירות שניתן על ידי עוסקים שמחזור העסקאות שלהם עולה על 15 מיליון ש"ח בשנה וחלה עליהם החובה לנהל פנקסי חשבונות על פי תוספת י"א להוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות), התשל"ג-1973⁶¹, יחול מועד החיוב במע"מ עם נתינת השירות (בסיס מצטבר).

המשמעות: מתן שירותים על ידי בעלי עסקים קטנים ובינוניים שמחזור עסקאותיהם אינו עולה על 15 מיליון ש"ח בשנה ידווח עם קבלת התמורה, ועל הסכום שנתקבל בפועל. כך, יימנע מהם הקושי בתזרימי המזומנים בשל הנפקת חשבונית מס ותשלום מע"מ העסקאות לרשות המסים זמן לא מבוטל לפני קבלת התשלום בפועל מהלקוח (ובמקרים מסוימים, אף אם התשלום מהלקוח לא התקבל בכלל).

מועד התחולה של תיקון 41 הינו רטרואקטיבי מיום 1 בינואר 2011.

2. תיקון 42 לחוק מע"מ - האחדת המועד להוצאת חשבוניות, דיווח על בסיס מזומן, הארכת המועד לניכוי תשומות, איסור על הקונה לדרוש חשבונית מס טרם התשלום בעסקאות שהמועד לחיוב במס בגינם הוא על בסיס מזומן ועוד

בספר החוקים 2351 מיום 1 באפריל 2012 התפרסם חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 42 והוראת שעה), התשע"ב-2012 (להלן: "התיקון") לפיו, במטרה להקל עם עוסקים קטנים ולהחמיר עם עוסקים המעלימים דיווח על עסקאות, בוצעו מספר תיקונים לחוק מס ערך מוסף. להלן, עיקרי התיקון:

2.1 מועד הוצאת חשבונית: סעיף 46 לחוק מע"מ טרם התיקון קבע כי חשבונית תוצא תוך ארבעה עשר יום ממועד החיוב במס, אולם במקרים שבהם חל סעיף 29 תוצא החשבונית לגבי הסכום ששולם כאמור באותו סעיף לא יאוחר משבעה ימים ממועד קבלתו.

סעיף 46 תוקן כך שהמועד להוצאת חשבונית יהיה תמיד תוך ארבע עשר יום ממועד החיוב במס, בין אם מועד החיוב הוא על בסיס מצטבר ובין אם על בסיס מזומן ובלא תלות במחזור העוסק או בתוספת הספציפית שחלה עליו לפי הוראות ניהול ספרים.

⁶¹ תוספת י"א חלה על: (1) נישום שעסקו או חלק מעסקו מתן שירות לעסק אחר או לצרכן ואשר לא חלה עליו תוספת אחרת מהתוספות להוראות ניהול ספרים. (2) נישום אחר המנהל עסק או משלח יד ולא חלה עליו תוספת אחרת מן התוספות להוראות.

2.2 איסור על דרישת חשבונית מס מהמוכר המדווח על העסקה לפי בסיס מזומן: סעיף 47(א) לחוק מע"מ קובע כי עוסק מורשה רשאי להוציא לגבי עסקה חייבת במס חשבונית מס במקום חשבונית עסקה, וחיוב הוא לעשות כן לפי דרישת הקונה. בתיקון הוסף סעיף קטן (א1) הקובע כי על אף האמור בסעיף קטן (א), הקונה לא ידרוש חשבונית מס כאמור, קודם לתשלום התמורה או חלקה, לפי העניין, אם המועד לחיוב במס בשל העסקה חל עם קבלת התמורה ועל הסכום שנתקבל. דהיינו, חל איסור על הקונה לדרוש חשבונית מס טרם התשלום בעסקאות שהמועד לחיוב במס בגינם הוא על בסיס מזומן.

2.3 הרחבת האפשרות לדיווח על בסיס מזומן: הוראת שעה לדיווח על בסיס מזומן על ידי יצרנים קטנים - הוספת סעיף 29(ב1) לחוק: עוסקים שחלה עליהם תוספת א' להוראות מס הכנסה (ניהול פנקסי חשבונות), התשל"ג-1973 ומתקיים בהם האמור בסעיף 2(ד) לאותה תוספת (יצרנים שמחזור עסקאותיהם אינו עולה על 1,950,000 ש"ח ובעסקם לא יותר מ-6 מועסקים) יחול החיוב במס לגביהם, בעסקאות מכר של נכס, עם קבלת התמורה ועל הסכום שנתקבל.⁶² לשר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, ניתנה סמכות להאריך תוקפה של הוראה זו גם לתקופות נוספות ואכן הוראת השעה הוארכה עד ליום 31 בדצמבר 2014.⁶³ בספר החוקים 2478 מיום 4.12.2014 פורסם חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 48), התשע"ה-2014 המרחיב את האפשרות לדיווח ותשלום מע"מ על בסיס מזומן בגין מכר טובין גם באחד מהמקרים כדלקמן:

(1) כל עוסק שמחזור העסקאות שלו אינו עולה על 2 מיליון ש"ח.
 (2) עוסק שמתקיים בו האמור בפרט 2(ג) לתוספת א' להוראות ניהול פנקסים (קרי, יצרן שמחזור עסקו עולה על 2,150,000 ש"ח אך אינו עולה על 3,800,000 ש"ח, או שמחזור עסקו פחות מ-2,150,000 ש"ח אך בעסקו יותר מ-6 מועסקים ולא יותר מ-17 מועסקים). המשמעות: תחולה על יצרן שמחזור עסקו אינו עולה על 3.8 מיליון ש"ח.

נציין כי המחזור הרלבנטי ליצרנים (3.8 מיליון ש"ח) נקבע לפי ההגדרה בהוראות ניהול פנקסים ועל כן הוא כולל מסים עקיפים (מע"מ) ואילו המחזור שנקבע לכלל העוסקים (2 מיליון ש"ח) נקבע לפי חוק מע"מ ועל כן הוא אינו כולל מע"מ.

תחילה והוראות מעבר: תחילת תיקון 48 הינה מיום 1.1.2015. לגבי עסקאות שמועד קבלת התמורה או מועד מסירת הטובין בהן חל לפני 1.1.2015, ימשיכו לחול ההוראות הקודמות של חוק מע"מ.

2.4 תיקון סעיף 116 לחוק (הארכת המועד לניכוי מס תשומות): סעיף 116 לחוק מתיר למנהל להאריך כל מועד שנקבע בחוק או בתקנות ואילו סעיף 116(א1) לחוק קבע (טרם התיקון) כי רשאי המנהל להאריך את המועד לניכוי מס תשומות הקבוע בסעיף 38(א) לחוק לתקופה שלא תעלה על שמונה עשר חודשים מהמועד המקורי, ואולם אם הוכח להנחת דעתו של המנהל כי אי ניכוי מס התשומות במועד המקורי לא נבע מרשלנות של העוסק רשאי הוא, מטעמים מיוחדים שירשמו, להאריך את המועד לניכוי מס תשומות לתקופה שלא תעלה על חמש שנים מהמועד המקורי. התיקון לחוק ביטל את סעיף 116(א1) לחוק ותיקן את סעיף 116 לחוק כך שיחול אף על הארכת המועד לניכוי מס תשומות ובלבד שלא יאריך את המועד לתקופה העולה על חמש שנים. למעשה, התיקון ביטל את דרישת הוכחת אי הרשלנות של העוסק.

2.5 דחיית התחולה של מספור החשבוניות על ידי רשות המסים (סעיף 47) - נדחה עד ל-1 בינואר 2017: תאריך התחולה של ההוראה המחייבת את כלל העוסקים המורשים למספר את החשבוניות במספרים שיוקצו על ידי רשות המסים נדחה עד ל-1 בינואר 2017, אולם, שר האוצר מוסמך לדחות מועד התחולה האמור לעוד שלוש שנים או להקדים אותו, אך לא לפני ה-1 בינואר 2014.

2.6 החמרת סנקציות - סעיף 95(א1): במטרה להילחם בהעלמת עסקאות, התיקון מאפשר למנהל להטיל קנס בשיעור 30% מסך התשומות שלא נוכו במועד, במקרה שבו חייב במס שהוא עוסק לא ניהל פנקסי חשבונות או רשומות כדון, ובכלל זה לא רשם חשבוניות מס, רשימוני יבוא או מסמכים אחרים שהמנהל אישר לעניין זה, שהוצאו לו כדון ושהיה זכאי לנכות על פיהם מס תשומות לפי סעיף 38(א), או ניהל פנקסי חשבונות או רשומות בסטייה מהותית מהוראות חוק מע"מ או התקנות.

⁶² הוראה זו הוחלה על עסקה של מכר של נכס כאמור אשר נמסר לקונה בשנה שמיים תחילת התיקון, קרי מיום פרסום התיקון ברשומות (1 באפריל 2012).

⁶³ קובץ התקנות 7249 מיום 13 במאי 2013.

2.7 הספת עבירה פלילית (סעיף 117(א)(10)) בשל הכנסת או הוצאת טובין בניגוד להוראות לפי סעיף 129א, שעניינו פיקוח על הכנסת טובין והוצאתם מהאזור ומשטחי עזה ויריחו: הסעיף הוסף במטרה לייעל את אכיפתו של סעיף 129א לחוק.

3. החלת חובת ציון מספר רישום של קונה על גבי חשבונית מס

החל מיום 1 בינואר 2014 נכנס לתוקפו תיקון לסעיף 47(ב)(1) לחוק מס ערך מוסף הקובע, כי חשבונית מס תכלול גם את מספר הרישום של הקונה (חוק מע"מ כולל בהגדרת "קונה" גם מקבל שירות).

בנוסף, התיקון מעניק למנהל סמכות להתיר דרך כלל או לסוגי עוסקים או עסקאות, אי-ציון מספר הרישום של הקונה.

יצוין, כי החוק אינו מגביל את היותו של הקונה "עוסק" בלבד, ולכאורה התיקון חל לגבי עוסקים, מלכ"רים, מוסדות כספיים וגם לגבי אנשים פרטיים. ואולם, בהתאם להבהרה שקיבלנו בנושא מרשות המסים, מאחר שנוסח החוק מתייחס ל"מספר הרישום" של הקונה, הרי שהתיקון אינו מתייחס לקונים פרטיים שאינם רשומים כעוסק, מלכ"ר או מוסד כספי.

4. תיקון 47 לחוק מע"מ- שיעור אפס במקום פטור על פרויקטים של תמ"א 38 ופינוי בינוי

ביום 25.11.2014 פורסם ([ספר חוקים 2476](#)) **חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 47), התשע"ה-2014 ("התיקון")**. התיקון מחיל מע"מ בשיעור אפס על מתן שירותי בנייה במסגרת תמ"א 38 (הן בדרך של חיזוק והן בדרך של הריסה), ובמסגרת פינוי בינוי (להלן ביחד: "**התחדשות עירונית**"), כפי שיפורט להלן:

- חוק מס ערך מוסף קבע עד כה פטור על מע"מ בפרויקטים של התחדשות עירונית (למעט לגבי פרויקט תמ"א 38/2- בדרך של הריסה, לגביו לא הייתה התייחסות בחוק).
- מאחר שחוק מע"מ מאפשר קיזוז מס תשומות רק אם הן משמשות לעסקאות חייבות במס, טרם התיקון לא הייתה באפשרותו של עוסק לקזז את מלוא מס התשומות בפרויקטים של התחדשות עירונית, שכן חלקם היה פטור.
- בעקבות השינוי המוצע יוכלו עוסקים לנכות את מלוא מס התשומות של פרויקטים כנזכר לעיל ולא באופן יחסי, ובכך תשופר הכדאיות הכלכלית לביצועם.
- ההוראות של תיקון 47 יחולו לגבי מכירת זכות ביחידת מגורים חלופית או מתן שירותי בנייה שמועד החיוב במס לגביהם חל ביום פרסומו של התיקון או לאחריו.

בספר החוקים 2581 מיום 21 באוגוסט 2016, פורסם חוק הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית, התשע"ו-2016 (להלן: "**חוק התחדשות עירונית**"), במסגרתו הוקמה רשות ממשלתית להתחדשות עירונית ותוקנו סעיפים מהותיים בחוק מיסוי מקרקעין ובחוק מע"מ בנוגע לפטור ממס שבח ומע"מ בשיעור אפס בעסקאות תמ"א 38.

לתיקון ישנן השפעות לעניין המע"מ, שכן עד לתיקון, בהתאם להוראות סעיף 31 לחוק מע"מ על מתן שירותי בנייה בעסקאות תמ"א 38 יחול מע"מ בשיעור אפס. כעת, לאחר התיקון המע"מ בשיעור אפס יחול גם על מתן שירותים כנגד זכויות בניה שלא מכוח התמ"א.

עוד נקבע כי תחולת הוראות סעיף 31 לחוק מע"מ לגבי מע"מ בשיעור אפס במסגרת תמ"א 38 תוארך עד ליום 31 בדצמבר 2021.

לגבי תיקון זה הנכלל בחוק התחדשות עירונית- ראה גם בהרחבה בחוזר נפרד בפרק השני לחוברת זו.

[הודעה של רשות המסים מיום 11 באוגוסט 2015: יזמים בפרויקטים של תמ"א 38 יוכלו לנכות הוצאות גם בפרויקטים שלא יצאו לפועל.](#)

במטרה להגדיל את הכדאיות הכלכלית בעבור יזמים באזורים שאינם אזורי ביקוש, פרסמה רשות המסים טיוטת הוראת פרשנות לתיקון 47 לחוק מע"מ המדגישה כי ליזמים מותר לנכות תשומות גם בגין הוצאות לקידום פרויקטים של פינוי בינוי ותמ"א 38 כגון פרסום, תכנון אדריכלי וכיוב' אף אם הפרויקט לא יצא לפועל.

בנוסף לכך, החל מכניסתו של תיקון 47 לתוקף ייהנה היזם ממע"מ בשיעור אפס גם כאשר הדיירים מנצלים פטורים אישיים ממס שבח (לדוגמה, מטעם של מכירת דירה יחידה מזכה) ולא רק כאשר בוחרים בניצול פטור ייחודי הניתן להם מכוח ביצוע תכנית התמ"א ובמידה שעל פי התנאים המצוינים בחוק הם זכאים לפטור הייחודי.

חלק ג' - תמריצים

24. החוק לעידוד השקעות הון - תיקון מספר 68 (מפעל מועדף)

1. תקציר

במסגרת חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012 (תיקוני חקיקה), התשע"א-2010, אשר פורסם בספר החוקים 2271 מיום 6 בינואר 2011, אושר תיקון מקיף ביותר (תיקון מס' 68) לחוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט-1959 (להלן: "החוק").

התיקון לחוק שינה את עולם ההטבות לו זכאיות חברות, המוגדרות כחברות תעשייתיות וקבע, בין היתר, כדלקמן:

- חברה, שפועלת באזור א' תוכל ליהנות במקביל הן ממסלול המענקים והן ממסלול הטבות המס.
- תנאי הזכאות להטבות המס שונו וכן הגדרת הישויות הזכאיות להטבות אלו, כאשר השינוי המשמעותי הינו ביטול הדרישה להשקעה מזערית מזכה.
- חישוב יחס המחזורים בוטל, כך שחברה שתעמוד בתנאי החוק, תזכה להטבות מס על כלל המחזור שלה ובשיעור מס קבוע.
- בוטל מסלול הפטור ממנו נהנו חברות רבות.
- הטבות המס שניתנו רק לתושבי חוץ ולחברות שתושבי חוץ הן בעלי המניות שלהן, בוטלו.
- דיבידנד, שיחולק מתוך הכנסה מועדפת, לבעל מניות שהינו חברה ישראלית, יהיה פטור מתשלום מס (כמו דיבידנד שמחולק מרווחים "רגילים"), בשונה מהוראות החוק לגבי הכנסה מוטבת או מאושרת.

לסקירת רשות המסים לגבי תיקון 68 - ראה [חוזר מ"ה 3/2012](#) מיום 10 ביוני 2012.

להלן מובאים עיקרי התיקון:

2. כללי

- מטרת החוק שונתה, כך שהיא לא מבוססת עוד על משיכת הון לישראל וכעת היא מתמקדת בשלושה גורמים עיקריים: (א) פיתוח כושר הייצור של המשק; (ב) שיפור יכולתו של המגזר העסקי להתמודד בתנאי תחרות בשווקים הבינלאומיים; (ג) יצירת תשתית למקומות עבודה חדשים ובני קיימא.
- כפועל יוצא, הטבות המס, שהיו זמינות רק לתושבי חוץ ולחברות שתושבי חוץ הן בעלי המניות שלהן, בוטלו.
- הוראות החוק לא השתנו עבור חברה המוגדרת כמפעל תיירותי וכל השינויים המפורטים בחוזר לא מתייחסים לחברה שכזאת.
- נקבעה הגדרה אחידה אחת למונח "מפעל תעשייתי". מהגדרה הקודמת מועטו מכרה, מפעל להפקת מחצבים, מפעל לחיפוש או להפקה של נפט, ועל כן הם לא זכאים יותר להטבות.

- נקבע כי ישות משפטית שהיא חברה בבעלות ממשלתית מלאה או שותפות שכל החברות ששותפות בה הן חברות בבעלות ממשלתית מלאה, לא תהיה זכאית למענק או להטבות מס כלשהן מתוקף החוק. במידה והבעלות על אותה ישות משפטית הינה רק בחלקה ממשלתית, תהיה זכאית הישות למענק או להטבות מס באופן יחסי לשיעור ההחזקה בה, של הגורמים, שאינם גורמים ממשלתיים.
- הוספת סעיף 51 טו לחוק - נקבע, כי חברה, שקיבלה אישור מרשות המסים לגבי היותה "מפעל תעשייתי", תיחשב בעיני מנהלת ההשקעות ככזאת גם כן, לעניין קבלת הלוואה או מענק. המצב ההפוך תקף גם הוא: חברה, שהמינהלה אישרה לה תכנית השקעה ושקיבלה מענק או הלוואה, שאינו נמוך מ-10% מסך המענק או הלוואה המאושרים, תיחשב בעיני רשות המסים כמפעל תעשייתי. להקלה זו התניית זמן של חמש שנים מרגע מתן האישור על ידי הגורם הראשון, או של רלוונטיות ונכונות המידע שנמסר לו.

3. מסלול מענקים

- תכנית השקעה בהקמה או בהרחבה תאושר אך ורק לחברה שהפעילות היצרית שלה היא באזור פיתוח א'.
- חברה תוכל לקבל סיוע, עפ"י החוק, בגין השקעות שונות שיקדמו את מטרת החוק, כאשר סיוע כזה יוכל להינתן גם בצורה של מענק וגם בצורה של הלוואה.
- השקעה של חברה, שתהא זכאית למענק מתוקף החוק, תיחשב גם כהשקעה בהון אנושי או בכל דרך שמגשימה את מטרת החוק.
- שיעור המענק יהיה בגובה של עד 24% (20% מסכום ההשקעה המאושרת ובנוסף לכך 4% מענק מינהלי).
- החוק מאפשר לשרים, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להגדיל את מענק ההשקעה בשיעור של עד 10%, בגין תכנית השקעות.

קריטריונים לקבלת המענקים לפי גודל החברה

- ישנן ארבע קטגוריות לסיווג חברה על פי מחזור המכירות (בשנה הקלנדרית שקדמה להגשת הבקשה או בממוצע של שלוש שנים שקדמו להגשת הבקשה) ומס' העובדים במשרה מלאה כדלקמן:
  - "חברה זעירה" - חברה אשר הכנסותיה פחתו מ-10 מיליון ש"ח ומצבת עובדיה במשרה מלאה לא עלתה על 10 עובדים.
  - "חברה קטנה" - חברה אשר הכנסותיה לא פחתו מ-10 מיליון ש"ח ולא עלו על 75 מיליון ש"ח ומצבת עובדיה במשרה מלאה לא עלתה על 75 עובדים.
  - "חברה בינונית" - חברה אשר הכנסותיה לא פחתו מ-75 מיליון ש"ח ולא עלו על 200 מיליון ש"ח ומצבת עובדיה במשרה מלאה לא עלתה על 250 עובדים.
  - "חברה גדולה" - חברה שהכנסותיה לא פחתו מ-200 מיליון ש"ח ו/או מצבת עובדיה במשרה מלאה עלתה על 250 עובדים.
- חלוקת התקציב נקבעה כך ש-80% מסך התקציב המענקים בשנת תקציב נתונה יוקצו לבקשות שהמבקש שהגיש אותן עונה להגדרות: "חברה זעירה", "חברה קטנה" או "חברה בינונית" שלעיל ואילו 20% מסך תקציב המענקים בשנת תקציב נתונה יוקצו לבקשות של חברות העונות להגדרת "חברה גדולה".
- תקרת ההשקעה המזכה במענק לכל אחת מארבע הקטגוריות נקבעה כדלקמן:
  - סך ההשקעה בתוכנית המזכה במענק לחברות זעירות לא תעלה על 5 מיליון ש"ח.
  - סך השקעה בתכנית המזכה במענק לחברות קטנות לא תעלה על 20 מיליון ש"ח.
  - סך ההשקעה בתכנית המזכה לחברות בינוניות לא תעלה על 50 מיליון ש"ח.
  - סך ההשקעה בתכנית המזכה לחברות גדולות לא תעלה על 125 מיליון ש"ח.

יצוין כי על אף האמור לעיל, המנהלת רשאית, במקרים מיוחדים ומטעמים שיירשמו, לאשר השקעה מזכה במענק הגבוהה מהסכומים הנזכרים לעיל, בפרט במקרים הבאים:

- עניינה של התוכנית הוא הקמה של פעילות חדשה באזור פיתוח א' או העתקה של פעילות קיימת מאזור שאינו אזור פיתוח א' לאזור פיתוח א'.
- עניינה של התוכנית הוא השקעה במפעלים מתחום הביוטכנולוגיה, הננו-טכנולוגיה, הכימיה, הפארמה ופיתוח התרופות.
- עניינה של התוכנית הוא הקמה או הרחבה של מפעל שיש לו ערך מוסף מיוחד ליישוב מסוים, כגון היותו עוגן תעסוקתי באזור בו הוא ממוקם, בשים לב, בין היתר לפוטנציאל התעסוקתי באזור וכיו"ב.

4. מסלול המס

- מסלולי המס השונים בוטלו ובמקומם נקבעו שיעורי מס קבועים כמפורט בסעיף הבא על כל המחזור היצרני של החברה (להבדיל משיעורי מס מוטבים או פטור רק על הגידול במחזור הנובע מתכנית מאושרת או מוטבת, כפי שהיה עד לתיקון). לפיכך, בוטל מסלול הפטור ממנו נהנו טרם התיקון חברות רבות.
- במקור, נקבע בתיקון 68 לחוק מתווה הפחתה של שיעורי מס מופחתים לחברות מועדפות על הכנסתן המועדפת כדלקמן:
לחברות באזור פיתוח א': בשנים 2011-2012: 10%, בשנים 2013-2014: 7%, החל משנת 2015: 6%;
לחברות במרכז הארץ: בשנים 2011-2012: 15%, בשנים 2013-2014: 12.5%, החל משנת 2015: 12%.
- ואולם, במסגרת החוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (ס"ח 2405 מיום 5/8/2013) בוצע תיקון 71 לחוק, הקובע כי מתווה הפחתת שיעורי המס על הכנסה מועדפת יופסק והחל משנת המס 2014 יהיה שיעור המס המוטל על חברות באזור פיתוח א' 9% ובמרכז הארץ 16%.
- להלן ריכוז שיעורי המס על הכנסה מועדפת לפי שנות מס תוך השוואה לשיעורי המס הרגילים:

שנת המס	שיעור המס על הכנסה מועדפת		שיעור מס חברות רגיל
	אזור א'	אזור אחר	
2011	10%	15%	24%
2012	10%	15%	25%
2013	7%	12.5%	25%
2014 - 2015	9%	16%	26.5%
2016 ואילך ⁶⁴	9%	16%	25%

⁶⁴ תשומת הלב להצעת חוק (חוזר נפרד בחוברת זו) שאישורה עשוי להוביל לשינויים.

- הגדרת ההטבות מתבססת על הגדרת חברה, מפעל והכנסה כ"מועדפים", בשונה מהחוק לפני תיקונו, שם דובר עליהם כעל "מוטבים". באופן עקרוני מדובר על תנאים מאוד דומים עם שינויים מסוימים.
- ההגדרה ל"מפעל מועדף" - מפעל תעשייתי שמתקיימות בו הוראות סעיף 18א(ב) ו-(ג) לעניין היותו מפעל בר-תחרות התורם לתוצר המקומי הגולמי או מפעל בר-תחרות בתחום האנרגיה המתחדשת (המשמעות: ייצוא מינימלי של 25%).
- הכנסה מועדפת תיחשב ככזו, אך ורק אם הופקה או נצמחה מפעילות בישראל.
- הכנסה ממכירת מוצרים שמקור רכיביהם במכרה, במפעל אחר להפקת מחצבים או במפעל לחיפוש או להפקה של נפט, לא תיחשב להכנסה מועדפת.
- הובהר, כי הכנסה ממחקר ופיתוח תעשייתי בעבור תושב חוץ, ובלבד שניתן לגביהם אישור מאת הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (לשעבר המדען הראשי), זכאית להטבות.
- ישות שזכאית ליהנות מהטבות החוק הינה גם שותפות שכל השותפות בה הן כאלו שהתאגדו בישראל.
- הכנסה מתמלוגים תיחשב ככזו שזכאית להטבות, רק במידה והתקבל אישור ממנהל רשות המסים כי מדובר בהכנסה נלווית לפעילות הייצורית של המפעל המועדף בישראל. עד כה לא נדרש האישור הנ"ל על מנת ליהנות מההטבות על הכנסה מתמלוגים.
- דיבידנד, שיחולק מתוך הכנסה מועדפת, לבעל מניות שהינו חברה ישראלית, יהיה פטור מתשלום מס (כמו דיבידנד שמחולק מרווחים "רגילים"), בשונה מהוראות החוק לגבי הכנסה מוטבת או מאושרת.
- במידה ודיבידנד מתוך הכנסה מועדפת יחולק ליחיד או לישות שאינה חברה ישראלית, הוא ימוסה בשיעור של 15% (בכפוף לאמנות המס להן ישראל מחויבת). ואולם, בתיקון 71 לחוק נקבע, שדיבידנד שיחולק החל מיום 1 בינואר 2014 מתוך הכנסה מועדפת יחויב בשיעור מס של 20%.
- בוטלה הדרישה ל"השקעה מזערית מזכה" - אין יותר חשיבות לגובה ולסוג הנכסים בהם משקיעה חברה, שמבקשת ליהנות מהטבות החוק.
- החוק מאפשר לחברה באזור א' לקבל הן מענק עבור השקעה והן ליהנות מהטבות המס, שהחוק מעניק במסגרת מעמד של "מפעל מועדף".

5. אזורי העדיפות

- הארץ חולקה ל-2 אזורי עדיפות: א' ואזור עדיפות אחר. משמעות העניין, שאזור פיתוח ב' בוטל (פרט למפעל תיירותי, לגביו כל הארץ הינה אזור פיתוח א' פרט לתל אביב ולהרצליה).
- אזור פיתוח א' מוגדר בתוספת השנייה לחוק כדלהלן:
- (1) תחומי רשויות מקומיות במחוזות ירושלים, הדרום, הצפון ובנפת חיפה שמתקיימים בהם שני אלה:
- (א) רמה חברתית כלכלית נמוכה לפי אשכול 1 עד 3.
- (ב) שיעור אבטלה שנתי ממוצע של 10% ומעלה. תנאי זה לא יחול על רשות מקומית שהיא מועצה אזורית.
- (2) העיר ירושלים לגבי מפעלים עתירי טכנולוגיה.
- (3) אזורי תעשייה מרחביים בתחומי מחוז הצפון, מחוז הדרום והעיר ירושלים; ואולם בנפת אשקלון רק אזורי תעשייה מרחביים בתחומי הרשויות המקומיות שבהן רמה חברתית כלכלית נמוכה לפי אשכול 1 עד 4.

- (4) אזורי תעשייה ביישובי מיעוטים, משמע ישובים שבהם 80% תושבים שאינם יהודים.
- (5) שדרות והיישובים במועצות האזוריות שער הנגב, חוף אשקלון, שדות נגב ואשכול, אשר בתיהם, כולם או חלקם, שוכנים עד 7 ק"מ מגדר המערכת המקיפה את רצועת עזה וכן אזור תעשייה השוכן בתחום המועצות האזוריות האמורות שמבניו, כולם או חלקם, שוכנים עד 7 ק"מ מהגדר האמורה.
- נקבע, כי לאחר תקופת מינימום של שנתיים, תינתן לשרים, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לשנות את מפת אזורי העדיפות. יחד עם זאת נקבע, כי מפת העדיפות תמשיך לחול עוד שנה אחת נוספת על חברה שהורע מצבה עקב השינוי.

6. מפעל מועדף מיוחד⁶⁵

במידה ומפעל עומד בכל התנאים המפורטים להלן בשנת מס כלשהי, הוא ייחשב למפעל מועדף מיוחד:

- סך ההכנסה המועדפת של המפעל היא 1.5 מיליארד ש"ח או יותר.
- סך הכנסות החברה המועדפת (לבד או לפי דוח מאוחד) הוא 20 מיליארד ש"ח או יותר.
- רשות המס קבעה, כי לפי התכנית העסקית שהוגשה לה, המפעל המועדף יתרום תרומה מהותית לפעילות הכלכלית בישראל ויש בו כדי לקדם יעדים לאומיים במשק המדינה. התכנית העסקית תכלול אחד מהבאים:
  - (1) השקעה ברכישת נכסים יצרניים, למעט בניינים, בהיקף של 400 מיליון שקלים חדשים לפחות באזור פיתוח א' ו-800 מיליון שקלים חדשים באזור פיתוח שאינו אזור פיתוח א', בתוך שלוש שנות מס מתחילת תקופת הזכאות.
  - (2) השקעה במחקר ופיתוח בהיקף של 100 מיליון שקלים חדשים לפחות באזור פיתוח א' ו-150 מיליון שקלים חדשים לפחות באזור פיתוח שאינו אזור פיתוח א', בכל שנת מס במהלך תקופת הזכאות להטבות.
  - (3) העסקה של 250 עובדים חדשים לפחות באזור פיתוח א' ו-500 עובדים חדשים לפחות באזור פיתוח שאינו אזור פיתוח א', בכל שנת מס במהלך תקופת הזכאות להטבות.
- חברה מועדפת מיוחדת תהא זכאית לשיעור מס מופחת בגובה של 5% ושל 8% במידה והיא פועלת באזור פיתוח א' או באזור אחר, בהתאמה. כמו כן תהא זכאית לפחת מואץ, בדומה לחברה מועדפת "רגילה".
- הטבות המס והפחת המואץ, להן זכאית חברה מועדפת מיוחדת, יינתנו לה בשנת מס ספציפית, במידה ותעמוד בשלושת הבאים:
  - (1) סך ההכנסה המועדפת של המפעל היא 1.5 מיליארד ש"ח או יותר.
  - (2) סך הכנסות החברה המועדפת (לבד או לפי דוח מאוחד) הוא 15 מיליארד ש"ח או יותר.
  - (3) אישור רשות המס להיות החברה מועדפת מיוחדת, לא בוטל.

⁶⁵ תשומת הלב להצעת חוק ההתייעלות לשנים 2017 ו-2018 (ראה חוזר נפרד בחוברת זו) שאישורה עשוי להוביל לשינויים בתנאים להיכלל במפעל מועדף מיוחד וכן לשינויים נוספים בחוק לעידוד השקעות הון.

7. תחולה והוראות מעבר

(1) **תחולת התיקון לחוק** - הנוסח של תיקון 68 של החוק יחול לגבי הכנסה מועדפת שהופקה או נצמחה בידי חברה מועדפת החל ביום 1 בינואר 2011.

(2) **מסלול חלופי - הוראות מעבר לגבי תחולת ההטבות לפי הוראות החוק הישן**

המשך החלת הנוסח הישן לחוק - מפעל המעדיף להישאר בתחולת החוק הישן, בכל הקשור למסלולי הטבות במס ("מסלול חלופי" ו"מסלול אירלנד"), יכול לעשות זאת לגבי תכניות מאושרות ומוטבות ישנות (ששנת ההפעלה/הבחירה שלהן היא עד וכולל שנת 2010). יתרה מכך, ניתן היה להמשיך ולבחור את שנת 2011 או שנת 2012 כשנת בחירה נוספת, בתנאי שההשקעה המזערית המזכה לגבי אותה שנת בחירה, כוללת השקעות שנעשו במהלך שנת 2010.

לאחר שנת בחירה 2012 לא מתאפשרת יותר קביעה של שנות בחירה חדשות (למעט במפעלי תיירות).

הודעת ויתור לגבי ההטבות מכוח הנוסח הישן של החוק - לגבי שנת המס 2016 עד ליום 31 במאי 2016

חברה הנהנית מהטבות של מפעל מוטב או מאושר, ומעוניינת בהטבות מתוקף התיקון לחוק, חייבת לבחור בכך, וכפועל יוצא לוותר על יתרת ההטבות מתוקף החוק טרם תיקונו. הודעת הויתור תימסר **בטופס שקבע מנהל רשות המסים (טופס 908)**, לא יאוחר מהמועד הקבוע להגשת הדוח השנתי לפי הוראות סעיפים 131 ו-132 לפקודה והיא תחול לגבי שנת המס שלאחר שנת המס שלגביה הוגש הדוח ואילך, בלא זכות חזרה ממנה.

המועד הקבוע בסעיף 132 לפקודה הינו, בדרך כלל 31 במאי⁶⁶. ואולם, סעיף 133 לפקודה קובע שפקיד השומה רשאי לדחות את המועד להגשת הדוח למועד שיקבע.

על פי הודעה מיום 31 במרץ 2011, עמדת רשות המסים היא, שיש להודיע על בחירה בהחלת הנוסח החדש לחוק עד למועדים הקבועים להגשת הדוח השנתי **ללא אורכות**⁶⁷, לפי סעיפים 132(ב)(1) לפקודה **(דהיינו עד 31 במאי 2016 לגבי שנת המס 2016 ועד 31 במאי 2017 לגבי שנת מס 2017)** או לפי סעיף 132(ב)(2) לפקודה (לא יאוחר מתום חמישה חודשים מיום שבו נסתיימה תקופת שומה מיוחדת).

יודגש, כי מדובר בעמדת רשות המסים לגבי המועדים, שאינה בהכרח הפרשנות היחידה בעניין זה, מאחר שניתן לנסות לטעון שהמועד להגשת הודעת ויתור, צריך להיות המועד להגשת הדוח לפי האורכה שניתנה לו.

חברה שלא תשלח הודעת ויתור, תמשיך ליהנות מהטבות החוק טרם תיקונו.

(3) **מסלול מענקים - תקופת צינון לגבי מפעלים שברשותם כתב אישור במסלול מענקים**

מפעל שברשותו תוכנית מאושרת במסלול המענקים, חייב בתקופת צינון של 3 או 5 שנים משנת ההפעלה של התוכנית המאושרת, בטרם יתאפשר לו לעבור לתחולת התיקון החדש. במהלך תקופת הצינון, שיעור המס המופחת החל על המפעל מכוח אותה תוכנית או תוכניות קודמות, יהיה בהתאם לשיעורי מס החברות הרגילים שנקבעו בסעיף 126 לפקודת מס הכנסה (ולא שיעור של 25% כפי שנקבע קודם לתיקון), למעט במקרים בהם השיעורים המופחתים נמוכים יותר, עקב כך שבמפעל מחזיקים משקיעי חוץ (בשיעור של 49% ומעלה).

⁶⁶ מועד זה חל על מי שהדו"ח שלו מבוסס על מערכת חשבונות מלאה, לפי שיטת החשבונאות הכפולה.
⁶⁷ לעניין זה, ראה עמ"ה 504/99 אריה דגן, שבו נקבע, שהמועד אליו התכוון המחוקק לגבי הודעה על חברה משפחתית הוא המועד הקבוע להגשת הדוח, בהתאם להוראות ס' 131 לפקודה ולא המועד שבו הוגש הדוח בפועל. יצוין, שבאותו מקרה הוגש הדוח באיחור קיצוני של מספר שנים.

משך תקופת הצינון הינו בהתאם למועד הוצאת כתב אישור. **לכתבי אישור שהוצאו לפני 1 באפריל 2005** (מועד התחילה של תיקון 60 לחוק) **נדרשת תקופת צינון של 3 שנים ולכתבי אישור שהוצאו לאחר מכן נדרשת תקופת צינון של 5 שנים.** תקופות הצינון שונות, כיוון שחברות, שאושרה להן תוכנית לפני 1 באפריל 2005, לא ידעו על מגבלת הצינון לגבי מעבר ממסלול מענקים למסלול מס, מגבלה ששולבה בתיקון מס' 60.

השנים נספרות מתחילת שנת ההפעלה. לדוגמא, תוכנית שהופעלה בשנת המס 2012 ותקופת הצינון הנדרשת היא 5 שנים, יכולה לעבור לתחולת התיקון החדש רק בשנת המס 2017. בשנת 2017 תהיה הבחירה נתונה בידי החברה באם להמשיך להחיל את הוראות החוק הישן או לוותר על יתרת הטבות ולעבור לתחולת תיקון 68.⁶⁸

(4) **הטבות על חלוקת דיבידנד לחברות שהודיעו על ויתור של הטבות מכוח הנוסח הישן לחוק עד ליום 30 ביוני 2015**

כדי לעודד חברות לוותר על תחולת הדין הישן, נקבע שחברה **שתודיע עד ליום 30 ביוני 2015**, כי היא מחילה על עצמה את הוראות התיקון לחוק, תהא זכאית לחלק דיבידנד מתוך הכנסה מוטבת או מאושרת, שהיא כאמור הכנסה עליה התקבלו הטבות מס, לאחר תשלום מס החברות עליה⁶⁹ (באם ההכנסה הייתה פטורה, המשמעות היא שלילת הפטור ותשלום מס חברות בשיעור של 10%-25%) לבעל מניות, שהינו חברה תושבת ישראל בלבד, ללא חבות נוספת במס, בניגוד ובאופן מקל בהתייחס להוראות החוק טרם תיקונו הקובעות מס נוסף של 15% על מקבל הדיבידנד, גם אם הוא חברה.

⁶⁸ למרות האמור לעיל, מתוך כוונה לעודד מפעלים לעבור למתכונת החדשה, מפעל שהודיע עד ליום 30 ביוני 2011, על מעבר לתחולת התיקון החדש, לא תחול לגביו תקופת הצינון כאמור. את ההודעה כאמור צריך היה להגיש לרשות המסים עד לאותו מועד (שכבר חלף) והיא תחול לגבי שנת 2011 ואילך, ללא יכולת חזרה.

⁶⁹ בתקופת הוראת השעה למשך שנה שהסתיימה ביום 11 בנובמבר 2013 ניתן היה לשלם מס מופחת על הכנסה צבורה נבחרת (רווחים כלואים).

25. חלוקת דיבידנד שמקורו במפעל שקיבל הטבות של החוק לעידוד השקעות הון

ביום 5 באוגוסט 2013 פורסם בספר החוקים 2405 [חוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים \(תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014\)](#), התשע"ג-2013. בין היתר, כלל החוק גם את [תיקון מס' 71 לחוק לעידוד השקעות הון](#).

טרם תיקון 71, שיעור המס שהוטל על דיבידנד שמקורו בהכנסה שזכתה להטבה מכח החוק לעידוד השקעות הון (הכנסה מועדפת, מוטבת או מאושרת) היה 15%. בתיקון נקבע כי **שיעור המס על דיבידנד שיחולק החל מיום 1 בינואר 2014 יועלה ל-20%** לגבי הכנסה שמקורה בהכנסה מועדפת (פרט לבעל מניות שהינו חברה תושבת ישראל- ראה בהמשך ההערות) וכן במקרים נוספים כמפורט להלן:

סעיף בחוק לעידוד	מקור ההכנסה ממנה מחולק הדיבידנד	הוראות תחולת התיקון
יח51	הכנסה מועדפת	לגבי דיבידנד שחולק החל מיום 1 בינואר 2014 ואילך.
51ב(ג)(1)	הכנסה מוטבת	לגבי דיבידנד שחולק החל מיום 1 בינואר 2014 מהכנסה של חברה מוטבת שהיא בעלת מפעל מוטב, שהושגה בתקופת ההטבות שתחילתה בשנת בחירה, שהיא שנת המס 2014 ואילך.
47(ב)(2)(א)	הכנסה של מפעל מאושר תיירותי או של חברה שהיא בעלת מפעל חקלאי מאושר ⁷⁰	לגבי דיבידנד שחולק החל מיום 1 בינואר 2014 מהכנסה של חברה כמפורט להלן: 1. חברה שהיא בעלת מפעל מאושר שהוא מפעל תיירותי, שקיבלה מענק בשל הקמת מפעל לראשונה או בשל הרחבה קודמת שלו, והתכנית להקמת/הרחבת המפעל אושרה בידי המנהלה ביום 1 בינואר 2014 ואילך. 2. חברה שהיא בעלת מפעל חקלאי מאושר- לגבי הכנסתה שהושגה בתקופת ההטבות בסעיפים 34 או 35 לחוק האמור שתחילתה בתכנית שאושרה ביום 1 בינואר 2014 ואילך.
	מפעל מאושר תעשייתי במסלול מענקים או מסלול חלופי	אין התייחסות בתיקון.

הערות והמלצות:

- לגבי דיבידנד מהכנסה מועדפת - אין לכאורה הבחנה בין השנים שבהן נוצרה ההכנסה המועדפת (עד וכולל לשנת 2013 או אחריה).
- לגבי דיבידנד שמקורו בהכנסה מוטבת -

לגבי מפעל תעשייתי: מאחר שבתיקון 68 לחוק העידוד נקבע לגבי מפעל תעשייתי, ששנת הבחירה האחרונה שניתן לבחור היא שנת המס 2012, אזי התיקון המתייחס רק למפעלים ששנת הבחירה לגביהם היא 2014 ואילך, אינו רלוונטי. לפיכך, **על דיבידנד ממקור זה שחולק גם החל מיום 1 בינואר 2014 ימשיך לחול מס בשיעור של 15%**.

לגבי מפעל תיירותי: על חלוקת דיבידנד ממפעל מוטב ששנת הבחירה שלו היא לפני שנת 2014 ימשיך לחול שיעור מס של 15%, גם אם חולק החל מיום 1 בינואר 2014 ואילך. התיקון רלוונטי רק למפעל תיירותי ששנת הבחירה שלו 2014 ואילך.

⁷⁰ סעיף 33(ב) לחוק לעידוד השקעות הון בחקלאות, קובע שעל דיבידנד שמקורו במפעל חקלאי מאושר, יחולו הוראות סעיף 47(ב)(2) לחוק לעידוד השקעות הון.

- לגבי דיבידנד שמקורו בהכנסה מאושרת של מפעל תיירותי או של מפעל חקלאי מאושר - שיעור המס של 15% ימשיך לחול גם לגבי דיבידנד שחולק החל מיום 1 בינואר 2014 כל עוד מדובר בתכנית שאושרה לפני 1 בינואר 2014.
- לגבי דיבידנד שמקורו בהכנסה מאושרת של מפעל תעשייתי במסלול מענקים או מסלול חלופי - אין כל התייחסות בתיקון. לכן, שיעור המס של 15% ימשיך לחול גם לגבי דיבידנד שחולק החל מיום 1 בינואר 2014.

לגבי דיבידנד שחולק לחברה תושבת ישראל

על פי תיקון 68 לחוק (ראה חוזר נפרד בחוברת זו), דיבידנד שחולק מתוך הכנסה מועדפת, לבעל מניות שהינו חברה ישראלית, יהיה פטור מתשלום מס (כמו דיבידנד שמחולק מרווחים "רגילים").

כמו כן, כדי לעודד חברות לוותר על תחולת הדין הישן (שלפני תיקון 68), נקבע שחברה שהודיעה עד ליום 30 ביוני 2015, כי היא מחילה על עצמה את הוראות תיקון 68 לחוק, תהא זכאית לחלק דיבידנד מתוך הכנסה מוטבת או מאושרת, שהיא כאמור הכנסה עליה התקבלו הטבות מס, לאחר תשלום מס החברות עליה (באם ההכנסה הייתה פטורה, המשמעות היא שלילת הפטור ותשלום מס חברות בשיעור של 25%-10%) לבעל מניות, שהינו חברה תושבת ישראל בלבד, ללא חבות נוספת במס, בניגוד ובאופן מקל בהתייחס להוראות החוק טרם תיקונו הקובעות מס נוסף של 15% על מקבל הדיבידנד, גם אם הוא חברה.

26. "חוק האנג'לים" - הטבות במס באמצעות הפחתת השקעות בחברות עתירות מו"פ בשנים 2011 עד 2019

1 רקע ותמצית

• החוק המקורי

ביום 6 בינואר 2011 פורסם בספר החוקים מס' 2271 חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012 (תיקוני חקיקה), התשע"א-2010. חוק זה כלל פרקים רבים וביניהם גם פרק ז' שכלל **הוראת שעה לשנים 2011 עד 2015** - הטבות במס להפחתת השקעות בתחום תעשייה עתירת ידע ומתן תמריץ להשבת מדענים לישראל (להלן: "**החוק**" או "**החוק המקורי**").

בפרק זה של החוק המקורי נכללו הטבות מס כדלקמן:

- (א) לגבי משקיע יחיד (סעיף 20 לחוק המקורי) - התרת עלות השקעה של עד 5 מיליון ש"ח במניות של **חברת מטרה** (כהגדרתה להלן), כהוצאה בידי משקיע יחיד על פני שנה עד שלוש שנים; חלק זה של החוק מכונה גם "**חוק האנג'לים**".
- (ב) לגבי משקיע שהוא חברה (סעיף 21 לחוק המקורי) - עידוד השקעה של חברות ישראליות גדולות/בינוניות בחברות ישראליות קטנות, שעיסוקן בתחום תעשיות עתירות הידע, באמצעות ניכוי חלק מההשקעה במניות על פני חמש שנים;
- (ג) תמריץ למדענים (סעיף 22 לחוק המקורי) - תמריץ השבת מדענים ישראלים השוהים בחו"ל, לישראל ולעליית מדענים לראשונה לישראל באמצעות מתן פטור ממס לגבי הכנסה מתמלוגים מסוימים. תמריץ זה היה בתוקף רק ליחיד שנהיה תושב ישראל בתקופה 2011 עד 2015 ולא האורך.

• תיקון מס' 5 לחוק

בספר החוקים 2524 מיום 20 בינואר 2016, פורסם חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012 (תיקוני חקיקה) (תיקון מס' 5), התשע"ו-2016 (להלן: "**התיקון**" או "**תיקון מס' 5**"). כפי שצויין בדברי ההסבר להצעת התיקון לחוק, מבדיקת השפעתו של החוק המקורי על התנהגות המשקיעים בחברות עלה, כי מאז שנחקק נעשה שימוש מועט בהטבת המס שמעניק סעיף 20 לחוק למשקיעים בחברת מטרה כהגדרתה באותו סעיף (להלן- "**חברת מטרה**") וכי נדרשים כמה שינויים כדי להתאים את ההסדר הקבוע בו למציאות הכלכלית בתחום. בפרט, הקריטריונים שהיו קבועים טרם התיקון בסעיף 20 יצרו חוסר וודאות משמעותי למשקיעים.

במסגרת תיקון מס' 5 בוצעו עיקרי השינויים הבאים:

תיקונים והארכת תוקף חוק האנג'לים (סעיף 20 לחוק המקורי)

- מתן הטבות להשקעה בחברת מטרה או חברה מתחילה (כהגדרתה להלן - ראו בהרחבה בהמשך) גם לשותפות בין יחידים שהוקמה במיוחד למטרה זו, ולא רק ליחידים.
- הארכת תוקף הוראת השעה להשקעות יחיד או שותפות בין יחידים בחברת מטרה עד 31 בדצמבר 2019.
- מתן הטבות גם להשקעות של יחיד או שותפות בין יחידים **במסלול חדש נוסף של "חברה מתחילה"**, החל מיום 1 בינואר 2016 ועד 31 בדצמבר 2019.
- קביעת הגדרה למונח חדש "מועד השקעה".

הארכת תוקף הוראת השעה של ההטבות למשקיע שהוא חברה (סעיף 21 לחוק המקורי) עד ליום 31 בדצמבר 2019.

2 המונחים "מחקר" ו"פיתוח" (מו"פ)

המונחים "מחקר" ו"פיתוח" (מו"פ) שיוזכרו להלן, הינם כמשמעותם בחוק לעידוד מו"פ בתעשייה, ובלבד שהרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (לשעבר המדען הראשי) אישרה כי המחקר והפיתוח הם כהגדרתם בחוק האמור⁷¹.

3 התרת עלות השקעה של עד 5 מיליון ש"ח במניות חברה עתירת מו"פ (במסלול חברת מטרה או במסלול חברה מתחילה), כהוצאה בידי משקיע יחיד ושותפות בין יחידים על פני שנה עד שלוש שנים

3.1 כללי

- כדי לעודד השקעות של בעלי הון בחברות ישראליות עתירות מו"פ, המצויות בשלב הראשוני של פעילות המו"פ (שלב ה-Seed) והמתקשות לגייס מקורות מימון כיוון שהן מתאפיינות בסיכון גבוה מאוד, יותר ליחיד או לשותפות בין יחידים להפחית את עלות ההשקעה במניות של חברות המתוארות להלן עד לסכום השקעה מירבי שלו ושל קרובו של 5 מיליון ש"ח, כהוצאה, כנגד הכנסה מכל מקור, בפריסה על פני שלוש שנים, החל בשנת המס שבה סכום ההשקעה המזכה שולם לחברה ("תקופת ההטבה").
  - בחוזר מס הכנסה 12/2011 של רשות המסים נאמר: **"סעיף 20(ב) לחוק, מאפשר את ניכוי סכום ההשקעה במניות המזכות במשך תקופת ההטבה. בשל חוסר בהירות בנוסח החוק בעניין זה, שאיננו מתייחס לפריסת הוצאה (התייחסות לנושא הפריסה קיימת רק בדברי ההסבר), המשקיע יוכל לנכות את ההוצאה בשל ההשקעה במניות המזכות על פני שנות המס שבתקופת ההטבה, לפי בחירתו ובכפוף לאמור להלן, דהיינו - המשקיע יוכל לדרוש את כל סכום ההשקעה המזכה במניות המזכות כבר בשנת המס הראשונה לתקופת ההטבה."**
- באופן זה, עלות ההשקעה במניות חברת המטרה או החברה המתחילה תותר למשקיע בניכוי לפני מכירת המניות ותגרום לחסכון במס גדול יותר, מאחר שהיא תסווג כהוצאה פירותית (חסכון במס לפי שיעור מס שולי) ולא כמחיר מקורי בחישוב רווח הון (חסכון במס בשיעור של 25%/30%). לכך השלכה אף לעניין קיזוז הפסדים.
- החוק משווה למעשה בין התרת הוצאה בגין השתתפות במימון פעילות מחקר של חברה, לפי סעיף 20 לפקודה, לבין השקעה בעקיפין במניות החברה.
  - המונח "מועד ההשקעה" מוגדר כך: המאוחר מבין: (1) המועד שבו המשקיע שילם לחברת המטרה או לחברה המתחילה את סכום ההשקעה המזכה; (2) המועד שבו הקצתה חברת המטרה או החברה המתחילה למשקיע את המניות כנגד השקעתו בחברה; ואולם אם מקור המניות שהוקצה הוא באיגרות חוב הניתנות להמרה למניות, ואיגרות החוב האמורות הומרו למניות באותה שנת מס שבה הונפקו איגרות החוב - המועד שבו שילם המשקיע תמורת איגרות החוב.

⁷¹ "מחקר" - חקירה מתוכננת במטרה לגלות ידע חדש מתוך ציפייה שידע זה יהיה מועיל בפיתוח מוצר חדש או תהליך חדש או בשיפור מהותי במוצר או בתהליך קיימים.
 "פיתוח" - יישום ממצאי מחקר או ידע אחר, המכוונים לייצור מוצר חדש או לפיתוח תהליך חדש או לשיפור מהותי במוצר קיים או בתהליך קיים, לרבות גיבוש קווי תכנית או בדיקותם, הכנת תכניות ומדגמים, בניית אב-טיפוס והפעלת דגם ניסוי או מיתקן חצי-חרושתי.

3.2 מסלול "חברת מטרה"

הפחתת עלות ההשקעה במסלול "חברת מטרה" תותר בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:

- (א) חברת המטרה הינה חברה שהתאגדה בישראל והשליטה והניהול בה מופעלים בישראל ובמהלך תקופת ההטבה (שלוש שנות מס החל בשנה שבה שולם סכום ההשקעה המזכה לחברת המטרה) נתקיימו בה כל אלה: ניירות הערך שלה אינם רשומים למסחר בבורסה; 70% מהוצאותיה הן הוצאות מו"פ; 75% לפחות מהוצאות המו"פ בתקופת ההטבה הוצאו בישראל; הוצאות המו"פ הוצאו לשם קידומו או פיתוחו של מפעל שבבעלותה (דהיינו - הקניין הרוחני שיפותח בעקבות המו"פ יהיה בבעלות חברת המטרה). כמו כן, הן בשנה שבה שולם סכום ההשקעה המזכה והן בשנה שלאחריה, לא עלו הכנסותיה של החברה על 50% מסכום הוצאות המו"פ.
- (ב) מועד ההשקעה חל במהלך התקופה 1 בינואר 2011 ועד 31 בדצמבר 2019.⁷²
- (ג) בתמורה להשקעה הוקצו למשקיע מניות בחברת המטרה באותה שנה והוא החזיק בהן לפחות עד לתום תקופת ההטבה;
- (ד) הימנעות ממס או הפחתת מס בלתי נאותות אינן בין המטרות העיקריות של ההשקעה;
- (ה) 75% לפחות מסכום ההשקעה בה על ידי היחיד תשמש להוצאות מו"פ, לא יאוחר מתום תקופת ההטבה;

3.3 מסלול "חברה מתחילה"

המסלול מגדיר "חברה מתחילה" כחברה שהתאגדה בישראל והשליטה על עסקיה וניהולם מופעלים בישראל שמתקיימים לגביה כל אלה:

- (1) במועד ההשקעה, שמיום 1 בינואר 2016 ועד 31 בדצמבר 2019, טרם חלפו המאוחר מבין המועדים הבאים:
- (א) 48 חודשים מיום התאגדות החברה ואם היא פועלת באזור פיתוח א' ⁷³ 60 חודשים מיום ההשקעה
- (ב) במידה והתקבל סיוע, במסגרת מסלול שמפעילה הרשות, שממונה על התקציבים במשרד האוצר ומנהל רשות המסים אישרו כי הוא מיועד לחברות מתחילות - 12 חודשים מתום תקופת הסיוע במסגרת המסלול כאמור.
- (2) היקף המכירות הכולל של החברה מיום התאגדותה עד למועד ההשקעה לא עלה על 4.5 מיליון ש"ח, והיקף המכירות בכל אחת משנות המס שקדמו למועד ההשקעה לא עלה על 2 מיליון ש"ח. לעניין זה יראו חלק משנת מס כשנת מס.
- (3) סך כל הוצאות החברה מיום התאגדותה עד למועד ההשקעה לא עלה על 12 מיליון ש"ח, וסך כל הוצאותיה בכל אחת משנות המס שקדמו למועד ההשקעה לא עלה על 3 מיליון ש"ח. לעניין זה יראו חלק משנת מס כשנת מס.
- (4) היקף ההשקעות בחברה וההלוואות שניתנו לה מיום התאגדותה עד למועד ההשקעה, ובכלל זה סכום ההשקעה המזכה, אינו עולה על 12 מיליון ש"ח.
- (5) רואה החשבון של החברה אישר כי מתקיימים בחברה, במועד ההשקעה, התנאים שבפסקאות (1) עד (4).

⁷² בחוק המקורי המועד נקבע עד 31/12/2015, אך הוארך עד 31/12/2019 בתיקון מס' 5.
⁷³ בהתאם לחלק א' לתוספת השנייה בחוק לעידוד השקעות הון.

- (6) עד למועד ההשקעה התקבל אישור הרשות לאותה שנת מס כי מתקיימים בחברה שני התנאים הבאים:
- (א) 70% לפחות מהוצאות החברה, בתקופה שמיום התאגדותה עד יום ההשקעה, הוצאו, במישרין או בעקיפין, בקשר למוצר המבוסס על מחקר ופיתוח שבוצעו בחברה (להלן- "**המוצר שבפיתוח**")
- (ב) המוצר שבפיתוח וכל הזכויות הנובעות ממנו הם בבעלות החברה מיום היווצרו. בהגדרה נקבעו תנאים נוספים לעניין חברה שרכשה או קיבלה את מלוא הזכויות במוצר מיחידים או ממוסד יוצר.

3.4 הטבה גם לשותפות בין יחידים

סעיף 20 לחוק בנוסחו טרם תיקון מס' 5 קבע כי רק השקעה של יחיד תוכר לצורך הטבת המס. השינוי בהגדרת "משקיע" מאפשר את הזכאות להטבה גם ל"**שותפות בין יחידים**", שהיא שותפות שהשותפים בה במשך כל תקופת ההטבה הם יחידים, שהוקמה ופועלת לשם השקעה ייעודית בחברה אחת בלבד שהיא חברת מטרה או חברה מתחילה, ומנהל רשות המסים אישר כי מתקיימים בה התנאים האמורים בהגדרה זו.

3.5 להפרת התנאים יהיו השלכות רק לגבי החברה המתחילה

מטרת תיקון מס' 5 כאמור הינה להגביר את האטרקטיביות של ההשקעות בחברות הזנק צעירות בקרב משקיעים וזאת באמצעות יצירת וודאות למשקיע, כך שיידע על זכאותו להטבות כבר בעת ביצוע ההשקעה. על כן, נקבע כי להפרת התנאים יהיו השלכות לגבי החברה המתחילה ולא לגבי המשקיעים בחברה, וזאת בשונה ממסלול ההטבה לגבי חברות מטרה.

3.6 הוראות שנועדו להבטיח את המשך קיומם של התנאים שנקבעו גם במהלך תקופת ההטבה

כאמור לעיל, התנאים להיותה של "חברה מתחילה" נבחנים במועד ההשקעה, כדי ליצור וודאות בעבור המשקיעים בחברה כאמור לזכאותם להטבה. ואולם, במקביל נקבעו הוראות שנועדו להבטיח את המשך קיומם של התנאים שנקבעו גם במהלך תקופת ההטבה ולגבי חלק מהתנאים אף בשנתיים שלאחר תום תקופת ההטבה ("**המועד הקובע**") כדלקמן:

(א) הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית ("הרשות") תבחן בתום כל שנת מס בתקופת ההטבה, אם בחברה שבה בוצעה ההשקעה מוסיפים להתקיים התנאים המגדירים אותה 'חברה מתחילה' וכן אם יותר מ- 50% מהוצאותיה באותה שנת מס הוצאו בישראל. זאת על-מנת להבטיח שההטבה תינתן לחברות שעיקר פעילותן וההשקעה שלהן במו"פ יהיה בישראל. אין מדובר בפעילות ההתרחבות של החברה, שלעיתים היא גם בחו"ל, אלא רק הוצאות שבגינן ניתנה ההטבה. יובהר כי מדובר בהקלה לעומת מסלול חברת מטרה הדורש שיעור הוצאה של 75%.

(ב) במועד הקובע תבחן הרשות תנאים נוספים לשימוש בכספים שנועדו לפתח את המוצר.

3.7 שר האוצר באישור ועדת הכספים רשאי להאריך, פעם אחת, בצו את התקופה האמורה בארבע שנים נוספות.

4 עידוד השקעות של חברות ישראליות גדולות/בינוניות בחברות ישראליות קטנות, שסיסוקן בתחום תעשיות עתירות הידע, באמצעות ניכוי חלק מההשקעה במניות על פני חמש שנים

- לחברה המשקיעה תוכר הפחתה בשיעור של 20% מעלות רכישת מניות "חברה מזכה", שלא בדרך של הקצאה, כנגד כלל הכנסתה, בכל אחת מחמש שנות המס, שתחילתן בשנת המס העוקבת לשנת הרכישה.
- הסכום שיותר להפחתה בידי החברה הרוכשת יהיה רק עודף עלות ההשקעה על ההון העצמי של החברה המזכה (סכום זה מבטא, למעשה את שווי המוניטין והידע "בחברה המזכה", שלא קיבלו ביטוי במאזנה). זאת, על מנת למנוע הפחתה בעקיפין, באמצעות הפחתת המניות, של נכסים הרשומים במאזן "החברה המזכה", שכבר מופחתים בה לצורכי מס, או של נכסים אשר לו היו נרכשים במישרין על ידי החברה הרוכשת, לא היו זכאים לפחת (כגון: קרקע, מניות חברה, מזומנים ונכסים כספיים).
- משמעות הפחתה זו הינה הקדמת הוצאה ע"ח הגדלת רווח ההון העתידי ממכירת המניות, ללא הבדל לכאורה בשיעור החיסכון במס⁷⁴. לכך השלכה אף השלכה אף לעניין קיזוז הפסדים.
- ההפחתה כאמור תותר בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:
  - (א) הרכישה בוצעה במהלך התקופה 1 בינואר 2011 עד ליום 31 בדצמבר 2019⁷⁵. שר האוצר באישור ועדת הכספים רשאי להאריך, פעם אחת, בצו את התקופה האמורה בארבע שנים נוספות.
  - (ב) הרכישה תהיה בשיעור של 80% מכל אחד מאמצעי השליטה ב"חברה המזכה";
  - (ג) ב-12 החודשים שקדמו לשנת הרכישה לא היו לחברה הרוכשת יותר מ-25% באחד או יותר מאמצעי השליטה ב"חברה מזכה";
  - (ד) ביום שלפני יום הרכישה, החברה הרוכשת ו"החברה המזכה" אינו קרובות זו לזו;
  - (ה) הימנעות ממש או הפחתת מס בלתי נאותות אינן בין המטרות העיקריות של הרכישה וניתן אישור מנהל רשות המסים על כך;
  - (ו) בשנת הרכישה ניירות ערך של "החברה המזכה" אינם רושמים למסחר בבורסה;
  - (ז) בחברה הרוכשת וב"חברה המזכה" הנרכשת מתקיימים התנאים הבאים **בשנת הרכישה ובכל 5 שנות ההפחתה**: הן חברות מוטבות או חברות מועדפות, כהגדרתן בסעיף 51 לחוק עידוד השקעות הון; הוצאות המו"פ של החברה הרוכשת ושל "החברה המזכה" מהוות לפחות 7% ממחזורן ולפחות 20% מכלל העובדים בכל חברה הינם בעלי תואר אקדמי שנקבע, העובדים בתחום השכלתם (בשנת הרכישה נדרש כי השיעורים המזעריים האמורים ב"חברה מזכה" יהיו 25%-40%, בהתאמה, כדי לאפיין אותה כחברה המצויה בשלבי מחקר מוקדמים יותר ביחס לחברה הרוכשת);
  - (ח) בשנת הרכישה "החברה המזכה" לא תהיה בעלת מקרקעין או זכות באיגוד מקרקעין, הישראל או בחו"ל, ולא תהיה בעלת זכויות בחבר בני אדם אחר, אל אם כן פעילותו של חבר בני האדם האחר טפלה לפעילותה ומהווה חלק בלתי נפרד ממנה;
  - (ט) כל הוצאות המו"פ שהוצאו על ידי "החברה המזכה" בכל אחת מחמש שנות ההפחתה, מבוצעת לשלם קידומו או פיתוחו של המפעל שבבעלותה או של המפעל שבבעלות החברה הרוכשת (דהיינו, הקניין הרוחני שיפותח בעקבות המו"פ יהיה בבעלות "החברה המזכה" או החברה הרוכשת), וכן 75% מהוצאות כאמור בכל שנה הוצאו בישראל;
- בשנת מס שבו לא התקיימו התנאים הנדרשים, לא תותר הפחתה, אולם לא יהיה בכך כדי לפגוע בזכאות להפחתה בשנים שלאחר ההפרה או לפניה, אם בהן התקיימו התנאים הנדרשים, ובלבד שטרם נסתיימה תקופת ההפחתה ושסכום שלא נוכה בשנת ההפרה לא ינוכה בשנה שלאחריה.

⁷⁴ יש לשים לב, שמאחר והחברה הרוכשת חייבת להיות חברה מוטבת או חברה מועדפת (ראה בהמשך), אזי שיעור חסכון המס ממנו תינהג בהפחתה הינו נמוך (לעיתים אחוזי מס בודדים) ואילו מרכיב ההפחתה שיגדיל את רווח ההון בעתיד יחוייב בשיעור מס חברות רגיל שהינו גבוה יותר.

⁷⁵ בחוק המקורי המועד נקבע עד 31/12/2015, אך הוארך עד 31/12/2019 בתיקון מס' 5).

5 תמריץ להשבת מדענים ישראלים, השוהים בחו"ל, לישראל ולעליית מדענים לראשונה לישראל בתקופה 2011-2015, באמצעות מתן פטור ממס לגבי הכנסה מתמלוגים מסוימים

- לפי הדין הקיים, לאחר תיקון מס' 168 לפקודה, ניתנות הטבות במס לעולה חדש ולתושב חוזר ותיק, כך שיחיד כאמור, שפיתח מוצר, המבוסס על ידע שצבר לפני עלייתו או חזרתו או לאחריה, וקיבל תמלוגים בתמורה למתן זכות שימוש בו, יהיה פטור ממס במשך עשר שנים, החל מיום עלייתו או שובו לישראל, לפי העניין, לגבי הכנסות מתמלוגים כאמור שמקורם מחוץ לישראל. לגבי מי שהוא תושב חוזר שאינו תושב חוזר ותיק - הפטור ממס על הכנסה מתמלוגים ניתן רק על הכנסה כאמור שמקורה בנכס שהיה בידי התושב החוזר בעת שהיה תושב חוץ, ולמשך 5 שנים בלבד.
- בחוק נקבע פטור ליחיד, שהוא עולה חדש או תושב חוזר (שהיה תושב חוץ במשך 6 שנים רצופות לפחות) שהוזמן, בהיותו תושב חוץ, לעבוד במוסד אקדמי או בבית חולים בישראל (להלן: "מוסד"), לגבי הכנסה מתמלוגים, שיקבל מחברת יישום שבבעלות המוסד, עמה התקשר בהסכם לפיתוח מוצר (לרבות ידע), וזאת במשך 5 שנות מס, שתחילתן בשנת המס הראשונה שבה החל לקבל הכנסה כאמור. הפטור ממס יינתן רק על אותו חלק מהתמלוגים, הנובע ממתן זכות השימוש במוצר לתושבי חוץ⁷⁶. ובלבד שהתקיימו כל אלה:
  - (א) היחיד נהיה תושב ישראל בתקופה 2011 עד 2015;
  - (ב) היחיד התקשר בתוך שנתיים מתום שנת המס שבה עלה או חזר לישראל, לפי העניין, בהסכם עם חברת היישום לפיתוח המוצר, שלפיו, בין השאר, יהיה זכאי לתמלוגים ממנה בגין מתן זכות שימוש במוצר שבבעלות החברה ליישום ושפותח או התגלה לפי ההסכם;
  - (ג) המוצר מתבסס על מו"פ שאושר על ידי הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית לפי חוק החדשנות;
  - (ד) ניתן אישור המנהל כי הימנעות ממס או הפחתת מס בלתי נאותה אינן מהמטרות העיקריות של ההסכם.
- יצוין שבתיקון מס' 5 לא הוּאָרַךְ תוקף הוראות סעיף 22 לחוק המקורי, לגבי תמריץ להשבת מדענים ישראלים, השוהים בחו"ל, לישראל ולעליית מדענים לראשונה לישראל באמצעות מתן פטור ממס לגבי הכנסה מתמלוגים מסוימים ועל כן הוא חל רק אם היחיד נהיה תושב ישראל בתקופה 2011 עד 2015.

⁷⁶ החלק המיוחס לשימוש בידי תושבי חוץ, ייקבע על סמך שיעור הכנסות החוץ של חברת היישום מתוך כלל הכנסתה, והכל לפי אישור רואה חשבון שצורף לדוח השנתי של חברת היישום.

27. הוצאת ייצור והוצאת ידע מחוץ לישראל על פי החוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה

במסגרת השינויים בלשכת המדען הראשי והפיכתה לרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (בסעיף זה "הרשות"), אנו צופים רפורמה משמעותית במגבלות על העברות הייצור והידע אל מחוץ לגבולות ישראל. להלן מובאת החקיקה התקפה ליום הוצאת חוברת זו, ואנו נמשיך ונעדכן עם כניסתם לתוקף של חוקים/נהלים חדשים.

ביום 6 בינואר 2011 פורסם בספר החוקים 2271 חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012. חוק זה כלל, בין היתר, את פרק ו' הכולל את תיקון מס' 5 של החוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה, בו השלכות משמעותיות בנוגע להוצאת ידע ופעילות מישראל. להלן עיקרי התיקון:

סעיף 19א - הוצאת ייצור וזכויות ייצור מחוץ לישראל (לחברה זרה)

העברת ייצור לחו"ל של מוצרים שפותחו בתמיכתה של הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית מותנית באישורה וכן מחייבת בתשלום תמלוגים מוגדלים, ובקצב מואץ, בהתאם לנהלים.

מטרת התיקון היא לעודד את מקבלי האישור למצוא חלופות ייצור בתעשייה המקומית בישראל, כדי להגשים את מטרות החוק לעידוד המחקר ופיתוח בתעשייה בישראל. סעיף זה לא השתנה באופן מהותי, אך נוספו לו תתי סעיפים שניסוחם מדגיש את החובה לשלם תמלוגים מוגדלים בגין ייצור בחו"ל, הן במקרה שהוצאה על כך מלכתחילה והן כאשר מדובר בחריגה לעומת הצהרת היקף הייצור ושיעור הערך המוסף בישראל, המופיעים בבקשה.

תקנות התמלוגים קובעות כי העברת זכויות ייצור לחו"ל (כלומר, חריגה ביחס להצהרה המקורית כפי שהוגשה לרשות), בהיקף חריגה של מעל 10%, תחייב את מקבל המענק בתשלום תמלוגים מוגדל, על פי תקרת התמלוגים המופיעה בטבלה להלן:

תקרת תמלוגים מוגדלת	חריגה בהיקף הייצור בחו"ל
120% מהמענק הצמוד	חריגה של 10%-50% בהיקף הייצור בחו"ל
150% מהמענק הצמוד	חריגה של 50%-90% בהיקף הייצור בחו"ל
300% מהמענק הצמוד	חריגה של למעלה מ-90% בהיקף הייצור בחו"ל

*חריגה בהיקף של עד 10% מחייבת הודעה מראש לרשות ואיננה כרוכה בהגדלת תקרת התמלוגים.

סעיף 19ב - הוצאת ידע מחוץ לישראל

חוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה (לשעבר חוק המו"פ) מפריד בין שני **מקרים עיקריים**⁷⁷ של מכירת ידע לחו"ל: מכירת החברה כולה ומכירת הידע בלבד. מטרת התיקון הינה לעודד את המשך קיומה של פעילות החברה בישראל, שהיא אחת ממטרות החוק.

"**הסכום הבסיסי**" (הסכום שישולם לרשות כפיצוי על אובדן הידע) יחושב כשיעור של סכום מענקי הרשות מתוך "סך הוצאות המחקר והפיתוח של מקבל האישור", מוכפל בשווי הידע.

⁷⁷ החוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה מאפשר הוצאת ידע גם בתמורה לקבלת ידע חלופי מחוץ לישראל, בתנאים מסוימים.

מתוך התחשבות בירידת ערך הידע שפותח, **הפרש** שבין "הסכום הבסיסי" לבין סך המענקים שקיבל מקבל האישור (בתוספת ריבית שנתית) יופחת על פני 10 שנים, החל מהשנה הרביעית מתום התכנית - שביעית כל שנה. כלומר, בתום 10 שנים הסכום הבסיסי יופחת עד לגובה המענק שהתקבל (צמוד ונושא ריבית).

ביום ה-14 למאי 2012 נקבעו תקנות המסדירות את תקרת התשלום במקרה של הוצאת ידע אל מחוץ לישראל. התקנות קובעות כי הסכום המרבי אשר ישולם לא יעלה על פי 6 מסך המענקים הצמודים אשר התקבלו מהרשות עבור פיתוח הידע.

במקרה בו החברה (או רוכש החברה) מתחייבת לשמור על 75% מעובדי הפיתוח בישראל למשך לפחות שלוש שנים, ועדת המחקר רשאית להגביל את הסכום לעד פי 3 מסך המענקים שהתקבלו.

כלומר, תחום ההחזר הינו:

$$\text{סכום התקרה}^{78} \leq \text{הסכום לתשלום} \leq \text{סכום המענק}^{79}$$

להלן דוגמה מספרית להמחשת השינוי:

נניח שחברה מסוימת קיבלה מהרשות מענק בסך \$2M עבור תכנית שהסתיימה ב-2012. החברה נמכרת ב-2014, ב-\$80M. סך השקעת החברה במו"פ לביצוע התכנית - \$10M.

חישוב סכום התשלום על מכירת הידע - לפני התיקון:

$$\$80M \times (2/10) = {}^{80}\$16M$$

חישוב סכום התשלום על מכירת הידע - אחרי התיקון:

$$\$2M \times 6 = \$12M$$

חישוב סכום התשלום על מכירת הידע במקרה ופעילות הפיתוח נשארת בישראל-אחרי התיקון:

$$\$2M \times 3 = \$6M$$

⁷⁸ פי שש או פי שלוש מסכום המענק בתוספת ריבית.

⁷⁹ סכום המענק צמוד לדולר, בריבית לייבור ובניכוי התמלוגים ששולמו.

⁸⁰ זהו הסכום המרבי (לא כולל ריבית). מסכום זה יש להפחית תשלומי תמלוגים ולבצע הפחתה לפי מספר השנים שעברו מגמר תכנית הפיתוח.

28. מסלולי תמיכה של הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (לשעבר "המדען הראשי")

לשכת המדען הראשי מצויה בימים אלה בעיצומו של מהלך מכונן והיסטורי להפיכתה לרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית (להלן: "הרשות"). אין הכוונה לשינוי שם בלבד, אלא ליצירת רפורמה שתוביל לפיתוח של כלים חדשים, שיאפשרו להמשיך להציע את מדינת ישראל כמובילה עולמית בחדשנות, ושיחזקו את היזמים, את התעשיינים ואת הכלכלה הישראלית.

במסגרת המהלך הכולל, עודכן חוק המו"פ, והוא ייקרא "החוק לעידוד מחקר, פיתוח וחדשנות טכנולוגית בתעשייה". חוק זה נכנס לתוקף ב-1 בינואר 2016. מאחר ומדובר בהקמה של רשות חדשה, חלקים נרחבים מהחוק מתייחסים להקמת מוסדותיה.

במסגרת יצירת המהלך, אנו ניצבים בפני תקופת מעבר של שינויים ואי ודאות. העדכונים יערכו לאורך זמן, ולא בבת אחת, וכן אנו צופים שינויים והתפתחויות באופן מתמיד, בהתאם לחזון הרשות החדשה ליצירת כלים באופן מהיר ודינמי, שיתאימו לצרכים העולים מהשוק. בינתיים, כל המסלולים הקיימים, התקנות והנהלים נשארים בתוקף, כל עוד לא מתפרסם בהם שינוי. אנו ממשיכים לעקוב אחר ההתפתחויות ונפרסם עדכונים על כל שינוי רלבנטי.

הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית מציעה שלל מסלולי תמיכה, המתאימים לשלבים שונים בהתפתחות החברה, כמו גם לתחומי עשייה שונים. בתוך כך ישנם מסלולים המיועדים לחברות מתחילות, לחברות תעשייה מסורתית, מסלולים לשיתופי פעולה עם חברות תעשייתיות ממדינות שונות, כמו גם שיתופי פעולה עם האקדמיה.

המסלולים מתמקדים באספקט הטכנולוגי ומיועדים לפיתוח טכנולוגיות ו/או מוצרים, כאשר הבסיס לתמיכה הינו חדשנות טכנולוגית ופונקציונאלית. להלן פרטים על מספר מסלולים:

1. תמיכה במחקר ופיתוח תחרותיים ועידוד חדשנות טכנולוגית

מטרת המסלול הינה תמיכה בתהליכי פיתוח של מוצרים חדשים או בשדרוג טכנולוגיה קיימת. המסלול זמין לחברות מכל תחומי התעשייה. במסגרת מסלול זה מציעה הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית השתתפות בסיכון הכרוך בפיתוח, בעוד החברה תזכה למענקים בגובה של 50%-20% מהיקף תקציב הפיתוח המאושר, אשר יוחזרו לרשות כתמלוגים אך ורק במידה ותוצרי הפיתוח יתממשו לכלל מכירות.

הוצאות הפיתוח המוכרות לצורך התכנית הינן בין היתר הוצאות עבור כוח אדם טכנולוגי, קבלני משנה ויועצים, חומרי גלם הנדרשים לביצוע התכנית, ציוד ייעודי למחקר ופיתוח, הוצאות רישום פטנטים והוצאות תקינה.

2. מסלול התמיכה בתעשייה המסורתית

במטרה לעודד את שיפור כושר התחרות של התעשייה בישראל, לקדם את הייצוא ולהשאיר את הייצור ואת הפעילות העסקית בארץ, מפעילה הרשות מסלול הייחודי לחברות בתחומי הטכנולוגיה המסורתית והמעורבת מסורתית.

מסלול ייעודי זה מאפשר לחברות לקבל הכרה גם בהוצאות ייחודיות, ביניהן: פיתוח תבניות שישולבו בהמשך בקו הייצור של החברה, רכישת ידע והוצאות שכר של עד 3 עובדים בשיעור העסקה במו"פ הקטן מ-10%, הוצאות לקורסים והשתלמויות מקצועיות לעובדים, הוצאות ישירות לפיתוח מכונות ייצור ייחודיות, הוצאות עבור פעילויות מסחור ושיווק של תוצרי התכנית לחו"ל.

חברות מתחילות במו"פ במסלול התעשייה המסורתית יזכו להטבות נוספות כמו הקלה ברמת החדשנות הנדרשת, שיעור תמיכה של 50%, בתוספת מענקים בהתאם לתקנות באזורי עדיפות לאומית, הענקת יעוץ פרטני לחברות המגישות לראשונה תכנית מו"פ, פטור מחובת שיעון פרויקטים אלקטרוני, ודיון נפרד של ועדת המחקר. כמו כן, לחברות מתחומי התעשייה המסורתית, המוגדרות כחברות מתחילות במו"פ והמייצרות בארץ, יינתן פטור מחובת תשלום תמלוגים, עבור תכניות שמועד תחילת תקופת המו"פ בהן נמצא בין התאריכים 1.1.2013-31.12.2016.

3. מסלול לתמיכה במחקר ופיתוח לטובת התאמת מוצרים לשווקים בהודו, בסין ובברזיל

לאור הבנת חשיבותם של השווקים בהודו, בסין ובברזיל כגורם תעשייתי גלובאלי ומשמעותי, מופעל מסלול תמיכה בתהליכי מחקר ופיתוח להתאמת מוצרים לשווקים אלה. מסלול זה מיועד למוצרים וטכנולוגיות אשר דורשים שינויים והתאמות טכנולוגיים והנדסיים לצורך התאמה לתקנים והצרכים של השווקים במדינות היעד.

המסלול מיועד לחברות ישראליות, בכל שלבי חייהן, הפועלות באופן עצמאי וכן יחד עם שותף במדינת היעד. במסגרת התמיכה יחולו הוראות חוק המו"פ, התקנות, הכללים והנהלים שהותקנו מכוחו, כפי שנעשה במסלולי השת"פ השונים, וכן תינתן אפשרות לבעלות משותפת בקניין הרוחני שהוא פרי שיתוף הפעולה הבינלאומי.

במסגרת מסלול זה ניתן להגיש את הבקשה לאורך כל השנה, הליך בחינת הבקשות ואישורן ייעשה תוך שימוש במנגנון הבדיקה של הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית, והתמיכה הינה בהתאם לכללי ההכרה של הרשות בהוצאות מו"פ.

4. מסלולים ייחודיים לחברות מתחילות ולחברות מתחילות במגזר בני המיעוטים ובמגזר החרדי

הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית פרסמה מסלולים נוספים המיועדים לחברות מתחילות ולחברות מתחילות במגזר בני המיעוטים ובמגזר החרדי.

הגדרות:

חברות מתחילות: עיקרי התנאים (מצטבר): עד 4 שנים מרישום החברה, היקף מכירות מצטבר של עד 1,500,000 ש"ח ועד 750,000 ש"ח בשנה שקדמה לבקשה, סך הוצאות החברה בשנה שקדמה לבקשה לא עלה על 2 מיליון ש"ח (4 מיליון ש"ח לחברות בתחום הביוטכנולוגיה), לא התקבל מימון קודם מהרשות, גיוס כספים מצטבר של עד 6 מיליון ש"ח (9 מיליון ש"ח לחברות בתחום הביוטכנולוגיה), ועד 3 מיליון ש"ח בשנה שקדמה לבקשה (4.5 מיליון ש"ח לחברות בתחום הביוטכנולוגיה).

חברות מתחילות במגזר בני המיעוטים: תמיכה בחברות מתחילות המקיימות את התנאים לעיל, ובנוסף לפחות 33% מהון מניותיהן מוחזק על ידי יזם ממגזר בני מיעוטים.

חברות מתחילות במגזר החרדי: תמיכה בחברות מתחילות המקיימות את התנאים לעיל (מלבד לתנאי בנוגע להיקף המימון - שאינו חל עליהן), ובנוסף לפחות 33% מהון מניותיהן מוחזק על ידי יזם חרדי.

בין היתר, כוללות התכניות הטבות ייעודיות לחברות המתאימות להגדרות לעיל כגון: סעיפי תקציב ייעודיים, שיעור תמיכה מוגדל, הליך בדיקה מזורז, ואפשרות להגיש בקשות במהלך כל השנה. **ההטבה המרכזית במסלול זה הינה האפשרות להגיש בקשה ללא יכולת מימון משלים ולמעשה להשתמש באישור ככלי לגיוס המימון. יתר מסלולי התמיכה מחייבים הוכחת יכולת מימון משלים בעת ההגשה.**

5. מסלול לתמיכה במחקר ופיתוח של טכנולוגיות מסייעות עבור בעלי מוגבלויות

מסלול המעודד מו"פ של מוצרים תעשייתיים ע"י חברות ומלכ"רים בישראל, שנועדו להקל על אוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים.

אוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים: קבוצות בעלות מוגבלויות פיזיות, שכליות או קוגניטיביות, המהוות 0.25% עד 0.5% מהאוכלוסייה.

תנאי סף: תאגיד ללא מטרות רווח אשר הינו בעל יכולת לקיים פעילות מו"פ בעלת פוטנציאל, או תאגיד אחר אשר התאגד לכל היותר שלוש שנים לפני הגשת הבקשה. יש להעסיק צוות מחקר של לפחות שני אנשים.

במסלול זה תינתן תמיכה של עד 600,000 ש"ח לתקופה של עד שנתיים, בהיקף של 85% למלכ"רים או 65% לחברות.

29. מסלולי תמיכה של משרד הכלכלה

משרד הכלכלה מעמיד לרשות חברות מתחומים שונים כלי סיוע מגוונים בעיקר בתחומי התעסוקה והשיווק לחו"ל. תמריצים אלו מאפשרים לחברות להתפתח ולהתקדם בהתאם לאבני הדרך והתוכניות העסקיות שלהן ובכך להגדיל את שוויין. כלי סיוע אלו ניתנים, לרוב, באמצעות קולות קוראים ובעלי תקציבים מוגדרים ומוגבלים המחולקים לחברות בהליכים תחרותיים. פרסומים אלו מפורסמים לאורך השנה לתקופת זמן קצובה.

1. מסלול תעסוקה

מרכז ההשקעות במשרד הכלכלה גיבש מסלולי סיוע שונים על מנת לעודד השקעות במשק, להגדיל את שיעור המשתתפים בשוק העבודה במשק ולתמוך בשילובן של אוכלוסיות מיוחדות במעגל המועסקים. הסיוע ניתן באמצעות השתתפות בעלות שכרם של עובדים חדשים הנקלטים אצל המעסיק למשך תקופה קצובה.

בתחום זה הושמו דגשים על קליטת עובדים באזורי עדיפות לאומית בכלל ובפריפריה בפרט, על שילוב אוכלוסיות מוגדרים ששיעור השתתפותם בתעסוקה נמוך ושל עובדים עם מוגבלויות, ועל העסקת סטודנטים ובוגרי תואר ממגזר המיעוטים, שהשכלתם בתחומי טכנולוגיה עתירת ידע.

בחירת מקבלי הסיוע במסלולים השונים נעשית לרוב באמצעות הקצאה תחרותית.

בתחום התעסוקה יש כמה מסלולי סיוע, שכל אחד מהם פועל מכוחה של הוראת מנכ"ל.

2. תוכנית "כסף חכם"

מנהל סחר חוץ במשרד הכלכלה השיק בשנת 2014 תוכנית סיוע בשם "כסף חכם". מטרת התוכנית היא השגת גידול משמעותי בהיקף המכירות של החברות המשתתפות בה בשווקים הבינלאומיים, תוך התמקדות בפיתוח היכולות השיווקיות (בכל שנה קלנדרית ניתן להגיש בקשה על תמיכה בגין פעילות בשוק יעד אחד בלבד). חברה שהשתתפותה בתוכנית תאושר, תזכה לסיוע כספי וליווי מקצועי על ידי יועץ שיווקי, מערך הנספחים של משרד הכלכלה וגופים מקצועיים שסייעו לה ליישם את תוכניתה.

היקף התמיכה הכספי המרבי לחברה הוא עד 500,000 ש"ח אשר יהוו לכל היותר 50% מתקציב מימוש התוכנית (התקציב כולל הוצאות כספיות המיועדות לפעילויות השיווק של החברות בשווקי היעד על פי סעיפים מוגדרים ולפרק זמן של 24 חודשים).

בשוק יעד מועדף שהינו אחד השווקים הבאים: סין, הודו, יפן וכן אזור הסחר של הונג-קונג (במידה והמטרה בתוכנית השיווקית הינה קידום משמעותי של הייצוא בסין) - היקף התמיכה 50% מסך התוכנית המאושרת ולא יותר ממיליון ש"ח.

במקרה ייעודי לאוכלוסייה הערבית - היקף התמיכה 75% מסך התוכנית המאושרת ולא יותר מ-500,000 ש"ח לשוק יעד ולא יותר ממיליון ש"ח לשוק יעד מועדף.

התוכנית מיועדת לחברות ישראליות שתקרת מחזור המכירות השנתי שלהן הינה עד 200 מיליון ש"ח, והן בעלות היקף יצוא של לפחות 250 אלף דולר ארה"ב או לחברות ישראליות שמחזור המכירות השנתי שלהם הינו בין 10 מיליון ש"ח עד 200 מיליון ש"ח והן בעלות היקף ייצוא שנע בין 100 אלף דולר ארה"ב ל-250 אלף דולר ארה"ב. יש לעמוד בתנאים אלו באחת לפחות משתי השנים הקלנדריות הקודמות למועד הגשת הבקשה.

חברה שהיקף הייצוא שלה לשוק היעד יגדל בכל אחת מ-5 השנים מתום קבלת הסיוע בתוכנית, בשיעור של 50% או ב-250,000 דולר (הנמוך מביניהם), תהא חייבת בתשלום תמלוגים במשך 5 שנים לכל היותר או עד להחזר סכום הסיוע שניתן לחברה מהתוכנית בצמוד למדד.

חלק ד' - קופות גמל וקרן השתלמות

30. הפרשות לקרן השתלמות בשנת המס 2016

פקודת מס הכנסה מתירה בתנאים מסוימים ניכוי תשלומים לקרן השתלמות לשכירים, לעצמאים, לחברי קיבוץ ולשכירים בעלי שליטה בחברת מעטים.

להלן ריכוז ההוראות בנושא זה לגבי שנת המס 2016:

1. שיעורי הפרשות

בשנת המס 2016 יותרו בניכוי הפרשות לקרן השתלמות כדלקמן (שנתי):

(1) שכיר רגיל (שאינו בעל שליטה)

הפרשות מעביד עבור עובדים שכירים רגילים (שאינם בעלי שליטה) שאינם בגדר הכנסת עבודה (סעיף 3(ה) לפקודה) יותרו בניכוי כדלקמן:

7.5% מהמשכורת החודשית שאינה עולה על 15,712 ש"ח⁸¹ (188,544 ש"ח לשנה) ו-2.5% תשלום מקביל של העובד. (אצל עובדי הוראה: 8.4% חלק המעביד ו-4.2% חלק העובד).

עמדת הרשות למסים בישראל הינה שתקרת המשכורת הקובעת הינה בגין הכנסתו הכוללת של העובד ממשכורת, ולא בגין כל מקום עבודה בנפרד, אם הוא עובד במספר מקומות עבודה.

(2) שכיר בעל שליטה

הפרשות החברה בגובה של עד 4.5% מהמשכורת החודשית שאינה עולה על 15,712 ש"ח (188,544 ש"ח לשנה).

ניכוי ההוצאה מותנה בתשלום מקביל של בעל השליטה בשיעור של שליש לפחות (1.5%).

היינו, על מנת ליהנות מההטבה המקסימלית בשנת המס 2016 יש צורך בהפרשה בשיעור של 6% (4.5% חלק המעביד ו-1.5% חלק העובד) ממשכורת שנתית שאינה עולה על 188,544 ש"ח (הפרשה מירבית - 11,313 ש"ח וניכוי מירבי של - 8,484 ש"ח).

מובהר בזאת, כי הפרשות המעביד מעבר לשיעור של 4.5% ועד לשיעור של 7.5% מהמשכורת שאינה עולה על 188,544 ש"ח - אומנם לא תותר כהוצאה בידי המעביד, אך לא תיחשב כהכנסה בידי בעל השליטה (מותנה בתשלום מקביל של לפחות שליש על ידי בעל השליטה, כאמור לעיל), וכך ניתן למעשה להעביר כספים מהחברה לבעל השליטה בעלות של שיעור מס החברות בלבד. על כן, ההפרשה המירבית אם בוחרים באפשרות זו תהיה: חלק המעביד 7.5%: 14,141 ש"ח (יותר בניכוי 8,484 ש"ח), חלק העובד 2.5%: 4,714 ש"ח.

הפרשה בשיעור העולה על 7.5% תיחשב כהכנסת עבודה של בעל השליטה בעת ההפרשה כאמור בסעיף 3(ה) לפקודת מס הכנסה (בדומה לשכיר שאינו בעל שליטה).

⁸¹ סכום התקרה עודכן לאחרונה לפני שנים רבות (מרץ 2004).

(3) עצמאי וחבר קיבוץ

4.5% מההכנסה מעסק או משלח יד שאינה עולה על 261,000 ש"ח (ניכוי מירבי של 11,745 ש"ח). הניכוי כהוצאה מותנה בתשלום נוסף של העצמאי או הקיבוץ בשיעור של 2.5%. היינו, על מנת ליהנות מההטבה המכסימלית בשנת המס 2016 יש צורך בהפרשה בשיעור של 7% מההכנסה שאינה עולה על 261,000 ש"ח (הפרשה מירבית - 18,270 ש"ח וניכוי מירבי של - 11,745 ש"ח).

2. תקרה להפרשות לעצמאי שהוא גם שכיר

ישנה מגבלה על התשלומים לקרן השתלמות לעצמאי שיש לו גם הכנסה ממשכורת שבגינה מפריש מעבידו סכומים לקרן השתלמות- ראה סעיף 2(5) לתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות מסוימות), תשל"ב-1972.

הסכומים שיתרו לניכוי לעצמאי כאמור, בגין תשלומיו לקרן השתלמות כעצמאי, ייקבעו בהתאם להכנסתו כעצמאי [עד לתקרת ההכנסה הקובעת הקבועה בסעיף 17 (א5) - 261,000 ש"ח בשנת 2016] בהפחתת המשכורת שבגינה הפריש לו מעבידו כספים לקרן השתלמות בשנת המס.

3. צבירת ותק

לפי סעיף 9 (א16) לפקודה, משיכת כספים מקרן השתלמות (קרן והפרשי הצמדה, וכן ריבית ורווחים אחרים שמקורם בהפקדה המוטבת - ראה סעיף ד' בהמשך) פטורה ממס לאחר פטירה, ובחיי בעל החשבון- לאחר חלוף 6 שנים ממועד התשלום הראשון לקרן (לגבי עובד שהגיע לגיל פרישה - לאחר חלוף 3 שנים). לגבי סכומים ששימשו את העובד לצורך השתלמותו - אם חלפו 3 שנים ממועד התשלום הראשון.

"מועד התשלום הראשון" ייחשב המוקדם מבין סוף החודש שבו שולם התשלום הראשון, או סוף החודש שלגביו שולם התשלום הראשון, אך לא לפני תחילת שנת המס שבה שולם. היינו, ניתן להפקיד לראשונה בקרן ההשתלמות עד 31 בדצמבר 2016 וליהנות מוותרת של תחילת השנה.

4. מיסוי ריבית ורווחים אחרים בעת המשיכה מקרן השתלמות

עקרונית, ריבית ורווחים אחרים (להבדיל מהקרן והפרשי ההצמדה) המתקבלים בעת פדיון של קרן השתלמות, חייבים במס בשיעור של 25% (על החלק שנצבר עד 31 בדצמבר 2011 - 20%, עד 31 בדצמבר 2005 - 15%).

ואולם, לפי סעיף 9(א16) לפקודה **יחול פטור ממס** במקרים הבאים:

לגבי משיכת סכומים מקרן השתלמות של שכירים

- יחול פטור מלא על התשואה הנובעת מהפקדות בקרן השתלמות עד המועד הקובע (31 בדצמבר 2002).
- כמו כן, יינתן פטור בגין משיכת מלוא הקרן (שמקורה בהפקדות העובד והמעביד, לרבות הקרן שחויבה במס במועד ההפקדה) וכן בגין משיכת ריבית ורווחים אחרים שמקורם בהפקדה מוטבת (לגבי הפקדות החל מיום 1 בינואר 2003):

"הפקדה מוטבת" - כל אחד מאלה:

(1) סכום ששילם מעביד, עד גובה הסכום או השיעור שאין רואים אותו, לפי סעיף 3(ה), כהכנסת עבודה בעת ששולם לקרן;

(2) סכום ששילם העובד שהוא אחד מאלה:

- (א) סכום שאינו עולה על שליש מהסכום ששילם המעביד בשיעור הקבוע בסעיף 3(ה), בשל משכורתו הקובעת של העובד כהגדרתה בסעיף האמור;
- (ב) סכום בשיעור שאינו עולה על 2.5% ממשכורתו הקובעת של העובד;
- (ג) סכום בשיעור אחר שנקבע לתשלומי העובד בהסכם קיבוצי שאושר לפי חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, לפני 12 ביוני 2002.

לגבי משיכת תשלומים מקרן השתלמות לעצמאים ולחברי קיבוץ

- יחול פטור מלא בגין התשואה הנובעת מהפקדות בקרן ההשתלמות לעצמאיים עד ליום 30 בנובמבר 2002 (לחברי קיבוץ עד ליום 31 בדצמבר 2002).
- בגין הפקדות שבוצעו החל מיום 1 בדצמבר 2002 (חברי קיבוץ החל מיום 1 בינואר 2003) יינתן פטור בגין ריבית ורווחים אחרים שמקורם בהפקדה המוטבת (סכום של 18,240 ש"ח לשנה בשנת 2016).

5. סדר הקדימויות של משיכת כספים חלקית מקרן השתלמות

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (משיכת כספים חלקית מקרן השתלמות), התשע"א-2011 (להלן - **התקנות**) קובעות את סדר הקדימויות של משיכת הכספים מכל אחד ממרכיבי חשבון קרן ההשתלמות (הן תשלומי המעביד והן תשלומי העובד), במקרה של משיכת כספים חלקית מקרן השתלמות.

"המועד הקובע" - 31 בדצמבר 2002 ובקרן לעצמאים 30 בנובמבר 2002.

"תשלומי ההפקדה המוטבת" - תשלומים ששולמו מהמועד הקובע ואילך שהם תשלומי ההפקדה המוטבת כהגדרתה בסעיף 9(א16)ג (תשלומי המעביד והעובד באחוזים הנקובים בסעיפים הנ"ל מסכום חודשי של עד 15,712 ש"ח בשנת המס 2016), או בסעיף 9(ב16) לפקודת מס הכנסה (לגבי קרן השתלמות לעצמאים - בסכום שנתי של 18,240 ש"ח בשנת 2016).

סדר המשיכות (ברירת המחדל) יהיה כדלקמן:

- (1) מחלק מרכיב החשבון של התשלומים החייבים (תשלומים ששולמו לקרן ההשתלמות מהמועד הקובע ואילך שאינם תשלומי ההפקדה המוטבת). התשואה על מרכיב זה חייבת במס.
  - (2) מחלק מרכיב החשבון של תשלומים עד למועד הקובע. התשואה על מרכיב זה פטורה ממס.
  - (3) מחלק מרכיב החשבון של תשלומי ההפקדה המוטבת. התשואה על מרכיב זה פטורה ממס.
- המשמעות: התקנות מאפשרות למי שהפקיד בקרן השתלמות מעבר לסף הפטור (סכומים שאינם נחשבים להפקדה מוטבת), למשוך רק את הכספים הנ"ל שהתשואה בגינם חייבת במס ולהשאיר בקרן את הכספים שהתשואה בגינם פטורה ממס.
- התקנות מאפשרות לעמית לבחור לפי בקשתו גם בסדר משיכה שונה. סדר הקדימויות הנ"ל מבטל את סדר הקדימויות הקודם שנקבע בסעיף 41 יג(ב) (2) לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964.

31. מיסוי בפרישה - שינויי חקיקה בהטבות המס לקצבה (תיקון 190 לפקודה)

1. רקע כללי

בספר החוקים 2354 מיום 14 במאי 2012 פורסם **החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 190 והוראת שעה), התשע"ב-2012** (להלן: "התיקון" או "תיקון 190").

התיקון שהתקבל נעשה לאור שינויים רבים, תכופים ומשמעותיים שחלו בשנים האחרונות בתחום הגמל והפנסיה בישראל, שהמרכזי מביניהם הוא הרפורמה שנעשתה לאחר תיקון 3 (להלן: "תיקון 3") לחוק הפיקוח של שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 (להלן: "חוק קופות הגמל") מיום 1 בינואר 2008, במסגרתו בוטלו, בכפוף לחריגים והוראות מעבר, כל סוגי קופות הגמל שהיו קיימות עד לאותו מועד, ומאותו מועד ואילך נותרו שני סוגים של קופות גמל לקצבה:

א. **קופת גמל משלמת לקצבה** אשר משלמת ישירות קצבה לזכאים בהתאם לתקנונה.

ב. **קופת גמל לא משלמת לקצבה** אשר לא יהיה ניתן למשוך ממנה ישירות כספים שהופקדו בה, אלא באמצעות העברתם לקופת גמל משלמת לקצבה, ולמעט כספים ממרכיב הפיצויים.

מאחר שהחל מתיקון 3, החיסכון בקופות גמל נעשה לטובת קצבה בלבד, נקבע במקביל, כי הטבות מס עצמן תוענקה רק לחוסכים המפקידים בתוכניות לקצבה (למעט: ביטוחי ריסק מוות ואובדן כושר עבודה). מן העבר השני, עם ביטול האפשרות לחסוך בקופות גמל אחרות (פיצויים בלבד, תגמולים בלבד וכיו"ב), שהן למטרת קבלת סכום הוני (להלן: "חיסכון הוני"), בוטלו גם הטבות המס המשמעותיות שניתנו בעבר עבור החיסכון ההוני. עוד נקבע בתיקון 3, כי משיכת כספים מקופת גמל, באמצעות היוגם לסכום חד פעמי, תהיה אפשרית רק לאחר שהמושך השאיר בידיו סכום מינימלי להבטחת קצבה מזערית (להלן: "רובד קצבתי מזערי"), העומדת בשנת 2016 על סך של כ-4,418 ש"ח לחודש.

לשם השלמת הרפורמה ועידוד אפיקי החיסכון לקצבה על פני אפיקי חסכון אחרים וביטול החיסכון ההוני, במסגרת תיקון 190 שלפנינו, הורחבה משמעותית מסגרת הטבות המס הניתנות על משיכת כספים באפיק החיסכון לקצבה. מדובר בשינוי קונספטואלי בראייתו של מחוקק המס את כלל מקבלי הפנסיה בישראל, אשר מהווה המשך ישיר לתהליך שהחל כבר בשנת 2008, ובבסיסו עידוד הפרטים בישראל (לרבות בעלי שליטה) להגדיל את החיסכון ארוך הטווח שלהם. יודגש, אין מדובר רק בשינוי שיחול במועד הפרישה עצמו, אלא גם בשיקולי המס שעל יחידים ובעלי שליטה לקחת בחשבון במהלך שנות עבודתם, בבואם למקסם את יתרונות המס הקיימים כיום בתכנון הפרישה שלהם.

תשומת לב מיוחדת, יש להקדיש להוראת המעבר בקשר לאופן יישום נוסחת השילוב, בתוך 90 יום ממועד הפרישה, לגבי נישומים שקיבלו פיצויים פטורים בסמוך למועד תחילת תשלום הקצבה. כמו כן, בקשה לקבלת פטור בהיוון קצבה תוגש לא יאוחר מ-90 יום מהמועד שבו פנה הפורש לבקש פטור על הקצבה המזכה, כך שחישוב הסכומים הפטורים כהון או קצבה ייקבעו בגיל הפרישה ואינם ניתנים לשינוי מעבר ל-90 ימים מיום הבחירה.

באוקטובר 2012 פרסמה רשות המסים **הנחיה לפיקדי השומה** בקשר לתיקון 190 לפקודה. במסגרת ההנחיה נסקרו הוראות התיקון וניתנו הוראות לפעולה לגבי הפעלת נוסחת השילוב על מקבלי קצבאות בהתאם לגיל הפרישה שלהם.

כמו כן, ביום 27 במאי 2013 פרסמה רשות המסים חוזר מקיף בנושא: **חוזר מס הכנסה 2/2013-תיקון 190 לפקודה- הוראות סעיף 9א למתן פטור על הקצבה המזכה.**

במהלך שנת 2014 פורסם **טופס 161-ט** - טופס בקשה לקיבוע זכויות לפי סעיף 9א לפקודה.

במהלך שנת 2014 פורסם תיקון מס' 204 לפקודה, כחלק מהחוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, **התשע"ד-2014**. החוק החדש מאפשר, בין היתר, לבני זוג גרושים ליהנות מחלקם בכספים שנצברו בקופות הפנסיה והגמל של בן או בת הזוג ממנו נפרדו, בפטור מלא ממס, עד לתקרה של כמיליון וחצי ש"ח.

בתיקון 209 לפקודה שתחולתו מיום 1.1.2016 צומצמו הטבות המס להפקדות לפנסיה למי שהכנסתו עולה על פי שתיים וחצי מההכנסה הממוצעת במשק (23,660 ש"ח לחודש) ועל פי הצעת חוק ההתייעלות לשנים 2017 ו-2018 יש כוונה לצמצם גם את ההטבות בגין הפקדות למרכיב הפיצויים על ידי המעביד.

להלן סקירת הוראות תיקון 190 לפקודה, לרבות דגשים שהובאו במסגרת ההנחיות, החוזר והטופס שפרסמה רשות המסים בנושא, וכן התייחסות לתיקון 204 לפקודה:

2. התיקונים בפקודת מס הכנסה

2.1 תיקון סעיף 23 לחוק קופות הגמל וסעיף 3(ה) לפקודה

על פי הוראות סעיף 23 לחוק קופות הגמל, במקרה שבו עמית זכאי לכספים ממרכיב הפיצויים בקופת גמל לא משלמת לקצבה, או בקופת גמל אישית לפיצויים, הוא חייב למשכם, כך גם לגבי כספים שזכאי להם מוטב של עמית שנפטר, מקופת גמל לא משלמת לקצבה, קופת גמל לתגמולים או קופת גמל אישית לפיצויים. מאחר ותיקון 3 לחוק קופות הגמל עצר את האפשרות להפקיד כספים חדשים לקופות גמל כאמור, ולאור המטרה לעודד יחידים להגדיל את חסכונם הפנסיוני, וכן לאור המגבלות כאמור ביכולת להמשיך ולשמור כספי פיצויים שהיו בקופות גמל לאחר הפרישה מהעבודה, אלא אם כן יועדו לקצבה, תתאפשר לחוסך, בהתאם להוראות סעיף 23 לחוק קופות הגמל המתוקן, להעביר כספים לחשבון חדש ונפרד בקופת גמל לא משלמת לקצבה, וזאת לאחר התחשבות המס בגין הכספים כאמור. לפיכך, כספים כאמור לא יראו אותם כמרכיב הפיצויים לענין סעיף 23 לחוק קופות הגמל, אולם החוסך יהיה רשאי למשוך את הכספים הללו שלא בדרך של קצבה, קרי - הותרת האפשרות למשכם בסכום חד פעמי, בכפוף לתשלום מס על הרווחים הצבורים וזאת בדומה למס שהיה חל אילו הכספים היו מופקדים בתכנית חיסכון. באם יחליט החוסך למשוך אותם בדרך של קצבה יחולו לגביו הכללים הרגילים של קצבה, קרי - משיכה באמצעות קופה משלמת לקצבה בלבד, ועל היוון הסכום כאמור יחולו ההוראות בדבר רובד קצבתי מזערי.

בהתאם לכך, תוקן סעיף 3(ה) לפקודה, כך שלגבי חוסך שהעביר כספים לחשבון חדש בקופת גמל לא משלמת לקצבה, יראו את הריבית והרווחים שנצברו על כספים אלה, למעט הפרשי הצמדה, כהכנסה מריבית (בדומה להסדר הקיים לגבי רווחים מקרן השתלמות). במקרה שבו היחיד מושך רק חלק מהכספים שנצברו לזכותו בחשבון זה, יראו את המשיכה כאילו היא על חשבון הקרן, הריבית והפרשי הצמדה, באופן יחסי. אם היחיד יעביר את הכספים לקופת גמל משלמת לקצבה, יחולו עליהם ההוראות החלות על קצבה.

2.2 תיקון סעיף 8(ג) לפקודה

סעיף 8(ג) לפקודה מאפשר חלוקה של הכנסה מהפרשי שכר אשר התקבלה בשנת מס אחת, כך שתיוחס לשנים בהן נוצרו הפרשי השכר, וזאת לתקופה של עד 6 שנות מס המסתיימות בשנת המס שבה התקבלה ההכנסה. תכליתו של הסעיף לאפשר יצירת הקבלה בין מועד הפקת ההכנסה למועד הטלת המס. הגיון זה נשמר גם כאשר לנישום הכנסה מהפרשי קצבה, כך שכאשר הנישום זכאי להפרשי קצבה, תתאפשר פריסה לשנים אליהן מתייחסים הפרשי הקצבה ולא יותר משש שנים כאמור.

תיקון סעיף 8(ג) לפקודה, העוסק בפריסה של הפרשי קצבה יחול רטרואקטיבית כבר מיום 1 בינואר 2011 לגבי הפרשי קצבה שהשתלמו ממועד זה ואילך. תיקון זה נדרש מכיוון שהפרשי קצבה לא נכללו במסגרת ההכנסות שאותן ניתן היה לפרוס לפי סעיף 8(ג) לפקודה, דבר שיצר פגיעה במקבלי הפרשי הקצבאות.

2.3 תיקון סעיף 9(ו) לפקודה

סעיף 9(ו) לפקודה מעניק פטור מס בגין קצבת שאירים המשולמת על פי חוק או על פי הסכם קיבוצי (שאינן קצבאות לכני מלחמה או קצבאות נכות וזקנה מהביטוח הלאומי עליהן קיים פטור ממס בסעיפים אחרים בפקודה). קצבת שאירים, כידוע, הינה קצבה המשולמת עקב פטירתו של אדם לאחד מקרוביו ערב פטירתו.

הפטור לקצבת שאירים לפי סעיף 9(16) לפקודה מוגבל לסכום שאינו עולה על הפטור הניתן ל"קצבה מזכה" (הקצבה בפועל עד תקרה חודשית של 8,380 בשנת 2016), כהגדרתה בסעיף 9 לפקודה, ובלבד שאם מגיע פטור ממס גם לפי סעיפים 9א או 9ב לפקודה, יינתן הפטור הגבוה מבין השניים. תקרת הפטור החודשית בשנת 2016 הינה: 4,106 ש"ח = 8,380 * 49%

על פי נוסח הסעיף טרם התיקון, הפטור לפי סעיף 9(16) לא היה חל בעת קבלת קצבת שאירים מקופת גמל לקצבה או תכנית ביטוח, שהוסדר בסעיף 9 לפקודה, כמו גם שהפטור שהוענק מכוח סעיף 9 לפקודה היה נמוך מהפטור לפי סעיף 9(16) לפקודה.

בתיקון הוצאו מתחולת סעיף 9 לפקודה כל ההתייחסויות לקצבאות שאירים שיוסדרו מעתה ואילך בסעיף 9(16) לפקודה בלבד. בסעיף 9(16) החדש נקבע, כי הפטור על קצבאות שאירים יינתן עד לתקרת הקצבה המזכה כמשמעותה בסעיף 9 לפקודה, אולם, לגבי קצבת שאירים הנובעת מתשלומים פטורים יינתן פטור מלא בלא הגבלה בתקרה. עוד תוקן הסעיף, כך שהוא יחול גם כאשר הקצבאות משולמות מקופת גמל לקצבה או תכנית ביטוח וכן באמצעות הסדר של פנסיה תקציבית.

השאירים שיוכלו ליהנות מהוראות הסעיף הינם רק מי שהיה בן זוגו של הנפטר ערב פטירתו (לרבות ידוע בציבור), ילדו של הנפטר (לרבות ילד מאומץ) וכן ילדו של בן זוגו של הנפטר ובלבד שטרם מלאו לו 21 שנים או שאין לו כושר להשתכר מעבודה או ממשלח יד, הורה של הנפטר שכל פרנסתו על הנפטר ערב פטירתו ואין לו כושר להשתכר מעבודה או ממשלח יד.

2.4 תיקון סעיף 9 לפקודה והוראת השעה לשנים 2012-2024

2.4.1 הוראות הסעיף לפני תיקונו

סעיף 9 לפקודה עוסק בפטור על "קצבה מזכה" או על "קצבה מוכרת", השפעת משיכתם של פיצויי פטורין פטורים ממס על פטורים אלה, וניצול הפטורים על קצבאות כאמור בעת היוון.

על פי לשון החוק, לפני התיקון, ניתן פטור ממס ליחיד שהגיע לגיל פרישה או שמקבלים שאירים לפי הנוסחה הבאה: הקצבה המוכרת, או ל-35% מהקצבה המזכה, לפי הגבוה מביניהם.

כמו כן, כאשר היחיד מקבל פיצויי פטורין פטורים ממס סמוך⁸² למועד קבלת הקצבה, התקיים בחוק מנגנון אשר ידוע בכינויו "נוסחת השילוב" ואשר בפועל מפחית את הפטור על הקצבה.

כדי לעודד אנשים לבחור באפיקי החיסכון לקצבה על פני אפיקי חיסכון אחרים, ביקש המחוקק להרחיב את מסגרת הטבות הניתנות בעת משיכת הכספים באפיק חיסכון זה, המעוגנות בסעיף 9 לפקודה. בנוסף, בעקבות ביטול החיסכון ההוני במסגרת תיקון 3 ביקשו להגדיל את הפטור הניתן לקצבה המזכה, כך שהסכום ההוני שהופנה למקורות הקצבה יהא פטור במועד קבלת הקצבה.

2.4.2 סעיף 9 לפקודה - ההגדרות החדשות והפטור ממס על קצבה החל משנת 1 בינואר 2012

בשל אי הבהירות שהיתה קיימת במונחים "קצבה", "קצבה מזכה" ו"קצבה מוכרת", תוקנו ההגדרות במטרה שייקבעו באופן ברור יותר מה יהיו התשלומים הפטורים בעת פרישה.

2.4.2.1 קצבה

הגדרת "קצבה" תוקנה ומועטה ממנה קצבה המשתלמת לשאירים, וזאת לאור העובדה שלאחר התיקון הטיפול בנושא הפטור על קצבת השאירים יהיה על פי סעיף 9(16) לפקודה בלבד (ראה פסקה 2.3 לעיל).

⁸² הכוונה "בסמוך" למועד שהוא אחד משניים: לאחר/יחד עם תשלום הקצבה, או תוך 15 שנים שלפני תחילת קבלת הקצבה.

2.4.2.2 קצבה מזכה

ככלל, הגדרת "קצבה מזכה" הוגדרה לפני התיקון כאותו חלק מהקצבה או מסך כל הקצבאות שמקבל אדם ושאינו עולה על 8,380 ש"ח בחודש (בשנת 2016). יובהר, קצבה שחלק ממנה הוון- תבוא בחשבון לעניין זה הקצבה שהייתה משתלמת אילולא ההיוון. שיעור הפטור על הקצבה המזכה עמד על 35% מהקצבה בפועל או מתקרת הקצבה המזכה, ומכך יוצא, שתקרת הפטור החודשית על הקצבה המזכה שהיתה אמורה להיות בשנת 2016 היתה 2,933 ש"ח בלבד (8,380 X 35%).

ניתן לראות, כי על פי ההגדרה הישנה, שיעור הפטור נגזר מהקצבה בפועל של היחיד ועד לתקרת קצבה של 8,380 ש"ח לחודש, כך שבמידה וליחיד קצבה חודשית של 5,000 ש"ח, הפטור על פי ההגדרה הישנה עמד על 1,750 ש"ח (35% X 5,000) ולא על פי גובה התקרה.

התיקון לסעיף 9א(ב) לפקודה קבע, כי קצבה מזכה שמקבל יחיד שהגיע לגיל פרישה תהיה פטורה ממש עד לסכום שלא יעלה על 67% מתקרת הקצבה המזכה.

לפיכך, בעקבות התיקון, קצבה מזכה תכלול את סך כל הקצבאות שמקבל אדם, למעט ה"קצבה המוכרת" (המטופלת בנפרד - ראה בהמשך), כאשר אחד השינויים המשמעותיים ביותר הינו הכללת המונח "תקרת הקצבה המזכה", שזכה אף הוא להגדרה נפרדת, וזאת על מנת להביא לכך ששיעור הפטור יגזר כסכום קבוע מסכום התקרה ולא עוד מסכום הקצבה בפועל (אם הוא היה נמוך כאמור מסכום התקרה). כלומר, לאחר התיקון עלה הפטור ליחיד, לפי הדוגמא שלעיל, מ-1,750 ש"ח ל-4,106 ש"ח לחודש (8,380 X 49%), וזאת לא רק בשל העלייה בשיעור הפטור שתחול באופן מדורג במשך 13 שנים (ראה להלן), עד לפטור בשיעור של 67% מ"תקרת קצבה מזכה" כהגדרתה לאחר התיקון.

יובהר, כי השיעור בסך 67% מתקרת הקצבה המזכה יחול משנת 2025, כאשר השיעור בסך 35% שנקבע ערב התיקון יוגדל באופן מדורג בשנים הבאות, בהתאם לשיעורים המפורטים להלן:

- בשנות המס 2012 עד 2015 סכום הפטור יהיה עד לסך השווה ל-43.5% מתקרת קצבה מזכה.
- בשנות המס 2016 עד 2019 סכום הפטור יהיה עד לסך השווה ל-49% מתקרת קצבה מזכה.
- בשנות המס 2020 עד 2024 סכום הפטור יהיה עד לסך השווה ל-52% מתקרת קצבה מזכה.
- בשנת 2025 ואילך סכום הפטור יהיה עד לסך השווה ל-67% מתקרת קצבה מזכה.

מדובר בשינוי משמעותי שמביא לכך שיותר ויותר מקבלי קצבה ישלמו פחות ופחות מס לאורך השנים, כך ששיעור הפטור על קצבה כמעט ויכפל (מ-35% ל-67%), ולאורך השנים הפטור עצמו (במונחי סכומים כספיים) אף יגדל במונחים משמעותיים מאוד. עוד נציין, כי אין משמעות באם מועד תחילת תשלום הקצבה היה לפני 1 בינואר 2012, הזכאות לפטור החדש חלה על כל הקצבאות המשולמות החל מיום 1 בינואר 2012.

2.4.2.3 קצבה מוכרת

באשר לקצבה המוכרת, נקבע בחוק לפני התיקון, כי קצבה מוכרת שמקבל יחיד שמלאו לו 60 שנה תהיה פטורה ממש, וזאת במידה והוא אינו זכאי להטבה על קצבה מזכה כאמור.

הגדרת "קצבה מוכרת" לפני התיקון קבעה, כדלקמן:

- "חלק מקצבה המשולמת על ידי קופת גמל לקצבה המנוהלת בידי חברת ביטוח, או המשולמת בידי קופת גמל לקצבה אחרת שהוקמה אחרי 1/1/1995 הנובע מתשלומים פטורים; לעניין זה, "תשלומים פטורים" -
- (1) סכומים שחויבו בתשלום מס כאמור בסעיף 3(ה) לפקודה.
  - (2) סכומים שהפקיד מקבל הקצבה, ואשר לא היה זכאי בעבורם לניכוי כאמור בסעיף 47;

הגדרת "קצבה מוכרת" בנוסח לפני התיקון, כללה בפועל גם כספים אשר נהנו מהטבת מס בעת הפקדתם, הן משום הקושי לזהות כספים שלא נהנו מהטבת מס לפי סעיף 47 לפקודה, המאפשר העברת ההטבה בין קרובים, והן משום שאינה מחריגה כספים אשר נהנו מהטבת מס המעוגנת בסעיף 45 לפקודה.

במסגרת התיקון, תוקנה ההגדרה כך שתכלול רק אותו "חלק מקצבה המשולמת על ידי קופת גמל לקצבה שאינה קרן ותיקה והנובע מתשלומים פטורים". "תשלומים פטורים" לענין זה הוגדרו כך:

(1) סכומים ששולמו לקופת גמל לקצבה -

- (א) על ידי מעבידו של עובד, בעבור העובד, על חשבון מרכיב תגמולי המעביד, העולים על השיעור להפקדה כשהוא מוכפל במשכורתו של העובד או בסכום התקרה, לפי הנמוך;
- (ב) על ידי העובד על חשבון מרכיב תגמולי העובד העולים על השיעור המרבי להפקדה של מרכיב תגמולי העובד לפי סעיף 22 לחוק הפיקוח על קופות גמל, כשהוא מוכפל במשכורתו של העובד או בשכר הממוצע במשך לחודש, לפי הנמוך;
- בפסקה זו - "השכר הממוצע במשק", "השיעור להפקדה", "משכורת" ו"סכום התקרה", כהגדרתם בסעיף 3(ה3). "מרכיב תגמולי העובד" ו"מרכיב תגמולי המעביד" - כמשמעותם לפי סעיף 21 לחוק הפיקוח על קופות גמל.

(2) כספים שהועברו לחשבון חדש כאמור בסעיף 23(א)(2) או 2(ב) לחוק הפיקוח על קופות גמל;

(3) סכומים ששילם יחיד בעד עצמו לקופת גמל לקצבה, בלא תשלום מקביל מטעם המעביד, ושהיחיד אינו זכאי בשלהם לזיכוי לפי סעיף 45 א או לניכוי לפי סעיף 47;

כמו כן, בשל ההפרדה בין קצבה מזכה לקצבה מוכרת במנגנון הפטור, ובעקבות השינויים בהגדרה של הקצבה המוכרת ומתן הפטור כאמור, בלא תלות בקצבה המזכה, נוספה לסעיף האמור חלופת הזכאות לקצבה מוכרת הנובעת מפרישה מוקדמת בשל נכות יציבה בדרגה של 75% או יותר, שנקבעה לפי אחד מהחוקים המפורטים בסעיף 9(5) לפקודה.

יוצא, כי הפטור לקצבה מוכרת לא מותנה עוד בקצבה המזכה, והוא ינתן על מלוא הקצבה המוכרת (בנוסף לקצבה המזכה) החל במועד שבו הגיע מקבל הקצבה לגיל 60, או בעת פרישתו לפרישה מוקדמת בשל נכות כאמור לעיל.

2.5 שינויים בכללי נוסחת השילוב

כאמור לעיל, כאשר מקבל היחיד פיצויי פטורין פטורים ממס סמוך למועד קבלת הקצבה, קיים בחוק מנגנון אשר ידוע בכינויו "נוסחת השילוב" אשר בפועל מפחית את הפטור על הקצבה. המנגנון הקבוע כנוסחו לפני התיקון היה מורכב ביותר, ולפיכך יצר חוסר ודאות בקרב נישומים ובמקרים מסוימים הנוסחה הייתה מביאה לתוצאות אבסורדיות. בשל המטרה הבסיסית של המחוקק החל מתיקון 3 לעודד את החוסכים להותיר את הכספים שנתקבלו כמענק פרישה בקופות הגמל לקצבה לשם הבטחת רווחתם בעתיד, נקבע מנגנון חלופי, שבדברי ההסבר לתיקון הוגדר כ"פשוט ובהיר", אשר נועד להעניק יתרון מובהק להותרת כספים שנחסכו לצורך מענקי פרישה בקופת הגמל עד לגיל הפרישה לצורך משיכתם לקצבה.

בפועל, מדובר במנגנון מורכב ולא פשוט בפני עצמו, שיצריך שמירת מסמכים על ידי הנישום במשך תקופה ארוכה ובלתי אפשרית של 32 שנה, ולכל הפחות, מערכת סליקה ממוחשבת כלל ארצית שתשמש את החברות המנהלות וחברות הביטוח ואשר תכיל מידע היסטורי ורלוונטי לגבי כל חוסך וחוסך, וזאת כפי שהוצע בעבר בעניין הקמת מערכת סליקה פנסיונית.

על פי המנגנון החדש, הפטור לקצבה יושפע ממענקים פטורים שקיבל הנישום, כך שנישום אשר זכאי לפטור ממס לקצבה, וגם קיבל "מענקים פטורים"⁸³, אשר ייבחנו כעת לתקופה של 32 שנה (במקום 15 שנה לפי הדין הקודם), סכום הפטור לגביו לא יעלה על "יתרת ההון הפטורה" (יוסבר להלן) כשהיא מעודכנת ב-1 בינואר של כל שנת מס, החל ב-1 בינואר של השנה שבה חל גיל הזכאות בהתאם להוראות סעיף 120ב לפקודה, ומחולקת ב"מכפיל ההמרה להון" (ראה להלן).

"יתרת ההון הפטורה" הוגדרה כסכום ההפרש בין (1) ל- (2), כדלקמן:

- (1) סכום השווה ל-67% מתקרת הקצבה המזכה כשהוא מוכפל ב"מכפיל ההמרה להון". מכפיל ההמרה להון הוגדר כ"180 או מכפיל אחר שקבע שר האוצר בצו באישור ועדת העבודה והרווחה והבריאות".
- (2) המענקים הפטורים כשהם צמודים למדד מיום קבלתם בפועל עד ליום 1 בינואר בשנה שבה חל גיל הזכאות, ומוכפלים ב"מקדם" (סכום השווה ל-35% מתקרת הקצבה המזכה (8,380 בשנת המס 2016) כשהוא מוכפל במכפיל ההמרה להון (180) ומחולק בסכום המתקבל מהכפלת תקרת הפטור על מענקי פרישה לכל שנת עבודה (12,230 ש"ח בשנת 2016) כפול 32.

בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר, כי המענקים הפטורים שיופחתו הם מענקים שקיבל יחיד בפטור ממס בעד 32 שנות עבודה לכל היותר, שקדמו לגיל הזכאות, אשר מוגדר כגיל הפרישה או כגיל שבו החל יחיד לקבל קצבה מזכה, כולה או חלקה, לפי המאוחר. כלומר, לגבי יחיד שיחל לקבל קצבה בגיל הפרישה (כיום - 67 לגבר ו-62 לאשה), או בגיל מאוחר יותר (אם עבד גם לאחר גיל הפרישה), יובאו בחשבון לצורך חישוב הפטור שלו הוא זכאי בשל קצבה כאמור, מענקים שקיבל בשל 32 שנות עבודתו האחרונות. עוד יובהר, כי במטרה להעניק יתרון לקצבה על פני סכום הוני, יוכל סכום המענקים במקדם, אשר מחושב כך, שמי שהיה מושך פיצויים פטורים בגין 32 שנות עבודה, היה מפחית את מלוא הפטור הנובע מ-35% מתקרת הקצבה המזכה. לפיכך, כל שקל מהמענק שיימשך בפטור כשהוא מוכפל במקדם, יפחית את הפטור לקצבה (לרבות בהיוון קצבה). עם זאת, המענקים הפטורים של נכים מסוימים ואנשי כוחות הביטחון לא יובאו בחשבון לצורך נוסחת השילוב ולא יפגעו בפטור שלהם לקצבה.

בהצעת החוק הובאה הדוגמא הבאה:

יחיד שצבר בקופת גמל לקצבה 2.5 מיליון ש"ח המאפשרים לו קצבה חודשית בגובה של 10,000 ש"ח לפי מקדם אישי שנקבע בינו לבין חברת הביטוח בשיעור של 250. אותו יחיד משך כספי פיצויים במועד הפרישה מעבודתו בגיל 40 בסכום כולל של 120,000 ש"ח והמדד הידוע ביום המשיכה היה 90. המדד בחודש ינואר בשנת הפרישה לקצבה הוא 150. חישוב הפטור לגבי אותו יחיד יהיה כדלקמן: אלמלא משך את הפיצויים היה הסכום הפטור 5,500 ש"ח, אלא שהוא קיבל מענקים פטורים ולאחר התאמה למדד והכפלה במקדם של 1.35 מתקבלת פגיעה בפטור בגובה של 1,500 ש"ח [לפי החישוב הבא: $1,500 = 180 / 1.35 * (90 / 150) * 120,000$], ולכן יקבל פטור על סכום של 4,000 ש"ח.

נציין, כי בטרם התיקון, נישום רשאי היה לבחור לשלם את המס על המענק הפטור במועד הפרישה על מנת שהפטור על הקצבה לא יפגע ולבצע פריסה לתקופה של עד 6 שנות מס המסתיימות בשנת הפרישה. אולם לאחר התיקון ולאור המנגנון החדש אין צורך עוד בפסקת משנה (ד) לסעיף 9א לפקודה, על כן נמחקה פסקה זו מסעיפי הפקודה.

עוד יובהר, כי במידה וקיבל אדם לפני 1 בינואר 2012 מענק פטור, ואותו מענק לא היה מובא בחשבון לעניין נוסחת השילוב הישנה, נקבע כי המענק הפטור לא יובא בחשבון לצורך חישוב נוסחת השילוב החדשה.

יש לשים לב, כי המקדם מבטיח כי קבלת מענקים פטורים תפגע לכל היותר ב-35% פטור על הקצבה ולא על ההגדלות הנוספות, ולפיכך ניצול מלוא המענקים הפטורים בגין 32 שנות עבודה יביא לאיבוד פטור על קצבה בגובה 35% מתקרת הקצבה המזכה, אך יותיר את תוספת הגדלת הפטור ללא פגיעה (8.5% בשנים 2012-2015 ועד 32% ב-2025 ואילך).

⁸³ "מענקים פטורים" - "סכום המענקים הפטורים שקיבל יחיד בעד שנות עבודתו שקדמו לגיל הזכאות ולא יותר מ-32 שנות עבודה".

2.6 הויון קצבאות

לאור השינוי האמור בשיעורי הפטור לקצבה, נקבע בתיקון כי אופן קבלת הפטור בעת הויון קצבה יותאם להסדרים החדשים לפטור על קצבה. כזכור, לאחר תיקון 3 לחוק קופות הגמל, משיכת כספים מקופת גמל משלמת לקצבה באופן של תשלום הוני (חד פעמי) תתאפשר בתנאי שסכום הקצבה שיוותר בידו של העמית לאחר ביצוע הויון הקצבה לא יפחת מהקצבה המזערית (סך של 4,418 ש"ח לחודש נכון לשנת 2016). ביצוע ההויון ייעשה רק עם הגעה לגיל פרישה, כלומר הבדיקה האם הפורש זכאי למשיכת סכום הוני תיעשה ביום הבקשה למשיכת הכספים.

לאחר התיקון, הסכום שיקבל יחיד מהויון קצבאות יהיה פטור ממס עד לסכום כולל שלא יעלה על 67% (או שיעור נמוך יותר בהתאם למדרגות שנקבעו לפי השנים- בשנת 2016: 49%) ממכפלת תקרת הקצבה המזכה במכפיל ההמרה להון, ואם הוא קיבל גם מענקים פטורים, הפטור להויון קצבה יהיה עד ליתרת ההון הפטורה. הפטור כאמור מותנה בהגשת בקשה לפקיד השומה לקבלת פטור על הסכום המהוון לא יאוחר מ-90 יום מהיום שבו ניתן לו לראשונה פטור ממס בשל הקצבה המזכה. 90 הימים נועדו להבטיח כי היחיד שקיבל החלטה כה משמעותית לשארית ימיו, יוכל לבחון אותה ולשנות את דעתו עד לקבלת ההחלטה הסופית בידו.

עוד נקבע מנגנון פגיעה בפטור ממס על קצבה אשר נובע ממשיכת סכום הוני פטור כהויון קצבה, כך שמסכום הקצבה הפטור יופחת הסכום המהוון שנמשך בפטור, כשהוא מחולק במכפיל ההמרה להון, והתוצאה המתקבלת תהיה סכום הקצבה הפטור לאחר משיכת הסכום המהוון כאמור.

יובהר, כי ככל שמדובר בהויון קצבה מוכרת נקבע, כי יוטל מס בשיעור 15% רק לגבי סכום המתקבל עקב הויון קצבה מוכרת, כשהוא מוכפל בהפרש החיובי שבין היתרה הצבורה לבין התשלומים הפטורים, ומחולק ביתרה הצבורה. היתרה הצבורה היא הסכומים שנצברו לזכותו של היחיד בחשבונו בקופת גמל לקצבה שאינה קרן ותיקה, עד למועד חישוב רווחי הקופה שקדם לגיל הזכאות של היחיד והנובע מתשלומים פטורים. בדברי ההסבר לתיקון נאמר, כי מטרת הסעיף לחייב במס משיכה הונית שמעבר לקצבה המזערית כפי שהייתה מחויבת לו הסכום היה מושקע בשוק ההון, אולם לשם הפשטות והקושי בחישוב הסכום האינפלציוני שנובע מכספי הקצבה, נבחר מנגנון המיסוי של נכסים שאינם צמודים, קרי - שיעור של 15%.

על מנת למנוע תכנון מס של הפקדת כספים לקצבה מוכרת כתכנית הורשה פטורה ממס העוקפת את המס החל על שוק ההון, נקבע בנוסף, כי אדם אשר חסך כספים בקופת גמל לקצבה מוכרת, ונפטר לאחר שמלאו לו 75 שנים וטרם החל לקבל קצבה מוכרת, יראו אותו כאילו הויון את הקצבה המוכרת ויחולו על הויון זה הוראות ההויון הרגילות, אלא אם כן כספי המוריש הועברו לקופת גמל משלמת לקצבה של יורש לשם משיכתם כקצבה מוכרת, וזאת הן לגבי התשלומים הפטורים שהיו בקופת הגמל של יחיד בעת שנפטר והן לגבי הריבית והרווחים הנובעים מהם.

2.7 תיקון סעיף 9ב לפקודה

סעיף 9ב לפקודה קובע פטור ממס בשיעור של 35% על קצבה אחרת שמקבלים נישומים בהגיעם לגיל פרישה או שמקבלים שאירים, ושאינם בגדר קצבה הכפופה לפטור על פי סעיף 9א לפקודה.

לאור תיקון סעיף 9(16) לפקודה, אשר החל מהתיקון חל על כלל קצבאות שאירים מקופת גמל, תכנית ביטוח או על פי דין, הותאם סעיף 9ב לפקודה, כך שהוא יחול על קצבאות שאירים שאינן פטורות לפי סעיף 9(16) לפקודה החדש.

2.8 תיקון סעיף 32(9) לפקודה

כידוע, סעיף 32(9) לפקודה נועד למנוע ניצול לרעה על ידי חברות מעטים על ידי הפרשה מלאכותית לקופת גמל תוך ניצול ההטבה של ניכוי הוצאה מההכנסה החייבת, וניצול הטבות המס בעת משיכת הכספים מהקופות על ידי בעל השליטה. לאור הקשחת התנאים למשיכת כספים מקופות גמל שלא על דרך של קצבה לאחר תיקון 3, הבין המחוקק, כי אין עוד צורך בהגבלת הסכומים מעבר למגבלה הרגילה כמו לכל עובד רגיל, ועל כן חברה שתפקיד בגין בעל שליטה שכיר תינה מאותה הוצאה ממנה תינה במקרה של הפקדה לעובד רגיל. אולם, על מנת למנוע ניצול לרעה של סכומי ההפקדה למטרת פיצויים בהתאם להיקף ההכנסות או ההפסדים של החברה בשנה מסוימת, הותרה על כנה המגבלה לעניין ההפקדה המותרת בניכוי לפיצויים. מסיבה דומה הושארה על כנה גם המגבלה הקיימת בשיעור 4.5% ממשכורתו הקובעת של בעל השליטה לקרן השתלמות.

בנוסף, לאור העובדה שהמנגנון החדש לפטור על קצבה יביא לחבות מס נמוכה יותר על קצבאות גבוהות יותר, ועל מנת למנוע הסטת כספים צבורים של בעלי שליטה בחברות מעטים שבבעלותם בדרך של קצבה, הוגבלו הוצאותיה של חברה בגין הענקת קצבה (תקציבית) למי שהיה עובד בחברה וגם בעל שליטה בה, או לקרובו, עד ל-1.5% ממשכורתו הממוצעת בשל כל שנת עבודה. בדברי ההסבר להצעת החוק נאמר, כי גובה ההוצאה שתוגבל תהיה בגובה קצבה שהייתה משולמת בדומה להסדר פנסיה תקציבית שהיה נקבע בשוק החופשי שאין בו יחסים מיוחדים.

3. תחולה והוראות מעבר

תחולתם של מרבית התיקונים הינה מיום 1 בינואר 2012 והם יחולו על קצבאות המשולמות בעד תקופה שתחילתה מיום זה ואילך, ואין משמעות אם מועד תחילת קבלת הקצבה היה לפני 1 בינואר 2012. יחד עם זאת, נקבעו מספר סייגים לתחולה כאמור, כדלקמן:

- תיקון סעיף 8(ג)(1) לפקודה, העוסק בפריסה של הפרשי קצבה יחול רטרואקטיבית כבר מיום 1 בינואר 2011 לגבי הפרשי קצבה שהשתלמו ממועד זה ואילך. תיקון זה נדרש מכיוון שהפרשי קצבה לא נכללו במסגרת ההכנסות שאותן ניתן לפרוס לפי סעיף 8(ג)(1) לפקודה, דבר שיצר פגיעה במקבלי הפרשי הקצבאות.
- באשר להוראות נוסחת השילוב החדשה שבסעיף 9א לפקודה, הרי שהן יחולו רק על מי שביום 1 בינואר 2012 ואילך הגיע לגיל הזכאות. לגבי מי שהגיע לגיל הזכאות לפני מועד זה, תחול נוסחת השילוב כנוסחה לפני התיקון. כדי לאפשר היערכות בהתאם להוראות היוון הקצבה בנוגע ליוורש של עמית שהפקיד לקצבה מוכרת, נקבע כי הוראה זו תחול החל ביום 1 בינואר 2013 והיא תחול לגבי יחיד שנפטר ביום האמור ואילך.
- במסגרת התיקון נקבעו הוראות מעבר בקשר להיוון קצבה, הליך הדורש בדרך כלל פנייה של הנישום לפקיד השומה לקבלת פטור בהיוון קצבה, תוך 90 יום מהיום שבו ניתן לו לראשונה פטור ממס בשל קצבה מזכה. הוראת המעבר קובעת, כי במידה וניתן ליחיד פטור ממס בשל קצבה מזכה לפי סעיף 9א לפקודה לפני פרוסום החוק, היחיד יהיה רשאי להגיש לפקיד השומה בקשה תוך 90 יום ממועד פרוסום החוק (14 במאי 2012) להסדיר את הנושא, קרי עד ליום 12 באוגוסט 2012.
- לגבי יחיד שטרם הגיע לגיל הזכאות וקיבל לפני יום תחילת התיקון (1 בינואר 2012) מענק פטור, נקבע, שיהיה רשאי לבחור בהוראות נוסחת השילוב החדשה או הוראת נוסחת השילוב בטרם התיקון ובכפוף להגשת בקשה 90 יום מרגע שהיחיד הגיע לגיל הזכאות כאמור, והבחירה לגבי חלופות נוסחת השילוב תהיה בידו. עוד נציין כי, אם קיבל אדם מענק פטור לפני 1 בינואר 2012 ואותו מענק פטור לא היה מובא בחשבון בנוסחת השילוב בטרם התיקון, הרי שהוא לא יובא בחשבון גם לצורך חישוב נוסחת השילוב.

4. הנחיית רשות המסים לגבי תיקון 190

ביום 25 באוקטובר 2012 פרסמה רשות המסים [הנחיה לפקידי השומה בקשר לתיקון 190 לפקודה](#). במסגרת ההנחיה נסקרו הוראות התיקון וניתנו הוראות לפעולה לגבי הפעלת נוסחת השילוב על מקבלי קצבאות בהתאם לגיל הפרישה שלהם.

במסגרת ההנחיות למשלמי הקצבאות נקבע, כי לגבי יחיד שהגיע לגיל פרישה לפני 1 בינואר 2012 תחול נוסחת השילוב הישנה בהתאמות לתקרת הקצבה המזכה החדשה.

מנגד, לגבי יחיד שהגיע לגיל פרישה לאחר 1 בינואר 2012 יינתן הפטור על הקצבה לפי הוראות הפטור לאחר התיקון. ואולם, נקבע איסור מוחלט על הגוף המשלם להעניק פטור כלשהו למי שמשך מענקים פטורים או מבקש להוון חלק מהקצבה כפטורה, אלא לאחר קבלת אישור מתאים מפקיד השומה.

לגבי פורשים שהגיעו לגיל פרישה לאחר 1 בינואר 2012 אך לפני פרוסום ההנחיה (ביום 25 באוקטובר 2012), נקבעה הוראת מעבר, על פיה ניתנה האפשרות לבחור את אחת החלופות שצוינו לעיל, אך הבחירה איננה ניתנת לשינוי.

5. חוזר מס הכנסה 2/2013 - תיקון 190 לפקודה - הוראות סעיף 9 למתן פטור על הקצבה המזכה

ביום 27 במאי 2013 פרסמה רשות המסים [חוזר מקיף בנושא תיקון 190](#) (חוזר מס הכנסה מס' 2/2013) ובו נסקרו שוב הוראות התיקון והובאו בו דוגמאות מספריות ומצבים בקשר לאופן יישום הוראות התיקון.

6. טופס 161ד - בקשה לקיבוע זכויות לפי סעיף 9 לפקודה

במהלך שנת 2014 פרסמה רשות המסים את [טופס 161ד](#) - טופס בקשה לקיבוע זכויות לפי סעיף 9 לפקודה. הטופס מתייחס לכל אדם שהגיע לגיל הזכאות (גיל הפרישה או הגיל שבו החל לקבל קצבה מזכה, כמאוחר). במסגרת הטופס נמסרים פרטים לפקיד השומה באשר לזכאות לפטור על קצבה מזכה, חישובים לעניין נוסחת השילוב/הקיזוז, נתונים לגבי היוון קצבה, וכן בחירה לגבי אופן השימוש בגידול בשיעור הפטור על הקצבה בשנים הבאות.

7. חלוקת חסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו-תיקון עקיף מס' 204 לפקודת מס הכנסה

[בספר החוקים 2466](#) מיום 6 באוגוסט 2014, פורסם תיקון עקיף מס' 204 לפקודת מס הכנסה, **במסגרת החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, התשע"ד-2014** (להלן: "החוק").

מטרתו של החוק לקבוע הסדרים בעניין חלוקה של חיסכון פנסיוני בין חוסך ובין בן זוגו לשעבר כפי שנקבעה בפסק דין לחלוקת חיסכון פנסיוני, באמצעות גוף משלם לרבות גוף המשלם תשלומים לפי הסדר פנסיה תקציבית בחוק או לפי הסכם המאמץ את חוק הגמלאות. במסגרת החוק נקבעו גם תיקונים לפקודת מס הכנסה (תיקון מס' 204).

על פי הודעה לעיתונות של רשות המסים, החוק מאפשר לבני זוג גרושים ליהנות מחלקם בכספים שנצברו בקופות הפנסיה והגמל של בן או בת הזוג ממנו נפרדו, בפטור מלא ממס, עד לתקרה של מיליון וחצי ש"ח. החוק ייכנס לתוקפו חצי שנה לאחר הפרסום ברשומות.

בעוד שהמצב החוקי לפני כניסת החוק לתוקפו קבע כי מי שמושך את כספי הפנסיה בטרם המועד הקבוע בחוק יישלם מס על הסכום הצבור כולו בשיעור של 35% לפחות, הרי שהחוק החדש מאפשר למשוך את כספי הפנסיה לצורך חלוקת הכספים בין בני זוג במקרה של גירושין בפטור מלא ממס, באם הסכום הצבור בקרן הפנסיה של החוסך קטן ממיליון וחצי ש"ח. בעלי סכום צבור הגבוה מתקרה זו, ייהנו משיעור מס מופחת.

התיקון התבסס על מסקנות הוועדה הציבורית לבחינת חלוקת זכויות פנסיה בין בני זוג שנפרדו בראשות השופט שוחט, שהמליצה להסדיר את מעמדו של בן הזוג הפרוד בדרך שתאפשר לו להגן על זכויותיו לרכוש שנצבר במהלך החיים המשותפים ולמשן, גם אם אינו רשום כבעל זכויות בקרן הפנסיה וזכויות הגמל.

יובהר, כי הכסף אינו נמשך כמזומן נזיל אלא מועבר אל קרן הפנסיה של בן או בת הזוג הפרודים, שם ימוסה בשיעורים הרגילים הקבועים בחוק במועד משיכתו כקצבה (לרוב בפטור, לפי סעיף 9 לפקודת מס הכנסה).

8. צמצום הטבת המס להפקדות לפנסיה למי שהכנסתו עולה על פי שתיים וחצי מהכנסה הממוצעת במשק (23,660 ש"ח לחודש) - תיקון 209 לפקודה החל מיום 1.1.2016

בספר החוקים 2511 מיום 30 בנובמבר 2015 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2015 ו-2016), התשע"ו-2015, אשר במסגרתו פורסם, בין היתר, תיקון 209 לפקודה שקבע: א. תקרת הטבת ניכוי מהכנסה בעד הפקדה לביטוח פנסיוני הופחתה מארבע פעמים השכר הממוצע במשק (37,856 ש"ח לחודש- מעודכן לשנת 2016) לשתי פעמים וחצי השכר הממוצע במשק (23,660 ש"ח לחודש- מעודכן לשנת 2016). לפיכך על הפרשות מעסיק מעבר לתקרה הנ"ל, ישולם מס על ידי המועסק.

ב. תוקן סעיף 47 לפקודת מס הכנסה, כך שגם במקרה שבו רק חלק מהשכר של עובד מבוטח, ההגבלה של הניכוי לשתי פעמים וחצי השכר הממוצע במשק (במקום ארבע פעמים) תחול גם על החלק שאינו מבוטח.

ג. תקרת הטבת הניכוי מהכנסה בשל הוצאה לרכישת ביטוח מועדף מפני אבדן כושר עבודה תעמוד על השכר הממוצע במשק בשנת המס מחולק ב-4.8 במקום ב-3.

9. המלצות להמשך

ראינו לעיל, כי תיקון 190 הינו תיקון מקיף אשר משנה באופן משמעותי את המצב ששרר עד לאותו מועד בנושא מיסוי בפרישה של יחידים ובעלי שליטה. מדובר במגוון שיקולים שיש לקחת בחשבון בעת תכנון החיסכון ארוך הטווח אשר צריכים להיבחן הן במהלך שנות העבודה, והן בשנים לקראת הפרישה, וכמובן - בפרישה עצמה.

מי שבעת פרישתו נכנס הן לתחולת נוסחת השילוב הישנה והן לנוסחת השילוב החדשה, הבחירה תהיה בידו איזו מהן להחיל, ובלבד שהגיש בקשה לפקיד השומה תוך 90 יום מיום שהגיע לגיל הזכאות.

אנו ממליצים לכל, לבחון את השלכותיו של התיקון וכיצד יש בו להשפיע על החוסך, במיוחד לאור הטבת המס המשמעותית הנובעת מתיקון זה לבעלי שליטה בחברות מעטים, לגביהם נפתחה האפשרות להגדלת ההפקדות לקצבה תוך קבלת הוצאה בחברה ככל עובד רגיל, כשמנגד ייהנו מהפטור החדש על קצבה כאחד האדם.

32. העברת עובדים ממעסיק למעסיק ו/או העברת בעלות על קופת גמל

סקירת חוזר מ"ה 6/2011 של רשות המסים

1. מבוא

בחוזר מס הכנסה 6/2011 מיום 15.5.2011, מבהירה רשות המסים, את הכללים בהם ניתן יהיה לפנות לקבלת אישורה לבצע העברת עובדים (בהסכמת העובד או מבלי הסכמתו) ממעסיק אחד (להלן: "המעסיק המעביר") למשנהו (להלן: "המעסיק הקולט"), מבלי לסיים את תקופת עבודתו של העובד אצל המעסיק המעביר ומבלי שיחול אירוע מס בידי העובדים בשל צבירת הכספים שהופקדו בקופות הגמל של העובדים וללא חבות בניכוי מס במקור על ידי המעביד המעביר בעת ההעברה (להלן: "רצף מעסיקים")⁸⁴. ככלל, העברת עובדים בלא קבלת האישור הנדרש על פי החוזר, יוצרת מצב שבו חלה על העובד חבות מס, המחויבת בניכוי מס במקור.

במסגרת החוזר נקבעה מדיניות, לפיה יוטלו על המעסיקים סנקציות אם העבירו עובדים מבלי קבלת אישור מראש של פקיד השומה או של מחלקת קופות גמל ברשות המסים.

הוראות החוזר דנות באופן קבלת אישורים בהעברת עובדים הכוללת שלושה עובדים בשנה או יותר⁸⁵, וזאת, בין אם ההעברה נעשתה בין ארגונים בשליטה זהה (יובהר להלן), ובין אם ההעברה נעשתה בין ארגונים בשליטה שאינה זהה. יובהר, החוזר דן בהעברת עובדים יחד עם קופות הגמל האישיות שבבעלותם. החוזר אינו מתיר העברה של קופות מרכזיות לפיצויים ממעביד אחד למשנהו, עליהן חלות הוראות הממונה על שוק ההון⁸⁶.

2. העברת עובדים ממעסיק למעסיק

2.1 מעבר עובדים בין מעבידים בשליטה זהה

המונח "שליטה זהה" לעניין החוזר הינו, החזקה של שנה לפחות של 90% לפחות מ"אמצעי השליטה" בשתי החברות, ובלבד שמועד העברת העובדים נעשה במהלך השנה כאמור. כאשר מדובר בבני זוג, יראו את המניות ככוללות גם את אלו של בן זוגו, אלא אם כן כל אחת מהחברות נמצאת בשליטה מהותית של בן הזוג האחר. כמו כן, לעניין חישוב השליטה בחברה ציבורית, יש לנטרל החזקות הציבור בחברה והם ינטרלו לצורך חישוב השליטה הן במונה והן במכנה.

מעבר עובדים בשליטה זהה יכול ויתרחש, בין היתר, במעבר מעצמאי לשותפות או לחברה, או למשל בהעברת עובדים מחברה אחת לחברה אחרת באותה קבוצת חברות, כאשר החברות נשלטות על ידי אותה חברת אם או אותם הבעלים, וכן מעבר מחברת אם לחברה בת או להיפך, ולעיתים גם כתוצאה ממהלכים של שינויי מבנה למיניהם. כאשר מתבצע רצף בין מעסיקים בשליטה זהה, יראו במעסיק האחרון כמי שאחראי למענק הפרישה של העובד בגין כל תקופת עבודתו אצל המעסיקים השונים הנמצאים בשליטה זהה. במצב זה, המעסיק הקולט יהיה רשאי לבצע תשלומי השלמה בגין חוב פיצויים ואף לתבוע בעתיד כהוצאה גם את החלק היחסי המתייחס לתקופת עבודתם של עובדים אצל מעסיקים קודמים.

העברת העובדים מחויבת בקבלת אישור מפקיד השומה. הבקשה תוגש על ידי המעסיק המעביר לא יאוחר מ-60 יום לפני מועד העברת העובדים. בבקשה יש לכלול פירוט מלא של העובדים ואת בקשתם לרצף פיצויים במסגרת רצף המעסיקים; משכורת אחרונה לפיצויים והוותק של העובד; פירוט הקופות הרשומות על שמו של כל עובד; פרטי עתודה ויעודה לפיצויים, והכל תוך מתן הסבר באשר לשיקולים המנחים להעברת העובדים. על הבקשה כאמור יחתום גם המעסיק הקולט.

⁸⁴ תקנה 2(א)(6) (לכללי מס הכנסה (פטור ממס בשל העברה ושנוי יעוד של כספים בקופת גמל), תש"ן-1990.
⁸⁵ למעט בעלי שליטה כמשמעותם בסעיף 32(9) לפקודה. לעניין זה, ככל שמדובר בהעברת עובדים בודדים מחויב המעסיק המעביר להמשיך לדווח בהתאם למנגנון הרגיל תוך מילוי טופסי 161 ו-161א.
⁸⁶ סעיף 3(ד) לפקודה ותקנות מס הכנסה (ניכוי מתשלומים ששולמו למעביד מאת קופת גמל), תשמ"ב-1981 קובעים כי משיכת כספים מקופה מרכזית לפיצויים, לרבות ריבית, הפרשי הצמדה ורווחים אחרים תיחשב הכנסה בידי המעביד ותחויב בניכוי מס במקור בשיעור 40%.

במסגרת החוזר נקבעו הנחיות ומגבלות נוספות, בכללן: איסור על תשלום מענק פרישה בעת המעבר; איסור רישום הכנסות כלשהן ולחילופין ניכוי הוצאות לצרכי מס שנבעו למעביד המעביר והמעביד הקולט בשל מעבר העובדים (למעט חריגים); בפרישת העובדים מהמעסיק הקולט יונפק טופס 161 אחד מרכז בגין כל התקופה שבו עבדו אצל מעבידים בשליטה זהה, כמספר המעסיקים שהיו לעובד, אחד לכל תקופת עבודה אצל כל מעביד לגביו נעשה רצף מעסיקים. בחישוב הפטור וחבות המס יראו את העובדים כמי שהודיעו על רצונם להחיל עליהם רצף פיצויים ופרשו מהמעביד האחרון.

יובהר, כי במקרה של העברת עובדים בודדים בין מעסיקים בשליטה זהה (עד 3 עובדים בשנה) שאינם בעלי שליטה, לא יידרש אישור כאמור וניתן להסתפק בדיווח לפקיד השומה בתיקיהם של המעסיק המעביר והמעסיק הקולט, וכן בתיקו של היחיד על גבי טופס 161. האחריות על קבלת האישור והדיווח האמורים חלה על המעסיק המעביר.

2.2 מעבר עובדים בין מעבידים שאינם בשליטה זהה

כאשר נעשית העברת עובדים בין מעבידים שאינם קשורים, ושאינם בשליטה זהה, כל מעסיק בנפרד הוא האחראי למענק הפרישה של העובד בגין תקופת עבודתו. קודם להעברת העובד, מחויב המעסיק בתשלום כסיו מלוא חבות הפיצויים על פי חוק והפקדתה למרכיב הפיצויים בקופת גמל על שם העובד קודם להעברת העובד (אלא אם כן העובד חתום על סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים). ככל שקיים חסר לכיסוי מלוא חבות הפיצויים, המעסיק הקולט לא יהיה רשאי לדרוש כהוצאה לצרכי מס כל תשלומי השלמה עבור חוב פיצויים המתייחס לתקופת עבודתם של עובדים אצל מעסיקים קודמים, אלא במועד פרישתו של העובד. בפרישת העובדים מהמעסיק הקולט יונפקו טופסי 161 כמספר המעסיקים שהיו לעובד, אחד לכל תקופת עבודה אצל כל מעביד לגביו נעשה רצף מעסיקים. בחישוב הפטור וחבות המס יראו את העובדים כמי שהודיעו על רצונם להחיל עליהם רצף פיצויים ורצף קצבה בתום תקופת עבודה אצל כל מעביד ופרשו מהמעביד האחרון.

העברת עובדים או העברת כספים מקופה אחת לקופה אחרת בפטור ממס, גם אם לאותה מטרה, מחויבת בקבלת אישור מפקיד השומה ולא תותר העברת עובדים בודדים ללא אישור. הבקשה תוגש לא יאוחר מ-60 יום לפני מועד העברת העובדים. בבקשה יש לכלול פירוט מלא של העובדים ואת בקשתם לרצף פיצויים במסגרת רצף המעסיקים; משכורת אחרונה לפיצויים והוותק של העובד; פירוט הקופות הרשומות על שמו של כל עובד; פרטי עתודה ויעודה לפיצויים, והכל תוך מתן הסבר באשר לשיקולים המנחים להעברת העובדים.

ככל שהמעביד הפקיד את התחייבותו לקופת גמל מרכזית לפיצויים, לא תותר העברה של הקופה המרכזית, ועל המעסיק לפתוח קופות אישית לעובדים המועברים על שם כל עובד ועובד ויעביר את הכספים לכל עובד בהתאם לחבות הפיצויים. המהלך כרוך בהגשת בקשה על ידי המעביד המעביר למחלקת קופות גמל ברשות המסים לשם קבלת אישור מראש על כך.

במסגרת החוזר נקבעו הנחיות ומגבלות נוספות, בכללן: איסור על תשלום מענק פרישה בעת המעבר; איסור רישום הכנסות כלשהן ולחילופין ניכוי הוצאות לצרכי מס שנבעו למעביד המעביר והמעביד הקולט בשל מעבר העובדים;

2.3 מעבר עובדים במסגרת ביצוע שינוי מבנה והליכי רה - ארגון

כאשר מועברים עובדים במסגרת ביצוע הליכי רה-ארגון ועסקאות מסוג רכישה, מיזוגים ופיצולים, ובשינוי מבנה אחרים, הרי שכלל במדובר בשינויי מבנה מסוג מיזוגים פיצולים הכפופים לחלק ה'2 לפקודה אין צורך בקבלת אישור להעברת העובדים או הבעלות בקופות הגמל, אולם יש להסדיר את הנושא אגב האישור המתקבל במחלקת מיזוגים-פיצולים ובמסגרת הסדרת ההליך כולו. כאשר מדובר על עסקאות של העברת נכסים ופעילות בין גופים לפי סעיף 104 לפקודה, יש לפנות לביצוע רצף מעסיקים כמפורט בחוזר לגבי מעבידים בשליטה זהה.

3. הטלת סנקציות על אי דיווח במעבר עובדים

במסגרת החוזר נקבעה סנקציה, לפיה במידה ולא ניתנה הודעה על העברת עובדים במועד, כאמור בחוזר זה, רשאי פקיד השומה שלא לאשר את העברת העובדים, ויראו בכך פרישה של העובד על כל משמעויות המיסוי הנובעות מכך, הן לעובד והן למעביד המעביר והקולט. **יודגש, כי תשלום הסכומים בהתאם לסנקציה כאמור לא מכשירה בדיעבד את העברת העובדים, דבר שנתון לשיקול דעתו של פקיד השומה.** בכדי להבטיח את קיום ההוראה ודיווח לרשויות המס על מהלך של העברת עובדים, נקבע, כי במקרה של העברת עובדים ללא אישור או דיווח, תוטל על המעביד סנקציה כספית, כמפורט להלן, בצורה של תשלום ריבית והפרשי הצמדה על חוב מס ניכויים, שהיה מתחייב בה העובד לו דיווח על פרישתו במועד העברת העובדים עד למועד קבלת אישור פקיד השומה להעברת עובדים או עד למועד תשלום המס על ידי העובד לאחר פרישתו, וזאת בהתאם להוראות סעיף 187(ג) לפקודה. כאשר מדובר בהעברת עובדים בין מעסיקים בשליטה זהה, תהא הסנקציה מחצית הסכום כפי שחושב לעיל. במקרים בהם המעסיק המעביר הינו חדל פירעון או שפורק מרצון, תוטל הסנקציה על המעסיק הקולט. על הסנקציה כאמור מגבלת תחול מגבלה של 0.5% לכל היותר מהמחזור של המעביד בשנה שקדמה למועד ההעברה.

4. המלצות

מדובר בחוזר שחלק גדול ממנו מבהיר את ההתנהלות הפרקטית שהייתה קיימת עד למועד פרסום החוזר, אולם בצידו חבויות הנחיות חדשות, שהמרכזית מביניהן היא הטלת הסנקציה בצורה של תשלום ריבית והפרשי הצמדה על חוב ניכויים שנוצר בעת מעבר של עובדים שלא בוצע לגביהם דיווח על רצף מעסיקים. יודגש, החוזר אינו פוטר עובד מחבות המס שנוצרה או במתן אישור רטרואקטיבי של רצף זכויות, אלא שהחלטה למתן הקלות כלשהן כפופה לקבלת אישור מפקיד השומה וכפופה לבדיקותיו.

חלק ה' - תושבות בישראל, הקלות לעולים ותושבים חוזרים, ניווד עובדים ותיגמול הוני

33. הקלות נרחבות לעולים חדשים ולתושבים חוזרים

ביום 16 בספטמבר 2008, פורסם [בספר החוקים 2184](#) החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 168 והוראת שעה), התשס"ח-2008. התיקון פורסם בעקבות פרויקט "חוזרים הביתה ב-60 לישראל", שהוביל משרד הקליטה ובמסגרתו גובשה תוכנית לתיקון פקודת מס הכנסה הכוללת רפורמה רחבה המעניקה הטבות והקלות לעולים חדשים ולתושבים חוזרים.

מטרת הרפורמה היא לעודד עלייה לישראל ולהשיב הביתה מאות אלפי ישראלים החיים בחו"ל תוך הסרת חסמי מס משמעותיים.

בהתאם לכך, התיקון הרחיב, פישט ופירט שורת הקלות ממס ומדיווח, שיחולו על עולים חדשים, תושבים חוזרים ותושבים חוזרים ותיקים, והכול בקשר להכנסותיהם שמופקות ונצמחות מחוץ לישראל. הוראות הרפורמה נכנסו לתוקף באופן רטרואקטיבי, החל מתחילת שנת 2007.

בסוף חוזר זה מובאים גם תיקוני חקיקה והנחיות משנת 2013 לגבי חישוב מס רכישה על דירות מגורים לעולה חדש ו/או תושב חוזר ותיק.

לגבי קביעת המועד של "תושב ישראל לראשונה" ו"תושב חוזר ותיק" - ראה חוזר נפרד בחוברת זו.

להלן מפורטות הטבות המס העיקריות שנכללו במסגרת תיקון 168 לפקודה:

1. קביעת מעמד מיסוי ל "תושב חוזר ותיק"

"תושב חוזר ותיק" הינו יחיד ששב והיה לתושב ישראל לאחר שהיה תושב חוץ במשך 10 שנים רצופות לפחות. מעמדו של תושב חוזר ותיק והטבות המס להן יזכה השתוו, בעקבות הרפורמה במס, למעמדו של תושב ישראל לראשונה (עולה חדש).

בנוסף, ועל מנת לעודד עלייה לישראל לרגל שנות ה-60 למדינה, התווספה הוראת שעה לפיה בגין עלייה בשנים 2007 עד 2009, מעמד של תושב חוזר ותיק יינתן גם ליחיד שחדל להיחשב כתושב ישראל למשך תקופה של 5 שנים לפחות.

2. הענקת פטור מלא ממס לכל סוגי מקורות הכנסה בחו"ל לתקופה של 10 שנים

נקבעה הוראה אחידה וברורה המעניקה פטור רחב לכלל הכנסותיו של עולה חדש או תושב חוזר ותיק (להלן לגבי כל אחד מהם - "יחיד מוטב") - המופקות או נצמחות מחוץ לישראל למשך תקופה של 10 שנים מיום העלייה לישראל, באופן שיכלול את כל הכנסותיו, בין אם מקורן במימוש נכסים בחו"ל ובין אם מקורן בהכנסות שוטפות שהופקו או נצמחו מחוץ לישראל.

יצוין, כי בכל הנוגע להוראה זו, מהגדרת "נכס", ממועט נכס שהוענק לעולה הזכאי כמתנה פטורה ממס מתושב ישראל החל מה-1 בינואר 2007.

3. קביעת מסלול התאקלמות

תקופת הסתגלות של שנה אחת, מיום ההגעה לישראל ניתנת ליחיד מוטב אשר בה, לא ייחשב תושב ישראל לצרכי מס הכנסה.

בחזר מס הכנסה 1/2011 של רשות המסים⁸⁷ נקבע כי יום ההגעה לישראל והיום שיראו יחיד כמי שהעביר את מרכז חייו לישראל יחול בהתקיים המוקדם מבין המועדים המפורטים להלן:

- (1) יום סיווגו כעולה חדש או כתושב חוזר, בהתאם למבחני משרד הקליטה וכפי שמופיע בתעודת עולה חדש או בתעודת תושב חוזר, שהונפקו על ידי משרד הקליטה.
- (2) המועד הראשון בו עמד לרשותו של היחיד בית קבע בישראל, הזמין לשימוש האישי, בין אם הוא בבעלותו, או שכור על ידו או שיש לו רשות להשתמש בו, ואין לו בית קבע כאמור במקום אחר בעולם.
- (3) לגבי יחיד בעל משפחה, המועד הראשון בו לרשותו של היחיד או למשפחתו בית קבע בישראל הזמין לשימוש האישי, בין אם הוא בבעלותו, או שכור על ידם או שיש למי מהם רשות להשתמש בו, ומשפחתו נמצאת עמו בישראל (לעניין זה: "משפחה" - בן/בת זוג או ילד שטרם מלאו לו 18 שנים).
- (4) לאחר תקופה זו, יוכל היחיד לקבל החלטה מושכלת לגבי מקום מושבו. מתן הטבה זו כפופה לפנייה לרשויות המס בישראל תוך 90 יום ממועד העלייה לישראל (או מועד פרסום התיקון כמאוחר מביניהם) לצורך קבלת אישור מתאים באמצעות טופס הודעה על בחירה ב"שנת הסתגלות" (טופס 1130). לדוגמא: באם מועד העלייה היה ביום 16 בספטמבר 2016, אזי יש לפנות לרשויות המס עד ל-15 בדצמבר 2016.

השלכות אפשריות לבחירה ב"שנת הסתגלות":

- יחיד מוטב שבחר בשנת ההסתגלות, ייחשב כתושב חוץ במהלכה. בנוסף לכך, במידה ועזב את ישראל במהלך אותה שנה ייחשב למעשה כמי שלא עלה או חזר לישראל מלכתחילה.
  - אי תחולת הוראות סעיף 100א לפקודה ("מס הגירה") על יחיד מוטב שבחר בשנת ההסתגלות ועזב את ישראל במהלך אותה שנה.
  - במהלך שנת ההסתגלות, החזקתו של היחיד המוטב בחבר בני אדם, תיחשב כהחזקתו של תושב חוץ באותו חבר, זאת בין היתר - לעניין הגדרת "חברת משקיעי חוץ" ו"חברה בהשקעת חוץ" כמשמעות אותם מונחים בחוק לעידוד השקעות הון, לעניין הגדרת "חברת משלח יד זרה" שבסעיף 5(5) לפקודה או הגדרת "חברה נשלטת זרה" שבסעיף 75 לפקודה.
  - יחיד מוטב יהא זכאי במהלך שנת ההסתגלות לפטורים הניתנים לתושב חוץ, למשל - פטור לתושב חוץ על רווחי הון על ניירות ערך לפי סעיף 97 לפקודה או פטור לתושב חוץ על הכנסות ריבית מפיקדון בנקאי.
  - יחיד מוטב יהיה זכאי להטבות "מומחה חוץ" מכוח תקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות שהייה לתושבי חוץ), התשל"ט-1979.
  - יחיד מוטב, לא יהא זכאי במהלך שנת ההסתגלות, לקבל אישור על היותו תושב ישראל או תושב האזור ולפיכך לא יחולו עליו הוראות האמנות למניעת מסי כפל החלות על תושבי ישראל.
  - יחיד מוטב לא יהא זכאי במהלך שנת ההסתגלות לנקודות זיכוי הניתנות לתושב ישראל לפי פרק שלישי בחלק ג' לפקודה.
  - היחיד לא יוכל לחזור בו מבחירתו בשנת ההסתגלות.
- יצוין, כי במידה ובסוף שנת ההתאקלמות בחר היחיד להתיישב בישראל, תיחשב שנת ההתאקלמות במניין תקופת ההטבות לה הוא זכאי - 10 שנים ממועד העלייה לישראל.

⁸⁷ בחזר מס הכנסה 1/2011 - מקצועית משפטית, הקלות במס לעולים חדשים ולתושבים חוזרים בעקבות תיקון 168 לפקודה - חלק א'.

4. קביעת פטור ממס לחברות המנוהלות ונשלטות על ידי עולה חדש או תושב חוזר ותיק

סוגיית השליטה והניהול - על מנת להסיר חוסר ודאות שהיה קיים בעבר לגבי תושבותן הישראלית וחבות המס החלה על חברות זרות אשר בעלי השליטה בהן הינם יחידים שעלו לישראל, נקבע ככלל, כי חברות אשר "השליטה והניהול" בהן מבוצע על ידי יחידים מוטבים, לא יסווגו כחברות תושבות ישראל רק בשל עליית בעלי מניותיהם לישראל וזאת למשך תקופה של 10 שנים. בהתאם לכך ולמשך תקופת ההטבות, חברות זרות שבעלי השליטה בהם הינם יחידים מוטבים ימשיכו להיות כפופות למס בישראל רק בגין הכנסות שמקורן בישראל.

משטרים אנטי תכנוניים - הוראה דומה תחול גם לגבי משטרים אנטי תכנוניים אחרים החלים בישראל - "חברה נשלטת זרה" (חנ"ז - CFC) ו"חברת משלח יד זרה" (חמי"ז - FOC). לצורך חישוב שיעור ההחזקה המינימאלי של תושבי ישראל בחברות זרות - תנאי הכרחי להחלת משטר ה-CFC ומשטר החמי"ז - שיעור החזקתם של יחידים מוטבים לא יילקח בחשבון. כתוצאה מכך, לא יחולו משטרים אנטי תכנוניים ולא תחול חבות מס בגינם על חברות זרות רק בשל עלייתם לישראל של בעלי המניות בהם במידה ויוגדרו כעולים זכאים.

נציין, כי משטר ה-CFC מטיל חבות מס בגין חלוקת דיבידנד רעיונית על בעל שליטה ישראלי בחברה זרה שהכנסתה הינה פאסיבית בעיקרה; ואילו משטר החמי"ז קובע לחברה זרה העוסקת במשלח יד מיוחד (כהגדרתו בפקודה ובעיקר מקצועות חופשיים) מעמד של חברה תושבת ישראל.

5. קביעת פטור מדיווח על נכסים והכנסות ממקור בחו"ל

יחידים מוטבים לא יהיו כפופים לחובת דיווח בישראל בגין הכנסות שהופקו או שנצמחו מחוץ לישראל או שמקורן בנכסים מחוץ לישראל וזאת למשך כל תקופת ההטבות. בהתאם לכך, יינתן ליחידים מוטבים פטור כפול מדיווח - פטור מהגשת דוח מס הכנסה (בגין הכנסות פטורות מחו"ל) ופטור מהגשת הצהרת הון (בגין נכסים פטורים בחו"ל).

למותר לציין כי הכנסות מפעילות בישראל והשקעות מנכסים ישראלים, שיפוקו לאחר עלייתם של היחידים לישראל, יהיו חייבים בדיווח ויתחייבו במס בהתאם להוראות החוק הרגילות.

6. תיקוני חקיקה נוספים

הגדרת תושב חוזר - מעמד של תושב חוזר (רגיל) והטבות מס מתאימות יוענקו ליחיד שהפך לתושב זר למשך תקופה מינימאלית של 6 שנים (בניגוד ל-3 שנים בעבר) - שינוי זה נכנס לתוקף רק בתחילת שנת 2009, בכל הנוגע למי שחדל להיות תושב ישראל החל ממועד זה ואילך.

הרחבת הטבות מס לתושב חוזר - פטור ממס הניתן בגין הכנסות פאסיביות ורווחי הון אשר מקורם בחו"ל (למשך 5 שנים ו-10 שנים בהתאמה) יכלול גם פטור על הכנסות ריבית ודיבידנדים ורווחי הון מנכסים בחו"ל המהווים ניירות ערך מוטבים. "ניירות ערך מוטבים" מוגדרים כני"ע הנסחרים בבורסה בחו"ל שרכש התושב החוזר בתקופת שהותו מחוץ לישראל לאחר שחדל להיות תושב ישראל, המנוהלים בחשבון במוסד בנקאי וכן ני"ע הנסחרים בבורסה בחו"ל שרכש התושב החוזר מתוך הכנסה שהיא ריבית או דיבידנד שמקורם בני"ע מוטבים או הכנסה שהיא רווח הון ממניות שהן ני"ע מוטבים שהופקדה באותו חשבון. קרי, הפטור יחול גם במידה והניירות נרכשו לאחר שהפך לתושב חוזר ובתנאי שנרכשו מכספים שנצמחו מהן - רווח הון ממכירתם או הכנסות ריבית ודיבידנדים שהפיקו.

הגדרת תושב חוץ - לצורך פישוט, הורחבה ההגדרה כך שגם תושב ישראל ששהה במשך שנתיים רצופות בחו"ל (183 יום בכל שנה) ובשנתיים העוקבות מרכז חייו ממוקם בחו"ל, יחשב כתושב זר למן היום הראשון בו בחר לעזוב.

7. עמדת רשות המסים

על פי חוזר 1/2011 של רשות המסים, נכללות הנחיות שאינן בהכרח עולות בקנה אחד עם החקיקה ומצמצמות את ההטבות הרחבות שהוענקו לעולים חדשים ולתושבים חוזרים במסגרת תיקון 168. בין היתר, נקבעו מבחנים מצמצמים להחלת ההטבות שיוענקו לעולים ולתושבים החוזרים, לגבי המועד שבו ייחשב היחיד כמי שעזב את ישראל והמועד שבו העביר את מרכז חייו לישראל (ראה בפרק הדין בשנת הסתגלות).

ביום 29 בינואר 2012 פרסמה רשות המסים את [חוזר מס הכנסה מס' 1/2012](#) בנושא קביעת מועד ניתוק תושבות של תושב ישראל ומועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל במטרה להצביע על מקרים אופייניים שנדונו בעבר בהחלטות מיסוי וכן בהסכמי שומה ומהווים, לטעמן של רשויות המס, אבני דרך לטיפול במקרים עתידיים - **ראה חוזר נפרד בחוברת זו.**

8. תמריץ להשבת מדענים ישראלים, השוהים בחו"ל ולעליית מדענים באמצעות מתן פטור ממס לגבי הכנסה מתמלוגים מסוימים (הוראת שעה ליחיד שנהיה תושב ישראל בתקופה 2011-2015)

לאחר תיקון מס' 168 לפקודה, ניתנות הטבות במס לעולה חדש ולתושב חוזר ותיק, כך שיחיד כאמור, שפיתח מוצר, המבוסס על ידע שצבר לפני עלייתו או חזרתו או לאחריה, וקיבל תמלוגים בתמורה למתן זכות שימוש בו, יהיה פטור ממס במשך עשר שנים, החל מיום עלייתו או שובו לישראל, לפי העניין, לגבי הכנסות מתמלוגים כאמור שמקורם מחוץ לישראל. לגבי מי שהוא תושב חוזר שאינו תושב חוזר ותיק - הפטור ממס על הכנסה מתמלוגים ניתן רק על הכנסה כאמור שמקורה בנכס שהיה בידי התושב החוזר בעת שהיה תושב חוץ, ולמשך 5 שנים בלבד.

במסגרת חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012 ("חוק המדיניות"), נקבעה **הוראת שעה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015** לפיה הוענק תמריץ להשבת מדענים ישראלים, השוהים בחו"ל ולעליית מדענים באמצעות מתן פטור ממס לגבי הכנסה מתמלוגים מסוימים - חוק המדיניות קובע פטור ליחיד, שהוא עולה חדש או תושב חוזר (שהיה תושב חוץ במשך 6 שנים רצופות לפחות) שהוזמן, בהיותו תושב חוץ, לעבוד במוסד אקדמי או בבית חולים בישראל ("**מוסד**"), לגבי הכנסה מתמלוגים, שיקבל מחברת יישום שבבעלות המוסד, עימה התקשר בהסכם לפיתוח מוצר (לרבות ידע), וזאת במשך 5 שנות מס, שתחילתן בשנת המס הראשונה שבה החל לקבל הכנסה כאמור. הפטור ממס יינתן רק על אותו חלק מהתמלוגים, הנובע ממתן זכות השימוש במוצר לתושבי חוץ⁸⁸. ובלבד שהתקיימו כל אלה:

- (1) היחיד נהיה תושב ישראל בתקופה 2011-2015;
- (2) היחיד התקשר בתוך שנתיים מתום שנת המס שבה עלה או חזר לישראל, לפי העניין, בהסכם עם חברת היישום לפיתוח מוצר, שלפיו, בין השאר, יהיה זכאי לתמלוגים ממנה בגין מתן זכות שימוש במוצר שבבעלות החברה ליישום ושפותח או התגלה לפי ההסכם;
- (3) המוצר מתבסס על מו"פ שאושר על ידי המדען הראשי לפי חוק המו"פ;
- (4) ניתן אישור המנהל כי הימנעות ממס או הפחתת מס בלתי נאותה אינן מהמטרות העיקריות של ההסכם.

⁸⁸ החלק המיוחס לשימוש בידי תושבי חוץ, ייקבע על סמך שיעור הכנסות החוץ של חברת היישום מתוך כלל הכנסתה, והכל לפי אישור רואה חשבון שצורף לדוח השנתי של חברת היישום.

9. לנוחיותכם, טבלה מסכמת המשווה הטבות המס לעולים זכאים בגין הכנסותיהם ממקור זר כפי שהן מוענקות לפי הדין הקודם והדין החדש להלן:

הדין החדש		הדין הקודם		הטבה
תושב חוזר	עולה חדש (לרבות תושב חוזר ותיק*)	תושב חוזר	עולה חדש	סיווג מעמד
6 שנים תושב חוץ	10 שנים	3 שנים תושב חוץ	5 שנים	פטור ממס על הכנסות פאסיביות מחו"ל
5 שנים	10 שנים	מגבלה - הנכסים נרכשו לפני העלייה	מגבלה - הנכסים נרכשו לפני העלייה	
מגבלה - הנכסים נרכשו לפני העלייה אן מני"ע מוטבים				
10 שנים	10 שנים	מגבלה - הנכסים נרכשו לפני העלייה	10 שנים	פטור ממס על רווחי הון מחו"ל
מגבלה - הנכסים נרכשו לפני העלייה אן מני"ע מוטבים				
---	10 שנים	---	4 שנים	פטור ממס על הכנסות מעסק מחו"ל
			מגבלה - הנכסים נרכשו לפני העלייה	
---	10 שנים		---	פטור ממס על הכנסות ממשלח יד ומעבודה מחו"ל
---	התאקלמות - 1 שנה		---	מסלול התאקלמות
---	10 שנים	---		מעמד חברות מוחזקות - ניטרליות לגבי עליית בעלי מניות
	שליטה וניהול - לא תסווג כחברה ישראלית משטר אנטי תכנוני CFC וחמי"ז - לא יחול			
---	10 שנים	---	---	פטור מחובת דיווח

* מי שהיה תושב חוץ במשך 10 שנים רצופות לפחות, ולפי הוראת השעה בגין חזרה לישראל בשנים 2007-2009 למי שהיה תושב חוץ במשך 5 שנים רצופות לפחות.

10. תיקוני חקיקה והנחיות משנת 2013 לגבי חישוב מס רכישה לעולה חדש ו/או תושב חוזר ותיק בשל דירות מגורים

10.1 חישוב מס רכישה ברכישת "דירת מגורים יחידה" לעולה בהתאם להנחיית סמנכ"לית בכירה ברשות המסים מיום 19 במאי 2013

בשל טעות בהבנת החוק, דיווחו עולים חדשים ברכישת דירת מגורים יחידה על שיעורי מס רכישה לפי תקנה 12 לתקנות מיסוי מקרקעין, בה בשעה שמדרגות מס הרכישה הקבועות לדירה יחידה בסעיף 9(ג1א) לחוק מיסוי מקרקעין מזכות אותם בשיעורים מופחתים ועל כן בחבות מס רכישה קטנה יותר, ולעיתים אף ללא חבות כלל. על כן, נקבעה בהנחיה הוראה לתקן את שומות מס הרכישה לעולים, כמפורט בהנחיה.

10.2 מתן שיעורי מס רכישה מופחתים לדירת מגורים יחידה גם לתושב חוץ שעלה או הפך לתושב חוזר ותיק

ביום 5 באוגוסט 2013 פורסם החוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014), התשע"ג-2013 ("התיקון"). התיקון קבע כי שיעורי מס הרכישה המופחתים ברכישה של דירה יחידה החל מיום 1 באוגוסט 2013 לא יחולו על תושב חוץ. ואולם תושב חוץ שבתוך שנתיים מיום רכישת הדירה היה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, כמשמעותם בסעיף 14(א) לפקודה, יזכה לשיעורי מס הרכישה המופחתים החלים על רכישת דירת מגורים יחידה בידי יחיד תושב ישראל.

34. קביעת תושבות בישראל, לרבות מועד ניתוק תושבות והמועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל של רשות המסים והמוסד לביטוח לאומי ופסקי דין

1. כללי

נושא קביעת התושבות בישראל, לרבות מועד ניתוק תושבות והמועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל, הינו נושא בעל משמעות מיסויית רבה. בשנים האחרונות פרסמו רשות המסים והמוסד לביטוח לאומי מספר חוזרים והחלטות מיסוי בנושא וכן ניתנו מספר פסקי דין על ידי בתי המשפט השונים.

בספר החוקים 2548 מיום 7 באפריל 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 223), התשע"ו-2016, במסגרתו הורחבה חובת ההגשה של דוח שנתי במספר מקרים, וביניהם לגבי מקרה של יחיד הטוען שאינו תושב ישראל למרות שהתקיימה בו חזקת הימים בהגדרת "תושב ישראל" לעניין ימי שהות מינימליים בישראל. תחולת התיקון אינה מיידית והוא יחול רק על דוח מס שנתי שיש להגישו לגבי שנת המס 2016 ואילך.

בחוזר זה נסקור את עיקרי הפרסומים בנושא כדלקמן:

מספר הסעיף בחוזר	הנושא
1	כללי
חוזרים והחלטות מיסוי של רשות המסים	
2	חוזר מס הכנסה מס' 1/2012 - קביעת מועד ניתוק תושבות של תושב ישראל ומועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל
3	הוראת ביצוע מס הכנסה 2/2013 - הטיפול בבקשה לקבלת אישור זכאות מעמד של עולה חדש או תושב חוזר ותיק
4	החלטת מיסוי 9857/12 - קביעת תנאים אשר בהתקיימם ייחשב יחיד לתושב ישראל לעניין אמנה
5	החלטת מיסוי בהסכם 3985/14 - שהייה בישראל בשל מחלת הורה לא תיחשב להעברת מרכז החיים לישראל
6	החלטת מיסוי בהסכם מס' 2983/16 - מועד תחילת התושבות במקרה של העברת מרכז החיים לישראל שלא בסמוך לקבלת תעודת עולה
7	החלטת מיסוי שלא בהסכם מס' 4968/16 - פרשנות לתקנות מס הכנסה (קביעת יחידים שיראו אותם כתושבי ישראל וקביעת יחידים שלא יראו אותם כתושבי ישראל)
חוזרים של המוסד לביטוח לאומי	
8	חוזר ביטוח לאומי מס' 1421 - קביעת מועד תושבות לבעלי אשרה מסוג א/2 ו-א/4
פסקי דין	
9	אברהם כהן - המבחנים לתושבות בישראל
10	מיכאל ספיר - המבחנים לתושבות בישראל במקרה של בני זוג החיים בנפרד
11	יגאל קולטין - סיווג תושבות בישראל
12	יעל צור - יחיד שיוצא לחו"ל לתקופה ממושכת לצורך עבודה וחוזר תוך פחות משלוש שנים יכול להיחשב כתושב חוץ
13	דוד קניג - מועד ניתוק תושבות למס ותחולת סעיף 100א לפקודה ("מס יציאה") בהתקיים אמנת מס

חוזרים והחלטות מיסוי של רשות המסים:**2. חוזר מס הכנסה מס' 1/2012 - קביעת מועד ניתוק תושבות של תושב ישראל ומועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל**

ביום 29 בינואר 2012 פרסמה רשות המסים את [חוזר מס הכנסה מס' 1/2012](#) בנושא קביעת מועד ניתוק תושבות של תושב ישראל ומועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל במטרה להצביע על מקרים אופייניים שנדונו בעבר בהחלטות מיסוי וכן בהסכמי שומה ומהווים, לטעמם של רשויות המס, אבני דרך לטיפול במקרים עתידיים.

קביעת מועד ניתוק התושבות של יחיד תושב ישראל, ולחילופין, המועד בו הפך תושב חוץ לתושב ישראל, כרוכה בבחינה של גורמים שונים בעלי השפעה על המועדים האמורים, בין היתר, מספר ימי שהייה בישראל ו/או במדינה הזרה, קיומו של בית קבע בישראל או בחו"ל, קיומו של אישור תושבות מהמדינה הזרה וגורמים נוספים.

המקרים הבולטים המפורטים בחוזר:**2.1 קביעת תושבות של בני זוג בנסיבות בהן בני זוג ממשיכים להחזיק במשרותיהם בחו"ל**

בני זוג עזבו את ישראל בשנת 1999 ושוב אליה בשנת 2004 בעקבות פטירת אביו של בן הזוג והדרדרות מצבה הבריאותית של אמו. בני הזוג ביקשו להיחשב כתושבי ישראל החל משנת 2008 וליהנות מהקלות ע"פ תיקון 168 לפקודה שתחולתו לתושבים חוזרים ועולים שהגיעו לישראל משנת 2007 ואילך (כתושב חוזר ותיק כהגדרתו בהוראת השעה דאז). בני הזוג המשיכו להחזיק במשרותיהם בחו"ל. נקבע כי בני הזוג ייחשבו כתושבי ישראל החל מיוני 2004 מהטעם שלבני המשפחה היה בית קבע בישראל ובשל קיומה של חזקת ימי שהייה שבסעיף 1 לפקודה החל ממועד זה.

נראה כי בני הזוג ביקשו לראות את תקופת שהייתם מיוני 2004 ועד 2008 כשהייה ארעית ונפרדת לתקופת חזרתם הסופית לישראל משנת 2008 ואילך. רשויות המס דחו את בקשתם של בני הזוג. עם זאת, מצוין בחוזר כי עצם ההגעה לסעוד בן משפחה תיחשב נוכחות ארעית בישראל וכשלעצמה לא תיצור לנישום מרכז חיים או תושבות בישראל. מכאן, במידה ובני הזוג היו חוזרים לחו"ל לאחר הגעתם לראשונה, שמטרתה היתה לסעוד את בני המשפחה, ולאחר תקופה מסוימת חוזרים לישראל, ייתכן והחלטת הרשויות הייתה משתנה. (ראה [החלטת מיסוי 3985/14](#) בהמשך).

2.2 קביעת תושבות ישראלית של יחיד לצורך מס הכנסה במקרה בו נותקה תושבות ישראלית לצורך ביטוח לאומי, והמשפחה שוהה בישראל

יחיד עזב את ישראל בשנת 1985 בזמן שאשתו וילדיו נשארו להתגורר בישראל. היחיד ניתק את תושבותו בישראל לצורך ביטוח לאומי החל משנת 2000. היחיד ביקש שלא להיחשב תושב ישראל החל משנת 2000, ולפיכך להיות זכאי למעמד של תושב חוזר ותיק עם חזרתו לישראל. נקבע כי למרות ניתוק התושבות לצורך ביטוח לאומי, ליחיד מרכז חיים בישראל בשנים שקדמו לשנת 2007, ולפיכך לא יוכל להיחשב כתושב חוזר ותיק, בין היתר כי ליחיד בית קבע בישראל שבו מתגוררים בקביעות אשתו וילדיו ואף הוא עצמו לפרקי זמן ממושכים מידי שנה.

2.3 קביעת תושבות של יחיד בנסיבות של פיצול תא משפחתי, על רקע מספר מועט של ימי שהיית היחיד בישראל והחזקתו באישור תושבות לצורכי מס של המדינה הזרה

בני זוג ששהו בחו"ל במהלך שנות ה-80, וחזרו לישראל בסוף שנות ה-80, החליטו בשנת 1991 לעזוב את ישראל ואולם, עקב מחלתו של אחד מילדיהם, עזב רק היחיד את ישראל החל משנה זו והגיע לביקורים קצרים בישראל במהלך שהותו בחו"ל (עד כ-70 ימים בשנה). היחיד הועסק כשכיר בחברה זרה בחו"ל והתגורר בדירה בחו"ל בשכירות ארוכת טווח. לבני הזוג דירה בישראל הרשומה על שם האשה. בקשתו של היחיד להיחשב כתושב חוץ וכתושב חוזר ותיק החל משנת 2009 התקבלה לאור הנסיבות המיוחדות: מצב רפואי של בנו של היחיד, שהובילו את בת הזוג שלו להמשיך לגור בישראל, ימי שהייה מועטים בישראל ואישור תושבות לצורכי מס של המדינה הזרה.

2.4 קביעת תושבות של יחיד בנסיבות של Relocation למדינת אמנה לתקופה העולה על 3 שנים

יחיד עזב את ישראל בסוף שנת 2007 יחד עם אשתו ובתו למדינה זרה שהיא מדינת אמנה (להלן: "מדינת האמנה"). עד יום עזיבתו עבד היחיד בחברה ישראלית המוחזקת במלואה על ידי חברת האם תושבת מדינת האמנה שבה הועסק היחיד עם עזיבתו למדינת האמנה. ליחיד ולמשפחתו אין בית בישראל (לא בבעלות ולא בשכירות). היחיד נחשב כתושב לצורכי מס במדינת האמנה החל משנת 2008. היחיד ומשפחתו שבו לישראל בשנת 2010, בתום 36 חודשים מיום עזיבתם את ישראל. נקבע כי היחיד ומשפחתו יחשבו כתושבי חוץ לצורך האמנה חצי שנה מיום עזיבתם את ישראל, כי במועד זה ניתן לקבוע כי התגבש בית הקבע של המשפחה במדינת האמנה. קביעה זו הינה לצורכי אמנה בלבד ולא לצורך הדין הפנימי בישראל, ולפיכך אין בניתוק התושבות בכדי להקנות ליחיד ובני משפחתו הטבות מכוח סעיפים 14 ו-97 לפקודה.

במקרה נוסף שפורט בחוזר והתייחס ליחיד ובני משפחתו שמיעטו לבקר בישראל ושהו תקופה ארוכה מ-3 שנים בחו"ל, הוכר היחיד כתושב חוזר לעניין הדין הפנימי.

2.5 קביעת תושבות של יחיד בנסיבות של Relocation למדינת אמנה לתקופה שאינה עולה על 3 שנים

היחיד עזב את ישראל למדינת אמנה עם אשתו וילדיו בדצמבר 2008 כדי לעבוד בחברת האם של החברה שבה הועסק בישראל. בבעלותם של בני הזוג דירה בישראל, אותה הם השכירו למשך כל תקופת שהייתם בחו"ל. היחיד נחשב כתושב מדינת האמנה לצורכי מס ומחזיק באישור תושבות החל מיום 1 בינואר 2009. בני הזוג המשיכו להיות מוגדרים כתושבי ישראל לעניין ביטוח לאומי. עם סיום העסקתו של היחיד בחברת האם במדינת האמנה בתחילת חודש מרס 2011, חזרו בני הזוג לישראל. בקשתם של בני הזוג להיחשב כתושבי חוץ לעניין האמנה החל מיום עזיבתם את ישראל ועד ליום חזרתם לישראל, נדחתה. נקבע כי תקופת שהותם של היחיד ומשפחתו במדינת האמנה הקצרה מ-3 שנים, וכן מכלול העובדות, מצביעים על כך כי המעבר למדינת האמנה היה לצורך עבודה בלבד ולא לצורך מגורי קבע. כמו כן, נקבע כי מרכז האינטרסים החיוניים של היחיד ובני משפחתו נותר בישראל וטרם התהווה להם בית קבע במדינת האמנה.

"מכלול העובדות" כאמור, לא פורט בחוזר, עם זאת, בחינת מכלול העובדות יכולה להיות גורם מכריע ומומלץ לבחון את הנסיבות הספציפיות של כל מקרה ומקרה לבחינת ניתוק אפשרי של תושבות.

2.6 קביעת תושבות של יחיד בנסיבות של פיצול תא משפחתי ואיחודו מחדש, כאשר ליחיד אישור תושבות לצורך מס של המדינה הזרה

היחיד ובת זוגו נחשבו לתושבי ישראל עד לחודש אוגוסט 1990 (להלן: "מועד המעבר"). במועד המעבר עברו בני הזוג עם ילדיהם להתגורר במדינת אמנה. לבני הזוג היתה דירה בבעלותם בישראל שהיתה זמינה להם למגורים. במהלך השנים גרו בני המשפחה בדירה בבעלותם במדינת האמנה. בשנת 2000 בעקבות גיוסה לצה"ל של הבת הבכורה, עברו בת הזוג והילדים להתגורר בישראל עד אוגוסט 2004. במועד זה חזרה בת הזוג יחד עם הבת הצעירה להתגורר עם היחיד במדינה הזרה. היחיד סווג כתושב חוץ לצורכי ביטוח לאומי וכן כתושב המדינה הזרה לצורכי מס במשך כל שנות שהותו בה. כמו כן, לבני המשפחה חשבון בנק בישראל המנוהל על ידי חברת השקעות ישראלית. התקבלה בקשתו של היחיד להיחשב כתושב חוזר ותיק החל מנובמבר 2009 (כהגדרתו בהוראת השעה דאז), מועד חזרתו לישראל, לאור ימי שהייה מועטים בישראל במהלך 2003 ו-2004 וכן כיוון שמרכז חייו היה מחוץ לישראל החל משנת 2005 ועד מועד חזרתו לישראל. לגבי בת הזוג, לעומת זאת, נקבע שתחשב כתושבת חוזרת רגילה כהגדרת המונח בסעיף 14 לפקודה.

2.7 קביעת תושבות של יחיד בנסיבות של ביקורים קצרים בישראל לאור אירועים משפחתיים

יחיד שעזב את ישראל בשנת 2000 יחד עם בת זוגו שפרשה מעבודתה והצטרפה אליו ביקש להיחשב כתושב חוזר ותיק עם חזרתו לישראל בסוף שנת 2009. ליחיד הייתה פעילות עסקית ענפה בחו"ל החל משנת 2000 והוא כיהן כמנכ"ל של שתי חברות במהלך שהותו בחו"ל. לבני הזוג בית קבע בישראל, והם נקבעו כתושבי חוץ לצורכי ביטוח לאומי החל מספטמבר 2000. בני הזוג ביקרו בישראל במהלך השנים בשל אירועים משפחתיים. בקשתו של היחיד נתקבלה, מאחר וזיקתה של בת הזוג לישראל על פי ימי השהייה שלה בישראל לא יצרו ליחיד מרכז חיים בישראל, וכן נלקחו בחשבון הנסיבות המשפחתיות שבשלבן ביקר היחיד בישראל.

2.8 בקשה של יחיד לניתוק תושבותו בנסיבות של פיתוח עסקים בחו"ל במקביל להמשך שהייה מהותית בישראל

יחיד אזרחי ישראל שנולד בחו"ל במדינת אמנה (להלן: "מדינה זרה א") הינו בעל אזרחות, תעודת זהות ודרכון במדינה זרה א'. היחיד מגיש דוחות על הכנסותיו למס הכנסה בישראל. בבעלות היחיד חברה ישראלית שהוא גם שכיר בה. עוד בבעלות היחיד, שתי חברות תושבות מדינה זרה א', וכן הוא שותף בשותפות שהתאגדה במדינה זרה אחרת (להלן: "מדינה זרה ב"). החל משנת 2009 מחזיק היחיד החזקה מהותית בחברה ציבורית תושבת מדינה זרה ב' בה הוא משמש כמנכ"ל. בבעלות היחיד בית קבע בישראל. כמו כן, בבעלותו נכסי נדל"ן הן בישראל והן בחו"ל. היחיד משלם מסים וביטוח לאומי לרשויות המס במדינה זרה א', וכן רכש שם ביטוח בריאות מלא. כמו כן משלם היחיד ביטוח לאומי גם בישראל. בשנת 2009 הונפק ליחיד אישור מרשויות המס במדינה זרה א' על היותו תושב מדינה זרה א' לצורך אמנת המס בינה לבין ישראל. בקשתו של היחיד להיחשב כתושב חוץ החל משנת 2007 היות ומרכז חייו במדינה זרה א' נדחתה, בין היתר, בגלל עמידתו בחזקה הכמותית בהגדרת "תושב ישראל" שבסעיף 1 לפקודה, בשנים 2007-2010. עם זאת, היות והיחיד שהה מחוץ לישראל מעל 183 ימים בשנים 2009 ו-2010, הרי שע"פ הגדרת "תושב חוץ" שנוספה במסגרת תיקון 168, יוכל היחיד לעניין הדין הפנימי בישראל בלבד, להיחשב כתושב חוץ מיום עזיבתו את ישראל בשנת 2009, אם "מרכז חייו" אינו בישראל בשנות המס 2011 ו-2012.

3. הוראת ביצוע מס הכנסה 2/2013 - הטיפול בבקשה לקבלת אישור זכאות מעמד של עולה חדש או תושב חוזר ותיק

3.1 מבוא

[הוראת ביצוע מס הכנסה 2/2013](#) מיום 13 בינואר 2013 מפרטת מנגנון טיפול מהיר יותר בכל הקשור בטיפול בבקשות לקביעת זכאות לקבלת מעמד תושבות של עולה חדש (תושב ישראל לראשונה) / תושב חוזר ותיק. על פי המנגנון החדש יסווגו המבקשים לשתי קבוצות אשר יטופלו בשני מסלולים שונים: המסלול הירוק והמסלול הפרטני.

מטרת הוראת הביצוע לקבוע כללים מנחים, על מנת להקנות וודאות לאוכלוסיית העולים והתושבים החוזרים הוותיקים בקשר לעמידתם בתנאים המזכים למעמד המבוקש, ועל מנת לייעל את תהליך הטיפול בבקשות לאישור זכאות מעמד כ"תושב ישראל לראשונה" ו"תושב חוזר ותיק". בהתאם להבהרה בהוראת הביצוע, אישורים כאמור אינם מהווים "אישור תושבות" בישראל שמטופל בהליך נפרד ואשר ינתן בנוסח המתאים ועל פי הנהלים הקבועים להוצאת אישור תושבות, כל זאת, לאחר הוכחה בדבר העברת מרכז החיים, בפועל, לישראל.

בהוראת הביצוע נקבע מנגנון לפיו המבקשים יסווגו לשתי קבוצות וזאת בהתאם לרמת הזיקה של מרכז חייהם של המבקשים לישראל. בקבוצה הראשונה יסווגו בעלי רמת זיקה של מרכז חיים נמוכה לישראל ובקשות אלו יטופלו על פי נוהל "המסלול הירוק" שהינו מסלול מקוצר ומהיר. בקבוצה השנייה יסווגו מבקשי זכאות בעלי רמת זיקת חיים גבוהה לישראל והם יטופלו באופן פרטני. יודגש כי החוזר מתייחס למבקשים בעלי תעודת זהות או מבקשים שאינם בעלי תעודת זהות אך בכוננתם לעלות לישראל.

המנגנון לטיפול בבקשות "תושב חוזר ותיק" ו"תושב ישראל לראשונה" יהיה כדלקמן:

3.2 הקבוצה הראשונה - "המסלול הירוק"

מדובר במבקשים אשר לקראת הגעתם לישראל, היו בעלי זיקה נמוכה של מרכז חיים לישראל. המבקשים ייחשבו לכאלה במידה ובעשר השנים שקדמו להגעתם לישראל מתקיימים לגביהם העובדות הקבועות במסגרת סעיף 2.2 [לטופס 913](#) - "בקשה לקבלת אישור - מסלול ירוק" (ראה פירוט התנאים בהמשך).

מבקשים שיקיימו את התנאים שנקבעו כאמור לעיל יקבלו אישור בהליך מקוצר, כ"תושב ישראל לראשונה" או "תושב חוזר ותיק" על פי הוראות המסלול הירוק.

תנאים מצטברים הקבועים בסעיף 2.2 לטופס 913:

חלופה א:

1. בכל אחת מעשר השנים, שקדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל לא שהה היחיד בישראל יותר מ-90 ימים בכל שנה.
  2. בכל אחת מעשר השנים, שקדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל, בן/בת זוג* ו/או ילדיו הקטינים של היחיד לא שהו בישראל יותר מ-90 ימים בכל שנה.
  3. היחיד ובן/בת זוג* לא קיבלו קצבאות מביטוח לאומי בכל אחת מעשר השנים שקדמו לשנת הגעתם לישראל.
  4. בכל אחת מעשר השנים שקדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל, לא קיבל היחיד ו/או בן/בת זוג* ו/או מי מילדיו הקטינים טיפול רפואי הממון על ידי קופת חולים או בית חולים בישראל במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי.
  5. בכל אחת מעשר השנים אשר קדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל, לא מתקיים לגביו או לגבי בן/בת זוג* האמור בתקנה 2 לתקנות מס הכנסה (קביעת יחידים שיראו אותם כתושבי ישראל וקביעת יחידים שלא יראו אותם כתושבי ישראל) התשס"ו-2006 (עובדי מדינה, רשויות מקומיות וכו').
  6. לא מתנהל כנגד היחיד בימים הסמוכים להגשת הבקשה כל הליך פלילי או הליך שומתי.
  7. במשך עשר שנים שקדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל לא נקבעה בשומה סופית תושבתו כתושב ישראל.
- * (נשואים או מקיימים משק בית משותף).

חלופה ב:

1. בכל 8 שנים מתוך 10 שנים שקדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל לא שהה היחיד בישראל יותר מ-60 ימים בכל שנה.
  2. בשנתיים הנותרות לא שהה היחיד בישראל יותר מ-183 ימים בכל שנה ובלבד שהשנתיים הנותרות אינן שנים רצופות.
  3. בשנה הקודמת לשנת הגעתו של היחיד לישראל, לא שהה היחיד בישראל למעלה מ-60 ימים.
  4. בכל אחת מעשר השנים, שקדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל, ובהן היה ליחיד בן/בת זוג, מתקיים לגבי בן/בת זוג* האמור בסעיפים 1 ו-3 לחלופה זו, תוך הגבלת שהייה בישראל ל-90 ימים במקום 60 ימים.
  5. היחיד ובן/בת זוג* לא קיבלו קצבאות ביטוח לאומי בכל אחת מעשר השנים שקדמו לשנת הגעתם לישראל.
  6. בכל אחת מעשר השנים שקדמו לשנת הגעתו של היחיד ארצה, לא קיבל היחיד ו/או בן/בת זוג* ו/או מי מילדיו טיפול רפואי שמומן על ידי קופת חולים או בית חולים בישראל במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי.
  7. בכל אחת מעשר השנים אשר קדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל, לא מתקיים לגביו או לגבי בן/בת זוג* האמור בתקנה 2 לתקנות מס הכנסה (קביעת יחידים שיראו אותם כתושבי ישראל וקביעת יחידים שלא יראו אותם כתושבי ישראל) התשס"ו-2006.
  8. לא מתנהל כנגד היחיד בימים הסמוכים להגשת הבקשה כל הליך פלילי או הליך שומתי.
  9. במשך עשר שנים שקדמו לשנת הגעתו של היחיד לישראל לא נקבעה בשומה סופית תושבתו כתושב ישראל.
- * (נשואים או מקיימים משק בית משותף).

הצהרותיהם של המבקשים בקשר לעמידתם בתנאים המפורטים לעיל יגובו באסמכתאות שיצורפו לטופס הבקשה. אישור תושבתו של המבקש תבחן על ידי פקיד השומה בליווי הרפרנט למיסוי בינלאומי ותאושר במידה וישתכנעו בהסתמך על ההצהרות והאסמכתאות של המבקש. חשוב להבהיר, כי היה ופקיד השומה יחליט כי אין לאשר למבקש את מעמדו כעולה או תושב חוזר ותיק, ישלח הנ"ל את החלטתו המנומקת למבקש. יחד עם זאת, למבקש תהייה אפשרות להגיש בקשה נוספת במסגרת המסלול הפרטני.

3.3 הקבוצה השנייה - המסלול הפרטני

במסלול זה, מדובר במבקשים, אשר לקראת הגעתם לישראל לא היו בעלי זיקה נמוכה של מרכז חיים בישראל. קרי, המדובר למעשה במבקשים אשר אינם עומדים בכל התנאים המצטברים באחת מהחלופות לפי המסלול הירוק.

המבקשים במסלול הפרטני יכול שייחשבו לתושבי ישראל במהלך התקופה שקדמה להגעתם ארצה ומכאן שאינם זכאים למעמד תושב ישראל לראשונה או תושב חוזר ותיק, או לחילופין, יכול שייחשבו כתושבי חוץ במהלך התקופה הנדרשת וכן יהיו זכאים לקבלת המעמד האמור.

אישורים על פי הוראות המסלול הפרטני יינתנו בדרך של החלטת מיסוי ויטופלו כמפורט להלן:

מבקש אשר אינו עומד בקריטריונים שנקבעו ב"מסלול הירוק" יטופל באופן פרטני על ידי פקיד השומה או המחלקה למיסוי בינלאומי בחטיבה המקצועית כמפורט להלן:

- **פקיד שומה או סגנו (בליווי רפרנט למיסוי בינלאומי)** יהיה האחראי על טיפול בבקשות לקביעת מעמדם של המבקשים אשר מתקיים לגביהם אחד מהתנאים הבאים:

- מתנהל על שמם תיק בפקיד שומה.
- התנהל על שמם בעבר תיק בפקיד שומה.
- חלה עליהם החובה להגיש דוחות ולפתוח תיק בפקיד שומה.

יצוין כי במסגרת זו יטופלו בקשות מזוהות בלבד ולא יינתן טיפול לבקשות אנונימיות.

- **המחלקה למיסוי בינלאומי בחטיבה המקצועית** תטפל בבקשות לקביעת מעמדם של מבקשים אשר אין להם תיק בפקיד שומה ושלא חלה עליהם חובה להגיש דוחות וכן בבקשות אנונימיות.

נדגיש כי מטרת חוזר 1/2012 והוראת ביצוע 2/2013 וההנחיות ליישומם, להקנות אבני דרך לעובדי רשות המסים והנישומים. עם זאת נציין כי המידע שעולה מהחלטות המיסוי והסכמי השומה שנסקרו בחוזר והמצבים המתוארים בהוראת הביצוע, איננו מלא ומומלץ לבחון את מכלול הפסיקות, החוזרים והפרקטיקה הנהוגה בעת יישומם על המקרה הספציפי.

4. החלטת מיסוי 9857/12 - קביעת תנאים אשר בהתקיימם ייחשב יחיד לתושב ישראל לעניין אמנה

החלטת מיסוי 9857/12 שפורסמה ביום 2 בדצמבר 2012 קובעת תנאים מצטברים אשר בהתקיימם ייחשב היחיד כתושב ישראל לצורכי אמנה. עיקר התנאים מבוסס על מבחני ימים, אשר משתרעים על תקופה של 3 שנים והתחייבות לשהייה נוספת של שנתיים עוקבות. בתום השנה השלישית תוגש בקשה לאישור תושבות והיחיד יצהיר כי בכוונתו להמשיך ולשהות בישראל שתי שנות מס נוספות. אישור התושבות ייבחן בהתאם לעמידה בשאר התנאים המצטברים אשר נקבעו בהחלטה (כגון בית קבע).

5. החלטת מיסוי בהסכם 3985/14- שהייה בישראל בשל מחלת הורה לא תיחשב להעברת מרכז החיים לישראל

העובדות [בהחלטת מיסוי 3985/14](#): בני זוג היגרו מישראל בשנת 2002 למדינת אמנה. בשנת 2006 שבה בת הזוג לישראל לסעוד את אביה שאובחן כחולה במחלה קשה. בשנה זו שהתה 140 ימים בישראל, ובן זוגה שהצטרף אליה שהה בישראל פחות מ-100 ימים. במהלך אוגוסט 2008 שבו בני הזוג להתגורר בישראל והעתיקו את מרכז חייהם לישראל.

כל אחד מבני הזוג ביקש להיחשב כ"תושב חוזר ותיק" מבלי שימי השהייה שלו בישראל בשנת 2006 ייחשבו כמעבירים את מרכז חייו לישראל. המדובר בבקשה שחלה לגביה הוראת המעבר במסגרת תיקון 168 לפקודה, שבה נקבע ש"תושב חוזר ותיק" יהיה מי שהיה לתושב ישראל לאחר שהייה רצופה של חמש שנים לפחות (תקופה שהוארכה לעשר שנים לגבי יחידים שחזרו לישראל החל משנת 2010).

בקשתם של בני הזוג התקבלה, ונקבע כי כל אחד מבני הזוג ייחשב ל"תושב חוזר ותיק" החל מחודש אוגוסט 2008.

6. החלטת מיסוי בהסכם מס' 2983/16- מועד תחילת התושבות במקרה של העברת מרכז החיים לישראל שלא בסמוך לקבלת תעודת עולה

העובדות [בהחלטת מיסוי בהסכם מס' 2983/16](#): בבני זוג הינם אזרחי מדינת אמנה. בחודש ספטמבר 2010 הגיע הבעל לישראל ופנה למשרד הפנים לקבלת תעודת זהות ותעודת עולה בכוונה להעתיק את מקום מגוריו ומגורי משפחתו לישראל בהמשך אותה השנה. בפועל העתיקו מגוריהם בשנת 2014 ("יום המעבר"). בשנת 2013 רכשו דירה בישראל. סמוך ליום המעבר, מכרו בני הזוג את דירתם במדינה הזרה. החל מיום המעבר העתיקו בני הזוג את מרכז חייהם לישראל ורשמו את ילדיהם למוסדות חינוך בישראל. עובר ליום המעבר בכל שנה החל משנת 2005 ועד יום המעבר שהו בני הזוג בישראל פחות מ-30 ימים.

הבקשה: בני הזוג ביקשו לקבוע כי הם תושבי ישראל לראשונה החל מיום 3 באוגוסט 2014, כמשמעות המונח בסעיף 14(א) לפקודה.

החלטת המיסוי: על אף העובדה כי בפועל קיבל הבעל תעודת עולה בשנת המס 2010, לאור העובדה כי בפועל לא העתיק את מרכז חייו בשנת המס 2010, לא ייחשב הבעל לתושב ישראל לראשונה ממועד קבלת תעודת העולה. בני הזוג יחשבו כתושבי ישראל החל מיום המעבר ובלבד שמיום המעבר ישראל תמשיך להוות מרכז חייהם.

7. החלטת מיסוי שלא בהסכם מס' 4968/16 - פרשנות לתקנות מ"ה (קביעת יחידים שיראו אותם כתושבי ישראל וקביעת יחידים שלא יראו אותם כתושבי ישראל)

העובדות [בהחלטת מיסוי שלא בהסכם מס' 4968/16](#): היחיד התגורר במדינה זרה עד לשנת 2004. במהלך 2004 ביקר בישראל כחלק מתוכנית אולפן ושהה בישראל 180 יום וחזר למדינתו. בסוף חודש אפריל 2005 הגיע היחיד להתגורר בישראל, במועד זה קיבל היחיד תעודת עולה ממשרד הפנים, בחודש אוגוסט 2006 התגייס לצה"ל. עם סיום שירותו הצבאי, בתחילת שנת 2009, חזר היחיד למדינה הזרה, ובחודש יולי 2009 שב לישראל על מנת להשתקע בה.

הבקשה: היחיד ביקש לראות אותו כתושב ישראל לראשונה החל מאוקטובר 2009 בהסתמך על תקנה 3(3) לתקנות מס הכנסה (קביעת יחידים שיראו אותם כתושבי ישראל וקביעת יחידים שלא יראו אותם כתושבי ישראל), התשס"ו-2006 ("התקנות").

החלטת המיסוי: בקשתו של היחיד נדחתה לאור מספר ימי השהייה המהותיים בישראל עובר לשנת המס 2009, שמצביעים על כך כי היחיד עשוי להיחשב כתושב ישראל לראשונה במועד מוקדם יותר ולכל המאוחר בשנת המס 2005. בהתייחס לתקנה 3(3) לתקנות נקבע כי זו לא תחול במקרה זה היות והיחיד הגיע לישראל עוד בטרם כניסתו לתוקף של התקנות (1.1.2006), היחיד הגיע לישראל למעלה משנה לפני מועד גיוסו לצה"ל וכן כיוון שהתקנות לא חלות על יחיד עולה חדש ובמקרה דגן קיבל היחיד תעודת עולה בחודש אפריל 2005.

חוזרים של המוסד לביטוח לאומי:**8. חוזר ביטוח לאומי מס' 1421- קביעת מועד תושבות לבעלי אשרה מסוג א/2 ו-א/4**

ביום 21 בספטמבר 2014, פרסם המוסד לביטוח הלאומי חוזר בעניין: "תחולת קביעת מועד תושבות" של אשרות א/2 ו-א/4 הנלווים אליהם. החוזר אינו כולל התייחסות למחזיקי אשרות א' מסוגים אחרים. החוזר מציין כי יש מקרים שמחזיקי אשרות א/2 ו-א/4 פונים לביטוח לאומי לטובת הכרה כתושבי ישראל באיחור רב מ-183 ימים כנדרש בחוק. החוזר קובע כי יש מקום להתחשב במי שאחר ולאשר את הבקשה אך אין לאשר לו תושבות מעל 12 חודשים בדיעבד מיום קבלת הפנייה.

פסקי דין מהשנים האחרונות:**9. פסק הדין בעניין אברהם כהן- המבחנים לתושבות בישראל**

ביום 28 ביולי 2014, ניתנה החלטה בערעור **בבית משפט העליון** בעניינו של אברהם כהן⁸⁹. הערעור של כהן נדחה מהסיבות הבאות: (א) המערער נמנע בעקביות להביא עדים או ראיות שהובאו ולפיהן מרכז חייו בישראל, (ב) המערער לא טרח לענות על הערעור שמנגד של פקיד השומה לגבי הפחתת סכום השומה.

פסק הדין בבית המשפט המחוזי: ביום 14 במרץ 2013 ניתן בבית המשפט המחוזי בתל-אביב פסק דין בעניינו של א.כ.⁹⁰ ובו בחינה מפורטת של הפרמטרים הרלוונטיים לבחינת תושבות בישראל (לרבות ניתוק תושבות מישראל) לעניין מס הכנסה. עיקר חשיבותו של פסק הדין בדגשים שהועלו בו לגבי הפרמטרים הרלוונטיים לעניין בחינת התושבות בישראל.

בעבר ניתנו מספר פסקי דין בנושא זה והעיקרי שבהם הוא פסק הדין של בית המשפט העליון בעניין **גונן**⁹¹. הפסיקה אימצה את "מבחן מרכז החיים" כמבחן המהותי לקביעת התושבות. מבחן זה בוחן במשולב את ההיבט האובייקטיבי, קרי, היכן מצויות פיסות מירב הזיקות של הנישום, ואת ההיבט הסובייקטיבי, קרי, מה הייתה כוונת הנישום והיכן הוא רואה את "מרכז חייו". במסגרת תיקון מס' 132 לפקודה (שתוקפו מיום 1 בינואר 2003) הורחבה הגדרת "תושב ישראל" שקלטה לתוכה את העקרונות שהותוו בפסיקה לעניין קביעת התושבות בישראל עד לאותה העת.

בנוסף למבחן המהותי של "מרכז החיים" נקבעו מספר חזקות טכניות בסעיף 1(א)(2) לפקודה בהתקיימן, חזקה כי היחיד הינו "תושב ישראל" לעניין מס הכנסה. החזקות הטכניות מבוססות על ימי שהייה בישראל וניתנות לסתירה כאמור בסעיף 1(3) לפקודה הן על ידי היחיד והן על ידי פקיד השומה.

מבחינה של מכלול הזיקות לישראל, בית המשפט המחוזי מצא, שהמערער לא הצליח להפריך את החזקה בסעיף 1(2)(ב) לפקודה. הפרמטרים האישיים והמשפחתיים הטו את הכף לכיוון הקביעה כי המערער הינו תושב ישראל. הפרמטרים התעסוקתיים כלכליים סיפקו תמונה מאוזנת, עם נטייה מסוימת לכיוון הקביעה כי הינו תושב חוץ. המערער לא סיפק כל ראיה בדבר ההיבט הסובייקטיבי (כוונתו) והראיות שסיפק המשיב (פקיד השומה) תומכות במסקנה כי המערער ראה את עצמו כתושב ישראל באותן שנים. המערער גם נמנע מלהעיד שורה ארוכה של עדים רלוונטיים, שעשויים היו לתמוך בגרסתו, ויש בכך כדי לתמוך בגרסת המשיב. המערער לא הוכיח כי חל שינוי במעמדו, מתושב ישראל לתושב רומניה. המסקנה העולה מכל האמור לעיל היא, שהמערער היה בשנים הנדונות "תושב ישראל" כהגדרת מושג זה בסעיף 1 לפקודה, ולכן הוא חייב בתשלום מס גם על הכנסתו שהופקה מחוץ לישראל, בשנים הנדונות, בהתאם לסעיף 2 לפקודה.

פסיקתו של בית המשפט המחוזי ניתנה אומנם על סמך העובדות והראיות הספציפיות שהוצגו בפניו, אך ניתן ללמוד ממנו כיצד מפרש ומנתח בית המשפט את המבחנים שנקבעו בפקודה לקביעת מעמד התושבות בישראל.

⁸⁹ ע"א 2704/13 אברהם כהן נ' רשות המסים פקיד שומה תל אביב 3.

⁹⁰ ע"מ 10-10-36696 א.כ. נ' פקיד שומה ת"א 3.

⁹¹ ע"א 477/02 גונן נ' פקיד שומה חיפה (ניתן ביום 29.12.05).

10. פסק הדין בעניין מיכאל ספיר - המבחנים לתושבות בישראל במקרה של בני זוג החיים בנפרד

בפסק הדין של בית המשפט המחוזי בתל-אביב מיום 21 במאי 2013 בעניינו של **מיכאל ספיר**⁹² נבחנו הפרמטרים לתושבות בישראל במקרה של בני זוג החיים בנפרד. פסק הדין בחן תושבות בישראל בשנים 2001-2005 (לרבות ניתוק תושבות מישראל), לעניין מס הכנסה לגבי יחיד החי בנפרד מאשתו ובנותיו. עיקר חשיבותו של פסק הדין בבחינה האינדיבידואלית של זיקות התושבות של היחיד.

בעבר ניתנו מספר פסקי דין בנושא זה והעיקרי שבהם הוא פסק הדין של בית המשפט העליון בעניין **גונן** (ע"א 477/02). הפסיקה אימצה את "**מבחן מרכז החיים**" כמבחן המהותי לקביעת התושבות. מבחן זה בוחן במשולב את ההיבט האובייקטיבי, קרי, היכן מצויות פיסות מירב הזיקות של הנישום, ואת ההיבט הסובייקטיבי, קרי, מה הייתה כוונת הנישום והיכן הוא רואה את "מרכז חייו". במסגרת **תיקון מס' 132 לפקודה** (שתוקפו מיום 1 בינואר 2003) הורחבה הגדרת "תושב ישראל" שקלטה לתוכה את העקרונות שהותוו בפסיקה לעניין קביעת התושבות בישראל עד לאותה העת ונקבע כי היא מאפשרת לבחון את שאלת התושבות גם במקרים עליהם חל הנוסח לפני תיקון 132.

פסק הדין קובע כי מקום המגורים של התא המשפחתי מהווה אינדיקציה בעלת משקל בשאלה היכן מרכז חייו של נישום ואין זה שכיח שבני זוג מחליטים להתנהל תוך הפרדה של מקום המגורים, אולם אין לשלול התנהלות כזו. בנסיבות פסק הדין נקבע, כי גם אם בני הזוג בחרו לחיות תוך הפרדה של מקום מגוריהם, הוכח שהיחיד התגורר דרך קבע בסינגפור ומירב הזיקות לגביו הצביעו כי מרכז חייו היה בסינגפור.

בית המשפט עשה הבחנה בין זיקות התושבות התלויות ביחיד לבין זיקות התושבות שאינן תלויות בו. לגבי זיקות התושבות התלויות ביחיד נקבע שרובן מצויות בסינגפור: בין היתר, היחיד בעל תעודת תושב קבע של סינגפור המאפשרת לו חופש עיסוק בסינגפור, בעלים של נכסים וחברה בסינגפור, מפקיד כספים לקרנות פנסיה ממשלתיות, בעל ביטוח רפואי בסינגפור, בעל פעילות חברתית ועסקית רחבה בסינגפור ועוד. זיקות התושבות שאינן תלויות ביחיד: מקום מגורי אשתו ובנותיו, הרכבים שבשימוש המשפחה, הדירות שבבעלות משותפת ליחיד ולאשתו, חשבון הבנק המשמש את אשתו ובו מתקבלת גמלתו מהצבא, המצויות בישראל.

העובדה כי היחיד בחר להתגורר בדירת קבע בסינגפור למעלה מ-10 שנים ולאחר סיום התקשרותו עם הגורם בסינגפור בשנת 2005 המשיך לעבוד בסינגפור תוך התערות בחיי המסחר, החברה והקהילה היהודית בסינגפור, מלמדת כי למרות החלטתו של אשתו לקבוע את מרכז חייה בישראל, בחר היחיד לקבוע את מרכז חייו בסינגפור ואף פעל להגשמת בחירתו זו במשך תקופה ארוכה מאד. הזוגיות המסוימת שבחרו בה בני הזוג גם בה יש כדי ללמד על זיקתו של היחיד לסינגפור כמרכז חייו. בית המשפט קבע כי עובדת היותם נשואים אינה יכולה לשמש משקל נגד כנגד כל שאר הזיקות האמורות. כך גם ביקורי המערער בארץ אין בהם כדי להסיט לישראל את מרכז חייו שהוא בסינגפור.

בית המשפט העליון⁹³: ביום 20 במאי 2014 דחה בית המשפט העליון את ערעורו של פקיד השומה וקיבל את החלטתו של ביהמ"ש המחוזי להכיר במרכז חייו של מיכאל ספיר בסינגפור, בעודו חי בנפרד מאשתו ובנותיו הבגירות החיות בישראל. החלטתו של בית המשפט העליון היתה בהסתמך על המבחן המהותי של "מרכז החיים" וזיקתו המובהקת של ספיר לסינגפור, זאת למרות שבמהלך השנים הוא שהה פרקי זמן בלתי מבוטלים גם בישראל, עד כדי כך שהתקיימה לגביו באותן שנים זיקת הימים בסעיף (א)(2)(ב) להגדרת "תושב ישראל" בפקודה- שהייה בת 30 ימים או יותר, וסך כל שהייתו בשנת המס ובשנתיים שקדמו לה של 425 ימים או יותר. בית המשפט העניק משקל לשהייתו של ספיר בסינגפור בעבר ושיבתו אליה לאחר פרק זמן בלתי מבוטל.

⁹² עמ"ה 1072/07 מיכאל ספיר נ' פקיד שומה כפר סבא.
⁹³ ע"א 4862/13 פקיד שומה כפר סבא נ' מיכאל ספיר

בית המשפט העליון אבחן את המקרה של משפחת ספיר כמשפחה שבחרה לחיות אחרת (חיים בנפרד, בישראל ובסינגפור), ועל כן קובע, שלמרות שמקום מגורי המשפחה מהווה נתון משמעותי בעל משקל ממשי, לצורך ההכרעה בסוגיית התושבות, העובדה כי בני משפחה חיים בנפרד, היא לבדה, אינה יכולה להכריע את הכף. במקרה של משפחת ספיר, ככל שהמדובר בבנות הבגרות, אין זה נדיר שהילדים הבגירים מתגוררים בארץ אחת והוריהם בארץ אחרת. בהתייחס למערכת היחסים בין מיכאל ספיר ואשתו, נוכח העובדה שהוא שווה מרבית ימות השנה בסינגפור, מנהל עסקיו בסינגפור, מקיים בה חיי חברה פעילים ורואה בה מרכז חייו, קיבל בית המשפט את החלטתו של בית המשפט המחוזי כי מרכז חייו של ספיר בסינגפור.

11. פסק הדין בעניין יגאל קולטין - סיווג תושבות בישראל

ביום 28 באוקטובר 2013 ניתן בבית המשפט המחוזי בתל-אביב פסק דין בעניינו של **יגאל קולטין**⁹⁴. המדובר במערער בעל אזרחות כפולה של ישראל וארצות הברית. עד שנת 1993 התגוררו המערער, אשתו וילדיו בישראל ובשנת 1993 עברו להתגורר בבית שרכשו בארצות הברית. בשנת 2000 מונה המערער לסגן נשיא למחקר ופיתוח בינלאומי של חברת מילניום, חברה תושבת ארצות הברית. באותה שנה מכר המערער את הבית בניוטרון. המערער שהה בישראל 205 ימים ו-256 ימים בשנות המס 2000 ו-2001 בהתאמה. המערער טען כי הוא תושב ארצות הברית בשנות-המס 2000 ו-2001 בעוד שלשיטת המשיב, המערער היה תושב ישראל באותה תקופה.

בית המשפט המחוזי נדרש להגדרת המונח "תושב ישראל", ביחס לשנות-המס שבמחלוקת, כאשר המדובר בתקופה שלפני תיקון 132 לפקודת מס הכנסה (שתחולתו מיום 1 בינואר 2003). בהתאם להלכת **גונן** ניתן להיעזר בהגדרת "תושב ישראל" לאחר תיקון 132 ובחזקות שנקבעו בה כדי לבחון את שאלת התושבות גם לגבי שנות מס שלפני תיקון 132. בהתאם לחזקות הימים כפי שנקבעו בהגדרה החדשה עולה כי, יש לראות במערער תושב ישראל, אלא אם יסתור חזקה זו על פי המבחן המהותי של "מרכז החיים".

בית המשפט בחן את מקום תושבות המערער בשנות-המס 2000 ו-2001 בהתחשב במכלול קשריו המשפחתיים, הכלכליים והחברתיים וקבע כדלהלן: העברת הבעלות בבית בהוד השרון לילדיהם הבגירים בכפוף להקניית זכות שימוש בלעדית בבית לתקופה לא מוגבלת למערער ולאשתו ושהותם בישראל של המערער ואשתו בבית תומכות במסקנה, כי הבית בהוד השרון היה בית הקבע של המערער בשנות המס שבמחלוקת. התקנת קווי טלפון בישראל לשימוש פרטי ועסקי וכן רכישת מכונית בישראל, כמו גם חידוש רישיון נהיגה בישראל מהווים סממן לחידוש מגוריהם של בני-הזוג בישראל. עוד נקבע, כי העובדה שבניו הבגירים של המערער התגוררו בישראל אינה מהווה, כשלעצמה, סממן לתושבות ההורים, אך יש בה כדי לתת תוספת משקל לקיום אינטרס משפחתי בישראל, וזאת על רקע הזיקות הנוספות שהתקיימו ובכללן קבלת גמלה ממשרד החינוך בישראל וקצבה מהמוסד לביטוח לאומי בישראל, תשלום דמי ביטוח לאומי ומס בריאות בישראל ומעורבותו של המערער בחברות ישראליות, כאשר במעורבות זו היה גלום אינטרס כלכלי מהותי בישראל. עוד נקבע כי, על אף שהמעורבות בארגונים קהילתיים ובקשרי חברות בארצות הברית, לרבות בית ומכונית בבעלותו ורישיון נהיגה וזרכון אמריקאים, מצביעים על מעורבות מסוימת בחיי החברה בארה"ב, תקופות השהייה הקצרות בארצות הברית לא יכולות להיחשב למעורבות מהותית.

⁹⁴ עמ"ה 1192-04 יגאל קולטין נ' פקיד שומה כפ"ס.

12. פסק הדין בעניין יעל צור- יחיד שיוצא לחו"ל לתקופה ממושכת לצורך עבודה וחוזר תוך פחות משלוש שנים יכול להיחשב כתושב חוץ

ביום 21 באוקטובר 2014 ניתן בבית המשפט המחוזי בחיפה פסק דין בעניינה של יעל צור⁹⁵. המערערת, אזרחית ישראלית עבדה בחברת צים שירותי ספנות משולבים בע"מ ("צים") עד חודש נובמבר 2005, ועזבה יחד עם משפחתה לצורך העסקה בחברת הבת של צים היושבת בחו"ל. מחודש ינואר 2006 ועד חודש אוגוסט 2008 עבדה יעל צור בחברת הבת בחו"ל במסגרת רלוקשיין, אך צים המשיכה לשלם לה את חלק משכרה וניכתה לה מס במקור בישראל. צור טענה לניתוק התושבות בישראל החל מיום עזיבתה, ועל כן ביקשה החזרי מס שנוכו לה בשנים 2006-2007.

בית המשפט בחן את סוגיית התושבות בהתייחס לגלובליזציה תאגידית וראה את ניווד העובדים כתוצר לוואי האופייני לתקופתנו. כב' השופט סוקול קבע, כי יש לדחות את טענת פקיד השומה כי צור נשארה תושבת ישראל, בין היתר, כי טרם חלפו שלוש שנים מאז עזיבתה, וזאת ממספר נימוקים:

- (1) התושבות תיקבע על פי המקום בו מצוי "מרכז חייו" של הנישום. בסעיף 1 לפקודה קיימים מבחני עזר לקביעת מרכז חייו של הנישום אך אילו מבחני עזר בלבד.
- (2) החזקות העובדתיות של ימי שהייה בישראל ניתנות לסתירה על ידי כל אחד מהצדדים (הנישום ופקיד השומה).
- (3) קביעת מרכז חייו של הנישום נקבעת על פי שני סממנים, האחד **אובייקטיבי** - איתור המקום בו מצויות מירב הזיקות לנישום (בית הקבע, מגורי המשפחה, מקום העיקרי של נכסי הנישום, ביטוח רפואי בחו"ל ועוד). והשני **סובייקטיבי** - מה הייתה כוונת הנישום והיכן הוא רואה את מרכז חייו. זיקתו הסובייקטיבית של הנישום נבחנת, בנוסף להצהרתו, על פי התנהגותו החיצונית (התפטרות מעבודה, צפי להתקשרות ארוכת טווח של חמש שנים עם המעסיק בחו"ל, השכרה ארוכת טווח של הדירה בישראל ועוד).

בית המשפט קבע כי הכלל הוא כי העתקת מקום התושבות הוא פרי שינוי הדרגתי אך ישנם מקרים, כפי שעולה בעניינה של יעל צור, בהם השינוי הינו חד וברור: החל מחודש ינואר 2006 כל המשפחה עברה יחד לחו"ל, הילדים עברו ללמוד בחו"ל, הבעל התפטר מעבודתו בישראל, כלי הרכב בישראל נמכרו והפעילות הכספית עברה כולה לחו"ל. כוונה ורצון להעתקת מרכז חיים אינם מחייבים כוונה ללא מגבלת זמן. הבחינה הינה האם השינוי קבוע ואינו ארעי.

עוד מעיר בית המשפט כי תשלום שכרה של העובדת וניכוי המס במקור על ידי החברה בישראל אינה כשלעצמה מספקת כדי לשנות את המסקנה לגבי שינוי מקום התושבות, וזה אך טבעי שמעסיק לא יחליט על דעת עצמו בסוגיית תושבות העובד. המבחן הינו מכלול הזיקות ואין צורך בהתקיימות כל הזיקות האובייקטיביות.

הערעור התקבל

⁹⁵ ע"מ 12-01-19466-01 יעל צור נ' פקיד שומה חיפה.

13. פסק הדין בעניין דוד קניג- מועד ניתוק תושבות למס ותחולת סעיף 100א לפקודה ("מס יציאה") בהתקיים אמנת מס

ביום 1 בספטמבר 2015 ניתן בבית המשפט המחוזי בת"א פסק דין בעניינו של דוד קניג⁹⁶. הנושא שנדון הוא בשאלת אופן מיסוי מכירתו בשנת 2007 של מניות של חברה הרשומה בארה"ב שהייתה חברת אם של חברה תושבת ישראל, בידי המערער, הטוען כי ניתק תושבות למס מישראל שנים רבות לפני מועד מכירת המניות. לטענת פקיד השומה, המכירה הייתה חייבת במס בישראל מכוח תושבתו הישראלית של המערער בעת המכירה או לחילופין מתוקף הוראות סעיף 100א לפקודה (המטילות "מס יציאה" על רווח ממכירת נכסים שהוחזקו בידי תושבי ישראל טרם ניתוק התושבות שלהם לפי נוסחה לינארית של תקופת ההחזקה בהן).

בית המשפט המחוזי בחן באריכות סקר באריכות את הפרמטרים הרלבנטיים ואת מעמד התושבות של המערער על פי "מבחן הימים" הקבוע בסעיף 1(א)(2) לפקודה והאם הצליח המערער להרים את נטל סתירת חזקות הימים על פי המבחן המהותי של מרכז החיים. בית המשפט קבע כי עד אמצע שנת 2005 לא הורם נטל ההוכחה על ידי המערער כי מרכז חייו מחוץ לישראל. בין היתר, ציין בית המשפט, כי לאור מספר ימי השהייה המשמעותי בישראל, הימצאות בתים שעמדו לרשותו של המערער הן בישראל והן בארה"ב, בנותיו הקטינות ששהו בישראל באותה עת ומחויבותו של המערער ליטול חלק בגידול בנותיו בישראל, יש לראות את מרכז חייו של המערער בישראל ויש לראותו כתושב ישראל עד 24 במאי 2005 (ובכך הקדים את מועד ניתוק התושבות שקבע המשיב- 18 בדצמבר 2006, מה שמשפיע על חישוב הנוסחה הלינארית של סעיף 100א).

בית המשפט העיר מספר הערות לגבי הצידוק הכלכלי להחלת הנוסחה הלינארית שסעיף 100א במקרה בו שווי הנכס בעת ניתוק התושבות היה נמוך וכן לגבי הצורך להתייחס לתחולת הסעיף במצב של כפל תושבות.

בית המשפט נמנע מלהכריע בטענת המערער, שהוראות אמנות המס גוברות על הוראות סעיף 100א ועל כן אין להחיל במקרה זה, בקובעו שלאור חוסר הבהירות בהבאת הראיות שלא אפשר בחינה מעמיקה של אופן חישוב רווח ההון והחלק מרווח ההון שיתחייב במס בישראל, יתכן שלאחר תיקון התחשיב הלינארי בהתאם למועד הפסקת התושבות שנקבע לעיל, ולאחר התחשבות בהפסדי הון מועברים ובעלות ההשקעה בחברה הנמכרת- החבות במס בפועל לא תהיה "כצעקתה" וניתן יהיה להגיע להסדר בין הצדדים.

על כן, החזיר כבוד השופט קירש את הדיון למשיב לשלב ההשגה לטיפול בסוגיות הבאות: (1) זכאותו הכללית של המערער ליהנות מהוראות אמנת המס בשנים בהן הוא לא היה תושב ישראל; (2) היקף ותוכן הדיווח שנעשה על ידי המערער לשלטונות המס האמריקאים בקשר למכירת המניות, בייחוד בכל הנוגע לאופן הצגת סכום התמורה ואופן קיזוז הפסדים מועברים; (3) זכותו של המערער לקזז הפסדי הון כנגד הרווח ממכירת המניות במסגרת חישוב המס הישראלי; (4) זכותו של המערער להפחית מרווח ההון ממכירת המניות על עלות ההשקעה בהן.

הערער בעניין התושבות התקבל בחלקו והוחזר לטיפול בשלב ההשגה בעניין חישוב רווח ההון

⁹⁶ ע"מ 13-01-31489-01 דוד קניג נ' פקיד שומה ת"א 3.

35. אופציות, מניות ומכשירים הוניים נוספים- עיקרי סעיף 102 לפקודה, החלטות מיסוי ומסלולים ירוקים של רשות המסים

שיעור המס המוטל כיום על הכנסת עבודה יכול להגיע ל- 48% (ובמקרים מסוימים מס נוסף של 2% על בעלי הכנסות גבוהות). נטל מס כבד זה, מהווה תמריץ משמעותי להגדיל את מרכיב האופציות ומכשירים הוניים אחרים בתגמול לעובדים. תגמול כאמור יכול להקנות יתרונות הן לחברה והן לעובדים, כאשר מומלץ במקרה כזה לבחון את מכלול השיקולים הכלכליים, המיסויים והחשבונאיים.

מיסוי הקצאת אופציות/מניות לעובדים מוסדר בסעיף 102 לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן: "הפקודה"). סעיף 102 לפקודה מבחין בין הקצאת אופציות או מניות לעובדים באמצעות נאמן לבין הקצאת אופציות או מניות לעובדים שלא באמצעות נאמן.

רשימה זו תתמקד בהיבטי המס בהענקת אופציות ומכשירים הוניים אחרים לחברה ולעובדים, תוך סקירה של עיקרי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, תיאור מכשירים הוניים נוספים, תיאור מסלולים מהירים ("מסלולים ירוקים") לקבלת החלטות מיסוי מרשות המסים, תיאור החלטות מיסוי בולטות של רשות המסים וכן פסקי דין בנושא במבנה כדלקמן:

מספר הסעיף בחוזר	הנושא
1	הקצאה באמצעות נאמן
2	הקצאה ללא נאמן
3	מכשירים הוניים נוספים
4	פניות לקבלת החלטות מיסוי באמצעות "מסלולים ירוקים"
5	החלטות מיסוי בולטות בתחום המכשירים הוניים
6	פסקי דין שניתנו לאחרונה

1. הקצאה באמצעות נאמן

במסגרת הקצאה באמצעות נאמן נקבעו שני מסלולים עיקריים, מסלול רווח הון ("מסלול הוני") ומסלול הכנסת עבודה ("מסלול פירותי").

בחירה במסלול הוני

האטרקטיביות בבחירה במסלול הוני באמצעות נאמן הינה שיעור המס המופחת של 25% על רווח הון הנוצר לעובדים, כאשר הכנסה כאמור גם לא תתחייב בדמי ביטוח לאומי. לשם כך, נדרשת החברה המעבידה לבחור במסלול רווח הון לפי סעיף 102(ב)(2) לפקודה. בחירה במסלול הוני לא תאפשר לחברה לנכות הוצאות למס הקשורות להקצאה לעובדים לפי מסלול זה.

לגבי חברות ציבוריות, נעשתה התאמה של המסלול הוני בסעיף 102(ב)(3) לפקודה, לפיה נקבע כי שווי ההטבה בסמוך למועד ההקצאה יתחייב בשיעור מס שולי של העובדים ויתרת הרווח תמוסה לפי המסלול הוני.

אירוע המס לפי המסלול הוני יחול במועד העברת האופציות או המניות מהנאמן לעובדים או מועד מכירתן של האופציות או המניות על ידי הנאמן, כמוקדם מביניהם. כמו כן, תנאי הכרחי לעמידה במסלול הוני הינו הפקדה של כתבי האופציות/המניות בידי הנאמן לתקופה של עשרים וארבעה חודשים, דרישה המגבילה עבירות כתבי האופציות או המניות בתקופה זו.

במקרה של הפרה של המסלול הוני, יתחייבו העובדים על מרכיב שווי ההטבה בשיעור המס השולי ותתכן חבות אפשרית בדמי ביטוח לאומי במידה ומדובר בהכנסה מתחת לתקרת ההכנסה החייבת בביטוח לאומי (תקרה חודשית נכון

להיום-43,240 ש"ח). במקרה של הפרה, לא יותרו לניכוי הוצאות לחברה בגין ההקצאה, על אף חיובם של העובדים בשיעור המס השולי.

בחירה במסלול פירותי

היתרונות בבחירה במסלול פירותי באמצעות נאמן הינם לגבי הקצאות של מניות או אופציות סחירות. המסלול הפירותי מאפשר דחיית אירוע המס של העובדים למועד העברת האופציות או המניות מהנאמן לעובדים או מועד מכירתן ידי הנאמן. במסגרת המסלול הפירותי באמצעות נאמן נקבע כי על הכנסתם של העובדים ממימוש האופציות או המניות יחול שיעור מס שולי וחבות אפשרית בדמי ביטוח לאומי במידה והמדובר בהכנסה מתחת לתקרה. בחירה במסלול זה תאפשר לחברה ניכוי הוצאות למס בגין ההקצאה. בחירה במסלול זה כדאית בעיקר לחברות להן יש הכנסה חייבת במס בשיעור מס חברות מלא.

2. הקצאה ללא נאמן

מיסוי טובת ההנאה מהקצאת אופציות או מניות לעובדים ללא נאמן מוסדר בסעיף 102(ג) לפקודה. בסעיף זה נקבע פיצול של מרכיב ההטבה שמקבל העובד לשני אירועי מס, המצמיחים חבויות שונות: ההטבה שמקבל העובד במועד הקצאת המניות (ההפרש שבין שווי שוק המניות שנרכשו ביום הקצאה לסכום ששולם עבורן) מסווגת כהכנסת עבודה. בעת מכירת המניות יחול אירוע מס נוסף, שבמסגרתו ההפרש שבין התמורה ממכירת המניות בפועל לבין שוויין ביום ההקצאה יתחייב במס רווחי הון. עם זאת, במקרה בו החברה מקצה לעובדים אופציות, שאינן רשומות למסחר בבורסה, לרכישת מניות (גם אם המניות רשומות למסחר), אזי הקצאת האופציות תתחייב במס לפי סעיף 2(2) לפקודה, קרי בשיעור המס השולי, רק בעת מכירתן או בעת מכירת המניות שמקורן באותן זכויות (אך לא בעת המרתן למניות).

3. מכשירים הוניים נוספים

בשנים האחרונות התפתחו מספר מכשירים הוניים נוספים לתגמול עובדים בנוסף להקצאת אופציות או מניות החברה. העיקריים שבהם:

- **ESPP** (Employee Stock Purchase Plan) - תכנית לרכישת מניות החברה במסגרתן מוענקות לעובדים זכויות לרכישת מניות החברה בהנחה (נהוג להעניק הנחה בטווח של 5% - 15% ממחיר השוק של המניה ביום ההענקה או תקופה מסוימת לאחר ההקצאה).
- **RS** - מניות מוגבלות בעלות זכות לדיבידנדים מיום הקצאתן הראשוני, אולם אינן ניתנות למכירה, להעברה והצבעה אלא לאחר תקופת ההבשלה (Vesting Period).
- **RSU** - יחידות מניה המונפקות לאחר תקופת ההבשלה (Vesting Period), אינן בעלות זכות לדיבידנדים ו/או הצבעה עד ליום הנפקתן בפועל.
- **SAR** (Share Appreciation Rights) - זכות לקבלת מניה בחברה בכפוף לצמיחת מניית החברה או הערכת ביצוע כמוגדר בתנאי התוכנית.

4. פניות לקבלת החלטות מיסוי באמצעות "מסלולים ירוקים"

במקביל להתפתחות המכשירים ההוניים לתגמול עובדים, פרסמה רשות המסים מספר החלטות מיסוי ויצרה כמה "מסלולים ירוקים" לבקשות להחלטות מיסוי ב"מסלולים מהירים", בהם נקבעו תנאים קשיחים שבכפוף להתקיימותם רשות המסים מאשרת הסדרי מס בהליך מזורז. הסדרת סוגיות מס מסוימות לגבי תגמול הוני בהחלטות מיסוי ומסלולים ירוקים, יצרו סביבה נוחה יותר לחברות המבקשות להתאים את אופן התגמול לעובדיהם בסביבה עסקית משתנה. יחד עם זאת, חשוב להדגיש, כי אי עמידה בתנאי המסלולים הירוקים אינה חוסמת בהכרח בפני החברות את האפשרות לפנייה פרטנית לקבלת החלטת מיסוי מרשות המסים להתאמת ההסדר לנסיבות המיוחדות של הקצאות לעובדים באותה חברה.

להלן מספר מסלולים ירוקים בולטים שבהם ניתן לפנות בבקשות להחלטות מיסוי לפתרון סוגיות בנושאי מס שאינן מוסדרות בפקודה:

- 4.1 בקשה להחלטת מיסוי ב"מסלול ירוק" בנושא: **הקצאת יחידות למניה RSU (טופס 906)** - חברות תושבות ישראל יכולות לפנות בבקשה להחלטת מיסוי במסלול ירוק להקצאת RSU לעובדים, ולבקש כי ההתייחסות להקצאת RSU תהיה דומה לזו המוסדרת בפקודה לגבי אופציות לעובדים, לרבות לגבי הקצאה באמצעות נאמן במסלול רווח הון על מנת שיחול שיעור מס מופחת של 25% על שווי ההטבה של העובדים בדומה להקצאת אופציות. לגבי חברות שאינן תושבות ישראל יש לבחון אפשרות לבקשה פרטנית.
- 4.2 בקשה להחלטת מיסוי ב"מסלול ירוק" בנושא: **החלפת מסלול אופציות 3(ט) למסלול 102 הוני באמצעות נאמן (טופס 916)** - הטופס מתאים לנסיבות הבאות: החברה הקצתה אופציות בהתאם להוראות סעיף 3(ט) לפקודה לעובד שהיה בעל שליטה כמשמעות המונח בסעיף 32(9) לפקודה (להלן: "העובד"). העובד חדל מלהיות בעל שליטה בחברה טרם הגשת הבקשה. הבחינה לשינוי מעמדו של העובד תתבצע דרך שלושה מבחנים: (א) מבחן הון המניות; (ב) מבחן הדילול המלא; (ג) המבחן הכלכלי; לאחר שרשויות המס יקבלו החלטה על סמך המבחנים האמורים, תוכל החברה להקנות לעובד את מרכיב ההטבה בהתאם למסלול ההוני בסעיף 102 לפקודה.
- 4.3 בקשה להחלטת מיסוי ב"מסלול ירוק" בנושא: **החלפת מסלול אופציות ללא נאמן למסלול עם נאמן (טופס 917)** - מסלול זה היכול להביא להטבות משמעותיות לעובדים, הינו בקשה להחלפת מסלול אופציות ללא נאמן למסלול אופציות באמצעות נאמן, בעיקר על מנת שהעובדים יוכלו ליהנות ממסלול רווח הון (שיעור מס של 25% על מרכיב ההטבה לעובדים, האפשרי רק במידה וההקצאה הינה באמצעות נאמן). נזכיר שבחירה במסלול רווח הון לא תאפשר לחברה לנכות הוצאות בגין הקצאת האופציות או המניות.
- 4.4 בקשה להחלטת מיסוי ב"מסלול הירוק" בנושא: **מנגנוני התאמה בשינויים בהון חלוקת מניות ההטבה ודיוידנדים (טופס 922)** - בבקשה זו מדובר על הקצאת אופציות או זכויות למניות לעובדים שאינם בעלי שליטה כהגדת המונח בסעיף 102 לפקודה, כאשר במסגרת מנגנוני התאמה, רשות המסים לא תיראה את השינויים כתוצאה ממנגנוני ההתאמה כהפרה לסעיף 102 במסלול נאמן כמפורט להלן:
  - Reverse Stock Split או Stock Split - מנגנון התאמה של איחוד או פיצול מניות המופיעות בהון מניות החברה, וכתוצאה מכך, הקטנה או גידול מספר מניות המימוש מכוח האופציות שהוקצו לעובדים.
  - Stock Dividend - מנגנון התאמה לפיו אם החברה תחלק מניות הטבה יותאם מספר מניות המימוש מכוח חלוקת מניות ההטבה.
  - Right Issue - מנגנון התאמה לפיו החברה תנפיק זכויות, למספר האופציות שהוקצו אך טרם הומרו למניות והלכה למעשה יגדל או יקטן מספר מניות המימוש מכוח האופציות בהתאם למרכיב ההטבה בהנפקת הזכויות.
- 4.5 בקשה להחלטת מיסוי ב"מסלול הירוק" בנושא: **"מימוש נטו" (Net Exercise) של אופציות לעובדים בחברה פרטית (טופס 923)** - אישור רשות המסים יינתן גם במקרה שבו בהתאם להוראות תכנית ההקצאה ולהסכמי ההקצאה, מימוש האופציות המוקצות לעובדים יכול שיעשה בהתאם למנגנון מימוש נטו (Net Exercise), קרי במועד המרת האופציות למניות החברה, הניצע אינו משלם את תוספת המימוש (במקרים מסויימים הוא נדרש לשלם רק את הערך הנקוב של המניה), אך מוקצות לו מניות בכמות נמוכה ממספר האופציות שהוקצו לו, כך ש"כמות המניות המוקצות בפועל" משקפת את הפרש מחלוקת הרווח הטמון באופציות במחיר המניה במועד

ההמרה ("מימוש נטו").

4.6 שני מסלולים ירוקים לבקשות להחלטות מיסוי המתייחסים לגבי הקצאות של אופציות לעובדים בחברות ציבוריות במסגרת תכנית להקצאת אופציות למניות באמצעות נאמן, במסלול רווח הון לפי סעיף 102(ב)(3) לפקודה:

- מסלול אחד הינו **מימוש נטו של אופציות לעובדים (Net Exercise) (טופס 912)** - מסלול בקשה לקביעת מנגנון "מימוש נטו", המביא פתרון במצבים של המרת האופציות למניות כאשר העובדים נדרשים לשלם מחיר מימוש בהמרת האופציות למניות בטרם נפגשו עם הכסף. במצבים כאלה, ניתן לפנות בבקשה כי מועד המרת האופציות למניות יעשה במנגנון "מימוש נטו" ולא יהווה אירוע מס או הפרת התנאים המנויים בסעיף 102 לפקודה (Net Exercise). במקרים אלה מימוש האופציות למניות יכול שיעשה בהתאם למנגנון מימוש נטו באופן שבמועד מימוש האופציות למניות הניצעים לא ישלמו תוספת מימוש (לעיתים יידרשו לשלם ערך נקוב), אך מוקצות לניצעים מניות בכמות הנמוכה ממספר האופציות שהוקצו להם. הרעיון לשקף את שווי ההטבה הגלום באופציות במועד ההמרה כך שכמות המניות שיוקצו לניצעים בפועל משקפת את ההפרש בין מחיר המניות בבורסה במועד ההמרה לבין תוספת המימוש.

במקרים שלא מתקיימים כל התנאים במסלול הירוק, למשל לגבי הקצאות לעובדים בחברה פרטית, ניתן לפנות בבקשה להחלטת מיסוי פרטית.

- מסלול שני הינו **תמחור מחדש של אופציות לעובדים (טופס 911)** - תמחור מחדש של אופציות לעובדים מתאים למקרים שהאופציות שהוקצו נמצאות "מחוץ לכסף" ויש רצון לשמר את ההטבה לעובדים. יצוין, כי בעבר פורסמו מספר החלטות מיסוי שבהן אושרו התאמות של תוספת מחיר מימוש (לגבי חברות ציבוריות) על מנת לשמר את שווי ההטבה לעובדים, במקרים של חלוקת דיבידנד במזומן על ידי החברה או שינויים מבניים בהון החברה (stock split, stock dividend).

כמו כן, פורסמה החלטת מיסוי ([מספר 9350/13](#)), לפיה נקבע כי התאמת תוספת המימוש עקב חלוקת דיבידנד תיעשה בהתאם למנגנון הבורסה.

5. החלטות מיסוי בולטות בתחום המכשירים ההוניים

5.1 מנגנון התאמת תוספת המימוש [החלטת מיסוי 5286/13 של רשות המסים](#)

חברה פרטית תושבת ישראל המוחזקת על ידי חברת אם פרטית תושבת חוץ, העניקה לעובדיה אופציות למניות של חברת האם במסלול רווח הון עם נאמן כאמור בסעיף 102(ב)(2) לפקודה, התוכנית עמדה בכל הוראות סעיף 102 לפקודה. בתוכנית נקבע מראש מנגנון התאמה כך שתוספת המימוש גדלה ב-8% מידי שנה וזאת על מנת לעודד את העובדים לקדם את צמיחת החברה. הטיפול החשבונאי לעניין תקן חשבונאות IFRS2-ו-24 לא השתנה בעקבות קביעת מנגנון הגדלת תוספת המימוש האמור ונותר כמכשיר הוני.

בהחלטת המיסוי אישרה רשות המסים הסדר מס לפיו החלת מנגנון ההתאמה כאמור עומדת בכללי הוראות סעיף 102 לפקודה בכפוף לתנאים הבאים: אחוז השינוי של תוספת המימוש הוא קבוע ומתפלג לאורך שווה על פני כל התקופה וישאר קבוע גם להענקות עתידיות; המס בגין האופציות יחושב, ינוכה במקור וישולם רק במועד המימוש כקבוע בסעיף 102(א) לפקודה; לעניין "תום תקופה", כהגדרתו בסעיף 102(א) לפקודה, יראו במועד המקורי של הקצאת האופציות, כמועד ההקצאה; במידה ויוקצו מניות הטבה או יענקו מניות בכמות העולה על כמות האופציות שהוגדרה מראש, יראו את ההטבה כמניות מימוש לכל דבר ועניין. נקבעו הוראות נוספות ליישום החלטת המיסוי כגון ביאורים בדוחות הכספיים, מה ההוראות במידה והחברה תירשם למסחר בבורסה ועוד.

5.2. הקצאת אופציות לעובדים - מנגנון רכישה עצמית החלטת מיסוי בהסכם של רשות המסים מס' 5874/14

חברה ציבורית הקצתה על פי תוכנית תגמול עובדים, אופציות יחידות חסומות (RSU) לעובדיה באמצעות נאמן בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודה. החברה רכשה את מניותיה על מנת להפחית דילול האחזקה של בעלי מניות בחברה בעת מימוש האופציות על ידי העובדים. החברה הקצתה לעובדים מניות מתוך המניות הרדומות על פי סעיף 308 לחוק החברות. הרכישה העצמית של המניות אינה פוגמת בסיווגה של תוכנית האופציות לעובדים על פי כללי החשבונאות מקובלים. כמו כן, החברה רכשה את המניות הרדומות במסגרת מערך הסליקה בבורסה ולא ישירות מהניצעים.

נקבע כי התוכנית שהוגשה עומדת בתנאי סעיף 102 לפקודה, בכפוף לכך שהמניות הרדומות נרכשו במהלך תקופה שלא תפחת מ-18 חודשים ("תקופת צינון"), לפני שתועברנה לידי העובדים והקצאת המניות הרדומות תחשב כהקצאה חדשה לעובדים ולא כמכירה. החברה תוכל לדרוש הוצאה בגין הקצאת המניות הרדומות בהתאם להוראות סעיף 102 (ד) לפקודה, קרי, בגובה ההטבה של המרכיב הפירוטי בהקצאה לעובדים.

5.3. מימוש אופציות במנגנון מימוש נטו בחברה פרטית במסלול רווח הון עם נאמן החלטת מיסוי בהסכם של רשות המסים מס' 8736/14

החלטת המיסוי בחנה החלטת מסלול רווח הון עם נאמן לפי סעיף 102 לפקודה בחברה פרטית בהמרת אופציות למניות בשיטת Net Exercise. נקבע כי המרת האופציות למניות על פי שיטה זו, בחברה פרטית לא מהווה אירוע מס או הפרת הוראות סעיף 102 לפקודה.

על פי שיטת ה-"Net Exercise" העובד אינו משלם בפועל את תוספת המימוש בתמורה להקצאת המניות אלא מוקצה לו מספר מניות מופחת בכמות המשקפת את הרווח הגלום, במחיר המניות המוקצות במועד ההמרה. בהחלטת המיסוי נדרש כי מנגנון "Net Exercise" יהיה קבוע מראש בתוכנית האופציות וישומו יבוצע בהתאם לקבוע בתוכנית, בתוכנית האופציות לא קיימת או תהא קיימת אפשרות לבצע שימוש באופציות (Call/Put). במידה ובמועד ההמרה תתקבל כמות מניות עודפת מעבר לשווי המשקף את מחיר המימוש, יראו בכל כמות המניות העודפת כהכנסת עבודה שתחייב במועד קבלת המניות לפי שיעורי המס הרגילים. מחיר המניה במועד ההמרה במימוש בשיטת "Net Exercise" יהיה בהתאם לשווי השוק של החברה במועד ההמרה של האופציות למניות כפי שיקבע על ידי מעריך חיצוני.

נציין כי רשות המסים פרסמה "מסלול ירוק" למימוש בשיטת "Net Exercise" בחברה ציבורית (טופס 912) ובחברה פרטית (טופס 923).

5.4. האצת מועדי הבשלה לאופציות במסלול רווח הון החלטת מיסוי בהסכם מס' 2975/14

חברה פרטית תושבת ישראל הקצתה אופציות למניותיה לעובדי החברה שאינם "בעלי שליטה" כהגדרתם בסעיף 102 לפקודה. על מנת לתמרץ את דרג ההנהלה בחברה, החברה הוסיפה לתכנית הקצאת האופציות הוראה כי האופציות המוקצות לדרג ההנהלה יהיו בעלות מנגנון האצה של מועדי ההבשלה של האופציות, כך שבקרות עסקת מיזוג או מכירה של החברה לרבות הנפקתה בבורסה, יואצו מועדי ההבשלה והאופציות תהיינה ניתנות למימוש מיידי.

החברה פנתה מראש ועוד לפני שהיה ידוע לה על אירוע מיזוג או מכירה של החברה, בבקשה לרשות המסים לאשר לה כי הוספת מנגנון ההאצה לא יהווה אירוע מס ויחול רצף מס במיסוי האופציות במסגרת התוכנית. נקבע כי ככלל, הוספת מנגנון ההאצה אינו פוסל אותו מלעמוד בתנאי הוראות סעיף 102 לפקודה, וכי שימוש במנגנון ההאצה לא יהווה אירוע מס, הן במישור החברה, לעניין חבות ניכוי המס במקור, והן במישור העובדים. המס בגין האופציות יחושב, ינוכה במקור וישולם רק במועד המימוש כהגדרתו בסעיף 102(א) לפקודה. לעניין "תום התקופה" יראו במועד ההקצאה המקורי של האופציות כמועד ההקצאה.

5.5 הקצאה לעובד לשעבר אינה יכולה להיכלל בהוראות לפי סעיף 102 לפקודה [החלטת מיסוי שלא בהסכם 5236/14](#)

חברה פרטית הקצתה במהלך השנים אופציות רגילות למניותיה בהתאם לתכנית הקצאה לפי הוראות סעיף 102 לפקודה. החברה התחייבה להעניק לעובד אופציות במספר מקרים בתקופה שבין השנים 2010 - 2012. העובד סיים עבודתו בחברה בסוף שנת 2012 והוחלט להעניק לו אופציות נוספות ("האופציות הנוספות"). בפנייה להחלטת מיסוי שהוגשה לרשות המיסים, הועלתה הבקשה לראות בהענקת האופציות הנוספות כאופציות שהוענקו במסגרת יחסי עובד מעביד ולהחיל על האופציות הנוספות את סעיף 102 לפקודה במסלול ההוני.

רשות המיסים דחתה את הבקשה והוציאה החלטת מיסוי שאינה בהסכם לפיה יחולו על האופציות הנוספות הוראות סעיף 3(ט) לפקודה ולא יחולו הוראות סעיף 102 לפקודה. לפיכך, אירוע המס יחול במועד המרת האופציות למניות ושיעור המס על הרווח שיצמח לעובד לשעבר יהיה בהתאם לשיעור המס השולי שיחול על הכנסתו באותו מועד. הטעמים העיקריים של רשות המיסים התבססו על נוסח סעיף 102 לפקודה ותכלית חקיקתו, שהינה לקשור את העובדים לחברה ולתמרץ אותם על מנת לקדם את החברה לטווח ארוך. לפי פרשנות רשות המיסים, במקרה זה לא מתקיימות הנסיבות לפי תכליתו של סעיף 102 לפקודה ובעיקר לגבי הדרישה כי יתקיימו יחסי עובד מעביד בעת ההקצאה בפועל של האופציות, שלא התקיימו בנסיבות המקרה הנ"ל. כמו כן, אין לראות בהבטחה להענקה, בין בעל פה ובין בכתב בחוזה העסקה או במסמך אחר, הקצאה לעניין סעיף 102 לפקודה. לפיכך, הבקשה נדחתה.

5.6 מכירה שלא מרצון - פיצול המרכיב הפירוטי בין התמורה במזומן לבין התמורה במניות של החברה הרוכשת [החלטת מיסוי בהסכם מס' 9567/15](#)

חברת האם הנסחרת בבורסה בארה"ב הקצתה אופציות לעובדי חברות בנות פרטיות תושבות ישראל, במסלול רווח הון באמצעות נאמן, וזאת בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודה ("אופציות מסלול רווח הון" או "מניות 102"). בטרם הסתיימה תקופת החסימה של חלק מאופציות מסלול רווח הון, רכשה חברה ציבורית תושבת חוץ את מלוא המניות של חברת האם. עסקת הרכישה שילבה תשלום במניות ובמזומן בעבור כל אחת ממניות החברה האם לרבות לגבי תוכניות אופציות במסלול רווח הון שהוקצו לעובדי החברות הבנות. במסגרת העסקה העובדים לא יכלו להמשיך ולהחזיק באופציות ו/או במניות חליפיות והתמורה במזומן נכפתה עליהם.

הבקשה: לראות במכירת מניות שהתקבלו מכוח אופציות מסלול רווח הון וקבלת התמורה במזומן ממכירת המניות בידי העובדים אשר טרם הגיע לגביהן "תום התקופה", כמימוש מניות במכירה שלא מרצון, כמשמעות המונח בסעיף 102(ח) לפקודה וכן שיחול רצף על התמורה במניות.

בהחלטת המיסוי בהסכם נקבע: (1) יראו את מימוש מניות 102 כמכירה שלא מרצון לפי סעיף 102(ח) לפקודה, ובלבד שהתמורה במזומן והתמורה במניות, הופקדה בידי הנאמן עד "תום התקופה" בהגדרתה בסעיף 102 לפקודה. (2) מועד אירוע המס לכל דבר ועניין הינו במועד ה-Closing של העסקה. יחד עם זאת, מועד המימוש, לעניין תום התקופה בלבד, יידחה עד למועד תום התקופה או עד להעברת התמורה מהנאמן לעובד, לפי המוקדם. (3) כל משיכה לפני תום התקופה תחויב במס שולי. (4) החלפת מניות 102 במניות החברה הרוכשת, לא תהווה אירוע מס הן במישור העובדים והן במישור החברה, ויחול רצף מס והכול בכפוף להוראות הבאות: א. לחברה הרוכשת תוכנית הכפופה להוראות סעיף 102 לפקודה במסלול הוני עם נאמן, אשר אושרה על ידי פקיד השומה. ב. התמורה במניות תוחזקנה בידי נאמן עד למועד המימוש. לעניין זה יראו במועד הענקת האופציות למניות חברת האם, כמועד הענקת של מניות אלו.

הוראות סעיף 102(ב) לפקודה על התמורה הכוללת תחושב באופן שהמרכיב הפירוטי ייוחס ראשית כל לתמורה במזומן. ככל והתמורה במזומן המתקבלת בידי הנאמן גבוהה מהמרכיב הפירוטי, ישולם מס שולי בהתאם לשיעורי המס הקבועים בסעיף 121 לפקודה על כל המרכיב הפירוטי ויתרת המזומן תמוסה בשיעור מס של 25%. ככל והתמורה במזומן המתקבלת בידי הנאמן נמוכה מהמרכיב הפירוטי, ישולם מס שולי בהתאם לשיעורי המס הקבועים בסעיף 121 לפקודה על כל התמורה במזומן.

חלק המרכיב הפירוטי העולה על התמורה במזומן ייוחס לתמורה במניות ובמועד מימוש התמורה במניות, יפוצל שווי ההטבה לשני חלקים כמפורט בהחלטת המיסוי.

5.7 מימוש אופציות בחברה ציבורית במנגנון מימוש נטו במסלול הכנסת עבודה**[החלטת מיסוי בהסכם מס' 5359/15](#)**

חברה ציבורית תושבת ישראל הקצתה אופציות לעובדיה ע"פ הוראת סעיף 102 לפקודה באמצעות נאמן תחת מסלול הכנסת עבודה. האופציות תהיינה ניתנות להמרה למניות החברה על בסיס שווי המניות במועד המרת האופציות למניות (שיטת ה- "Net Exercise"). בשיטה זו העובד לא משלם בפועל את תוספת המימוש בתמורה להקצאת מניות, אלא מוקצות לו מניות ללא תמורה בכמות המשקפת את הרווח הגלום באופציות, במועד המימוש. מספר המניות שיוקצו לעובד בפועל הינו המספר המתקבל מחלוקת הרווח הגלום, במחיר המניה במועד ההמרה. מנגנון זה נקבע מראש בתכנית.

בהחלטת המיסוי בהסכם נקבע: המרת האופציות למניות בשיטת ה- Net Exercise לא תהווה אירוע מס או הפרת הוראות סעיף 102 לפקודה. מועד אירוע המס יחול ב"מועד המימוש" כהגדרת המונח בס' 102(א) לפקודה. סך הרווח במועד המימוש יחויב במס כהכנסת עבודה לפי סעיף 2(2) לפקודה וימוסה על פי שיעורי המס בס' 121 לפקודה. אם מועד המימוש יהיה לפני "תום התקופה" כהגדרת המונח בס' 102(א) לפקודה, אזי ינוכה המס לפי הגבוה משני אלו: (א) המס שהיה חל במועד ההקצאה בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ממועד ההקצאה ועד מועד התשלום. (ב) המס החל במועד המימוש. אם במועד ההמרה, יוקצו לעובד שהמיר מניותיו בשיטת המימוש נטו, כמות מניות גבוהה מזו הקבועה בהחלטת מיסוי זו, יראו בכל שווי כמות המניות העודפת ביום המימוש כהכנסת עבודה אשר תמוסה, במועד קבלת המניות, ע"פ שיעורי המס הקבועים בסעיף 121 לפקודה, אלא אם בחרה החברה להקצות את כמות המניות העודפת בהתאם להוראות סעיף 102(ב)(1) לפקודה.

5.8 חישוב שווי ההטבה במנגנון התאמה לחלוקת דיבידנד במסלול הכנסת עבודה**[החלטת מיסוי בהסכם מס' 3385/15](#)**

חברה ציבורית תושבת ישראל אשר מניותיה רשומות למסחר בבורסה הקצתה אופציות לעובדיה ע"פ מסלול 102(א) לפקודה באמצעות נאמן תחת מסלול הכנסת עבודה. תכנית התגמול כוללת סעיף התאמה לחלוקת דיבידנד, לפיו בכל מקרה של תשלום דיבידנד במזומן, בתקופה שממועד הקצאת אופציות ועד למועד המרתן למניות, תותאם תוספת המימוש של האופציות, על מנת לשמר את ההטבה לעובדים בגין ירידת ערך מחיר המניה של החברה כתוצאה מחלוקת דיבידנד. כתוצאה מיישום זה לא יתבצע רישום חשבונאי בספרי החברה עקב הקטנת מחיר המימוש ו/או הקצאת מניות הטבה ולא תירשם הוצאת שכר כלשהי בדוחות הכספיים.

בהחלטת המיסוי בהסכם נקבע: יישום מנגנון התאמה לחלוקת דיבידנד אינו מהווה אירוע מס, כל עוד תהא עמידה בתנאי אישור זה ובתנאי סעיף 102 והכללים מכוחו. התאמת תוספת המימוש תיעשה בהתאם למנגנון הבורסה, כך שהפחתת תוספת המימוש לא תעלה על סכום ההפרש בין מחיר ה- COM (שער המניה לפני התאמת הבורסה) למחיר ה- EX (שער המניה לאחר התאמת הבורסה). שינוי בתוספת המימוש בשונה ממנגנון הבורסה, אינו פוסל את זכאות החברה להחלטת מיסוי זו, אולם חלק סכום התאמת תוספת המימוש החורג מעבר למנגנון הבורסה יסווג כהכנסה פירותית.

6. פסקי דין שניתנו לאחרונה**6.1 מיסוי אופציות למניות סחירות שקיבלה חברה שנתנה שירותי ניהול****ע"א 559/16 פרי יעקב שירותי ניהול בע"מ נ' פקיד שומה ת"א 1**

הערעור דן בשאלת אופן מיסוי מימוש אופציות לא סחירות, שהוענקו על ידי חברת ליפמן הנדסה אלקטרונית בע"מ לחברת פרי יעקב שירותי ניהול בע"מ ("המערערת"). חברה בבעלות משותפת של מר יעקב פרי ואשתו, עבור שירותי ניהול בין השנים 2004-2006 שסופקו על ידה באמצעות מר יעקב פרי. בשנת 2004 מימשה המערערת חלק מהאופציות למניות תמורת כ- 5 מיליון ש"ח ומכרה אותן באותו יום בתמורה של כ- 16 מיליון ש"ח, והצהירה על אירוע המימוש כרווח הון החייב במס בשיעור 25%. המשיב קבע כי עסקינן בהכנסה מעסק החייבת במס חברות בשיעור מס החברות באותה שנה (35%). גם בשנים 2005 ו- 2006 מימשה המערערת אופציות למניות אותן מכרה בבורסה ועל הרווח דיווחה כהכנסה החייבת במס רווח הון בשיעור של 25% וגם כאן דחה המשיב את הצהרתה.

המערערת טענה כי על מימוש האופציות יחולו הוראות סעיף 102 לפקודה. המשיב טען כי יש להחיל על המערערת את סעיף 3(ט) לפקודה ובהתאם יש לחייב את המערערת במס בשיעור מס החברות שחל בכל אחת משנות המס.

בית המשפט המחוזי בת"א (ע"מ 44913-01-12) דחה את טענת המערערת וקבע, כי לפי סעיף 102(א) לפקודה נקבעה הגדרת "עובד" - לרבות נושא משרה בחברה. בית המשפט למד על מעמדה של המערערת בחברת ליפמן מהסכם ההתקשרות בין שתי החברות, וקבע כי לא מתקיימים בין המערערת וחברת ליפמן יחסי עובד מעביד.

בנוסף, קבע בית המשפט, כי המערערת עצמה ראתה באופציות המוענקות כאופציות שחל עליהן סעיף 3(ט) לפקודה כפי שהדבר השתקף ברולינג משנת 2006 בגין רצף מס שהמערערת הסכימה להחיל על עצמה.

יצוין כי פקיד השומה לא תקף את עצם מתן השירותים והקצאת האופציות בתמורה על ידי המערערת ("חברת ארנק") ולא טען שניתנו ישירות על-ידי מר פרי.

בית המשפט קבע, כי בניגוד לטענתה של המערערת, היא לא שימשה כנושא משרה בליפמן, למרות שאין מניעה שתשמש ככזה בהתאם לחוק החברות, ומשאין יחסי עובד מעביד, אין להחיל עליה את הוראות סעיף 102 לפקודה, אלא את הוראות סעיף 3(ט)(ב) לפקודה, ולפיו הרווח שנצמח למערערת מהווה הכנסה לפי סעיף 2(1) לפקודה. כמו כן, אין צורך במקרה זה בבחינת ההלכה שנקבעה בעניין **יאיר דר** (ע"א 7034/99) לגבי הקצאות לעובד ובהבחנה בין אופציה סחירה לאופציה שאינה סחירה.

בית המשפט העליון: בערעור אשר הוגש לבית משפט העליון (ע"א 559/16) נקבע כי הטענות שהועלו בערעור נסבו בעיקר על קביעות עובדתיות שקבע המחוזי; קביעות שנקבעו לאחר בחינה מעמיקה של חומר הראיות וכי לא נמצא כי נפלה בהן טעות המצדיקה סטייה מהכלל לפיו לא נוהגת ערכאת הערעור להתערב בקביעות עובדתיות שקבעה הערכאה הדיונית ועל כן **דחה בית משפט העליון את הערעור.**

6.2 מקור חבות המס על אופציות שקיבל דירקטור שאינו "דירקטור מקצועי" ע"מ 1191-09 גד קרן נ' פקיד שומה גוש דן

עניין הערעור שנדון הוא בשאלת אופן מיסוי מימוש אופציות שהמערער קיבל בין השנים 1994-1996, במסגרת כהונתו כדירקטור בחברת תרו תעשייה רוקחית בע"מ, אותן מימש ביום 31 בדצמבר 2003. האופציות שהוקצו לו היו לפי תוספת מימוש במחיר זהה למחיר המניה בבורסה במועד ההקצאה. תפקידו כדירקטור בחברה לעיל היה שולי לכלל התעסקותו בניהול מלוא המערך הקרדילוגי בבי"ח איכילוב בתל אביב. המערער דיווח על ההכנסות בשנת 2003 כרווח הון החייב במס בשיעור 15%. פקיד השומה סבר כי על עניינו של המערער, בעקבות מתן שירותים שהוא מספק כדירקטור חל ס' 3(ט)(1)(ב) לפקודה. בהתאם לכך, יש למסות את הכנסתו מהמרת האופציות במועד המימוש לפי סעיף 2(1) לפקודה לפי שיעור מס שולי.

המערער טען כי הוא איננו עובד של תרו וגם אין לו "עסק" של מתן שירותי ניהול ואין זה "משלח יד" ולכן הכנסתו ממימוש האופציות אינה מהווה "הכנסת עבודה" או "הכנסה מעסק או ממשלח יד", כי אם "הכנסה אחרת" כמשמעות המונח בסעיף 2(10) לפקודה. המשיבה מצידה טענה כי מדובר ב"דירקטור מקצועי" אשר נתן לתרו שירותי דירקטור מכוח היותו רופא מומחה בתחומו ולכן סעיף 3(ט)(1) לפקודה חל על המקרה הנדון.

בית המשפט המחוזי בת"א קיבל את טענת המערער וקבע, כי לא נמצא שהמדובר ביחסי עבודה, או כי תפקידו של המערער כדירקטור מגיע לכדי "עסק" או "משלח יד". בנוסף לכך, מעדות המערער עולה כי עיסוקו המקצועי לא תרם לתפקידו כדירקטור ולכן אין לקבל את טענת המשיבה בדבר מומחיותו בתחום הרפואי כ"דירקטור מקצועי". המערער לא הפעיל את כישוריו המיוחדים מתחום הרפואה במסגרת תפקידו כדירקטור ותפקידו התמצה בתחום הניהולי בלבד ולכן נקבע כי יש לסווג את הכנסתו כ"הכנסה אחרת" שהמקור הרלוונטי לחיובה במס הוא סעיף 2(10) לפקודה. אשר על כן הוראות סעיף 3(ט)(1) לפקודה אינן חלות על עניינו של המערער ויש למסות את האופציות במועד ההקצאה כהכנסה פירותית לפי ס' 2(10) לפקודה, ובמועד המימוש כרווח הון, לפי הוראות פרק ה' לפקודה.

7. סיכום ומסקנות

הדינמיות בהתפתחות המכשירים לתגמול הוני, שחלקם נסקרו במאמר זה, וסוגיות המיסוי הרבות שהתעוררו בתחום זה בעקבות התפתחות זו, יוצרים את הצורך לפנייה לרשות המסים לקבלת החלטות מיסוי, בין ב"מסלולים ירוקים" ובין באמצעות בקשות להחלטות מיסוי פרטניות.

אנו ממליצים לשקול במיוחד את הנושאים הבאים: (א) היתרונות המיסויים המגוונים בתגמול ההוני, בין היתר, בשל הפערים בשיעורי המס על הכנסת עבודה לעומת שיעור המס המופחת של 25% במסלול רווח הון באמצעות נאמן; (ב) אפשרות דחיית אירוע המס והחיוב במס במסלולים המוסדרים עם רשות המסים לעומת חיוב מידי במס בהקצאה ללא הסדר; (ג) שיקולים של שמירת שווי ההטבה שהוענקה לעובדים באמצעות הסדרת מנגנוני תיאום שונים.

חלק ו' - מיסוי מקרקעין

36. הכנסות משכר דירה למגורים בישראל ובחו"ל בשנת המס 2016

1. מסלולי המיסוי בהשכרת דירה למגורים בישראל

הכנסות פסיביות מהשכרת דירה למגורים בישראל בידי יחידים נישומות בשלושה מסלולים: **הראשון** - מסלול פטור לפי חוק מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מהשכרת דירת מגורים), התש"ן-1990 וזאת עד לתקרה מסיימת, **השני** - מסלול מס מופחת בשיעור 10% לפי סעיף 122 לפקודת מס הכנסה ו**מסלול שלישי** - החייב במס מלא מחד, ומאידך מאפשר לדרוש הוצאות.

חוזר זה בא לסקור בפני המשכיר את האפשרויות העומדות כיום, למיסוי הכנסות מהשכרת דירת מגורים.

לצורך המחשה מובאות בסוף החוזר דוגמאות מספריות לבחינת הכדאיות בבחירת המסלולים השונים ואפשרות השילוב ביניהם.

נציין גם שבאתר רשות המסים יש [מדריך לתשלום ולהקלות במס על הכנסה של יחיד מהשכרת דירה למגורים בישראל](#).

2. ניכוי במקור בגין תשלום הכנסות שכירות

תקנות מס הכנסה (ניכוי מתשלום דמי שכירות), התשנ"ח-1998, מחייבות שוכר לנכות מס במקור בשיעור 35% מדמי השכירות המשולמים למשכיר, באם ניתן היה לתבוע הוצאה זו בניכוי. בד בבד, קובע סעיף 32א לפקודה, שמי שהיה חייב לנכות מס במקור ולא ניכה, לא תותר לו ההוצאה בניכוי. לפיכך, באם השוכר אינו יחיד שהדירה משמשת אותו למגורים בלבד, יש להצטייד מראש בפטור או באישור על ניכוי במקור מוקטן מרשויות המס.

3. מסלול פטור

3.1 חוק מס הכנסה (פטור ממס על הכנסה מהשכרת דירת מגורים), התש"ן-1990 (להלן - **החוק**) פוטר ממס הכנסות מהשכרה למגורים של דירות מגורים בישראל (בידי משכיר שהוא יחיד, לרבות נישום מייצג בחברה משפחתית, בהשכרה לשוכר שהוא יחיד או חבר בני אדם שקבע לעניין זה נציב מס הכנסה), וזאת **עד לתקרה של 5,030 ש"ח לחודש** (סכום מעודכן לשנת 2016).

3.2 החוק מגדיר דירת מגורים כדירה בישראל או באזור המיועדת לשמש לפי טיבה למגורים, למעט דירה הרשומה או שיש לרשמה בפנקסים שחייבים לנהל לגבי הכנסת המשכיר מעסק. לפיכך, כל דירות המגורים של המשכיר שאינן במסגרת עסקו, עונות להגדרה זו.

3.3 החוק מגדיר את המונח "דמי שכירות" ככולל את התמורה מהשכרת דירת מגורים אחת או יותר, המשמשת למגורים, לשוכר שהוא יחיד, או חבר בני אדם שאושר על ידי הנציב.

3.4 סעיף 2 לחוק קובע כי הפטור יחול על הכנסה מדמי שכירות (כאמור לעיל), ובתנאי שלא הייתה ליחיד הכנסה **מהשכרת דירות מגורים** בסכום העולה על התקרה (כאשר ההכנסה עולה על התקרה, אך היא נמוכה מכפל התקרה, נקבע מנגנון בו כל שקל עודף מפחית שקל מהסכום הפטור עד התקרה).

3.5 עיון מדוקדק בלשון החוק מראה, כי בעוד שהתמורה "הפטורה" הינה רק זו הנכללת בגדר "דמי שכירות" כהגדרתם בחוק, הרי חישוב התקרה כולל בתוכו כל הכנסה מהשכרת דירות מגורים, לרבות לדוגמה דירות המושכרות למי שאינו יחיד או חבר בני אדם שאושר על ידי הנציב, וכן דירה המיועדת לשמש לפי טיבה למגורים אך אינה משמשת ככזו בפועל, הכנסותיה מחד יחושבו לצורך תקרת הפטור, אך כמובן לא ייהנו מהפטור עצמו.

3.6 בנוגע לחישוב מס השבח במכירת דירה שהושכרה במסלול הפטור (אם יחול חיוב במס שבח) - על פי [תוספת מס' 1 להוראת ביצוע מיסוי מקרקעין מספר 5/2007](#), אין להתיר הוצאות שוטפות ויש לנכות את הפחת שנצבר מיום **27 בפברואר 2007** (מועד פרסום [הוראת הביצוע המקורית](#)) משווי הרכישה (ניכוי המקביל להוספת הפחת לשווי המכירה במסלול מס בשיעור 10%).

בפס"ד **לילי שמשון** (ו"ע 1005/09) מאפריל 2010 ובפס"ד **ברמן** (ו"ע 18232-05-11) מאוגוסט 2012 נקבע שבחישוב השבח, אין להפחית מהעלות מרכיב פחת שלא נדרש בפועל בניכוי לצרכי מס, ועל כן נראה שהם מחלישים את עמדתה של רשות המסים, ואולם בפס"ד **אביגדור וימן** (ו"ע 10216-07-14) מפברואר 2016 צידדה דעת הרוב בוועדת הערר בעמדת רשות המסים (ואף ציינה שבפרשות שמשון וברמן האפשרות לניכוי הפחת הייתה אך ורק במובן התיאורטי אך לא הקונקרטי).

4. מסלול מס בשיעור 10%

4.1 סעיף 122 לפקודת מס הכנסה (להלן - "**הפקודה**") מאפשר מסלול המטיל מס בשיעור 10% בלבד על ההכנסה **ברוטו** מהשכרת דירת מגורים, וזאת ללא קביעת תקרה לגובה ההכנסות.

4.2 הדרישות היחידות בסעיף הינן, שהמשכיר הינו יחיד (לרבות נישום מייצג בחברה משפחתית), ושהדירה המושכרת משמשת למגורים בישראל. אין כל חשיבות לזהות השוכר, יחיד, חברה או אחר. די בכך כי הדירה משמשת למגורים בישראל.

מי שבחר לשלם מס במסלול זה, לא יהא זכאי לנכות פחת או הוצאות אחרות ולא יהיה זכאי לקיזוז, לזיכוי או לפטור מההכנסה מדמי השכירות או מהמס החל עליה. על פי סעיף 122(ג) לפקודה, לענין חישוב מס השבח החל במכירת הדירה, יווסף לשווי המכירה הסכום המירבי של הפחת או ההפחתה שניתן היה לנכות, אילולא האיסור לנכותו במסלול זה, לתקופה שבה שילם היחיד את המס בשיעור זה.

4.3 גם מסלול זה לא יחול על הכנסה של יחיד המהווה הכנסה מעסק לפי סעיף 2(1) לפקודה. לענין ההבחנה בין הכנסה פסיבית הזכאית לשיעור מס של 10% לבין הכנסה מעסק החייבת במס מלא, ניתנו לאחרונה מספר פסקי דין על ידי בתי משפט מחוזיים, שחלקם סותרים זה את זה:

פס"ד לשם (עמ"ה 1001/09). המערערים הינם אח ואחות אשר בשנים הנדונות 2002-2007, היו בעלים במשותף של 28 נכסי מקרקעין, כאשר רוב הנכסים הגיעו לידי המערערים בירושה מאביהם המנוח, וחלקם הוענקו להם במתנה מהמנוח בעודו בחיים. 24 מהנכסים מוגדרים כדירת מגורים, ברם חלקם מושכרים כדירות מגורים וחלקם כמשרדים. יתר הנכסים חנויות ומשרדים.

נקבע, כי הכנסות דמי השכירות מכל הנכסים הנדונים יסווגו כהכנסה פאסיבית לפי סעיף 2(6) לפקודה, ושיעור המס המופחת לפי סעיף 122 לפקודה יחול על דירות המגורים שהושכרו למטרת מגורים.

פס"ד יהל (ע"מ 49967-01-14). בבעלות אישה ו-2 בניה היו 110 דירות שהושכרו למגורים והניבו דמי שכירות, בגינם ביקשו לשלם מס לפי סעיף 122 לפקודה בשיעור 10%, חלף מס שולי.

ביהמ"ש דחה את הערעור וקבע כי הכנסה עשויה להיחשב כעסקית בשל ההיקף (הכמותי) של הפעילות שמצמיחה אותה ולא רק בשל טיב (איכות) הפעילות. זאת, משום שלא ניתן לטפל בדירות בכמות כזאת מבלי שההתעסקות בכך תהפוך לעיסוק ממשי, שיטתי ותדיר, אף אם יבוצעו "פעולות בסיסיות" בלבד בקשר לכל דירה ודירה. ביהמ"ש ציין נסיבות המחזקות את המסקנה כי בהכנסה מעסק עסקי, למשל: (א) לבני המשפחה עיסוקים נוספים הנוגעים לענף המקרקעין, ונראה כי השכרת הדירות היא חלק מעיסוק משפחתי רחב בתחום הנדל"ן; (ב) המנגנון לטיפול בהשכרת הדירות "משומן" למדי, ונבדל מהתנהלותו של אדם המשכיר דירה אחת או מס' קטן של דירות כפעילות השקעית גרידא; (ג) מרבית הדירות נרכשו על ידי האישה ובניה לאחר שקיבלו החלטה מודעת להשתמש בכספם באופן שיחייב יגיעה אישית מצדם.

ביהמ"ש דחה את הטענה כי העובדות שלהלן מעידות שאין בפנינו עסק: רכישת הדירות מומנה מהון משפחתי ולא מהון זר; מס' הבניינים אינו רב; לא נעשו פעולות השבחה; רק דירות בודדות נמכרו; ההשקעה אינה כרוכה בסיכון.

פס"ד בירן (ע"מ 15-01-30384). עו"ד שרגא בירן הינו בעלי משרד עו"ד המתמחה בנדל"ן. בחלק מהפרויקטים בהם טיפל המשרד ניתנה תמורה בצורת העברת זכויות בדירות. כך, נוצרו לבירן במהלך השנים החזקות ב--21 25 דירות בי-ם, רחובות ות"א, שהושכרו למגורים. בירן לא טיפל בעצמו בהשכרה - לשם כך פנה לקרובו, שטיפל בדירות בת"א וברחובות, תחילה בהתנדבות ובהמשך תמורת שכר חודשי נמוך. הטיפול בדירות בי-ם בוצע על ידי מזכירה במשרד, שטיפלה בצד הכספי, ועל ידי אדם נוסף שטיפל בתיקונים. במהלך השנים בירן מכר חלק מהדירות ברחובות ובת"א, וחלקן נתן במתנה לילדיו ולגרשותו.

לקביעת ביהמ"ש, המאפיינים בפס"ד יהל שונים מנסיבות המקרה דנן. שם, מדובר היה בכמות דירות עצומה, בהשוואה למס' הדירות כאן. המערערים שם, ניהלו בעצמם את עסק השכרת הדירות, כשהיקף הדירות החרוג הטיל עליהם עבודה אינטנסיבית כל השנה, בניגוד להיקף המצומצם של הטיפול בדירות כאן. לאחר שסקר את העובדות, ולאור מבחני העזר השונים שנקבעו בפסיקה מהי הכנסה מעסק, הגיע ביהמ"ש למסקנה כי ההכנסה מהשכרת הדירות בידי בירן, הינה הכנסה פסיבית, וכי המערער זכאי לשיעור המס המופחת, הקבוע בסעיף 122 לפקודה.

4.4 תשלום המס במסלול זה יבוצע בתוך 30 ימים מתום שנת המס (אלא אם כן שילם היחיד בשנת המס 2016 מקדמות רגילות לפי סעיף 175 לפקודה). נציין כי בתיקון 159 לפקודה (משנת 2007) **בוטלה הזיקה בין תשלום המס במועד הקבוע לבין הזכות לתשלום מס בשיעור 10%, דהיינו אי תשלום המס במועד לא ימנע את הזכאות לתשלום מס לפי מסלול זה**⁹⁷. במקרה של תשלום המס במועד מאוחר יותר יוטלו על סכום המס הפרשי הצמדה וריבית⁹⁸.

4.5 משכירים, להם אין תיק במס הכנסה, ישלמו באמצעות שובר דיווח מקוצר "בקשה לתשלום מס על הכנסה מהשכרת דירה" שיינתן במשרד השומה באזור מגוריהם ואותו יש לשלם בבנק הדואר. בגב השובר מפורטות הנחיות למילוי השובר.

אם ההכנסה השנתית משכר דירה, בגינה שולם מס מופחת בשיעור 10% אינה עולה על 334,000 ש"ח (הסכום מעודכן לדוח המס לשנת 2015) ולא חלה על המשכיר חובת הגשת דו"ח שנתי למס הכנסה, הוא לא יידרש להגיש דו"ח שנתי על כלל הכנסותיו, אלא אם כן פקיד השומה ידרוש זאת.

5. מסלול חייב

במסלול זה משולם מס מלא על ההכנסה נטו, לאחר קיזוז הוצאות וכיו"ב, כנהוג לגבי כל הכנסה עסקית אחרת.

6. בחינת שילוב בין המסלולים השונים

6.1 כפי שראינו, אף אחד מהמסלולים דלי המס (פטור או 10%) לא חל על הכנסה מעסק, ולכן במקרה בו פעילות היחיד המשכיר מגיעה לכדי עסק, פתוחה בפניו, אך ורק האפשרות של מסלול חייב מס, הכולל כמובן הכרה בהוצאות. ואולם, באם לדוגמא, למשכיר יש בנין המכיל מספר רב של דירות להשכרה, המהווה עסק, ובנוסף מספר דירות נוספות במקום אחר, שבגינן ההכנסה הינה פסיבית, הרי שאין מניעה כי על ההכנסה העסקית ישולם מס רגיל ואילו על הדירות האחרות יחול מסלול הפטור או מסלול ה-10%, לפי העניין.

⁹⁷ ראה גם התייחסות לכך בפס"ד מלר (ע"מ 403/10) ופס"ד ש.א. (ע"מ 11034-02-13) שם במהלך הדיונים בבית המשפט הגיעו הצדדים להסכמה כי הכנסות המשכרת דירות למגורים יחוייבו במס בשיעור של 10% בלבד, וזאת על אף שלא דווחו כלל.

⁹⁸ ראה סעיף 2.3 [להוראת ביצוע מס הכנסה מס' 5/2014](#).

6.2 שילוב מסלול פטור ביחד עם המסלולים האחרים - השילוב בין מסלול פטור למסלול מס בשיעור 10% כמעט תמיד אינו כדאי, היות וכפי שראינו בפרק מסלול הפטור (בסעיף 3 לעיל), לשון החוק הדווקנית קובעת כי בחישוב תקרת הפטור יילקחו כל דירות המגורים בחשבון, דהיינו גם כאלה שאינן במסלול הפטור אלא במסלול ה-10% (לדוגמא, דירה שהושכרה למגורים עבור חברה, או דירה המיועדת לשמש לפי טיבה למגורים, אך הושכרה לפעילות עסקית).

אנו בדעה, כי לשון החוק מאפשרת שילוב, כך שלגבי דירה מסוימת יוחל חוק הפטור ועל הדירה הנוספת יידרש מסלול ה-10%. ברם, תקרת הפטור ממס תקטן בכל הסכומים שיחויבו במסלול 10% מס, ולכן אפשרות השילוב הנ"ל מוגבלת ורלוונטית במקרים הבאים:

(1) בהשכרת מספר דירות מגורים - רק כאשר סך ההכנסות גבוה מתקרת הפטור, אך נמוך מכפל תקרת הפטור.

(2) כאשר סך ההכנסות מהשכרת דירות המגורים נמוך מתקרת הפטור, אך השכרת חלק מהדירות לא עונה לתנאי הפטור כאמור בחוק הפטור, אך עונה על התנאים כאמור בסעיף 122 לפקודה.

לדעתנו, ניתן לשלב אף את המסלול הפטור עם המסלול החייב כאשר קיימות מספר דירות, ככל שהכניסה למסלול החייב אינה מחויבת בדין, דהיינו אין המדובר בהכנסה מעסק אלא בהכנסה פסיבית, והנישום בחר מסיבותיו הוא (לדוגמא, פחת ומימון גבוהים) להיכנס למסלול החייב. ואולם, אף כאן, ההכנסה במסלול החייב תופחת מתקרת הפטור ובמרבית המקרים יצא שכרנו בהפסדנו.

לפיכך, כאשר סך ההכנסות מהדירות אינו עולה על תקרת הפטור אין כדאיות בשילוב מסלול הפטור ביחד עם המסלולים האחרים, אולם אם סך ההכנסות עולות על תקרת הפטור, אך לא מעבר לכפל תקרת הפטור, יש לבחון את כדאיות השילוב.

6.3 שילוב מסלול 10% עם מסלול חייב - אין מניעה לשילוב מסלול 10% עם מסלול חייב, היות ומסלול זה אינו מוגבל בתקרה. ניתן, לדוגמא, לשלם 10% מס על דירה אחת (נניח דירה ישנה שנרכשה לפני שנים רבות, שאין בגינה הוצאות מימון ואשר הפחת בגינה נמוך), ואילו על דירה אחרת להיכנס למסלול החייב (דירה שנרכשה במימון גבוה והזכאית לפחת גבוה).

7. כדאיות הבחירה בין המסלולים השונים

בנספח א' מובאות דוגמאות מספריות להמחשת כדאיות הבחירה בין המסלולים השונים, שהמסקנות העולות מהן הינן כדלקמן:

7.1 כאשר המדובר בהכנסה כוללת העולה על גובה תקרת הפטור, כדאיות הבחירה במסלול הפטור קטנה בדרך כלל לעומת מסלול ה-10%.

7.2 במקרה של דירות שנרכשו לאחרונה ואשר נלקחו בגינן אף משכנתאות, מומלץ לשקול להיכנס לגביהן למסלול החייב, ואילו לגבי דירות ישנות, ללא עלות גבוהה וללא מימון, כדאי להיכנס למסלול 10%, כך שהשילוב יביא למס משוקלל הנמוך מ-10%.

7.3 במקרה שבו ישנה למעלה מדירה אחת וסך ההכנסות עולה על תקרת הפטור, אך לא עולה על כפל תקרת הפטור, ישנם מצבים שבהם שילוב בין מסלול הפטור למסלולים האחרים נותן את תוצאת המס הנמוכה ביותר.

7.4 למותר לציין, שמומלץ בכל שנה לבצע בדיקה לגבי חבות המס בכל אחד מהמסלולים על בסיס ההכנסות והעלויות (לרבות פחת), ולקבל החלטה בהתאם לתוצאות הבדיקה.

7.5 אין כל מניעה כי בכל שנה ושנה ייבחר המסלול המטיב ביותר עם הנישום.

8. פטור מדמי שכירות שקיבל קשיש המתגורר בבית אבות- סעיף 9(25) לפקודה

בנוסף למסלולים הכלליים שתוארו לעיל, קיים גם פטור לפי סעיף 9(25) לפקודה. הסעיף מעניק פטור על הכנסה מדמי שכירות מהשכרת דירת מגורים שקיבל קשיש המתגורר בבית אבות בשל הדירה שבה גר לפני כניסתו לבית האבות- עד לסכום מחצית התשלום השנתי ששילם בעד החזקתו בשנת המס בבית האבות.

9. הכנסות מהשכרה בחו"ל

- 9.1** דירת מגורים בחוק הפטור הינה דירה בישראל ובאזור, ולכן אין מניעה לשילוב בין מסלול הפטור לפי חוק הפטור לדירה בישראל לבין כל מסלול לגבי דירה בחו"ל, שהינו מסלול נפרד לחלוטין שאינו רלוונטי להכנסות השכרה בישראל.
- 9.2** למותר לציין, שאף לעניין מסלול 10%, אין כל מניעה בשילוב עם הכנסות מחו"ל, וזאת כפי שראינו אף לגבי שילובו עם מסלול חייב בישראל.
- 9.3** ליחיד בעל הכנסה מהשכרה בחו"ל קיימים שני מסלולים:
מסלול חייב, שבו פרט לניכוי ההוצאות, ניתן אף לקבל זיכוי בגין המס ששולם בחו"ל או מסלול בו ישולם מס על ההכנסה ברוטו (אך לאחר ניכוי פחת) בשיעור 15%, ללא מתן אפשרות להתיר הוצאות אחרות וללא מתן זיכוי מהמס החל בחו"ל, וזאת בהתאם להוראות סעיף 122א לפקודה.
- 9.4** אין כל מניעה כי ייערך חישוב לגבי כל נכס ונכס ועל פי תוצאות המס, על נכס א' יוחל מסלול 15% ועל נכס ב' יוחל המסלול החייב.
- 9.5** מלשון החוק ניתן להסיק לכאורה שאין מניעה, כי בכל שנה ושנה ייבחר מסלול שונה בחו"ל, לגבי אותו הנכס, וזאת לאור תוצאות המס המשתנות (גידול/קיטון בהוצאות), היות ולשון החוק שותקת בעניין, ולכן זכאי הנישום לבחור את האופציה המטיבה עמו.
- 9.6** מהדוגמאות בנספח ב' ניתן לראות, שככל שסכום הפחת גבוה יותר ושיעור המס בחו"ל נמוך לעומת שיעור המס בישראל, כך עולה עדיפות מסלול ה-15% לעומת המסלול החייב.

נספח א - דוגמאות לחישוב המס בגין הכנסות מהשכרת דירות מגורים בישראל

דוגמא א'

שנת 2016, תקרה 5,030 ש"ח לחודש, הכנסות משכ"ד פסיבי - 7,200 ש"ח לחודש, הוצאות לרבות פחת - 1,000 ש"ח לחודש.

אפשרויות

מסלול פטור*:

סכום פטור: 2,860 ש"ח = $5,030 - (7,200 - 5,030)$

סכום חייב: 4,340 ש"ח = $7,200 - 2,860$

בהתאם לסעיף 18(ג) לפקודה, יש לייחס הוצאות כיחס ההכנסות החייבות כדלקמן:

$$1,000 \times \frac{4,340}{7,200} = 603 \text{ ש"ח} \quad \text{הוצאות מוכרות}$$

<u>ש"ח</u>	
4,340	הכנסה שאינה פטורה
603	הוצאות מוכרות לצרכי מס
<u>3,737</u>	הכנסה חייבת
<u>1,794</u>	מס (בניח 48%)

* היות שבשנת 2016 תקרת הפטור עומדת על 5,030 ש"ח, הרי שעל כל הכנסת שכירות העולה על כפל תקרת הפטור שהינה 10,060 ש"ח לא יחול מסלול הפטור.

מסלול 10%:

$$7,200 \times 10\% = 720 \text{ ש"ח}$$

מסלול חייב:

<u>ש"ח</u>	
7,200	הכנסה
1,000	הוצאה
<u>6,200</u>	הכנסה חייבת
<u>2,976</u>	מס (בניח 48%)

מסקנות

האופציה הגרועה ביותר הינה במסלול החייב, והאופציה הטובה ביותר הינה במסלול 10% והיא עדיפה לאין ערוך על מסלול הפטור.

אך יש לזכור שבמסלול ה-10% רואים את היחיד כאילו דרש פחת, לעומת מסלול הפטור שבו למרות האמור בהוראת ביצוע מיסוי מקרקעין מס' 5/2007, יתכן ויש מקום גם לגישה אחרת שעל פיה לא מנכים פחת משווי הרכישה של הדירה הנמכרת (ראה סעיף 3.6 לעיל). עובדה זו רלוונטית באם בעת מכירה עתידית של הדירה לא יחול פטור ממס שבח, ואז במקרה בו נדרש פחת (לרבות שראו בו כאילו נדרש) העלות המופחתת קטנה יותר ולכן השבח וכמובן מס השבח יהיו גבוהים יותר.

דוגמא ב'

שנת 2016, תקרה 5,030 ש"ח לחודש, הכנסות משכ"ד פסיבי - 3,500 ש"ח לחודש, הוצאות לרבות פחת - 1,500 ש"ח לחודש.

אפשרויות

ניתן לראות בנקל כי במקרה זה המסלול הנבחר יהיה המסלול הפטור, היות ובו אין כל מס ולכן אין כל טעם לבחון את המסלולים הבאים.

דוגמא ג'

שנת 2016, תקרה 5,030 ש"ח לחודש, הכנסות משכ"ד פסיבי - 6,000 ש"ח לחודש, הוצאות לרבות פחת - 1,500 ש"ח לחודש.

מסלול פטור:

$$\text{סכום פטור} - 4,060 \text{ ש"ח} = 5,030 - (6,000 - 5,030)$$

$$\text{סכום חייב} - 1,940 \text{ ש"ח} = 6,000 - 4,060$$

$$\text{הוצאות מוכרות} = 485 \text{ ש"ח} = 1,500 \times \frac{1,940}{6,000}$$

<u>ש"ח</u>	
1,940	הכנסה שאינה פטורה
485	הוצאות מוכרות לצרכי מס
<u>1,455</u>	הכנסה חייבת
<u>698</u>	מס (בניח 48%)

מסלול 10%:

$$6,000 \times 10\% = \underline{600}$$

מסלול חייב:

<u>ש"ח</u>	
6,000	הכנסה
1,500	הוצאה
<u>4,500</u>	הכנסה חייבת
<u>2,160</u>	מס (בניח 48%)

מסקנות לגבי דוגמא ג'

לכאורה מסלול 10% עדיף, אך כפי שראינו לעיל, יש לקחת בחשבון את עניין הפחתת הפחת מהעלות, בעת מכירה חייבת של הדירה בעתיד (כאמור נושא זה לגבי מסלול הפטור שנוי במחלוקת עם רשות המסים), ולכן יתכן שהמסלול הפטור (בו סכום המס המשוקלל גבוה יותר) יהיה עדיף (ראה הערות לעיל).

סיכום דוגמאות א' עד ג' - בחירה במסלולים ללא שילוב

כאשר המדובר בהכנסה כוללת העולה על גובה תקרת הפטור (אך אינה עולה על כפל תקרת הפטור), כדאיות הבחירה במסלול הפטור קטנה בדרך כלל לעומת מסלול ה-10%.

במקרים בהם ההכנסה מדמי שכירות עולה על כפל תקרת הפטור, הפטור אינו רלוונטי, ומסלול 10% יהיה בד"כ עדיף. מסלול 10% עדיף בדרך כלל גם כאשר ההכנסה עולה על תקרת הפטור, אך אז הפרשים בתשלומי המס קטנים יותר ויש לקחת בחשבון את העובדה שבמסלול זה רואים את היחיד כאילו דרש פחת ואילו לגבי מסלול הפטור נושא זה שנוי במחלוקת עם רשות המסים (ראה הערות לעיל). עובדה זו רלוונטית באם בעת מכירה עתידית של הדירה לא יחול פטור ממס שבח, ואז במקרה בו נדרש פחת (לרבות שראו בו כאילו נדרש) העלות המופחתת קטנה יותר ולכן השבח וכמובן מס השבח יהיו גבוהים יותר.

דוגמא ד' - שילוב בין מספר מסלולים

שנת 2016, תקרה 5,030 ש"ח לחודש, הכנסות משכ"ד פסיבי - 4,800 ש"ח לחודש מדירה א', 1,700 ש"ח לחודש מדירה ב' (סה"כ הכנסות שכ"ד פסיבי- 6,500 ש"ח). הוצאות שאינן ניתנות לייחוס לדירה ספציפית - 2,000 ש"ח לחודש.

אפשרות א' - חישוב נפרד לגבי כל מסלול:

מסלול הפטור:

$$\text{סכום פטור} - 3,560 \text{ ש"ח} = (6,500 - 5,030)$$

$$\text{סכום חייב} - 2,940 \text{ ש"ח} = 6,500 - 3,560$$

שיעור הסכום החייב

$$\text{מסה"כ ההכנסות} \quad \frac{2,940}{6,500} = 45\%$$

בהתאם לסעיף 18(ג) לפקודה, יש ליחס הוצאות כיחס ההכנסות החייבות, לכן 45% מההוצאות יוכרו, קרי $2,000 \times 45\% = 905$ ש"ח.

<u>ש"ח</u>	
2,940	הכנסה שאינה פטורה
905	הוצאות מוכרות לצרכי מס
<hr/>	
2,035	הכנסה חייבת
<hr/>	
977	מס (לפי שיעור המס השולי - נניח 48%)
<hr/>	

מסלול 10%:

$$6,500 \times 10\% = \underline{650}$$

מסלול חייב:

<u>ש"ח</u>	
6,500	הכנסה
2,000	הוצאה
<u>4,500</u>	הכנסה חייבת
<u>2,160</u>	מס (נניח 48%)

אפשרות ב' - שילוב מסלול הפטור עם מסלול 10%:

אופציה ראשונה - בחירה במסלול הפטור על דירה א' (ובחירה במסלול 10% לגבי דירה ב'):

$$\text{סכום פטור}^* - \text{ש"ח } 3,560 = (6,500 - 5,030) = 5,030$$

* מחושב בגין ההכנסה הכוללת משתי הדירות.

סכום חייב בגין

$$\text{דירה א' - ש"ח } 1,240 = 4,800 - 3,560$$

$$\text{שיעור הסכום החייב מסה"כ ההכנסות: } 19\% = \frac{1,240}{6,500}$$

בהתאם לסעיף 18(ג) לפקודה, יש ליחס הוצאות כיחס ההכנסות החייבות, לכן 19% מההוצאות יוכרו, קרי $381 \text{ ש"ח} = 2,000 \times 19\%$.

<u>ש"ח</u>	
1,240	הכנסה שאינה פטורה
381	הוצאות מוכרות לצרכי מס
<u>859</u>	הכנסה חייבת בגין דירה א'
<u>412</u>	מס (לפי שיעור המס השולי - נניח 48%)

הפטור נוצל לגבי דירה א' ולכן לגבי דירה ב' זכאים לחישוב מס של 10% מדמי השכירות כדלקמן:

$$170 = 1,700 \times 10\%$$

$$\text{סך חבות המס בגישה זו: } 170 + 412 = 582$$

אופציה שנייה - בחירה במסלול הפטור על דירה ב': (ובחירה במסלול 10% לגבי דירה א')

סכום פטור - 3,560 ש"ח = (6,500-5,030) - 5,030

סכום חייב בגין דירה ב' - 0 ש"ח = (3,560 < 1,700)

בהתאם לסעיף 18(ג) לפקודה, יש ליחס הוצאות כיחס ההכנסות החייבות. במקרה זה, היות שהפטור מנוצל במלואו ואין הכנסה חייבת הרי שאין צורך לייחס הוצאות. הפטור נוצל לגבי דירה ב' ולכן לגבי דירה א' זכאים לחישוב מס של 10% מהמחזור כדלקמן:

4,800 x 10% = 480

סך חבות המס בגישה זו: 480 + 0 = 480

ריכוז תוצאות מס בדוגמא ד'	
מסלול	מס בש"ח
מסלול פטור	977
מסלול 10%	650
מסלול חייב	2,160
א' פטור + 10% לגבי ב'	582
ב' פטור + 10% לגבי א'	480

ניתן לראות, כי במקרה זה, בו סך ההכנסות (6,500 ש"ח) עולה על תקרת הפטור בסך 5,030 ש"ח (אך לא על כפל תקרת הפטור בסך 10,060 ש"ח), תשלום המס הנמוך ביותר הינו בשילוב מסלול הפטור עם מסלול 10% על דירת המגורים לגביה לא נדרש הפטור (אך ישנה חשיבות גם בבחירה לגבי איזו דירה כדאי לדרוש את הפטור).

יחד עם זאת, יש לבחון כל מקרה לגופו, מאחר שתוצאת המס עשויה להשתנות ממקרה למקרה, שכן היא תלויה במספר גורמים שונים, ובהם סך הכנסת השכירות ביחס לטווח שבין תקרת הפטור לכפל תקרת הפטור, הכנסת השכירות מהדירה הנבחרת ליישום במסלול הפטור ביחס לתקרת הפטור, הוצאות המיוחסות להשכרה וכיו"ב.

דוגמא ה' - שילוב בין מספר מסלולים

דירה	הכנסה בש"ח	הוצאות בש"ח	רווח נטו בש"ח
א'	3,000	1,000	2,000
ב'	5,000	4,500	500
ג'	2,500	500	2,000
סה"כ	10,500	6,000	4,500

הוצאות כלליות - 1,000 ש"ח.
כל ההכנסות פסיביות.

מסלול פטור:

ההכנסה הכוללת הינה 10,500 ש"ח לחודש, מעל כפל התקרה (10,060 ש"ח לחודש) ולכן מסלול זה אינו רלוונטי.

מסלול 10%:

$$10,500 \times 10\% = \text{ש"ח } 1,050$$

מסלול חייב:

ש"ח לחודש	
10,500	הכנסות
6,000	הוצאות ישירות
1,000	הוצאות משותפות
<u>3,500</u>	הכנסה חייבת
<u>1,680</u>	מס (נניח 48%)

שילוב מסלול הפטור עם מסלולים אחרים:

מכיוון שסה"כ ההכנסה מהשכרת דירות 10,500 ש"ח עולה על כפל תקרת הפטור (10,060 ש"ח), הרי שמסלול הפטור אינו אפשרי במקרה זה.

שילוב מסלול 10% ומסלול חייב:

דירות א' ו-ג' במסלול 10% ודירה ב' במסלול חייב.

הכנסה	מס	
5,500		הכנסות (מסלול 10%)
	550	מס (10%)
5,000		הכנסות (מסלול חייב)
(4,500)		הוצאות ישירות
(476)		הוצאות משותפות *
24		הכנסה חייבת
	12	מס (נניח 48%)
	562	מס כולל

$$1,000 \times \frac{5,000}{10,500} = \text{ש"ח } 476 \quad *$$

מסקנות:

ריכוז תוצאות מס בדוגמה ה'		
אחוז המס מכלל ההכנסה ברוטו	מס בש"ח	מסלול
בלתי אפשרי	בלתי אפשרי	מסלול פטור
10%	1,050	מסלול 10%
16%	1,680	מסלול חייב
5.3%	562	א' + ג' לפי 10%, ב' לפי מסלול חייב

השילוב של מסלול 10% לגבי דירות שהרווח בגינם גבוה יחסית, ביחד עם מסלול חייב בגין דירות שהרווח בגינם נמוך יחסית, מביא לתשלום מס נמוך יותר מכל מסלול "טהור" אחר לגבי כל הדירות.

נספח ב - דוגמאות לחישוב המס בגין הכנסות שכירות בחו"ל

דוגמה א'

ההכנסות משכ"ד בחו"ל 10,000 ש"ח לחודש, הוצאות שונות 4,000 ש"ח לחודש (מתוכם פחת בסך 2,000 ש"ח לחודש), שיעור מס בחו"ל-40%, מס בישראל (נניח לפי שיעור המס השולי הגבוה ללא מס נוסף של 2%) -48%.

מסלול חייב:

	ש"ח	ש"ח	
	10,000		הכנסות
	4,000		הוצאות
	<u>6,000</u>		הכנסה חייבת
$6,000 \times 40\% =$		2,400	חבות המס בחו"ל
$6,000 \times 48\% =$	2,880		מס בישראל (48%)
	<u>(2,400)</u>		זיכוי בגין מסי חו"ל
		480	חבות המס בישראל
		<u><u>2,880</u></u>	נטל המס הכולל:

מסלול 15%:

	ש"ח	
$(10,000-4,000) \times 40\% =$	2,400	חבות המס בחו"ל
$(10,000-2,000) \times 15\% =$	1,200	מס בישראל (הכנסה ברוטו בניכוי פחת בלבד)
	<u><u>3,600</u></u>	נטל המס הכולל:

דוגמה ב'

אותם נתונים כבדוגמה א', אך שיעור המס בחו"ל - 20%.

מסלול חייב:

ללא שינוי לעומת דוגמה א', דהיינו 2,880 ש"ח (הואיל ונטל המס בארץ גבוה יותר, אין חשיבות לסכום המס בחו"ל).

מסלול 15%:

	ש"ח	
$(10,000-4,000) \times 20\% =$	1,200	חבות המס בחו"ל
$(10,000-2,000) \times 15\% =$	1,200	מס בישראל
	<u><u>2,400</u></u>	נטל המס הכולל:

אם נשווה בין דוגמה א' לדוגמה ב', ניתן לראות, שככל ששיעור המס בחו"ל נמוך לעומת שיעור המס בישראל, כך עולה עדיפות מסלול ה-15% לעומת המסלול החייב.

דוגמה ג'

אותם נתונים כבדוגמה ב', אך הפחת מהווה 500 ש"ח בלבד מכלל ההוצאות בסך 4,000 ש"ח.

מסלול חייב:

ללא שינוי לעומת דוגמא א', דהיינו 2,880 ש"ח.

מסלול 15%:

ש"ח	
$(10,000-4,000) \times 20\% = 6,000 \times 20\% =$	1,200
$(10,000-500) \times 15\% = 9,500 \times 15\% =$	1,425
	<hr/>
	2,625

חבות המס בחו"ל
מס בישראל
נטל המס הכולל:

אם נשווה בין דוגמא ב' לדוגמא ג', ניתן לראות, שככל שסכום הפחת גבוה יותר, כך עולה עדיפות מסלול ה-15% לעומת המסלול החייב.

דוגמה ד'

אותם נתונים כבדוגמה ב', אך שיעור המס בחו"ל הינו 50%.

מסלול חייב:

ש"ח	ש"ח	
10,000		הכנסות
4,000		הוצאות
<hr/>		
6,000		הכנסה חייבת
$6,000 \times 50\% =$	3,000	חבות המס בחו"ל
$6,000 \times 48\% =$	2,880	מס בישראל (48%)
	(3,000)	זיכוי בגין מסי חו"ל
	<hr/>	חבות המס בישראל
	0	
עודף הזיכוי מועבר לחמש השנים הבאות ויופחת כנגד הכנסות מהשכרה בחו"ל.	120	עודף זיכוי
	<hr/>	נטל המס הכולל:
	3,000	

מסלול 15%:

ש"ח	
$(10,000-4,000) \times 50\% = 6,000 \times 50\% =$	3,000
$(10,000-2,000) \times 15\% = 8,000 \times 15\% =$	1,200
	<hr/>
	4,200

חבות המס בחו"ל
מס בישראל
נטל המס הכולל:

בדוגמא זו נטל המס בחו"ל גבוה מנטל המס בארץ, ולכן בכל מקרה עדיף המסלול החייב, שבו אף יוותר עודף זיכוי לניצול בחמש השנים הבאות כנגד אותו מקור הכנסה בחו"ל.

מסקנה מהדוגמאות בנוספח ב'- ניתן לראות שככל שסכום הפחת גבוה יותר ושיעור המס בחו"ל נמוך לעומת שיעור המס בישראל, כך עולה עדיפות מסלול ה-15% לעומת המסלול החייב.

37. שינויים מקיפים במיסוי מקרקעין- תיקון 76 לחוק מיסוי מקרקעין

1. תקציר

ביום 5 באוגוסט 2013 פורסם בספר החוקים 2405 [חוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים \(תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014\)](#), [התשע"ג-2013](#). חוק מקיף זה כלל נושאים רבים ומגוונים ובהם גם נושאי מס רבים. בחוזר זה נתאר את עיקרי שינויי החקיקה שבוצעו בתחום מיסוי המקרקעין, במסגרת תיקון מס' 76 (להלן: "התיקון" או "תיקון 76") לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963 (להלן - "החוק" או "חוק מיסוי מקרקעין"). כמו כן, ראו את פרשנותה של רשות המסים לתיקון כפי שהובאה [בהוראת ביצוע מסמ"ק 4/2013](#).

עוד נציין, כי במהלך שנת 2015 בוצעו שני תיקונים נוספים לחוק מיסוי מקרקעין (תיקון מס' 81 ותיקון מס' 82), המהווים למעשה תיקונים לאמור בתיקון מס' 76, נשוא חוזר זה, ועל כן הם משולבים בסקירה זו.

תיקון 76 קובע, בין היתר, כדלקמן:

מס רכישה

- יוטל גם בגין הקצאה של מניות באיגוד מקרקעין;
- הוספת מדרגות מס נוספות לדירות יוקרה;
- השיעורים המופחתים בגין דירה יחידה יינתנו רק לתושב ישראל;
- העלאת שיעור מס הרכישה ל-6% בגין זכות במקרקעין שאינה דירת מגורים;
- בתיקון מס' 81 (בתחולה מיום 24/6/15) נקבעה העלאה נוספת בשיעורי מס רכישה על דירת מגורים שאינה יחידה.

מס שבח על דירות מגורים

- ביטול הפטור על מכירת דירת מגורים שאינה יחידה (המס יחול רק על החלק היחסי המיוחס לינארית לתקופת ההחזקה בנכס החל מיום 1 בינואר 2014) וקביעת הוראות לתקופת מעבר המאפשרות פטור חלקי למכירה של עד שתי דירות;
- צמצום הפטורים על מכירת דירה יחידה: פטור רק למי שהחזיק בבעלות על הדירה 18 חודשים לפחות, פטור רק למוכר תושב ישראל או תושב חוץ שהוכיח שאין לו דירת מגורים במדינת תושבותו, הגבלת הפטור עד לשווי של כ-4.5 מיליון ש"ח;
- שינוי נוסח הסעיף המאפשר פטור חד פעמי למשפר דיור;
- שינוי נוסח הסעיף לגבי עסקת קומבינציה כאשר החלק הנמכר כולל חלק מהזכויות בדירת מגורים;
- הרחבת תחולת הסעיף העוסק במכירת דירת מגורים שהתמורה הושפעה מזכויות לבנייה נוספת;

נושאים נוספים

- צמצום הפטורים לעסקאות מתנה וצמצום מספר תקופות הצינון הנדרשות לקבלת פטור ממכירת דירות מגורים שהתקבלו במתנה;
- חלוקת רווחי שערורך שנרשמו בגין זכות במקרקעין;
- מתן סמכות לדרישת הגשת הצהרה באופן מקוון;
- אפשרות לקיזוז מס שנוכה במקור לפי תקנות ניכוי במקור משירותים ונכסים בשל עסקת מקרקעין מחבות מס השבח;
- הרחבת המקרים לגביהם יוטל קנס גירעון

באופן כללי נקבע, שתחילתו של החוק לשינוי סדרי עדיפויות ביום 1 באוגוסט 2013 ("יום התחילה"), אלא אם נקבע בו אחרת. לגבי השינויים בחוק מיסוי מקרקעין, נקבע כי הם יחולו על מכירת זכות במקרקעין או פעולה באיגוד מקרקעין שנעשו ביום התחילה ואילך, אלא אם כן נקבע אחרת.

מס רכישה

2. מס רכישה בגין הקצאה של מניות באיגוד מקרקעין

הוספה הגדרה של "פעולה באיגוד" בסעיף 9(ב)(1), שעל פיה, בעקבות התיקון יוטל מס רכישה בגין הקצאה של מניות באיגוד מקרקעין, שכן הקצאה תיחשב כפעולה באיגוד לצורך מס רכישה. תוקף התיקון זה החל מיום 1 באוגוסט 2013.

3. מס רכישה לגבי דירות מגורים

3.1 נוספו שתי מדרגות מס רכישה נוספות לדירות יוקרה: לגבי דירות בשווי שבין 4.5 מיליון ש"ח ל-15 מיליון ש"ח נקבעה מדרגת מס רכישה בשיעור של 8%, ומעל 15 מיליון ש"ח נקבעה מדרגת מס רכישה בשיעור של 10%.

3.2 עוד נקבעו שיעורי מס רכישה שונים לשתי תקופות, אך הם כבר לא רלבנטיים, מאחר שעל פי [תיקון מס' 81 לחוק מיסוי מקרקעין](#)⁹⁹ העוסק בהעלאת שיעור מס הרכישה בשל רכישת דירת מגורים שאינה דירת מגורים יחידה, החל מיום 24 ביוני 2015, על חלק השווי שעד 4,800,605 ש"ח (כלומר ללא מדרגות בכלל) ישולם מס בשיעור 8% ועל חלק השווי העולה על 4,800,605 ש"ח ישולם מס בשיעור 10%.

ראה בהמשך, טבלה מרכזת של שיעורי מס הרכישה על דירות מגורים, לאור האמור בתיקון 76 ובתיקון 81 לחוק מיסוי מקרקעין.

3.3 שיעורי מס הרכישה המופחתים ברכישה של דירה יחידה לא יחולו על תושבי חוץ (למעט תושב חוץ שבתוך שנתיים מיום רכישת הדירה היה לתושב ישראל לראשונה או לתושב חוזר ותיק, כמשמעותם בסעיף 14(א) לפקודת מס הכנסה).

3.4 ההטבה של שיעורי מס מופחתים תינתן לא רק לרכישת דירת מגורים יחידה, אלא לרכישת דירת מגורים על ידי יחיד תושב ישראל (לפני התיקון, לא היה כאמור התנאי של תושב ישראל), בהתקיים אחד מהתנאים הבאים:

א. הדירה שרכש היא דירתו היחידה.

הדירה תיחשב כדירה יחידה גם אם לרוכש יש בנוסף עליה: דירת מגורים שהושכרה למגורים בשכירות מוגנת לפני 1.1.1997, או דירת מגורים שחלקו של הרוכש בה אינו עולה על שליש.

נציין כי [בתיקון 85 לחוק](#)¹⁰⁰ נקבעה הפרדה בין דירה נוספת שלא התקבלה בירושה לגביה (כמו לפני התיקון) יותר להחזיק בחלק שאינו עולה על שליש, לבין **דירה שהתקבלה בירושה** לגביה ניתן יהיה להחזיק בחלק שאינו עולה על מחצית. האמור לגבי דירת ירושה יחול גם לגבי מוכר שירש את זכויותיו באיגוד המחזיק בדירת מגורים אם חלקו באיגוד אינו עולה על מחצית.

⁹⁹ חוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (תיקון מס' 81 והוראת שעה), התשע"ה-2015, ספר החוקים 2492 מיום 23.6.2015.
¹⁰⁰ חוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (תיקון מס' 85 והוראת שעה), התשע"ו-2006, ספר החוקים 2544 מיום 6.4.2016.

ב. במידה והדירה שרכש היא דירה שנייה בבעלותו, דירת המגורים הראשונה (דירה יחידה) תימכר תוך 24 חודשים מיום רכישת הדירה השנייה, ואם רכש את הדירה השנייה מקבלן - תוך 12 חודשים ממועד קבלת החזקה בדירה.

ואולם, במסגרת תיקון 85 לחוק, במטרה לעודד רוכשי דירות חלופיות להקדים ולמכור את דירותיהם הראשונות, נקבעה הוראת שעה לתקופה של חמש שנים מיום 1 במאי 2016 ועד 30 באפריל 2021, לפיה תוקן סעיף 9(ג1)(2)(ב) לחוק, כך שרק מי שימכור את דירתו הראשונה בתוך 18 חודשים (ולא 24 חודשים כפי שסעיף זה איפשר עד לתיקון, ויאפשר עם סיומה של תקופת הוראת השעה), ייהנה מהשיעורים המופחתים של מס רכישה החלים על רוכש דירה יחידה, בשל רכישת הדירה החלופית. יובהר, כי התיקון אינו נוגע למועדים האמורים באותו סעיף לעניין מי שרוכש דירה מקבלן.

תיקון 85 יחול רק על דירת מגורים שנרכשה בתקופת הוראת השעה. כך, לבעליה של דירת מגורים יחידה אשר רכש דירה נוספת (חלופית) לפני יום תחילתה של הוראת השעה (1 במאי 2016), יהיו 24 חודשים מיום רכישת הדירה הנוספת שבמהלכם יוכל למכור את הדירה שהיתה דירתו היחידה עד למועד רכישת הדירה הנוספת, וליהנות ברכישת הדירה הנוספת משיעורי מס הרכישה הניתנים לרוכש דירה יחידה.

ג. הדירה שרכש היא דירה חלופית כמשמעותה בסעיף 49(א) לחוק (תנאי זה לא היה לפני התיקון).

לעניין זה: (1) יראו רוכש ובן זוגו, למעט בן זוג הגר דרך קבע בנפרד, וילדיהם שטרם מלאו להם 18 שנים, למעט ילד נשוי- כרוכש אחד; (2) שווי הזכות הנמכרת במכירת זכות במקרקעין לרוכש הנמנה עם קבוצת רכישה יהיה שווי המכירה של הנכס הבנוי שהוא דירה המיועדת לשמש למגורים.

לשם הנוחות בלבד, נכנה את כל המקרים לעיל, המקנים את שיעורי מס הרכישה המופחתים, כ"דירה יחידה".

3.6 להלן טבלה מרכזת של שיעורי מס הרכישה לפי תקופות:

דירה אחרת		דירה יחידה בידי יחיד (לרבות תושב חוץ)		יום הרכישה
עד ל-31/07/2013				
5%	:1,089,350 - 0	0%	:1,470,560 - 0	
6%	:3,268,040 - 1,089,350	3.5%	:1,744,270 - 1,470,560	
7%	:3,268,040 ומעלה:	5%	:1,744,270 ומעלה:	
14/01/2014 - 01/08/2013				
5%	:1,089,350 - 0	0%	:1,470,560 - 0	
6%	:3,286,040 - 1,089,350	3.5%	:1,744,270 - 1,470,560	
7%	:4,500,000 - 3,286,040	5%	:4,500,000 - 1,744,270	
8%	:15,000,000 - 4,500,000	8%	:15,000,000 - 4,500,000	
10%	:15,475,835 מעל	10%	:15,000,000 מעל	
14/01/2015 - 15/01/2014 (עדכון טכני לשינוי במדד)				
5%	:1,123,910 - 0	0%	:1,517,210 - 0	
6%	:3,371,710 - 1,123,910	3.5%	:1,799,605 - 1,517,210	
7%	:4,642,750 - 3,371,710	5%	:4,642,750 - 1,799,605	
8%	:15,475,835 - 4,642,750	8%	:15,475,835 - 4,642,750	
10%	:15,475,835 מעל	10%	:15,475,835 מעל	
23/06/2015 - 15/01/2015 (עדכון טכני לשינוי במדד)				
5%	:1,162,120 - 0	0%	:1,568,800 - 0	
6%	:3,486,350 - 1,162,120	3.5%	:1,860,790 - 1,568,800	
7%	:4,800,605 - 4,486,350	5%	:4,800,605 - 1,860,790	
8%	:16,002,015 - 4,800,605	8%	:16,002,015 - 4,800,605	
10%	:16,002,015 מעל	10%	:16,002,015 מעל	
15/01/2016 - 24/06/2015 (תיקון 81 לחוק)				
8%	4,800,605 - 0	0%	:1,568,800 - 0	
10%	4,800,605 מעל	3.5%	1,860,790 - 1,568,800	
		5%	4,800,605 - 1,860,790	
		8%	16,002,015 - 4,800,605	
		10%	16,002,015 מעל	
החל מ-16/01/2016 (עדכון טכני לשינוי במדד)				
8%	4,896,615 - 0	0%	:1,600,175 - 0	
10%	4,896,615 מעל	3.5%	1,898,005 - 1,600,175	
		5%	4,896,615 - 1,898,005	
		8%	16,322,055 - 4,896,615	
		10%	16,322,055 מעל	

4. העלאת שיעור מס רכישה לגבי זכות אחרת במקרקעין (שאינה בדירת מגורים) ל-6%

על פי תיקון לתקנות מס רכישה שבוצע במקביל לתיקון לחוק מיסוי מקרקעין¹⁰¹, רכישת זכות במקרקעין שאינה דירת מגורים תגרוור עמה חבות במס ברכישה בשיעור 6%, במקום 5%. תחולה החל מ-1 באוגוסט 2013. עם זאת, נקבע כי כאשר מדובר ברכישת זכות במקרקעין שקיימת לגביה תכנית בנייה המתירה בניה של דירה אחת לפחות המיועדת לשמש למגורים, יוחזר לרוכש שישיית (1%) ממס הרכישה - ובלבד שלא יאוחר מתום 24 חודשים מיום המכירה התקבל היתר לבניית דירת מגורים אחת לפחות.

מס שבח על דירות מגורים

5. ביטול הפטור ממס שבח על מכירת דירת מגורים שאינה יחידה

- 5.1 בוטל הפטור ממס שבח לדירת מגורים נוספת (דירת מגורים שאינה דירה יחידה בבעלותו של המוכר) אחת לארבע שנים, כפי שנקבע בסעיף 49(ב)(1) לחוק. החל מיום 1 בינואר 2014 מוטל מס בשיעור 25% במכירת כל דירת מגורים מזכה שאינה דירה יחידה.
- 5.2 במידה ויום רכישתה של דירת המגורים הנוספת הוא לפני יום 1 בינואר 2014, חל מס המחושב באופן לינארי לפי יחס תקופות ההחזקה בדירה, כדלקמן:
- על השבח הריאלי עד יום 1 בינואר 2014 - פטור ממס שבח;
  - על יתרת השבח הריאלי לאחר יום 1 בינואר 2014 יחול מס בשיעור כאמור בסעיף 121 לפקודה, בשיעור של עד 25%.
  - עד [לתיקון מס' 82](#)¹⁰², עקב טעות בניסוחו של תיקון 76, חלה לכאורה חבות במס על השבח האינפלציוני החייב בשיעור מס 10% (רלבנטי רק לדירות שנרכשו לפני שנת 1994). לאחר תיקון 82, שתחולתו החל מה-1 בינואר 2014 (רטרואקטיבית) יחול פטור ממס על השבח האינפלציוני החייב במקרים בהם חל החישוב הלינארי במכירת דירת מגורים מזכה כאמור לעיל.
- 5.3 בתקופה שבין 1 בינואר 2014 עד 31 בדצמבר 2017 ("תקופת המעבר") יחולו הוראות מעבר, כך שהנישום ייהנה מחיוב מס לינארי (חלק פטור וחלק חייב ב-25% מס) רק לגבי שתי דירות שנרכשו לפני 1 בינואר 2014¹⁰³, בהתאם לתנאים המצטברים הבאים:
- במכירה של לפחות אחת משתי דירות המגורים בתקופת המעבר, המוכר היה זכאי לפטור לפי סעיף 49(ב)(1) אלמלא בוטל הסעיף, קרי המוכר לא מכר בארבע השנים שקדמו למכירה דירה אחרת בפטור ממס.
  - עומדים בתקופת הצינון הנדרשת לגבי דירה שנתקבלה במתנה, על פי הוראות סעיף 149 טרם תיקונו.
  - המכירות אינן לקרוב¹⁰⁴, בין בתמורה ובין ללא תמורה. יחד עם זאת, עפ"י תיקון 82 (תחולה מיום 1 בינואר 2014), יחול חישוב לינארי מוטב גם על תמורה ששולמה בחלוקת עיזבון בין יורשים, גם אם מדובר בקרובים. כלומר, במידה ובמהלך חלוקת ירושה בין קרובים תועבר זכות במקרקעין בין היורשים בתמורה לנכס אשר אינו מננה בנכסי העיזבון, יחולו שיעורי מס מוטבים של השבח הריאלי.

¹⁰¹ תקנות מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (מס רכישה) (תיקון), התשע"ג-2013. פורסם בקובץ התקנות 7275 מיום 1 באוגוסט 2013.

¹⁰² חוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (תיקון מס' 82), התשע"ו-2015. פורסם בספר החוקים 2504 מיום 15 באוקטובר 2015.

¹⁰³ ללא קביעת הוראות מעבר, היתה ניתנת למעשה הטבה לבעלי מספר דירות, שכן הם יכלו לממש את השקעותיהם בדירות המגורים מיד לאחר 1.1.2014 לפי הדין החדש בלא כל חיוב במס שבח (או בחיוב זניח, לגבי הזמן הקצר שחלף מיום 1.1.2014), וזאת בלא מגבלת כמות או פרק זמן כלשהו בין מכירה למכירה. לפיכך נקבעה המגבלה של מכירת שתי דירות בלבד בפטור. כהגדרתו בסעיף 1 לחוק מיסוי מקרקעין, כלומר: בן-זוג, הורה, הורי הורה, צאצא, צאצאי בן-הזוג ובני-זוגם של כל אחד מאלה; אח או אחות ובני-זוגם; איגוד שהוא בשליטתו;

- כל מכירה נוספת תמוסה במלואה ללא חלוקה ליניארית של פטור וחיוב במס, ובמידה ורלוונטי יחולו שיעורי מס גבוהים בהתאם לחלוקה ליניארית (מס שולי לגבי נכסים שנרכשו לפני 7 בנובמבר 2001).

6. הגבלת הפטור ממס שבח על מכירת דירת מגורים יחידה

- 6.1 בעניין הפטור במכירת דירת מגורים יחידה, עודכן מסלול הפטור שניתן אחת ל-18 חודשים ותידרש בעלות בדירת המגורים הנמכרת במשך 18 חודשים לפחות¹⁰⁵.
- 6.2 הוראה זו לא תחול על מכירת חלק בדירה שהוא שלישי (לפני התיקון-25%, ראה גם בהמשך) או פחות, ועל מכירת דירה שהושכרה למגורים בשכירות מוגנת לפני יום כ"ב בטבת התשנ"ז (1 בינואר 1997) שבשלם חלה החזקה שבסעיף 49 במכירה אחרת בפטור ממס לפי פסקה זו.
- 6.3 נוסח הסעיף קובע כי **רק מוכר שהוא תושב ישראל או תושב חוץ שאין לו דירת מגורים במדינה שבה הוא תושב** יהא זכאי לקבלת פטור ממס במכירת דירת מגורים מזכה (כמובן, בכפוף לעמידה ביתר התנאים לפטור). תחולת ההוראה החל מיום 1 בינואר 2014 (תושב החוץ יצטרך להמציא אישור משלטונות המס במדינת תושבתו כי אין לו דירת מגורים).
- 6.4 בתקופת המעבר, הפטור לפי נוסחו החדש, לא יחול על מי שביום המעבר הייתה לו יותר מדירת מגורים אחת (לעניין מניין הדירות תחול החזקה שבסעיף 49 לחוק), אלא יחולו הוראות המעבר, כאמור לעיל.
- 6.5 דירות יוקרה - תוקן סעיף 49 לחוק, כך שבמכירת דירות יוקרה תמורת סך העולה על 4,456,000 ש"ח (סכום מעודכן החל מיום 1.1.2016) - יוטל מס שבח בגין הסכום העולה על תקרה זו, אף אם זו דירתו היחידה של המוכר. יודגש, כי ככל שהמוכר זכאי לפטור ממס במכירת דירת מגורים מזכה - הפטור יינתן עד לסך של 4,456,000 ש"ח. הסכום העודף יתחייב ב-25% בהתאם לסעיף 48א(ב)(1). תחולת ההוראה מיום 1 בינואר 2014.
- 6.6 חזקת דירת מגורים יחידה -
- ערב התיקון, הפטור ממס בגין דירת מגורים יחידה חל גם כאשר יש למוכר, בנוסף על הדירה הנמכרת, דירת מגורים שנתקיים לגביה אחד מאלה:

(1) היא נרכשה כתחליף לדירה הנמכרת ב-18 החודשים שקדמו למכירה;

(2) היא הושכרה למגורים בשכירות מוגנת לפני יום 1 בינואר 1997;

(3) חלקו של המוכר בבעלותה הוא פחות מ-25%.

החל מיום 1/1/2014 הפטור יחול גם כאשר למוכר עד 33% מדירה אחרת (במקום 25%) וכן לגבי דירה שנתקבלה בירושה והמוריש ערב פטירתו היה בעליה של "דירה יחידה"¹⁰⁶ - במקרה כזה יהא זכאי היורש לפטור נוסף ועצמאי במכירת דירת הירושה. ואולם, בתיקון 85 לחוק¹⁰⁷ נקבעה הפרדה בין דירה נוספת שלא התקבלה בירושה לגביה (כמו לפני התיקון) יותר להחזיק בחלק שאינו עולה על שלישי, לבין **דירה שהתקבלה בירושה** לגביה ניתן יהיה להחזיק בחלק שאינו עולה על מחצית. האמור לגבי דירת ירושה יחול גם לגבי מוכר שירש את זכויותיו באיגוד המחזיק בדירת מגורים אם חלקו באיגוד אינו עולה על מחצית.

¹⁰⁵ התנאי החדש נועד למנוע ממשקיעים לעשות שימוש בפטור לדירת מגורים יחידה, כך שלא יהיה ניתן למוכר דירה שהתקבל בשלה טופס 4 בסמוך לקבלתו, כפי שנעשה, לדוגמה, בקבוצות רכישה שבהן נרכשות דירות לצורכי השקעה ונמכרות מיד לאחר קבלת טופס 4.

¹⁰⁶ דהיינו, התקיימו בדירה תנאי סעיף 49ב(5)(א) ו-(ב).

¹⁰⁷ חוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (תיקון מס' 85 והוראת שעה), התשע"ו-2006, ספר החוקים 2544 מיום 6.4.2016.

7. פטור חד פעמי למשפר דיור

סעיף 49 לחוק מיסוי מקרקעין, כנוסחו ערב התיקון איפשר באופן חד פעמי מכירה של שתי דירות קטנות בפטור ממס ולרכוש תחתן דירה אחת (משפרי דיור). הפטור מוענק עד לתקרת הסכום הנקוב בסעיף.

סעיף זה עודכן כך, שהחל מיום 1 בינואר 2014, הפטור ממס מכוח סעיף זה יינתן במכירת הדירה הראשונה, ואילו מכירה הדירה השנייה תיהנה מפטור ממס לפי סעיף 49ב(2) לחוק, קרי דירה יחידה.

כמו כן, נדרש בתיקון, כי למוכר תהיינה בבעלותו שתי דירות מגורים בלבד, למעט הדירה החלופית הנרכשת כמובן.

8. עסקת קומביניציה כאשר החלק הנמכר כולל חלק מהזכויות בדירת מגורים

התיקון מחליף את סעיף קטן (ב) שבסעיף 49א לחוק מיסוי מקרקעין, באופן שנקבע מנגנון שונה לחישוב השבח הפטור בעסקת קומביניציה, כאשר החלק הנמכר בעסקה כולל חלק מהזכויות בדירת מגורים. עסקת קומביניציה היא מכירה של חלק מהמקרקעין בתמורה לקבלת שירותי בנייה על יתרת המקרקעין. כדי לאפשר את ניצול הפטור לדירת מגורים בעסקאות מסוג זה, גם כאשר על מקרקעין הנמכרים קיים בית מגורים, נקבעה הוראה מקילה בחוק, שלפיה למרות שלא נמכרו כל הזכויות בדירת המגורים כנדרש בסעיף 49א(א), אלא מדובר במכר חלקי בלבד, יינתן פטור בגובה מלוא שווי דירת מגורים.

בע"א 8789/02 מנהל מס שבח מקרקעין חיפה נ' נפתלי שדמי, נקבע, כי בשל נוסחת הפטור הקבועה היום בסעיף האמור, ייקבע שווי רכישה ויום רכישה חדש לדירות התמורה שמקבל בעל המקרקעין על החלק הנותר בבעלותו, זאת אף שלא רכש דירות אלה ולא שילם בשלהן מס רכישה, אלא רק קיבל שירותי בנייה על קרקע שנותרה בבעלותו. ההלכה האמורה משמעותה פגיעה ברצף המס על החלק הנותר בידי בעל הקרקע וקבלת יום רכישה ושווי רכישה חדשים בלא תשלום מס רכישה.

לפיכך, תוקן נוסח הסעיף ונקבע כי מאחר שעסקת קומביניציה היא מכר חלקי של הזכויות במקרקעין, אף הפטור בשל מכירת הזכויות בדירת המגורים יינתן בגובה החלק הנמכר בדירת המגורים בלבד, וזאת על אף האמור בסעיף 49א(א).

9. מכירת דירת מגורים מזכה כשהתמורה הושפעה מזכויות לבניה נוספת

סעיף 49 לחוק קובע את אופן חישוב הפטור ותקרת הפטור במקרה של מכירת דירת מגורים מזכה, שלדעת המנהל התמורה המשתלמת בעדה הושפעה מזכויות לבניה נוספת.

התיקון מרחיב את תחולת ההוראה לגבי כל מקרה בו התמורה מושפעת "מאפשרויות קיימות או צפויות לבניית שטח גדול יותר מהשטח הכולל הנמכר".

נושאים נוספים**10. מתנות בין קרובים**

- 10.1 צומצם הפטור בעסקאות מתנה בין קרובים הקבוע בסעיף 62 לחוק. כמקודם, הפטור ימשיך לחול על העברה לקרוב שהוא בן-זוג; הורה, הורי הורה, צאצא, צאצאי בן-הזוג ובני-זוגם של כל אחד מאלה; ואולם, החל מיום התחילה (1 באוגוסט 2013) הפטור לגבי מתנה לאח או אחות, יחול רק לגבי זכות שקיבלו מהורה או מהורי הורה בלא תמורה או בירושה.
- 10.2 צומצם מספר תקופות הצינון הקבועות בסעיף 149 על מנת ליהנות מפטור על מכירת דירת מגורים, כך שתידרש (בתוקף מיום 1 בינואר 2014) לגבי דירה יחידה שנתקבלה במתנה תקופת צינון של 4 שנים מיום קבלת המתנה, ואם התגורר המוכר בדירה דרך קבע תידרש תקופת צינון של 3 שנים¹⁰⁸.
- 10.3 **הוראות מעבר:** במכירת דירת מגורים מזכה במהלך התקופה 1 בינואר 2014 עד 31 בדצמבר 2017 ("תקופת המעבר"), תחול הוראה אנטי-תכנונית לפיה במכירה על ידי מוכר שקיבל את הדירה במתנה פטורה לפי סעיף 62 לחוק בתקופה שמיום התחילה (1 באוגוסט 2013) ועד תום תקופת המעבר (31 בדצמבר 2017) - יראו לעניין החלת הוראות המעבר (ראה סעיף 5.3 לעיל) את נותן המתנה כאילו הוא המוכר (קרי, לעניין הטלת מס שבח בשיעור 25% על החלק היחסי מהשבח שנצבר החל מיום 1 בינואר 2014 לפי סעיף 48א(ב), לעניין מניין המכירות בתקופת המעבר ולעניין החלת החישוב הלינארי הישן באם נמכרות יותר משתי דירות).

11. חלוקת רווחי שערך שנרשמו בגין זכות במקרקעין

סעיף 5 לחוק מיסוי מקרקעין קובע פעולות נוספות שייחשבו למכירת זכות במקרקעין. סעיף 5(ה) החדש קובע כי בנסיבות בהן מחולקים רווחי שערך שנרשמו בגין זכות במקרקעין או זכות באיגוד מקרקעין כדידידנד, אזי יראו לצורך מס שבח את הזכות שבגינה נוצרו רווחי השערך כאילו נמכרה ונרכשה מחדש ביום החלוקה, ויחולו לעניין זה הוראות סעיף 100א1 לפקודת מס הכנסה.

12. מתן סמכות לדרישת הגשת הצהרה באופן מקוון

לחוק התנוסף סעיף 76א הקובע כי שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע כי הצהרות לפי סעיפים 73 עד 76, כולן או חלקן, יוגשו באופן מקוון, בדרך שיקבע, וכן חריגים להגשת ההצהרות כאמור, ורשאי הוא לקבוע בדרך האמורה מקרים שבהם מי שלא הגיש הצהרה באופן מקוון כפי שקבע, יראו אותו כמי שלא הגיש הצהרה לעניין ההוראות לפי חוק זה. קביעת שר האוצר לגבי חובת ההגשה באופן מקוון טרם נקבעה.

¹⁰⁸ לפיכך, תקופת הצינון הקצרות יותר שנקבעו טרם התיקון באם המתנה ניתנה על ידי הורה, או אם המקבל נשוי או הורה יחיד, בוטלו בעקבות התיקון.

13. אפשרות לקיזוז מס שנוכה במקור לפי תקנות ניכוי במקור משירותים ונכסים בשל עסקת מקרקעין מחבות מס השבח

סעיף 164 לפקודת מס הכנסה קובע חובת ניכוי במקור מהכנסה ששר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, קבע בצו. צו מס הכנסה (קביעת תשלומים בעד שירותים או נכסים כהכנסה), התשל"ז-1977, קובע חובת ניכוי מס במקור במכירת נכס, לרבות מקרקעין. בהתאם לזה, בעסקאות מקרקעין החוסות תחת צו זה, יש לנכות מס הכנסה בהתאם לצו. נוסף על כך, באותה עסקת מקרקעין נקבעת חבות במס גם מכוח חוק מיסוי מקרקעין.

עד לתיקון, לא היה קיים סעיף המאפשר לקזז בין התשלומים האמורים, ועל כן עד לבירור חבות המס הסופית של המוכר, הוא היה חשוף לתשלום של כפל מס. לאור האמור, תוקן סעיף 94ד לחוק מיסוי מקרקעין, כך שיתאפשר קיזוז של ניכוי מס במקור שנוכה בעסקת מקרקעין מכוח הפקודה והתקנות לפיה, מחבות מס השבח של המנכה לפי חוק מיסוי מקרקעין.

14. הרחבת המקרים לגביהם יוטל קנס גירעון

בדומה לתיקונים מקבילים שבוצעו בפקודת מס הכנסה ובחוק מע"מ, תוקן גם סעיף 95(ב) לחוק מיסוי מקרקעין, שנוסחו החדש קובע כי נישום שלגביו נקבע גירעון בסכום העולה על 500 אלף שקלים חדשים לשנה, והגירעון האמור עולה על 50% מהמס שהנישום חייב בו, רשאי המנהל להטיל עליו קנס בשיעור של 30% מסכום הגירעון אם הגירעון נובע בשל אחד או יותר מאלה:

- (1) הנישום לא דיווח על פעולה שנקבעה לפי סעיף 131(ז) לפקודה כפעולה החייבת בדיווח;
- (2) הנישום פעל בעניין מסוים בניגוד להחלטת מיסוי כהגדרתה בסעיף 158ב לפקודה, מפורשת ומנומקת שניתנה לו באותו עניין בשלוש השנים שקדמו להגשת הצהרה לפי הפרק השביעי, ולא דיווח, בטופס שקבע המנהל, על כך שפעל בניגוד להחלטת המיסוי באותו עניין;
- (3) תכנון מס שנקבע לגביו בשומה סופית כי הוא מהווה עסקה מלאכותית, ובלבד שהנישום לא דיווח עליה, או עסקה בדויה, לפי סעיף 84;

תוקף התיקון של סעיף זה, יחול לגבי גירעון שנקבע בשל הצהרה שהוגשה לפי הפרק השביעי, לשנת המס 2013 ואילך.

38. מקדמת מס שבח החלה על רוכש מקרקעין- תיקון מס' 78 לחוק מיסוי מקרקעין

1. הרקע לתיקון¹⁰⁹

ביום 1 ביוני 2014 פורסם [בספר החוקים 2453](#), חוק מיסוי מקרקעין (תיקון מס' 78), התשע"ד-2014 (להלן - "התיקון" או "תיקון 78").

סעיפים קטנים (ב) עד (ה) שבסעיף 15 לחוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה), התשכ"ג-1963 (להלן - החוק), אשר נוספו לחוק במסגרת תיקון מס' 70, קובעים מנגנון המטיל על רוכש זכות במקרקעין חובת תשלום מקדמה על חשבון מס השבח שבו חייב המוכר (להלן - המקדמה).

בהתאם למנגנון האמור, עם תשלום המקדמה על ידי הרוכש, יוכל הרוכש לקבל אישור לעניין מס שבח, לרישום הזכויות שרכש על שמו בפנקס המקרקעין. מנגנון המקדמה היווה כלי חדש אשר זירז את מתן האישורים לרישום הזכויות בפנקס המקרקעין, אולם עורר ביקורת לעניין יישום התהליך.

בעקבות זאת הוחלט במסגרת החוק לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה), התשע"ב-2011 (להלן - החוק לשינוי נטל המס) לתחום את תוקפם של סעיפים קטנים (ב) עד (ה) שבסעיף 15 לחוק, עד יום 1 באפריל 2013, זאת כדי לאפשר לשר האוצר ולרשות המסים (להלן - הרשות) לעמוד על הבעיות במנגנון המקדמה ולתקן את הטעון תיקון.

בנוסף לכך, במסגרת סעיף 9(ב) לחוק לשינוי נטל המס, ניתנה האפשרות לשר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להאריך את תוקפם של סעיפים קטנים (ב) עד (ה) שבסעיף 15 לחוק, בצו לתקופות נוספות, זאת בדרך של דחיית מועד ביטולם.

שר האוצר האריך את תוקפם של הסעיפים הקטנים האמורים ארבע פעמים, באמצעות צו לשינוי נטל המס (תיקוני חקיקה) (דחיית מועד לעניין סעיף 15 לחוק מיסוי מקרקעין) (שבח ורכישה), התשע"ג-2013 וזאת לאחרונה עד ליום 31 במאי 2014.

בעקבות יישום חובת תשלום המקדמות על ידי הרוכש התקצר זמן הנפקת אישור תשלום מס שבח לרוכש במידה ניכרת, דבר המאפשר לרוכש להשלים את העסקה ולרשום את זכויותיו בפנקס המקרקעין בתוך פרק זמן קצר משמעותית מבעבר.

תיקון 78 לחוק נועד לעגן את הסדר תשלום המקדמות על ידי הרוכש ולשמר את היתרונות שנוצרו מיישום המתווה הקודם, ועם זאת הוא בא לתת מענה לביקורת שהתעוררה עם הזמן בנושאים השונים, וזאת תוך ניסיון למתן פתרון ומענה הולם לבעיות אלה.

ביום 6 באוגוסט 2014 פרסמה רשות המסים את [הוראת ביצוע מיסוי מקרקעין 2/2014](#) הסוקרת את הוראות תיקון 78.

2. שיעור מקדמה של 7.5% כאשר המוכר הינו חבר בני אדם

בנוסח החוק ערב התיקון היתה קיימת הבחנה רק בין מכירת זכות במקרקעין שיום הרכישה שלה הוא לפני 7 בנובמבר 2001- לגביה שיעור המקדמה הוא 15% מהתמורה, לבין מכירת זכות במקרקעין שיום הרכישה שלה היה החל מאותו מועד ואילך- לגביה שיעור המקדמה הוא 7.5% מהתמורה.

¹⁰⁹ על פי דברי ההסבר שהובאו בהצעת החוק.

בנוסח הקודם לא נעשתה אבחנה לעניין קביעה שיעור המקדמה בין מכירת זכות במקרקעין בידי חברה לבין מכירה כאמור בידי יחיד. שיעור המקדמה שנקבע בנוסח הקודם היה שיעור מיצוע של הלינאריות הקיימת בידי יחיד.

מאחר ששיעור מס השבח החל על חברות הוא בהתאם לסעיף 126(א) לפקודת מס הכנסה, זאת בלא חלוקה לינארית של השבח כפי שקיים אצל מוכר שהוא יחיד, נקבע בתיקון כי המקדמה שתחול במקרה של מוכר שהוא חבר בני אדם תהא בשיעור של 7.5% מהתמורה (ללא כל חשיבות למועד רכישת הזכות, הרלוונטית מעתה רק לגבי מוכר יחיד).

3. תשלום המקדמה רק לאחר מסירת ההצהרה על העסקה

כדי למנוע תשלום מקדמה טרם מסירת ההצהרה בשל העסקה, נקבע בתיקון כי המועד לחיוב במקדמה יהיה בעת תשלום למוכר של סכום מצטבר על חשבון התמורה החוזית העולה על 40% מהתמורה או בעת מסירת ההצהרה על העסקה בידי הרוכש, לפי המאוחר מביניהם.

4. דחיית חובת תשלום המקדמה במקרה של מכירת זכות במקרקעין שחל עליה פרק ב' לפקודה

כאשר מכירת הזכות במקרקעין נתונה למיסוי על פי חלק ב' לפקודת מס הכנסה, למשל במכירת זכות במקרקעין בידי קבלן המהווה מלאי עסקי, המוכר יהיה זכאי לפטור ממס שבח בהמציאו אישור מאת פקיד השומה בהתאם לסעיף 50 לחוק. כדי לתת למוכר שהות מספקת להמציא את האישור כאמור, נקבע בתיקון כי החובה להעברת המקדמה למנהל, על ידי הרוכש, תחול במקרה כזה רק לאחר תשלום של 80% מהתמורה ולא 40% מהתמורה כפי שנקבע לגבי מכירות שעליהן חל מנגנון המיסוי הקבוע בחוק.

5. הגשת בקשה למנהל להקטנת שיעור המקדמה וקבלתה במקרה של אי מתן מענה לבקשה בתוך 20 ימים

סעיף קטן (ה) שבסעיף 15 לחוק, מסמיך את מנהל רשות המסים להקטין את שיעורי המקדמה. בתיקון הוחלף נוסח סעיף קטן (ה) ונקבע, כי אם בקשתו של המוכר או הקונה להפחתת המקדמה לא נענתה בתוך 20 ימים ממועד הגשתה (או עד המועד האחרון למשלוח ההודעה של המנהל לפי סעיף 78(א)), כמאוחר מביניהם), הבקשה תתקבל ושיעור המקדמה ייקבע בהתאם לשיעור שהתבקש, ובהמשך לאמור יינתן לרוכש אישור לפי סעיף 16 לחוק לעניין מס שבח. כמו כן הוקנתה למנהל הסמכות להקטין את שיעור המקדמה גם מיזמתו.

6. מתן אפשרות להגשת בקשה לבחינה נוספת של הבקשה להקטנת שיעור המקדמה

תינתן אפשרות למוכר או לקונה אשר בקשתם להקטנת המקדמה נדחתה, להגיש למנהל בקשה מנומקת לבחינת ההחלטה שניתנה בעניינם, בתוך 14 ימים מיום שנמסרה למוכר או לרוכש ההחלטה. המנהל ייתן תשובה מנומקת בכתב בתוך 45 ימים מיום שהוגשה הבקשה, בהסתמך על המסמכים אשר צורפו לבקשה. אם לא נתן המנהל תשובה במועד האמור לעיל, יראו את הבקשה לעניין שיעור המקדמה כאילו התקבלה.

מי שהחליט בבקשה להקטנת המקדמה, לא ידון בבקשה לבחינת ההחלטה.

7. ההוראות לגבי תשלום המקדמה לא יחולו על עסקאות מסוימות

ההוראות לגבי תשלום המקדמה לא יחולו על עסקאות כמפורט להלן:

- (1) מכירת דירת מגורים מזכה שהתבקש בשלה פטור לפי פרק חמישי 1 לחוק;
- (2) מכירת זכות במקרקעין בידי גוף מהגופים המנויים בסעיף 72 לחוק¹¹⁰;
- (3) מכירת זכות במקרקעין שמתקיימות לגביה הוראות סעיף 2ב(א) לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974;
- (4) מכירת זכות במקרקעין, מסוג שקבע שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת.

8. קבלת אישור לרשום את הזכות הנרכשת בפנקסי המקרקעין

כדי להקל על הרוכשים בעסקאות מקרקעין לרשום את הזכות הנרכשת בפנקסי המקרקעין, נקבע כי רוכש ששילם את המקדמה למס שבח, יוכל לקבל אישור לרישום הזכויות בפנקסי המקרקעין על שמו, גם לעניין מס רכישה, כנגד תשלום שומתו העצמית למס רכישה ובהתקיים מספר תנאים מצטברים המנויים בגוף הסעיף, ובכלל זה שהמנהל טרם הוציא שומה לפי סעיף 78(ב) לחוק עד לאותו המועד.

9. הפיכת הוראת השעה לתשלום מקדמה להוראת קבע

התיקון הופך את הוראת השעה שקבעה את חובת תשלום המקדמה על ידי הרוכש (שכאמור לעיל היתה בתוקף עד ליום 31 במאי 2014), להוראה קבועה.

10. הוראות תחילה ותחולה

תחילתו של התיקון נקבעה ליום 1 ביוני 2014 והוא חל לגבי מכירת זכות במקרקעין שנעשתה ביום האמור ואילך.

11. הוראת שעה לגבי מכירת דירת מגורים מזכה שנרכשה לפני 1 בינואר 2014

על אף האמור בסעיף 15(ב) לגבי שיעורי המקדמה שעל המוכר להעביר, במקרה של מכירת דירת מגורים מזכה שסעיף 48א(ב) חל עליה¹¹¹ ונעשתה בתקופה שמיום 1 ביוני 2014 ועד ליום 31 בדצמבר 2017, יהיה גובה המקדמה שווה לסכום המס בהתאם להצהרת המוכר לפי סעיף 73(א)(6).

¹¹⁰ רשות מקומית, רשות הפיתוח, הקרן הקיימת לישראל, הימנותא בע"מ.

¹¹¹ מכירת דירת מגורים מזכה שנרכשה לפני 1.1.2014 ועל כן חל פטור על החלק היחסי שנצבר עד לאותו מועד.

חלק ז' - ביטוח לאומי

39. ביטוח לאומי - מיסוי הכנסות פסיביות והכנסות של בעלי מניות בחברה משפחתית

ביום 7 בינואר 2008, פורסם בספר החוקים 2126 חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 103), התשס"ח-2008. תחילתו של התיקון הינה מיום 1 בינואר 2008 ("התיקון").

מיסוי הכנסות פסיביות

לפני התיקון, עד סוף שנת 2007, קבע החוק, כי מבוטח שהיה שכיר או עצמאי לא חויב בדמי ביטוח ודמי בריאות ("דמי ביטוח") על הכנסותיו הפסיביות שהיו נמוכות בש"ח אחד מהכנסותיו ממשכורת או כעצמאי. בנוסף, כאשר היה מבוטח שכיר וגם עצמאי, הכנסות פסיביות לא חויבו כלל (פרט להכנסה מפנסיה מוקדמת).

החל משנת 2008 מבוטח שהוא עובד שכיר או עובד עצמאי או עובד שכיר וגם עובד עצמאי ויש לו הכנסה מהמקורות האחרים בסעיף 2 לפקודה אשר אינה הכנסה מעבודה או כעצמאי ("הכנסה אחרת"), יחויב בדמי ביטוח על הכנסתו האחרת אף אם היא פחותה ממחצית סך הכנסותיו כשכיר וכעצמאי.

בכל מקרה תהיה פטורה מתשלום דמי ביטוח הכנסה אחרת (שאינה פטורה לפי סעיף 350 לחוק) שאינה עולה על סכום השווה ל-25% מהשכר הממוצע במשק (28,392 ש"ח בשנת 2016).

שיעור דמי הביטוח על ההכנסה אחרת, החל משנת 2008 הוא: דמי ביטוח 7% ודמי בריאות 5% - סה"כ 12% (במקום 16.05% כפי שהיה עד אז בשיעור המלא של דמי הביטוח).

לא יחויבו בדמי ביטוח ההכנסות הבאות:

- א. הכנסה מדיבידנד החייבת במס מוגבל לפי סעיף 125ב לפקודת מס הכנסה ("הפקודה") שאינה הכנסה לפי סעיף 373 לחוק הביטוח הלאומי. קרי, אינה הכנסה שהופקה על ידי חברה משפחתית, חברה שקופה או חברת בית. נציין כי, בעקבות תיקון זה, חל הפטור מדמי ביטוח גם על הכנסה מדיבידנד בידי בעל מניות מהותי בחברה למעט החברות כאמור בסעיף זה.
- ב. הכנסה מריבית לרבות דמי נכיון, החייבת במס לפי סעיף 125ג(ב) או (ג) לפקודה, שלא חלים עליה הסייגים של סעיף 125ג(ד) לפקודה. דהיינו, הפטור לא יחול, בין היתר, על הכנסה מריבית שמהווה הכנסה בעסק או הכנסת ריבית שנתבעה כהוצאה או הכנסת ריבית בידי בעל מניות מהותי בחבר בני אדם ששילם את הריבית.
- ג. הכנסות מדמי שכירות למגורים בשיעור מס מוגבל: הכנסה מדמי שכירות שחלות עליה הוראות סעיף 122 לפקודה (שיעור מס 10%) והכנסה מדמי שכירות מחוץ לישראל שחלות עליה הוראות סעיף 122א לפקודה (שיעור מס 15%).
- ד. הכנסה שאינה הכנסה כשכיר או כעצמאי והפטורה ממס לפי כל דין למעט הכנסה מפנסיה מוקדמת, כהגדרתה בסעיף 345ב(א) לחוק הביטוח הלאומי.

מיסוי הכנסות מחברה משפחתית

עד לתיקון, הכנסות מחברה משפחתית שחויבו במס בתיק הנציג של החברה המשפחתית, לא חויבו בדמי ביטוח. החיוב בגין הכנסות אלו נעשה אך ורק במועד חלוקת דיבידנד בפועל לבעלים.

התיקון קובע כי הכנסה מחברה משפחתית, חברה שקופה או מחברת בית, יראו אותה כאילו חולקה בסוף שנת המס לבעלי המניות בה או לחברי החברה לפי העניין והכול בהתאם לזכאותם היחסית ברווחי החברה במועד האמור, כל זאת ללא קשר למועד חלוקת ההכנסות בפועל.

**הכנסות חברה משפחתית המיוחסות ליחיד, שומרות על אופיין (לרבות פטור)
הבהרות המוסד לביטוח לאומי מימים 22/4/15 ו-27/4/15**

לאחר התדיינות ארוכה של לשכת רו"ח בישראל (להלן: "הלשכה") עם המוסד לביטוח לאומי (להלן: "המל"ל") החליט המל"ל לקבל במלואה את עמדת הלשכה לפיה, הכנסות החברה המשפחתית המשוייכות ליחיד שומרות על אופיין וככל שמדובר בהכנסות של חברה משפחתית, שאם הן היו הכנסות של היחיד אזי היו פטורות מתשלום דמי ביטוח לאומי, הרי שהכנסות אלו ימשיכו להיות פטורות מתשלום דמי ביטוח לאומי גם כאשר מדובר בהכנסות של החברה המשפחתית.

המל"ל מבהיר, כי למען הסר ספק, ההבהרה מתייחסת אך ורק למצב בו מדובר בהכנסה שאם היתה מיוחסת ליחיד, היתה פטורה מתשלום דמי ביטוח לפי החוק, ולכן אותה הכנסה תהיה פטורה גם בידי חברה משפחתית.

ראוי לציין, כי החלטת המל"ל הינה בתוקף לגבי שנת המס 2014 ואילך, ברם בכוונת הלשכה לפנות למל"ל בבקשה לביטול ההגבלה, שהרי הגבלה זו הינה בניגוד מפורש לעמדה המקצועית של הלשכה ולפירוש הנכון של החוק, ומשכך אין כל סיבה להגבלה.

40. ביטוח לאומי - לקט חקיקה, פסקי דין וחוזרים שפורסמו בשנים האחרונות

בחוזר זה רוכזו שינויים בולטים בביטוח לאומי שפורסמו בשנים האחרונות בתחומי החקיקה, פסיקה וחוזרים של המוסד לביטוח לאומי.

א. חקיקה

1. ביטוח לאומי לא יוכל לגבות חוב לאחר שחלפו 7 שנים חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 159), התשע"ד-2014

ביום 6 באוגוסט 2014 פורסם [בספר החוקים 2464](#) תיקון 159 לחוק הביטוח הלאומי. לפי התיקון לחוק, על המוסד לביטוח לאומי לשלוח דרישה לתשלום חוב לדמי ביטוח - המהווה שלב מקדים לנקיטת הליכי גביה מנהליים, בתוך 7 שנים לכל המאוחר מהמועד שבו נוצר החוב. אם לא נשלחה דרישת תשלום בתוך 7 שנים כאמור, לא ניתן יהיה לגבות את החוב. בנוסף, גם אם נשלחה דרישה לתשלום חוב בתקופה האמורה, אם לא נקטו הליכי גביה מנהלית בתוך 7 שנים ממועד משלוח הדרישה או לא ננקט קיזוז בתקופה זו, גם אז לא ניתן יהיה לגבות את החוב.

במקרים שבהם קיימת חובת רישום במוסד לביטוח לאומי, או חובת דיווח למוסד, וחובות אלה לא קוימו במועד, דבר שמנע מהמוסד לביטוח לאומי לדעת על קיומו של החוב, תימנה תקופת 7 השנים למשלוח דרישת התשלום רק מהמועד שבו מולאה החובה או במועד שבו נודע למוסד על החוב, כמפורט בתיקון לחוק.

תחילתו של חוק זה הוא ביום 1 בינואר 2015, כשעד אותו מועד יוכל המוסד לפעול, בין השאר, למשלוח דרישות תשלום ונקיטה באמצעי גביה גם לגבי חובות שבאותו מועד טרם חלפו 7 שנים ממועד היווצרותם.

לגבי החובות שנוצרו מיום 1 בינואר 1999 ועד יום 31 בינואר 2007, יוכל המוסד לשלוח דרישת תשלום וכן לפעול לגבייתם באמצעות פקודת המסים (גביה) או באמצעות קיזוז מול גמלה המגיעה לחייב, ובלבד שהמוסד יפעל לגבות את החובות כאמור לא יאוחר מיום 30 ביוני 2016. החל מ-1 ביולי 2016 לא יהיה המוסד לביטוח לאומי רשאי לפתוח בהליכי גביה לגבי חובות אלה.

לגבי החובות שמועד היווצרותם קדם ל-1 בינואר 1999 החליט המוסד על מחיקתם, ולפיכך נקבע כי ככל שלא נגבו עד מועד פרסומו של החוק, לא ניתן יהיה לגבותם.

[בחוזר של המוסד לביטוח לאומי מיום 22 במאי 2016 \(חוזר מעסיקים 1461\)](#), ניתן הסבר על הוראת החוק והשפעת שינוי החקיקה על חיוב דמי ביטוח והחזר גביית יתר וכן מהו המועד החוקי הקובע את תאריך תחילת תקופת ההתיישנות. כמו כן, מפורטים בו הכללים החלים לעניין התיישנות חוב בדמי ביטוח וכן התיישנות החזר דמי ביטוח, בליווי דוגמאות להמחשה.

ב. פסיקה

2. אירוע גיבוש לעובדים ללא משפחות הכולל לינה אינו מהווה טובת הנאה לעובד ב"ל 30052-07-12 דה נשון טרפיק בע"מ נ' המוסד לביטוח לאומי

חברת דה נשון טרפיק בע"מ מארגנת מדי שנה אירוע גיבוש לעובדים, ללא משפחותיהם, הכולל לינה וארוחת ערב באחד מבתי המלון בארץ, וכן פעילויות חברתיות. בנוסף מארגנת החברה מדי שנה לעובדיה "אירוע חברה" המיועד לעובדים בלבד וכולל ארוחת ערב, תקליטן, ונאוים קצרים של מנהלים בחברה. עקב ביקורת ניכרים ביטוח לאומי שנערכה לחברה, החליט המוסד לביטוח לאומי (**המל"ל**) לחייב את החברה בדמי ביטוח לאומי, בטענה כי יש לראות את פעילויות הגיבוש האמורות כהכנסת עבודה אצל העובדים החייבת בדמי ביטוח לאומי.

בית הדין האזורי לעבודה פנה לסעיף 344 לחוק הביטוח הלאומי, לפיו הכנסותיו של עובד שכיר שתילקחנה בחשבון לצורך חיוב בדמי ביטוח לאומי הן הכנסותיו מהמקורות המפורטים בסעיף 2(2) לפקודת מס הכנסה. בהתאם לסעיף זה, מקורות ההכנסה המקימים חבות במס הינם: "השתכרות או ריווח מעבודה; כל טובת הנאה או קצובה, שניתנו לעובד ממעבידו". בהקשר זה, ביה"ד פונה למבחן "נוחות המעביד או הנאת העובד" שפותח ואומץ בפסיקה לגבי השאלה אימת הוצאה שהוציא המעביד תותר לו בניכוי לפי הפקודה, ללא זקיפת הכנסה לעובד. בהתאם למבחן זה, נדרשים להתקיים שני תנאים מצטברים בכדי שניתן יהיה לקבוע כי הוצאה מהווה טובת הנאה לעובד: (1) יש לבחון האם טבע התפקיד שממלא העובד מצריך אותו להיזקק להנאה בה מדובר; (2) יש לבחון האם ההטבה גורמת לעובד להנאה ניכרת.

ביה"ד בחן חוות דעת של רשות המסים שצירף המל"ל לכתב ההגנה ושעליה סמך את שומתו, וקבע כי נסיבותיה שונות מנסיבות המקרה דנן, וכי יישום המבחן הנ"ל על נסיבות המקרה מביא למסקנה כי **אין לראות באירועי הגיבוש שארגנה החברה לעובדיה כ"טובת הנאה" החייבת בתשלום דמי ביטוח, שכן העובדים אינם מפקימים "טובת הנאה ניכרת" מאותם אירועים**. זאת ועוד, בנסיבות העניין, ישנה חשיבות לגיבוש העובדים לצורך תפקודה היעיל של החברה, ולכן החברה היא הנהנית העיקרית מאירועים אלו, שכן צומחת לה תועלת כלכלית מגיבוש העובדים, העולה באופן ניכר על ההנאה הנגרמת לעובדים אגב ההטבה, שהיא מוגבלת ולא ניכרת.

הערה- על אף שפסה"ד האמור נקבע לסוגיית חיוב בדמי ביטוח לאומי - יש לו השלכות אף לסוגיית מס הכנסה: לעניין שאלת חבות העובדים במס הכנסה בשל פעילויות גיבוש, לעניין שאלת חבות המעביד בניכוי מס במקור בגין "הכנסת עבודה", ואף לעניין תיאום ההוצאה כהוצאה עודפת לעניין דוח ההתאמה למס.

3. חיוב בביטוח לאומי של הכנסות שהתקבלו בשנת 2009 בטרם הגדלת התקרה החייבת בדמי ביטוח **ב"ל (ב"ש) 47561-08-11 זאב שטיינר נ' המוסד לביטוח לאומי**

בחודש יולי 2009 נחקק חוק ההתייעלות הכלכלית ובמסגרתו, תקרת ההכנסה המירבית לצורך תשלום דמי הביטוח הלאומי (הקבועה בסעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי), הועלתה לפי עשרה מהשכר הממוצע במשק ("הסכום הבסיסי") החל מאוגוסט 2009.

טענות התובע: מכוח עיקרון היסוד האומר כי אין להטיל מס למפרע, יש לערוך חישוב נפרד של ההכנסה ממנה ייגבו דמי הביטוח, לתקופה שעד יולי 2009 ולתקופה שמאוגוסט 2009 ועד דצמבר 2009. לעניין זה מפנה התובע לפס"ד בבג"ץ להב, אשר בתורו הפנה לפסקי הדין בפרשת פרימס ובפרשת פרידמן, ולאמירה בפס"ד להב, לפיה: "אנו מניחים כי המוסד יחיל שיטת חישוב אשר תבטיח כי לא תילקחנה בחשבון לצורך חישוב דמי הביטוח, הכנסות שהופקו קודם לתחילת תוקפו של התיקון".

טענות הנתבע: בהעלאת תקרת הכנסה חייבת בדמי ביטוח במהלך שנת המס, אין משום שינוי רטרואקטיבי והטלת מס למפרע. מקום שנקבע בהלכה מפורשת (בפרשת פרימס ובפרשת פרידמן), כי הבסיס לדמי הביטוח שמשלם מבוטח עצמאי, היא הכנסתו השנתית, חובת דמי הביטוח מתגבשת בתום השנה השוטפת בעדה משולמים דמי הביטוח ואין חשיבות למועד בו התקבלה ההכנסה בפועל לידי של הנתבע במהלך אותה שנת מס.

דין והכרעה בבית הדין האזורי לעבודה: חובת תשלום דמי הביטוח היא על ההכנסה במובן "רווח" וככזו היא נמדדת בתום תקופת דיווח. בפסק דינו של כב' השופט רבינוביץ בפרשת פרימס נקבע: "נקודת המוצא לפסיקת הדין בערעור זה, היא שהכנסתו של עובד עצמאי לצורך חישוב דמי ביטוח, היא הכנסה שנתית ולא הכנסה חודשית. דבר זה נלמד כבר מכותרת סעיף 345 לחוק הביטוח הלאומי". בדומה נפסקה ההלכה בפרשת פרידמן: "ההכנסה הקובעת לחישוב דמי ביטוח של מבוטח עובד עצמאי, היא ההכנסה השנתית ולא ההכנסה החודשית בפועל שהפיק באותו חודש".

באשר לטענה הרטרואקטיבית - העלאת תקרת הכנסה החייבת בדמי ביטוח במהלך שנת המס השוטפת, איננה בעלת משמעות רטרואקטיבית על תקבולים שהתקבלו טרם העלאת תקרת הכנסה החייבת, משזו איננה משנה את תוצאותיה המשפטיות של פעולה שנעשתה ערב כניסת החיקוק לתוקפו - שהרי התוצאות המשפטיות של קבלת התקבול לעניין חבות בדמי ביטוח, טרם התגבשו באותו מועד. ההכנסה החייבת בדמי ביטוח איננה מתגבשת במועד קבלת התקבול, אלא בתום שנת המס, על בסיס סך כל ההכנסות בשנת המס ולאחר שנוכו ההוצאות מההכנסות.

התביעה נדחתה

4. אופן חישוב דמי ביטוח לאומי למבוטח בעל מעמד כפול של ביטוח (שכיר ועצמאי) ב"ל 369-08/13 גדעון ברגמן נ' המוסד לביטוח לאומי

עניינו של פסק הדין של בית הדין האזורי לעבודה בתביעה של מר גדעון ברגמן (להלן: "התובע") להחזר דמי ביטוח, שנגבו לטענתו ביתר על ידי המוסד לביטוח לאומי (להלן: "המל"ל") בגין הכנסותיו לשנת 2011.

התובע עבד כל שנת 2011 כעצמאי, כאשר הכנסותיו הסתכמו לסך של 961,480 ש"ח, ובחודשים 11-12/2011 הוא עבד גם כעובד שכיר וגם כעובד עצמאי, כאשר הכנסותיו כשכיר הסתכמו לסך של 173,822 ש"ח.

לטענת התובע, בהתאם לתקנה 13 לתקנות הביטוח הלאומי (הוראות מיוחדות בדבר תשלום דמי ביטוח), תשל"א-1971 (להלן: "התקנות") מתוך סכום ההכנסה השנתית המירבית החייבת בתשלום דמי ביטוח (נכון לשנת 2011: 881,064 ש"ח), יש להפחית את סכום הכנסתו השנתית כעובד שכיר (סך של 173,822 ש"ח) ומסכום שמתקבל (סך של 707,242 ש"ח) יש לחשב את דמי הביטוח באופן שנתי לכל שנת 2011.

לטענת המל"ל יש לחשב את ההכנסה לפי הוראות סעיף 344 לחוק, לפיהן ההכנסה כעובד שכיר הינה הכנסה חודשית, אשר גוברת על תקנה 13. משכך, דמי הביטוח בהם חויב התובע בשנת 2011 נעשו לפי חישוב חודשי, כאשר בחודשים 11-12/2011 לא חויב התובע בדמי ביטוח כעובד עצמאי, מאחר והוא שילם דמי ביטוח בחודשים אלו על פי המקסימום כשכיר.

קביעת בית הדין האזורי לעבודה:

תקנה 13 מתייחסת בצורה ספציפית ומפורשת למקרים מיוחדים וביניהם המקרה שלפנינו בו יש למבוטח מעמד כפול של ביטוח (שכיר ועצמאי), ונוצר צורך לאזן את תשלום דמי הביטוח. משכך, מאחר והתובע היה מבוטח בשנת 2011 כעובד עצמאי וכעובד שכיר, יש להחיל בעניין המבוטח את תקנה 13 לתקנות ולערוך חישוב לעניין דמי הביטוח **בהתבסס על הכנסתו השנתית של התובע**, ולא על בסיס הכנסתו החודשית כפי שעשה בפועל המל"ל.

התביעה התקבלה

ג. חוזרים של המוסד לביטוח לאומי

5. **עובד עצמאי - הודעה לעובד עצמאי הרשום כעובד שכיר בחברה, לצורך ניהול ענייניו הכספיים מול הביטוח הלאומי**

הודעת המוסד לביטוח לאומי מיום 3 בנובמבר 2013

לקביעת מעמדו של אדם כעובד שכיר או כעובד עצמאי ישנה חשיבות רבה בחוק הביטוח הלאומי אשר לפיו, נקבעות הזכויות והחובות שלו בביטוח הלאומי. כך למשל יש הבדל מבחינת חובת תשלום דמי הביטוח ושיעורי דמי הביטוח, מבחינת ענפי הביטוח שבהם הוא מבוטח והקצבאות שלהן הוא זכאי, ומבחינת חישוב הבסיס לסכום הקצבה. מי שמעמדו על פי כללי הביטוח הלאומי הוא עצמאי, אבל הוא מדווח כעובד שכיר אצל חברה (שאינה חברת כוח-אדם), שעיקר מהותה היא לנהל את ענייניו הכספיים מול הרשויות כעובד עצמאי, הרי שהקובע הוא מעמדו בפועל, ואין בדיווח עליו כעובד שכיר כדי להקנות לו מעמד כזה לעניין חוק הביטוח הלאומי. לפיכך, רשאי הביטוח הלאומי לשנות את מעמדו של עובד כזה מעובד שכיר לעובד עצמאי, גם לתקופה רטרואקטיבית, ולדרוש ממנו את דמי הביטוח רטרואקטיבית, לפי השיעורים שחלים על עובד עצמאי; ואם היה זכאי לקצבה מהביטוח הלאומי - לבחון ולחשב מחדש את זכאותו לקצבה.

עמדה זו של הביטוח הלאומי הינה בעקבות פסק דין בעניין **חברת במה ותקשורת בע"מ** ואחרים (ב"ל 5062/06), אשר ניתן לאחרונה ובו קבע בית המשפט כי במצב בו, לא מתקיימים יחסי עובד ומעביד בין עובדים מסוימים, שדווחו כעובדים שכירים לביטוח הלאומי, ובין אותן החברות שדיווחו עליהם כעל עובדים שכירים שלה, הרי שיש לבחון עובדים אלו לפי הגדרת עובד עצמאי על כל המשתמע מכך. החוזר מציג מספר אינדיקציות אשר יש בכוחן להביא למסקנה האם מדובר בעובד שכיר או בכזה אשר יש להתייחס אליו כעובד עצמאי.

6. מעמדם של בני זוג העובדים בעסק משותף

חוזר מס' 1416 של המוסד לביטוח לאומי מיום 17 בפברואר 2014

הרקע לחוזר: בספר החוקים 2426 מיום 31 בדצמבר 2013 פורסם תיקון מס' 199 לפקודת מס הכנסה ("תיקון 199" - **ראה חוזר נפרד בחוברת זו**) אשר מרחיב את הזכאות לחישוב נפרד במיסוי הכנסות בני-זוג על הכנסה שהופקה החל מיום 1 בינואר 2014 באופן שבו יתאפשר חישוב מס נפרד לבני זוג שקיימת תלות בין מקורות ההכנסה שלהם בהתקיים שלושה תנאים מצטברים. ביטול החישוב המאוחד יאפשר לכל אחד מבני הזוג ליהנות מחישוב מס נפרד משלו, על פי שכרו האמיתי, בתוספת נקודות הזיכוי והטבות המס המגיעות לו.

החוזר של המוסד לביטוח לאומי ("המל"ל): החוזר מבהיר, כי שיטת חישוב המס בין בני הזוג אינה משפיעה על מעמד המבוטח לעניין המל"ל, זאת מאחר ותקנה 24 לתקנות הביטוח לאומי מחייבת יחס חלוקה בין בני זוג, העובדים בעסק משותף, כאשר לא מתקיימים יחסי עובד ומעביד. ראוי להבהיר, כי המוסד לביטוח לאומי קובע מעמד מבוטחים על פי דיני עבודה, ולא על פי אופן תשלום דמי הביטוח או תשלום המס.

בני זוג או אחד מהם המדווחים על הכנסתם וההכנסה מחולקת ביניהם, רשאים להצהיר על יחס החלוקה שלפיו הם מעוניינים שתחולק ההכנסה ביניהם ובתנאי שבת הזוג עונה על הגדרת "עובדת עצמאית".

המועד להגשת ההצהרה למל"ל הינו עד 30 באפריל של אותה שנת מס (שיעורי החלוקה יהיו מעוגלים ל-10 האחוזים הקרובים). אם ההצהרה לא הוגשה במועד, שיעור החלוקה יהא לפי ההצהרה של השנה הקודמת ואם לא קיימת הצהרה קודמת, שיעור החלוקה יהא: **בשומה משותפת או שומת יחיד - 67% לבעל ו-33% לאישה ובשומה נפרדת - 67% לבן הזוג שאינו עובד שכיר ו-33% לבן הזוג שהוא עובד שכיר.**

לאור התיקון החדש, ניתן להגיש בקשה לשינוי הרישום הנוכחי בביטוח לאומי כדי לסגור את העיסוק כ"עצמאי" של האישה ופתיחת עיסוק "שכיר בהצהרה" (או ההיפך) או לחילופין סגירת "יחס חלוקה" לבני הזוג ופתיחה לכל אחד מהם עיסוק עצמאי בנפרד בהתאם להצהרתו.

7. שינוי הכללים לביטול קנסות למדווחים לביטוח לאומי על שומות ניכויים של מס הכנסה בתוך 60 יום

הודעת המוסד לביטוח לאומי מיום 15 בינואר 2014

המוסד לביטוח לאומי ("המל"ל") הודיע, כי החל מחודש ינואר 2014, שונו הכללים למי שמדווחים למל"ל בתוך 60 ימים על שומות ניכויים של מס הכנסה, כפי שפורסמו בעבר בחוזר ביטוח מיום 11.2.2009 ("חובת דיווח למוסד לביטוח לאומי בתוך 60 יום מקבלת שומת ניכויים של רשות המסים").

זכיר, כי מעסיק שפעל בהתאם לחוזר מיום 11 בפברואר 2009, לא חוייב בתשלומי קנסות כלל, כך שגם אם הוטלו קנסות על המעסיק, הם בוטלו במלואם לאור האמור בחוזר הביטוח.

על פי ההודעה, החל מחודש ינואר 2014 יפעל המל"ל בנושאים של ביטול או הפחתה של הקנס בהתאם להוראות ונהלים הקבועים בביטוח הלאומי.

למיטב ידיעתנו, לגבי מעסיק קטן יבוטלו קנסות בשיעור 100% אם מדובר בממצאים שנתגלו בביקורת ראשונה. אם מדובר בממצאים חוזרים בביקורת שניה יופחתו קנסות בשיעור 50%. לעומת זאת, לגבי מעסיק גדול יופחתו קנסות בשיעור 50% אם מדובר בממצאים שנתגלו בביקורת ראשונה וממצאים חוזרים בביקורת שניה. ככל שמדובר בממצאים שנתגלו בביקורת שלישית ואילך, לא יבוטלו או יופחתו קנסות.

ככל הנראה, הודעה זו נובעת לאור העובדה, כי החל משנת 2013, המל"ל מקבל את ממצאי הביקורת ניכויים של מס הכנסה באופן אוטומטי ושוטף ממס הכנסה.

8. תהליך בירור מעמד שכיר בשל הכנסות מחו"ל בעקבות קבלת שומה

[חוזר ביטוח מס' 1417 של המוסד לביטוח לאומי מיום 24 במרץ 2014](#)

הרקע לחוזר: תושב ישראל חייב במס הכנסה על הכנסה שהופקה או נצמחה מחוץ לישראל וכיוצא מכך חייב גם בדמי ביטוח לאומי, זולת אם קיימת אמנה למניעת כפל דמי ביטוח לאומי (פטור מדמי ביטוח לאומי למעט מס בריאות). עד כה, המוסד לביטוח לאומי ("המל"ל") לא פעל במקרים בהם לא היה קיים דיווח על עיסוק שכיר כשהתקבלה שומת מס הכנסה ובה היה דיווח על מקור הכנסה כשכיר. במקרה שכזה, התעלם המל"ל ממקור הכנסה הנ"ל וכיוצא מכך ההכנסה לא חוייבה בדמי ביטוח לאומי, על אף שההכנסה היתה חייבת בדמי ביטוח לאומי.

חוזר ביטוח 1417 קובע הוראות כדלקמן:

בירור שכיר תהליך אוטומטי: הבירור האוטומטי יבוצע עם קבלת שומה ממס הכנסה ובה הכנסה ממקור שכיר ("משכורת"). במסגרת זו, יבדוק המל"ל האם קיים למבוטח עיסוק עובד שכיר באותה שנת מס ממעסיק ישראלי. אם לא קיים עיסוק כאמור, ישלח המל"ל הודעת בירור למבוטח אשר תיצור "אירוע שעון" שיופעל אוטומטית כעבור 60 יום מיום שליחת ההודעה. באם המבוטח לא יגיב להודעת הבירור במועד, המל"ל ישנה באופן אוטומטי את ההכנסה ממשכורת להכנסה שלא מעבודה ממקור "הכנסה מחו"ל שכיר".

להלן המקרים הרלוונטיים לתהליך הבירור:

מקור ההכנסה בבירור הינו משכר אצל מעסיק ישראלי: מבוטח שקיבל הודעת בירור אשר היה מועסק כעובד שכיר באותה שנת מס על ידי מעסיק ישראלי, יידרש להוכיח כי היה מועסק על ידי מעסיק ישראלי כדי להפסיק את תהליך הבירור ולהחזיר את הרישום כ"עובד שכיר" רגיל.

מקור ההכנסה בבירור הינו משכר אצל מעסיק זר: מבוטח שקיבל הודעת בירור אשר היה מועסק כעובד שכיר באותה שנת מס על ידי מעסיק זר, המל"ל ירשום אותו כ"עובד חייב בעד עצמו".

מקור הכנסה בבירור הינו משכר אצל מעסיק זר במדינת אמנה: מבוטח שקיבל הודעת בירור אשר היה מועסק כעובד שכיר באותה שנת מס על ידי מעסיק זר במדינת אמנה, ההכנסה תהיה פטורה מדמי ביטוח לאומי, אך חייבת בדמי ביטוח בריאות בלבד, שהרי שולמו דמי ביטוח לאומי במדינת האמנה איתה כרתה ישראל אמנה.

תחולת החוזר: לפי החוזר הוחלט להפעיל את תהליך הבירור מהשומות לשנת המס 2008 ואילך.

9. שינוי כללי פריסת תשלום נוסף של שכר

[חוזר מעסיקים מס' 1455 של המוסד לביטוח לאומי מיום 4 במאי 2014](#)

ביום 14 במאי 2014 פורסם [בקובץ התקנות 7376](#) כי החל מיום 1 ביוני 2014 ייכנס לתוקף תיקון לתקנה 5 לתקנות הביטוח הלאומי (תשלום ופטור מתשלום דמי ביטוח), התשנ"ה-1995 ("תקנות פריסת שכר").

החוזר של הביטוח הלאומי מתאר את התיקון, על פיו, החל מהשכר שישולם מחודש יוני ואילך, פריסת השכר תתבצע כאשר התשלום הנוסף יהיה 25% או יותר משכר המינימום החודשי וזאת במקום 25% או יותר מהשכר הרגיל של העובד.

לדוגמא: שכר המינימום לחודש הינו 4,825 ש"ח, לפיכך, על כל סכום נוסף מעל 1,206 ש"ח (4,825*25%) תתבצע פריסת שכר.

ביחס לעובד אשר עבד שנה לפחות אצל מעבידו, תתבצע הפריסה כך שהסכום הנוסף יחולק ל-12 חודשים ויצורף לחישוב של כל אחד מהחודשים. ביחס לעובד אשר עבד פחות מ-11 חודשים שקדמו לחודש שבו משולם התשלום הנוסף, יחולק הסכום הנוסף במספר החודשים שבהם עבד אצל אותו מעביד ויצורף לחישוב של כל אחד מהחודשים. ראוי לציין, כי התשלום הנוסף הינו בנוסף לשכר החודשי הרגיל, לרבות תשלומים שניתנו כבנוס או כמענק השתתפות ברווחי המעביד ולמעט הפרשים.

הערה - משמעות התיקון הינה העמקת גביית דמי ביטוח לאומי ומס בריאות ממי שהכנסתם קרובה לתקרת דמי הביטוח המקסימלית לגבייה (הכנסה חודשית של 43,240 ש"ח בשנת 2016) או למדרגה הנמוכה של תשלומי דמי ביטוח (הכנסה חודשית של 5,678 ש"ח בשנת 2014).

10. קביעת בסיס וחובת תשלום דמי ביטוח - תשלומי אש"ל חו"ל

[חוזר המוסד לביטוח לאומי מס' 1419 מיום 2 בינוי 2014](#)

הרקע לחוזר: מעסיק תושב ישראל ששולח עובד לעבודה בחו"ל, רשאי לנכות את הוצאות האש"ל ששולמו לעובד לצורך הנסיעה מההכנסה החייבת במס וזאת בהתאם לתקנות מס הכנסה ("תקנות ניכוי הוצאות מסוימות"). בהתאמה, לפי חוק הביטוח לאומי ("החוק"), סכומים אלו שהותרו בניכוי על ידי מס הכנסה אינם נחשבים כהכנסה בידי העובד אשר חייבת בדמי ביטוח לאומי ומשכך, לא יובאו בחשבון לצורך חישוב תשלום הגמלאות.

בהקשר זה ראוי לציין לעניין מס הכנסה, כי במסגרת פסק דין גריידי שניתן בשנת 2012, נפסק על ידי בית המשפט המחוזי, כי סכומי אש"ל בחו"ל לעובד, שלא הוצאו בפועל, יחויבו במס כהכנסה מעבודה. באופן דומה נקבע בפסק דין של בית הדין לעבודה נעמי דביר, שמקום בו הוכח כי האש"ל היה מסווג ל"שכר אמיתי" ישונה סיווגו ל"שכר עבודה" והוא יחוייב בתשלום דמי ביטוח לאומי.

החוזר: הכלל הינו שתשלום שסווג כאש"ל חו"ל בהתאם לפקודה ולתקנות מס הכנסה, אינו נחשב לשכר ומשכך, לא יזכה בגמלה.

קיימים מצבים שבהם מבטוח טוען, כי תשלום האש"ל אצלו הינו חלק משכר העבודה, ומשכך יש לכלול גם את תשלום האש"ל בבסיס ההכנסה לצורך קביעת גמלה וזאת בניגוד לדיווח המעסיק כי מדובר באש"ל פטור. החוזר קובע, כי במקרה כזה יש לבחון האם מדובר כאמור במסווג ל"שכר אמיתי" ועל כן, בין השאר, יידרש מהמבוטח להמציא תצהיר בו יצוין, כי תשלומי האש"ל ששולמו לו מהווים שכר עבודה ואינם מהווים החזר הוצאות שלא הוציאו והכל בצירוף אסמכתאות לאימות טענותיו בתצהיר כגון הסכם עבודה, תלושי שכר וכדומה.

ראוי לציין, כי במקרה כזה המל"ל יבצע ביקורת ניכויים למעסיק לבחינת אמיתות ההצהרה וכן בדיקת עובדים אחרים. ככל שהוגדל הבסיס לגמלאות, יחוייב המעסיק בדמי הביטוח בגין הפרשים.

11. קביעת מועד תושבות לבעלי אשרה מסוג א/2 ו-א/4

[חוזר ביטוח לאומי 1421 מיום 21 בספטמבר 2014](#)

החוזר מציין כי יש מקרים שמחזיקי אשרות א/2 ו-א/4 פונים לביטוח לאומי לטובת הכרה כתושבי ישראל באיחור רב מ-183 ימים כנדרש בחוק. החוזר קובע כי יש מקום להתחשב במי שאיחר ולאשר את הבקשה, אך אין לאשר לו תושבות מעל 12 חודשים בדיעבד מיום קבלת הפנייה.

12. הכנסות חברה משפחתית המיוחסות ליחיד, שומרות על אופיין (לרבות פטור) הבהרות המוסד לביטוח לאומי מימים 24 באפריל 2015 ו-27 באפריל 2015

הרקע להבהרות המוסד לביטוח לאומי:

תיקון מס' 103 לחוק הביטוח לאומי שנכנס לתוקף מתחילת שנת 2008 שינה את המצב ערב החקיקה, לפיו הכנסות מדיבידנדים שמקורן מחברות משפחתיות וחברות בית היו חייבות בדמי ביטוח רק במועד חלוקתן בפועל (על בסיס מזומן). במסגרת התיקון הוסף סעיף 373א לחוק הביטוח לאומי (להלן: "החוק") אשר קובע חיוב בדמי ביטוח על הכנסות חברות משפחתיות וחברות בית בשנה בה הופקו ההכנסות, בדומה למועד החיוב לצרכי מס.

הבהרות המוסד לביטוח לאומי:

לאחר התדיינות ארוכה של לשכת רו"ח בישראל (להלן: "הלשכה") עם המוסד לביטוח לאומי (להלן: "המל"ל") החליט המל"ל לקבל במלואה את עמדת הלשכה לפיה, הכנסות החברה המשפחתית המשוייכות ליחיד שומרות על אופיין וככל שמדובר בהכנסות של חברה משפחתית, שאם הן היו הכנסות של היחיד אזי היו פטורות מתשלום דמי ביטוח לאומי, הרי שהכנסות אלו ימשיכו להיות פטורות מתשלום דמי ביטוח לאומי גם כאשר מדובר בהכנסות של החברה המשפחתית.

המל"ל מבהיר, כי למען הסר ספק, ההבהרה מתייחסת אך ורק למצב בו מדובר בהכנסה שאם היתה מיוחסת ליחיד, היתה פטורה מתשלום דמי ביטוח לפי החוק, ולכן אותה הכנסה תהיה פטורה גם בידי חברה משפחתית.

ראוי לציין, כי החלטת המל"ל הינה בתוקף לגבי שנת המס 2014 ואילך, ברם בכוונת הלשכה לפנות למל"ל בבקשה לביטול ההגבלה, שהרי הגבלה זו הינה בניגוד מפורש לעמדה המקצועית של הלשכה ולפירוש הנכון של החוק, ומשכך אין כל סיבה להגבלה.

13. התיישנות בקביעת דמי ביטוח בביקורת ניכויים

חוזר המוסד לביטוח לאומי מיום 15 במאי 2016

מטרת החוזר הינה מתן הסבר על הוראת החוק והשפעת שינוי החקיקה על חיוב דמי ביטוח במסגרת ביקורת ניכויים וכן מהו המועד החוקי הקובע את תאריך התחלת תקופת התיישנות.

החוזר מתייחס לנושאים הבאים:

(1) תקופת התיישנות דמי ביטוח כאמור בסעיף 363א לחוק הביטוח לאומי אשר מגביל את התקופה ל-7 שנים, שבה יכול המוסד לביטוח לאומי לדרוש חוב דמי ביטוח.

(2) מועד התחלת תקופת התיישנות בקביעת חוב בדמי ביטוח.

- תחילת התיקון מיום 1 בינואר 2015
- הוראות מעבר עד יום 30 ביוני 2016

(3) הוראות בקביעת מועד התיישנות במצבים הבאים:

- אין מידע כלל לגבי שנה מבוקרת
- המידע בגין השנה המבוקרת נקלט באיחור
- התגלו עובדות/נתונים חדשים למבקר
- קליטת שומת ניכויים לאחר השגה/דיון משפטי
- קבלת מידע חדש מרשות המסים ביחס לשנים במ הסתיימה הביקורת
- דרישת החזרי דמי ביטוח מהמוסד
- ביצוע ביקורת ניכויים בעקבות הליך משפטי שהמוסד צד לו

14. וועדות שומה בהתאם לסעיף 372 לחוק הביטוח הלאומי

[חוזר המוסד לביטוח לאומי מיום 25 במאי 2016](#)

סעיף 359 לחוק הביטוח לאומי מקנה זכות למבוטח / למעסיק לערור בפני וועדת שומה על קביעה של דמי ביטוח על ידי פקיד גביה, תוך 30 יום מיום שנמסרה לו הודעה על הקביעה בדואר רשום.

בעקבות עתירה לבית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ, הוסכם על הקמת וועדת שומה כאמור בסעיף 372 לחוק הביטוח לאומי אשר תקבע את דמי הביטוח לתשלום.

הוועדה הינה מעין גוף שיפוטי אשר הנושאים בהם תדון מוגבלים בחוק והחלטותיה מחייבות, ואולם שומה סופית של הכנסה מהמקורות האמורים בסעיפים 344(א) ו-345(א) לחוק הביטוח לאומי, לפני כל פטור, ניכויים וזיכויים לפי פקודת מס הכנסה, תחייב את הוועדה.

ראוי לציין, כי החלטת ועדת שומה בשאלה שבעובדה תהיה סופית, ברם ניתן לערער על החלטה בשאלה משפטית לבית הדין.

פרק שני - מה חדש?

חקיקה והנחיות רשות המסים
שפורסמו בשנה החולפת

1. תיקוני מס במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנות התקציב 2015 ו-2016

א. תקציר

בספר החוקים 2511 מיום 30 בנובמבר 2015 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2015 ו-2016), התשע"ו-2015 (להלן: "**חוק ההתייעלות**"), אשר במסגרתו נכללו, בין היתר, שינויים בחוקי מס שונים כדלקמן:

בפקודת מס הכנסה

- הארכת תקופת ההתיישנות להוצאת שומות על ידי פקיד השומה- תיקון 211 לפקודת מס הכנסה
- מתן אפשרות להוצאת שומה חלקית בנושא מסוים- תיקון 211 לפקודת מס הכנסה
- צמצום הטבת המס להפקדות לפנסיה למי שהכנסתו עולה על פי שתיים וחצי מההכנסה הממוצעת במשק (23,660 ש"ח לחודש)- תיקון 209 לפקודת מס הכנסה
- מתן נקודות זיכוי בגין ילדים למי שנישא לאלמן או לאלמנה- תיקון 212 לפקודת מס הכנסה
- הוראת השעה המצמצמת את נקודות זיכוי לאקדמאיים הוורכה עד ליום 31 בדצמבר 2018- תיקון 6 לחוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014)
- החלפת מידע מהמוסד לביטוח לאומי לרשות המסים- תיקון 213 לפקודת מס הכנסה

בחוק מיסוי מקרקעין

- הוראת שעה למס שבח של 25% במקום חישוב לינארי בשל מכירת קרקעות על ידי יחידים המיועדות לבניית דירות מגורים
- הקלות ברישום קרקעות ביישובי מיעוטים ללא צורך בקבלת אישורים משלטונות מיסוי מקרקעין - תיקון 83 לחוק מיסוי מקרקעין

בחוק הביטוח הלאומי

הגשת דיווח מקוון של מעסיק למוסד לביטוח לאומי- תיקון 167 לחוק הביטוח הלאומי

בחוק מיסוי רווחי נפט

שינוי שמו של החוק לחוק מיסוי רווחים ממשאבי טבע וקביעת המיסוי על רווחים ממשאבי טבע שונים בנוסף לנפט וגז.

חוקי מס שונים- הרחבת חובת הגשת דיווחים באופן אלקטרוני והקטנת הקנסות על פיגור בהגשתם
תיקון 210 לפקודת מס הכנסה, תיקון 52 לחוק מס ערך מוסף, תיקון 12 לחוק הבלו על הדלק, תיקון 22 לחוק מס קניה, תיקון 84 לחוק מיסוי מקרקעין.

להלן נפרט את עיקרי התיקונים:

ב. תיקונים בפקודת מס הכנסה

1. **הארכת תקופת ההתיישנות להוצאת שומות על ידי פקיד השומה- תיקון 211 לפקודה:** תוקנו הסעיפים 145, 152 ו-167 לפקודת מס הכנסה, כך שפקיד השומה יהיה רשאי לבדוק את השומה ולקבוע שומה לפי מיטב השפיטה **בתוך 4 שנים** מתום שנת המס שבה נמסר לו הדוח במקום 3 שנים עד כה. במקביל, תבוטל סמכות המנהל להאריך את תקופת ההתיישנות להוצאת שומה בשנה נוספת (מעבר ל-3 השנים).

בהתאם, יראו השגה כאילו התקבלה רק **בחלוף 4 שנים** (במקום 3 שנים) מתום שנת המס שבה נמסר הדוח (או שנה מיום הגשת ההשגה, כמאוחר), ואם היא על שומה שנערכה למי שלא הגיש דוח - בתום 5 שנים, ובמקביל בוטלה השנה הנוספת אשר בסמכות המנהל.

כמו כן, פקיד השומה רשאי לשום שומת ניכויים, כך שיינתנו לו **4 שנים** (במקום 3 שנים) מתום שנת המס שבה הוגש דוח הניכויים השנתי האחרון של החייב (או תקופת ההתיישנות של שומת ההכנסה של אותו נישום, כמאוחר מביניהם).

תחילתם של התיקונים המפורטים לעיל על דוח שיש להגישו לגבי שנת המס 2013 ואילך.

2. **מתן אפשרות להוצאת שומה חלקית בנושא מסוים- תיקון 211 לפקודה:** תינתן לפקיד השומה סמכות לקבוע לפי מיטב שפיתו בשומה חלקית את סכום הכנסתו של נישום הנוגע לנושא אחד או יותר, וכן את הניכויים, הקיזוזים והפטורים המותרים מהכנסה על פי כל דין ואת המס שאותו נישום חייב בו, וכן כי לא יהיה בשומה חלקית זו בכדי לפגוע בסמכויות פקיד השומה לבצע שומה או בזכויות הנישום לגבי יתרת הכנסתו של הנישום. פקיד השומה יודיע לנישום על הנושא או הנושאים שבכוונתו לבחון בטרם יחליט אם לקבוע שומה חלקית. שומה חלקית ניתן לקבוע פעם אחת בלבד לגבי אותה שנת מס. לסעיף זה לא נקבעה סעיף תחילה ספציפי ועל כן לא ברור האם הוא חל על דוחות מס שהוגשו טרם התיקון.

נציין, שטרם התיקון, ניתן היה להוציא שומה חלקית רק לגבי פעולה החייבת בדיווח הכלולה ברשימת הפעולות שנקבעה בתקנות.

3. **צמצום הטבת המס להפקדות לפנסיה למי שהכנסתו עולה על פי שתיים וחצי מההכנסה הממוצעת במשק (23,660 ש"ח לחודש)- תיקון 209 לפקודה**

א. תקרת הטבת ניכוי מהכנסה בעד הפקדה לביטוח פנסיוני תופחת מארבע פעמים השכר הממוצע במשק (37,856 ש"ח לחודש- מעודכן לשנת 2016) לשתי פעמים וחצי השכר הממוצע במשק (23,660 ש"ח לחודש- מעודכן לשנת 2016). לפיכך על הפרשות מעסיק מעבר לתקרה הנ"ל, ישולם מס על ידי המועסק.

ב. תיקון סעיף 47 לפקודת מס הכנסה, כך שגם במקרה שבו רק חלק מהשכר של עובד מבוטח, ההגבלה של הניכוי לשתי פעמים וחצי השכר הממוצע במשק (במקום ארבע פעמים) תחול גם על החלק שאינו מבוטח.

ג. תקרת הטבת הניכוי מהכנסה בשל הוצאה לרכישת ביטוח מועדף מפני אבדן כושר עבודה תעמוד על השכר הממוצע במשק בשנת המס מחולק ב-4.8 במקום ב-3.

ד. תחילתם של התיקונים המפורטים לעיל ביום 1 בינואר 2016.

4. **נקודות זיכוי בגין ילדים למי שנישא לאלמן או לאלמנה - תיקון 212 לפקודה:** נוספה הוראה ביחס לחישוב הנפרד, לפיה בחישוב המס של אישה שנישאה לאלמן יובאו בחשבון נקודות זיכוי בעד כל אחד מילדיה כאמור בסעיף 66(ג)4 לפקודת מס הכנסה. כמו כן, בחישוב המס של גבר שנישא לאלמנה יובאו בחשבון נקודות זיכוי בעד כל אחד מילדיה שהם פעוטות כאמור בסעיף 66(ג)5 לפקודת מס הכנסה.

5. **הוראת השעה המצמצמת את נקודות זיכוי לאקדמיים הוורכה עד ליום 31 בדצמבר 2018- תיקון 6 לחוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנים 2013 ו-2014):** סעיף 40 לפקודה מעניק נקודת זיכוי אחת בחישוב המס למי שזכאי לקבל תואר אקדמי ראשון ומחצית נקודת זיכוי למי שזכאי לתואר אקדמי שני. נקודות הזיכוי הנ"ל יינתנו למשך מספר שנות מס, שהן כמספר שנות לימודיו האקדמיים, ובלבד שנקודות הזיכוי לא יינתנו יותר משלוש שנות מס בגין תואר ראשון ובשתי שנות מס עבור תואר שני. נקודות הזיכוי מובאות בחשבון החל בשנת המס שלאחר שנת המס שבה הסתיימו לימודי התואר (פרט למי שנדרשת התמחות בתחום עיסוקו והשלמתו היא תנאי להתמחות, שיכול לבחור שתחילת הזכאות תחל רק בשנה שלאחר סיום ההתמחות). באופן דומה בוגרי תואר אקדמי שלישי ברפואה או רפואת שיניים זכאים לנקודת זיכוי אחת במשך שלוש שנות מס ולחצי נקודת זיכוי במשך שתי שנות מס. לפי סעיף 40 לפקודה תינתן הטבת מס ליחיד שסיים לימודי מקצוע בדמות מחצית נקודת זיכוי במס, כמספר שנות לימודיו, אך לא יותר משלוש שנות מס.

בחוק לשינוי סדרי עדיפויות לאומיים לשנים 2013 ו-2014 נקבעה הוראת שעה לפיה, מי שסיים לימודים כאמור בסעיפים 40 או 40 לפקודה, בתקופה שמיום 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2015, יהיה זכאי לקבל את נקודת הזיכוי או מחצית נקודת הזיכוי במשך שנת מס אחת בלבד. היחיד יוכל לבחור אם הוא רוצה לקבל את נקודות הזיכוי בשנת המס שלאחר שנת המס בה סיים את לימודיו או בשנת המס שלאחריה.

בתיקון הנוכחי הוורך תוקף הוראת השעה עד ליום 31 בדצמבר 2018. לפיכך, על מי שסיים את לימודיו עד 31 בדצמבר 2013 או החל מיום 1 בינואר 2019 יחולו ההוראות הקבועות שתוארו לעיל, המעניקות את נקודות הזיכוי למשך מספר שנים ולא בשנה אחת בלבד.

6. **החלפת מידע מהמוסד לביטוח לאומי לרשות המסים - תיקון 213 לפקודה:** נוספה בפקודת מס הכנסה הוראה המאפשרת לרשות המסים לקבל מאת המוסד לביטוח לאומי דוח שקיבל המוסד באופן מקוון מהמעסיקים כאמור לעיל. לאור התיקון כאמור וכדי שלא ליצור נטל נוסף על המעסיקים של דיווח כפול, הן למוסד לביטוח לאומי והן לרשות המסים, בוטלו הסעיפים הקטנים (ב1) עד (ב3) לסעיף 166 לפקודת מס הכנסה (שעד כה תחולתם הוקפאה בפועל וטרם נאכפה), כך שבמקום הדיווח לגבי תשלום הכנסת עבודה לעובד ולגבי תשלום הכנסה חבת ניכוי, בשל ארבעה חודשים רצופים בשנת המס, הקבוע כיום בפקודת מס הכנסה, ידווחו המעסיקים למוסד לביטוח לאומי כל חצי שנה. תחילתם של התיקונים המפורטים לעיל ביום 1 בינואר 2016.

ג. תיקונים בחוק מיסוי מקרקעין

7. **הוראת שעה למס שבח של עד 25% במקום מס שולי בחישוב לינארי בשל מכירת קרקעות על ידי יחידים המיועדות לבניית דירות מגורים -** נקבעה הוראת שעה לתקופה של 3 שנים, בתקופה מיום 1 בינואר 2016 ועד ליום 31 בדצמבר 2018, כך שלגבי מכירת קרקע בידי יחידים, יחול שיעור מס שבח מופחת של עד 25% על חלק השבח הריאלי המיוחס לתקופה שעד יום התחילה (5 בנובמבר 2001), במקום מס שולי, בהתקיים התנאים הבאים:

א. המכירה היא של זכות במקרקעין שהיא קרקע שתכנית הבניה שחלה לגביה מתירה בניה על הקרקע של 8 דירות לפחות המיועדות לשמש למגורים. חשוב לציין כי גם עסקאות קומבינציה נכללות בהגדרה.

ב. המכירה היא מיחיד לקבלן רשום, והקרקע הנמכרת תהווה מלאי עסקי בידוי. לגבי אלה:

- (1) מכירה של קרקע שכלולה בשטח שתוכנית הבניה שקיימת לגביה מתירה בניה של 1,000 דירות לכל הפחות וביום המכירה ניתן היתר בניה ל 10% לכל היותר מהדירות המותרות לבניה בשטח שחלה עליו התוכנית כאמור.
- (2) זכות במקרקעין בקרקע שתכנית הבניה שקיימת לגביה מתירה בנייה של 1000 דירות לפחות.

ג. **לגבי קרקעות שאינן עומדות בתנאי הפסקה הקודמת קיימות תקופות מקסימום לבנייה - לגבי זכות במקרקעין בקרקע שתכנית הבניה שקיימת לגביה מתירה בנייה של פחות מ-1000 דירות -** עד תום ה"תקופה הקובעת" הסתיימה בנייתן על הקרקע של כל הדירות המיועדות לשמש למגורים המותרות לבנייה לפי תכנית הבניה החלה על הקרקע במועד סיום הבניה (בעסקת קומבינציה יש לסיים רק 8 דירות המיועדות לשמש למגורים); לעניין פסקה זו יראו בקבלת אישור להספקת חשמל, מים או חיבור של טלפון לבניין, כסיום הבניה;

"התקופה הקובעת" -

פחות מ-251 דירות - 42 חודשים מיום המכירה.
251 עד 1000 דירות - 48 חודשים מיום המכירה.

חריגים: שיעור המס המופחת כמפורט לעיל, לא יחול על מכירת קרקע לבניה למגורים שנעשתה בלא תמורה, או בין קרובים, או שחל לגביה פטור ממס, כולו או חלקו, או שיעור מס מופחת לפי החוק או לפי פקודת מס הכנסה, או שהיא שינוי ייעוד שחלות לגביה הוראות סעיף 5(ב) לחוק מיסוי מקרקעין. כמו כן, יובהר כי שיעור המס המופחת לא יחול על פעולה באיגוד. לעניין זה, "קרוב" - לרבות איגוד השולט בו ואיגוד שבשליטת השולט בו.

8. **הקלות ברישום קרקעות ביישובי מיעוטים ללא צורך בקבלת אישורים משלטונות מיסוי מקרקעין -** תיקון 83 לחוק **מיסוי מקרקעין:** כדי לקדם בנייה ביישובי מיעוטים, ניתן יהיה לרשום בפנקסי המקרקעין מכירה של זכות במקרקעין אשר נמצא בתחומי יישוב מיעוטים, והמכירה הקודמת של אותם מקרקעין לא נרשמה בפנקסי המקרקעין (בתנאי שהמכירה נעשתה לפני 1 בדצמבר 2015), וזאת ללא צורך בקבלת אישורים משלטונות מיסוי מקרקעין. עם זאת לא יבוטלו חובת מס בגין עסקאות קודמת באותן קרקעות, שלא דווחו.

"יישוב מיעוטים" - יישוב ש-80% לפחות מתושביו אינם יהודים עפ"י נתוני הלמ"ס.

ד. תיקונים בחוק הביטוח הלאומי

9. הגשת דיווח מקוון של מעסיק למוסד לביטוח לאומי - המוסד לביטוח לאומי מקבל דיווח ממעסיקים על קליטת עובדים חדשים דרך רשויות המס. דיווח זה מוגש אחת לשנה ומתקבל במוסד לביטוח לאומי רק מספר חודשים לאחר מכן. מכך יוצא כי המוסד לביטוח לאומי מקבל דיווח על עובד חדש שנקלט רק כשנה וחצי לאחר מועד קליטתו. בשנה וחצי הנ"ל העובד החדש ייחשב בביטוח הלאומי כמי שאינו משלם את דמי הביטוח וייתכן אף שחשבונו יעוקל בשל כך. הפערים בזמני הדיווח יוצרים בעיה נוספת הנוגעת למקבלי קצבאות. לפיכך, נקבעה חובת דיווח של מעסיק על עובדיו ישירות למוסד לביטוח לאומי, כמפורט להלן:

א. מעסיק או מי שמשלם פנסיה מוקדמת יגיש למוסד באופן מקוון דוח על שכר עבודה או על פנסיה מוקדמת ששילם למי שבעדו הוא חייב או היה חייב בתשלום דמי ביטוח במועדים המפורטים להלן:

- (1) עד יום 18 ביולי בכל שנה - לגבי החודשים ינואר עד יוני של אותה השנה;
- (2) עד יום 18 בינואר בכל שנה - לגבי החודשים ינואר עד דצמבר של השנה שקדמה לה;
- (3) עד יום 30 באפריל בכל שנה - לגבי שנת המס שקדמה לה. ככל שתינתן לכלל המעסיקים ארכה להגשת דוח לפי סעיף 166 לפקודת מס הכנסה, יוארך אף המועד האמור להגשת הדוח.

ב. נוספה הוראה המסמיכה את השר לקבוע סוגי מעסיקים או משלמי פנסיה מוקדמת שיגישו דוח כאמור באופן שאינו מקוון בהתאם להוראות שיקבע.

ג. נקבע קנס מנהלי למי שלא הגיש דוח מקוון בתוך 60 ימים מהמועדים הנקובים לעיל.

ד. תחילתם של התיקונים המפורטים לעיל הינו מיום 1 בינואר 2016 על דוח שהוגש בעד שנת הכספים 2016 ואילך.

ה. תיקונים בחוק מיסוי רווחי נפט

10. **מיסוי משאבי טבע**- במסגרת חוק מיסוי רווחי נפט, התשע"א-2011 נוסף פרק העוסק במיסוי משאבי טבע נוספים (מעבר לזה החל על נפט וגז), וזאת בעקבות המלצות הוועדה לבחינת המדיניות לגבי חלק המדינה המתקבל בעד השימוש של גורמים פרטיים במשאבי טבע לאומיים, בהיבט של מיסוי הרווחים ממשאבי טבע (ועדת שישינסקי 2).

התיקון קובע כי בעל זכות לניצול משאב טבע יהא חייב בתשלום היטל רווחי יתר ממכירה של משאב טבע בהתאם לשיעורים שנקבעו בתיקון לחוק. בנוסף, התיקון לחוק קובע, בין היתר, הוראות לעניין אופן חישוב רווחי יתר ממכירה של משאב טבע, הוראות ביחס להעברת רווחי יתר שליליים לשנות מס עוקבות, כללים לאיחוד זכויות לניצול משאב טבע, מועדי תשלום של ההיטל, חובות דיווח ושומה של רווחי יתר, פעולות נוספות שרואים אותן כמכירה של משאב טבע, הוראות ביחס לרווחי יתר בעסקאות בין צדדים שמתקיימים ביניהם יחסים מיוחדים, הוראות מיוחדות לענין משאב טבע מסוג ברום וסלע פוספט ועוד.

התיקון לחוק יחול על רווחי יתר של בעל זכות לניצול משאב טבע שנצמחו ביום 1 בינואר 2016 ואילך וביחס למשאב טבע מסוג כלוריד האשלג מיום 1 בינואר 2017 ואילך.

ו. תיקונים בחוקי מס שונים- הרחבת חובת הגשת דיווחים באופן אלקטרוני

11. **הרחבת חובת הגשת דיווחים באופן אלקטרוני והקטנת הקנסות על פיגור בהגשתם**- על מנת להגביר את האכיפה, לשפר את השירות הניתן לציבור הנישומים, לפשט ולייעל את תהליכי הדיווח לרשות המסים נוספו התיקונים הבאים במסגרת חוקי המס השונים (תיקון 210 לפקודת מס הכנסה, תיקון 52 לחוק מס ערך מוסף, תיקון 12 לחוק הבלו על דלק, תיקון 22 לחוק מס קניה, תיקון 84 לחוק מיסוי מקרקעין):

א. חובת דיווח מקוון של רווח/הפסד הון במכירת נכס לפי סעיף 91 לפקודת מס הכנסה;

- ב. חובת הגשת דוח מקוון על ידי חבר בני אדם בגין הכנסותיו בשנת המס לפי סעיף 131 לפקודת מס הכנסה;
- ג. נוספה הוראה המסמיכה את שר האוצר לקבוע כי דוחות, מסמכים או טפסים נוספים שיש להגיש לרשות המסים, כולם או חלקם, יוגשו באמצעים אלקטרוניים בלבד, ולקבוע כאמור גם לגבי מי שלא חלה עליו חובת הגשה באופן מקוון אך בחר בכך;
- ד. נוספה הוראה המסמיכה את שר האוצר פטור מחובת הגשה באופן מקוון לגבי סוגי חייבים בדיווח;
- ה. נוספה הוראה המסמיכה את המנהל לקבוע כללים לגבי הגשה באופן מקוון ביחס להליכי הזיהוי לצורך ההגשה, אופן ההגשה, הארכת מועד ההגשה והטפסים והמסרים האלקטרוניים שיש להשתמש בהם לצורך ההגשה;
- ו. נקבע כי דוח, מסמך או טופס שהוגשו באופן מקוון בהתאם לכללים שקבע המנהל יראוהו כאילו נחתמו, וזאת אף אם לא יכללו חתימה אלקטרונית מאושרת בהתאם לאמור בסעיף 2(א) לחוק חתימה אלקטרונית;
- ז. נקבע כי דוח, מסמך או טופס שיוגש שלא על פי הכללים יראו בו כאילו לא הוגש;
- ח. נקבע כי חבר בני אדם יגיש דוח שנתי מקוון עד יום 31 במאי שלאחר שנת המס שלגביה מוגש הדוח לפי סעיף 132 לפקודת מס הכנסה.
- ט. תחילתם של התיקונים המפורטים לעיל על דוח שיש להגישו לגבי שנת המס 2015 ואילך ולאחר ששר האוצר יקבע את הכללים לגבי ההגשה באופן מקוון כאמור לעיל.
- י. הקטנת העיצומים הכספיים/ קנסות על אי הגשת הדוחות בזמן - במקביל להרחבת חובת הדיווחים המקוונים, הוקטנו הקנסות/ העיצומים הכספיים על פיגור בהגשתם לסכום של 500 ש"ח בגין כל חודש מלא של פיגור בהגשת הדוח. תחילת התיקון מיום 1 בינואר 2016.

2. חובת דיווח על חוות דעת ונקיטה בעמדה הסותרת עמדה של רשות המיסים

1. כללי

בספר החוקים 2513 מיום 9 בדצמבר 2015 פורסם חוק הטבות במס וייעוץ במס (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2015 (להלן: **"התיקון"**), שבמסגרתו בוצע, בין היתר, תיקון 215 לפקודת מס הכנסה המחיל חובת דיווח בשל שימוש בחוות דעת מסוימות כאשר שכר הטרחה של היועץ תלוי בחסכון המס של מקבל חוות הדעת, דיווח על "חוות דעת מדף" ודיווח על עמדה הסותרת עמדה של רשות המיסים.

במקביל, תוקנו באופן דומה גם חוקי המסים העקיפים (מס ערך מוסף, בלו על הדלק, מכס, מס קנייה).

2. נישומים עליהם לא תחול חובת הדיווח

חובת הדיווח החדשות לא יחולו על מוסד ציבורי כהגדרתו בסעיף 9(2) לפקודה. חובת הדיווח יחולו רק יחיד או חבר בני אדם בעלי הכנסה בשנת המס העולה על 3 מיליון ש"ח (ללא תמורה ממכירה הונית) או על 1.5 מיליון ש"ח בגין תמורה על מכירה הונית אם חוות הדעת ניתנה בקשר לאותה מכירה.

3. חוות דעת החייבת בדיווח

התיקון שאושר מגדיר "חוות דעת" כחוות דעת בכתב, חתומה על ידי נותן חוות הדעת, שניתנה, במישרין או בעקיפין, לאדם ומאפשרת או נועדה לאפשר "יתרון מס".

"יתרון מס" יוגדר בפקודת מס הכנסה כלרבות כל אחד מאלה:

- (1) הנחה או הקלה מהמס, דחיית אירוע המס, הפחתה של סכום המס או של סכום מקדמה, או הימנעות ממס;
- (2) הימנעת מחובה או מהתחייבות לנכות מס במקור או הוצאות, או להתחשב בהפסד;
- (3) דחייה של מועד תשלום המס.

חוות דעת בשלהן יידרש דיווח הן כלהלן:

א. חוות דעת ששכר הטרחה בעדה תלוי בסכום יתרון המס שיווצר למקבל חוות הדעת. לעניין זה, "שכר טרחה" מוגדר בחוק כ"סכום של 100,000 שקלים חדשים לפחות, שהוסכם בין הצדדים כי ישולם בעד חוות הדעת בגין חיסכון המס המירבי הכולל שיווצר למקבל חוות הדעת";

ב. חוות דעת "מדף" - אחת מאלה:

- (1) **תוכן אחיד** - חוות דעת בעלת תוכן אחיד בעיקרו שניתנה לשלושה לפחות בתוך תקופה של שנתיים, והיא אינה תלויה בעיקרה בנסיבותיו המיוחדות של מקבל חוות הדעת (על מי שנתן חוות דעת שהיא תכנון מדף מסוג תוכן אחיד מוטלת חובה להודיע על כך למי שקיבל אותה, ובלבד שהוא האדם השלישי ואילך שלו ניתנה חוות הדעת);
- (2) **יוזמת נותן חוות הדעת** - חוות דעת שנותן חוות הדעת הציע אותה למקבל מיוזמתו, והמקבל חויב בחובת סודיות לגבי תוכנה.

דיווח בגין חוות דעת בנוגע למס הכנסה שעומדת בתנאים שפורטו בחוק, **יבוצע בדוח השנתי** שחייב בו אותו אדם שקיבל את חוות הדעת (לא יידרש דיווח ממי שאינו חייב ממילא בהגשת דוח שנתי). **הדיווח יהיה על עצם קבלת חוות הדעת, הפעולה או הנכס הנדונים בחוות הדעת, וסוגיית המיסוי המושפעת מחוות הדעת** (ניכויים, פחת, סיווג הכנסה, סיווג הוצאה וכל סוגיה אחרת שיקבע המנהל). **לא יידרש צירופה של חוות הדעת לרשות המסים**. יצוין, כי קבלת חוות דעת לאחר הגשת הדוח לפי סעיף 131 (דוח על הכנסה) או סעיף 166 לפקודה (דוח ניכויים) לפי העניין - תחייב דיווח על קבלתה בתוך 60 ימים מיום קבלתה. הדיווח יינתן באמצעות **טופס 1345**.

יוטעם, כי אדם לא יהא חייב בדיווח על חוות דעת מדף עם תוכן אחיד (ראה לעיל), שלא ניתנה לגביה הודעה מטעם נתן חוות הדעת כי היא מהווה תכנון מדף.

עוד יוטעם, כי אדם לא יהא חייב בדיווח על חוות דעת שניתנה לו לגבי סוגיות שנדונו בהליך שומה, השגה או ערעור, ובלבד שחוות הדעת ניתנה בתקופה שבה מתקיימים הליכי השומה, ההשגה או הערעור, ולגבי אותה שנת מס בלבד.

4. דיווח על עמדה הסותרת את עמדת רשות המסים

יידרש דיווח בגין "עמדה חייבת בדיווח" הנכללת בדוח השנתי למס הכנסה, שהינה עמדה העומדת בניגוד לעמדה שפרסמה רשות המסים עד תום שנת המס שלגביה מוגש הדוח, **ואשר יתרון המס הנובע ממנה (ראה הגדרה לעיל) עולה על 5 מיליון ש"ח באותה שנת מס או על 10 מיליון ש"ח במהלך 4 שנות מס לכל היותר**.

יצוין, כי מספר העמדות שתפרסם רשות המסים (באתר האינטרנט שלה) לא יעלה על 50 בשנה, אלא בכפוף לאישור שר האוצר וועדת הכספים של הכנסת. בשנים 2016 ו-2017 רשות המסים תהיה רשאית לפרסם 100 עמדות בכל שנה. **נכון למועד פרסומה של חוברת זו טרם פורסמו העמדות הנ"ל**.

5. אי קיום חובת דיווח

אדם **שקיבל חוות דעת או נקט בעמדה הסותרת את עמדת רשות המסים** (כהגדרתן לעיל) ולא דיווח כאמור לעיל - יראוהו כמי שלא הגיש את הדוח לפי סעיף 131 או 166 לפקודה, לפי העניין. לעניין זה, יוזכר כי מלבד הסנקציות כגון קנסות, עיצומים כספיים, ריבית והצמדה, אי הגשת דוח לפי סעיפים 131 או 166 לפקודה מהווה גם עבירה פלילית אשר עלולה להביא לידי הטלת מאסר ו/או קנס.

אי מתן דיווח על תכנון מדף מסוג תוכן אחיד בידי **נתן חוות הדעת** למקבל חוות הדעת יגרור הטלת מאסר שנה או קנס על נתן חוות הדעת.

6. תיקון חוקי המסים העקיפים

במקביל לתיקון פקודת מס הכנסה לצורך החלת חובת דיווח על חוות דעת ונקיטה בעמדה הסותרת את עמדת רשות המסים - תוקנו במקביל גם חוקי המסים העקיפים (מס ערך מוסף, בלו על הדלק, מכס, מס קנייה).

דיווח בגין חוות דעת שניתנה בתחום מיסים עקיפים ועומדת בתנאים שפורטו בסעיף 3 לעיל, יוגש בתוך 60 ימים מתום שנת המס בה התקבל יתרון המס בגין חוות הדעת.

דיווח על נקיטת עמדה במיסים עקיפים יחול על עמדה שיתרון המס הנובע ממנה עולה על 2 מיליון ש"ח בשנה או 5 מיליון ש"ח במהלך 4 שנים.

7. תחולה

הוראות פקודת מס הכנסה שנקבעו בתיקון יחולו לגבי חוות דעת (מהסוגים שהוגדרו לעיל) שתינתן מיום 1 בינואר 2016 ואילך, ועל עמדה חייבת בדיווח שהובאה בדוח לשנת 2016 ואילך.

התיקונים שנקבעו לגבי חוקי המסים העקיפים יחולו לגבי דיווח שיש להגישו מיום 1 בפברואר ואילך.

3. הפחתת שיעור מס החברות ל-25% החל מיום 1 בינואר 2016

1. כללי

בספר החוקים 2521 מיום 5 בינואר 2016 פורסם [חוק לתיקון פקודת מס הכנסה \(מס' 216\)](#), התשע"ו-2016 (להלן: "התיקון" או "תיקון 216"), שבמסגרתו הופחת שיעור מס החברות ל-25% (במקום 26.5%) החל מיום 1 בינואר 2016.

נציין, שכונן למועד כתיבת חוברת זו, קיימת הצעת חוק ממשלתית להפחתה הדרגתית נוספת בשיעורי מס החברות ל-24% בשנת 2017 ו-23% החל משנת 2018.

בחוזר זה נפרט את הוראות התיקון וכן נתייחס להשלכות התיקון על הטיפול בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015.

2. הוראות תיקון 216

- שיעור מס החברות שנקבע בסעיף 126(א) לפקודה יופחת לשיעור של 25% (במקום 26.5%).
- שיעור מס החברות החדש יחול על הכנסה שהופקה או שנצמחה החל מיום 1 בינואר 2016.
- בנוסף, בוצעו תיקונים מתאימים/משלימים להוראות סעיפים 126(ג)-(ו) לפקודה העוסקים בתשלום המס על דיבידנד שמקורו מחוץ לישראל, וכן בסעיף 67(ב)(2) לפקודה המתייחס לדיבידנד שחילקה חברת החזקות ישראלית.
- שיעור המס של חברה שנקבעה לה תקופת שומה מיוחדת (כלומר שנה שאינה מסתיימת ביום 31 בדצמבר 2015), יחושב באופן יחסי בין התקופה מתחילת שנת המס ועד ליום 31 בדצמבר 2015 (26.5%) לבין התקופה החל מיום 1 בינואר 2016 ועד לתום שנת המס (25%).
- נציין, שהתיקון אינו רלבנטי לשיעורי המס המוטלים על הכנסות מכח החוק לעידוד השקעות הון (הכנסות ממפעל מועדף/מוטב/מאושר), או לשיעורי מס הכנסה המוטלים על יחידים.

3. השלכות התיקון על הטיפול בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015

להלן הטיפול הנדרש בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015:

- IAS 12 "מיסים על ההכנסה" בסעיפים 46-47 קובע כי נכסי מיסים שוטפים ונדחים וכן התחייבויות מיסים שוטפים ונדחים ימדדו בהתבסס על שיעורי המס (ועל חוקי המס) אשר "חקיקתם הושלמה למעשה, עד לסוף תקופת הדיווח". מאחר שמליאת הכנסת אישרה את תיקון 216 בקריאה שניה ושלישית רק ביום 4 בינואר 2016, חקיקת שיעור המס המופחת לא הושלמה למעשה עד ליום 31 בדצמבר 2015. יצוין כי הפרקטיקה בישראל היא לראות בהשלמת הליכי החקיקה בכנסת כהשלמה למעשה של החקיקה (עוד בטרם פרסום החקיקה הסופית ברשומות).
- על כן בדוחות ליום 31 בדצמבר 2015 יתרות המס בדוחות הכספיים יחושבו בהתאם לשיעור מס חברות בגובה 26.5% ולא ישקפו את שיעור המס המופחת הצפוי וזאת למרות שהתיקון אושר על ידי מליאת הכנסת עד למועד אישור הדוחות הכספיים.
- מאחר שעד למועד אישור הדוחות הכספיים חקיקת שיעור המס המופחת הושלמה למעשה (קרי, הפחתת שיעור המס אושרה בקריאה שלישית בכנסת), אזי בהתאם להוראות IAS 10 "אירועים לאחר תקופת הדיווח", הביאורים יכללו גילוי בדבר שיעור המס החדש וכן יכללו גילוי לאומדן ההשפעה הצפויה על הדוחות הכספיים. (יפורסם על ידינו באור לדוגמה).
- טיפול חשוב נוגע גם בדוחות כספיים הערוכים לפי כללי חשבונאות מקובלים בישראל ובדוחות הערוכים לפי הוראות התקינה בארה"ב. יצוין כי בהתאם להוראות התקינה בארה"ב, שינוי שיעור המס יקבל ביטוי רק בדוחות הכספיים בהם החקיקה הושלמה (להבדיל מ"הושלמה למעשה"), כלומר, בתקופת הדיווח בה חקיקת שינוי שיעור מס חברות תפורסם ברשומות.
- נראה כי משתתפי שוק ייקחו את שיעור המס המופחת בחשבון בהערכות שווי נכון ליום 31 בדצמבר 2015, על כן בנוגע לחישובי שווי הוגן (IFRS 13), שווי בר השבה (IAS 36) וחישובים כלכליים שונים המתבצעים ביחס לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015, יש להשתמש בשיעור המס המופחת הצפוי.

4. מתן הטבות מס לקידום הנפקות בבורסה של חברות מחקר ופיתוח והשקעות של קופות גמל ב"קרן טכנולוגיה עילית"- תיקון 220 לפקודה

1. כללי

בספר החוקים 2540 מיום 28 במרץ 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 220 והוראות שעה), התשע"ו-2016 (להלן: "התיקון" או "תיקון 220").

הוועדה לקידום השקעות בחברות ציבוריות הפועלות בתחום המחקר והפיתוח, אשר הוקמה על ידי רשות ניירות ערך ביקשה לקדם את תעשיית הטכנולוגיה העילית (היי-טק) ולגרום לכך שהבורסה בישראל תהווה אלטרנטיבה יעילה לגיוסי הון של חברות אלה, ובייחוד חברות טכנולוגיה עילית בינוניות. ביום 16 ביוני 2014 פורסם הדוח הסופי של הוועדה, אשר כלל המלצות בתחומים רבים, ביניהן המלצות להקלות בתחום המיסוי, הכלולות בתיקון 220 לפקודת מס הכנסה (להלן: "הפקודה"). תיקון זה מהווה נדבך נוסף לחוק לקידום השקעות בחברות הפועלות בתחומי הטכנולוגיה העילית (היי-טק) (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2015 שפורסם ביום 31 בדצמבר 2015. הכולל תיקונים לחוק החברות ולחוק ניירות ערך.

התיקון קובע, בין היתר, את ההטבות הבאות:

(1) הטבה למשקיעים במסגרת הנפקה לציבור של חברת מו"פ -

בתקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2022, סכום השקעה מזכה במניה של חברת מחקר ופיתוח, עד לגובה של 5 מיליון שקלים חדשים, יוכר למשקיע כהפסד הון בשנת המס שבה ביצע את ההשקעה או בשנות המס שלאחריה עד תום תקופת ההטבה, ויחולו לגבי הפסד ההון האמור הוראות סעיף 92 לפקודה (קיזוז הפסדי הון) ובלבד שסכום ההשקעה שולם במסגרת הנפקה לציבור של החברה בבורסה בישראל במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019 ("התקופה הקובעת").

(2) הטבה לבעלי שליטה במסגרת הנפקה לציבור של חברת מו"פ -

במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019, תינתן אפשרות ליחידים בעלי שליטה שהם עובדים בחברות מחקר ופיתוח, להתחייב במס על עליית ערך האופציות שהתקבלו בידיהם טרם רישום החברה בבורסה וניתנו להם בקשר עם יחסי עובד מעביד, במסגרת סעיף 102 לפקודה, המאפשר מיסוי במסלול רווח הון שבו שיעור המס הוא 25% בלבד, וזאת על עליית ערך האופציות ממועד הרישום בבורסה בישראל עד מועד המימוש שלהם בידי העובדים האמורים.

(3) פטור ממס לקופות גמל על השקעות בקרן נאמנות מסוג "קרן טכנולוגיה עילית"-

לעניין הכנסתה של קופת גמל מדיבידנד, מריבית או מהפרשי הצמדה שהתקבלו מאת קרן טכנולוגיה עילית - החזקת אחד או יותר מאמצעי השליטה בקרן ביחד או לחוד בידי כמה קופות גמל, בשיעור שאינו עולה על 75% (במקום 50%) מאמצעי השליטה בקרן, לא תהווה שליטה, ועל כן לא ייפגע הפטור על הכנסות שיתקבלו מהקרן.

להלן נפרט את עיקרי התיקון, המבוססים בעיקרם על דברי ההסבר להצעת החוק.

2. הוראת שעה - עלות ההשקעה במניות אשר נרכשו במסגרת הנפקה לציבור של חברת מחקר ופיתוח תוכר במועד ההשקעה כהפסד הון עד לסכום של 5 מיליון ש"ח

2.1 נקבעה הוראת שעה לפיה בתקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2022 יקראו את פקודת מס הכנסה ("הפקודה") כאילו נוסף לה סעיף 92א, אשר קובע כי סכום ההשקעה מזכה במניה של חברת מחקר ופיתוח, עד לגובה של 5 מיליון שקלים חדשים, יוכר למשקיע כהפסד הון בשנת המס שבה ביצע את ההשקעה או בשנות המס שלאחריה עד תום תקופת ההטבה, ויחולו לגבי הפסד ההון האמור הוראות סעיף 92 לפקודה (קיצוז הפסדי הון) ובלבד שסכום ההשקעה שולם במסגרת הנפקה לציבור של החברה בבורסה בישראל במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019 ("התקופה הקובעת") ושהימנעות ממס או הפחתת מס בלתי נאותות אינן בין המטרות העיקריות של ההשקעה.

משמעות התיקון היא כי סכום ההשקעה מזכה יוכר למשקיע באופן שוטף, במקום הכרה בהשקעה כאמור רק בעת מכירת המניות. הסעיף קובע הגדרות לעניין המונחים המשמשים בו ומבהיר את משמעותם. בין השאר מוגדרים המונחים האלה:

"השקעה מזכה" - השקעה במזומן בחברת מחקר ופיתוח בשנת מס כלשהי, אשר בשלה הוקצו למשקיע מניות באותה חברה, באותה שנה.

"חברת מחקר ופיתוח" - חברה אשר התאגדה בישראל ושהשליטה על עסקיה וניהולם מופעלים בישראל, שהתקיימו לגביה כל אלה:

- (1) החברה הונפקה לראשונה לציבור בבורסה בישראל במהלך התקופה הקובעת.
  - (2) החברה לא הונפקה למסחר בבורסה זרה טרם הנפקתה לראשונה בבורסה בישראל;
  - (3) בעת ההנפקה לראשונה, החברה הוגדרה כחברת מחקר ופיתוח בהתאם לתקנון הבורסה, ולא נקבע כי היא אינה חברת מחקר ופיתוח עד מועד ההשקעה המזכה;
  - (4) שווי השוק של החברה הוא בין 200 מיליון שקלים חדשים למיליארד שקלים חדשים, או שווי אחר שקבע שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת (טווח זה נקבע כדי לעודד כאמור את החברות הבינוניות);
  - (5) בעד כל אחת משנות מס ממועד ההנפקה לראשונה עד מועד ההשקעה המזכה הראשונה התקבל אישור של הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית כי 70% לפחות מהוצאות החברה באותה שנה, הוצאו, במישרין או בעקיפין, בקשר למוצר המבוסס על מחקר ופיתוח שבוצעו בחברה;
- "תקופת ההטבה" - שלוש שנות מס החל בשנת המס שבה סכום ההשקעה המזכה שולם לחברת המחקר והפיתוח.

2.2 בחישוב רווח ההון במכירת מניות של חברת מחקר ופיתוח בידי משקיע שסכום ההשקעה המזכה הוכר לו כהפסד הון, יוקטן המחיר המקורי של המניות בכל סכום ההשקעה שהוכר כהפסד כאמור. זאת, הואיל וההשקעה במניות כבר הוכרה באופן שוטף בעת ביצוע ההשקעה, וכדי שלא לתת כפל הטבה על ידי הכרה נוספת בסכום ההשקעה בעת מכירת המניות.

2.3 אם השקיע משקיע בחברת מחקר ופיתוח השקעה מזכה, תבחן הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית, בתום כל שנת מס במהלך התקופה הקובעת, אם 70% לפחות מהוצאות החברה באותה שנה הוצאו, במישרין או בעקיפין, בקשר למוצר המבוסס על מחקר ופיתוח שבוצעו בחברה. אם נמצא בבחינת הרשות האמורה כי תנאי זה אינו מתקיים בחברה, תהיה החברה חייבת במס על מלוא סכום ההשקעות המיטביות שהושקעו בה, בשיעור הקבוע בסעיף 125ב(2) (שיעור מס של 30%), בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מהמועד שבו נמצא כי התנאי האמור חדל להתקיים עד מועד התשלום בפועל.

סנקציה זו נקבעה כדי לקבוע תמריץ שלילי לחברות מחקר ופיתוח להפר את התנאים שנקבעו בתקנון הבורסה בדבר עיסוק עיקרי במחקר ופיתוח.

3. הוראת שעה- אפשרות ליחידים בעלי שליטה בחברות מו"פ, להתחייב במס במסלול הוני (בשיעור 25%) על עליית ערך האופציות שהתקבלו בידיהם טרם רישום החברה בבורסה

כדי לתמרץ כאמור את חברות הטכנולוגיה העילית לצאת להנפקות בבורסה, במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019, תינתן אפשרות ליחידים בעלי שליטה שהם עובדים בחברות מחקר ופיתוח, להתחייב במס על עליית ערך האופציות שהתקבלו בידיהם טרם רישום החברה בבורסה וניתנו להם בקשר עם יחסי עובד מעביד, במסגרת סעיף 102 לפקודה, המאפשר מיסוי במסלול רווח הון שבו שיעור המס הוא 25% בלבד, וזאת על עליית ערך האופציות ממועד הרישום בבורסה בישראל עד מועד המימוש שלהם בידי העובדים האמורים.

הטבה זו ניתנת כתמריץ, שכן בסעיף 102 לפקודה נקבע כי הסעיף חל רק על עובדים (ונושאי משרה) שאינם בעלי שליטה, ואלה האחרונים ממוסים ככלל במסגרת סעיף 3(ט) לפקודה, המחייב מימוש אופציות בידי בעלי שליטה במס בשיעור שולי, העומד כיום על 48%.

לאור האמור לעיל, נקבעה הוראת שעה לפיה במהלך התקופה שמיום 1 ביולי 2016 עד 30 ביוני 2019, יקראו כאילו בסעיף 102(א) לפקודה, בהגדרה "בעל שליטה" ימועט עובד שהוא בעל שליטה בחברת מחקר ופיתוח כהגדרתה בסעיף 92א, לגבי מניה אשר ניתנה לו בקשר עם יחסי עובד מעביד.

4. פטור ממס לקופות גמל על השקעות בקרן נאמנות מסוג "קרן טכנולוגיה עילית"

סעיף 9(2) לפקודה קובע פטור ממס לגופים המנויים בו, ביניהם קופת גמל, בתנאים המפורטים בו. הפטור ממס מוגבל לכך שההכנסה לא הושגה מעסק שהוא בשליטת קופת הגמל.

פסקה (3) להגדרה "שליטה" הקבועה בסעיף האמור, קובעת כי יראו יכולת לכוון את פעילותו של חבר בני אדם (ומכאן כי תהיה זו שליטה) אם מתקיימת החזקה בשיעור העולה על 50% מאמצעי השליטה בחבר בני האדם.

בתיקון להגדרה האמורה הוספה פסקה (4) שבה נקבע, כי על אף האמור בפסקה (3), לעניין הכנסתה של קופת גמל מדיבידנד, מריבית או מהפרשי הצמדה שהתקבלו מאת קרן טכנולוגיה עילית - החזקת אחד או יותר מאמצעי השליטה בקרן ביחד או לחוד בידי כמה קופות גמל, בשיעור שאינו עולה על 75% מאמצעי השליטה בקרן, לא תהווה שליטה.

לעניין זה, "קרן טכנולוגיה עילית" היא כהגדרתה בחוק השקעות משותפות בנאמנות, ובלבד שהיא קרן נאמנות פטורה כהגדרתה בסעיף 88 לפקודה.

התיקון נקבע עקב המלצת הוועדה להקים קרנות טכנולוגיה עילית נסחרות במודל של קרנות נאמנות סגורות, אשר יהיו רשאיות להשקיע עד 30% מהסכום שיגויס מהציבור בניירות ערך של חברות טכנולוגיה עילית לא נסחרות, ועד 50% במקרה שבו תתקבל תמיכה מהמדינה. כדי להקל על הקמת קרנות אלה, המליצה הוועדה לאפשר הקלה בשיעור ההחזקה של אמצעי השליטה של קופות הגמל בקרנות הללו.

5. תחילת התיקון

תחילתו של תיקון זה ביום 1 ביולי 2016.

5. הוראות הפטור ממס לשינויי מבנה יחולו (בכפוף לרולינג) גם על שותפות רשומה- תיקון 221 לפקודה

ביום 6 באפריל 2016 פורסם [בספר החוקים 2543](#) החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 221), התשע"ו-2016.

במסגרת התיקון, תוקן סעיף 103א(א) לפקודה כך שהוראות חלק ה-2 לפקודה, שעניינו שינוי מבנה ומיזוג, יחולו גם על שותפויות רשומות שאישר מנהל רשות המסים לעניין זה.

חלק ה-2 בנוסחו ערב התיקון לא הסדיר שינויי מבנה בהם מעורבות שותפויות. כך למשל, לא ניתן מענה בחוק לטרנזקציות כגון העברת נכס מיחיד או חברה לשותפות, ביצוע מיזוג בין שותפויות, מיזוג או פיצול ששותפות היא צד לה.

יצוין, כי בעקבות פסק דינו של בית המשפט העליון בעניין **שדות** (ע"א 2026/92), פורסם [חוזר מס הכנסה 14/2003](#) שהתייחס להיבטי המס השונים הנובעים מיישום פסק הדין האמור, וקבע, בין השאר, כי העברת נכס לשותפות על ידי השותפים נחשבת לאירוע מס חייב לפי הפקודה. מאחר וטרם נעשו עד כה ההתאמות הנדרשות לאימוץ פסק הדין בעניין שדות במסגרת הוראות חלק ה-2 לפקודה, נקבע בתיקון 221 כי הוראות חלק זה יחולו גם על שותפויות רשומות, וזאת בשינויים המחויבים ובשינויים נוספים שיורה עליהם המנהל, והכול בהתאם להוראות הכלליות של חלק ה-2 האמור.

6. תיקון 85 לחוק מיסוי מקרקעין והוראת שעה: קיצור זמן ההחזקה בשתי דירות מגורים שמאפשר הקלות במס רכישה לדירה יחידה, הכרה בדירה יחידה גם למי שמחזיק במחצית (במקום שלישי) מדירה נוספת שהתקבלה בירושה

ביום 6 באפריל 2016 פורסם [בספר החוקים 2544](#) חוק מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (תיקון מס' 85 והוראת שעה), התשע"ו-2006 ובו נקבעו שני נושאים כדלקמן:

1. הוראת שעה - קיצור זמן ההחזקה בשתי דירות מגורים שמאפשר הקלות במס רכישה לדירה יחידה ל-18 חודשים במקום 24 חודשים

חוק מיסוי מקרקעין קובע בסעיף 9, כי מי שרוכש דירת מגורים שהיא דירתו היחידה ייחנה משיעורים מופחתים של מס רכישה. עוד קובע הסעיף האמור, כי למי שבבעלותו דירת מגורים יחידה (להלן - הדירה הראשונה), הרוכש דירה חלופית, יינתן פרק זמן של 24 חודשים, שאם ימכור במהלכו את הדירה הראשונה, ייחשב, לצורך חישוב מס הרכישה בשל רכישת הדירה החלופית, לבעל דירה יחידה, וייחנה משיעורי המס המופחתים.

במטרה לעודד רוכשי דירות חלופיות להקדים ולמכור את דירותיהם הראשונות, נקבעה **הוראת שעה לתקופה של חמש שנים מיום 1 במאי 2016 ועד 30 באפריל 2021**, לפיה תוקן סעיף 9(ג1)(ב)(2) לחוק, כך שרק מי שימכור את דירתו הראשונה **בתוך 18 חודשים** (ולא 24 חודשים כפי שסעיף זה איפשר עד לתיקון ויאפשר עם סיומה של תקופת הוראת השעה), ייחנה מהשיעורים המופחתים של מס רכישה החלים על רוכש דירה יחידה, בשל רכישת הדירה החלופית. יובהר, כי התיקון אינו נוגע למועדים האמורים באותו סעיף לעניין מי שרוכש דירה מקבלן.

התיקון יחול רק על דירת מגורים שנרכשה בתקופת הוראת השעה. כך, לבעליה של דירת מגורים יחידה אשר רכש דירה נוספת (חלופית) לפני יום תחילתה של הוראת השעה (1 במאי 2016), יהיו 24 חודשים מיום רכישת הדירה הנוספת שבמהלכם יוכל למכור את הדירה שהיתה דירתו היחידה עד למועד רכישת הדירה הנוספת, וליהנות ברכישת הדירה הנוספת משיעורי מס הרכישה הניתנים לרוכש דירה יחידה.

יצוין, שבמקביל נקבע, שבתום תקופת הוראת השעה (כלומר, רק החל מיום 1 במאי 2021), לצורך פטור ממס שבח, תוארך תקופת ההכרה של מכירת הדירה הראשונה כדירה יחידה, ל-24 חודשים במקום 18 חודשים, לאחר רכישת הדירה החלופית שנרכשה במקומה.

2. הכרה בדירה יחידה גם למי שמחזיק במחצית (במקום שלישי) מדירה נוספת שהתקבלה בירושה

עד לתיקון נקבע כי לעניין הכרה בדירת מגורים יחידה המקנה הטבות במס שבח (פטור בכפוף לתנאים מסוימים) ובמס רכישה, החזקה של עד שלישי מדירה נוספת, לא יפגע במעמד של דירת מגורים יחידה.

בתיקון 85 נקבעה הפרדה בין דירה נוספת שלא התקבלה בירושה לגביה (כמו לפני התיקון) יותר להחזיק בחלק שאינו עולה על שלישי, לבין **דירה שהתקבלה בירושה** לגביה ניתן יהיה להחזיק בחלק שאינו עולה על מחצית. האמור לגבי דירת ירושה יחול גם לגבי מוכר שירש את זכויותיו באיגוד המחזיק בדירת מגורים אם חלקו באיגוד אינו עולה על מחצית.

כמו כן, ראה את [הוראת ביצוע מיסוי מקרקעין 2/2016 של רשות המסים](#) בנושא הנ"ל.

7. תיקון חקיקת המיסוי של קרנות ריט- תיקון 222 לפקודה

ביום 7 באפריל 2016 פורסם [בספר החוקים 2547](#), חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 222), התשע"ו-2016.

פרק שני 1 לפקודת מס הכנסה (סעיפים 2א64 עד 1א64) - קרן להשקעות במקרקעין, חוקק במסגרת תיקון 147 לפקודה, בתחולה מיום 1 בינואר 2006.

במסגרת תיקון 222 לפקודה, תוקן הפרק במטרה להקל ולעודד הקמת קרנות נוספות להשקעות במקרקעין ("קרנות ריט"), שכן מחקיקת הפרק בשנת 2006 ועד היום הוקמו 2 קרנות בלבד (קרן נוספת שלישית בתהליכי התאגדות).

במסגרת התיקון, בוצעו גם תיקונים עקיפים לחוקים נוספים: חוק מס הכנסה (פטור ממס לקופות גמל על הכנסה מדמי שכירות בשל השכרת דירות מגורים לטווח ארוך), תיקון מס' 86 לחוק מיסוי מקרקעין ותיקון 54 לחוק מס ערך מוסף.

תחילת התיקון הינה 60 יום מיום הפרסום (כלומר, 60 יום מיום 7 באפריל 2016).

להלן עיקרי התיקון:

- (1) מס רכישה - יחויב מס רכישה בשיעור 0.5%, ובתנאי שאם קיימת תמורה נוספת שאינה במניית, היא לא תעלה על 50% מהמקרקעין שהועברו לקרן.
- (2) מע"מ - פטור ממע"מ (הוספת סעיף 31ג) במכירת דירות מגורים לקרן ובמכירת דירות מגורים על-ידי הקרן.
- (3) דחיית מס שבח בהעברת נכסים לקרן - לגבי קרן ריט קיימת תהיה דחיה של אירוע המס ל-5 שנים, כך שישולם מס רק כשהיה לנישום "מפגש עם כסף" ולא ביום קבלת המניות. לעניין חבות במס שבח בעת הקמת הקרן, תחול דחיית תשלום המס בידי המייסד עד למימוש המניות המוקצות או הנכסים שהועברו.
- (4) איגוד מקרקעין - קרן ריט לא תחשב כאיגוד מקרקעין. ובנוסף, החזקה באיגוד מקרקעין על-ידי קרן ריט בשיעור העולה על 50%, "ישקיף" את הכנסותיו של איגוד המקרקעין ויראו את הכנסותיו כהכנסותיה של הקרן.
- (5) פטור ממס לקופות גמל ומוסדות ציבוריים על הכנסות מקרן ריט. המוסדות יוכלו להשקיע בנדל"ן באמצעות הריט לעומת השקעה מוסדית ישירה.
- (6) הארכה תקופת הרישום למסחר ל-24 חודשים מיום ההתאגדות (36 חודשים לקרן להשכרה למגורים).
- (7) לחוק התווספה קרן להשכרה למגורים אשר תקבל הקלות נוספות. קרן להשכרה למגורים היא קרן שרכשה או הקימה לפחות 30% משווי נכסיה כמקרקעין לצורכי דיור להשכרה או מקרקעין מניבים לצורכי דיור להשכרה. פרק הטבות ייחודי לקרנות המיועדות לבנייה להשכרה למגורים לטווח ארוך. קרנות ריט יוכלו לרכוש קרקע לדיור להשכרה ולשמש כזים של הפרויקט כבר משלב ההקמה. כמו כן, יחולו לגביה ההטבות הכוללות רישום למסחר תוך 36 חודשים, מינוף בשיעור 80% ועוד.
- (8) על הכנסות מהשכרה למגורים ועל הרווח הון ממכירת יחידות המגורים יחול מס בשיעור 20%. לעניין זה, יש לשים לב שעל הכנסות שכירות שלא ממגורים יחול מס בשיעור 48%. החוק עדיין מחייב את הקרן לנכות במקור את שיעור המס המקסימלי על השכרת נכסים (48%). ואולם, משקיעים מעל גיל 60 יוכלו לקבל הפחתה ל-10% בלבד. כמו כן, משקיעים פרטיים מתחת לגיל 60 יכולים להפחית את שיעור המס הסופי לשיעור המס המינימלי משכירות (30%) באמצעות הגשת דו"ח תיאום מס שנתי למס הכנסה.
- (9) על קרן ריט לחלק כל שנה 90% מהכנסתה החייבת (עד 30/4 של השנה העוקבת) - לעניין החלוקה, בעקבות התיקון, ניתן לחלק גם סכומים בגובה הפחת.

8. הרחבת ההטבות במס שבח ומע"מ על עסקאות מכח תמ"א 38 תיקון עקיף מס' 88 לחוק מיסוי מקרקעין במסגרת חוק הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית, התשע"ו-2016

בספר החוקים 2581 מיום 21 באוגוסט 2016, פורסם חוק הרשות הממשלתית להתחדשות עירונית, התשע"ו-2016 (להלן: "**החוק החדש**"), במסגרתו הוקמה רשות ממשלתית להתחדשות עירונית ותוקנו סעיפים מהותיים בחוק מיסוי מקרקעין ובחוק מע"מ בנוגע לפטור ממס שבח ומע"מ בשיעור אפס בעסקאות תמ"א 38. כפי שיוסבר להלן נקבע כי הפטור ממס שבח יחול הן על זכויות הבניה מכוח התמ"א 38 והן על זכויות הבניה מכוח התב"ע.

טרם החוק החדש, בהתאם להוראות פרק חמישי 5 לחוק מיסוי מקרקעין, בעסקאות תמ"א 38 בהן הדיירים מוכרים את זכויות הבניה שברשותם לקבלן/יזם, הפטור ממס שבח לדיירים הוחל רק לגבי זכויות הבניה שמקורן בתמ"א. בעסקאות מסוג תמ"א 38/2 היו מגבלות לגבי דירת התמורה בידי הדיירים הקיימים כגון: קבלת דירה אחת כנגד הדירה הקיימת (באזור מוטב 2 דירות), דירת התמורה תהא בתוספת של עד 25 מ"ר, הגבלת שווי דירת התמורה ועוד.

נציין כי במקרים רבים בהם הדיירים לא יכלו לנצל את הפטור מכוח התמ"א, פנו בבקשה לפטור אישי כגון מכירת דירה יחידה או דירת ירושה.

התיקון: במסגרת החוק החדש נכלל תיקון עקיף מס' 88 לחוק מיסוי מקרקעין הקובע כי הפטור ממס שבח בעסקאות תמ"א 38 יחול לא רק על הזכויות הנמכרות שמקורן בתמ"א 38, אלא גם על הזכויות שמקורן בתב"ע.

תחולת התיקון נקבעה לגבי עסקות שיום המכירה שנקבע לגביהן חל ממועד פרסום החוק (21.8.2016). מכאן, שהתיקון יחול גם על עסקות שבגדרן התבקשה דחייה של יום המכירה ובמועד פרסום התיקון טרם הגיע מועד זה (התקיימות התנאים המתלים או המועד שבו הוחל בבנייה, לפי המוקדם).

עפ"י הוראות סעיף 49ל"ב לחוק מיסוי מקרקעין יום המכירה יהיה כמוקדם מבין המועד שבו התקיים התנאי או שבו מומשה האופציה (ככל וישנה בחוזה), לבין המועד שבו הוחל במתן שירותי בנייה לפי תכנית החיזוק או המועד שבו החלה הבנייה לפי תכנית החיזוק בדרך של הריסה, לפי העניין. לפיכך, אם טרם התקיים אחד מהתנאים בפרויקטים קיימים נראה שלא תחול חבות במס על זכויות הבניה שלא מכוח התמ"א.

כמו כן, לתיקון ישנן השפעות לעניין המע"מ, שכן עד לתיקון, בהתאם להוראות סעיף 31ב לחוק מע"מ על מתן שירותי בנייה בעסקאות תמ"א 38 יחול מע"מ בשיעור אפס. כעת, לאחר התיקון המע"מ בשיעור אפס יחול גם על מתן שירותים כנגד זכויות בניה שלא מכוח התמ"א.

עוד נקבע כי תחולת פרק חמישי 5 לגבי עסקאות תמ"א תוארך עד ליום 31 בדצמבר 2021 וכך גם לגבי תחולת הוראות סעיף 31ב לחוק מע"מ לגבי מע"מ בשיעור אפס במסגרת תמ"א 38 (כפי שנקבע בתיקון 62 לחוק מיסוי מקרקעין).

9. הרחבת חובת הגשת דוח מס שנתי על דוחות לגבי שנת המס 2016 ואילך - תיקון 223 לפקודה

בספר החוקים 2548 מיום 7 באפריל 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 223), התשע"ו-2016. במטרה להרחיב את בסיס המידע של רשות המסים כדי לשפר את יכולתה לגבות מס אמת (כך לטענת רשות המסים), במסגרת תיקון 223 הורחבה חובת ההגשה של דוח שנתי במספר מקרים:

- (א) נהנה בנאמנות תושב ישראל שמלאו לו 25 שנים, בדבר היותו נהנה, אלא אם כן הוא לא ידע שהוא נהנה, ובלבד ששווי נכסי הנאמנות בסוף שנת המס אינו פחות מחצי מיליון ש"ח;
- (ב) יחיד הטוען שאינו תושב ישראל למרות שהתקיימה בו חזקת הימים בהגדרת "תושב ישראל" לעניין ימי שהות מינימליים בישראל;
- (ג) יחיד שהעביר במשך 12 חודשים כספים אל מחוץ לישראל בסכום העולה על חצי מיליון ש"ח;

תחולת תיקון 223 הינה על דוח מס שנתי שיש להגישו לגבי שנת המס 2016 ואילך.

להלן נפרט:

1. סעיף 131(א)(ב5)(7) לפקודה - נהנה בנאמנות תושב ישראל שמלאו לו 25 שנים, בדבר היותו נהנה, אלא אם כן הוא לא ידע שהוא נהנה, ובלבד ששווי נכסי הנאמנות בסוף שנת המס אינו פחות מחצי מיליון ש"ח

סעיף 131(א)(ב5) לפקודה קובע מי ובאילו מקרים חייב בדיווח בכל האמור בנאמנויות. בתיקון הוסף לרשימת החייבים בדיווח כאמור גם נהנה בנאמנות תושב ישראל שמלאו לו עשרים וחמש שנים, בדבר היותו נהנה, אלא אם כן הוא לא ידע כי הוא נהנה. חובת הדיווח תחול רק אם שווי נכסי הנאמנות בסוף שנת המס אינו פחות מ-500,000 שקלים חדשים.

לעניין זה הוגדרו "נכסי הנאמנות" בצורה רחבה: "לרבות מזומן, פיקדונות, ניירות ערך ומקרקעין, בישראל או מחוץ לישראל".

2. סעיף 131(א)(ה5) לפקודה - יחיד הטוען שאינו תושב ישראל למרות שהתקיימה בו חזקת הימים בהגדרת "תושב ישראל" לעניין ימי שהות מינימליים בישראל

הרקע לתיקון: הגדרת "תושב ישראל" או "תושב", שבסעיף 1 לפקודה קובעת שיחיד ייחשב לתושב ישראל אם מרכז חייו בישראל.

פסקה (א)(1) להגדרה קובעת מבחנים "איכותיים" לשם קביעת מרכז החיים לגבי מכלול קשריו המשפחתיים, הכלכליים והחברתיים.

בפסקה (א)(2) להגדרה מופיעה קביעה "כמותית" (להלן: "חזקת הימים") כדלקמן:

- (א) אם שהה בישראל בשנת המס 183 ימים או יותר;
- (ב) אם שהה בישראל בשנת המס 30 ימים או יותר, וסך כל תקופת שהייתו בישראל בשנת המס ובשנתיים שקדמו לה הוא 425 ימים או יותר;

ואולם, בפסקה (א)(3) להגדרה נאמר שהחזקה שבפסקה (2) ניתנת לסתירה הן על ידי היחיד והן על ידי פקיד השומה.

התיקון:

בעקבות התיקון יחויב בהגשת דוח גם יחיד שמתקיימת בו חזקת הימים הקבועה בפסקה (א)(2) להגדרה "תושב ישראל", ולטענת היחיד היא נסתרת כאמור בפסקה (א)(3). היחיד יגיש דוח המפרט את העובדות שעליהן מבוססת טענתו לסתירת החזקה, שאליו יצרף את המסמכים התומכים בטענתו, אם ישנם כאלה.

הוראות פסקה (ה5) החדשה לא יחולו על אלה:

- (א) בן זוגו וילדיו של יחיד כאמור;
- (ב) יחיד שמתקיים לגביו האמור בסיפה של פסקה (א)(4) להגדרה "תושב ישראל" (קרי, יחיד ששר האוצר קבע כי לא יראו אותו כתושב ישראל על אף שלפי פסקאות (1) או (2) להגדרה יש לראות בו תושב ישראל- כגון נציג דיפלומטי, חייל בצבא מדינה זרה או באו"מ, סטודנט זר ועוד);¹¹²
- (ג) עובד זר כהגדרתו בסעיף 48א לפקודה;

הובהר, כי אין בהוראה החדשה כדי לגרוע מחובת הדיווח לפי סעיף 131(א)(4) לפקודה, החלה על יחיד תושב חוץ אם היתה לו הכנסה חייבת בישראל בשנת המס. כלומר, במקרה שהיתה הכנסה חייבת בישראל, גם אם היחיד טוען כי הוא תושב חוץ, הוא יהיה חייב בהגשת דוח לגבי הכנסתו החייבת.

3. סעיף 131(א)(15) לפקודה- יחיד שהעביר במשך 12 חודשים כספים אל מחוץ לישראל בסכום העולה על חצי מיליון ש"ח

בעקבות התיקון יחויב בהגשת דוח שנתי גם יחיד תושב ישראל, שהעביר, במהלך 12 חודשים, כספים אל מחוץ לישראל בסכום כולל של 500,000 שקלים חדשים או יותר (להלן- "סכום לדיווח").

דוח לפי פסקה זו יוגש לגבי השנה שבה הועבר סכום לדיווח, כולו או חלקו, לראשונה אל מחוץ לישראל ולגבי השנה שלאחריה.

¹¹² ראה תקנות מס הכנסה (קביעת יחידים שיראו אותם כתושבי ישראל וקביעת יחידים שלא יראו אותם כתושבי ישראל), התשס"ו-2006.

10. נוהל גילוי מרצון והוראת שעה המאפשרת "מסלול אנונימי" ו"מסלול מקוצר"

1. כללי

בעקבות הגברת המאבק בהון השחור ומאמצי רשות המסים לחשוף מידע לגבי הכנסות והון של מעלימי מס שלא דיווחו כנדרש על הכנסותיהם והונם, רשות המסים מעוניינת לעודד נישומים, עוסקים, יחידים ובעלי תפקידים בתאגידים שעברו עבירות על חוקי המסים¹¹³, לתקן את דיווחיהם ולדווח נתוני אמת.

משכך, רשות המסים פרסמה ביום 7 בספטמבר 2014 "[נוהל גילוי מרצון](#)" חדש ("[הנוהל החדש](#)") המחליף את הנוהל הקיים¹¹⁴ ו"[הוראת שעה על בקשות לגילוי מרצון](#)" ("[הוראת השעה](#)") לתקופה של שנה מיום פרסומה להגשת בקשות לגילוי מרצון.

ביום 21 בספטמבר 2015 [הודיעה רשות המסים](#) כי הוחלט להאריך את המועד האחרון להגשת בקשות, במסגרת הוראות השעה בנוהל, עד ליום 30 ביוני 2016. במסגרת הוראת השעה המוארכת בוטל התנאי לפיו נדרש תשלום מס משמעותי על ידי המבקש. לאור ההחלטה, הרשות תפנה בכתב למי שהגישו בקשות שנדחו על רקע זה ותודיע כי באפשרותם לפנות שוב במסגרת הוראת השעה שהוארכה. הסוגיה תיבחן שוב עם תום הוראת השעה בהקשר לנוהל הקבוע.

ביום 30 ביוני 2016 הודיעה רשות המסים כי הוחלט להאריך את המועד האחרון להגשת בקשות, במסגרת הוראות השעה בנוהל, עד ליום 31 בדצמבר 2016. חשוב לציין, כי החידוש במסגרת הוראת השעה המוארכת הינו כי הנוהל יחול גם על עבירות הלבנת הון וזאת לאור החקיקה שאושרה בכנסת לפיה עבירות מס חמורות יחשבו לעבירות מקור לפי חוק איסור הלבנת הון. בהתאם לסיכום עם משרד המשפטים, הנוהל והוראות השעה שתוקפן הוארך, יכללו גם חסינות מפני העמדה לדין בעבירות הלבנת הון שעבירות המקור המגבשות אותן הינן עבירות המס עליהן חל הנוהל.

הליך הגילוי מרצון מאפשר למבקשים לגלות ביוזמתם את ההכנסות וההון שלא דווחו בארץ ובחול"ל לרשויות המס בישראל, לשלם את המסים החלים בישראל כדין, ולהימנע מנקיטת הליכים פליליים כנגד מי שיבצעו הליך של גילוי מרצון בהתאם לתנאים שיפורטו בהמשך.

במסגרת הנוהל החדש ולאור הניסיון שנצבר בהוראת שעה קודמת משנת 2011 על גילוי של הכנסות והון של ישראלים בחול"ל, נכללו גם שתי הוראות שעה לתקופה של שנה אחת מיום פרסומן, שנועדו להקל על הגשת הבקשות לגילוי מרצון ועיקרן:

1. **הגשת בקשות אנונימיות** - במסלול זה ניתן להגיש בשלב הראשוני בקשות ללא ציון פרטי הנישום על מנת לברר את חבות המס הנובעת מהבקשה. עם ברור חבות המס הצפויה יידרש הפונה לציין את שמו של הנישום ופרטיו המלאים.
2. **מסלול מקוצר** - כאשר סך ההון שנכלל בבקשה אינו עולה על 2 מיליון ש"ח וההכנסה החייבת הנובעת ממנו אינה עולה על 0.5 מיליון ש"ח, ניתן להגיש את הבקשה במסלול המקוצר בצירוף דוחות המס המתקנים הרלוונטיים. עם אישור הבקשה, יונפק לפונה שובר תשלום. עם תשלום השובר במועד, תימסר לפונה הודעה שלא תיפתח נגדו חקירה פלילית בנוגע למידע שמסר.

¹¹³ מס הכנסה, מע"מ, מיסוי מקרקעין, מס קנייה מכס ובלו וכדומה.
¹¹⁴ נוהל גילוי מרצון מיום 10 באפריל 2005.

2. התנאים שנקבעו להליך גילוי מרצון במסגרת הוראות הנוהל החדש

להלן התנאים שנקבעו להליך גילוי מרצון במסגרת הוראות הנוהל החדש:

1. הגילוי מרצון יהיה כן ומלא ויעשה בתום לב. משכך הוא יכלול את כל המידע הרלוונטי לבקשה, ובין השאר, שמות המבקשים, שנות המס הרלוונטיות, מקור ההכנסה, פירוט סכום ההכנסה שהושמטה ואומדן המס לתשלום¹¹⁵.
2. במועד הפניה לגילוי מרצון לא נערכה חקירה או בדיקה¹¹⁶ בעניין המבקש על ידי רשות המסים.
3. במועד הפנייה לגילוי מרצון אין בידי רשות המסים מידע הקשור לגילוי מרצון, לרבות ביחס לבת/בן הזוג של המבקש, חברות שבשליטתם ותיקי שותף.
4. במועד הפנייה לגילוי מרצון לא נערכה בדיקה או חקירה בעניין המבקש, בת/בן זוגו או חברות בשליטתם על ידי משטרת ישראל בעניין הקשור לבקשה לגילוי מרצון, לרבות פעילותם העסקית, או כל פעילות אחרת המניבה הכנסות.
5. רשות המסים רשאית שלא לאשר בקשה לגילוי מרצון אם קיים מידע הקשור לבקשה לגילוי מרצון ולו בעקיפין, לרבות ביחס לבת/בן הזוג של המבקש, חברות שבשליטתם ותיקי שותף, במקומות הבאים: ברשות שלטונית אחרת; באמצעי התקשורת; בכתבי בי דין או בפרוטוקולים או בכל מסמך אחר בהליכים אזרחיים ופליליים המתנהלים בערכאה שיפוטית בישראל או בחו"ל.
6. **מקרים חריגים:**
  - א. במקרים חריגים, בהם קיימות נסיבות אישיות יוצאות דופן (כגון מחלה קשה), רשאית רשות המסים לאשר בקשה לגילוי מרצון, גם אם קיים מידע כאמור בסעיף 3 לעיל, או שנערכה בדיקה או חקירה כאמור בסעיפים 2 ו-4 לעיל.
  - ב. במקרים חריגים ומטעמים מיוחדים שיירשמו, כאשר המידע, החקירה, או הבדיקה כאמור בסעיפים 2 ו-4 לעיל, מתייחסים לחברה אחת מני חברות רבות שבשליטת המבקש וכאשר לא קיים קשר, במישרין או בעקיפין, בין המידע, הבדיקה, החקירה לבין הבקשה, רשאית רשות המסים לאשר בקשה לגילוי מרצון, גם אם קיים מידע כאמור בסעיף 3 לעיל, או שנערכה בדיקה או חקירה כאמור בסעיפים 2 ו-4 לעיל.
  7. המבקש ישלם את המס במועד שייקבע על ידי הגורם האזרחי הרלוונטי¹¹⁷, כאשר תשלום המס כולל תשלום קרן, הצמדה, ריבית וקנסות אזרחיים על-פי קביעת הגורם האזרחי.
  8. המבקש ישתף פעולה באופן כן ומלא עם כל גורם רלוונטי ברשות המסים בכל עניין הקשור לבקשה לגילוי מרצון.
  9. ראוי לציין, כי נקבעו סייגים לחסינות מפני הליך פלילי, כאשר בין השאר נקבע כדלקמן:
    - א. אדם זכאי ליהנות מהליך גילוי מרצון פעם אחת בלבד, כאשר בקשה נוספת תתקבל רק בנסיבות מיוחדות¹¹⁸.
    - ב. הנוהל לא יחול על הכנסות שמקורן בפעילות לא חוקית.
    - ג. במידה ולא אושרה הבקשה לגילוי מרצון, לא תעשה רשות המסים שימוש במידע שבבקשה גם לא בהליך אזרחי, זולת אם הופרו סעיפים מסויימים לנוהל (ראה סעיפים 1 ו-8 לעיל) - או אז לא תינתן למבקש חסינות מפני הליך הפלילי ורשות המסים תוכל להשתמש בנתונים שמסר המבקש בבקשה כראיה בכל הליך פלילי ואזרחי.
    - ד. תחילה ותחולה: נוהל זה יחול מיום פרסומו ועד ליום 31 בדצמבר 2016.

¹¹⁵ לבקשה יצורפו כל המסמכים הרלוונטיים התומכים בבקשה ובמקור ההון.

¹¹⁶ ראוי לציין, כי "חקירה ובדיקה" מתייחסת גם לבת/בן הזוג של המבקש והחברות שבשליטתם.

¹¹⁷ פקיד השומה, ממונה תחנת מע"מ, מנהל מיסוי מקרקעין, גובה מכס וכדומה.

¹¹⁸ נסיבות מיוחדות, כגון מחלה קשה של המבקש, גיל מתקדם וכדומה.

3. התנאים שנקבעו להליך גילוי מרצון במסגרת הוראות השעה

להלן המסלולים שנקבעו במסגרת הוראת השעה אשר הוארכה עד ליום 31 בדצמבר 2016:

1. מסלול אנונימי:

- א. הבקשה האנונימית תכלול את כל המידע הרלוונטי לרבות שנות המס הרלוונטיות, מקור ההכנסה, מקור ההון, פירוט סכום ההכנסה שהושמטה ואומדן המס לתשלום¹¹⁹.
  - ב. הבקשה האנונימית תופנה לגורם האזרחי הרלוונטי¹²⁰ על מנת לברר את חבות המס הנובעת ממנה.
  - ג. בתוך 90 ימים ממועד קבלת הבקשה, ימסור הפונה את שמו של המבקש, להמשך הבדיקה והטיפול בבקשה¹²¹.
  - ד. במידה ולא נמסר שמו של המבקש במועד שנקבע, תידחה הבקשה.
  - ה. כל הוראות נוהל גילוי מרצון יחולו, בשינויים המחויבים, גם על בקשות במסלול האנונימי.
- ו. ניתן לקזז הפסדים שנובעים מהגילוי מרצון רק כנגד הכנסות פירותיות או רווחי הון, לפי העניין, המדווחים בגילוי מרצון ורק בשנות השומה הרלוונטיות, כאשר הקיזוז יעשה בהתאם לסעיפים 28, 29 ו-92 לפקודה, לפי העניין.**
- ראוי להדגיש, כי הפסדים שלא קוזזו בשנות השומה עליהן דווח בגילוי מרצון, לא יותרו בקיזוז בשנים שלאחר מכן, ובנוסף לא יתאפשר לקזז הפסדים עליהם הוצהר כבר בדוחות שהוגשו ערב הבקשה לגילוי מרצון כנגד רווחים או הכנסות שדווחו בגילוי מרצון.

2. מסלול מקוצר:

- א. המסלול מיועד למקרים בהם סך ההון שנכלל בבקשה לגילוי מרצון אינו עולה על 2 מיליון ש"ח וההכנסה החייבת הנובעת ממנו אינה עולה על 0.5 מיליון ש"ח בשנות הדיווח.
- ב. הבקשה תוגש בצירוף לדוחות שנתיים או דוחות אחרים רלוונטיים כשהם מתוקנים לתקופת הגילוי לפי מקור ההכנסה, סכום ההכנסה החייבת, חבות קרן המס וסכום ההון בגינו נובעת ההכנסה בבקשה.
- ג. אם נמצא שהבקשה עומדת בתנאי הנוהל, יוצא שובר תשלום לפונה על סכום המס הנובע מהבקשה.
- ד. במידה וסכום המס הנובע מהבקשה ישולם תוך 15 ימים מיום מסירת הודעת התשלום, לא יפתח הליך פלילי כנגד המבקש לגבי המידע שנמסר בבקשה וסכום המס ששילם במסגרת הליך זה.
- ה. במסלול זה לא תתאפשר הגשת בקשות אנונימיות.
- ו. כל הוראות נוהל גילוי מרצון יחולו, בשינויים המחויבים, גם על בקשות במסלול המקוצר.

¹¹⁹ לבקשה יצורפו כל המסמכים הרלוונטיים התומכים בבקשה.

¹²⁰ פקיד השומה, ממונה תחנת מע"מ, מנהל מיסוי מקרקעין, גובה מכס וכדומה.

¹²¹ ניתן להאריך את פרק הזמן לטיפול בבקשה מעבר ל-90 הימים כאמור, ובלבד שלא תוארך תקופת הטיפול מעבר ל-90 ימים נוספים.

4. הערות

1. הוראת השעה מאפשרת חלון הזדמנויות להגשת בקשות לגילוי מרצון לתקופה של שנה מיום הפרסום (7 בספטמבר 2014) ולתקופה נוספת אשר הוארכה עד ליום 31 בדצמבר 2016, כאשר בניגוד להוראת שעה קודמת משנת 2011, בהוראת השעה החדשה לא ניתנו הקלות במישור הגבייה - ריבית, הפרשי הצמדה וקנסות, ברם הקנסות מבטלים לפי שיקול דעתו של פקיד השומה.
2. סכום תשלום המס - התשלום אשר כולל הצמדה וריבית עשוי להביא לתוצאה בה חבות המס תגיע לשיעורים גבוהים.
3. הוראת השעה חלה על כלל ההכנסות וההון בישראל ומחוץ לישראל וזאת בניגוד להוראת השעה משנת 2011 אשר חלה רק על הכנסות ונכסים מחוץ לישראל.
4. תקופת הדיווח בהליך גילוי מרצון - לפי סעיף 225 לפקודת מס הכנסה תקופת ההתיישנות על עבירת מס הינה 10 שנים משנת המס שבה נעברה העבירה. קרי נכון לשנת 2016, תקופת הגילוי הינה לשנים 2006-2015.
5. אופן המיסוי - קיימת בעיית מיסוי של קרן ההון במצב שבו קרן ההון היסטורית והיא נובעת מירשות, מתנות או הכנסות פסיביות, כאשר אין וודאות שהקרן דווחה לרשויות המס ושולם בגינה מס, אם בכלל. קיים קושי להציג ראיות למקור ההון ככל שחלף פרק זמן ארוך יותר בשל העדר מסמכים במקרים מסוימים.
בהקשר זה נציין, כי בפרקטיקה רשות המסים דורשת למסות את קרן ההון הלא מוסברת, אם כי בשיעור מס הנמוך (10%-15%) משיעורי המס המקובלים בפקודת מס הכנסה, וזאת לאור הבעייתיות בהמצאת מסמכים שרשות המסים מודעת אליה. מיסוי הקרן יהיה בנוסף לחבות במס על ההכנסות שנוצרו בעיקר משנת 2006 ואילך.
ככל שקרן ההון נבעה מפעילות עסקית, שיעור המס יהיה גבוה יותר.
6. שומת נפט - סעיף 120 לפקודה: מיסוי ההכנסות השוטפות בשנת הפטירה ובשלוש השנים שקדמו לשנת הפטירה, ברם עדיין קיימת חשיפה למיסוי קרן ההון אשר תלויה במועד הפטירה והמסמכים המאמתים.

11. מע"מ - לקט החלטות מיסוי והוראות פרשנות שפורסמו בשנה החולפת על ידי רשות המסים

בחוזר זה רוכזו מספר החלטות מיסוי והוראות פרשנות בולטים שפורסמו בשנה החולפת על-ידי רשות המסים.

1. מחיר העסקה ברכישת שירותים באמצעות יישומון (אפליקציה) החלטת מיסוי בהסכם מס' 3956/16

חברה הרשומה כ"עוסק" בהתאם לחוק מע"מ פיתחה יישומון המיועד למכשירים ניידים ומספקת באמצעותו שירותי תיווך בין ספקים שונים למשתמשים. המחיר בעבור השירותים נקבע על ידי הספקים ולחברה אין כל נגיעה בעניין זה. התשלום בגין השירותים מתבצע באמצעות הזנת פרטי כרטיס אשראי של המשתמשים ביישומון. החברה מעבירה לספקים את מלוא התשלומים שמשולמים על ידי המשתמשים כאשר היא מנכה עמלה בשיעור מסוים בגין שרותי התיווך אותם היא מעניקה כאמור. יצוין כי ככל שהשירותים לא סופקו, החברה מעבירה חזרה את התשלום למשתמשים.

בגדרה של ההחלטה נקבע: בעת קבלת התקבולים מהמשתמשים, עבור מתן השירותים, תנפיק החברה קבלות בלבד אשר בצירוף העתק הזמנת המשתמש ישמרו בספרי החשבונות של החברה. בגין העמלה המתקבלת מהספק, החברה תנפיק לספק חשבונית מס הכוללת את כלל פרטי הזמנת השירות בגינה נתקבלה העמלה.

ככל שייותרו כספים בידי החברה אשר לא הועברו לספקים הם יחויבו במע"מ מכוח הוראות סעיף 12 לחוק מע"מ.

2. החבות במע"מ במתן שירותי כוח אדם לבתי מלון הממוקמים באזור אילת החלטת מיסוי בהסכם מס' 5739/16

חברה המעניקה שירותי כוח אדם לבתי מלון הממוקמים באזור אילת, החברה אינה "עוסק אילתי" אלא רשומה במע"מ האזורי בחדרה. החברה דיווחה על עסקאותיה כחייבות במס בשיעור אפס בהתאם לתקנה 20א(4) לתקנות אזור סחר חופשי (אס"ח) ועל כן חויבה בשומה, שכן השירותים אותם העניקה חייבים בשיעור מע"מ מלא בהתאם לעמדת רשויות המס.

החלטת המיסוי קובעת בגדרה כי תקנה 20א' כוללת רשימה סגורה של שירותים שלא ניתן היה לקבלם באילת טרם חקיקתה ומעניקה מענה לגביהם. היות והחברה אינה עונה להגדרת "עוסק תושב אזור אילת" כהגדרתו בחוק אס"ח או רשומה במשרד האזורי באילת ובנוסף לכך השירותים אותם העניקה אינם כלולים ברשימת השירותים המפורטים בתקנה 20א' הם יהיו חייבים במע"מ בשיעור מלא.

יצוין, כי החברה רשאית להירשם כעוסק תושב אזור אילת וליהנות (ממועד הרישום כאמור) מהטבות המס שמציע החוק, והכל בהתאם לעמידתה בכל הכללים הקבועים בחוק אס"ח, בתקנות ובפסיקה.

3. החבות במע"מ של מכירת פירות וירקות הוראת פרשנות מע"מ 6/2015

בעסקאות מכירת פירות וירקות קובעות הוראות חוק מע"מ בסעיף 30א(13) כי במידה ולא נעשה עיבוד, שיעור המע"מ בגין מכירת הטובין הינו בשיעור אפס. מטרת הוראה זו לסייע להבהיר את עמדת רשות המסים באשר לחבות המע"מ בגין חבות המס בהתאם לסוג הטובין הנמכרים ונסיבות העסקה.

במסגרת הוראת הפרשנות הובהר כי מכירת פירות וירקות תחייב במס בשיעור אפס ככל שיתקיימו כל התנאים המצטברים שפורטו בהוראה וביניהם: מדובר בפירות וירקות אשר נכללים בתוספת הראשונה והשנייה לתקנות ואשר נקבעו על ידי שר האוצר, שלא עברו עיבוד.

סעיף 30(א)(13) לחוק קובע מספר פעולות שלא ייחשבו לפעולות של עיבוד. בחוזר מובאות מספר דוגמאות מה נחשב לעיבוד.

מעבר לתנאים הבסיסיים מתייחסת הוראת הפרשנות לסוג הטובין וקובעת באשר ליבול עתידי של פירות וירקות שטרם נזרע או הבשיל (דמן), כי מדובר בעסקה חייבת במס, אלא אם מדובר בפירות וירקות שצוינו בתוספת הראשונה או השנייה לתקנות. באשר לייבוא פירות וירקות תהיה זו עסקה החייבת בשיעור מס מלא.

ככל שמדובר במכירה באריזות מתבצעת הפרדה בין אריזות אשר לא ניתנות להחזר, עליהן תחול תקנה 4(1) הקובעת כי מחיר האריזה מהווה חלק ממחיר הטובין החייב במע"מ בשיעור אפס. בניגוד לכך, במצב בו האריזה ניתנת להחזר אשר בעת ההחזרה יוחזר התשלום בגינה, תחול תקנה 4(2) לתקנות ומכירתה תחייב במע"מ בשיעור מלא.

בנוסף, לגבי שירותי משלוחים של פירות וירקות - רק במצב בו נגבה תשלום נוסף בגין המשלוח מדובר בעסקה נפרדת ממכירת הטובין ויחול שיעור מס מלא.

עוד מצוין כי באשר למענקים שהתקבלו, ככל שאינם נכללים בתקנה 3 לתקנות הם ייחשבו כחלק ממחיר העסקה בהתאם לסעיף 12 לחוק מע"מ ובמידה והם כלולים בתוספות שקבע שר האוצר הם יתחייבו כאמור בשיעור מס אפס.

4. אישור ל"מסמך אחר" לצורך ניכוי מס תשומות בעבודות פיתוח

[החלטת מיסוי בהסכם מס' 3721/16](#)

ככלל עיריות הן אלה האחראיות לפיתוח המקרקעין שבתחומן ולצורך כך קיימת הסמכות לעירייה להתקין חוקי עזר ולהורות בהם, בין היתר, על גביית אגרות, היטלים, דמי השתתפות ממשתכנים וכיוצא בזה.

בענייננו התקשרה רשות מקומית עם חברה ("החברה"), העוסקת בפיתוח קרקע לבניה והרשומה כ"עוסק" לצרכי מע"מ, לטובת ביצוע פרויקט הכולל פיתוח סביבתי של שטחי ציבור וכן ביצוע עבודות עפר. בהסכם שנחתם בין הצדדים נקבע כי החברה תישא במימון עבודות הפיתוח של שטחי הציבור עד סכום מסוים שהוסכם.

החברה התקשרה בהסכמים עם המשתכנים העתידיים להתגורר בפרויקט והתחייבה כי תבצע את עבודות הפיתוח והתשתית בתמורה לתשלום ישיר מכל משתכן. בגין כל תשלום הוציאה חשבונית מס לרשות הכוללת מע"מ בהתאם לסעיף 129(1) לחוק, דיווחה ושילמה את המע"מ כמתחייב, בפועל, בהתאם להחלטת הרשות המקומית העבודה בוצעה על ידי קבלן משנה אותו שכרה הרשות.

בהתאם לאמור לעיל, נקבע בהחלטת המיסוי, כי קבלן המשנה הוא שצריך להוציא את חשבונית המס לרשות המקומית אשר מקבלת את השירות ולא כפי שנהג והוציא את חשבונית המס לחברה, על כן תתוקן החשבונית בהתאם.

בנוסף נקבע כי יתאפשר לחברה לנכות את מס התשומות בהסתמך על חשבוניות המס שהוצאו על ידי קבלן המשנה לרשות כ"מסמך אחר" בהתאם לסעיף 38(א) לחוק.

5. החבות במע"מ של איסוף מקלי משקה ע"פ חוק הפיקדון על מקלי משקה

[החלטת מיסוי בהסכם מס' 4131/16](#)

הוראות חוק הפיקדון על מקלי משקה, התשנ"ט-1999 (חוק הפיקדון) קובעות כי בגין כל מיכל משקה שנמכר ייגבו דמי פיקדון על סך 30 אג' כולל מע"מ. עניינה של החלטת המיסוי הינה בדבר חברה העוסקת ביבוא ושיווק משקאות ומדווחת ומשלמת מע"מ כדין גם בגין סכום הפיקדון.

עוד נקבע בחוק הפיקדון תחת סעיף 4 כי החברה רשאית לאסוף ולמחזר בעצמה לפחות 77% מכלל המכלים אותם היא מוכרת. בנוסף, נקבע כי איסוף המכלים יעשה על ידי החברה ולא על ידי תאגיד מחזור אחר ולצורך כך התקשרה החברה עם חברה אחרת.

מאחר והחברה משלמת מע"מ על סכום הפיקדון המתקבל בידה בגין המכלים בעת מכירת מכל משקה ובעת השבת דמי הפיקדון לחברת האיסוף/גורמים אחרים המשיבים לה מכלי משקה היא משלמת להם 30 אג' ואין בידה את היכולת להחזיר לעצמה את המע"מ בשל מרכיב הפיקדון, נגרם לה נזק כספי.

לאור האמור לעיל, נקבע בגדר החלטת המיסוי כי מחיר עסקאותיה של החברה בגין דמי הפיקדון יהיה ההפרש בין הסכומים נטו, משמע, לאחר תשלום המע"מ בגין דמי הפיקדון שגבתה לבין הסכומים ששילמה לחברת האיסוף/גורמים אחרים שהשיבו לה מכלי משקה וזאת כפוף לתנאים כפי שהוזכרו תחת החלטת המיסוי הכוללים תיעוד כמות מכלים שנאספו, תיעוד השבת דמי פיקדון לחברת האיסוף וכיוב'.

6. החבות במע"מ בגין מכירת דלקים באזור אילת באמצעות כרטיסי תדלוק

החלטת מיסוי בהסכם מס' 4986/16

עניינה של החלטה זו הינה באשר לחברה הרשומה כ"עוסק" לצרכי מע"מ ("החברה") ואשר מוכרת דלק באמצעות כרטיסי תדלוק. עסקת מכירת הדלק מתבצעת באופן בו לקוח המחזיק בכרטיס משתמש בו לטובת תדלוק באחת מתחנות הדלק המופעלות על ידי חברות הדלק בישראל.

בין תחנות הדלק כאמור כלולות גם תחנות דלק הממוקמות באזור אילת, מכירת הדלק מחברות הדלק לחברה בתחנות אלה פטורות ממע"מ בהתאם לסעיף 5(ג) לחוק אזור סחר חופשי באילת.

בעת המכירה לצרכן הסופי (הלקוח) יחול על החברה מע"מ בגובה ההפרש שבין מחיר הרכישה מחברות הדלק למחיר המכירה ללקוח (מחיר העסקה באזור אילת).

החברה תנפיק חשבונית מס מרכזת בגובה מחיר העסקה באזור אילת לצורכי דיווח מע"מ, במידה והלקוח ידרוש חשבונית מס, החברה תגרע את הסכום הרלוונטי מחשבונית המס המרכזת ותוציא ללקוח חשבונית מס פרטנית ספציפית לעסקה המפרטת את הסכומים הפטורים ממע"מ, הסכומים החייבים ממע"מ ומרכיב המע"מ.

7. הסיווג ע"פ חוק מע"מ של פעילות למתן הלוואות

החלטת מיסוי שאינה בהסכם מס' 3314/16

החלטת המיסוי שבענייננו עוסקת בחברה המפעילה מיזם המאפשר לבעלי עסקים (לווים) לקבל הלוואות מגורמים חיצוניים לחברה (מלווים). המיזם מהווה פלטפורמה לרכישת חובות אשר טרם נפרעו של לקוחות (חייבים) על ידי מלווים, על סמך הסכומים הכלולים בחשבוניות המס אשר הוצאו על ידי הלווים לחייבים.

הפעילות מתבצעת באופן בו מתקשרת החברה עם הלווה ומקבלת ממנו מידע בדבר החשבונית ובמקביל מעבירה למלווים פוטנציאליים הצעות לרכישת החובות. המלווה אשר רשאי לרכוש את החוב נבחר באמצעות מרכז ומעביר את הסכום הגלום בחשבונית לחשבון בנק של החברה המיועד לזה באופן ספציפי. לאחר רכישת החוב, למלווה אין זכות חזרה ללווה אף במידה והחייב אינו פורע את חובו, אלא במקרה של סכסוך מסחרי.

החברה פועלת בין היתר באמצעות זירת מסחר אינטרנטית וכן מבצעת בעבור הצדדים לעסקה פעולות נוספות כגון חתמות, חשבות, בדיקות נאותות וכיוב'.

בגדרה של החלטת המיסוי נקבע כי בהתאם לסעיף 58 לחוק המקנה סמכות לסיווג החייב בהתאם למהות פעילות, נוכח פעילות החברה בתחום מתן האשראי ובהתחשב בהיקף ובתדירות, החברה הינה בגדר "מוסד כספי".

באשר למלווה נקבע כי סיווגו ייקבע בהתאם לאופי והיקף פעילותו. קרי, במידה ופעילותו ענפה ומדובר במחזורי הלוואות החורגים מפעילות בעלת מאפיינים פרטיים הוא יסווג כ"מוסד כספי". באם אינו נכנס תחת הגדרה זו יתכן ותחול החלופה הראשונה להגדרת "עסקת אקראי" לחוק מע"מ.

8. החבות במס שכר בגין שכר של עובדים מושאלים מרשות מקומית לתאגיד המים והביוב**החלטת מיסוי בהסכם מס' 9158/16**

רשות מקומית המוגדרת כ"מלכ"ר" לעניין מע"מ הקימה תאגיד מים וביוב אשר נרשם כ"עוסק מורשה" לעניין מע"מ. במסגרת ההסכמים שנחתמו בין הצדדים לטובת העברת פעילות המים והביוב לתאגיד, קלט אליו התאגיד חלק מעובדי הרשות המקומית לתקופה קבועה או זמנית. עוד נקבע כי שכר העובדים ימשיך להיות משולם על ידי הרשות והיא תמשיך לדווח עליו לרשויות המס. מנגד ישפה אותה התאגיד בשל כל עלויות השכר וכן המס שישולם בגינו.

הרשות פנתה בבקשה כי השכר המשולם בגין העובדים לא יתחייב במס שכר ע"פ סעיף 4(א) לחוק מע"מ ומס השכר אשר שולם קודם מתן האישור, יוחזר.

בגדרה של ההחלטה נקבע: לאור העובדה כי העובדים שבנדון משמשים בפועל אך ורק את התאגיד המסווג כ"עוסק מורשה" ולא את הרשות, אין לחייב במס שכר את השכר המשולם לאותם עובדים, וזאת על אף שתשלום המס מבוצע על ידי הרשות בפועל והיא זו שמדווחת לרשויות המס.

הרשות תחדל מלשלם מס שכר בהתאם לאמור ובאשר למס ששולם קודם למתן אישור זה, תהיה הרשות רשאית לפנות בבקשה לקבלת החזר, בכפוף לתנאים כפי שנקבעו בהחלטה ובגין תקופתם בתאגיד בלבד ולא יחול על זכויות אשר נצברו לאותם עובדים בעת תקופת עבודתם ברשות.

יובהר כי באשר לתשלומי הפנסיה התקציבית יחול מס שכר בין אם ישתלמו על ידי הרשות ובין אם על ידי התאגיד.

9. החבות במע"מ ובמס הכנסה של מבצעי התרמות שמבצעים מוסדות ציבור ומלכ"רים**באמצעות עוסקים****הוראת פרשנות מע"מ מס' 1/2016**

הוראת פרשנות זו, עוסקת בפעולת גיוס תרומות המבוצעת על-ידי גופים ללא כוונת רווח, הנוהגים לבצע התרמות באמצעות שימוש בתשתיות השייכות לגופים עסקיים (כגון: רשתות שיווק, חברות סלולאריות וכו'). ההוראה קובעת, כי עוסק-נישום, מלכ"ר- מוסד ציבורי שעומדים בכל הקריטריונים שנקבעו בהוראה יהיו רשאים לפעול באמצעותה, ללא צורך בקבלת אישור מראש מרשות המיסים, הן ממע"מ והן ממס הכנסה. ההוראה קובעת שני סוגים נפוצים של מבצעי התרמה המתקיימים באמצעות עוסקים/נישומים:

- (1) מבצעי התרמה בהם, בעת סיום הקניה בקופה, מציעים ללקוחות של העוסק - הנישום לתרום סכום כסף לטובת המלכ"ר - המוסד הציבורי, וזאת מבלי שהלקוח מקבל תמורה כלשהיא עבור תרומתו (להלן: "**מבצע 1**").
- (2) מבצעי התרמה כאמור לעיל בהם כנגד התרומה מקבל התורם שי פעוט ערך שסיפק המלכ"ר-המוסד הציבורי לעוסק/הנישום למטרה זו, כגון: איגרות ברכה, חמסה, צמיד צבעוני, מחזיק מפתחות נושא סמל המלכ"ר-המוסד הציבורי וכדומה (להלן: "**מבצע 2**").

לגבי מבצע 1- ההוראה קובעת כי, סכום שהתקבל כתרומה, במבצע 1 כפי שפורט לעיל, לא יהיה חייב במע"מ או במס הכנסה בידי העוסק-הנישום, ככל שיתקיימו כל התנאים הבאים:

- (1) סכומי התרומות שיתקבלו, יירשמו ויוסווגו בקופה הרושמת של העוסק - הנישום באופן נפרד, כסכומים שאינם חייבים במע"מ.
- (2) בקבלה או בסרט הקופה הרושמת תופיע התרומה כסכום שאינו חייב במע"מ. רישום התרומות בכל סניפי העוסק - הנישום ייעשה באופן דומה.
- (3) סכומי התרומות יועברו במלואם למלכ"ר לפחות אחת לחודש במהלך המבצע.
- (4) בסיום המבצע הסכומים יועברו למלכ"ר, עד 30 יום מתום המבצע.
- (5) סכומים שלא יועברו כאמור, יחויבו במע"מ בידי העוסק- הנישום לפי סעיף 12 לחוק מע"מ ויראו בהם בהכנסה חייבת במס עפ"י הפקודה.

לגבי מבצע 2- סכום שהתקבל כתרומה במבצע 2 כפי שפורט לעיל, לא יהיו חייבים במע"מ או במס הכנסה בידי העוסק- הנישום, ככל שיתקיימו כל התנאים הבאים:

- (1) כאשר המלכ"ר - המוסד הציבורי רוכש טובין המיועדים למסירה לתורמים, החשבונית בגין הרכישה תונפק על שם המלכ"ר/המוסד הציבורי בלבד.
- (2) המע"מ בשל רכישת הטובין לא ינוכה על ידי המלכ"ר, העוסק-הנישום או כל גורם אחר, והוצאה בשל רכישה כאמור לא תוכר כהוצאה בידי העוסק-הנישום.
- (3) סכומי התרומות שיתקבלו, יירשמו ויסווגו בקופה הרשמת, באופן נפרד, כסכומים שאינם חייבים במע"מ.
- (4) בקבלה או בסרט הקופה הרשמת, תופיע התרומה כסכום שאינו חייב במע"מ. הרישום יעשה בכל סניף של העוסק-הנישום באופן דומה.
- (5) עלותו של המוצר למלכ"ר - למוסד הציבורי, הניתן לתורם בגין תרומתו, לא תעלה על 10 ש"ח ובכל מקרה עלותו (עלות רכישה או הייצור) לא תעלה על 50% מסכום התרומה.
- (6) סכומי התרומות יועברו במלואם למלכ"ר - למוסד הציבורי לפחות אחת לחודש במהלך המבצע.
- (7) עם סיום המבצע יועברו יתרת סכומי התרומות למלכ"ר-למוסד הציבורי, עד 30 יום מתום המבצע.

הוראה זו תחול אך ורק לגבי מלכ"רים/מוסדות ציבור המתקיימים לגביהם כל התנאים הבאים:

- (1) מדובר במלכ"ר כהגדרתו בסעיף 1 לחוק ואשר רשום כמלכ"ר במע"מ.
  - (2) המוסד הציבורי מגיש דוחותיו למס הכנסה כדין.
  - (3) המוסד הציבורי מחזיק באישור תקף לעניין סעיף 46 לפקודה.
  - (4) המלכ"ר - המוסד הציבורי מנהל ספרים כדין.
- מלכ"ר/מוסד ציבורי שאינו עומד באחד מהתנאים הנ"ל, יהיה רשאי לפנות לקבלת אישור פרטני, לפי העניין.

10. ניכוי מס תשומות בנוגע לרכישת מניות באיגוד מקרקעין

[החלטת מיסוי בהסכם מס' 6326/16](#)

העובדות

חברה בע"מ שאינה רשומה כ"עוסק" לעניין חוק מס ערך מוסף (להלן: "החברה") מחזיקה במניות חברה בע"מ אחרת שהיא בגדר "איגוד מקרקעין" כמשמעותו בחוק מיסוי מקרקעין (להלן: "האיגוד").

החברה מוחזקת בחלקים שווים על-ידי שני גורמים הרשומים במע"מ כ"עוסקים" בתחום המקרקעין (להלן: "בעלי המניות").

בעלי המניות העמידו הלוואות בעלים לחברה (להלן: "ההלוואות"). כמו כן, בעלי המניות חתמו על הסכם עם חברה בע"מ המסווגת גם היא במע"מ כ"עוסק" בתחום המקרקעין (להלן: "הרוכשת") למכירת חלק מהחזקתם בחברה. בכוונת הרוכשת לעשות במניות האיגוד, עסקאות החייבות במע"מ.

הבקשה

קבלת אישור לניכוי מס התשומות בידי הרוכשת בגין רכישת המניות.

ההחלטה

נקבע, כי בנסיבות העניין מכירת האיגוד בידי בעלי המניות באה בגדר החלופה הראשונה, להגדרת "עסקה" המצויה בסעיף 1 לחוק, היות שמדובר במכירת נכס בידי עוסקים בתחום המקרקעין מהלך עסקם. כמו כן, נקבע, כי מכירת המניות תהא חייבת במע"מ בהתאם לסעיף 2 לחוק. מחיר העסקה, כפי שנקבע, יהיה בהתאם לסעיף 7 לחוק, קרי התמורה אשר הוסכם עליה בין הצדדים.

עוד נקבע, כי מאחר והרוכשת מתכוונת לעשות במניות האיגוד עסקאות חייבות במע"מ, היא רשאית לנכות את מס התשומות הכלול בחשבוניות המס שיוציאו בעלי המניות בגין מכירת המניות, וזאת בכפוף להוראות סעיף 38(א) ו-41 לחוק וכן לתקנה 19 לתקנות מס ערך מוסף, התשל"ו-1976.

11. הפקת תעודת זיכוי מרכזת בגין הפרש שבין התמורה בפועל לבין התמורה שנרשמה**בספרי העוסק במועד העסקה**

[החלטת מיסוי לא בהסכם מס' 5258/16](#)

העובדות

חברה בע"מ העוסקת במכירה קמעונאית של טובין ("החברה") התקשרה עם מספר מועדוני צרכנות. בהסדר המקנה ללקוחות החברים במועדונים, הנחות ברכישת טובין. מועדונים אלו מקנים ללקוחות הנחה במידה וישלמו לחברה באמצעות כרטיס אשראי שעימם התקשרו המועדונים ("כרטיסי האשראי"). החברה מנפיקה ללקוחות במעמד העסקה תלושי מכירה של קופה רושמת.

בהתאם להסדר מתחייבים המועדונים לשלם לחברה את מחיר הטובין בניכוי הנחה בגובה מסוים ("ההנחה").

כמו כן, אחת לחודש מעבירות חברות כרטיסי האשראי לחברה את התמורה עבור העסקאות בניכוי ההנחה.

ההחלטה

בגדרה של החלטת המיסוי נקבע, כי במעמד העסקה, כאשר התמורה משולמת באמצעות כרטיסי אשראי המשויכים למועדונים, העסקה תהא חייבת במס בידי החברה בגובה מלוא הטובין. כמו כן, אחת לחודש החברה תנפיק הודעת זיכוי מרכזת לספרים אשר תתייחס לכלל הלקוחות הפרטיים בלבד, לגביהם לא הוצאו חשבוניות מס. הודעה זו תשקף את הפרש שבין סך העסקאות של הלקוחות שהם חברי המועדונים לבין סה"כ התמורות המגיעות לחברה בפועל ע"י ההסכם עם המועדונים או חברות כרטיסי האשראי המשויכות למועדונים. כל זאת יחול, בתנאי שלא מצוינות המילים "חשבונית מס" על גבי סרט הקופה הרושמת המופק ללקוחות בעת ביצועה המכירה ולא הופקה להם חשבונית מס.

במקרים בהם החברה הוציאה ללקוחות חשבונית מס על מלוא ערך המוצר, החברה תהא רשאית להוציא הודעת זיכוי בהתקיים התנאים שנקבעו במסגרת סעיף 23א' לתקנות מס ערך מוסף (ניהול פנקסי חשבונות) התשל"ו-1976 ("הוראות ניהול ספרים") ולא הודעת זיכוי מרכזת.

כמו כן, החברה תתעד במסגרת הנהלת החשבונות את הפרטים והנתונים שביסוד קביעת ההנחות שניתנו לגורמים השונים והודעות הזיכוי שהופקו.

בנוסף לחברה שמורה הדרך להנפיק הודעת זיכוי ספציפית לכל לקוח בהתאם לסעיף 23א' לתקנות הוראות ניהול ספרים.

12. מיסוי פעילות תאגידים זרים באמצעות האינטרנט ומיסוי תושבי חוץ המספקים שירותים דיגיטליים בישראל

בשנה החולפת פרסמה רשות המסים חוזר מקצועי 4/2016 שכותרתו: "פעילות תאגידים זרים בישראל באמצעות האינטרנט", ובעקבותיו החלו הבנקים לנקוט בעמדה מחמירה לפיה הוכפפו תשלומים בגין הוצאות פרסום לתושבי חוץ לחובת ניכוי מס במקור.

בנוסף, פורסם תזכיר לתיקון חוק מס ערך מוסף המציע לחייב במס ערך מוסף תושבי חוץ המספקים שירותים דיגיטליים הכוללים שירותים אלקטרוניים, שרותי תקשורת ושידורי רדיו וטלוויזיה לתושב ישראל.

בחוזר שלהלן נסקור את הפרסומים הנ"ל.

1. פעילות תאגידים זרים בישראל באמצעות האינטרנט - חוזר רשות המסים 4/2016

א. רקע

בחודש אפריל 2016 פרסמה רשות המסים בישראל את גרסתו הסופית של [חוזר 4/2016 שכותרתו: "פעילות תאגידים זרים בישראל באמצעות האינטרנט" \("החוזר"\)](#). קודם לכן, באפריל 2015, פורסמה [טיטה לחוזר הנ"ל](#). החוזר מתפרסם על רקע התרחבות הפעילות הכלכלית העולמית העושה שימוש בפלטפורמות אינטרנטיות לביצוע מסחר חוצה-מדינות, ובהשפעת עבודתו הנרחבת של ארגון ה-OECD בעניין שחיקת בסיס המס והסטת רווחים ("BEPS"), תוך התכתבות עם הדו"ח של הארגון בנושא הכלכלה הדיגיטלית¹²².

מטרת החוזר הינה להבהיר את עמדת רשות המסים בנושאים הבאים:

- (1) מקרים בהם תראה הכנסתו של תאגיד זר ממכירת מוצרים או ממתן שירותים, באמצעות האינטרנט, כהכנסות של "מוסד קבע" בישראל.
- (2) כללים לייחוס רווחים למוסד הקבע בישראל.
- (3) מקרים המקימים חובה על תאגידים רב-לאומיים המספקים שירותים באמצעות האינטרנט ללקוחות ישראלים להירשם כעוסק מורשה לצרכי מע"מ.

ב. מקרים בהם תראה הכנסתו של תאגיד זר ממכירת מוצרים או ממתן שירותים, באמצעות האינטרנט, כהכנסות של "מוסד קבע" בישראל

[פעילות ממדינות אמנה](#)

החוזר, בניתוחו את תמורות הכלכלה הדיגיטלית והשפעותיה על התקיימותו של מוסד קבע בישראל בקשר עם פעילות מקומית של תאגיד זר, נצמד כלל למבחנים הקלאסיים המצויים באמנות המס של ישראל: מבחן מקום העסקים הקבוע (Fixed Place of Business) ומבחן קיומו של סוכן תלוי (Dependent Agent), תוך מתן דגשים לבחינת התקיימותם.

במקביל, **מצר החוזר בפרשנותו** את רשימת החריגים הקבועה באמנות לקיומו של מוסד קבע, רשימה אשר בעיקרה שאפה להחריג ממוסד קבע פעילות שבאופיין הכנה ו/או עזר, וקובע כי:

1. ביצוע מספר פעילויות מהפעילויות המוחרגות תבחנה כמכלול ותהווה מוסד קבע ככל ובצוותא תחרוגנה הפעולות מהכנה ו/או עזר.
2. פעילות אשר איננה מנויה במסגרת הפעילויות המוחרגות תהווה הכנה ועזר אך ורק ככל והיא אינה מהווה פעילות מהפעילויות העיקריות של התאגיד הזר.
3. קיום פעילות עזר, לצד פעילות שאיננה עזר, תיוחסנה יחדיו למוסד הקבע.

4. פעילויות המהוות "נוכחות דיגיטלית משמעותית" בישראל לא תחשב במסגרת החריגים. פעילות דיגיטלית משמעותית הינה: נפח התקשרויות מהותיות עם תושבים בישראל, באמצעות האינטרנט, למתן שירותים דיגיטליים; שירותים של תאגיד זר הנצרכים ע"י לקוחות רבים בישראל באמצעות הרשת; תאגיד המספק שירותים המותאמים למשתמשים ישראלים.

פעילות ממדינות שאינן מדינות אמנה

בענין פעילות של תאגידים זרים ממדינות שאינן מדינות אמנה, בוחן החוזר את אופי הפעילות ביחס לכללי המקור של פקודת מס הכנסה ומאפיין מהי פעילות עסקית מניבת הכנסה אשר יש לראותה כמתבצעת מישראל. בהתאם, מבצע החוזר הבחנה בין שלושה מבני פעילות: (א) פעילות בישראל באמצעות מקום פיזי; (ב) פעילות בישראל בסיוע/שיתוף נציג בישראל; (ג) "נוכחות כלכלית משמעותית" של תאגיד זר בישראל; כאשר כל אחד ממבני הפעילות כאמור יכול להוות בסיס לראות בפעילות העסקית כחייבת במס בישראל.

ג. כללים לייחוס רווחים למוסד הקבע בישראל

פעילות ממדינות אמנה

בקביעת אופן ייחוס ההכנסה למוסד הקבע של תאגיד זר בישראל, מאמצת רשות המסים את גישת ארגון ה-OECD לענין מחירי העברה, שהינה עקרון "אורך הזרוע". בהתאם לכך, מצפה הרשות כי התמחיר יתבצע באופן המנטרל את הקשר בין מוסד הקבע והתאגיד הזר, תוך התחשבות בפונקציות, בנכסים ובסיכונים אשר מצויים במוסד הקבע.

פעילות ממדינות שאינן מדינות אמנה

כאשר התאגיד הזר איננו תושב מדינת אמנה, קובעת רשות המסים, כי ייחוס ההכנסה יתבצע על בסיס בדיקה של הפונקציות, הנכסים והסיכונים (FAR) על מנת לקבוע את הרווח אשר יש לייחס לפעילות בישראל.

ד. מקרים המקימים חובה על תאגידים רב-לאומיים המספקים שירותים באמצעות האינטרנט ללקוחות ישראלים להירשם כעוסק מורשה לצרכי מע"מ

החוזר קובע, כי בעוד שמכירת נכסים על יד תאגידים זרים לתושבי ישראל באמצעות האינטרנט נחשבת ליבוא טובין החייב במס בידי המייבא, הרי שמתן שירותים מהווה עסקה בישראל, ועל כן עולה שאלת רישומם של התאגידים הזרים כעוסק בישראל. במידה שתאגיד זר מקיים עסקים בישראל הוא יהא חייב ברישום בישראל על פי סעיף 60 לחוק מע"מ.

החוזר קובע, כי יראו תאגיד זר המבצע עסקאות מתן שירותים באינטרנט ללקוחות תושבי ישראל, כמי שיש לו עסקים בישראל בהתקיים אחד מהתנאים הבאים:

- פעילותו של התאגיד הזר מהווה מוסד קבע בישראל לענין מס הכנסה.
- קיומו של מנגנון עסקי בישראל - העסקת עובדים בישראל; סניף בישראל; משרדים בישראל וכיוצ"ב.
- התאגיד הזר, נעזר לשם מתן השירותים, בנציג בישראל אשר מעורב בתהליך איתור לקוחות או באיסוף מידע, בשיווק, שירות לקוחות או כל שירות נלווה אחר.
- לתאגיד הזר נוכחות כלכלית משמעותית בישראל. להלן מספר סממנים לקיומה של נוכחות כזו: התאגיד הזר מספק ללקוחותיו שירותים באינטרנט, כגון פרסום, בקשר עם משתמשים ישראלים; מספר עסקאות רב עם לקוחות תושבי ישראל; התאגיד הזר מספק שירות המותאם ללקוחות ישראלים (שימוש בשפה העברית, חיוב במטבע ישראלי, סליקת כרטיסי אשראי מקומיים בישראל וכו'); מידת השימוש באתר האינטרנט על ידי ישראלים גדולה; קיימת זיקה הדוקה בין התמורה המשולמת לתאגיד הזר לבין מידת השימוש של המשתמשים הישראלים באינטרנט;

ידגש, כי על מנת ליישם חלופה זו, יש לפנות למחלקה המקצועית של מע"מ בהנהלת רשות המסים.

העולה מן האמור לעיל, כי תאגיד זר המבצע עסקאות של מתן שירותים באמצעות האינטרנט ללקוחות תושבי ישראל, המקיים עסקים בישראל על פי אחת החלופות לעיל, יהא חייב ברישום כעוסק בישראל ובמינוי נציג בישראל. המשמעות היא, כי תאגיד זר כאמור יהא חייב בדיווח ובתשלום מס הנובע מעסקאותיו עם ישראלים, על פי הקבוע בחוק ובתקנות מע"מ. תאגיד זר, החייב ברישום על פי חוזר זה, לא יחשב כתושב חוץ לענין סעיף 30(ג) לחוק מע"מ, קרי עוסק ישראלי המספק לו שירותים או מוכר לו נכסים בלתי מוחשיים יהא חייב במע"מ בשיעור מלא ולא בשיעור אפס.

2. הבנקים נוקטים עמדה מחמירה - הכפפת תשלומים בגין הוצאות פרסום לתושבי חוץ לחובת ניכוי מס במקור

חוזר מס הכנסה 4/2016 שלעיל, טרף את הקלפים בכל הנוגע למחויבויות המס בישראל של תושבי חוץ הפועלים באמצעות האינטרנט, ובהתאם יצר חוסר וודאות ביחס ליישום של חובת ניכוי המס במקור המעוגנת בסעיף 170 לפקודת מס הכנסה.

סעיף 170 לפקודת מס הכנסה מטיל על משלם תושב ישראל חובת ניכוי מס במקור בקשר עם תשלומים אשר הכנסתם מהווה "הכנסה חייבת לפי פקודה זו". בניסיון להפריד את המוץ מן התבן, פרסם מס הכנסה במאי 1993 את הוראת ביצוע 34/93 אשר סיפקה רשימה מסודרת של הוצאות שהתשלומים המתבצעים בקשר עמם זכאים לפטור מניכוי מס במקור.

חוזר הכלכלה הדיגיטאלית הרחיב את היריעה והביא לחוסר וודאות אודות האופן בו מס הכנסה רואה תשלומים אשר בעבר זכו לפטור במסגרת הוראת ביצוע 34/93. על רקע חוסר הוודאות זו, נראה כי מספר בנקים בישראל החליטו להקדים תרופה למכה ולאמץ גישה מחמירה בכל הקשור לתשלומים בגין שירותי פרסום המועברים באמצעותם לתושבי חוץ (כגון גוגל או פייסבוק). על מנת להעביר את התשלום לתושב החוץ, נדרש המשלם להמציא לבנק אישור מרשות המסים על פטור מניכוי מס במקור, אחרת ינוכה במקור מס בשיעור 25% מהתשלום.

בחירת הבנקים כאמור נחזית כאמצעי התגוננות נוכח הסביבה המיסוית החדשה, אך עם זאת נראה שאיננה תואמת את מטרות חוזר הכלכלה הדיגיטאלית ואת פרסומי הארגון ה-OECD Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) בקשר עם פרויקט ה- (BEPS) Base Erosion and Profits Shifting. הן ארגון ה-OECD והן רשות המסים בפרסומיהם פועלים על מנת לייצר כלים חדשים להתמודדות עם פעילות דיגיטאלית המתבצעת בישראל וזאת באמצעות ייחוס רווחים למוסד קבע לתאגידים זרים בישראל. ייחוס רווחים כאמור, והגעה לכדי הכרעה כי אכן יש לייחס רווחים של תאגיד זר פלוני למס בישראל הינה סוגיה מורכבת, ובהתאם, לא בכדי הדגיש מס הכנסה בחוזר הכלכלה הדיגיטאלית כי:

"יובהר, כי במקרים של תאגיד זר בעל נוכחות דיגיטאלית משמעותית בהם נבחנת האפשרות לבסס טענת קיומו של מוסד קבע כאמור לעיל, יש להיוועץ ביחידה למיסוי בינלאומי שבחטיבה המקצועית והלשכה המשפטית ברשות המסים." (ראה עמוד 5 לחוזר הכלכלה הדיגיטאלית).

לדעתנו, העמדה אשר נקטו בנקים אלה הינה מחמירה יתר על הנדרש ומהווה פרשנות מרחיבה הן לחוזר הכלכלה הדיגיטאלית והן להנחיות ה-OECD אשר התפרסמו בשלהי 2015. עמדה זו של הבנקים עשויה לחשוף הן חברות ישראליות והן חברות זרות למיסוי כפל ולפגוע בצורה דרמטית בהתנהלות העסקית השוטפת של תאגידים ישראלים אשר פרסום בחו"ל מהווה אלמנט ייסודי בניהול עסקיהם וייצור הכנסותיהם.

חשוב להדגיש כי נוכח מגמה זו, על חברות לשים לב למהלכים כגון אלו אשר עשויים להביא את רשות המסים לפרסם בזמן הקרוב עדכון להוראת ביצוע 34/93 ו/או לחוזר 4/2016 ובהתאם לשנות את כללי הניכוי במקור אשר היו נהוגים עד כה. אנו ממליצים לחברות להיערך לכך מבעוד מועד ולרשות המסים לגלות דעתה בהקדם על מנת להחזיר וודאות לשוק.

נוכח זאת, ובהתחשב במורכבות הסוגיות המצויות בלב חוזר הכלכלה הדיגיטאלית, אנו ממליצים כי חברות אשר נדרשות להמציא אישור פטור מניכוי מס במקור מרשות המסים ייצרו קשר עם יועצי מיסוי בינלאומי על מנת לטפל בנושא.

במקביל, אנו מאמינים שאף על "חברות מיוחדות" (חברות אשר קיבלו אישור מיוחד מרשות המסים להעביר תשלומים לחו"ל ללא ניכוי במקור/ בשיעורי ניכוי במקור מופחתים, מבלי לקבל מראש את אישורו של פקיד השומה), או חברות המבצעות תשלומים כנדון באמצעות בנקים אשר אינם דורשים ניכוי במקור במהלך ביצוע תשלומים אלה, לנהוג משנה זהירות ולפנות ליועצי מיסוי בינלאומי על מנת לוודא שאינם מפרים את כללי הניכוי במקור המעוגנים בד"ן.

3. תזכיר לתיקון חוק מס ערך מוסף- מיסוי תושבי חוץ המספקים שירותים דיגיטליים בישראל

בהמשך לפרסום טיוטת חוזר מס הכנסה בנושא "הכלכלה הדיגיטלית" באפריל 2015 (שכאמור לעיל פורסם סופית באפריל 2016), שעסק במיסוי חברות זרות הפועלות בישראל באמצעות האינטרנט, ובהתאם לסקירות ה-OECD אשר לפיהן קיים קושי רב בגביית מע"מ מאנשים פרטיים, להבדיל מבתי עסק וכן בהתאם להמלצות ה-BEPS, פורסם ביום 13 במרץ 2016 תזכיר לתיקון חוק מס ערך מוסף המציע לחייב במס ערך מוסף תושבי חוץ המספקים שירותים דיגיטליים הכוללים שירותים אלקטרוניים, שרותי תקשורת ושידורי רדיו וטלוויזיה לתושב ישראל.

נדגיש, כי מדובר בתזכיר חוק בלבד, ועל כן אין וודאות אם יאושר ע"י הכנסת ומה יהיה הנוסח הסופי.

שירותים אלקטרוניים לעניין תזכיר החוק הנ"ל הם, בין היתר: אספקת תוכנות, מוצרי בידור, ספרים, מוזיקה, הימורים, משחקים, תכניות טלוויזיה, סרטים, שידורי אינטרנט ושרותי הוראה מרחוק. שירותי תקשורת הם, בין היתר: שירותי טלפוניה, פקס, שירותי גישה לאינטרנט ושירותים דומים נוספים.

על פי התזכיר, תושב החוץ המספק שירותים אלה יהא חייב ברישום בישראל במרשם ייעודי נפרד כפי שייקבע ע"י שר האוצר וכן יחוייב להגיש דו"ח שיכלול את העסקאות והמע"מ הנובע מהן בתקופת דיווח שתיקבע ע"י שר האוצר. כמו כן, המנהל יהיה רשאי להוציא לתושב החוץ דרישת תשלום אם יתברר כי דו"ח שהוגש אינו נכון.

אם השירותים ניתנים לעוסק במהלך עסקו או למלכ"ר או למוסד כספי במהלך פעילותו, החייב בתשלום המס יהיה מקבל השירות.

בנוסף, הוצע לתקן את סעיף 30(א)(7) לחוק מע"מ הקובע כי עוסק ישראלי המספק שירותים כאמור לתושב ישראל, יהיה חייב בתשלום מס מלא, גם אם השירות ניתן מחוץ לישראל. יצוין כי התיקון המוצע עתיד לייתר את הצורך [בהוראת פרשנות 1/2013](#) שפורסמה בעקבות פס"ד גווילי (ת"מ 124/08) ועסקה במכירת חבילות תקשורת לחו"ל.

13. BEPS - פרסום הדוחות הסופיים על ידי ארגון ה-OECD

1. כללי

בשנת 2015 פרסם ארגון ה-OECD את הדוחות הסופיים במסגרת תוכנית ה-BEPS, למניעת "הסטת רווחים ושחיקת בסיס המס" ("התוכנית" או "תוכנית ה-BEPS"). נכון להיום ה-OECD נמצא במהלך ליישום הדוחות וה-OECD ממשיך לפרסם דוחות בתחומים אשר לגביהם נקבע כי דרושים עיונים נוספים.

כ-90 מדינות, כמו גם ארגונים בינלאומיים נוספים, היו שותפים פעילים בפרויקט שהחל בשנת 2013 תוך הבטחה להמשך שיתוף הפעולה עד ליישום מלא של התוכנית בשנים הקרובות באמצעות חקיקה פנים מדינתית והסכמים בין לאומיים, לרבות אמנה רב לאומית. יצוין כי ה-OECD דבק בתכניתו והחתימה על האמנה הרב לאומית צפויה במהלך 2017.

בהתאם להמלצות הדוחות מדינות רבות כבר החלו ליישם חלקים מההמלצות בדיני המס הפנימיים. מדינות כדוגמת בריטניה ואוסטרליה היו חלוצות בעניין זה וקבעו כללים נוקשים לייחוס פעילות מסוימת, הנחשבת כהסטת רווחים, כפעילות החייבת במס בתחומן. גם רשויות המס בישראל החלו בהליך היישום של התוכנית עם פרסום [חוזר מס הכנסה 4/2016](#) (ראה בהרחבה בחוזר נפרד בחוברת זו) בדבר "פעילות חברות זרות בישראל באמצעות האינטרנט" המתייחס לאתגרי הכלכלה הדיגיטלית ונסמך בחלקו על טיוטת הדיון של ארגון ה-OECD (Action 1) המטפלת באופן פרטי בנושא זה. כמו כן, הצעות החקיקה השונות בתחום המיסוי הבינ"ל, מחירי העברה והטבות המס יסודן בהנחיות ה-BEPS הרלוונטיות.

בתחום מחירי העברה, מדינות רבות כבר החלו ליזום שינויים בכללי התיעוד הנדרשים לצורך מחירי העברה, המסתמכים על המלצות ה-OECD. דרישות התיעוד המכבידות נועדו להגביר את השקיפות, ויחייבו תאגידים רב לאומיים לבסס את אסטרטגיית מחירי העברה שלהם בכפוף להנחיות החדשות שפורסמו, ולהעמיק את אופן תיעוד המידע בכדי לעמוד בכללי התיעוד העדכניים. כאמור גם ישראל יוזמת שינויים כאמור ובימים אלה מקודמת חקיקה בעניין.

הליך היישום של תוכנית ה-BEPS צפוי להיות מיושם הדרגתית עד תום שנת 2017, אך יחד עם זאת "סוף מעשה במחשבה תחילה". לפיכך, חברות עם פעילות בינלאומית משמעותית מחויבות להיערך ולבחון את מידת המוכנות של אסטרטגיית המס שלהן להמלצות ה-OECD ולדון בהערכות הארגון לקראת השינוי. בשלב הראשון, היערכות הארגון להפקת נתונים אשר יידרשו בשנים הקרובות על ידי רשויות המס כחלק מתיעוד מחירי העברה ובשלב הבא טיפול נקודתי בממצאי ה-OECD, המתייחסים להסטת רווחים.

2. רקע

היזמה לטיפול באופן המיסוי של חברות רב לאומיות החלה בפברואר 2013, לאור הפחתה משמעותית בגביית המסים מחברות רב לאומיות, ובעקבות לחצי דעת הקהל העולמית בנוגע לשיעורי המס הנמוכים המשולמים על ידי חברות אלו. ארגוני ה-G8 וה-G20 הטילו על ארגון ה-OECD לגבש תוכנית פעולה, אשר פורסמה ביולי 2013 וכללה 15 נקודות לדיון, בנושאים הבאים: אתגרי מס בעולם הסחר הדיגיטלי; חיזוק כללים אנטי תכנוניים מקומיים; מניעת ניצול לרעה של אמנות מס; שינוי הגדרות בנושא מוסד קבע; הידוק כללי מחירי העברה בתחומים שונים לרבות: העברת נכסים בלתי מוחשיים, נטילת סיכונים, מימון בקבוצות בינלאומיות ודרישות תיעוד כלליות; דרישות דיווח לתכנוני מס אגרסיביים, טיוב הליכי הסכמה הדדית והסכמה על חתימת אמנה רב לאומית ברוח הכללים החדשים.

הדוחות הסופיים שפורסמו מהווים נקודת ציון חשובה בדרך לשינוי התפיסה בעקרונות המיסוי הבינלאומי ומחירי העברה. ה-OECD הצליח להשיג קונצנזוס רחב בין המדינות החברות בו, לגבי נקודות המפתח בטיפול בהיבטי המיסוי של החברות הרב לאומיות, אשר זוהו במהלך העבודה של הוועדות השונות. גם מדינות מובילות נוספות ב-G20 אשר אינן חברות ב-OECD כדוגמת סין הוזמנו לדיונים ונתנו את הסכמתן לעקרונות המופיעים בדוחות. כמו כן, הושגה הסכמה נרחבת באשר לצורך בחקיקה מקומית בכל אחת מהמדינות אשר אמורה לטפל בבעיית הסטת הרווחים מחד, ומאידך תאפשר ודאות וסביבת מס הוגנת למשקיעים ועסקים.

יחד עם זאת, על אף פרסומם של הדוחות הסופיים המלאכה טרם הסתיימה, וחלק לא מבוטל מהמלצות ה-OECD הכלולות בדוחות טרם הבשילו לכדי הנחיות ברורות ומוגדרות לביצוע ויישום במדינות השונות, כל אחת לפי הכללים החלים בה. במהלך השנה האחרונה חלה התקדמות בחלק מהנושאים ואולם קיימים תחומים חשובים שעדיין נתונים במחלוקת לרבות סוגיית ייחוס רווחים למוסד קבע.

3. עיקרי הדברים מן הדוחות הסופיים

3.1 אתגרים העולים מהכלכלה הדיגיטלית

Digital Economy (Action 1)

ההסכמה הרווחת היא כי כללי המיסוי המתייחסים לכלכלה הדיגיטלית אינם שונים מכללי המיסוי החלים על שאר ענפי העסקים, שהרי הכלכלה הדיגיטלית היא חלק בלתי נפרד מהכלכלה העולמית. יחד עם זאת, הוסכם כי מאפייני הכלכלה הדיגיטלית והמודלים העסקיים שלה מהווים סיכון משמעותי להסטת רווחים, ולכן יחד עם העבודה בהיבטים השונים של תוכנית ה-BEPS, כגון חקיקת חוקים אנטי תכנוניים (לדוגמה שימוש בכללי CFC), אימוץ פרשנות חדשנית למונח "מוסד קבע" וייחוס הרווחים לנכסים בלתי מוחשיים במסגרת מחירי העברה, יש להביא בחשבון גם את ההתייחסות למאפייני הכלכלה הדיגיטלית.

מעבר לכך, נקבעו גם המלצות נוספות לבחינת הטלת מיסוי עקיף (מע"מ) על עסקאות בין חברות רב לאומיות לצרכן הסופי, וקביעת מנגנוני מיסוי המתחשבים בהיקפי מסחר, מאפייני המסחר והשימוש במידע.

3.2 שימוש בהסדרים היברידיים הכוללים "אי התאמה מיסויית"

Hybrid Mismatch Arrangements (Action 2)

הסדר היברידי הינו הסדר בין חברות ממדינות שונות הכולל אי התאמה מיסויית, במטרה לנצל, לטובת חסכון במס, את חוסר ההתאמה באופן יישומו בכל אחת מהמדינות המעורבות. למשל:

- ניכוי כפול של אותה הוצאה בשתי מדינות שונות;
- ניכוי של הוצאה במדינה אחת, אשר אינו נחשב, בהתאם לדיני המדינה האחרת, כהכנסה.

במסגרת הדיונים נרשמה הסכמה בין כלל המדינות כי השימוש בהסדרים היברידיים הכוללים אי התאמה מיסויית אינם הוגנים ופוגעים בתחרות בין חברות רב לאומיות לבעלי עסקים מקומיים. לפיכך, ה-OECD פרסם המלצותיו לשינוי דיני המס המקומיים ושינוי אמנת המודל, באופן שיאפשר טיפול נאות בהסדרים אלו. כמו כן הוסכם כי דיני המס צריכים להיות ברורים, אוטומטיים ומקיפים באופן שיוכלו לנטרל את השפעת חוסר ההתאמה המיסויי רק במקרים שחוסר ההתאמה אינו נאות, ומבלי להביא למיסוי כפול. בנוסף, ה-OECD מסייג את המלצותיו בנושא ביחס למדיניות מס מקומית - במטרה למנוע מתח בין הרצון למנוע כפל הטבה לבין מדיניות מס מיטיבה באותה מדינה ביחס לסוגי עסקים אותם מבקשת המדינה לעודד.

3.3 הקשחת חוקי חברה נשלטת זרה

Designing Effective CFC Rules (Action 3)

למרות העובדה כי משטר החברה הנשלטת הזרה (CFC) קיים בכ-30 מדינות מתוך המדינות המשתתפות בתוכנית ה-BEPS, ה-OECD סבור כי החקיקה הקיימת בחלק ממדינות אלה אינה מספקת, לאור העובדה כי היא איננה פועלת באופן ראוי ואפקטיבי למול השינויים בסביבה העסקית הבינלאומית לרבות האתגרים העולים במסגרת תוכנית ה-BEPS. יצוין כי ההמלצות בדו"ח הסופי מאפשרות למדינות גמישות מרבית ביישום החקיקה המוצעת מתוך ידיעה והכרה שמשטר המס הינו שונה ומובחן בכל מדינה ומדינה.

הדו"ח הסופי מתמקד בהצגת **ששה** עקרונות בסיסיים הנדרשים ליצירת חוקי חברה נשלטת זרה אפקטיביים: **הגדרת** מהי חברה נשלטת זרה; **קביעת תנאי סף** לבחינת שיעור המס החל והמבוססים על המס האפקטיבי המשולם בפועל על ידי החנ"ז; **הגדרת סוגי ההכנסה**; **חישוב ההכנסה החייבת במס**; אימוץ כללים **לאופן ייחוס ההכנסה** לבעלי המניות; אימוץ הוראות **למניעת כפל מס**.

3.4 הגבלת הוצאות מימון

Limit interest deductions and other financial payments (Action 4)

המלצות התוכנית לגבי הגבלת הוצאות ריבית, קובעות כי על מדינות להגביל ניכוי הוצאות ריבית לאחוז קבוע מן הרווח לפני ריבית, מס והוצאות פחת והפחתות (EBITDA) ולהתיר הוצאה בשיעור של עשרה עד שלושים אחוזים מגובה ה-EBITDA (מבחן היחס הקבוע). חלופה נוספת היא מבחני רוחב החלים על כלל הקבוצה במטרה להגביל הוצאות ריבית וביצוע התאמה בין הוצאות ריבית נטו של הקבוצה לפעילותה העסקית בפועל כך, שניכוי ההוצאות המצרפי של הקבוצה במסגרת עסקאות בין חברתיות, לא יעלה על הוצאות ריבית המשולמות לצד שלישי. אפשרות נוספת היא להתחשב ולשקלל פרמטרים נוספים כגון: היקף מינימלי של חוב וריבית חריגה. כמו כן, חובות של צד שלישי במימון פרויקטים לתועלת הציבור עשויים להיות מוחרגים וכפופים לתנאים נוספים.

3.5 שימוש במשטרי מס מזיקים

Harmful Tax Practices (Action 5)

הדוח שפורסם עוסק בשימוש הגובר במשטרי מס מזיקים ומנסה לבחון את הפתרונות המוצעים בהפחתת ההשפעה ה"הרסנית" של השימוש במשטרי מס בהם שיעורי המס נמוכים מאוד ואף אפסיים. ראשית הוסכם כי ייבחנו הטבות המס הניתנות לחברות בעלות קניין רוחני (IP), כמו גם משטרי מס נוחים מהם נהנות חברות בינלאומיות. במסגרת זו ניבחנו התנאים אותם נדרשות חברות רב לאומיות ליישם בכדי "לזכות" במשטר המס המופחת. בנוסף הוועדה תיזום שקיפות ושיתוף מידע בין מדינות בנוגע להסדרי מס מיטיבים הניתנים במדינות השונות.

מהדו"ח עולה כי לדעת ה-OECD חייבת להיות קורלציה בין פעילות מחקר ופיתוח משמעותית בתחומי המדינה המטיבה על מנת שמשטר המס לא יחשב כ"מזיק" ("Nexus Approach").

3.6 שימוש לרעה של אמנות מס ו"קניית אמנות"

Preventing abuse of tax treaty benefits (Action 6)

הדוח למניעת ניצול הטבות אמנה נכתב מתוך הכרה שאמנות למניעת כפל מס משמשות כר פורה, לניצול ההטבות שנועדו לטובת נישומים אשר אינם זכאים לכך ובניגוד לכוונתם המקורית של חותמי האמנה. המדינות הסכימו לשלב באמנות המס תוספות אשר נועדו למנוע את ניצול הטבות אמנה לא נאות ו"קניית אמנות". קיימת הסכמה בין המדינות שנדרשת גמישות על מנת להצליח להטמיע את התוספות הנדרשות בכל מדינה ומדינה ובהתאם לחוקים השונים. הגישות המוצעות בדוחות הסופיים נסמכות על הוספת סעיף **מגבלת הטבות** (LOB - בדומה למודל האמריקאי), או הוספתו של "מבחן המטרה העיקרית". כמו כן, פותחו כלים המאפשרים בחינה של מתן הטבות אמנה בנסיבות מסוימות ושילובם של המבחנים גם יחד.

3.7 מניעת התחמקות מקיומו של מוסד קבע

Preventing the artificial avoidance of PE Status (Action 7)

השינויים הנרחבים שנעשו בהגדרת מוסד קבע, נועדו להקל על התנאים להתהוותו של מוסד קבע. ראשית, הופחתה החשיבות למיקום בו משתכלל משפטית החוזה ו/או נכנס לתוקפו. הגישה החדשה היא כי פעילותו של סוכן תלוי הנעשית בשם חברה זרה המסייעת להשתכללות הסכמים עם לקוחות, לרבות סיוע משמעותי במהלך המשא ומתן, תיחשב כנוכחות משמעותית היוצרת מוסד קבע עבור החברה הזרה אלא אם הסוכן מבצע את הפעילות במהלך העסקים הרגיל בהיותו עוסק עצמאי (בלתי תלוי).

כמו כן, נוסף חריג לכלל ה"עזר וההכנה" המנוי בסעיף 5(4). החריג נועד להבטיח כי חברה אשר נצמחים לה רווחים במדינת המקור בגין פעילות משמעותית המהווה בפועל את ליבת העסק, תמוסה במדינת המקור אף אם מאפייני הפעילות מתאימים להגדרה של פעילות "עזר והכנה". יתרה מכך נוסף הסדר אנטי תכנוני המגביל את האפשרות של חברות רב לאומיות לפרק או לפצל את הפעילות על מנת להתחמק או לייצר הימנעות מלאכותית ומכוונת ממוסד קבע. על מנת להתגבר על חוסר הוודאות בייחוס רווחים למוסד קבע כתוצאה מן השינויים שנערכו ועל מנת ליצור ודאות גדולה יותר הארגון פירסם במהלך 2016 דו"ח בנושא זה, אולם דו"ח זה לא הצליח להציג עמדה מוסכמת על הצדדים ונכון להיום ישנה דרך ארוכה עד שעניין חשוב זה יוסדר.

3.8 מחירי העברה ויצירת ערך - עסקאות בנכסים בלתי מוחשיים/ייחוס רווחים לסיכוני הקבוצה/עסקאות בסיכון גבוה

Aligning transfer pricing outcomes with value creation (Action 8-10)

הדו"ח הסופי בנושאים דלעיל, מבקש להבטיח כי התוצאה הכלכלית של פעילות בין חברתית הכפופה לכללי מחירי העברה תשקף את יצירת הערך המשתקפת מהפעולות הכלכליות שמתבצעות במסגרת הקבוצה - ייחוס רווחים התואם את הפעולות והסיכונים החלים על כל חברה וחברה בקבוצה. הדוחות בנושאים אלו חולקו לשלושה היבטים מפתח בהם זוהו כשלים במדיניות מחירי העברה הקיימת: **Action 8** מנסה להתמודד עם עסקאות המבוססות על קניין רוחני, לאור העובדה כי קיימת אי התאמה בין רווחים המופקים בזכות קיומם של נכסים בלתי מוחשיים לרווח המיוחס לחברה במסגרת מדיניות מחירי העברה הקיימת; **Action 9** מבקש להפחית את המשמעות הניתנת להסכמים הבין חברתיים, תוך העדפת ייחוס רווחים על בסיס הפעילות הכלכלית המתקיימת בכל אחת מחברות הקבוצה הלכה למעשה; ו - **Action 10** המבחין בין עסקאות המתייחסות לשירותים נלווים לעומת שירותים המניבים ערך רב לקבוצה.

במאי 2016 אומצו דוחות אלו כעדכון להנחיות ה-OECD בתחום מחירי העברה וכיום אלו הן ההנחיות הרשמיות בנושא זה.

3.9 ניתוח המידע הקיים - מדידה ופיקוח

Measuring and Monitoring BEPS (Action 11)

הדו"ח מתמקד באיסוף מידע סטטיסטי ביחס להשפעת תכנוני המס הבינלאומיים של תאגידים רב לאומיים על תוצאות המס שלהם. בעוד השפעת תכנוני המס ביחס להוצאות המס ניתנת למדידה, ה-OECD מבקש מהמדינות המשתתפות בפרויקט ה-BEPS לנתח ולשתף מידע סטטיסטי ביחס למידע המתקבל, למשל דרך דיווח ה-Country by Country. בדרך זו מבקש ה-OECD לבחון את ההשפעה של הפעילות בתאגידים רב לאומיים על הכלכלה המקומית והגלובלית, ולא רק ביחס לתוצאות המס.

3.10 חובת גילוי מידע (טיפול בתכנוני מס אגרסיביים) - העמקת השקיפות בין משלמי המס לרשויות, והענקת ודאות למשלמי המס

Mandatory Disclosure Rules (Action 12)

על פי ה-OECD, ההתמודדות עם היעדר מידע רלוונטי, מקיף וזמין בכל הנוגע לאסטרטגיות תכנון מס אגרסיבי של נישומים ברחבי העולם, הפכה להיות אחד מן האתגרים העיקריים העומדים בפני רשויות מס רבות בעולם. גישה ונגישות למידע מעין זה מאפשרת הלכה למעשה להגיב במהירות ל"סיכוני המס" הגלומים בתכנונים ובעסקאות האגרסיביות ולהתמודד איתם באמצעות הערכת הסיכון והיערכות מוקדמת לקראתו, באמצעות ביקורת או שינויים בחקיקה או בתקנות.

תוכנית ה-BEPS (Action 12) זיהתה את היתרונות הרבים בעיצוב ופיתוח כלים שנועדו לאפשר ולהגדיל את זרימת המידע על סיכוני המס הטמונים בתכנונים ועסקאות אגרסיביות בעבור רשויות המס וקובעי המדיניות. לכן, הדו"ח הסופי נותן המלצות לעיצובם וחקיקתם של כללים המחייבים גילויין של עסקאות אגרסיביות, הסדרים פוגעניים או מבני מס בהתחשב בעלויות המנהליות לרשויות המס ובהסתמך על עליה במספר המדינות אשר משטר המס שלהן מכיל כללים מעין אלה.

3.11 תיעוד מחירי העברה ודיווח נפרד בכל מדינה

Transfer Pricing Documentation (Action 13)

הנושא בעל ההשפעה הגדולה ביותר, אשר כלל גם את מרבית התגובות מצד ציבור העסקים והמייצגים, הינו נושא הדיווח הרב מדינתי בנושא מחירי העברה. לאחר דיונים רבים, ובעקבות תגובות רבות מצד הציבור, הושגה הסכמה על דרישות תיעוד מחירי העברה, אשר ישפרו באופן ניכר את איכות המידע המועבר לרשויות המס. יחד עם זאת, התגובות הרבות לא נעלמו מעיני הוועדה ולפיכך הוחלט להגביל את מידת התיעוד לאור העלויות הכספיות הכרוכות בכך, ולאור מידת החשיפה של רשויות המס למידע עסקי רגיש של החברות הרב לאומיות. בהתאם, חברה רב לאומית תידרש להציג שלושה סטים של דיווחים:

- **קובץ ראשי (Master File)** - הסבר כללי על העסקים המנוהלים על ידי הקבוצה;
- **קובץ מקומי (Local File)** - מידע ספציפי ומפורט על עסקאות בין-חברתיות במדינה ספציפית;
- **דו"ח "Country by Country"** - חל רק ביחס לחברות רב לאומיות גדולות (Large MNE's) שמחזור עסקאותיהן עומד על 750 מיליון אירו ומעלה. הדו"ח אשר יוגש לרשויות המס במדינה בה פועלת החברה האם של הקבוצה כולל מידע לגבי כל אחת מהחברות בקבוצה בדבר הכנסות, מסים ששולמו, ואינדיקטורים המצביעים על פעילות כלכלית (מספר עובדים, מצבת הנכסים).

דו"ח Country by Country וכן מבנה התיעוד החדש (קובץ ראשי ומקומי) חלים במדינות רבות בעולם מיום 1 בינואר 2016 והדו"ח הראשון צפוי להיות מוגש ביחד עם דוחות המס של 2016. בימים אלה מקודמת כאמור חקיקה בישראל שצפויה להחיל דו"ח זה מיום 1 בינואר 2016. יצוין כי החל בדוח של שנת 2017 הדוח צפוי להיות מופץ למדינות הרלוונטיות ובתנאי שהן חתמו על ההסכם הרב לאומי בענין זה.

הדיווח כאמור נועד לספק כלי רב עוצמה בידי רשויות המס לבצע "הערכת סיכונים" בדבר האפשרויות להסתת רווחים לצורך ההחלטה על אופן הטיפול בארגון. מאידך, ה-OECD דורש מרשויות המס לנקוט משנה זהירות באשר לאופן העברת המידע וטיפולו במטרה למנוע זליגה של המידע הרגיש. שילובם של שלושת המסמכים, יתיב התנהלות ברורה ועקבית יותר של נישומים לגבי מדיניות מחירי העברה של הקבוצה.

3.12 פתרון מחלוקות

Public Dispute (Action 14)

סוגיית פתרון מחלוקות היא הסוגיה החשובה ביותר ומטרתה להתמודד ולמנוע מצב של כפל מס אשר עשוי לפגוע בסביבה העסקית, ביצירת השקעות חדשות וביצירת מקומות עבודה חדשים. כפל מס אף מגדיל את עלות ההון ועלול להרתיע משקיעים. הצעדים להתמודדות במסגרת התוכנית נוסדו על מנת לחזק ולייעל את "נוהל ההסכמה ההדדית" ביישוב המחלוקות הנגזרות מן האמנות הביטורליות ופתרון במסגרת הבין מדינתית. בנוסף, נקבעו סטנדרטים מינימליים להבטחת הטמעה מלאה של נוהל הסכמה הדדית ויישומן של האמנות באופן מלא ובתום לב, תוך הבטחה כי המחלוקות נפתרות בזמן סביר ושימוש בנוהל הסכמה הדדית כל אימת שנדרש לכך.

3.13 פיתוח אמנה רב מדינתית

Multilateral Tax Treaty (Action 15)

במטרה לאפשר יישום מהיר של ההמלצות שקשורות לאמנות מס הושגה הסכמה בין המדינות החברות לנסח אמנת מס רב מדינתית, אשר לאחר חתימת המדינות תהיה ברת תוקף מחייב ותשנה בהתאמה את האמנות הרלוונטיות. במהלך 2016 פורסמו מספר טיוטות של האמנה והצפי הוא כי היא תחתם במחצית הראשונה של 2017.

14. תיקוני חקיקת מס מוצעים במסגרת הצעת חוק ההסדרים לשנים 2017 ו-2018

1. תמצית

ביום 31 באוקטובר 2016 פורסמה **הצעת חוק הממשלה מס' 1083** (המכונה: "**חוק ההסדרים**") הכוללת בתוכה שתי הצעות לתיקון חוקים רבים (להלן ביחד: "**הצעת החוק**") ובהם גם חוקי מס שונים:

- הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות 2017 ו-2018), התשע"ז-2016.
- הצעת חוק התכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016.

חוזר זה מביא את תמצית שינויי המס המוצעים, ומבוסס בעיקר על דברי ההסבר שצורפו להצעת החוק. בין היתר, נכללים בהצעה הנושאים הבאים:

מספר הסעיף בחוזר	הנושא
1	תמצית
2	חוק עידוד השקעות הון- מסלולים חדשים למפעל מועדף טכנולוגי, מפעל מועדף טכנולוגי מיוחד, הורדת רף הכניסה למסלול של מפעל מועדף מיוחד, שינויים בהגדרות של מונחים בחוק
3	הורדת שיעור מס החברות ל-24% החל מיום 1.1.2017 ול-23% החל מיום 1.1.2018.
4	שינוי בשיעורי המס ליחידים, הגדלת מס היסף ל-3% והורדת הסף לתשלומי החל מהכנסה חייבת שנתית של 640,000 ש"ח
5	מיסוי חברת מעטים ובעל מניות מהותי בה: (א) מיסוי משיכת כספים או שימוש בנכסים על ידי בעל מניות מהותי; (ב) מיסוי "חברות ארנק"- ההכנסה החייבת של חברת מעטים, הנובעת מפעילות של יחיד שהוא בעל מניות מהותי בה תיחשב כהכנסתו של היחיד; (ג) מתן סמכות לראות ברווחים שלא חולקו כאילו חולקו
6	מס ריבוי דירות- מס של 1% משווי של החזקת דירה שלישית ומעלה
7	חיסכון וסיוע לעצמאים- הגברת הפרוגרסיביות בדמי הביטוח הלאומי לגבי אוכלוסיית העצמאים, במקביל להחלת חובת הפרשה לחיסכון פנסיוני ומתן אפשרות למשוך חלק מהסכום הצבור במצבי אבטלה.
	תיקון לפקודת מס הכנסה, חוק פיקוח על שירותים פיננסיים וחוק הביטוח הלאומי
8	פיצויי פיטורים: כספי הפיצויים אשר הופקדו לקופת גמל לקצבה בעד העובד יהיו שייכים לעובד, והמעסיק לא יהיה רשאי למשוך אותם חזרה; חיוב כהכנסה של העובד בגין הפקדות גבוהות של המעסיק לפיצויי פיטורים
9	העלאת שיעור המס על הימורים ל-35% במקום 30%
10	הגדלת הזיכוי לנקודת זיכוי שלמה ליחיד שסיים לימודי מקצוע בהיקף שעות לימוד הזהה ל-1,700 שעות לימוד הנהוגות במוסד להשכלה גבוהה
11	שינוי במיסוי חברי קיבוץ מתחדש, לרבות מעמדם לעניין הביטוח הלאומי
12	תיקון לחוק מיסוי מקרקעין- רישום נכס בטאבו יתאפשר במקרים שבהם החשש מאי-תשלום המס נמוך, גם לפני שהסתיים הטיפול בתיק בידי רשות המסים.

בשלב זה מדובר בהצעת חוק בלבד, שטרם אושרה על ידי הכנסת בהליכי חקיקה מלאים, ועל כן לא ניתן לדעת בוודאות אילו סעיפים יאושרו ומה יהיה הנוסח הסופי שיאושר על ידי הכנסת.

להלן נפרט:

2. חוק עידוד השקעות הון

מסלולים חדשים למפעל מועדף טכנולוגי, מפעל מועדף טכנולוגי מיוחד, הורדת רף הכניסה למסלול של מפעל מועדף מיוחד, שינויים בהגדרות של מונחים בחוק

השינויים המוצעים מבטאים את מדיניות הממשלה לעודד השקעות במשק הישראלי באמצעות עידוד פעילות מבוססת קניין רוחני של חברות עתירות ידע בישראל והגברת האטרקטיביות של המשק הישראלי להשקעות של חברות זרות לרבות רב לאומיות.

לאחרונה אימץ הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי, ה-OECD, בשיתוף פורום ה-G20 כללים ותנאים למתן הקלות במיסוי לתעשייה עתירת ידע, היינו - הקלות במס לגבי הכנסות מנכסים לא מוחשיים מסוימים - פטנט רשום, תוכנת מחשב, זכות מטפחים של זני צמחים וכדומה (להלן - נכסים לא מוחשיים מוטבים). הצעת החוק מאמצת את עיקרי הכללים המומלצים ויוצרת מסלולי מס נוספים חדשים למפעל טכנולוגי מועדף (שיעור מס של 12%) ולמפעל טכנולוגי מועדף מיוחד (שיעור מס של 6%).

השינויים כוללים גם הקלות בתנאי הסף להיכנס למסלול של "מפעל מועדף מיוחד" המקנה שיעורי מס של 5% באזור א' או 8% באזור אחר, תיקונים להגדרות הכנסה מועדפת, חברה מועדפת, הכנסה מוטבת ועוד.

ראה בהרחבה בחוזר נפרד בחוברת זו.

3. הורדת שיעור מס החברות ל-24% החל מיום 1 בינואר 2017 ול-23% החל מיום 1 בינואר 2018

לאחר ששיעור מס החברות הופחת החל מיום 1 בינואר 2016 מ-26.5% ל-25% מוצע להפחית שוב את שיעור מס החברות בהדרגה כדלקמן: החל מיום 1 בינואר 2017 ל-24% והחל מיום 1 בינואר 2018 ל-23%. לחברה שיש לה שנת מס מיוחדת, יחול שיעור מס חברות משוקלל לפי החלק היחסי מתקופת השומה המיוחדת.

4. שינוי בשיעורי המס ליחידים, הגדלת מס היסוף ל-3% והורדת הסוף לתשלומי החל מהכנסה חייבת שנתית של 640,000 ש"ח

מוצע לשנות את השיעורים במדרגות המס ליחידים, על ידי הורדת שיעורי המס במדרגות המס הנמוכות והרחבתן, ועלייה במדרגות המס הבינוניות והגבוהות. כמו כן, מוצע להגדיל את המס הנוסף לפי סעיף 121 ב לפקודה ("מס יסף") ל-3% במקום 2% והורדת הסוף לתשלומי החל מהכנסה חייבת שנתית של 640,000 ש"ח (במקום 803,520 ש"ח).

להלן שיעורי המס המוצעים בהשוואה לשיעורי המס הנוכחיים, לרבות השפעה של תוספת (הפחתת) המס:

מדרגת המס השנתית (ש"ח)	שיעור המס הנוכחי (2016)	שיעור המס המוצע (2017 ואילך)	תוספת (הפחתת) מס (ש"ח) מצטברת	תוספת (הפחתת) מס (ש"ח) למדרגה
0 - 62,640	* 10%	10%	0	0
62,641 - 74,640	* 14%	10%	(480)	(480)
74,641 - 107,040	* 14%	14%	(480)	0
107,041 - 166,320	* 21%	20%	(1,073)	(593)
166,321 - 171,840	31%	20%	(1,680)	(607)
171,841 - 237,600	31%	31%	(1,680)	0
237,601 - 238,800	34%	31%	(1,716)	(36)
238,801 - 496,920	34%	35%	865	2,581
496,921 - 640,000	** 48%	47%	(566)	(1,431)
640,001 - 803,520	48%	50% (כולל מס נוסף)	2,704	3,270
מעל 803,521	50%	50% (כולל מס נוסף)	2,704	0

* השיעורים ההתחלתיים של 10%, 14%, ו-21% (או 20%) חלים על הכנסה חייבת מיגיעה אישית כהגדרתה בפקודת מס הכנסה. (לגבי הכנסות אחרות שאינן הכנסות מועדפות, שנקבע להן שיעור מס מוגבל - תהיה מדרגת המס השנתית הראשונה עד לסכום של 238,800 ש"ח - 31%). שיעורים מופחתים אלו לא יחולו על הכנסה שחייבים לגביה בניהול פנקסי חשבונות ולא נוהלו לגביה פנקסים קבילים.

לעניין זה נקבע כי:

- הכנסה מדמי שכירות בידי אדם או בידי מי שהיה בן זוגו בעת פטירתו, מהשכרת נכס ששימש בידי הפקת הכנסה מיגיעה אישית מעסק או ממשלח יד, במשך 10 שנים לפחות לפני תחילת ההשכרה, תחשב כהכנסה מיגיעה אישית.
- שיעורי המס ההתחלתיים של 10%, 14%, ו-21% (או 20%) יחולו גם על הכנסה חייבת מכל מקור (למעט הכנסה שנקבעה לגביה שיעור מס מיוחד) בידי מי שמלאו לו שישים שנים בשנת המס.

** תקרת דמי הביטוח (ביטוח לאומי ומס בריאות בשיעור כולל של 12% לשכירים) הינה כיום 43,240 ש"ח לחודש, ובמונחים שנתיים: 518,880 ש"ח. המשמעות היא שעל הכנסה שנתית בטווח של 496,921 עד 518,880 משולם כיום מס בשיעור של 60% (או 59% לפי המוצע).

5. מיסוי חברת מעטים ובעל מניות מהותי בה: (א) מיסוי משיכת כספים או שימוש בנכסים על ידי בעל מניות מהותי; (ב) מיסוי "חברות ארנק"- ההכנסה החייבת של חברת מעטים, הנובעת מפעילות של יחיד שהוא בעל מניות מהותי בה תיחשב כהכנסתו של היחיד; (ג) סמכות לראות ברווחים שלא חולקו כאילו חולקו:

הרקע לתיקון המוצע לפי דברי ההסבר להצעת החוק: עקרון המיסוי הדו-שלבי במיסוי חברות ועקרון השקילות המיסויית שלפיה יצומצם ההבדל בין שיעורי המס החלים על הכנסה המופקת בידי יחיד לבין אותה הכנסה המופקת בידו באמצעות חברה, הם מעקרונות היסוד בשיטת מיסוי התאגידים בישראל. החלטה לפעול באמצעות חברה מונעת משיקולים רבים ומגוונים ובהם שיקולים עסקיים, כלכליים ומשפטיים. אחד היתרונות המהותיים לפעילות באמצעות חברה, מבחינת דיני המס, הוא השליטה על עיתוי החיוב במס בשלב השני - השלב שבו ההכנסה מחולקת לבעלי המניות. שליטה זו מאפשרת במקרים רבים לבעלי מניות להתחמק מתשלום מס או להביא לדחייה משמעותית במועד תשלום המס. מטרת התיקונים המוצעים היא מתן כלים לרשות המסים להתמודד עם תכנוני מס המהווים ניצול לרעה של שיטת המיסוי הדו-שלבי החלה על חברות. יצוין כי התמריץ לפעילות באמצעות חברה צפוי לגדול בשנת 2017 בשל ההכבדה המוצעת בנטל המס על הכנסות גבוהות של יחידים, וכן בשל ההקלה המוצעת בשיעורי המס על הכנסות של חברה (ראה לעיל).

(א) מיסוי משיכת כספים או שימוש בנכסים על ידי בעל מניות מהותי- הוספת סעיף 3(ט) לפקודה וסעיף 5(ו) לחוק מיסוי מקרקעין

לפי דברי ההסבר להצעת החוק, אחת התופעות הנפוצות של ניצול לרעה של שיטת המיסוי הדו-שלבי היא משיכות של כספים או נכסים מחברה בידי בעלי המניות של החברה, אשר משמשות את בעלי המניות ואינן מוחזרות במשך פרק זמן ארוך, ולעיתים אינן מוחזרות כלל. המשיכות מוגדרות על ידי בעלי המניות כהלוואה שתוחזר לחברה בבוא היום, או בתום תקופה ארוכה. על פי הדין הקיים, בעל המניות מחויב במס על הכנסה בגובה הריבית הרעיונית אשר לא שילם לחברה בתקופה שבה השתמש בכספי החברה, או בגובה דמי שימוש ראויים בנכס, לפי העניין. אך מבחינה כלכלית, תשלום מס כאמור אינו מגיע לסכום המס על הדיבידנד, שנחסך לבעלי מניות באמצעות שימוש בכספי החברה ונכסיה בלא משיכתם כדיבידנד.

לפיכך מוצע לקבוע כי יראו משיכה של כספים בידי יחיד בעל מניות מהותי או קרובו, או העמדת נכס של חברה לשימוש של אותו יחיד או קרובו, כהכנסתו של בעל המניות שעליה הוא חייב לשלם מס הכנסה, אפילו אם הוא סיווג את הפעולה כהלוואה או כמתן בטוחה. הכנסה זו תסווג כהכנסה מעסק או ממשלח יד, מעבודה, מדיבידנד, או כהכנסה ממקור אחר לפי סעיף 2(10) לפקודה, בהתאם לנתונים ולנסיבות של כל מקרה, וסכום ההכנסה יהיה סכום הכסף שנמשך או ערך הנכס שבו השתמש בעל המניות.

מובהר שהסעיף יחול בין אם הכספים או הנכס שימשו את בעל המניות בפועל ובין אם שימשו אותו כבטוחה להלוואה שהוא נטל. זאת משום שבאמצעות שימוש בכספי החברה או בנכסיה כבטוחה, בעל המניות יכול להשתמש וליהנות מהם, גם בלא משיכתם בפועל.

משיכה בודדת של כספים כהלוואה לתקופה קצרה אינה מעידה בהכרח על ניצול לרעה, ולפיכך מוצע לקבוע כי הלוואת כספים לתקופה של עד 90 ימים לא תיחשב כהכנסה של בעל המניות. אך כדי למנוע ניצול לרעה של הוראה זאת באמצעות משיכת כספים, החזרתם, ומשיכתם מחדש, מוצע לקבוע כי אם לאחר החזרת הכספים שב בעל המניות ומשך כספים בתוך שנתיים ממועד המשיכה הקודמת, יראו את הכספים שנמשכו מחדש כהכנסה של העובד במועד המשיכה הקודמת.

כמו כן, על פי הצעת החוק צריך שתתקיים הפרדה בין נכסי החברה לבין נכסים של בעל מניות מהותי בה, ולכן שימוש בנכס של החברה בידי בעל המניות אינו נעשה לשם הגשמת תכלית עסקית של החברה. לפיכך מוצע לקבוע שכל שימוש בנכס מסוג מסוים (ראה הגדרה בהמשך) של החברה בידי בעל המניות המהותי ייחשב כהכנסת בעל המניות באופן מיידי, למעט במקרים שבהם מועמד לשימוש בעל מניות מהותי נכס המהווה מלאי עסקי של החברה וזאת לתקופה שאינה עולה על 30 ימים.

בהעמדת נכס לבעל המניות, מוצע להתייחס לעסקה כאילו התקיימו שתי עסקאות רעיוניות: עסקה של רכישת הנכס מהחברה בידי בעל המניות תמורת שווי השוק של הנכס, ועסקה שבה נמשכו מהחברה כספים בסכום השווה להכנסה לאחר מס שנוצרה לחברה כתוצאה מהמכירה הרעיונית של הנכס לבעל המניות.

הסדר משלים לעניין זה נקבע בחוק מיסוי מקרקעין- הוספת סעיף 5(ו), לפיו מוצע לקבוע שכאשר הנכס שהעמידה החברה לשימוש כאמור הוא מקרקעין, יראו את החברה כאילו מכרה את נכס המקרקעין לבעל המניות המהותי ביום העמדת הנכס לשימוש, והחברה תשלם מס שבח אם נוצר לה שבח מהעסקה, ובעל המניות המהותי ישלם מס רכישה בגין הרכישה הרעיונית.

להגדרה "בעל מניות מהותי"- מוצע להגדיר בעל מניות מהותי לעניין סעיף זה לפי ההגדרה שבסעיף 88 לפקודה, היינו -מי שמחזיק, במישרין או בעקיפין, לבדו או יחד עם אחר, ב- 10% לפחות מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בחברה.

להגדרה "נכס"- מוצע שהסעיף לא יחול על כל העמדת נכס כלשהו של החברה לשימוש של בעל המניות בה, אלא רק על העמדה לשימוש של נכס הנכלל בהגדרה, היינו - דירה, לרבות סכומים אשר הוצאו בהשבתה; חפצי אומנות או תכשיטים; כלי טיס וכלי שיט אשר עיקר השימוש בהם הוא של בעל המניות המהותי; וכן על כל נכס אחר שיקבע שר האוצר בצו.

(ב) מיסוי "חברות ארנק": ההכנסה החייבת של חברת מעטים, הנובעת מפעילות של יחיד שהוא בעל מניות מהותי בה תיחשב כהכנסתו של היחיד- הוספת סעיף 62א לפקודה

על פי דברי ההסבר להצעת החוק, בשנים האחרונות הולכת ומתרחבת תופעה של עובדים שכירים בחברות, בעיקר ברמות השכר הגבוהות, המפסיקים את עבודתם כשכירים באותן חברות אך ממשיכים לתת להן את אותם שירותים באמצעות חברה בשליטתם, כאשר בפן המהותי מתקיימים יחסים הדומים במהותם ליחסי עבודה בין השכיר לשעבר, נותן השירות, לבין החברה מקבלת השירות. תופעה זו אינה קיימת לגבי שכירים בלבד, אלא גם לגבי נושאי משרה בכירים בחברות, אשר נבחרו לתפקיד בשל כישוריהם האישיים ונושאים באחריות אישית, ומעניקים את אותם שירותים באמצעות חברות בשליטתם, ולא ישירות על ידם. הסיבה העיקרית לדרך פעולה זו היא כי שכירים ונושאי משרה אלה אינם רוצים לשלם על הכנסתם מפעילות זו את סכום המס החל עליהם כיחידים בתוספת תשלומי ביטוח לאומי, אלא את שיעור מס החברות, שהוא נמוך משיעור המס המוטל על יחידים ברמות שכר גבוהות. אלה הם מקרים מובהקים של ניצול לרעה של מודל המיסוי הדו-שלבי ועל כן מוצע להתעלם מקיומה של החברה לעניין זה, ולחייב את בעל המניות נותן השירות, באופן ישיר, במס על כלל ההכנסות הנובעות לחברה מיגיעתו האישית, והכול כמפורט להלן.

כדי שלא לכלול בהוראת הסעיף המוצע מקרים שבהם השימוש בחברה יכול להיות לגיטימי, **מוצע לקבוע שלושה מצבים** מצומצמים שבהם ההכנסות שנובעות מפעילות בעל המניות ושולמו לחברה ייוחסו ישירות אליו. בכל המקרים מדובר בחברה שהיא חברת מעטים כמשמעותה בסעיף 76 לפקודה, היינו - חברה שהיא בשליטתם של חמישה בני אדם לכל היותר ואינה בת-חברה כאמור שם ואינה חברה שיש לציבור עניין ממשי בה.

במצב הראשון בעל המניות בחברת המעטים הוא זה שמשמש בפועל כנושא משרה בחבר בני אדם אחר, וחבר בני האדם האחר משלם לחברה תגמול בעבור העבודה של בעל המניות במילוי תפקיד זה. ההכנסה תסווג כהכנסה מיגיעה אישית לפי סעיפים 2(1), 2(2) או 2(10) לפקודה, לפי העניין.

במצב השני בעל המניות בחברת המעטים עוסק בעבור צד שלישי בפעילות שהיא מסוג הפעילויות שנעשות במסגרת יחסי עבודה. זהו מצב שבו במקום שאותו אדם יקבל שכר כעובד, הוא מקים חברה כדי ליהנות ממשטר המס החל על חברות. ההכנסה תסווג כהכנסה מיגיעה אישית לפי סעיפים 2(1) או 2(2) לפקודה, לפי העניין.

במצב השלישי בעל המניות בחברת המעטים עוסק במשלח יד מיוחד כהגדרתו בסעיף 75 ב1(א) לפקודה, ומחצית מהכנסות חברת המעטים לפחות, לרבות הכנסות מחלקה ברווחי שותפות, ולמעט הכנסות שמקורן בחלוקת דיבידנד או ברווח הון, מתקבלות משירות הניתן לאדם אחד או לקרובו. ההגדרה האמורה מפנה לצו של שר האוצר, שהוא צו מס הכנסה (קביעת משלח יד מיוחד) התשס"ג-2003, ובו רשימה ארוכה של עיסוקים ומקצועות חופשיים. ההכנסה תסווג כהכנסה מיגיעה אישית לפי סעיפים 2(1) או 2(2) לפקודה, לפי העניין.

לעניין המקדמות החודשיות על חשבון המס של בעל מניות מהותי בחברת מעטים מוצע לקבוע כי חלקו היחסי בהכנסתה החייבת של חברת המעטים יצורף למחזור העסקאות המהווה בסיס למקדמות. כמו כן, מוצע לאפשר את גביית המס, בגובה המס החל על החלק היחסי של בעל המניות ברווחיה של חברת המעטים, הן מבעל המניות והן מחברת המעטים.

להגדרה "נושא משרה"- מוצע להפנות להגדרת "נושא משרה" בחוק החברות, התשנ"ט 1999, כלומר: "מנהל כללי, מנהל עסקים ראשי, משנה למנהל כללי, סגן מנהל כללי, כל ממלא תפקיד כאמור בחברה אף אם תוארו שונה, וכן דירקטור, או מנהל הכפוף במישרין למנהל הכללי".

בעמותה- לפי ההגדרה של מונח זה בסעיף 30(א)(4) לחוק העמותות, התש"ם-1980: "חבר ועד העמותה, המנהל הכללי של העמותה, משנה למנהל הכללי, סגן המנהל הכללי, כל מנהל הכפוף במישרין למנהל הכללי וכל ממלא תפקיד כאמור בעמותה אף אם תוארו שונה".

בחבר בני אדם אחר- אדם הממלא תפקיד מקביל לאלה.

להגדרה "צד קשור"- מוצע להפנות להגדרה בסעיף 103 לפקודה: צד קשור לתאגיד או ליחיד הוא: קרובו, בעל שליטה בתאגיד, חבר בני אדם שהתאגיד או היחיד שולט בו וחבר בני אדם שלו ולתאגיד יש אותו בעל שליטה.

(ג) מתן סמכות לראות ברווחים שלא חולקו כאילו חולקו-תיקון סעיף 77 וביטול סעיף 81 לפקודה

סעיף 77 לפקודת מס הכנסה מאפשר למנהל רשות המסים להורות על חלוקת רווחים לא מחולקים של חברת מעטים, אם התקיימו התנאים המנויים בסעיף. בסעיף זה נעשה שימוש מצומצם בלבד, עקב קשיים שונים ובהם חובת היוועצות בוועדה כאמור בסעיף 81 לפקודה, ואי-יכולת להורות על חלוקה של רווחים שנצברו מעבר לשנה אחת.

מוצע לתקן את ההסדר הקבוע בסעיף כך שהעיקרון הקבוע בו יישמר, אבל הקשיים האמורים ייפתרו. לשם כך מוצע להחליף את סעיף 77(א) ולבטל את סעיף 81, ולקבוע שבמקרה שבו חברה צוברת לאורך זמן רווחים בלתי מחולקים, בלא תכלית כלכלית הקשורה לפעילות החברה, ולא חילקה אותה כדיבידנד בתוך שנים עשר חודשים מתום שנת מס פלונית ("התקופה האמורה"), יהיה המנהל ראשי (בתוך שנתיים מתום התקופה האמורה) להורות לפקיד השומה לנהוג ברווחי החברה שלא חולקו שנצברו מיום התאגדות החברה עד לתום שנת מס פלונית, כדיבידנד.

מוצע לקבוע שהמנהל יוכל להורות כאמור רק לגבי סכום שלא יעלה על סכום הרווחים שהחברה הייתה רשאית לחלק כדיבידנד לפי סעיף 302 לחוק החברות. ההגדרה "רווחים" בסעיף האמור לעניין מבחן הרווח היא "יתרת עודפים או עודפים שנצברו בשנתיים האחרונות, לפי הגבוה מבין השניים, והכול על פי הדוחות הכספיים המותאמים האחרונים, המבוקרים או הסקורים, שערכה החברה, תוך הפחתת חלוקות קודמות אם לא הופחתו כבר מן העודפים, ובלבד שהמועד שלגביו נערכו הדוחות אינו מוקדם ביותר משישה חודשים ממועד החלוקה".

6. מס ריבוי דירות- מס של 1% משווי של החזקת דירה שלישית ומעלה

כדי להתמודד עם העלייה במחירי הדירות, מוצע להטיל מס על מי שהוא בעלים של שלוש דירות או יותר ("מס ריבוי דירות"). המס נועד בעיקרו לתמרץ את מי שמחזיק בכמה דירות לשם השקעה, למכור דירות אלה או את חלקן ובכך לצמצם את ההשפעות השליליות הנובעות מאחזקה של כמה דירות בידי בעלים אחד. בכך יוגדל היצע הדירות בשוק המשני באופן שיתמוך בירידה של רמת מחירי הדירות. בחישוב גובה המס מוצע להתחשב בערך המקורב של דירה לפי אזור, וזאת מאחר שחישוב המס באופן הזה, יוביל להכוונת התנהגות יעילה יותר.

לפי המוצע, שיעור המס יעמוד על 1% מערך מקורב של דירת מגורים באזור שבו נמצאת הדירה. הערך האמור יחושב על פי נוסחה סטטיסטית המביאה בחשבון את גודל הדירה, המדד חברתי-כלכלי ומדד הפריפריאליות שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לגבי האזור שבו נמצאת הדירה, בהתאם לנוסחה שבתוספת לחוק.

עוד מוצע, לקבוע הוראות לעניין גביית המס, שומתו, תשלומו, עונשין וכן הוראות נוספות.

לפי המוצע, מס ריבוי דירות ישולם בשל כל דירת מגורים שהייתה בבעלותו של יחיד שהיה הבעלים של שלוש דירות מגורים או יותר, למעט שתי דירות מגורים לפי בחירתו ("דירה חייבת"). בנוסף, מוצע לקבוע שמי שהיה בעלים של חלק מדירת מגורים, העולה על שליש, לא יצטרך לשלם את כל סכום המס על הדירה אלא רק חלק יחסי מסכום המס, כיחס לשיעור בעלותו בדירת המגורים. סכום המס השנתי אשר ישולם בעד כל דירה חייבת יעמוד על 1% מהסכום הקבוע שיתקבל על ידי הצבת מאפייני הדירה החייבת בנוסחה שבתוספת. כמו כן, מוצע לקבוע כי בכל מקרה, לא יעלה סכום המס השנתי, לכל דירה חייבת, על 18,000 שקלים חדשים. סכום זה יעודכן בתחילת כל שנה לפי שיעור שינוי מדד מחירי הדירות.

נקבעו הוראות לעניין בחירת הדירה החייבת, שבעדה ישולם המס, ואופן חישוב המס במקרים שבהם חל שינוי במהלך שנת המס, בכמה דירות המגורים שבבעלות יחיד או חייב במס, או בשיעור חלקו של היחיד או החייב במס, בבעלות בהן.

מוצע לקבוע חזקות חלוטות שבהתקיימן יראו ביחיד בעלים של דירת מגורים לצורך קביעת החבות במס ריבוי דירות. חזקות אלה נדרשות כדי להתמודד עם מקרים שבהם דירת מגורים אינה נמצאת, מבחינה פורמלית, בבעלות היחיד, אך מבחינה מהותית היא בבעלותו ולכן יש הצדקה להביא דירות אלה במניין הדירות שבבעלותו. מנגד, נקבעו מקרים בהם לא ישולם המס כגון: הבעלות הינה בידי מלכ"ר, בגין הדירה ניתנות הטבות של בנין להשכרה למגורים לפי החוק לעידוד השקעות הון, דירה המושכרת לטווח ארוך לפי מכרז שפרסמה המדינה, מלאי עסקי ועוד.

במקום המנגנון הקבוע בחוקי מס אחרים שלפיו חייב במס נדרש להגיש הצהרה בכל שנה, ובה נעשית שומה עצמית, וכדי לצמצם ככל האפשר את דרישות הדיווח של חייבים במס זה, מוצע לקבוע שחייב במס ישלם מס ריבוי הדירות לאחר שהמנהל ישלח לו הודעה שבה יפורט סכום המס השנתי שעליו לשלם. ההודעה תתבסס על הנתונים שבידי המנהל אשר התקבלו מהחייב במס בדיווחיו הקודמים. עם זאת, אין במנגנון המוצע בהצעת חוק זו בכדי להפחית מהאחריות המוטלת על החייב במס לשלם את המס.

כדי ליצור את מאגר הנתונים הראשוני שעל בסיסו יערוך המנהל את השומות לעניין מס זה, מוצע לקבוע כי בשנת 2017, שהיא השנה הראשונה שבה יוטל המס, תחול חובת הצהרה לכל מי שהוא חייב במס בשנת 2017. לאחר מכן, המאגר יתעדכן בעקבות הצהרות והודעות על שינויים שיוגשו באופן שוטף. מובהר שיראו הצהרה לפי סעיף זה כשומה עצמית, ויחולו לגביה כל ההוראות הקבועות ביחס להצהרה, ובכלל זה דיני העונשין ותשלום נוסף בשל אי-הגשת הצהרה. נוכח האמור מוצע להבהיר, כי בשנת 2017 לא ישלחו הודעות שומה על ידי רשות המסים.

מוצע לקבוע שאם חייב במס לא קיבל הודעת תשלום עד 30 במרס, הוא יגיש הצהרה באופן מקוון, ובה יפרט את הנתונים המלאים לגבי דירות המגורים שבבעלותו, וסכום המס המגיע ממנו, וישלם את הסכום אשר חייב בו על פי ההצהרה, במועדים הקבועים לתשלום המס. מוצע לקבוע חובת הצהרה על חייב במס אשר הפך לבעלים של דירת מגורים או שהפסיק להיות בעלים של דירת מגורים, וכן מי שהפך להיות חייב במס, או השתנה שיעור בעלותו בדירת מגורים, בתוך 20 ימים מהיום שבו חל השינוי כאמור.

על פי המתווה המוצע בהצעת חוק זו, החייב במס רשאי לבחור בכל שנה את הדירות החייבות שבשלהן ישלם את המס. מוצע לקבוע שבחירת חייב במס תחייב אותו למשך כל השנה שבה ביצע את בחירתו, כך שיוכל לשנות את בחירתו רק בשנה העוקבת, או אם התרחש שינוי במצבת דירות המגורים שבבעלותו או בשיעור בעלותו בהן.

מוצע לקבוע מנגנון של השגה על שומה שנעשתה, שבמסגרתה יוכל החייב במס להעלות את השגותיו על אופן עריכת השומה, או להפנות את המנהל לטעויות שנעשו בה. מכיוון שעל פי המוצע סכום המס מחושב לפי נוסחה הקבועה בתוספת ומכיוון שקביעת שטח הדירה נעשית על פי המפורט בחיובי הארנונה, מוצע לקבוע שיהיה ניתן להשיג רק בשל עילות הקשורות בהחלטות שקיבל המנהל, ובכלל זה לפי עילות שפורטו בהצעה.

מוצע לקבוע שתשלום המס ייעשה לשיעורין. סכום השווה למחצית מסכום המס השנתי אשר החייב במס מחויב לשלם בשל הדירות שבבעלותו לפי שומתו העצמית, ישולם עד ה- 30 ביוני בשנת המס ויתרת סכום המס, תשולם עד ה- 31 בדצמבר בשנת המס. אם השתנתה חבות המס של החייב במס בשל הוספה או הפחתה של מספר הדירות שבבעלותו או שינוי בשיעור בעלותו בהן, הוא יוכל לעשות את ההתאמה הנדרשת בסכום המס השנתי שעליו לשלם, במסגרת התשלום השני.

הנוסחה שנקבעה בתוספת לחישוב סכום המס המוטל על כל דירה חייבת, היא נוסחה מורכבת הכוללת משתנים רבים. כדי לאפשר למי שרוצה לדעת את סכום המס אשר יוטל לגבי דירה מסוימת, בטרם רכישת הדירה או מילוי הצהרה, מוצע לקבוע שהמנהל יפעיל ויתחזק, באתר האינטרנט של רשות המסים, מערכת ממוחשבת המאפשרת למשתמש בה לחשב את סכום המס שעשוי לחול לגבי דירת מגורים בהתאם לפרטים שזיין.

7. חיסכון וסיוע לעצמאים- הגברת הפרוגרסיביות בדמי הביטוח הלאומי לגבי אוכלוסיית העצמאים, במקביל להחלת חובת הפרשה לחיסכון פנסיוני ומתן אפשרות למשך חלק מהסכום הצבור במצבי אבטלה

תיקון לפקודת מס הכנסה, חוק פיקוח על שירותים פיננסיים וחוק הביטוח הלאומי

הרקע לתיקון: לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נכון להיום, חלק גדול מהעצמאים, ובפרט עצמאים ברמות הכנסה נמוכות ובינוניות, אינו מפריש תשלומים לחיסכון פנסיוני, חיסכון אשר נועד לסייע לעובדים לשמר את רמת הכנסתם גם לאחר יציאתם לגמלאות. כמו כן, נכון להיום, מידת הפרוגרסיביות של דמי הביטוח הלאומי בקרב אוכלוסיית העצמאים נמוכה בהשוואה למידת הפרוגרסיביות של דמי הביטוח הלאומי בקרב אוכלוסיית השכירים. כפועל יוצא מכך, עצמאים, שהכנסתם מגיעה עד כפעם וחצי השכר הממוצע במשק, בכל חודש, מפרישים דמי ביטוח לאומי בשיעורים גבוהים יותר בהשוואה לשכירים ברמת הכנסה מקבילה. לצד זאת, אין כיום מנגנון שיכול לסייע לעצמאים בתקופות של אבטלה. לאור האמור, מוצע לעגן בחוק- בהוראות פרק ב' לחוק המוצע ובתיקונים עקיפים, בין השאר, לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), לחוק הביטוח הלאומי, ולפקודת מס הכנסה, הסדר שיגביר את הפרוגרסיביות בדמי הביטוח הלאומי לגבי אוכלוסיית העצמאים, במקביל להחלת חובת הפרשה לחיסכון פנסיוני ומתן אפשרות למשך חלק מהסכום הצבור במצבי אבטלה.

מוצע להגדיר כמה מונחים המשמשים בפרק זה:

"עצמאי"- מי שיש לו הכנסה חייבת בהפקדה, קרי מי שיש לו השתכרות או רווח מעסק או משלח יד כאמור בסעיף 2(1) לפקודת מס הכנסה או שיש לו השתכרות או רווח כאמור בסעיף 2(8) לאותה פקודה.

"הכנסה חייבת בהפקדה"- מוגדרת על פי המוצע כהשתכרות כאמור לעיל, לאחר הניכויים שהותרו ממנה לפי כל דין ולפני הקיזוזים והפטורים שהותרו ממנה כאמור (למעט תשלומים ממרכיב חיסכון לאבטלה - כפי שיוסבר להלן). בשונה מעובד שכיר, שהופך מובטל משהפסיק להיות מועסק בידי המעסיק, הרי שלגבי עצמאי, ייתכנו תקופות בשנה שבהן הוא לא עוסק בעסקו או במשלח ידו, מסיבות שונות הנוגעות למשל לסוג העסק. על כן, מוצע להגדיר **"מצב אבטלה"** לעניין עצמאי כמצב שבו העצמאי חדל לעסוק במשלח ידו או סגר את עסקו.

מוצע לחייב עצמאי להפקיד לחיסכון פנסיוני תשלומים מהכנסתו (החייבת בהפקדה), בשיעור של 4.45% על חלק השכר שאינו עולה על מחצית השכר הממוצע במשק, ובשיעור של 12.55% על חלק השכר שעולה על מחצית השכר הממוצע במשק ואינו עולה על השכר הממוצע במשק. שיעורים אלה מסתכמים לכדי הפקדה של כ- 8.5% מהשכר הממוצע במשק.

לא תחול חובת ההפקדה לפנסיה על עצמאים מתחת לגיל 21, על עצמאים שהם מעל גיל 60, וכן על עצמאים בחצי השנה הראשונה לפעילותם כעוסקים לפי סעיף 53 לחוק מס ערך מוסף. כמו כן, לא תחול החובה על עצמאים, שביום תחילתו של החוק המוצע מלאו להם 55 שנים. כמו כן מוצע שההפקדה לחיסכון הפנסיוני תיעשה עד תום שנת המס שבעדה היא נעשית.

במטרה להבטיח את יישום חובת ההפקדה, מוצע להסמיך את המרכז לגביית קנסות לאכוף את החובה. על פי המוצע, ישלח המרכז לגביית קנסות לכל עצמאי שחלה עליו חובה להפקיד תשלומים לקופת גמל לקצבה לפי הוראות הפרק המוצע, ושהכנסתו עולה על סכום של 12 פעמים שכר מינימום לחודש, התראה שלפיה אם לא יפקיד את התשלומים בתוך 90 ימים מיום שנשלחה לו ההתראה, יוטל עליו קנס בסכום של 500 ש"ח.

כדי לאפשר למרכז לגביית קנסות לאכוף את חובת ההפקדה, מוצע לקבוע כי רשות המסים תעביר למרכז, בכל שנה, עד יום 31 בדצמבר, מידע לגבי עצמאים שהכנסתם החייבת בהפקדה בשנת המס החולפת עולה על סכום השווה לשתיים עשרה פעמים שכר מינימום, ושלא הפקידו באותה שנת מס תשלומים לקופת גמל לקצבה. את המידע המועבר אליו כאמור יחזיק המרכז לגביית קנסות בנפרד מכל מידע אחר, ולא יעשה בו שימוש אלא לשם משלוח התראה או לשם הטלת קנס כאמור לעיל.

ביטוח לאומי- מוצע לתקן את חוק הביטוח הלאומי לגבי עצמאים כמפורט להלן: להפחית את שיעורי דמי הביטוח הלאומי על חלק השכר שאינו עולה על 60% מהשכר הממוצע במשק, מ-6.72% ל-2.87%, ולהעלות את שיעור דמי הביטוח הלאומי על חלק השכר אשר עולה על 60% מהשכר הממוצע במשק, ב-1.6%, מ-11.23% ל-12.83%. (נציין שלשיעורים הנ"ל יש להוסיף גם דמי בריאות, לגביהם לא מוצע כל שינוי).

מס הכנסה - מוצע לערוך כמה תיקונים בפקודת מס הכנסה הנדרשים להשלמת ההסדר המוצע בפרק זה, ובפרט להשלמת התיקון המוצע לחוק קופות גמל, המאפשר לעצמאי למשוך כספים ממרכיב החיסכון לאבטלה בקופת גמל לקצבה, אם הוא במצב אבטלה. מוצע לקבוע כי עצמאי המבקש למשוך כספים ממרכיב החיסכון לאבטלה כאמור, יהיה רשאי לבחור אם למשוך את הכספים מהכנסה חייבת לפי פקודת מס הכנסה- וכך לשמר את הפטור ממס על הכספים למועד משיכת הקצבה או למשוך אותם בפטור ממס עד סכום שהוא מכפלת מספר שנות העבודה של העצמאי בסכום הנמוך מבין שני אלה: הסכום הנקוב בסעיף 9(א7)(א)(2) לפקודת מס הכנסה, לשנה, או סכומים ממרכיב חיסכון לאבטלה בקופת גמל לקצבה, שמשך היחיד לפי ההסדר המוצע בחוק קופות גמל (כמפורט להלן), עד גובה ממוצע הכנסתו החייבת בהפקדה של העצמאי בשלוש שנות העבודה שלפני השנה שבה היה רשאי למשוך את הכספים כאמור.

בנוסף, במטרה לעודד חיסכון ארוך טווח מוצע, להגדיל את הטבת המס של עצמאים לזיכוי בהפקדה לפנסיה בשיעור של 0.5% ובלבד שלא ניצלו את הטבת המס בגין רכישת ביטוח מועדף מפני אובדן כושר עבודה לפי סעיף 32(14)(ב) וכן להעניק הטבה בהפרשה לקרן השתלמות. כך, יוכל עצמאי להפקיד 4.5% מהכנסתו לקרן השתלמות ולהיות זכאי בשלהם להטבת מס, בלא תלות בהפקדה של 2.5% נוספים לקרן השתלמות אשר הוא אינו זכאי בשלהם להטבת מס.

מוצע להסמיק את שר האוצר לקבוע בתקנות מכוח סעיף 23(ב)(1) לחוק קופות גמל את המועדים והתנאים שבהם עמית עצמאי אשר סגר את עסקו או חדל לעסוק במשלח ידו, יהיה רשאי למשוך כספים מהסכום שהופקד למרכיב חיסכון לאבטלה. על פי המוצע תותנה המשיכה בתנאים שייקבעו בתקנות כאמור וכן בכך שהעצמאי הפקיד תשלומים לקופת גמל לקצבה לפי הוראות פרק זה בעבור שנתיים לפחות מתוך שלוש שנות המס האחרונות, והסכום הכולל של המשיכה לא יעלה על הגובה מבין מספר אפשרויות המפורטות בהצעה.

8. **פיצויי פיטורים: כספי הפיצויים אשר הופקדו לקופת גמל לקצבה בעד העובד יהיו שייכים לעובד, והמעסיק לא יהיה רשאי למשוך אותם חזרה; חיוב כהכנסה של העובד בגין הפקדות גבוהות של המעסיק לפיצויי פיטורים**

בפרק זה של חוק ההתייעלות מוצעים תיקונים בחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963 ("חוק פיצויי פיטורים"), בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ד-2005 ("חוק קופות גמל"), ובפקודת מס הכנסה, הכול כפי שיפורט להלן.

התיקונים המוצעים לחוק פיצויי פיטורים ולחוק קופות גמל:

החיסכון הפנסיוני של עובדים שכירים מורכב משלושה רכיבים שונים: הפרשות עובד לתגמולים, הפרשות מעסיק לתגמולים והפרשות מעסיק לפיצויי פיטורים. נכון להיום, במקרים רבים הבעלות על הכספים שהופרשו על ידי מעסיק למרכיב הפיצויים בקופת גמל לקצבה בעד עובדו, אינה של העובד. כך למשל, מעסיק רשאי למשוך חזרה את כספי הפיצויים שהפקיד לקופת הגמל של העובד אם סיום עבודתו אינו מזכה בפיצויי פיטורים לפי חוק פיצויי פיטורים (לדוגמה מצב שבו העובד התפטר מעבודתו) ונקבע כך בהסכם. למשיכת כספי הפיצויים על ידי המעסיק השלכות משמעותיות על הקצבה שתיוותר בידי העובד לאחר פרישתו לקצבה, והיא עתידה לצמצם אותה בשיעור של עד 40%.

לאור האמור, מוצע לקבוע בחוק פיצויי פיטורים כי כספי הפיצויים אשר הופקדו לקופת גמל לקצבה בעד העובד, יהיו שייכים לעובד, והמעסיק לא יהיה רשאי למשוך אותם חזרה, אלא במקרים שבהם נשללה זכאותו של העובד לפיצויי פיטורים לפי סעיפים 16 או 17 לחוק פיצויי פיטורים. כמו כן, מוצע לקבוע שכספי הפיצויים שהפקיד מעסיק לקופת גמל לקצבה יבואו במקום פיצויי פיטורים שהעובד יהיה זכאי להם, אלא אם כן נקבע אחרת בהסכם שבין העובד למעסיק. על כן, מעסיק לא יוכל להתנות העסקת עובד בחתימה על הסכם שבו הוא מוותר על כספי הפיצויים שהופקדו לקופתו. יובהר, כי אין בהסדר המוצע כדי למנוע עריכת הסדרים המיטיבים עם העובד, כדוגמת הסדר שלפיו הסכומים המופקדים בעבורו למרכיב הפיצויים בקופת גמל לקצבה לא יהיו ניתנים להחזרה, להעברה, לשעבוד או לעיקול על ידי המעסיק וכן לא יבואו במקום פיצויי פיטורים, כך שבמקרה של פיטורים המעסיק יהיה חייב לשלם את פיצויי הפיטורים בהתאם לשכר האחרון של העובד.

בהתאם לתיקון זה, ככלל, מוצע שעובד יהיה זכאי למלוא החיסכון אשר נצבר בקופתו, והוא יוכל ליהנות מכספים אלה במועד פרישתו. כמו כן, שיוך כספי הפיצויים לעובד, גם במקרה שבו עזב את מקום עבודתו מרצון, תמנע מצב שבו העובד יימנע מלעבור לעבודה אחרת בשל החשש לאבד חלק ניכר מכספי החיסכון שלו. גמישות זו במעבר עובדים, חיונית לעובד ולשוק התעסוקה בכללותו.

בנוסף, נכון להיום קיימים חשבוניות רבים בקופות הגמל שלגביהם הזכאות לכספי פיצויים אינה ידועה. בעיה זו נוצרה במהלך השנים כאשר מעסיקים לא דרשו את כספי הפיצויים ולא הודיעו לחברות המנהלות של קופות הגמל על זכאות העובד לכספי הפיצויים. בשל חלוף הזמן מתקשים לעתים עובדים להשיג ממעסיקיהם בעבר אישור על זכאותם לכספים ועל כן והכספים נותרים בלא שימוש בקופת הגמל. לאור האמור, מוצע לתקן את חוק קופות גמל ולהגביל את המועדים שעד אליהם רשאי מעסיק למשוך את הכספים כאמור.

התיקונים המוצעים בפקודת מס הכנסה:

חיוב כהכנסה של העובד בגין הפקדות גבוהות של המעסיק לפיצויי פיטורים

נכון להיום, ניתנת לעובד הטבת מס במועד הפקדת פיצויי הפיטורים, בלא כל תקרה. הטבה זו עומדת בניגוד לתקרות הקיימות בכל אפיקי החיסכון על כלל הסכומים המופקדים לחיסכון פנסיוני ולחיסכון לטווח זמן בינוני. כך למשל, קיימת תקרה להטבת המס להפקדות העובד לתגמולים, להפקדות המעסיק לתגמולים ולהפקדות המעסיק לקרן השתלמות.

מוצע לקבוע בפקודת מס הכנסה תקרה לגבי מתן הטבת המס בשל הפקדת מעסיק לפיצויי פיטורים, כך שעובדים אשר **השכר המבוטח** שלהם גבוה משלוש פעמים השכר הממוצע במשק, קרי כ- 29,100 ש"ח לחודש (נכון לחודש אוגוסט 2016), ישלמו מס הכנסה על הפקדת המעסיק לפיצויי פיטורים בעד שכר מבוטח שעולה על התקרה האמורה, בהתאם לשיעור המס השולי שלהם. יציין, כי לעתים, השכר המבוטח, קרי השכר שממנו מפריש המעסיק לביטוח פנסיוני, מהווה רק חלק משכרו של העובד. יודגש כי המס יופחת מהשכר נטו של העובד ולא מכספי החיסכון שהופקדו בעבורו לחיסכון פנסיוני.

לפי דברי ההסבר להצעת החוק, תקרה זו תפחית את הטבת המס רק ל-5% מהשכרים בעלי השכר הגבוה ביותר, וזאת רק לגבי רכיב השכר המבוטח העולה על שלוש פעמים השכר הממוצע במשק. יובהר כי אין בצעד זה שינוי בנוגע לפטור ממס הניתן על משיכת כספי הפיצויים בטרם תקופת הגמלאות. עוד יובהר כי על כספים שהופקדו לקרן ותיקה - קרן פנסיה אשר נסגרה להצטרפות עמיתים חדשים ב-1995, לא יחול המיסוי האמור.

פטור בעת המשיכה לגבי סכומים שחוייבו במס בעת ההפקדה

בשל חיובם של חלק מהסכומים המופקדים בקופת גמל לקצבה במס כבר במועד ההפקדה, מוצע לתקן את סעיף 9(א7) לפקודה ולקבוע שסכומים שראו אותם כהכנסת עבודה של העובד במועד שבו שולמו לקופת גמל לקצבה, יהיו פטורים ממש במועד משיכת הסכומים כמענק הון עקב פרישה, ובלבד שנמשכו במועד הפרישה או לאחריו. פטור זה לא יחול על ריבית ורווחים אחרים שנצברו על הסכומים האמורים במועד משיכת המענק, ועליהם מוצע להטיל מס בשיעור הקבוע בסעיף 125ג(ג) לפקודה.

מוצע לקבוע שסכומים שראו אותם כהכנסת עבודה של העובד במועד שבו שולמו לקופת גמל לקצבה, אשר התקבלו כמענק הון עקב מוות, וכן ריבית וכל רווח אחר הנובעים מהם שנצברו עד לאירוע הפטירה, יהיו פטורים ממש.

בשל חיובם של חלק מהסכומים המופקדים בקופת גמל לקצבה במס כבר במועד ההפקדה, מוצע לתקן את סעיף 9 לפקודה, שעניינו מתן פטור לקצבה המשתלמת מאת מעסיק או קופת גמל, ולקבוע כי סכומים ששולמו על ידי מעסיקו של עובד, בעבור העובד, למרכיב הפיצויים, אשר ראו אותם כהכנסת עבודה של העובד במועד שבו שולמו לקופת גמל לקצבה, יוגדרו כתשלומים פטורים לעניין סעיף 9 לפקודה. הגדרתם של הסכומים האמורים כתשלומים פטורים כאמור, ובכפוף למילוי התנאים הנוספים הקבועים בסעיף 9 לפקודה, מזכה את העובד בפטור ממש על חלק הקצבה הנובע מאותם סכומים, לרבות חלק הקצבה הנובע מריבית ורווחים אחרים שנצברו על סכומים אלה.

במקרים שבהם הכספים נמשכים על ידי המעסיק ולא על ידי העובד, מוצע לקבוע שהסכומים יחויבו במס כהכנסה בידי המעסיק וינכה מתוכם מס בהתאם לשיעור המס המרבי הקבוע בסעיף 121 לפקודה. סכום שנוכה כאמור יישאר במרכיב הפיצויים בקופת הגמל של העובד ויראו אותו כסכום שהופקד על ידי העובד במועד שבו נמשכו הסכומים על ידי המעסיק. כמו כן מוצע לקבוע כי סכום שנוכה כאמור יראו בו כמס שנוכה במקור לפי סעיף 164 לפקודת מס הכנסה, על ידי הקופה, מהכספים ששולמו למעסיק.

כספים שנותרו בקופה בעת סיום יחסי העבודה

נכון להיום, סיום יחסי עבודה יוצר אירוע מס שבעקבותיו נערכת התחשבות עם העובד באופן אוטומטי, אלא אם כן הודיע העובד באופן אקטיבי כי הוא משאיר את הכספים בקופה לצורך קבלת קצבה בהמשך. ברירת מחדל זו מובילה לכך שקופות הגמל נדרשות למסות את העובד על כספי הפיצויים, אף אם הם נשארים בקופה והעובד לא מבצע משיכה בפועל. כדי להשלים את ההסדרה המוצעת כאמור, מוצע לשנות את ברירת המחדל כאמור לגבי עובדים שעומדים לזכותם במרכיב פיצויים בקופת גמל לקצבה סכומים שהפקיד אותו מעסיק בעבורם, אשר אינם עולים על 360,000 ש"ח, כך שסיום יחסי העבודה לא יוביל לאירוע מס אלא אם כן ביקש העובד אחרת.

הפקדות בסכום חד-פעמי לשם השלמת פיצויי הפיטורים

באופן דומה, מוצע לקבוע תקרה לגבי הטבת המס בשל הפקדת מעסיק על חשבון השלמה לפיצויי פיטורים, היינו סכום חד-פעמי שמפקיד מעסיק לקופת גמל בעבור עובד לשם השלמת פיצויי הפיטורים שהוא חב בהם בשל שנות עבודה קודמות. המטרה שעומדת בבסיס קביעת התקרה היא שלא למסות את העובד על הפקדות חד-פעמיות גדולות, המתרחשות פעמים רבות במועד סיום יחסי העבודה, אלא אם כן הפקדה זו עוברת את התקרות המוצעות. עם זאת, מוצע לראות סכומים כאמור אשר אינם עולים על התקרה, כהכנסה של העובד במועד שקיבל אותם.

9. העלאת שיעור המס על הימורים ל-35% במקום 30%

על פי ממצאי הספרות המחקרית בנושא זה, ההשתתפות בהימורים ממוקדת באוכלוסיות מוחלשות ומהווה "הלכה למעשה" מס רגרסיבי על אוכלוסיות אלה. ההנחה היא שהטלת מיסוי על הכנסה מהימורים תמתן את קצבי הגידול של שוק זה, ותביא להפנמת ההשפעות השליליות של הימורים או למצער לראות בהם תועלת פחותה, לפיכך, העמקת מיסוי על ההימורים צפויה לשפר את היעילות של כלל מערכת המס, ובכך להגדיל את רווחת כלל האזרחים.

סעיף 124ב לפקודה קובע כי שיעור המס על הכנסה מהימורים, מהגרלות או מפעילות נושאת פרסים, לפי סעיף 2א לפקודה, יהיה 30% בלא זכאות לפטור, להנחה, לניכוי, לזיכוי או לקיזוז כלשהם. מוצע להעלות את שיעור המס על הכנסה כאמור ל-35%.

10. הגדלת הזיכוי לנקודת זיכוי שלמה ליחיד שסיים לימודי מקצוע בהיקף שעות לימוד הזהה ל-1,700 שעות לימוד הנהוגות במוסד להשכלה גבוהה

סעיף 40 לפקודה קובע כי יחיד תושב ישראל שסיים לימודי מקצוע בהיקף שעות לימוד הזהה ל-1,700 שעות לימוד הנהוגות במוסד להשכלה גבוהה, זכאי למחצית נקודת זיכוי במשך מספר שנות מס כמספר שנות הלימודים ולא יותר משלוש שנות מס.

מוצע להגדיל את הזיכוי לנקודה שלמה, באופן הדרגתי על פני 4 שנים (5/8 נקודת זיכוי בשנת 2017, 6/8 נקודת זיכוי בשנת 2018 וכו'). זאת, בדומה לנקודת הזיכוי הניתנת לפי סעיף 40 לפקודה לבוגרי תואר אקדמי ראשון במוסד להשכלה גבוהה הלומדים היקף שעות דומה לצורך קבלת התואר.

11. שינוי במיסוי חברי קיבוץ מתחדש, לרבות מעמדם לעניין הביטוח הלאומי

ההתיישבות בישראל כוללת סוגים שונים של יישובים, ובין המיוחדים שבהם נמנים הקיבוץ והמושב השיתופי. יישובים אלה, שהקמתם החלה לפני קום המדינה, התבססו על מאפיינים שונים מאלה של יישובים עירוניים או קהילתיים, ובהם השיתופיות והשוויון בצריכה ובבעלות של הכלל בקניין. ייחודיותם של יישובים אלה הצדיקה את קיומם של כללי מיסוי המתאימים למאפיינים אלה. לשם כך נקבעו, לגבי השומה לקיבוץ, הוראות סימן א' לפרק השני בחלק ד' לפקודה, ולגבי מושב שיתופי נקבעה בסעיף 61 לפקודה סמכות של המנהל להחיל את כללי המס החלים על קיבוצים גם על מושבים שיתופיים, אשר הוכיחו שדרכי ניהול עסקיהם דומות באופיין לאלה הנהוגות בקיבוץ.

גם בחוק הביטוח הלאומי נקבעו כללים והסדרים שונים לגבי מעמדו של קיבוץ - הן בגביית דמי הביטוח והן בזכאות לגמלאות.

המשברים אשר פקדו את הקיבוצים והמושבים השיתופיים במהלך שנות ה-80 וה-90 של המאה העשרים הביאו לשינויים מרחיקי לכת באופיים של הקיבוצים והמושבים השיתופיים, ושיטת תגמול החברים, שהייתה שוויונית והתחשבה בצורכי החבר ובהרכב משפחתו, הפכה עם השנים להיות שיטת תגמול המבוססת על תרומת חבר הקיבוץ, הוותק שלו ותפקידו. כיום, בקיבוצים רבים החבר מקבל לכיסו את מלוא ההכנסה המופקת על ידו ממקורות שונים, בניכוי המס החל עליה, כך שנוצר חוסר שוויון משמעותי בין חברי הקיבוץ השונים.

נוכח השינויים האמורים, בוצע תיקון לתקנות תקנות האגודות השיתופיות (סוגי אגודות), התשנ"ו-1995 (להלן - תקנות סוגי אגודות שיתופיות), ובו הוגדרו שלושה סוגים של קיבוצים, ובהם "קיבוץ שיתופי", המאורגן על יסודות של בעלות הכלל בקניין, של עבודה עצמית ושל שוויון ושיתוף בייצור, בצריכה ובחינוך, ו"קיבוץ מתחדש" המאורגן על יסודות של שיתוף הכלל בקניין, של עבודה עצמית ושל שוויון ושיתוף בצריכה, בחינוך ובייצור, ומקיים ערבות הדדית בעבור החברים, ובתקנונו קיימת הוראה באחד או יותר מהעניינים האלה: חלוקת תקציבים לחברים בהתאם למידת תרומתם, לתפקידיהם או לוותק שלהם, שיוך דירות המגורים, ושיוך אמצעי ייצור לחברים, וכן "קיבוץ עירוני", אשר הוראות סימן א' כיום והוראות התיקון המוצע אינן חלות עליו.

אף שעל פי תקנות סוגי אגודות שיתופיות כל אחד מהשלושה נחשב כ"קיבוץ", עמדת רשות המסים היא שההגדרה הקיימת כיום בסעיף 54 לפקודה, וכפועל יוצא כללי המיסוי הקבועים בסעיפים 54 עד 58 לפקודה אינם חלים על קיבוץ מתחדש.

שיטת חישוב המס לגבי קיבוץ שיתופי, הקבועה בסעיפים האמורים בפקודה, מבוססת על שני שלבים: בשלב הראשון מחושבת ההכנסה החייבת של הקיבוץ כישות עצמאית, ככל חבר בני אדם אחר. הכנסה זו כוללת את הכנסות המשק מן הענפים השונים הקיימים בקיבוץ, לרבות הכנסות חברים העובדים מחוץ לקיבוץ. בשלב השני ההכנסה החייבת של הקיבוץ מחולקת באופן רעיוני בין חברי הקיבוץ ולגבי כל חלק של הכנסה מבוצע חישוב מס תיאורטי לפי שיעורי המס, התקרות, הפטורים הזכויים והניכויים האישיים החלים על יחידים. חובת תשלום המס מוטלת על הקיבוץ עצמו, שהוא הנישום החייב במס.

שיטת החיוב בדמי ביטוח לאומי מבוססת על חלוקת הוצאות המחייבה ושוויין של שאר ההטבות שנתן הקיבוץ לחבריו במספר חברי הקיבוץ.

פרשנות ולפיה הסדרי המיסוי של קיבוץ שיתופי חלים על קיבוץ מתחדש, מביאה לעיוותים ולהפחתת מס בהיקפים גדולים בשלב השומה העצמית, שלדעת רשות המסים אין להם הצדקה. אם חלוקת ההכנסות מושפעת מתרומתם של החברים, יש לחייב במס על פי הכנסת החבר, בדומה להסדר המיסוי הרגיל. בנסיבות אלה, קיימות מחלוקות רבות בין הקיבוצים לבין רשות המסים והמוסד לביטוח לאומי בדבר אופן המיסוי הנכון של הכנסות הקיבוץ המתחדש וחבריו, והן משליכות גם על הגמלאות שמשלם המוסד.

נוכח כל האמור, מוצע להבהיר את אופן המיסוי של הקיבוץ, ולהבחין בין קיבוץ שיתופי לבין קיבוץ מתחדש, כך שאם קיים פער בין הכנסות החברים מהקיבוץ, אופן המיסוי יהיה בדומה לזה החל לגבי נישומים רגילים. בהתאם לכך מוצע לקבוע כי הכנסות החברים בקיבוץ המתחדש יחשבו, לעניין שיעור המס המתחייב, כהכנסות החברים לכל דבר ועניין, ואילו הכנסות הקיבוץ מהנכסים המשותפים יחויבו במס בהתאם לשיעורי המס החלים על חבריו, ולעניין זה הנכסים ייוחסו לכל אחד מהחברים, בהתאם לזכויותיהם ברווחים, זאת בדומה לשותפות, כאמור בסעיף 63 לפקודה.

התיקון המוצע אינו משנה את מעמדם של חברי קיבוץ שיתופי, לרבות חברי מושב שיתופי, לעניין הביטוח הלאומי, ואילו חברי קיבוץ מתחדש ייחשבו כמבוטחים בהתאם למעמדם ולעיסוקם - עובד, עובד עצמאי או מי שאינו עובד ואינו עובד עצמאי, לגבי דמי הביטוח ולגבי זכאותם לגמלאות, למעט גמלת הבטחת הכנסה.

12. תיקון לחוק מיסוי מקרקעין- רישום נכס בטאבו יתאפשר במקרים שבהם החשש מאי-תשלום המס נמוך, גם לפני שהסתיים הטיפול בתיק בידי רשות המסים; קיצור מועדים הקבועים בחוק בנוגע לטיפול משרדי מיסוי בדיווחים ולהמצאת אישורי מס.

כללי- סעיף 16 לחוק מיסוי מקרקעין קובע כי מכירת זכות במקרקעין לא תירשם בפנקס המקרקעין, אלא אם כן מנהל רשות המסים אישר שהיא פטורה ממס, ששולם המס בשלה או שניתנה ערובה להבטחת תשלום המס כאמור בסעיף. מטרת סעיף זה, לתמרץ את הצדדים לעסקה לשלם את המסים המתחייבים מהעסקה ולהקל על גביית המס. כדי להקל על הליך הרישום, מוצע לאפשר את רישום הנכס במקרים המתאימים שבהם החשש מאי-תשלום המס נמוך, גם לפני שהסתיים הטיפול בתיק בידי רשות המסים. כמו כן, מוצע לקצר מועדים הקבועים בחוק בנוגע לטיפול משרדי מיסוי מקרקעין בדיווחים ולהמצאת אישורי מס.

קיצור הזמנים למתן אישור על סמך שומה עצמית- לפי התנאי הקבוע כיום בסעיף 15(ט)(1), קבלת האישור לרישום הנכס על בסיס שומתו העצמית של הרוכש תתאפשר במועד שבו חלפו 90 ימים מהיום שבו הגיש דיווח על העסקה או 30 ימים מהיום שהמציא למנהל את כל המסמכים והפרטים שנדרש להמציאם, לפי המאוחר, כך שבזמן זה יינתן למנהל זמן לבדוק את השומה העצמית של הרוכש. מוצע לקצר את המועד האמור, כך שיינתן אישור המסים בתוך 60 ימים מיום שבו הגיש דיווח על העסקה, או בתוך 30 ימים מהיום שהמציא את המסמכים שנדרש להמציאם.

מתן אישור בתוך 10 ימים במקרים מסוימים- בפרק חמישי 1 לחוק מיסוי מקרקעין נקבעו מקרים שונים שבהם יינתן פטור ממס שבח במכירת דירת מגורים מזכה. זמן הטיפול בעסקאות כאלה הוא קצר יותר מאשר הטיפול בעסקאות חייבות ועומד כיום בממוצע, לפי נתוני רשות המסים, על כ- 25 ימים. מוצע לתקן את סעיף 16 לחוק ולקבוע שבעסקאות שבהן התבקש פטור ממס שבח, יינתנו אישורי המסים בתוך 10 ימים מיום הגשת ההצהרה על ידי המוכר או הגשת כל המסמכים והפרטים שנדרש להמציאם, לפי המאוחר, אם הרוכש שילם את מס הרכישה המגיע ממנו בהתאם לשומתו העצמית, ואם התקיימו שאר התנאים המנויים בנוסח הסעיף המוצע.

יחד עם זאת, נקבעה הוראת מעבר שמטרתה לאפשר לרשות המסים תקופה של הסתגלות הדרגתית לזמן הטיפול אשר נקבע בחוק. לפי ההצעה, בשנת 2017 אישורי המסים יינתנו לאחר שיעברו 20 ימים מיום הגשת ההצהרה, ובשנת 2018 ו- 2019 יינתנו אישורי המסים לאחר שיעברו 17 ו- 14 ימים, בהתאמה. כך, שבשנת 2020 זמן הטיפול בתיק יגיע לזמן היעד הקבוע בחוק, שהוא 10 ימים. קיצור הזמנים לא יחול במקרים מסוימים שפורטו בסעיף.

יובהר שאין בנתינת אישורי מסים על פי סעיף 15(ט) לחוק לפי המוצע, כדי להביא למסקנה שאושרה השומה העצמית של הרוכש, וגם לאחר רישום הנכס על שם הרוכש, מנהל מיסוי מקרקעין רשאי לדחות את שומתו העצמית של הרוכש, לקבוע את המס אשר על הרוכש לשלם, ולהפעיל את אמצעי הגבייה העומדים לרשותו לשם גביית החוב.

רישום הערה בטאבו- על פי המוצע, במקרים שפורטו בהצעה, תירשם הקרקע על שם הרוכש בלי שיתברר אם הוא שילם את מס הרכישה אשר היה חייב בו במלואו. כדי ליידע צד שלישי אשר מעוניין לרכוש את הקרקע, בדבר אפשרות קיומו של שעבוד על הקרקע, בטרם ייכנס להליך של משא ומתן עם בעל הקרקע, מוצע, שכאשר, נרשם נכס כאמור אם שולמו חובות מס הרכישה, תירשם הערה על כך במרשם המקרקעין. בהערה יירשם כי טרם ניתן אישור המנהל ששולמו חובות מס הרכישה, ושכלל שלא שולמו החובות למס רכישה, יחולו על גביית החוב הוראות פקודת המסים (גבייה). רישום ההערה לא ימנע ביצוע עסקאות נוספות בקרקע והיא תימחק לאחר שיאשר המנהל כי העסקה הייתה פטורה ממס או ששולם המס בשלה.

מתן דיווחים בתוך 20 יום במקרים מסוימים- במקרים שונים, העושים עסקאות בזכויות במקרקעין נדרשים להגיש הצהרות והודעות על פי חוק מיסוי מקרקעין לאחר ביצוע העסקה. ישנה חוסר אחידות במועדים השונים המופיעים בחוק להגשת דיווח לגבי העסקה. מוצע לאחד את המועדים להגשת הדיווח, ולקצר אותם, כך שהדיווחים במקרים שפורטו בהצעה יוגשו 20 ימים לאחר ביצוע העסקה. איחוד זה יפשט את החוק מכיוון שכל הדיווחים יוגשו בזמן קבוע לאחר קרות האירוע נשוא הדיווח. כמו כן, קיצור התקופה צפוי להביא לטיפול מוקדם יותר בעסקאות על ידי רשות המסים, ולסיום הטיפול מוקדם יותר.

דיווח מקוון- האפשרות התפעולית לעמוד בקיצור זמני הטיפול המוצעים, תלויה בכך שרשות המסים תקבל דיווחים באופן מקוון על עסקאות במקרקעין. תקנות מיסוי מקרקעין (שבח ורכישה) (דיווח מקוון), התשע"ו-2016, אשר מועד תחילתן הוא ביום 1 בפברואר 2017, קובעות חובת דיווח מקוון על הצהרות לפי סעיף 73 לחוק מיסוי מקרקעין. כדי לתת לרשות המסים זמן להתאקלם למערכת החדשה, מוצע לקבוע שתחילת הסעיף האמור תהיה שלושה חודשים לאחר מכן, כלומר, ביום 1 במאי 2017.

מתן אישורים לחברות מסוימות ללא בדיקה- לרשות המסים יש התנהלות שוטפת מול חברי בני אדם, והם מגישים דוחות תקופתיים למס הכנסה ולמס ערך מוסף. מוצע להקל על חברי בני אדם כאמור, ולקבוע מסלול מיוחד לרכישות על ידי חברי בני אדם, אשר מתקיימים לגביהם מאפיינים, כפי שיקבע המנהל, המעידים כי יש חשש נמוך יותר שלא תתאפשר גביית חוב המס מהם. על פי מסלול זה, יינתנו אישורי המסים לעניין מס שבח ולעניין מס רכישה, באופן מידי, ובלבד שהחברה הרוכשת שילמה את המקדמה ואת שומתה העצמית, המציאה למנהל את כל המסמכים אשר נדרשה להמציאם, ועמדה בשאר התנאים המופיעים בסעיף 15(ט) לחוק מיסוי מקרקעין.

בשל חדשנות המהלך של נתינת אישורי מסים בלא בדיקה על ידי המנהל, מוצע לקבוע הוראת שעה למשך שלוש שנים לעניין סעיף 15(ט)(1) לחוק מיסוי מקרקעין. בתום תקופה זו, תיעשה הערכה מחודשת שבה תיבחן יעילות המהלך וההצדקה לקביעתו כהוראת קבע.

15. שינויים מוצעים בחוק לעידוד השקעות הון לפי הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2017 ו-2018

1. החוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט-1959 (להלן "החוק" או "החוק לעידוד השקעות הון"), מהווה כלי מרכזי של הממשלה לעידוד השקעות הוניות איכותיות בישראל. בתחום התעשייה, החוק מעניק הטבות ובהן שיעורי מס מופחתים ומענקים כנגד השקעה. ביום 31 באוקטובר 2016 פורסמה [הצעת חוק ממשלה מס' 1083: הצעת חוק ההתייעלות הכלכלית \(תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות 2017 ו-2018\)](#), התשע"ז-2016 (להלן "הצעת החוק"). בפרק ז' להצעת החוק מוצעים תיקונים לחוק לעידוד השקעות הון, ובהם מספר שינויים שיקדמו מטרות אלו ונוספות.

בשלב זה מדובר בהצעת חוק בלבד, שטרם אושרה על ידי הכנסת בהליכי חקיקה מלאים, ועל כן לא ניתן לדעת בוודאות מה יהיה הנוסח הסופי שיאושר על ידי הכנסת.

2. התמריצים הניתנים כיום בחוק מביאים רק להגשמה חלקית של מטרות החוק, מאחר שהתברר כי קיימות כמה בעיות במתכונתו הנוכחית:

ראשית, המסלול המועדף המיוחד הקיים בנוסח הנוכחי אינו אפקטיבי ומיושם באופן מצומצם. זאת, בין השאר, בשל תנאי הסף הגבוהים שהוצבו למסלול זה, אשר עלולים למנוע מחברות היכולות לתת תרומה משמעותית למשק הישראלי, מלפעול בו, ועל כן בהצעת החוק מוצע להקל בתנאי הסף.

שנית, יש להתאים את החוק לתעשייה עתירת ידע, כדי לעודד חברות מתאימות להתבסס ולהרחיב את פעילותן בישראל, באמצעות מחקר ופיתוח, לקבוע תמריץ לעידוד פעילות חדשה בישראל ולהעלות את רמת הפריץ והחדשנות, מאחר שהתעשייה עתירת הידע היא אחד ממנועי הצמיחה החשובים של מדינת ישראל. לאחרונה אימץ הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי, ה-OECD, בשיתוף פורום ה-G20 כללים ותנאים למתן הקלות במיסוי לתעשייה עתירת ידע, היינו - הקלות במס לגבי הכנסות מנכסים לא מוחשיים מסוימים - פטנט רשום, תוכנת מחשב, זכות מטפחים של זני צמחים וכדומה (להלן - נכסים לא מוחשיים מוטבים). הצעת החוק מאמצת את עיקרי הכללים המומלצים ויוצרת מסלולי מס נוספים חדשים למפעל טכנולוגי מועדף (שיעור מס של 12%) ולמפעל טכנולוגי מועדף מיוחד (שיעור מס של 6%).

להלן השינויים המרכזיים המוצעים בהצעת החוק:

3. **הגדרת תושב חוץ** - מוצע להגדיר תושב חוץ על ידי הפניה להגדרת מונח זה בפקודת מס הכנסה, בשני חריגים. ההגדרה "תושב חוץ" בפקודת מס הכנסה (להן "הפקודה") היא מי שאינו תושב ישראל כהגדרתו בפקודה, וכן יחיד ששהה מחוץ לישראל 183 ימים לפחות, בכל שנה, בשנת המס ובשנת המס שלאחריה, ומרכז חייו לא היה בישראל. לפי הגדרת "תושב ישראל" בפקודה, תושב ישראל הוא יחיד שמרכז חייו בישראל, וכן חבר בני אדם שהתאגד בישראל או שהשליטה על עסקיו וניהולם מופעלים בישראל.

החריגים שמוצע לקבוע לכך הם, שחברה לא תיחשב כתושב חוץ, לעניין החוק לעידוד השקעות הון, אם מי שמחזיק ב-10% לפחות מהון המניות המוצא או מכוח ההצבעה או מהזכות למנות מנהל בה או לקבל 10% לפחות מרווחיה הוא תושב ישראל, וכן חברה שתושבי ישראל נהנים או זכאים ל-25% או יותר מהכנסותיה או מרווחיה.

4. **תיקון הגדרת "הכנסה מוטבת"** (סעיף 51 לחוק) - מוצע להחליף בהגדרה את המילה "הכנסה" במילה "ההכנסה החייבת". על פי דברי ההסבר להצעת החוק, מוצע להבהיר כי ההטבות במס לחברה מוטבת חלות לגבי הכנסה חייבת, שהיא, לפי ההגדרה "הכנסה חייבת" בפקודת מס הכנסה, הכנסה לאחר הניכויים, הקיזוזים והפטורים שהותרו ממנה לפי כל דין.

5. **תיקון הגדרת "הכנסה מועדפת"** (סעיף 51 לחוק) - במסגרת הצעת החוק מוצע לקבוע הטבות במס על הכנסה מנכסים לא מוחשיים, במיוחד פטנט ותוכנה, הכלולים בהגדרה "נכס לא מוחשי מוטב" (ראו בהמשך). ההכנסה שלגביה ניתנת ההטבה מוגדרת כ"הכנסה טכנולוגית מועדפת", ובהתאם לאמות מידה בין-לאומיות היא אינה כוללת הכנסות מסוגים שונים, דוגמת הכנסה מנכס המשמש לשיווק.

לפיכך, יש להחיל הגבלות אלה גם על הטבות הניתנות כיום מכוח החוק, ועל כן מוצע לתקן את ההגדרה "הכנסה מועדפת", כך שלא תכלול: הכנסה מנכס לא מוחשי שאינו נכס לא מוחשי מוטב, את חלק ההכנסה שאינו נובע ממחקר ופיתוח בישראל וכן סוגי הכנסות שיקבע שר האוצר.

6. תיקון הגדרת "חברה מועדפת" לעניין שותפויות ואגודות שיתופיות חקלאיות- מוצע לתקן ההגדרה בסעיף 51 לחוק כך שזו לא תכלול חברה בעלת מפעל מועדף או חברות השותפות בשותפות המחזיקה במפעל מועדף שחל עליהן או שהן מחילות על עצמן, לפי העניין, את סעיפים 61, 62, 64 ו-164 לפקודה (מושבים שיתופיים ואגודות שיתופיות חקלאיות, חברות משפחתיות וחברות שקופות). זאת, על מנת להימנע ממצב בו הכנסתה של חברה מועדפת תעלה ליחיד במיסוי חד שלבי, קרי שהטבת המס שניתנה לחברה המועדפת תחול על היחיד, מבלי שהוא יחויב במס נוסף על הכנסה זו.

7. חלוקת דיבידנד שמקורו בהכנסה מועדפת- סעיף 51 לחוק עידוד השקעות הון קובע שעל דיבידנד ששולם שמקורו בהכנסה מועדפת יחול שיעור מס של 20%, שהוא נמוך מהשיעורים שנקבעו בסעיף 125ב לפקודה - 25% או 30%. מוצע להבהיר (על פי דברי ההסבר להצעת החוק) שחלק ההכנסה שממנו ניתן הדיבידנד בשיעור של 20% הוא ההכנסה המועדפת החייבת, בניכוי המס החל עליה.

8. שינויים בתנאים לעמידה בהגדרת מפעל מועדף מיוחד- מסלול מפעל מועדף מיוחד המקנה הטבות בשיעור המס של 5% באזור פיתוח א' ו-8% באזור אחר (סימן ב2 לחוק- סעיפים 51ט עד 51כג), התברר כלא אפקטיבי ומיושם באופן מצומצם, מאחר שהרף שנקבע לכניסה למסלול זה מהווה חסם גבוה מדי לחברות רב-לאומיות גדולות המעוניינות לבצע בישראל פעילות משמעותית אך בהיקף נמוך מזה. על כן מוצע לבצע את השינויים הבאים כדי שחברות נוספות יוכלו ליהנות ממנו:

הנושא	המצב כיום	התיקון המוצע
ההכנסה המועדפת הנדרשת ממפעל מועדף בשנת מס כלשהי (מחזור המכירות השנתי)- סעיף 51כ(א)(1)	1.5 מיליארד ש"ח	1 מיליארד ש"ח
ההכנסה הנדרשת מחברה מועדפת - סעיף 51כ(א)(2)	20 מיליארד ש"ח	10 מיליארד ש"ח
בחינת התרומה המהותית לפעילות הכלכלית בישראל בהתאם לתכנית העסקית- סעיף 51כ(א)(3)	השיקולים כיום: -המיקום הגיאוגרפי של המפעל המועדף; -רמת השכר שצפוי שתיקבע לעובדיו.	יתווספו השיקולים: -רמת החדשנות הטכנולוגית; -רמת הפריור לעובד.
סכומי ההשקעה בחלופת ההשקעה במו"פ בתכנית העסקית של מפעל מועדף - סעיף 51כ(ב)(2)	ההשקעה בתוך שלוש שנות מס מתחילת תקופת הזכאות להטבות: 100- מיליון ש"ח לפחות באזור פיתוח א'; 150- מיליון ש"ח לפחות באזור שאינו אזור פיתוח א'.	בכל שנת מס בתקופת הזכאות: גידול ביחס למוצע ההשקעות במו"פ של החברה בשלוש שנות המס הקודמות לשנת המס של כתב האישור: -באזור פיתוח א' של לפחות 100 מיליון ש"ח; -באזור שאינו אזור פיתוח א' לפחות 150 מיליון ש"ח.
<p>היה וההשקעה הממוצעת במו"פ של המפעל בשלוש שנות המס הקודמות לשנת מתן כתב האישור גבוהה מ-500 מיליון ש"ח, תידרש השקעה תוספתית במו"פ בהיקף של 50% ביחס מהסכומים האמורים לעיל, ביחס להשקעה במו"פ בשנת המס הקודמת.</p>		

הנושא	המצב כיום	התיקון המוצע
חלופת ההשקעה במו"פ בתכנית העסקית- התניית השקעה בענפים מועדפים לגבי אזור שאינו אזור פיתוח א'	לא קיימת התניה.	רק ב"ענף טכנולוגיה מועדף", שייקבע ככזה אם ייענה על לפחות אחת מהחלופות הבאות: -ההשקעה בו צפויה לעודד יצירת מקומות עבודה בישראל במקצועות שלהם יש ביקוש נמוך בישראל; -היקף הפעילות העסקית בו בישראל וההשקעה בו צפויה להגביר במידה רבה את הידע הטכנולוגי בישראל.
קביעת "שנת האפס" (שנת המס הראשונה שבה החברה תהא זכאית לשיעורי מס מופחתים)- סעיף 51כב(א)	החברה רשאית לבחור ובלבד שבאותה שנה היא עומדת בתנאי המסלול המועדף המיוחד.	על פי שיקול דעתם של המנהלים בשים לב למטרות החוק, לרוב שנת המס בה בוצע החלק המהותי מסך ההשקעה הנדרשת. במקרים חריגים, גם לאחר תום השנה הנ"ל, אך לא יותר משלוש שנים לאחר מועד השלמת ההשקעה.
ביטול אישור של מפעל מועדף מיוחד- סעיף 51כג(ב)	מנהל רשות המיסים בלבד.	התייעצות בין מנהל רשות המיסים למנכ"ל משרדי האוצר והכלכלה והתעשייה.
הוראת שעה: שיעור מס על דיבידנד שחברה בעלת מפעל מועדף מיוחד שילמה במישרין לחברת אם זרה- סעיף חדש 1א51	הנמוך מבין 20% לשיעור המס הקבוע באמנה.	הנמוך מבין 5% לשיעור המס הקבוע באמנה- <u>כהוראת שעה לתקופה של שלוש שנים (1.1.2017 עד 31.12.2019)</u> .

9.

הוספת מסלול הטבות במס חדש-מפעל טכנולוגי מועדף (סימן ב'3 לחוק: סעיפים 51כד עד 51ל) - על פי דברי ההסבר להצעת החוק מוצע להוסיף הטבות במס בשל מפעל טכנולוגי מועדף (שיעור מס של 12%) ומפעל טכנולוגי מועדף מיוחד (שיעור מס של 6%), שיעניק את שיעורי המס המופחתים הנ"ל למפעל תעשייתי בתחום של תעשייה עתירת ידע, במטרה לעודד פעילות הקשורה בפיתוח נכסים לא מוחשיים מוטבים (כהגדרתם להלן) בחברות עתירות ידע. הטבות המס מוצעות בהתחשב בכללים שאומצו לאחרונה בידי ה-OECD בעניין מבנה הטבות המס על התעשייה עתירת הידע (מיסוי קניין רוחני), שמטרתן, בין היתר, מניעת הסטת רווחים מהמדינות שבהן בוצעו הפעולות מניבות הרווחים ומניעת תחרות מס מזיקה, בין השאר, באמצעות קביעת חובה של פעילות מהותית במדינה בעלת משטר מס מועדף, לפי כללי ה-OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project (להלן - כללי ה-BEPS).

לפי הכללים האמורים, משטר מס יסווג כמשטר מס מזיק אם הוא מתמרץ העברת הכנסות למדינה בעל משטר מס מיטיב, בלא מעבר של פעילות אמיתית. מטרת הכללים היא ליצור התאמה בין ההכנסה שעליה ניתנות הטבות המס לבין רמת הפעילות המהותית של החברה ויצירת הערך במדינה נותנת הטבות. כדי לבחון זאת, כללי ה-BEPS קובעים שהוצאות מחקר ופיתוח אשר הוצאו במדינה מסוימת ישמשו להערכת מידת הפעילות המהותית של החברה באותה מדינה. לפיכך, מאפשרים הכללים לקבוע משטר מס המטיב עם הכנסות שהופקו מנכסים לא מוחשיים מוטבים אשר נובעים ממחקר ופיתוח שנעשה בתחומי המדינה. לעומת זאת, משטר מס הנותן הטבות להכנסות הנובעות מנכס לא מוחשי מוטב שאינו נובע ממחקר ופיתוח שנעשה בתחומי המדינה, נתפס כבלתי לגיטימי, וייחשב כמשטר מס מזיק. כדי לעמוד בכללים האמורים, מוצע שההטבות יינתנו רק על הכנסה שנובעת ממחקר ופיתוח בישראל, כמפורט להלן.

להלן התוספות המוצעות לחוק:

- 9.1** הגדרת "נכס לא מוחשי מוטב" - "כל אחד מאלה: (1) זכות לפי חוק הפטנטים, התשכ"ז-1967; (2) תוכנת מחשב המוגנת לפי חוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007; (3) זכות לפי חוק זכות מטפחים של זני צמחים, התשל"ג-1973; (4) זכויות לפי חוקים אחרים שימנה שר האוצר בצו; (5) זכויות לפי חוקי מדינות חוץ העוסקים בעניינים המנויים בפסקאות (1) עד (4); (6) ידע שפותח בישראל בידי המפעל הטכנולוגי, והרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית קבעה שהוא כשיר להיות נושא לתכנית מחקר ופיתוח, ולעניין ידע שפותח בתחום האנרגיה המתחדשת - המדען הראשי של משרד התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים קבע כאמור, והכל אם סך ההכנסות של החברה בעלת המפעל בשנת המס לא עלה על 32 מיליון ש"ח, ואם החברה בעלת המפעל נמנית עם קבוצה (כהגדרתה להלן) - מחזור העסקאות של הקבוצה בשנת המס לא עלה על 211 מיליון ש"ח, למעט אם הוא בגדר פסקאות (1) עד (5)".
- 9.2** הגדרת "קבוצה" - קבוצה המורכבת משתי ישויות או יותר ואחת מהן מחזיקה, במישרין או בעקיפין, באמצעי השליטה של כל אחת מהישויות האחרות, כך שמתקיים בהן אחד מאלה: (1) יש ביניהן יחסים מיוחדים כהגדרתם בסעיף 85 לפקודה; (2) בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים או בהתאם לדין החל עליהן היה עליהן להכין דוחות כספיים מאוחדים, או שהיו נדרשות לעשות זאת אם אחת מהן היתה נסחרת בבורסה.
- 9.3** הגדרת "הכנסה טכנולוגית" - מוצע לקבוע כי הכנסה טכנולוגית היא הכנסה של מפעל טכנולוגי שהופקה או נצמחה במהלך עסקיו הרגיל של המפעל הנובעת מנכס לא מוחשי מוטב, לרבות הכנסות ממתן רישיונות לשימוש ("זכות שימוש") בתוכנת מחשב, תמלוגים, דמי שימוש, דמי מנוי על שירות או על תוכנה וחלוקת הכנסות. כמו כן, הכנסה הנובעת מנכס לא מוחשי מוטב אינה מוגבלת למודל עסקי מסוים ויכולה לכלול גם מכירת מוצר המבוסס על נכס לא מוחשי מוטב, שירותי מו"פ כל עוד הם מהווים נתח קטן מהכנסות החברה, ומכירת שירותים מבוססי תוכנה, המהווים נתח הולך וגדל מהכנסות תעשיית ההיי-טק, ובהם נכללים שירותים במתכונת הידועה כ- Software As A Service (SAAS) ושירותים דומים מבוססי "ענן".
- שירותים מבוססי תוכנה ניתנים בענפים שונים, כגון פרסום באינטרנט, פיננסים, שירותי בניית אתרים ושירות לאחסון ושיתוף מידע, זאת בתנאי שההכנסה במקרים אלה אכן נובעת במהותה משירותי התוכנה עצמם, בהתאם לתכלית החוק.
- כמו כן, מובהר כי הכנסה ממכירת מוצר מוחשי שתפקידו לשאת את הנכס הלא מוחשי המוטב, מהווה הכנסה ממתן זכות שימוש בנכס הלא מוחשי המוטב.
- הכנסה טכנולוגית תכלול גם הכנסה הנובעת משירותים נלווים או משלימים למוצר, כגון תמיכה טכנית לסוגיה, הטמעה, הדרכה, שירותים מקצועיים (כגון התאמת מוצר ללקוח, הגדרות מערכות והתממשקות), בדיקת היתכנות שירותי אירוח ואחסון, הכשרה, שירותים או מוצרים של צד שלישי ששולבו במוצר, או שניתנו כפי שהם בנלווה לשירות או המוצר, לרבות במקרים שבהם המוצר או זכות השימוש ניתנים בחינם והלקוח משלם בעבור השירותים הנלווים בלבד. כמו כן הכנסה ממכירת מוצרים נלווים למוצר או לשירות שהכנסה מהם היא הכנסה טכנולוגית, כגון אביזרים ייעודיים המאפשרים שימוש מיטבי במוצר שבייצורו נעשה שימוש בנכס הלא מוחשי המוטב, או חומרה ייעודית המאפשרת שימוש בתוכנה, כגון שרת שעל גביו מותקנת תוכנה, תהיה זכאית להטבה.
- סוג נוסף הינה הכנסה ממכירת שירותי מחקר ופיתוח שאינה עולה על 15% מהכנסות המפעל. הכנסה טכנולוגית לא תכלול הכנסות הנובעות מפעילות הייצור של המפעל אשר אינה תואמת את תכלית ההטבות להכנסה מנכסים לא מוחשיים מוטבים, שלגביהן קיים בחוק מסלול הטבות בעד פעילות הייצור לפי האזור שבו מתקיים הייצור. נוסף על כך, בהתחשב בכללים הבינ-לאומיים הקיימים בעניין זה, לא יכללו בהגדרה הכנסות המיוחסות לנכס לא מוחשי המשמש לשיווק, דוגמת סימן מסחר, מוניטין, ורשימת לקוחות. מוצע להסמיך את שר האוצר להוסיף סוגי הכנסות לעניין ההגדרה "הכנסה טכנולוגית", או להחריג סוגי הכנסות נוספים מההגדרה "הכנסה טכנולוגית", לרבות אלה הנדרשים לצורך עמידה בכללי ה-BEPS.
- 9.4** הגדרת "הכנסה טכנולוגית מועדפת" - חלק ההכנסה הטכנולוגית הנובע ממחקר ופיתוח בישראל והכל בהתאם לתקנות שיקבע שר האוצר, העומדות באמות מידה בין-לאומיות לעניין משטר המס.

9.5

הגדרת "מפעל טכנולוגי מועדף" ו-"מפעל טכנולוגי מועדף מיוחד" - מוצע לקבוע כי מפעל ייחשב כ"מפעל טכנולוגי מועדף" או כ"מפעל טכנולוגי מועדף מיוחד" במידה והוא עומד בכל התנאים המפורטים בפסקאות (1) ו-(2) או התנאי הקבוע בפסקה (3) וכן התנאים האמורים בפסקאות (4) ו-(5) להלן:

(1) הוצאות המחקר והפיתוח (המסווגות כך לפי כללי החשבונאות המקובלים) בשלוש השנים שקדמו לשנת המס או ממועד הקמת החברה הן בשיעור של 7% לפחות במוצע לשנה מסך ההכנסות או 75 מיליון ש"ח לפחות, וזאת בניכוי הכנסות מסוגים שיקבע שר האוצר שמועברות לאחר כדוגמת חברה אחרת שהייתה שותפה ביצירת הערך ללקוח במודל של חלוקת הכנסות (revenue sharing).

(2) בחברה בעלת המפעל התקיים אחד או יותר מאלה:

- (א) לפחות 20% מהעובדים המועסקים בה הינם עובדי מו"פ או שהיא מעסיקה 200 עובדי מו"פ או יותר;
- (ב) קרן הון סיכון השקיעה בחברה 8 מיליון ש"ח לפחות והחברה לא שינתה את תחום עיסוקה אחרי מועד השקעה זו;
- (ג) הכנסותיה בשלוש השנים הקודמות לשנת המס עלו ב-25% או יותר במוצע ביחס לשנת המס שקדמה להן, ובלבד שמחזור עסקאות החברה בשנת המס ובכל אחת משלוש השנים שקדמו לה היה 10 מיליון ש"ח או יותר;
- (ד) מספר העובדים בשלוש השנים הקודמות לשנת המס גדל ב-25% או יותר בה במוצע ביחס לשנת המס שקדמה להן, ובלבד שבשנת המס ובכל אחת משלוש השנים שקדמו לה החברה העסיקה 50 עובדים לפחות.

(3) המפעל קיבל את אישור הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית לכך שהמפעל מקדם חדשנות, בשים לב גם למפעלי תעשייה שמוצריהם מיוצרים בטכנולוגיות מתקדמות תוך שימוש בנכס לא מוחשי מוטב.

(4) סך ההכנסות של הקבוצה שבה נכללת החברה בעלת המפעל: **במפעל מועדף טכנולוגי - נמוך מ-10 מיליארד ש"ח ובמפעל מועדף טכנולוגי מיוחד - 10 מיליארד ש"ח ויותר.**

(5) המפעל ענה להגדרת מפעל בר-תחרות בהתאם לאמור בסעיף 18א(ג)(1) או (2) (ייצוא מינימלי של 25%).

9.6

להלן פירוט שיעורי המס שיחולו על "מפעל טכנולוגי מועדף" ו-"מפעל טכנולוגי מועדף מיוחד":

מפעל טכנולוגי מועדף	מפעל טכנולוגי מועדף מיוחד	
12%	6%	מס חברות בגין ההכנסה הטכנולוגית המועדפת החייבת
12%	6%	מס על הדיבידנד מההכנסה הטכנולוגית המועדפת החייבת (בניכוי המס ששולם עליה) המחולק לחבר בני אדם שהוא תושב חוץ ש-80% לפחות מהזכויות בו מוחזקים בידי תושבי חוץ, המחזיק במישרין ב-90% או יותר ממניות החברה בעלת המפעל
12%	6%	מס על רווח הון במכירת נכס לא מוחשי מוטב לחברה קשורה תושבת חוץ
12%	6%	הנמוך מביין: 4% לשיעור המס הקבוע באמנה שיעור מס מופחת זה יהיה רק לרווחים שנוצרו לאחר שחבר בני האדם תושב החוץ רכש את המניות בחברה בעלת המפעל. אם ההחזקה במניות היתה בעקיפין, יחול שיעור המס המופחת רק אם הדיבידנד נמשך בידי חבר בני האדם תושב החוץ בתוך שנה מהמועד שבו חברת הביניים קיבלה את הדיבידנד.
12%	6%	בתנאי שהנכס האמור נרכש מחברה תושבת חוץ במחיר של 200 מיליון ש"ח או יותר לאחר מועד תחילת החוק.
12%	6%	שיעורי המס הנמוכים יחולו רק על רווח הון הנובע מפעילות מו"פ שבוצעה בישראל וזאת על פי כללים שיקבע שר האוצר. הזכאות למס רווחי הון מופחת תהיה בכפוף לאישור הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית כי התנאים האמורים התקיימו לגבי הנכס הלא מוחשי המוטב.

9.7 פחת - מוצע לקבוע כי פחת בשל נכס לא מוחשי מוטב שנרכש מחברה קשורה, יותר בקיזוז רק כנגד סכום הגידול בהכנסה הטכנולוגית המועדפת של המפעל בשנת הפחתה, לעומת סכום ממוצע ההכנסות כאמור בשתי שנות המס הקודמות לשנת רכישתו, זאת כדי למנוע שחיקה בבסיס המס הקיים כיום בשל העברת בעלות על נכסים לא מוחשיים מוטבים לחברות ישראליות.

9.8 זיכוי מס - מוצע לקבוע כי זיכוי מס בשל תשלום מס חוץ ששולם על הכנסה טכנולוגית מועדפת יותר רק כנגד מס על הכנסה זו.

9.9 הטבות נוספות - מוצע זכאות של מפעל למסלול האמור המוצע לא תגרע מזכויות במסלולים אחרים לפי החוק וכן להסמיך את שר האוצר לקבוע הוראות שיאפשרו מעבר בין המסלולים.

שינויים מוצעים נוספים:

10. אופן חישוב תנאי "בר-תחרות" - מוצע כי לעניין תכנית מענקים בלבד (ולא לעניין הטבות המס), מפעל יוכל לבחור האם התנאים הנדרשים בסעיף 18(ג)1(ג) לחוק שעניינם ייצאו של 25% מההכנסות יחולו רק על הכנסות המפעל שנוספו בשל ההרחבה או על כלל הכנסות המפעל. זאת בתנאי שמדובר בהרחבה של המפעל שבוצעה לאחר כניסה לתוקף של הצעת החוק ושהמפעל בחר את שיטת החישוב מראש ולא שינה את אופן החישוב לכלל תקופת התכנית.

11. הקלה על יוצאים עקיפים - לפי סעיף 18(ג)2 לחוק עידוד השקעות, השרים מוסמכים לקבוע תנאים שבהתקיימותם מפעל תעשייתי המוכר מוצר, שהוא רכיב במוצר אחר, המיוצר על ידי מפעל תעשייתי אחר, ייחשב כמפעל בר-תחרות התורם לתוצר המקומי הגולמי. אחד מהתנאים שנקבעו בתקנות הוא מתן אישור של המפעל האחר בדבר שיעור המכירות של המוצר שמכיל את הרכיב בכל אחד מהשווקים שבהם הוא נמכר. מוצע לקבוע כי חובה על "מפעל תעשייתי אחר" בהתאם לסעיף 18(ג)2 להמציא האישור הנדרש על פי בקשת המפעל התעשייתי המוכר לו מוצר שהוא רכיב במוצר אחר. הפרטים, מועד ואופן המצאת האישור ייקבעו בתקנות.

12. הרחבת תחולת האזורים הזכאים למענק נגב - לפי סעיף 40(ג) לחוק לעידוד השקעות הון, ניתן מענק השקעה מוגדל למפעל בנגב. מוצע שהמענק המוגדל יוכל להינתן גם למפעלים בשדרות וביישובי עוטף עזה שהם היישובים במועצות האזוריות שער הנגב, חוף אשקלון, שדות נגב ואשכול, אשר בתיהם כולם או חלקים, שוכנים עד 7 ק"מ מגדר המערכת המקיפה את רוצעת עזה וכן אזור תעשייה מרחבי שמבניו, כולם או חלקם, שוכנים עד 7 ק"מ מהגדר האמורה.

13. שינוי תהליך ערר על החלטת מינהלת מרכז השקעות - השגה על החלטות שונות של מינהלת מרכז ההשקעות ושל מנהל מרכז ההשקעות נעשות כיום בדרך של ערר לפני שר האוצר ושר הכלכלה והתעשייה. כתב הערר מוגש לוועדה שמינו השרים, והיא מחווה את דעתה לשרים. מוצע לבטל את ההליך האמור ולקבוע במקומו אפשרות עתירה לבתי המשפט לעניינים מנהליים. הוראות מעבר המוצעות נוגעות להכרעה בעררים שנדונו בוועדה וניתנה בהם חוות דעת אך לפני תחילת החוק טרם התקבלה החלטת השרים בעניינם, ובעררים שהוגשו לפני תחילת החוק. בעררים אלה תיחשב חוות הדעת של הוועדה כהחלטת השרים. הליך הערר יוותר על כנו לגבי החלטות של מינהלת השקעות בתיירות ומנהל מינהל השקעות בתיירות.

14. שינוי שם מרכז ההשקעות - מוצע לשנות את שם מרכז ההשקעות ל"רשות להשקעות ולפיתוח התעשייה והכלכלה".

פרק שלישי

10 פסקי הדין הבולטים

בתחום המסים בשנה

החולפת

1. מיסוי מענק אי-תחרות כהכנסה פירותית ע"א 5083/13 פקיד שומה כפר סבא ואח' נ' ברנע, אבידן, קרינגל

פסק הדין של בית המשפט העליון בהרכב מורחב של 5 שופטים, מתייחס לערעור בשלושה פסקי דין שונים הכרוכים זה בזה בשאלתם המשפטית. על מנת שנוכל לסכם את עיקריו של פסק הדין, נסקור תחילה את שלושת פסקי הדין כפי שניתנו בבית המשפט המחוזי, ולאחר מכן נעבור לקביעתו של בית המשפט העליון, כפי שניתן, בחלקו הארי, מפיו של השופט עמית.

עניין קרינגל: בסוף שנת 2004 נכרת בין המערער, מנכ"ל חברה לבין מעבידו הסכם לשמירת סודיות ואי-תחרות, לפיו התחייב המערער שלא להתחרות בעסקי החברה במשך שנתיים. בדו"ח השנתי דיווח המערער על הכנסתו לפי ההסכם תוך סיווג התמורה כרווח הון החייב במס בשיעור שאינו עולה על 20% לפי סעיף 91(ב)(1) לפקודה כנוסחו דאז. פקיד השומה טען שהכנסותיו של המערער שמקורן בהסכם תסווגנה כהכנסת עבודה החייבת במס פירות. בית המשפט המחוזי קבע כי התשלום שקיבל המערער מכוח ההסכם ניתן לו על רקע פרישתו ולא כתמורה בעבור וויתור על זכותו שלא להתחרות בחברה, זאת, תוך ניתוח הוראות ההסכם ונסיבות כריתתו. ביהמ"ש אף ציין כי התחייבותו של עובד שלא להתחרות במעבידו מהווה הגבלה של חופש עיסוקו לתחום מסוים ולתקופה מוגבלת, סבירה בהתחשב בנסיבות (שאם לא כן, לא יינתן לה תוקף מחמת פגיעה בתקנת הציבור), ואין כאן מכירה של "העץ", אלא ויתור על הזכות להשתכר או להרוויח מעיסוק בתחום מסוים לתקופה מוגבלת, ולפיכך, תשלום בגין אי-תחרות מהווה במקרה דנן הכנסה במישור הפירותי.

עניין ברנע: המערער שעבד כמנכ"ל היה זכאי למענק אי-תחרות. הערעור נסב סביב שאלת סיווגו של מענק זה, כתקבול הוני או פירותי. ביהמ"ש המחוזי פסק כי הזכות להתחרות הינה "נכס" כהגדרתו בסעיף 88 לפקודה. ויתורו של המערער על הזכות להתחרות היוותה אבדן מקור הכנסה השקול למכירת נכס הון. על כן, יש לראות בתמורה שהתקבלה בידי המערער בעבור התחייבותו שלא להתחרות בחברה כרווח הון. ואולם, בשל העובדה כי בחלק מהתקופה בה שולם למערער תקבול אי-תחרות, המשך המערער להיות מועסק על ידי החברה - במשך העסקתו זו נשארו עם המערער כישוריו, ניסיונו, השכלתו וכיו"ב, והוא המשיך ותרם לרווחי החברה, ומשכך ברי כי בתקופה זו תקבול אי-תחרות ששולם מהווה הכנסת עבודה המהווה תקבול פירותי.

עניין אבידן: במסגרת סיום יחסי העבודה של המערער עם החברה, ניתן למערער תקבול בסך 220,000 דולר, וזאת בתמורה להתחייבות המערער שלא להתחרות בחברה למשך שנתיים. עם הגשת הדו"ח השנתי, רשם המערער את התקבול כהכנסה מרווח הון. פקיד השומה טען כי יש לסווג את ההכנסה כהכנסת עבודה שאופייה פירותי וחייבה במס שולי.

בית המשפט המחוזי סקר את הפסיקה והספרות הרחבה וקבע כי על מנת להכריע בסוגיה יש לשאול מספר שאלות מנחות כפי שפורטו בהרחבה בפסק הדין. ביישומן עלה, כי מדובר בתשלום מובהק בגין מניעת תחרות, דהיינו בגין ויתורו של המערער על זכותו לעסוק באותו תחום ולעבוד אצל מתחרים. מדובר בשוק תחרותי שלמערער הייתה אפשרות מעשית להתחרות במעביד והתקבול לא חושב על בסיס הכנסות צפויות אלא שהוא היה פרי משא ומתן כספי. עוד ציין בית המשפט, שתקופה בת 24 חודשים בה נעשה ויתור על הזכות לעשות שימוש בכישורי עבודה בתחום, מהווה ויתור על זכות ממשית בעלת ערך כלכלי ממשי, ולאור הנסיבות, יש לראות בתקבול ששולם בגין הויתור כתקבול בגין מכירת נכס החייב בשיעור מס על פי החלק ההוני לפקודה.

בית המשפט העליון: התקבול שקיבלו שלושת הנישומים, מהווה הכנסת עבודה לפי סעיף 2(2) לפקודה - החייב במס שולי בהתאם לסעיף 121 לפקודה.

לאחר שסקר בית המשפט את עיקרי שלושת פסקי הדין כפי שפורטו לעיל, קבע תחילה "נקודת מוצא" לפיה, תקבול המתקבל אצל עובד בידי מעבידו יסווג כהכנסת עבודה. הוא הדגיש כי אין המדובר בחזקה המפלה לרעה את הנישום, אלא ביצירת חזקה הנועדה להגשים את תכלית החקיקה ולהבטיח את יישומה ביעילות המירבית. יחד עם זאת, נישום הטוען לכך שעל תקבול כזה או אחר להיות מסווג תחת הכנסה שבהון, יתכבד ויטען על כך כלפי פקיד השומה. לאחר מכן, עבר בית המשפט לבחינת מהותה של תניית אי-תחרות, הן בהיבט החוקתי והן בהיבט המסחרי. על כך קבע, כי גם לו מבחינה חוקתית תניית אי-תחרות יש בה כדי להתבטל מחמת שהיא נוגדת את תקנת הציבור, הצורך לבחון את סיווגה של הכנסה זו לצרכי מס יוותר בעינו.

בית המשפט סקר את הגישות השונות בספרות ובפסיקה לענין סיווגו של תקבול בגין אי-תחרות, ועל הטעמים העומדים בבסיסה של כל שיטה. על כך הטעים בית המשפט, כי ההלכה לפיה יש להתכנס לדל"ת אמותיו של פסק הדין דנן הינה ההלכה כפי שנקבעה בפרשת ניסים - לפיה קיימת חזקה הניתנת לסתירה לפיה תשלום הניתן לעובד על ידי מעבידו מהווה הכנסה פירותית לפי סעיף 2(2) לפקודה, ואין בעובדה כי מענק אי-תחרות המשולם לעובד לאחר סיום יחסי עובד-מעביד, כדי להוציא הלכה זו מתחולתה.

לקראת יישום הרקע הנורמטיבי על המקרה דנן, קבע השופט עמית, כי בין אם שלושת פסקי הדין לעיל ייבחנו לאור החזקה כפי שניתנה בפרשת ניסים ובין אם ייבחנו כל אחד בנפרד, התקבול שניתן בשלושת המקרים, יסווג כהכנסת עבודה. לדידו, הניסיון להציג כל סכום שכזה בכסות של "ויתור על זכות" של העובד, מהווה למעשה ניסיון מלאכותי לסווג תקבול זה כתקבול הוני, תוך הטיית העובדות למחוזות שאינם עומדים בהכרח עם המציאות העובדתית. בחינת המקרים לפי טיבם, העלו את המסקנה הברורה כי לאור תקופת ההתניה לאי-תחרות ובחינת היקפה אינה עולה לכדי "גדיעת העץ" - בהתאם למשל "הגזע והפירות". לדידו, על מנת להכיר בתניית אי-תחרות כ"גדיעה של העץ" יש להוכיח כי באופן מעשי, תנייה כאמור מאיינת את יכולתו של העובד לשוב ולהצמיח פירות מאותו "ענף".

השופט ציטט את הצעת החוק להעמקת גביית המיסים ולהגברת החקיקה, התשע"ו-2015, לפיה יתוקן סעיף 3 לפקודת מס הכנסה, כך שייקבע, שסכומים אשר ישולמו לעובד אגב סיום יחסי עבודה, יסווגו בהתאם לחלק ב' לפקודה - מישור פירוטי החייב במס שולי. בית המשפט מציין אמנם כי לאור דברי ההסבר להצעת החוק הרי שאין בתיקון מוצע זה אלא הבהרה לדין המשפטי הנוהג היום. יחד עם זאת, השופט עמית, מרחיב וקובע למעשה, שהן לאור דברי ההסבר להצעת החוק והן לאור פסק דינו, תיקון זה אין בו כדי לשנות את המצב הקיים (כפי שעשויה הייתה אותה טענה להישמע) מחד, אך גם אין המדובר בתיקון שכל כולו הבהרת המצב הקיים, מאידך. לדידו, כניסת התיקון לתוקף תקבע סופית את סיווגה של הכנסה כאמור כהכנסה פירותית. אך עד למועד זה, השאלה המשפטית בדבר סיווגה של הכנסה זו, תוכרע, ככל הנראה, באמצעות ערכאות משפטיות.

לבסוף, קבע בית המשפט, כי תשלומי אי-תחרות שקיבלו שלושת הנישומים יסווגו כהכנסת עבודה לפי סעיף 2(2) לפקודה. יש לציין, כי הש' עמית, סייג מספר פעמים את מסקנתו הברורה, והכיר במקרים מסויימים בהם תקבול כאמור, יכול שיוסוג כתקבול הוני. מקרה אחד, הינו מקרה הבוחן את מהותה של תניית אי-תחרות כאשר היא גורפת ובלתי מוגבלת בזמן, השני - הכרה במקרים חריגים בהם תניית אי-תחרות כמוה כ"גדיעת העץ" - לדוגמה מקרה בו בעל מקצוע שכל עיסוקו מצטמצם לאפיק פעולה אחד (דוגמת טייס שנאסר עליו לעבוד עם חברות תעופה אחרות).

עוד נציין, כי שאר שופטי ההרכב, הסכימו עם חוות דעתו המקיפה של כב' השופט עמית, אך חלקם גם הוסיפו טעמים נוספים לביסוס עמדותיהם.

2. לא ניתן לקזז הפסד הון במכירת ניירות ערך כאשר ההפסד נובע מירידת שער חליפין ע"א 3555/15 מוזס, ארקין ואח' נ' פקיד שומה למפעלים גדולים

א. רקע ופסיקות בית המשפט המחוזי

המדובר בשלושה ערעורים נפרדים אשר דנו בסוגיה דומה וקובצו יחדיו לפסיקתו של בית המשפט העליון. הסוגיה הינה לגבי יחידים (למעט ארקין, שם המדובר בחברה משפחתית), אשר החזיקו ומימשו ניירות ערך הנקובים במט"ח או צמודים למט"ח, ובדיווחיהם למשיב קיזזו הפסדים שנגרמו להם כתוצאה מירידת ערך שער החליפין של המט"ח בו היו נקובים או שאליו הוצמדו ניירות הערך. פקיד שומה למפעלים גדולים (להלן: **המשיב**) דחה את דיווחיהם של המערערים, וקבע כי אין לקזז את הפסדים שמקורם בירידת ערך שער החליפין, בטענה כי לא ניתן לקזז הפסד כאמור - שאם היה ריווח לא היה מתחייב במס - וזאת לפי סעיף 92(א)(1) לפקודת מס הכנסה העוסק בקיזוז הפסד הון.

בית המשפט המחוזי בת"א (כב' השופט מ' אלטוביה), דחה את הערעורים בכל שלושת המקרים, מנימוקים דומים:

(1) **עניין עודד מוזס** - בית המשפט עמד על כך שהשאלה שבמחלוקת התעוררה ונבחנה על ידו בע"מ 13-02-13485-02 כלל פיננסים בטוחה ניהול השקעות בע"מ נ' פקיד שומה תל אביב (להלן: **עניין כלל**), שם נקבע כי לצורך קביעת הזכות לקיזוז הפסד הון מכוח הוראות סעיף 92(א)(1) לפקודה, נדרשת התייחסות למהות הנכס ממנו נובע הפסד ההון או רווח ההון. המונח "נכס" בסעיף 88 לפקודה מוגדר כ"כל זכות או טובת הנאה", ובהתאם נקבע כי במכירת נייר ערך חוץ גלומים שני נכסים: האחד - נייר ערך חוץ, לגביו ניתן למדוד את רווח והפסד ההון מהשינוי בשער נייר הערך בבורסה בה הוא נסחר; השני - מטבע החוץ בו נקוב נייר הערך, לגביו ניתן למדוד את רווח והפסד ההון מהשינוי בשער מטבע החוץ ביחס לשקל הישראלי (להלן: **גישת שני הנכסים**). נוכח האמור, ניתן לחשב את הרווח וההפסד עבור כל אחד משני הרכיבים בנפרד.

בית משפט עמד על כך שאין שוני עובדתי של ממש בין עניין כלל למקרה שבפניו, ומשכך קבע כי הפסד ההון שמקורו בשינוי בשער החליפין אינו בר-קיזוז. צוין כי תוצאה זו מבוססת על ההקבלה בין הפטור ממס על רווחי הון שמקורם בהפרשי מט"ח לבין אי מתן זכות קיזוז להפסדי הון הנובעים מאותו מקור, ובכך מתקיימים סימטריה ואיזון.

(2) **עניין ארקין** - בית משפט הפנה לעניין כלל, והגיע לכלל מסקנה כי גם במקרה זה אין לאפשר קיזוז הפסד הון הנובע מירידת שער החליפין בו נקוב נייר ערך. גם כאן צוין בית משפט קמא כי "ער אני לתחושת 'אי הצדק' הנלווית להתעלמות הלכאורית מירידת השווי בערכים שקליים, הגם שאותה תחושה מצריכה בחינה כלכלית לשם אישושה, אולם זהו עניין מובהק למחוקק". נקבע כי לצרכי מס יש להבחין בין מרכיבי ההשקעה בנייר ערך הנקוב במט"ח, למרות שמדובר לכאורה בעסקה אחת, כך שיש להבחין בין ההשקעה בנייר הערך לבין ההשקעה במט"ח בו הוא נקוב. עוד נקבע כי אין נפקות להיות הנישומה חברה משפחתית, לעניין תחולתה של הגדרת "מדד" בסעיף 88 לפקודה, ובפרט באשר המערערים בחרו להחיל על עצמם הגדרה זו, כאשר הדבר היטיב עמם מבחינה מיסויית.

(3) **עניין יצחק מוזס** - אף בעניין זה נדחו שומות המערערים לאחר שקיזזו הפסד שנגרם להם כתוצאה מירידת שער חליפין של מט"ח בו היו נקובים ניירות הערך שמכרו. הצדדים הגיעו להסדר דיוני לפיו הועברה לבית המשפט הכרעה בשאלה המשפטית - האם סעיף 92 לפקודה מאפשר לבצע קיזוז הפסד מניירות ערך זרים שהוחזקו בתקופה של ירידת שער חליפין כנגד רווחי הון אחרים. פעם נוספת, הפנה בית משפט קמא לעניין כלל, וקבע כי לא ניתן לבצע קיזוז כאמור.

בית המשפט קמא ציין טעמים נוספים להבחנה בין מרכיב נייר הערך לבין מרכיב שער החליפין, ובין השאר: ניתן לחשב באופן מדויק את ההפסד או הריווח הנובע משינוי בכל אחד מהרכיבים האמורים; בצדו של כל אחד מהמרכיבים חשיפה לסיכון עצמאי מבחינת המשקיעים; והפרשנות האמורה מובילה לסימטריה בגבייה, שכן רווח הון כתוצאה מעליית שער החליפין במקרה של השקעה בנייר ערך הנקוב במט"ח פטור ממס.

עוד נקבע כי אין בכללי מס הכנסה (המרה לשקלים חדשים של סכומים שמקורם מחוץ לישראל), התשס"ד 2003- (להלן: כללי ההמרה) כדי לשנות מהוראות הפקודה, לפיהן יש לראות את שער החליפין בו נקוב נייר הערך כמדד, ולכן אין בכללים אלו כדי לסתור את גישת שני הנכסים. גם כאן הדגיש בית משפט קמא כי "עובדת ירידת שער המטבע מערפלת ויוצרת תחושת מיסוי שלא במקום שהרי בסופו של יום בעת מכירת נייר הערך והמרת התמורה לשקלים מוצא עצמו המשקיע עם פחות מאשר היה בידו בעת שהשקיע את כספו. עם זאת, דומני כי במצב בו שער המטבע היה עולה והמשקיע היה זוכה הן לרווח מעלית נייר הערך והן מעלית שער המטבע, לא היתה נשמעת טענה כי מדובר בסל אחד בר מיסוי".

לעניין הדמיון בין מדד המחירים לצרכן לבין שער החליפין, העיר בית משפט קמא כי "הגם שאין המדד ושינוי בשער המטבע זהים ומושפעים הם מגורמי שוק אשר לעיתים הם שונים בכל זאת המחוקק בחר לראות בהתייחסות הפיסקלית אליהם בצורה דומה אולי משום שהם מהווים במשק הישראלי מנגנון מקובל וחלופי למעין קיבוע צופה פני עתיד של ערך עיסקה שנקבעה במועד נתון".

ב. פסיקת בית המשפט העליון

השאלה המשפטית אשר עלתה בפני בית המשפט העליון הינה: פלוני משקיע בניירות ערך שונים שנסחרים במט"ח. שער המט"ח יורד. האם יותר לפלוני לקזז את ההפסד שנוצר לו כתוצאה מירידת ערך המט"ח כנגד רווח ההון שנוצר לו מעליית ערכם של ניירות הערך?

במענה לשאלה, בית המשפט העליון קבע כי ניתן לזהות שלוש גישות:

- (א) **גישת בית משפט המחוזי - גישת שני הנכסים:** לפיה במכירת נייר ערך חוץ גלומים שני נכסים: נייר הערך ומטבע החוץ בו נקוב נייר הערך. כיוון שרווח הון שמקורו בשינוי בערך מטבע החוץ בו נקוב נייר הערך אינו חב במס, אין לקזז את הפסד ההון שמקורו ב"נכס" שהינו מטבע החוץ. לכן, במקרה של נייר ערך צמוד מט"ח, יחול מס על רווח ההון בערכו הנומינלי גם במקרה של ירידה בשער המט"ח (מאחר שאין מקזזים את ההפסד מ"הנכס" השני בדמות ההצמדה למט"ח).
- (ב) **גישת המערערים:** לפיה הפסד הון נמדד בערכים נומינליים והינו מיקשה אחת, כך שלא ניתן לבדוד את רכיב ההצמדה למט"ח מרכיב נייר הערך הצמוד למט"ח. כיוון שרווח הון שמקורו בעליית שווי של נייר ערך (גם כזה הצמוד למט"ח) חייב במס, כך גם הפסד הון שמקורו בשינוי שווי נייר ערך (ובכלל זה גם שינוי בערך המט"ח אליו הצמד) הינו בר-קיזוז.
- (ג) **גישת המשיב:** לפיה ניתן לבדוד את רכיב שער החליפין משאר רכיבי נייר הערך ולמדוד את השינוי בו כ"סכום אינפלציוני" (להבדיל מבחינת שער החליפין כ"נכס" נפרד היוצר רווח הון). היות שרכיב השינוי בשער החליפין אינו ממוסה כאשר נוצר רווח הון, אין לקזזו כאשר נוצר הפסד הון כתוצאה מירידה בשער החליפין. לגישה זו, לא בשני נכסים עסקינן, אלא בשני רכיבים של נייר הערך. לכן, במקרה של נייר ערך צמוד מט"ח, יחול בד"כ מס על רווח ההון בערכו הריאלי (דהיינו, לאחר ניכוי מרכיב הירידה בשער המט"ח), או במקרה של הפסד הון, לא יוכר מרכיב הפסד ההון הנובע מירידת שער המט"ח.

בית המשפט העליון ניתח את הסוגיה בליווי דוגמאות מפורטות והגיע לכלל מסקנה כי גישת המשיב היא העדיפה, ובהתאם לכך יש לדחות את הערעורים.

ביהמ"ש העיר כי אינו שולל את הטענה לפיה שינוי בשער החליפין אינו משקף את השינוי ביוקר המחיה בישראל, ומשכן יתכן שההקבלה הקבועה בסעיף 88 לפקודה בין שער חליפין למדד המחירים לצרכן עשויה להוביל לעיוותי מס ואף לאי שוויון בין נישומים. עם זאת, שיקוליו של המחוקק בהגדרת המונח "מדד" לעניין ניירות ערך צמודי מט"ח עמו, וככל שימצא כי ההסדר הקיים מוביל לתוצאה שאינה ראויה, או כי יש לכלול בבסיס המס את הרווחים וההפסדים האינפלציוניים שמקורם בשינוי שער חליפין, יש להניח כי יבוצעו ההתאמות הנדרשות בחקיקה.

כמו כן, בנסיבות המקרה דנן, בהן הפקודה מתייחסת באופן מפורש לסכום האינפלציוני ברווח מעסקה בנייר ערך, לא ראה ביהמ"ש מקום לקבוע מסמרות באשר לגישת שני הנכסים שהציע בית משפט קמא. ביהמ"ש העליון העדיף פתרון הנצמד להוראות הפקודה כלשונו, ומספק וודאות בבחינת עסקאות עתידיות. משכך, לא נדרש הש' עמית לטענות הצדדים באשר לקשיים שונים ביישומה של גישת שני הנכסים, כגון תחולתה על נכסי מקרקעין הנמכר בחו"ל שמחירו נקוב במטבע חוץ וכיו"ב.

נציין כי בית המשפט התייחס בפסיקתו, לפסיקה שנתן רק לאחרונה, לפיה, יחיד לא יכול לקזז הפסד מהפרשי שער שליליים כנגד ריבית, הנובעים שניהם מאותו פיקדון בנקאי (עע"מ 7486/14 מיכל בראל נ' מדינת ישראל- רשות המסים).

ג. דוגמאות מתוך פסק הדין של ביהמ"ש העליון

להלן דוגמאותיו של כב' השופט עמית מתוך פסק הדין, בלווי הסברים של משרדנו:

דוגמאות לעליית שער חליפין:

דוגמא 1 - שווי נייר הערך עולה וגם שער החליפין עולה

נתונים:

רווח/הפסד בשווי הנייר עלייה/ירידה בשע"ח	מכירה	רכישה	
\$50	\$150	\$100	ני"ע בדולר
2 ש"ח	7 ש"ח	5 ש"ח	שע"ח
	1,050 ש"ח	500 ש"ח	ני"ע בש"ח

חישוב רווח/הפסד הון:

$150 \cdot 7 =$	1,050 ש"ח	תמורה
$100 \cdot 5 =$	500 ש"ח	מחיר מקורי
	550 ש"ח	רווח הון נומינלי
$500 \cdot (7/5) =$	700 ש"ח	מחיר מקורי מתואם
	500 ש"ח	מחיר מקורי
פטור	200 ש"ח	סכום אינפלציוני
חייב במס	350 ש"ח	רווח הון ריאלי

דוגמא 2 - שווי נייר הערך יורד אך שער החליפין עולה - ונוצר רווח הון נומינלי בשקלים

נתונים:

רווח/הפסד בשווי הנייר עלייה/ירידה בש"ח	מכירה	רכישה	
\$50	\$50	\$100	ני"ע בדולר
6 ש"ח	11 ש"ח	5 ש"ח	שע"ח
	550 ש"ח	500 ש"ח	ני"ע בש"ח

חישוב רווח/הפסד הון:

50*11=	550 ש"ח	תמורה
100*5=	500 ש"ח	מחיר מקורי
	<u>50 ש"ח</u>	רווח הון נומינלי

500*(11/5)=	1,100 ש"ח	מחיר מקורי מתואם
	<u>500 ש"ח</u>	מחיר מקורי
פטור	<u>600 ש"ח</u>	סכום אינפלציוני

רווח הון ריאלי 0 ש"ח
 הסכום האינפלציוני גבוה מרווח הון הנומינלי ולכן לא ישולם מס. לא יוכר ההפסד הכלכלי כתוצאה מהשחיקה בשל החזקת הנכס בתקופה בה עלה שער המט"ח.

דוגמא 3 - שווי נייר הערך יורד אך שער החליפין עולה - ונוצר הפסד הון נומינלי בשקלים

נתונים:

רווח/הפסד בשווי הנייר עלייה/ירידה בש"ח	מכירה	רכישה	
\$50	\$50	\$100	ני"ע בדולר
2 ש"ח	7 ש"ח	5 ש"ח	שע"ח
	350 ש"ח	500 ש"ח	ני"ע בש"ח

חישוב רווח/הפסד הון:

50*7=	350 ש"ח	תמורה
100*5=	500 ש"ח	מחיר מקורי
	<u>(150 ש"ח)</u>	הפסד הון

500*(7/5)=	700 ש"ח	מחיר מקורי מתואם
	<u>500 ש"ח</u>	מחיר מקורי
פטור	<u>200 ש"ח</u>	סכום אינפלציוני

הפסד הון שיוכר לצרכי מס (150 ש"ח)
 מאחר ששווי נייר הערך בדולרים ירד ושער החליפין עלה, כל ההפסד נובע מירידת הני"ע ולא בגלל השער חליפין ולכן יוכר לצרכי מס.

דוגמאות לירידת שער חליפין:

דוגמא 4 - שווי נייר הערך עולה אך שער החליפין יורד

נתונים:

רווח/הפסד בשווי הנייר עלייה/ירידה בשע"ח	מכירה	רכישה	
\$100	\$200	\$100	ני"ע בדולר
2- ש"ח	3 ש"ח	5 ש"ח	שע"ח
	600 ש"ח	500 ש"ח	ני"ע בש"ח

חישוב רווח/הפסד הון:

	200*3=	600 ש"ח	תמורה
	100*5=	500 ש"ח	מחיר מקורי
		100 ש"ח	רווח הון נומינלי
	500*(3/5)=	300 ש"ח	מחיר מקורי מתואם
		500 ש"ח	מחיר מקורי
		(200 ש"ח)	סכום אינפלציוני שלילי
אין להכיר באינפלציוני שלילי		↓	
		0 ש"ח	סכום אינפלציוני
חייב במס		100 ש"ח	רווח הון ריאלי

דוגמא 5 - שווי נייר הערך יורד וגם שער החליפין יורד (הדוגמא הרלוונטית לעניין שנדון בפסק-הדין)

נתונים:

רווח/הפסד בשווי הנייר עלייה/ירידה בשע"ח	מכירה	רכישה	
\$50	\$50	\$100	ני"ע בדולר
2- ש"ח	3 ש"ח	5 ש"ח	שע"ח
	150 ש"ח	500 ש"ח	ני"ע בש"ח

חישוב רווח/הפסד הון:

	50*3=	150 ש"ח	תמורה
	100*5=	500 ש"ח	מחיר מקורי
		(350 ש"ח)	הפסד הון
	500*(3/5)=	300 ש"ח	מחיר מקורי מתואם
		500 ש"ח	מחיר מקורי
		(200 ש"ח)	סכום אינפלציוני שלילי
אין להכיר באינפלציוני שלילי		↓	
		0 ש"ח	סכום אינפלציוני
		(350 ש"ח)	הפסד הון כולל
נובע מהשינוי בשער חליפין		(200 ש"ח)	הפסד הון שלא יוכר
נובע מהשינוי בשווי נייר הערך		(150 ש"ח)	הפסד הון שיוכר

3. יחיד לא יכול לקזז הפסד מהפרשי שער שליליים כנגד ריבית, הנובעים שניהם מאותו פיקדון בנקאי ע"מ 7486/14 מיכל בראל נ' מדינת ישראל- רשות המסים

יחיד משקיע סכום כסף בפיקדון בנקאי צמוד מט"ח הנושא ריבית קבועה. בשל ירידה שחלה בשער המטבע הזר אליו הוצמד הפיקדון, מפסיד אותו יחיד מכספו, ולמעשה מקבל סכום הנמוך מסכום הקרן שהפקיד בפיקדון בתחילה. אמנם, נוצר רווח מן הריבית שנשאה הקרן במשך התקופה, אך זה אינו מכסה את ההפסד שנגרם עקב ההצמדה של הקרן למטבע הזר שאיבד מערכו (להלן: "הפרשי ההצמדה"). האם יש להבחין, בכל הנוגע להיבט המיסוי, בין רכיב הריבית לבין רכיב הפרשי ההצמדה ועל כן למסות בגין הרווח שמקורו בזיכוי הריבית, או שמא יש לראות את הפיקדון כולו כמכלול ולא למסותו כלל בשל הפסד הכיס שנגרם בסופו של יום למפקיד. זו השאלה העיקרית שעמדה בבסיס הערעור.

בית המשפט העליון דחה את הערעור וקבע כי אין מקום להתערב בפסק דינו של בית המשפט המחוזי. ככל שהכנסה מריבית והכנסה מהפרשי הצמדה מהוות הכנסות נפרדות ושונות, נראה כי יש מקום להבחין בין כל אחד מסלי ההכנסה האמורים בכל הנוגע להיבט המיסוי. עיון בסעיפי הפקודה, ובהיסטוריה החקיקתית שלה, מעלה כי קיימת הבחנה ברורה בין הכנסה שמקורה בריבית לבין הכנסה שמקורה בהפרשי הצמדה. מקום בו מצא המחוקק להחיל דין זהה על הכנסה מהפרשי הצמדה ועל הכנסה מריבית, ולהגדירם לצורך היבט מסוים במיוחד, נעשה הדבר במפורש ובמובחן - באופן שיש בו כדי ללמד על ברירת המחזל - התייחסות לשתיהן ההכנסות האמורות כחלופות נפרדות ועצמאיות של הכנסה.

אכן, הכנסה מריבית והכנסה מהפרשי הצמדה נמנות יחדיו בגדר חלופות ההכנסה המפורטות בסעיף 2(4) לפקודה. ואולם, אין בכך שההכנסות האמורות מצויות תחת כנפיו של אותו סעיף משנה כדי להעיד כי הן מהוות מקור הכנסה אחד. מדובר בחלופות הכנסה נפרדות ועצמאיות, שהן אמנם מאותו הסוג - הכנסה פיננסית שמקורה בתשואה על הון - ולעיתים אף תהיינה ביניהם נקודות דמיון והשקה כאלה או אחרות, אך אופן המיסוי והוראות הדין החלות על כל אחת מהכנסות אלה הם שונים ומובחנים. בהקשר זה צוין, כי דומה שגם לשון סעיף 2(4) לפקודה תומכת במסקנה זו, וזאת נוכח השימוש במילה "או" ליצירת חיץ והפרדה בין המקורות הנמנים בו, חלף השימוש ב-'ו' החיבור.

בעוד שהריבית שהפיקדון נושא היא מוסכמת ונקבעת על-ידי הצדדים בעת עריכת הסכם הפיקדון, הפרשי ההצמדה, ככל שבפיקדון צמוד עסקי, הם נגזרת של נתונים וגורמים חיצוניים שאינם תלויים בצדדים להסכם הפיקדון. בנוסף, הצמדה של פיקדון למדד או לשער מטבע נועדה לשמור על ערך הכסף בהתחשב באותם גורמים חיצוניים שאינם תלויים במפקיד או בבנק. אכן, גם הריבית הריאלית שנושאת קרן הפיקדון מהווה, מעצם טבעה, אמצעי לשמירת ערך הכסף, אולם דומה כי מטרתה העיקרית של הריבית היא לשקף את מחיר השימוש בכסף שהועמד לרשות הבנק על-ידי המפקיד לתקופת הפיקדון, תוך פיצויו על שלילת האפשרות לעשות שימוש בכספו בתקופה זו.

כאמור, המערערת לא מצאה לנכון להצביע על דרך אפשרית לערוך קיזוז של ההפסד מהפרשי ההצמדה מול ההכנסה מריבית, וזאת על אף שבית המשפט המחוזי הבהיר בפירוש כי הוא אינו מוצא בפקודה הוראה מתאימה לכך. משכך, אף אם קיימת דרך משפטית לפיה ניתן לערוך את הקיזוז האמור, משהמערערת לא טענה לעניין זה, ברי כי בית משפט זה לא יעשה זאת בעבורה והסוגיה תיבחן בעתיד ככל שתגיע לבית המשפט בהקשר המתאים.

הערעור נדחה

4. לצרכי מס לא ניתן להתייחס לרווחים חשבונאיים כמקור לחלוקת דיבידנד, חלוקת דיבידנד ממפעל מאושר בין חברות המגישות דוח מס מאוחד חייבת במס ע"א 8783/14 צ.א.ג. תעשיות בע"מ ואח' נ' פקיד שומה תל אביב

האם לצרכי מס ניתן לייחס דיבידנד שחילקה חברה לרווחיה החשבונאיים? שאלה זו התעוררה אגב מחלוקת בין צ.א.ג. תעשיות בע"מ ("החברה") לפקיד השומה, במסגרתה טענה החברה כי בחלוקת דיבידנד בין חברות, הנובע מרווח חשבונאי שצמח לנישום בעל מפעל מאושר, שלא מתוך ההכנסות של המפעל המאושר, יש להחיל את הוראות סעיף 126(ב) לפקודה, לפיו בחישוב הכנסתה החייבת של חברה לא תיכלל הכנסה מדיבידנד שמקורו בהכנסות שהופקו או שנצמחו בישראל שנתקבלו במישרין או בעקיפין מחבר-בני-אדם אחר החייב במס חברות. לעומת זאת, פקיד השומה טען כי יש להחיל את הוראות סעיף 47(ב)(2)(א) לחוק עידוד השקעות הון, אשר קובע כי אדם שקיבל דיבידנד מהכנסתה החייבת של חברה בעלת מפעל מאושר, שנבעה מהכנסתה במסלול מענקים, יחויב במס הכנסה על הדיבידנד, בשיעור 15%.

ביהמ"ש המחוזי קבע כי לצרכי מס לא ניתן לחלק דיבידנד מרווח חשבונאי (לפי ע"א 8500/10 פרל), וככל שחולק דיבידנד - יש לראותו כמחולק מרווחי החברה מפעילותה העסקית ולא מרווח חשבונאי. לקביעת ביהמ"ש המחוזי, ההסדר בסעיף 126(ב) לפקודה הינו הסדר כללי ביחס לחלוקת רווחים או דיבידנדים בין חברות, ולצדו נקבע הסדר מיוחד בסעיף 47(ב)(2)(א) לחוק עידוד השקעות הון, ביחס לחלוקת רווחים או דיבידנדים שמקורם בחברה בעלת מפעל מאושר. במצבים אלה, בדרך כלל יש להעדיף את ההסדר המיוחד. כך גם במקרה דנן - יש לחייב את ההכנסה בידי החברה המקבלת כדיבידנד ממפעל מאושר בשיעור של 15%. בנוסף, קבע ביהמ"ש המחוזי, כי חלוקת דיבידנד בין חברות המגישות דוח מס מאוחד בהתאם להוראות החוק לעידוד תעשייה (מסים), מהווה אירוע מס המחייב את החברה המקבלת בתשלום מס. על פסק-דינו של ביהמ"ש המחוזי הגישה החברה ערעור לביהמ"ש העליון.

ביהמ"ש העליון קבע כי יש לראות את הדיבידנד שחילקה החברה כדיבידנד מרווחי פעילותה העסקית ולא מרווח חשבונאי, זאת ע"ס הלכת פרל, וכי לצרכי מס לא ניתן להתייחס לרווחים חשבונאיים כמקור לחלוקת דיבידנד. מכיוון שכל הכנסות החברה סווגו כהכנסות הנובעות ממסלול מענקים, והרווח החשבונאי מקורו במפעל המאושר, יש למסות את הדיבידנד, לרבות חלק הדיבידנד שמקורו ברווחים חשבונאיים, בשיעור 15%.

ביהמ"ש קובע כי סעיף 47(ב)(2)(א) לחוק עידוד השקעות הון מהווה חריג לכלל הקבוע בסעיף 126(ב) לפקודה. הטלת מס על דיבידנד מכוח חוק עידוד השקעות הון נועדה לתת תמריץ להשאיר את הרווחים בחברה (ע"א 2895/08 מודול בטון). ואולם, ע"מ למנוע מצב שדיבידנד שחולק ימוסה שוב לאורך שרשרת החזקות, נקבע בסעיף 47(ב)(2)(ב) כי "חברה שקיבלה דיבידנד כאמור בפסקת משנה (א), ומחלקת אותו כדיבידנד, תהא זכאית לנכות מהכנסתה החייבת במס הכנסה לפי פסקת משנה (א) (להלן בפסקה זו - הכנסה מועדפת) את הדיבידנד שחילקה באותה שנה...".

עוד קובע ביהמ"ש העליון כי הגשת דו"ח מאוחד אינה פוטרת ממיסוי הדיבידנד. איחוד הדוחות נועד לאפשר לחברות תעשייתיות לנהל את עסקיהן על ידי מספר חברות, מבלי לאבד את היתרונות הקיימים בניהול עסק באמצעות גוף משפטי יחיד. ההקלה שמעניק סעיף 24 לחוק עידוד התעשייה מוגבלת, והיא מתמצה באפשרות איחוד ההכנסה החייבת של החברות (הכנסה לאחר ניכויים, קיזוזים ופטורים), ולמעשה, יש לדייק ולומר, כי החוק מאפשר לסכם דוחות - להבדיל מאיחוד דוחות. חלוקת דיבידנד אינה מהווה הוצאה ואינה משפיעה על הכנסתה החייבת של החברה המחלקת. לכן, יש לקבוע בנפרד את ההכנסה החייבת של כל אחת מהחברות, בהתעלם מהפעולה של חלוקת דיבידנד. בהמשך, הדיבידנד שחולק ייכלל בהכנסתה החייבת של החברה המקבלת וימוסה בשיעור הקבוע בחוק למיסוי דיבידנד. ככל שיש לחברה המקבלת הפסדים, הדיבידנד יקבל ביטוי באפשרות לקזזו מול ההפסדים, לאור תכלית הדוח המאוחד לראות בשתי החברות כיחידה כלכלית אחת, אך הגשת הדוח המאוחד אינה מבטלת כשלעצמה את אירוע המס שבחלוקת הדיבידנד.

הערעור נדחה

5. סיווג הכנסה מהשכרת דירות מגורים רבות כהכנסה עסקית או הכנסה החייבת בשיעור מס של 10%

א. ע"מ (ת"א) 49967-01-14 ורדה יהל ואח' נ' פ"ש תל אביב 4

ב. ע"מ 30384-01-15 שרגא בירן נ' פקיד שומה ירושלים 1

בתוך תקופה קצרה נתנו שני בתי משפט מחוזיים פסיקות שונות לגבי אופן המיסוי של הכנסה מהשכרת דירות מגורים רבות, בהתאם לנסיבות השונות שתוארו באותם פסקי דין.

א - פסק הדין בעניין יהל בבית המשפט המחוזי בת"א (השופט קירש)

בבעלות אישה ו-2 בניה 110 דירות שהושכרו למגורים והניבו דמי שכירות, בגינם ביקשו לשלם מס לפי סעיף 122 לפקודה בשיעור 10%, חלף מס שולי. ואולם, פ"ש סבר כי עסקינן בעסק להשכרת נדל"ן, ולכן אין תחולה לסעיף 122.

ביהמ"ש קובע כי בהיעדר הגדרה ל"עסק" בפקודה, הכנסה מעסק תיקבע לפי מבחני עזר שפותחו בפסיקה. ככלל, הכנסה מעסק נובעת "מפעילות ממשית נמשכת ושיטתית" ולהפקתה "נדרשת יגיעה אישית מצדו של בעל העסק, עובדיו, שלוחיו או אחרים מטעמו". במקרה הנוכחי, ההכנסה מדמי שכירות היא בעלת אופי פירוטי. השאלה היא האם ההכנסה הינה פסיבית לפי המקור בסעיף 2(6) לפקודה, או שהיא עולה לכדי הכנסה מעסק לפי המקור בסעיף 2(1) לפקודה.

ביהמ"ש בוחן את נסיבות המקרה דנן: הדירות מושכרות לשנה ללא אופציית הארכה; הסכמי השכירות בנוסח סטנדרטי ומודפס; לא מתנהל מו"מ עם השוכרים לגבי תוכן ההסכם וגובה דמי השכירות; האישה מרכזת את הטיפול בחוזים; דמי שכירות כמקובל בשוק; השוכרים מוסרים מראש 12 שיקים דחויים ומופקת להם קבלה; המחאות הדיירים מופקדות בבנק פעם בחודש, ובשל ריבוי הדיירים הפקדות מתבצעות כל כמה ימים; מבוצע מעקב אחר הפעולות על ידי רישום ב-3 פנקסים; מצב חשבון הבנק נבדק באופן יומי; לקראת סיום תקופת השכירות נשלחת הודעה לדייר; בדירת שותפים, כל שותף חותם על חוזה ומשלם בנפרד; בעזיבת דייר, מבוצעת קריאת מונים ונבדק מצב הדירה, מוחזר סכום שיק הביטחון ושטר החוב, ומופק אישור על היעדר חובות; ישנם בעלי מקצוע קבועים המטפלים בתקלות השונות, וההתחשבות עמם נערכת מפעם לפעם על בסיס אמון הדדי והיכרות ממושכת, ולא בגין כל תיקון או טיפול בודד.

ביהמ"ש דוחה את עמדת המערערים, וקובע כי כמות הדירות המושכרת מצריכה טיפול ותשומת לב כל השנה. נדרשות פעולות רבות ע"מ להשיג את ההכנסה, באופן שנוצר מנגנון משפחתי לעשייה זו. הכנסה עשויה להיחשב כעסקית בשל ההיקף (הכמותי) של הפעילות שמצמיחה אותה ולא רק בשל טיב (איכות) הפעילות. זאת, משום שלא ניתן לטפל בדירות בכמות כזאת מבלי שההתעסקות בכך תהפוך לעיסוק ממשי, שיטתי ותדיר, אף אם יבוצעו "פעולות בסיסיות" בלבד בקשר לכל דירה ודירה. ביהמ"ש מבהיר כי אינו חולק על התרומה של מבחן גורמי היצור לניתוח סיווגה של הכנסה פלונית, אולם בניתוח זה מתקיימים שני רבדים שונים: רובד ראשון הוא רובד העסקה הבודדת מול לקוח מסוים (קונה, שוכר, לווה), והרובד השני הוא רובד "מערכת", הקשור להתארגנות ולהיערכות של הנישום עצמו המאפשרת לו לערוך את העסקאות הבודדות. קיומו של עסק עשוי להילמד מפועלו של הנישום בכל אחד מהרבדים הנ"ל או בשניהם יחד.

ביהמ"ש ציין נסיבות נוספות המחזקות את המסקנה כי בהכנסה מעסק עסקינן. לא לכל נסיבה משקל רב, אך יש בצירופן כדי להצביע על פעילות עסקית, למשל: (א) לבני המשפחה עיסוקים נוספים הנוגעים לענף המקרקעין, ונראה כי השכרת הדירות היא חלק מעיסוק משפחתי רחב בתחום הנדל"ן; (ב) המנגנון לטיפול בהשכרת הדירות "משומן" למדי, ונבדל מהתנהלותו של אדם המשכיר דירה אחת או מס' קטן של דירות כפעילות השקעתית גרידא; (ג) מרבית הדירות נרכשו על ידי האישה ובניה לאחר שקיבלו החלטה מודעת להשתמש בכספם באופן שיחייב יגיעה אישית מצדם.

ביהמ"ש דוחה את הטענה כי העובדות שלהלן מעידות שאין בפנינו עסק: רכישת הדירות מומנה מהון משפחתי ולא מהון זר; מס' הבניינים אינו רב; לא נעשו פעולות השבחה; רק דירות בודדות נמכרו; ההשקעה אינה כרוכה בסיכון.

הערעור נדחה

ב - פסק הדין בעניין בירן בבית המשפט המחוזי בירושלים (השופט דורות)

עו"ד שרגא בירן הינו בעלי משרד עו"ד המתמחה בנדל"ן. בחלק מהפרויקטים בהם טיפל המשרד ניתנה תמורה בצורת העברת זכויות בדירות. כך, נוצרו לבירן במהלך השנים החזקות ב-25-21 דירות ב-ם, רחובות ות"א, שהושכרו למגורים. בירן לא טיפל בעצמו בהשכרה - לשם כך פנה לקרובו, סלבין, שטיפל בדירות בת"א וברחובות, תחילה בהתנדבות ובהמשך תמורת שכר חודשי נמוך. הטיפול בדירות ב-ם בוצע על ידי מזכירה במשרד, שטיפלה בצד הכספי, ועל ידי אדם בשם פדידה שטיפל בתיקונים. במהלך השנים בירן מכר חלק מהדירות ברחובות ובת"א, וחלקן נתן במתנה לילדיו ולגרושתו.

הסוגיה במחלוקת נגעה לסיווג ההכנסה מדמי השכירות - לטענת בירן, ההכנסה פסיבית וחייבת במס לפי סעיף 122 לפקודה. ואולם, פ"ש טען כי עסקינן בהכנסה עסקית המוחרגת מסעיף 122 לפקודה, ולפיכך חייבת במס שולי.

ביהמ"ש סקר פסיקה מהשנה האחרונה, בה נדונו שני מקרים בעניין סיווג דמי שכירות בפני ביהמ"ש המחוזי בת"א:

(1) פס"ד **דפנה לשם** (ע"מ 1064/09), בו היו למערערים 24 דירות ירושה שהושכרו למגורים. היקף הנכסים המושכרים, ההכנסה השנתית שהופקה, וקיומו של מנגנון לניהול הנכסים - מאפיינים לכאורה עסק. מאידך, חוזי השכירות סטנדרטיים, תחלופת השוכרים המועטה, היעדר פעולות השבחה בנכסים, היעדר פעולות שיווק, קבלת הנכסים בירושה, והיעדר בקיאות מיוחדת בתחום השכרת נכסים - מעידים כי למרות היקף הנכסים וגודל ההכנסה, הפעילות לא חרגה מפעילות רגילה וסבירה של משכירי נכסים ויגיעתם האישית של המערערים הייתה טפלה למקור ההכנסה (הדירות). לכן, ביהמ"ש קבע כי על פי מבחן הנסיבות המיוחדות, מדובר בהכנסה פסיבית לפי סעיף 2(6) לפקודה.

(2) פס"ד **יהל** (ראה תמצית לעיל), בו נקבע כי לשם האבחנה בין הכנסה פסיבית לאקטיבית, יש חשיבות גדולה יותר למבחני הבקיאות, המנגנון, ההשבחה והשיווק, וההיקף הכספי, בהשוואה למבחנים אחרים (טיב הנכס, אופן המימון ותקופת אחזקת הנכס).

ביהמ"ש מחיל את המבחנים שנקבעו בפסיקה בדבר סיווגה של הכנסה כהכנסה מעסק לפי סעיף 2(1) לפקודה:

(1) **מבחן הידע והבקיאות** - ככל שרבה הבקיאות הנישום בתחום העסק, כך ניטה לראות בפעילות "עסקית". עסקאות השכירות במקרה דנן הן בסיסיות, וניתן לרכוש בהן הבנה מעצם הטיפול בהשכרה. בירן אינו מומחה בתחום ולא עסק בפועל בהשכרה. הבקיאות לא חייבת להיות של בירן ויכולה להיות של עובדיו, אך אף לסלבין לא הייתה מומחיות בתחום.

(2) **מבחן המנגנון** - עסק מתאפיין בפעילות קבועה ונמשכת כך שיש צורך בקיום מנגנון שיאפשר את הפעילות. בירן לא היה מעורב בהשכרת הדירות, והטיפול בהשכרת הדירות התרכז בידיו של סלבין ובידי מזכירה במשרד, שעיקר עיסוקם אחר. אין בטיפול הנ"ל משום מנגנון עסקי המאפיין עסק של השכרת דירות.

(3) **מבחן הרישום בספרי העסק** - לצורך האבחנה בין נכס קבוע לבין נכס שוטף, יש חשיבות לאופן בו נרשם הנכס במאזן. פ"ש הסתמך בשומתו, על העובדה, כי במסגרת הנה"ח של המשרד התנהל כרטיס חו"ז, בו נרשמו הכנסותיו האישיות של בירן מההשכרות. ביהמ"ש קבע כי מדובר ברישום וולנטרי, שאינו מתחייב מהוראות ניהול ספרים, וכולל גם רישומים נוספים. אין בעריכת רישום מסוג זה, כדי ללמד על קיומו של עסק נפרד של השכרת דירות.

(4) **המבחן הכמותי** - ככל שהיקף העסקאות רב יותר, בייחוד ביחס להיקף מקורות הכנסה אחרים, הדבר עשוי ללמד על אופי עסקי. לא ניתן לקבוע ע"ב מס' הדירות אם ההכנסה עסקית או פסיבית. ניסיון לקבוע קו גבול ע"ב מס' הדירות נידון לכישלון. מס' הדירות הוא נתון עובדתי מתוך מסכת עובדות, על בסיסה ניתן לנסות לקבוע את אופי ההכנסה.

(5) **מבחן העל** - כל אחד מן המבחנים הנ"ל, כשלעצמו, אינו מספיק ע"מ לקבוע את סיווג ההכנסה, כאקטיבית או פסיבית. קביעת סיווג ההכנסה נבחנת בכל מקרה לפי נסיבותיו. נסיבות המקרה דנן: (א) במהלך השנים העביר בירן זכויות בחלק מן הדירות, ללא תמורה, לילדיו ולגרושתו. התנהגות זו מעידה כי בירן לא התייחס לדירות כמלאי עסקי; (ב) בירן לא היה מעורב בניהול העסק או בהפעלתו. לעולם תהא מידה מינימלית של מעורבות מצד בעלי הנכס; (ג) בירן לא רכש דירות באופן פרטי, אלא קיבל אותן כשכ"ט;

לקביעת ביהמ"ש, המאפיינים בפס"ד יהל שונים מנסיבות המקרה דנן. שם, מדובר היה בכמות דירות עצומה, בהשוואה למס' הדירות כאן. המערערים שם, ניהלו בעצמם את עסק השכרת הדירות, כשהיקף הדירות החריג הטיל עליהם עבודה אינטנסיבית כל השנה, בניגוד להיקף המצומצם של הטיפול בדירות כאן.

לאחר שסקר את העובדות, ולאור מבחני העזר השונים, הגיע ביהמ"ש למסקנה כי ההכנסה מהשכרת הדירות, הינה הכנסה פסיבית, וכי המערער זכאי לשיעור המס המופחת, הקבוע בסעיף 122 לפקודה.

הערעור התקבל

6. אי הכרה בהפסד הון אצל בעל שליטה בשל ערבות שמומשה ע"א 918/15 פישמן רשתות בע"מ ואח' נ' פקיד שומה למפעלים גדולים

המערער מר אליעזר פישמן עומד בראש קבוצת חברות פרטיות וציבוריות הפועלות במגוון תחומים בארץ ובעולם, בהן החברה המערערת (להלן: "המערערת"). המערער חתם על ערבות לטובת בנק המזרחי בע"מ להבטחת פירעון חובות כמה מן החברות בקבוצה (להלן: "החברות החייבות"), והמערערת שעבדה מניותיה בחברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן: "מניות כ.א.ל.") לטובת בנק דיסקונט בע"מ, להבטחת פירעון חובותיה שלה ושל שתי חברות אחרות בקבוצה (אף הן להלן: "החברות החייבות"). עקב הפסדים בעסקאות מטבע חוץ בשנת 2006 דרשו הבנקים מן החברות לפרוע את חובותיהן. המערער מכר מניותיו במספר חברות (להלן: "המניות"), והמערערת מכרה את מניות כ.א.ל., והתמורה שימשה לכיסוי החובות לשני הבנקים. בדיווח שהגישו המערערים לשנת המס 2006 הצהירו על רווח הון שצמח להם ממכירת המניות, ומולו ביקשו לקזז הפסד הון בגין מחיקת חובן של החברות החייבות כלפיהם. המשיב לא התיר את הקיזוז כאמור. כן לא התיר ניכוי הוצאות מימון הנהלה וכלליות בשנות המס 2006-2008 בנימוק שהחברה לא ייחסה אותן להכנסות בהתאם לסעיף 18(ג) לפקודה.

בית המשפט המחוזי בת"א דחה את הערעור כמעט במלואו. הערעור בפני ביהמ"ש העליון עוסק בשאלת ההכרה במחילת החובות כהפסדי הון המותרים בקיזוז עם רווחי ההון שצמחו למערערים.

בית המשפט העליון החליט לדחות את הערעור וקבע כי אכן, לא בכל מקרה נדרשת נקיטה בהליכי גביה נגד החייב כדי לשכנע כי מדובר בחוב שאינו בר גבייה, וגם המשיב לא חולק על כך. הקביעה העובדתית העומדת במוקד פסק דינו של בית משפט קמא, לפיה לא הוכח שאפסו הסיכויים לגבות את החובות דנן, וזאת כבר בשנת 2006, בסמוך להיווצרות החובות, יוסדה על שורת ממצאים עובדתיים שקבע בית המשפט לגבי כל אחת מהחברות החייבות. זאת, על יסוד סקירת נתוני נכסיהן וחובותיהן, בין היתר על בסיס חוות דעת שהגישו המערערים עצמם, בצירוף ממצאים שקבע בדבר הערבות ההדדית הנוגת בין החברות בקבוצה, הסיוע שמעמיד המערער לחברות בהיקלען לקשיים, העובדה שהחברות החייבות המשיכו לפעול אף לאחר שנת 2006, למעט אחת שפורקה ואף זאת רק בשנת 2012, וכן העובדה שהחברות החייבות אף החזירו חובות לבנקים, גם אם חלקית, משנת 2006 ואילך. לכל אלה נלוותה הקביעה, כי חובות פנימיים אחרים שחבו חברות בתוך הקבוצה לא הוכרזו על-ידי הקבוצה כחוב אבוד באופן דומה לחובות דנן, ומטיעוני המערערים אף עלה גיוס הון נרחב וחלוקת דיבידנד בקבוצה בסכומים לא מבוטלים.

הטענות שהועלו בערעור זכו לבחינה יסודית בבית המשפט המחוזי ונדחו בפסק דין מפורט, מנומק ומבוסס כדבעי, למצער בכל הדרוש להכרעה במקרה דנן, והמערערים לא השכילו לבסס עילה כלשהיא העשויה להצדיק את התערבותו של בית המשפט העליון בפסק דינו של בית משפט קמא.

הערעור נדחה

7. החובה לכלול את שווי האופציות שהוקצו לעובדים במסגרת חישוב הכנסות לפי הסכם במתכונת Cost+ בגין מתן שירותי מו"פ פסקי הדין בעניין קונטירה, פיניסאר וסקיוריטי

בית המשפט המחוזי בת"א (השופט אלטוביה) הכריע בתוך כשבועיים בשני פסקי דין העוסקים בנושא דומה: וקבע כי חובה לכלול את שווי האופציות שהוקצו לעובדים במסגרת חישוב הכנסות לפי הסכם במתכונת Cost+ בגין מתן שירותי מחקר ופיתוח. מספר חודשים אח"כ פסק גם ביהמ"ש המחוזי מרכז- לוד (השופט בורנשטיין) בעניין הכנסות במודל Cost+ וקבע כי אין להתיר ניכוי לצרכי מס בשל הוצאות חשבונאיות בגין הקצאת אופציות לעובדים במסלול רווח הון ובשל הפרשות סוציאליות והוצאות עודפות. פסקי הדין הינם בעלי השלכות משמעותיות על חברות ישראליות רבות המעניקות שירותים לחברות תושבות חוץ, ואנו ממליצים להתייעץ עם מחלקת המסים במשרדנו בנושא.

א. ע"מ 12-11-40433 קונטירה טכנולוגיות בע"מ נ' פקיד שומה תל אביב 3

רקע עובדתי: קונטירה טכנולוגיות בע"מ (להלן: "החברה") עוסקת במחקר ופיתוח עבור Kontera Technologies Inc. (להלן: "חברת האם") במסגרתו של הסכם שירות אשר נערך על בסיס שיטת רווח מההוצאות (Cost+) (להלן: "ההסכם"). במסגרת ההסכם נקבע כי החברה האם תשלם לחברה את הוצאותיה בקשר עם ביצוע הוצאות מחקר ופיתוח, בתוספת 7% מהוצאות הביצוע. במסגרת ההסכם, אשר תוקן בדיעבד, הוצאות שהוציאה החברה לשם הפרשות סוציאליות וכן הוצאות שנרשמו בשל הענקת אופציות למניית החברה האם אשר הוקצו לעובדי החברה, לא הובאו בחשבון בחישוב הוצאות החברה, שבגינן ישולמו ההכנסות. שיטת ה"רווח מההוצאות" או בטרמינולוגיה המקצועית שיטת ה"תוספת לעלות" (Cost+) משמשת לקביעת מחירי העברה בעסקאות למתן שירותים בין צדדים קשורים. תחת כותרת זו נכללות עסקאות למתן שירותים מסוגים שונים כגון שירותי יצור, הרכבה, הנהלה ושירותי מחקר ופיתוח. על פי שיטה זו, החברה נותנת שירותי תחייב את מקבל השירות בתשלום אשר יכסה את העלויות התפעוליות הקשורות לשירותי המחקר והפיתוח בתוספת לאחוז שייקבע על פי המקובל בעסקאות דומות בין צדדים שלישיים בלתי קשורים.

טענות הצדדים: על פי טענת החברה, אין לכלול את ההפרשות הסוציאליות ושווי האופציות לצורך חישוב התמורה מעסקת השירות, וזאת למרות שהוצאות אלו היו כלולות כחלק מהוצאות התפעול בדוח הכספי של החברה. בדוחותיה הכספיים לשנת 2009-2010, החברה ישמה את תקן חשבונאות 24 תוך שרשמה את עלות האופציות כהוצאה. שווי האופציות נקבע בהתאם למודל Black-Scholes הקובע את תמחורן של אופציות. מנגד טען פקיד השומה לעניין שומות לשנת 2009-2010 כי נטרול האופציות והפחתתן מן הרווח מההוצאות בכפוף להסכם, מקטין את הרווח המיוחס לחברה ומשום כך חורג מטווח הרווח הבין חברתי המקובל בעסקאות דומות בין צדדים קשורים. כתוצאה מכך ובכפוף לסעיף 85א לפקודה - מחירי העברה בעסקה בין לאומית, ותקנות שווי שוק מתוכה, קבע המשיב כי יש לשום את העסקה מחדש בהתאם לתנאי השוק ולחייבה במס כולל בגין המרווח על הוצאות בגין האופציות לעובדים.

הכרעת הדין בבית המשפט המחוזי: בית המשפט קיבל את עמדת פקיד השומה תוך התייחסות ספציפית למספר נקודות מהותיות:

- (1) החברה יישמה בדוחות הכספיים החשבונאיים את תקן החשבונאות 24 לפיו הקצאת אופציות לעובדים נרשמה כהוצאה על פי אומדן המבוסס על מודל Black-Scholes לפיכך יש לכלול את שווי האופציות שהוקצו לעובדים במסגרת ההסכם בין חברתי במתכונת של "רווח מההוצאות" (Cost+) בגין מתן שירותי מחקר ופיתוח לחברת האם.
- (2) אין לקבל את עמדת החברה לעניין זה, מקום שלא סיפקה לפקיד השומה חקר שוק רלוונטי הקובע נטרול הוצאת אופציות לעובדים בעסקאות דומות, ולא עמדה בנטל הראיה להוכיח את טענתה. זאת ועוד, יש לראות בהסכם המקורי לפיו הוצאות אלה לא נוטרלו מבסיס החישוב של הוצאות הביצוע בבחינת "מעשיך יעידו".
- (3) אין בעובדה שלאור ההסדר הקובע בסעיף 102 לפקודה לפיו הוצאה הכרוכה בהקצאת אופציות במסלול הוני לא תונכר כהוצאה למעביד, בכדי להעיד שלא מדובר בהוצאה שיצאה בייצור ההכנסה, ועל כן למרות שלילת הוצאה למעביד, עדיין יש להכליל הוצאות אלו בבסיס העלות לצורך חישוב הרווח מההוצאות.

ב. ע"מ 1300-09 פניסאר ישראל בע"מ נ' פקיד שומה רחובות

רקע עובדתי: חברת פניסאר ישראל בע"מ (להלן: "החברה") עוסקת במחקר ופיתוח עבור החברה האם במסגרת הסכם שירות על בסיס שיטת רווח מההוצאות (להלן: "ההסכם"). ההסכם קובע כי החברה האם תשלם לחברה את הוצאותיה בקשר עם ביצוע הוצאות מחקר ופיתוח, בתוספת 8% מההוצאות הביצוע. חברת האם העניקה לעובדי חברת הבת אופציות במסלול "רווח הון" (ללא הכרה למעביד לצרכי מס בהוצאה הכרוכה בהקצאת אופציות). בשנות המס 2006-2007, לא נכלל שווי האופציות בהוצאות הביצוע לצורך חישוב הרווח מההוצאות בשנים האמורות.

סלע המחלוקת והסוגיה המשפטית:

לדעת החברה: ראשית, אין להחיל על המקרה דנן את "תקנות תנאי השוק" אשר הותקנו מכוח סעיף 85א לפקודה רק בנובמבר 2006 (להלן: "התיקון"), כלומר לפני העסקה דנן; שנית, שווי האופציות הן בבחינת הוצאה עקיפה ו"תקנות תנאי השוק" קובעות כי רק "עלויות ישירות" יובאו בחשבון בבחינת תנאי העסקה לצורך סעיף 85א לפקודה; שלישית, הוצאות הכרוכות בהקצאת אופציות מהוות הוצאה בייצור הכנסה ועל כן יש להתיר את ניכויין; רביעית, אין ליחס לחברה הכנסת ריבית בגין הלוואה שניתנה לכאורה לחברת האם בשל ההכנסות שהחברה הייתה זכאית לקבל מחברת האם ולא קיבלה (להלן: "החוב הרעיוני"), הואיל וסעיף 3(ט) אינו חל במקרה דנן.

מנגד, טענת פקיד השומה היא כי לצורך קביעת התמורה ממתן שירותי מחקר ופיתוח שניתנים על ידי החברה לחברת האם שלה יש לכלול בבסיס העלויות את הוצאות הקצאת האופציות במסלול 102 הוני שהוקצו לעובדי החברה בשנות המס הנדונות. יתרה מכך, יש לבחון את היווצרותו של החוב הרעיוני אשר בגינו יש להעביר לחברה ריבית הנהוגה בתנאי שוק בין צדדים בלתי קשורים מקום שריבית זו היא בבחינת הכנסה נוספת אותה יש להוסיף להכנסתה של החברה.

הכרעת הדין בבית המשפט המחוזי: בית המשפט קיבל את עמדת פקיד השומה ומתייחס לנקודות הבאות:

- (1) יש לכלול את שווי האופציות שהוקצו לעובדים במסגרת הסכם בין חברתי במתכונת של "רווח מההוצאות" (**Cost+**) בגין מתן שירותי מחקר ופיתוח, לצורך חישוב הרווח מההוצאות הן מן הטעם שהחברה פעלה בכפוף לעקרון השוק אף עובר לתיקון והן כי בהתאם לעבודת החקר שבוצעה על ידי החברה כללה החברה את שווי האופציות שהוקצו לעובדים. יחד עם זאת, בנסיבות המקרה, יש מקום לתת משקל לאופן שבו מוצגת ההוצאה הכרוכה בהקצאת אופציות לעובדים על פי הכללים החשבונאיים.
- (2) ההוצאה בגין הקצאת אופציות לעובדים היא בבחינת הוצאה בייצור הכנסה כהגדרתה בסעיף 17 רישא לפקודה. אף על פי כן, במסגרת ההסדר הקבוע בסעיף 102 לפקודה נקבע כי ההוצאה הכרוכה בהקצאת אופציות במסלול הוני לא תוכר כהוצאה למעביד.
- (3) החוב שנוצר בגין ההכנסה הנוספת הנוטעת על ידי המשיב, הינה תוצר ריבית על סכום הפרש שבין הרווח שהיה על חברת האם להעביר לחברה תמורת שירותי המו"פ לבין סכום הרווח שהעבירה חברת האם למערערת בפועל. זאת, הן בכפוף להנחיות חוזר מס הכנסה מס' 3/2008 בנוגע למחירי העברה והן לנוכח המסקנה שלצורך חישוב הרווח היה על החברה לכלול את שווי האופציות בהוצאות הביצוע. בגין הסכום שלא העבירה חברת האם למערערת בתמורה לעבודות המו"פ שביצעה החברה בעברה, מקובל לחייב את החייב בריבית, ועל כן, בין אם נראה בחוב האמור הלוואה ובין אם נראה בו חוב אחר (הבאים כולם בהגדרת "אשראי"), היה מקום לחייב את חברת האם בריבית על החוב האמור, ובהתאם להגדיל את ההכנסה של החברה.

ג. ע"מ 27431-08-11 סקיריטי סופטוור וובסנס ישראל בע"מ נ' פקיד שומה כפר סבא

פקיד השומה לא התיר למערערת לנכות מהכנסתה החייבת הוצאות חשבונאיות בגין הקצאת אופציות לעובדים הניתנות למימוש למניות חברת האם של המערערת וכן הוצאות נוספות (הוצאות עודפות והפרשות סוציאליות) אשר נכללו ב"בסיס העלות" לצורך חישוב רווחיה על בסיס שיטת Cost Plus.

במקרה דנן, חברת האם התחייבה לשלם למערערת "החזר הוצאות" על פי סכום הוצאותיה והעלויות שנשאה בהן בקשר לשירותים שהעניקה לחברת האם, ובתוספת רווח של 12.5% מבסיס העלות. לא הייתה מחלוקת בין הצדדים כי רווח זה עולה בקנה אחד עם עקרונות מחירי ההעברה, קרי, כי הוא משקף את הרווח המקובל בתנאי שוק בגין השירותים

שהעניקה המערערת לחברת האם שלה בחו"ל. בשנות המס שבערעור הוקצו לעובדי המערערת בישראל אופציות ויחידות מניה מוגבלות (RSU) למניות חברת האם במסגרת תכניות במסלול רווח הון עם נאמן לפי סעיף 102 לפקודה. המערערת יישמה את תקן 24 בדוחותיה הכספיים באותן שנים ורשמה הוצאות חשבונאיות בגין האופציות לעובדים בהתאם ל"שווי ההוגן" במועד ההקצאה ואף כללה אותן בבסיס העלות בחישוב הכנסה לצורך מס.

כמו כן, כללה המערערת בבסיס העלות, הוצאות נוספות (הפרשות: לחופשה, להבראה ולפיצויים וכן הוצאות עודפות, כהגדרתן בפקודה), ובמקביל דרשה את ההוצאות בגין האופציות וההוצאות הנוספות בדוח המס. פקיד השומה לא התיר בניכוי הוצאות בגין האופציות ואת ההוצאות הנוספות כאמור לעיל.

בית המשפט המחוזי מרכז- לוד (השופט בורנשטיין) **דחה את הערעור** וציין כי ההסדר החקיקתי הנוגע למיסוי הקצאת אופציות לעובדים כפי שתוקן במסגרת תיקון 132 לפקודה מצוי בסעיף 102 לפקודה והינו הסדר ממצה ומלא. בהתאם לסעיף זה ניתן להקצות אופציות ו/או מניות לעובדים באמצעות נאמן במסלול הוני או מסלול הכנסת עבודה או במסלול ללא נאמן. סעיף 102(ב)(2) לפקודה קובע, כי הכנסתו של עובד מהקצאת מניות באמצעות נאמן במסלול ריווח הון לא תחויב במס בעת ההקצאה אלא במועד המימוש ויראו אותה כריווח הון בידי המתחייבת במס בשיעור של 25% (במידה וההקצאה לעובדים הינה של מניות חברה הנסחרות בישראל או מחוצה חלק מהרווח הינו הכנסת עבודה כאמור בסעיף 102(ב)(3) לפקודה). סעיף 102(ד)(2) לפקודה קובע באופן פוזיטיבי כי לחברה לא תותר בניכוי הוצאה בגין מכירת מניות שנבעו מהקצאת אופציות לעובדים שלגביהן בחרה החברה המעבידה במסלול רווח הון עם נאמן.

באופן עקרוני בית המשפט רואה בהוצאות בגין הקצאת אופציות לעובדים, לרבות כאשר הוצאות כאמור הינן בבסיס קוסט פלוס, כהוצאות שניתן להחילן בגדר סעיף 17 לפקודה, ואולם בית המשפט לא מצא עיגון לשוני כלשהו המאפשר ניכוי הוצאות בגין הקצאת אופציות (RSU) לעובדים במסגרת מסלול רווח הון עם נאמן לפי סעיף 102 לפקודה. הקביעה הפוזיטיבית בסעיף 102(ד)(2) לפקודה בדבר אי התרת ההוצאה בגין הקצאת אופציות במסלול רווח הון עם נאמן והאיזון שבתכלית חקיקתו של סעיף 102 לפקודה שהינו להטיב עם העובד מחד, בשיעור מס מופחת על הרווח ממכירת המניות מכוח המסלול ההוני, ומאידך לא להתיר הוצאה למעביד.

לגבי ההוצאות הנוספות - לעניין זה, המערערת פועלת במודל של קוסט פלוס, אינה שונה מכל חברה אחרת שהוציאה הוצאות בייצור הכנסה שאינן מותרות בניכוי מחמת הוראה ספציפית הקבועה בד"ן. לפיכך, אם נקבע שעל פי סעיף 18(א) לפקודה יותרו ההפרשות הסוציאליות לעובדים רק אם שולמו בפועל לעובד או לקופה, או שהוצאות יותרו תחת מגבלת התקנות שקבעו את ההוצאות העודפות, הרי שאין להתיר הוצאות אלו, רק בשל כך, שהחברה פועלת במודל קוסט פלוס.

8. מע"מ- זכאותה של חברת החזקות לניכוי מס תשומות הגלום בהוצאות הנהלה וכלליות ע"מ 6317-04-14 אמיליה פיתוח (מ.ע.פ.) בע"מ נ' מנהל מס ערך מוסף גוש דן

המערערת הינה חברת החזקות אשר החזיקה באשכול תאגידים וסיפקה להם שירותי ניהול וייעוץ בתמורה ובהתאם ביקשה לנכות שני שלישי ממס התשומות הכלול בהוצאות הנהלה והכלליות שלה (בעיקר עבור שירותי רו"ח, עו"ד, הוצאות משרד, תקשורת ומיחשוב), אשר הוצאו לטענתה רובן ככולן על מנת לאפשר לה להעניק שירותי ניהול וייעוץ לחברות המוחזקות. תחת טענותיה של החברה עמדה טענה כי התשומות הוצאו בכדי לאפשר לה הענקת שירותי ניהול וייעוץ לתאגידים המוחזקים על ידי העוסקים בפעילות יצרנית ומסחרית, ומשכך בהיתמך בהלכה שנקבעה בפס"ד **גזית גלוב** יש לבצע "הרמת מסך" כך שפעילות החברות המוחזקות, הפעילות המסחרית, תיוחס לחברה וזה יאפשר לה את ניכוי התשומות.

לעמדת מע"מ (המשיב), המערערת הינה "חברת החזקות" ולכן זכאית לנכות רבע ממס התשומות בלבד. לגישת המשיב, המערערת הינה "חברת אחזקות" שמטרתה להשביח את ערך החברות המוחזקות על ידיה על מנת להפיק מהן דיבידנדים ורווחי הון וזאת בהתבסס על המעורבות שלה בנעשה בחברות המוחזקות אשר "נעשית בראיה לטווח ארוך" ו"בעיתות משבר בלבד". טיעונים נוספים של המשיב: התשומות השנויות במחלוקת לא הוצאו בעיקר על מנת להצמיח דמי ניהול או ייעוץ, הסכומים הנמוכים של דמי ניהול אשר נגבו מהחברות המוחזקות, המערערת איננה מספקת שירותי ניהול לכל דורש אלא רק לחברות קשורות, ומכאן מסקנתו כי המערערת "אינה חברה למתן שירותי ניהול" אלא חברת החזקות.

בית המשפט המחוזי בת"א (השופט קירש): כאשר מדובר בתשומה מעורבת אשר שימשה הן לעסקה חייבת במס והן שלא לצרכי העסק ויש אפשרות לפצל ולייחס כל תשומה בנפרד, התרת ניכוי מס התשומות תהיה "בשיעור יחסי". אין לבחון האם החברה הינה חברת החזקות, אלא יש מקום לבחון את טיב התשומות, השימוש בהן ו"עיקר השימוש בנכס או בשירות". כאשר מדובר בהוצאות הנהלה וכלליות שאינן ניתנות לשייך באופן חד משמעי, פיצול התשומה המעורבת יעשה לפי עיקר פעילות העוסק, יש לאפיין את הפעילות ולייחס את התשומה לפי החלק העיקרי לו היא משמשת.

כאשר ניתן שירות בתמורה על ידי חברת אם לטובת החברות המוחזקות על ידיה, יש להתיר בניכוי שני שלישים ממס התשומות (ולא רבע ממנו), גם אם מטרת הפעילות הינה השבחת ההשקעה באותן חברות. אין בעובדה שחברת האם אינה מעניקה/ מציעה את שירותיה הניהוליים לכלל השוק בכדי לגרוע מהזכאות לנכות את מס התשומות הכרוך בביצוע שירותי הניהול בתוך הקבוצה. במקרה כזה גביית דמי ניהול ממשיים תהיה מוצדקת, וכך גם ניכוי שני שלישים לפחות ממס התשומות.

במקרה שלפנינו, לא מדובר במודל עסקי שלפיו חברת האם מנהלת בעצמה את עסקיהם של החברות האחרות בקבוצה, מאחר שאין להם הנהלה נפרדת ומיומנת. המעורבות של המערערת נעשתה באמצעות המנכ"ל שלה, שהעסקתו כשכיר בחברה, לא היתה כרוכה כלל בהוצאת תשומות.

הבחינה צריכה להיות של העסקאות החייבות במס ברמת החברה האם והעסקאות המבוצעות על ידיה על מנת לבחון את הצדקת ניכוי מס התשומות. במקרה הנדון, קובע בית המשפט, כי המערערת לא הראתה שעיקר השימוש בתשומות הכלליות היה לשם הפקת דמי ניהול. במקרה דנן, דומה כי המניע העיקרי העומד מאחורי המעורבות הוא השבחת ההשקעות לתועלת חברת האם ולא ציפייה לקבלת דמי ניהול. על כן, היות ועשייתה של המערערת לא הייתה בעיקר "למען הזולת" (החברות המוחזקות) אלא למענה עצמה, נראה שלא לא מתקיימת הגדרת "שירות" כמשמעותה בחוק המוגדרת כ"עשייה למען הזולת", ולכן אושר על ידי בית המשפט ניכוי של רבע מהתשומות בלבד ולא שני שלישי כפי שנדרשו.

הערעור נדחה

9. אובדן קרן ההלוואה שניתנה לחברה בת הוכר כהפסד עסקי ע"מ 14-01-48488 עטיה נכסים והשקעות בע"מ נ' פ"ש ת"א 1

המערערת עוסקת בייזום וליווי עסקאות בישראל ובחול"ל, בעיקר בתחום הנדל"ן. בשנת 2008 נוצרה למערערת הזדמנות עסקית בעיר זאגרב בקרואטיה, ומשכך חברו יחד המערערת עם שותפים אחרים בניסיון להביא לזכייה במכרז בזאגרב להקמת מתקן לטיפול באשפה ופסולת כפרויקט מסוג BOT. למערערת לא היה את הידע, הניסיון והמשאבים הכספיים כדי לבצע את הפרויקט בעצמה, ברם כוונתה היתה למצוא תאגיד המתמחה בתחום הטיפול בפסולת לביצוע הפרויקט ולגבות מאותו תאגיד שכר ייזום. משכך, המערערת החליטה לשכור את שירותיו של תושב קרואטיה ("יוריץ") המקושר למקבלי ההחלטה במדינה ובעיר זאגרב, כנציג או כסוכן לצורך קידום הפרויקט.

לצורך הקמת הפרויקט הקימה המערערת חברה בת ישראלית ("חברת הבת") וכן הקימה חברה נכדה קרואטית ("החברה המקומית") שתהיה בבעלות מלאה של חברת הבת. לאחר הקמת החברות, נחתם הסכם בחודש יוני 2008 עם יוריץ' לפיו שכרו כולו מותנה בהצלחה, כך שהחברה המקומית התחייבה לשלם לו במועד החתימה מקדמה בשיעור 10% בסך 600 אלפי אירו ("המקדמה"), אשר תוחזר לחברה המקומית באם היא לא תופיע כאחת המועמדות הסופיות לזכייה במכרז עד ליום 10 בדצמבר 2008.

סכום המקדמה הועבר בחודש יוני 2008 כהלוואה מהמערערת לחברת הבת ומחברת הבת לחברה המקומית, וממנה ליוריץ'. יוריץ' חלה במחלה סופנית לפני שהגיע המועד להשגת אבן הדרך, ומשכך הוא לא הצליח להביא לזכייה של החברה המקומית בעבור המערערת במכרז. כספי המקדמה לא הושבו מעולם על ידי יוריץ', ומאוחר יותר במהלך שנת 2010 הוא נפטר.

לטענת המערערת, המקדמה ששולמה ליוריץ' היא הוצאה פירותית אשר הוצאה במהלך עסקי הייזום שלה. אין לייחס חשיבות לכך שהמקדמה הועברה בפועל ליוריץ' על ידי החברה המקומית, שקיבלה את הכספים דרך חברת הבת, כי שתי החברות הללו לא היו אלא "קליפות", ואילו במישור המהותי מי שעסקה במיזם היתה המערערת עצמה. לחילופין, אם המקדמה הינה הלוואה, אזי ההלוואה הפכה ל"חוב רע שהתהווה בעסק" וניכוי מותר לפי סעיף 17(4) לפקודה. **פקיד השומה טען**, כי לפנינו הוצאה הונית אשר הוצאה לשם הזכייה במכרז, כאשר תוצאת הזכייה במכרז הינה החזקת זיכיון בידי החברה המקומית. הזיכיון הינו ה"עץ", אשר "פירותיו" יהיו הכנסות מתוקף ההחזקה בזיכיון. לחילופין, מדובר בהוצאה טרום עסקית.

בית המשפט המחוזי בתל אביב (השופט קירש) קבע, כי אין הצדקה להתעלם מקיומן של חברת הבת והחברה המקומית ולייחס את ההוצאה בגין המקדמה כאילו שולמה במישרין על ידי המערערת. יחד עם זאת, **בית המשפט השתכנע כי פעילות המערערת במאמציה להביא לרקימת העסקה בקשר לפרויקט נעשתה במישור הפירותי ולא במישור ההוני**. וזאת לאור האופי הכללי של עסקי המערערת, כך שמצטיירת תמונה של חברה שמתמחה ב"תפירת עסקאות".

באשר לטענה כי מדובר ב"חוב רע" לפי סעיף 17(4) לפקודה, קובע השופט, כי די בעובדה שהמערערת מדווחת לפי בסיס מזומן, כדי לשלול את תחולתו של הסעיף, וכן לא מדובר בחוב מסחרי שוטף שלא נפרע על ידי לקוח, אלא במקרה של אי החזרת קרן הלוואה.

באופן דומה למה שנפסק בעניין **רחובות הירוקה** (ע"מ 1113/04), השופט מוסיף וקובע, כי **אובדן קרן ההלוואה שנתנה המערערת לחברת הבת יצר בידיה הפסד עסקי**, היות וההלוואה ניתנה מלכתחילה כחלק בלתי נפרד מהמאמץ המסחרי הכולל של המערערת להשיא רווחי תיווך מ"תפירת" עסקה הקשורה לפרויקט הפסולת, במהלך העסקים הרגיל שלה, בתחום הייזום, התיווך והייעוץ. משכך, אין מקום לומר כי מדובר בהוצאה טרום עסקית.

באשר למועד עיתוי היווצרות ההפסד העסקי בידי המערערת, קובע השופט, כי במישור המהותי אובדן הכסף לא התגבש בשנת 2008 כפי שנטען על ידי המערערת. מבחינה חוזית, חברת הבת לא יכלה להפר את התחייבותה כלפי המערערת לפני יום 1 בינואר 2009, לכל המוקדם. משכך, יש לקבוע כי ההפסד בידי המערערת ממתן ההלוואה לחברת הבת התגבש בשנת 2010 כאשר אפסו הסיכויים לשים יד על כספי המקדמה ששולמו ליורץ'.

הערעור התקבל ברובו

הערה: ראוי לציין, כי לפס"ד השלכות לעניין סיווג של הפסדים הנובעים מהשקעות / הלוואות לחברות בנות.

10. אופן חישוב רווחים ראויים לחלוקה שנצברו עד ליום 31 בדצמבר 2002 בחישוב רווח הון הנובע ממכירת מניות ופרשנות לטובת הנישום כאשר ישנן מספר פרשנויות שקולות ערך ע"א 181/14 אברהם פגי ואח' נ' פקיד שומה חיפה ואח'

1. תקציר

ביום 13 במרץ 2016 ניתן פסק-דין של ביהמ"ש העליון מפי השופט י' דנציגר בע"א 181/14 וע"א 227/14 אברהם פגי ואח' נ' פקיד שומה חיפה ואח'. הערעורים דן עוסקים במצב של מכירת מניות, כאשר בחברה אשר מניותיה נמכרות ישנם "רווחים ראויים לחלוקה" (להלן: 'רר"ל') שנצברו עד ליום 31 בדצמבר 2012 ולאחר מכן נוצרו הפסדים. השאלה היא מהו משטר המס החל על בעל מניות המוכר את מניותיו, וזאת בשים לב למספר תיקונים שנערכו במרוצת השנים בפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן: "הפקודה").

בית המשפט התייחס תחילה לכלל המחדל החוקתי, לפיו אם בתום מלאכת הפרשנות המהותית נותרת הוראת המס "סתומה" ובלתי מובנת, או שנותרות לפני הפרשן מספר חלופות פרשניות שקולות ערך, כי אז יש לבחור בפרשנות הפועלת לטובת הנישום, וזאת בשל הרצון להימנע מפגיעה בזכותו החוקתית לקניין.

לענין פרשנותה של הוראת מס הקובעת תחולה רטרואקטיבית, קבע ביהמ"ש, שחזקה היא כי תכליתה של הוראת חיקוק המטילה מס - אינה לקבוע תחולה רטרואקטיבית ביחס לאירוע מס אשר אירע טרם כניסתה לתוקף. הוראת חיקוק המשנה את תוצאת המס ביחס לאירוע מס שהתגבש טרם כניסתה לתוקף, פוגעת בזכותו המגובשת של הנישום לחיובו במס על פי הדין הישן. על כן, פגיעה זו תתאפשר רק במצבים חריגים ומפורשים.

ביהמ"ש העליון קבע כי הטלת חובה לנכות הפסד שטרם קוזז ואשר נצבר לאחר המועד הקובע (1.1.2003), כנגד רר"ל שנצבר לפני אותו מועד, תהווה פרשנות הקובעת תחולה רטרואקטיבית לאותה הוראת מס, ועל כן קיבל את הערעור של הנישומים ובכך הפך את קביעתו של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום 24 בנובמבר 24 בנובמבר 2013 שפסק לטובת פקיד השומה.

2. רקע נורמטיבי: סעיף 94 לפקודה - רווחים ראויים לחלוקה:

במסגרת סעיף 94 לפקודה קבע המחוקק הסדר מיסוי, בגדרו ניתנת הטבת מס בעת מכירת מניות החברה, ביחס לחלק ברווח ההון המשקף את הרר"ל שלא חולקו כדיבידנד. שיעור המס המוטל על חלק זה אינו שיעור מס רווח הון רגיל, אלא שיעור מס מופחת. בכך, מבקש הסעיף להגשים שתי תכליות: האחת, מניעת מיסוי ביתר; השנייה, יצירת אדישות מיסויית ביחס להחלטת הנישום האם לחלק דיבידנד טרם מכירת המניות או לא.

סעיף 94 לפקודה תוקן במרוצת השנים, כאשר בנוסחו המקורי קבע הסעיף כי שיעור המס שהוטל על חלק הרר"ל מתוך רווח ההון שהופק במכירה היה 10%, זאת בעוד אילו אותם רווחים היו מחולקים כדיבידנד - היה על הנישום לשלם מס בשיעור גבוה יותר, של 30% (לגבי בעל מניות מהותי) או של 25% (לגבי בעל מניות רגיל שאינו בעל מניות מהותי)¹²³. כפועל יוצא, נוצר פער מיסוי דווקא לטובת צבירת הרווחים בחברה¹²⁴.

במסגרת תיקון 132 לפקודה, שתוקפו מיום 1 בינואר 2003 (להלן: "המועד הקובע"), תוקן סעיף 94 לפקודה כך שהועלה שיעור המס המוטל על הרר"ל, והוא השווה לשיעור המס שהיה חל על אותם הרווחים אילו הם היו מחולקים כדיבידנד. בכך, נוצרה אדישות מיסויית לגבי שני התרחישים.

¹²³ במקרה של דיבידנד שמקורו בהכנסה שקיבלה הטבות לפי החוק לעידוד השקעות הון: ממפעל מאושר/מוטב - 15% או ממפעל מועדף - 20%.

¹²⁴ נציין שאצל בעל מניות שהינו חברה תושבת ישראל, נוצר פער הפוך לטובת חלוקת הדיבידנד קודם למכירה, שכן קבלת הדיבידנד אינה חייבת במס.

נוסחו המתוקן של סעיף 94ב לפקודה קובע שלושה משטרי מס המתייחסים לתקופות שונות:

- ביחס לר"ל שנצברו בעודפי החברה לפני יום 1 בינואר 1996 (להלן: "התקופה הראשונה") - אלו לא יהנו מהטבת המס הקבועה בסעיף 94ב לפקודה, ויחול עליהם מס רווח הון בשיעור הרגיל הקבוע בסעיף 91 לפקודה.
- ביחס לר"ל שנצברו בין יום 1 בינואר 1996 ועד ליום 31 בדצמבר 2002 (ערב תיקון 132) (להלן: "התקופה השנייה") - יחול שיעור מס מופחת של 10%, וזאת בהתאם לקבוע בסעיף 94ב(א)(2) לפקודה.
- ביחס לר"ל שנצברו לאחר יום 1 בינואר 2003 (להלן: "התקופה השלישית") - יחול שיעור המס העדכני החל על חלוקת דיבידנד לפי סעיף 125ב (לגבי בעל מניות יחיד) או 126ב לפקודה (לגבי בעל מניות שהוא חברה), לפי העניין, וזאת בהתאם לקבוע בסעיף 94ב(א)(1) לפקודה.

בנוסף, סעיף 94ב(ב)(1) מגדיר רווחים ראויים לחלוקה הן בכפוף לעיתוי הפקתם, והן בכפוף לאופן חישובם:

- עיתוי הפקת הרווחים - הטבת המס תינתן רק לגבי ר"ל שנצברו בתקופת זמן מוגדרת, שתחילתה בתום שנת המס שקדמה לשנה שבה נרכשו המניות, וסיומה בתום שנת המס שקדמה לשנת המכירה, או עד ליום תחילת הליך הפירוק של החברה אם היא התפרקה. בחשבון זה לא יובאו ר"ל שנצברו לפני יום 1 בינואר 1996.
- אופן חישוב הרווחים - הר"ל יחושבו בשתי דרכים, כאשר הטבת המס הקבועה בסעיף 94ב תינתן לגבי החישוב הנמוך מבין השניים. דרך החישוב הראשונה היא הדרך החשבונאית, ובה מוגדרים הר"ל לפי מאזן החברה (להלן: "החלופה החשבונאית"). דרך החישוב השנייה היא הדרך המיסויית, ובה מוגדרים הר"ל כרווחים שחויבו במס בפועל, תוך התחשבות במספר ניכויים ותיאומים (להלן: "החלופה המיסויית"). יודגש כי במסגרת תיקון 132, הוספה ביחס לחלופה המיסויית גם החובה לנכות הפסדים שטרם קוזזו מסכום הרווחים הראויים לחלוקה.

3. עובדות המקרה:

בעלי מניותיה של חברת צילומעתיק בע"מ (להלן: "החברה") התקשרו ביום 5 ביוני 2007 בעסקה למכירת מניותיהם בתמורה לסך של כ-10.4 מיליון ש"ח.

במסגרת הדיווח על רווחי ההון שהופקו מהעסקה, דיווחו בעלי המניות כי מועד הרכישה ההיסטורי של המניות היה 13 באפריל 1965. לשיטתם, נכון ליום 1 בינואר 2003 היו צבורים בחברה עודפים בסך כולל של כ-20.6 מיליון ש"ח, אשר מתוכם סך של כ-11.7 מיליון ש"ח הוא בבחינת ר"ל שהופקו בתקופה השנייה (1.1.1996 ועד ל-31 בדצמבר 2002), ועל כן חלק זה זכאי ליהנות משיעור מס מופחת של 10%. יצוין, כי חישוב סכום הר"ל נעשה על-ידם בהתאם לחלופה המיסויית. במסגרת הדיווח הדגישו בעלי המניות כי לא הופקו ר"ל לאחר המועד הקובע.

נוכח חישוב זה, וכיוון שסכום הר"ל בתקופה השנייה עלה על סכום רווח ההון שהופק במכירה, חישובו בעלי המניות את המס המתחייב בגין רווח ההון כולו לפי סעיף 94ב(א)(2), קרי לפי שיעור מס של 10% בלבד.

בעלי המניות לא חלקו על הטענה כי בחברה נוצרו הפסדים שטרם קוזזו לאחר יום 1 בינואר 2003 (בתקופה השלישית), ואולם הם גרסו כי אין לנכותם מסכום הר"ל שנוצר בתקופות הקודמות, וגם אם כן, אז לא מהר"ל שנצבר בתקופה השנייה, אלא מהרווחים "הרגילים" אשר נצברו בתקופה הראשונה. לפיכך, אין בכך כדי לשנות מזכאותם להטבת המס כאמור.

לחילופין, טענו בעלי המניות כי אף אם תידחנה כלל טענותיהם הקודמות, הרי שאין להטיל עליהם מס בשיעור מס רווח הון מלא, אלא לכל היותר מס בשיעור של 25% בלבד, שהרי לטענתם הם היו יכולים למשוך את הרווחים שנצברו בקופת החברה כדיבידנד ערב המכירה. לחילופי חילופין מבקשים בעלי המניות כי בית המשפט ישתמש בסמכותו לפי סעיף 156 לפקודה, ויקבע להם שומה חדשה והוגנת.

פקיד השומה דחה את הדיווחים של בעלי המניות, שכן הוא סבר כי בחישוב הר"ל, לפי החלופה המיטוית, יש להביא בחשבון גם הפסדים מתואמים שטרם קוזזו אשר נוצרו בתקופה השלישית, דהיינו בין יום 1 בינואר 2003 ליום 31 בדצמבר 2006, בסך כולל של כ-11.5 מיליון ש"ח. כפועל יוצא, יש לנכות את הפסדים אלו, כמו גם סכומי דיבידנד שחולקו באותו פרק הזמן, מהר"ל.

מהלך זה הוביל את פקיד השומה לתוצאה, כי סכום הר"ל שנתר בידי החברה במועד המכירה עמד על כ-158 אלפי ש"ח בלבד ורק בגינו יחול שיעור מס מופחת של 10%, ועל יתרת רווח ההון - יחול שיעור מס רווחי הון מלא. על קביעת פקיד השומה הגישו בעלי המניות השגות אשר נדחו. על רקע זה הגישו בעלי המניות מספר ערעורים לבית המשפט המחוזי בחיפה, אשר הדין בהם אוחד.

4. פסק דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה:

בפסק-דינו מיום 24 בנובמבר 2013 דן ביהמ"ש המחוזי (השופט ר' סוקול) בשאלה, האם בחישוב הר"ל במקרה דנן, נדרש היה להתחשב בהפסדים מתואמים לצרכי מס שנצברו ובדיבידנדים שחולקו במהלך התקופה השלישית.

ביהמ"ש המחוזי קיבל את עמדת פקיד השומה, ופסק כי חישוב הר"ל צריך להיעשות בשני שלבים: בשלב הראשון, יש לחשב את יתרת הר"ל ביחס לכל התקופות במצטבר, דהיינו מיום 1 בינואר 1996 ועד ליום 31 בדצמבר 2006 (תום שנת המס שלפני שנת המכירה), כאשר ככל שלחברה ישנם הפסדים בפרק זמן זה אין להתעלם מהם. בשלב השני, ככל שקיימים ר"ל, יש לקבוע את שיעור המס שיחול עליהם, בהתאם לשלושת המשטרים השונים.

5. פסק-דינו של ביהמ"ש העליון:

כללי הפרשנות של דיני המס: אם בתום מתן פרשנות מהותית נותרת הוראת המס "סתומה", יש לבחור בפרשנות הפועלת לטובת הנישום

בית המשפט ניתח תחילה את מלאכת הפרשנות של דיני המס. הגישה הנוהגת כיום בשיטת המשפט הישראלית דוגלת בפרשנות מהותית - להבדיל מפרשנות דוקטורית - של דיני המס. בכך, דיני המס מפורשים ככל חוק אחר. נקודת המוצא לפרשנות חוק מס היא הלשון בה החוק נוקט, ואולם אין מדובר בנקודת הסיום, כאשר מבין האפשרויות הלשוניות הקיימות, על הפרשן לבחור בזו המגשימה באופן המיטבי את תכלית החוק.

תורת הפרשנות המהותית החולשת על דיני המס כוללת גם היבטים נוספים הייחודיים לדינים אלו. אחד מהם הוא כלל המחדל החוקתי, לפיו אם בתום מלאכת הפרשנות המהותית נותרת הוראת המס "סתומה" ובלתי מובנת, או שנתרות לפני הפרשן מספר חלופות פרשניות שקולות ערך, כי אז יש לבחור בפרשנות הפועלת לטובת הנישום, וזאת בשל הרצון להימנע מפגיעה בזכותו החוקתית לקניין.

לעניין פרשנותה של הוראת מס הקובעת תחולה רטרואקטיבית, חזקה היא כי תכליתה של הוראת חיקוק המטילה מס - אינה לקבוע תחולה רטרואקטיבית ביחס לאירוע מס אשר אירע טרם כניסתה לתוקף. הוראת חיקוק המשנה את תוצאת המס ביחס לאירוע מס שהתגבש טרם כניסתה לתוקף, פוגעת בזכותו המגובשת של הנישום לחיובו במס על פי הדין הישן. על כן, פגיעה זו תתאפשר רק במצבים חריגים ומפורשים.

לאחר קביעה זו, עובר ביהמ"ש לדון בשאלות המשפטיות שהתעוררו במסגרת הערעורים:

שאלה ראשונה - שאלת הפרשנות של סעיף 94(א)(2) לפקודה והיחס בינו לבין סעיף 94(ב)(1) לפקודה:

לקביעת ביהמ"ש העליון, דרך החישוב של הר"ל לפי סעיף 94 לפקודה, כוללת שני שלבים:

- בשלב הראשון, יש לפעול לפי סעיף 94(ב)(1) ולהגדיר את סך כל הר"ל;

- בשלב השני, רק ככל שנמצאו ר"ל, יש לפעול לפי הוראות סעיפים 94ב(א)(1) ו-94ב(א)(2), הקובעים את שיעורי המס שיחולו בכל תקופה. בכלל זה, בחישוב שיעור המס בשלב השני, יש לחשב הן את היחס בין הר"ל שנצברו עד ליום 31 בדצמבר 2002 לבין כלל הר"ל, והן את חלקו היחסי של בעל המניות באותם הרווחים.

כלומר, בכדי להחיל על רווח ההון שיעור מס של 10% לפי סעיף 94ב(א)(2) - נדרש שיתקיימו שני תנאים מקדמיים: התנאי הראשון הוא שבמכירת המניות ייווצר לבעל המניות המוכר רווח הון. התנאי השני הוא שחלק מאותו רווח ההון יהיה "רווחים ראויים לחלוקה". רק בהינתן שני התנאים, מתעוררת בכלל השאלה, מהם שיעורי המס שיחולו על החלקים היחסיים מתוך הרווחים הראויים לחלוקה.

ביהמ"ש דוחה את טענתם של בעלי המניות כי סעיף 94ב(א)(2) לפקודה קובע פיקציה מיסויית של "מכירה רעיונית", טענה שהתבססה על לשון הסעיף הקובעת כי "הרווחים הראויים לחלוקה עד המועד הקובע" - הסכום שהיה נחשב כרווחים ראויים לחלוקה אילו נמכרה המניה במועד הקובע...". ביהמ"ש קובע כי לא ניתן ולא נכון לקרוא את סעיף 94ב(א)(2) (וממילא את הפיקציה המיסויית הקבועה בו לעניין המכירה הרעיונית) כסעיף העומד בפני עצמו במנותק מסעיף 94ב(ב)(1). הפיקציה המיסויית הקיימת בסעיף, אינה מורידה מהצורך לחשב את כלל הר"ל ערב המכירה לפי סעיף 94ב(ב)(1), וכל עניינה הוא להבהיר כיצד, בהינתן קיומם של רווחים כאמור, יחושבו שיעורי המס עליהם עד ולאחר המועד הקובע. אילו חפץ המחוקק ליצור "מכירה רעיונית" של המניות במסגרת סעיף 94ב(א)(2) לפקודה, במובן שנטען על-ידי בעלי המניות, הוא היה עושה כן באופן מפורש, בדומה לדרך בה נקט בסעיפים אחרים בפקודה.

שאלה שנייה - האם החלק בתיקון 132 העוסק בניכוי "הפסד שלא קוזז" לפי סעיף 94ב(ב)(1) לפקודה חל רטרואקטיבית?

כאמור, רק במסגרת תיקון 132 (בתוקף מיום 1 בינואר 2003) הוספה החובה לנכות, במסגרת חישוב הר"ל בחלופה המיסויית לפי סעיף 94ב לפקודה, "הפסד שטרם קוזז". תוספת חקיקתית זו הייתה בבחינת חידוש "לרעה" מבחינת הנישומים. נשאלת אפוא השאלה, האם החובה לנכות הפסד שטרם קוזז מהר"ל שהוספה לסעיף 94ב(ב)(1), חלה גם על רווחים שנצברו לפני יום 1 בינואר 2003?

ביהמ"ש עונה על שאלה זו בשלילה וקובע כי הטלת חובה לנכות הפסד שטרם קוזז ואשר נצבר לאחר המועד הקובע (1.1.2003), כנגד ר"ל שנצברו לפני אותו מועד, תהווה פרשנות הקובעת תחולה רטרואקטיבית לאותה הוראת מס. ייתכן כי פרשנות זו הייתה עשויה להתקבל אילו היה המחוקק מביע את רצונו בה במפורש. ואולם, משהמחוקק לא עשה כן, הרי שהיא מנוגדת לחזקת התכלית הקובעת אי-רטרואקטיביות של הוראת חיקוק המטילה מס. יתרה מכך, לגבי תיקון 132, המחוקק הצהיר במפורש דווקא על רצונו ההפוך - שלא לפגוע רטרואקטיבית בנישומים, ושלא לבטל את הטבת המס שהייתה נתונה להם ערב המועד הקובע. משכך, קובע ביהמ"ש, כי כל שיכול היה פקיד השומה לעשות במקרה דנן הוא לנכות את ההפסד שטרם קוזז מר"ל שנצברו בתקופה השלישית, ובהיעדר רווחים כאמור, לא יכול היה לנכותם כלל.

ביהמ"ש מבהיר כי מצב הדברים שונה כאשר מדובר בניכוי דיבידנד שחולק, כלשון סעיף 94ב(ב)(1) לפקודה. כאשר נצברו ר"ל הן לפני והן אחרי 1 בינואר 2003, ולאחר מכן חולק דיבידנד בתקופה השלישית, הרי שבמצב זה ניתן לנכות את הדיבידנד שחולק גם מהר"ל שנצברו טרם ה-1 בינואר 2003. זאת, משום שהאפשרות לעשות כן הייתה קיימת עוד לפני כניסתו לתוקף של תיקון 132, וממילא אין מדובר בתחולה רטרואקטיבית של הוראת התיקון. במישור הטכני, ניכוי הדיבידנד שחולק ייעשה בהתאם לגישת פקיד השומה: ראשית, יחושב סך הר"ל לכל התקופה, בניכוי סך הדיבידנד שחולק, לפי סעיף 94ב(ב)(1); שנית, רק ככל שנותרו ר"ל, ייקבעו שיעורי המס לפי סעיפים 94ב(א)(1) ו-94ב(א)(2). **ככל שיימצא כי הסכום הכולל של הר"ל לאחר ניכוי הדיבידנד, הוא נמוך מסכום הר"ל לחלוקה אילו נמכרו המניות במועד הקובע, כי אז שיעור המס שיוטל על כל הסכום שנותר יהא 10% לפי סעיף 94ב(א)(2).**

לאור האמור, התייתר הצורך לערוך דיון בשאלה האם ניכוי ההפסד לפי סעיף 94ב(ב)(1) צריך להיות בשיטת FIFO או LIFO. ואולם, ביהמ"ש מצוין כי לא מן הנמנע כי בהיעדר הוראה מפורשת אחרת בפקודה, ואם לאחר בחינה היה נמצא כי אין עדיפות מהותית-תכליתית לאחת מהשיטות, היה מקום לפנות בהקשר זה לכלל המחדל החוקתי ולאמץ את השיטה המטיבה יותר עם הנישום. זאת, אף שבכל מקרה, נדמה כי לא ניתן היה לנכות הפסד שטרם קוזז מרווחים שנצברו לפני 1 בינואר 1996 (התקופה הראשונה), שהרי הניכוי במסגרת סעיף 94ב הותר רק ביחס לרווחים שהוגדרו כרווחים ראויים לחלוקה (שאינם כוללים את התקופה הראשונה).

הערעורים התקבלו.

6. השלכות והמלצות

נזכיר כי בפסק דין אחר שנתן לאחרונה בית המשפט העליון בעניין **אורן ז'ורבין (ע"א 7566/13)**, נקבע כי רווחי אקוויטי ששולם עליהם מס סופי יכללו ברווחים הראויים לחלוקה לצורך חישוב רווח ממכירת מניות. כאשר מדובר ברווחים ששולם בגינם המס הסופי בו ניתן לחייב אותם, ובמקרה של רווחי אקוויטי מדובר במס חברות ברמת החברה הכלולה, הרי שיש לראות אותם רווחים כאילו נתחייבו כבר במס ועל כן הם ייחשבו כחלק מהרר"ל.

לאור הפסיקות לטובת הנישומים בעניין פגי ובעניין ז'ורבין, אנו ממליצים לבחון לעומק את אופן חישוב הרר"ל כאשר שוקלים למכור מניות, וכן לבחון מחדש את חישוב הרווחים הראויים לחלוקה לגבי דיווחים שכבר הוגשו לפקיד השומה ולשקול את תיקונם (בכפוף לשאלת ההתיישנות), במקרה הצורך.

השירותים שלנו

דן הלפרן
03-6086111
dhalpern@deloitte.co.il

דני בר-און
03-6086104
dbaron@deloitte.co.il

לינור דלומי
03-6085423
ldloomy@deloitte.co.il

סיגל אדניה קפון
03-6085341
sadania@deloitte.co.il

ייעוץ ניהולי

ייעוץ כלכלי

ניהול סיכונים

מיוזגים ורכישות

יגאל דור
03-6085444
ydor@deloitte.co.il

אלונה מירון
03-6085540
ameiron@deloitte.co.il

דוד וליאנו
03-6085504
dvaliano@deloitte.co.il

איריס שליון
03-6085250
ishlevin@deloitte.co.il

גיא טביביאן
03-6085464
gtabibian@deloitte.co.il

חשבונאות וביקורת

מיסוי

נאמנויות

מחלקה מקצועית

חטיבת המס

פרידה ויסברג
03-6085538
frweissberg@deloitte.co.il

אלונה מירון
03-6085540
ameiron@deloitte.co.il

טליה רוזנהויז
03-6085581
trosenhaus@deloitte.co.il

אופיר סולמי
03-6085513
osulami@deloitte.co.il

ניסים פחימה
03-6085401
npahima@deloitte.co.il

דני גבאי
03-6085532
dgabbay@deloitte.co.il

בניה חסידים
03-6086213
bhassidim@deloitte.co.il

ניוד עובדים ותגמול הוני

ליווי עסקאות בינלאומיות

מיסוי הפרט ושירותים נלווים לחברות

שינוי מבנה - מיוזגים ורכישות

מסים עקיפים

המחלקה המקצועית

מיסוי נאמנויות

גיא אטיאס
03-6086129
guattias@deloitte.co.il

צבי פרידמן
03-6085509
zfriedman@deloitte.co.il

יצחק צ'יקורל
03-6085511
ychikorel@deloitte.co.il

משה בינה
03-6085519
mbina@deloitte.co.il

נדב גיל
03-6085378
ngil@deloitte.co.il

אופיר סולמי
03-6085513
osulami@deloitte.co.il

רמי בלנק
03-6085270
rblank@deloitte.co.il

משה שוורץ
03-7181804
mschwartz@deloitte.co.il

רוני קריה
03-7181810
rkirya@deloitte.co.il

מחירי העברה

מיסוי ישראלי, מיסוי תאגידים ומוסדות פיננסים

מיסוי בינלאומי

מיסוי אמריקאי

תמריצים

מיסוי נדל"ן

Deloitte Private

המגזרים שלנו

חיים בן דוד
02-5018860
cbendavid@deloitte.co.il

גיל וייס
03-6085566
gweiss@deloitte.co.il

המגזר הציבורי

מגזר האנרגיה והמשאבים

שלי תשובה
03-6070505
stshuva@deloitte.co.il

רן פלדבוי
03-6085478
rfeldboy@deloitte.co.il

אלי תדהר
03-6070507
etidhar@deloitte.co.il

דורון גבור
03-7181819
dgibor@deloitte.co.il

מגזר ההיי-טק

המגזר הפיננסי

מגזר התעשייה ומוצרי צריכה

מגזר הנדל"ן

תל אביב - משרד ראשי

מרכז עזריאלי 1 תל אביב, 6701101, ת.ד. 16593 תל אביב 6116402 | טלפון: 03-6085555 | פקס: 03-6094022 | info@deloitte.co.il

משרד נתניה
Seker - Deloitte
גיבורי ישראל 7
ת.ד. 8458
נתניה, 4250407

טלפון: 09-8922444
פקס: 09-8922440
info@deloitte.co.il

משרד פתח תקווה
Deloitte Analytics
הסיבים 7
ת.ד. 6712
פתח תקווה, 4959368

טלפון: 073-3994163
פקס: 03-9190372
info@deloitte.co.il

משרד אילת
המרכז העירוני
583 ת.ד.
אילת, 8810402

טלפון: 08-6375676
פקס: 08-6371628
info-ellat@deloitte.co.il

משרד באר שבע
אלומות 12
פארק התעשייה עומר
ת.ד. 1369
עומר, 8496500

טלפון: 08-6909500
פקס: 08-6909600
info-beersheva@deloitte.co.il

משרד חיפה
מעלה השחרור 5
ת.ד. 5648
חיפה, 3105502

טלפון: 04-8607333
פקס: 04-8672528
info-haifa@deloitte.co.il

משרד ירושלים
קרית המדע 3
מגדל הר חוצבים
ירושלים, 914510
ת.ח. 45396

טלפון: 02-5018888
פקס: 02-5374173
info-jer@deloitte.co.il

www.deloitte.co.il

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, a UK private company limited by guarantee ("DTTL"), its network of member firms, and their related entities. DTTL and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global") does not provide services to clients. Please see www.deloitte.com/about for a more detailed description of DTTL and its member firms. Deloitte provides audit, tax, consulting, and financial advisory services to public and private clients spanning multiple industries. With a globally connected network of member firms in 150 countries and territories, Deloitte brings world-class capabilities and high-quality service to clients, delivering the insights they need to address their most complex business challenges. Deloitte's more than 244,400 professionals are committed to becoming the standard of excellence.

Brightman Almagor Zohar & Co. (Deloitte Israel) is the member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited in Israel. Deloitte Israel is one of Israel's leading professional services firms, providing a wide range of world-class audit, tax, consulting, financial advisory and trust services. Through approximately 100 partners and directors and 1000 employees the firm serves domestic and international clients, public institutions and promising fast-growth companies whose shares are traded on the Israeli, US and European capital markets.